

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

DOCUMENTE
PRIVIND
ISTORIA ROMÂNIEI
RĂSCOALA DIN 1821

ETERIA ÎN PRINCIPATELE ROMÎNE

Vol. IV

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

www.dacoromanica.ro

RĂSCOALA DIN 1821
ETERIA ÎN PRINCIPATELE ROMÎNE

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
INSTITUTUL DE ISTORIE

DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÎNIEI

RĂSCOALA DIN 1821

IV

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
INSTITUTUL DE ISTORIE

RĂSCOALA DIN 1821

ETERIA ÎN PRINCIPATELE ROMÎNE

Vol. IV

COMITETUL DE REDACȚIE:

ACADEMICIAN ANDREI ȐȚETEA — REDACTOR RESPONSABIL,
NICHITA ADĂNILOAIE, NESTOR CAMARIANO,
SAVA IANCOVICI, IOAN NEACȘU, ALEXANDRU VIANU

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
1960

S U M A R

	pag.
Prefaşa	7

PARTEA I

DOCUMENTE

Regeste	11
Перечень документов	21
Documente	31

PARTEA a II-a

IZVOARE NARATIVE

Expediţia din 1821 a lui Ipsilanti în Principatele dunărene, de un Anonim ..	241
Progresul Societăţii prietenilor în revoluţie, de Atanasie Xodilos	275
Însemnarea autentică a colonelului prinţul Gh. Cantacuzino despre începuturile şi acţiunea Eteriei în Principatele române	329
Indice	337

PREFAȚĂ

Volumul de față cuprinde 151 documente în limbile greacă, română, franceză, rusă etc., referitoare la activitatea eteriștilor în Principatele române. Această mișcare a constituit semnalul revoluției grecești pentru eliberarea națională și crearea statului grecesc național. Ea a avut un caracter obiectiv burghez, forțele motrice ale revoluției fiind țărănimea — corpul principal al națiunii — și păturile populare de la orașe.

Cele mai multe dintre documentele prezentate în acest volum sînt în limba greacă, unele inedite, găsite la Arhivele Statului din București și la Biblioteca Academiei R.P.R., iar altele extrase din operele eteriștilor: Emanuil Xanthos, Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Φιλικῆς Ἐκείρας (Memorii despre societatea prietenilor) și Ioan Filimon, Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασεως (Manual istoric despre revoluția greacă). Opera lui Xanthos n-a fost folosită pînă acum de istoriografia română, iar Manualul istoric . . . al lui Filimon a fost prea puțin accesibil. De aceea putem spune că acum pentru prima dată se pune la dispoziția istoricilor din țara noastră un material important pentru cunoașterea mai aprofundată a activității Eteriei în cele două Principate. Documentele reproduse din aceste două opere se publică acum traduse în limba română, fără textul grecesc, deoarece acesta poate fi consultat de cunoscătorii limbii grecești în publicațiile amintite.

În text cercetătorul va întîlni de multe ori numele eteriștilor scrise în alfabetul cifrat, iar în paranteze rotunde sau drepte identificarea lor. Identificările date în parantezele rotunde sînt ale autorului din care s-a extras documentul, iar cele în paranteze drepte ale noastre.

Volumul de față redă textul grecesc al unor documente publicate de C. Erbiceanu în Istoria Mitropoliei Moldovei, deoarece uneori ele au fost descifrate greșit. Reproducînd aceste texte în original, le-am însoțit de o nouă traducere în limba română, fiindcă traducerea lui C. Erbiceanu a fost în unele părți defectuoasă.

Acest volum mai cuprinde două lucrări narative despre Eterie. Prima, scrisă de un anonim în anul 1822, poartă titlul: 'Η ἐν ἔτει 1821 στρατεία τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας (*Expediția din 1821 a lui Ipsilanti în Principatele dunărene*). Manuscrisul original al acestei opere se află la Muzeul Britanic din Londra și provine din biblioteca lui Thomas Gordon. Am reprodus în volum numai traducerea în limba română, textul grecesc fiind publicat de F.M. Marshall în revista ateniană Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῇ Ἑλλάδος (*Buletinul Societății de istorie și etnologie din Grecia*), XI (1926), p. 363—510. La traducerea textului grecesc am întâmpinat unele dificultăți, deoarece descifrarea manuscrisului grecesc a fost uneori nereușită, lucru recunoscut de altfel și de istoricul englez F. M. Marshall.

A doua lucrare narativă este Πρόοδος τῆς Ἑταιρείας τῶν φιλικῶν ἐν τῇ ἐπαναστάσει (*Progresul Societății Prietenilor în revoluție*), scrisă de eteristul Atanasie Xodilos din Reni, în 1840. Manuscrisul original se află în posesia lui Nestor Camariano. Traducerea acestui text se publică acum pentru prima dată.

Volumul se încheie cu însemnările autografe despre Eterie ale prințului Gh. Cantacuzino, scrise în 1828 în limba franceză; aceste însemnări se publică acum pentru prima dată.

Documentele și textele narative ce se publică aici aduc date edificatoare în privința pregătirii insurecției grecești, a forțelor oștirii lui Al. Ipsilanti, a răsunetului mișcării în Peninsula Balcanică.

Unele documente arată nemulțumirile populației românești față de abuzurile și vexațiunile comise de o serie de elemente nedisciplinate din cadrul oștirii eteriste. Datorită faptului că multe din elementele fanariote, ce veneau în Moldova și Țara Românească o dată cu domnii numiți de Poartă, au ocupat slujbe îndeosebi în aparatul fiscal și au jefuit crunt masele populare, grecii au fost adesea confundați cu fanarioții. Condițiile în care s-a desfășurat insurecția eteristă pe teritoriul Principatelor române au făcut ca țelurile acestei mișcări să rămână neînțelese pentru masele largi și de aici a provenit atitudinea lor uneori ostilă (doc. nr. 102, 106, 107, 126 etc. și paginile: 454—455, 499, 556, 565 etc.).

Valorificarea acestor documente și texte narative va face cu puțință cunoașterea mai aprofundată a acțiunilor Eteriei în Principatele române și a legăturilor ei cu răscoala de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu.

PARTEA I

DOCUMENTE

1. — 15 iulie 1813. — Iordache Olimpiotul scrie lui Dimos că nu va uita binele ce i-a făcut când era în închisoare, precum și despre o pușcă a sa.

2. — [1815?]. — Textul jurământului pe care îl depuneau persoanele care erau inițiate în Eterie.

3. — Belgrad, 12 martie 1818. — Miloș Obrenovici promite lui Iordache Olimpiotul ajutorul său în orice împrejurare.

4. — Constantinopol, 22 septembrie 1818. — Înțelegerea stabilită între conducătorii Eteriei cu privire la modul de îndeplinire a misiunilor încredințate.

5. — [19 februarie 1819]. — Tabloul cheltuielilor făcute de conducătorii Eteriei până la 19 februarie 1819.

6. — [Iași], 5 aprilie 1819. — T. Negris comunică conducerii Eteriei că dorește să plece în Pelopones să se ocupe de pregătirea răscoalei.

7. — Iași, 26 iulie 1819. — Scrisoarea de adeziune a lui Iacovachi Rizos Nerulos în Eterie.

8. — București, 12 august 1819. — Gr. Dicheos, Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache recomandă lui Capodistria pe Xanthos și îi cer sprijinul său moral și material pentru Eterie.

9. — București, 27 februarie 1820. — Iordache Nicolau Olimpiotul cere lui Hagi Ianuș să-i restituie un zăpis de bani.

10. — Craiova, 6 martie 1820. — Hagi Ianuș răspunde lui Iordache Olimpiotul că a rupt, la timpul său, zăpisul cerut.

11. — [București, 9 aprilie 1820]. — Constantin Papahristu informează conducerea Eteriei despre inițierea în Eterie a lui Grigore Suțu.

12. — [București, 9 aprilie 1820]. — Dimitrie Papahristu expune conducătorilor Eteriei foloasele ce ar rezulta dacă ar fi inițiați domnii Țării Românești și Moldovei, precum și unii fanarioți de vază.

13. — Gorj, 28 aprilie 1820. — A. Mihaloglu cere lui Hagi Ianuș o sumă de bani în contul unei cantități de lână.

14. — Moscova, 13 mai 1820. — Komizopulos scrie lui Xanthos în legătură cu activitatea lui Gh. Gatzos și Gh. Leventis.

15. — Kraguievaș, 12 iulie 1820. — Miloș Obrenovici mulțumește căminarului Sava pentru că i-a făcut cunoscut secretul Eteriei.

16. — Kraguievaș, 12 iulie 1820. — Miloș Obrenovici mulțumește lui Iordache Olimpiotul pentru sentimentele de credință exprimate.

17. — Kiev, 30 iulie 1820. — Al. Ipsilanti dă îndrumări lui Em. Xanthos cu privire la eteriștii din Basarabia și la cei din București.

18. — Odesa, 10 august 1820. — Al. Ipsilanti comunică lui Em. Xanthos că i se vor trimite la București banii ceruți și eteriștii de acolo să aștepte ordinul său pentru pornirea acțiunii.

19. — Iași, 14 august 1820. — Domnul Moldovei, M. Suțu, scrie lui Al. Ipsilanti că va face tot posibilul să se întâlnească cu el.

20. — Nișna, 17 august 1820. — Ștefan Jifcovici certifică lui Em. Xanthos primirea celor 500 ruble trimise și îl roagă să intervină să i se dea aprobarea să meargă la Kiev.

21. — București, 26 august 1820. — G. Leventis mulțumește lui Hagi Ianuș pentru zelul arătat în cele obștești și îi recomandă pe Pendedeca, care se duce la Craiova.

22. — Odesa, 9 septembrie 1820. — Al. Ipsilanti condamnă încetineala cu care Xanthos rezolvă chestiunile Eteriei în București și-i cere să termine cât mai repede toate treburile și să plece la Galați.

23. — Odesa, 23 septembrie 1820. — Al. Ipsilanti comunică lui Hr. Perrevoș să-l aștepte la Ismail.

24. — București, 24 septembrie 1820. — Iordache Olimpiotul declară lui Al. Ipsilanti că este gata să-i urmeze poruncile până la ultima sa picătură de sînge.

25. — Kraguievaș, 26 septembrie 1820. — Miloș Obrenovici informează pe Iordache Olimpiotul despre mersul tratativelor sîrbo-turce și despre acțiunile lui Ali pașă.

26. — Odesa, 28 septembrie 1820. — Lista fruntașilor eteriști din diferite localități, dată lui Al. Ipsilanti de Aristidis Papas.

27. — [București, 29 septembrie 1820]. — Gh. Leventis comunică lui Al. Ipsilanti că Olimpiotul, Sava și Farmache sînt gata să îndeplinească poruncile ce le va da.

28. — Ismail, 8 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti îndeamnă pe compatrioții din Grecia să dea ascultare trimisului său D. Themelis și să nu spere în ajutor străin.

29. — București, 9 octombrie 1820. — Bimbașa Sava arată lui Xanthos și Themelis că Serbia nu este pregătită și explică felul cum vede el colaborarea cu sîrbii.

30. — Galați, 15 octombrie 1820. — Hr. Perrevoș arată lui Al. Ipsilanti că este de dorit ca bimbașa Sava să se sfătuiească cu Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache și tustrei să semneze scrisorile adresate lui Miloș Obrenovici și conducerii Eteriei.

31. — București, 16 octombrie 1820. — Căminarul Sava scrie lui Xanthos despre rezistența lui Ali pașa din Ianina, despre necesitatea de a fi trimis căpitanul Farmache în Grecia și despre faptul că Poarta a aflat de existența Eteriei.

32. — Kraguievaț, 19 octombrie 1820. — Miloș Obrenovici mulțumește lui bimbașa Sava pentru știrile comunicate în legătură cu evenimentele politice internaționale.

33. — Chișinău, 24 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti anunță lui Perrevoș că și-a schimbat planul inițial, nu va mai merge în Peloponez, ci va trece prin Principate spre Balcani.

34. — Chișinău, 24 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti poruncește lui Sava și Iordache Olimpiotul să pună în aplicare la 14 noiembrie în București cele stabilite, să răstoarne cîrmuirea, să constituie un guvern provizoriu din boieri pămînteni, să-i pregătească trecerea peste Dunăre și să scrie lui Miloș Obrenovici să se răscoale și el.

35. — Chișinău, 24 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti comunică lui Miloș Obrenovici că a dat ordin să înceapă la 15 noiembrie răscoala în Grecia și îi cere să se răscoale imediat și el.

36. — Chișinău, 24 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti face cunoscut lui V. Caravia că l-a înaintat în gradul de general și îi poruncește să vie la Iași cu oastea sa pe data de 14 noiembrie.

37. — București, 29 octombrie 1820. — Căminarul Sava comunică lui Xanthos inițierea lui Brîncoveanu în Eterie.

38. — Chișinău, 1 noiembrie 1820. — Al. Ipsilanti scrie lui Xanthos să împiedice plecarea lui Themelis la București.

39. — [Iași, 8 noiembrie 1820]. — Mihail Suțu, domnul Moldovei, trimite un dar lui Al. Ipsilanti și își exprimă bucuria pentru stabilirea de relații prietenești.

40. — București, 14 noiembrie 1820. — C. Pendedeca mulțumește lui Hagi Ianuș pentru serviciile ce i-a făcut la Craiova și arată că Gh. Leventis va sprijini în viitor pe At. Xenocratis, fiind nemulțumit de Spanohogea.

41. — București, 20 noiembrie 1820. — Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache declară lui Al. Ipsilanti că au primit ordinele sale și le vor executa întocmai.

42. — Constantinopol, 20 noiembrie 1820. — Eforii Eteriei din Constantinopol expun eforturilor din Odesa un plan de acțiune pentru nimicirea forțelor turcești din Constantinopol și cer pentru aceasta oameni și muniții.

43. — București, 8 decembrie 1820. — Gh. Leventis laudă pe H. Ianuș pentru ajutorul dat compatrioților.

44. — Moscova, 14 decembrie 1820. — Patzimadis și Komizopulos comunică lui Xanthos știri despre pregătirea răscoalei și despre conflictul dintre sîrbi și Poartă.

45. — Iași, 20 decembrie 1820. — Eforii Eteriei din Iași înștiințează pe Al. Ipsilanti că au primit cu bucurie ordinele sale și se ocupă de înregistrarea donațiilor și contribuțiilor.

46. — Iași, 1 ianuarie 1821. — Gh. Lasanis comunică lui Al. Ipsilanti că eforii Eteriei din Iași întreabă care va fi situația domnului Moldovei Mihail Suțu după plecarea oștirii eteriste spre Grecia.

47. — Iași, 2 ianuarie 1821. — Gh. Lasanis comunică lui Al. Ipsilanti că M. Suțu dorește să ia și domnia Țării Românești și se teme ca nu cumva să rămână descoperit după plecarea armatelor grecești.

48. — București, 9 ianuarie 1821. — Iordache Olimpiotul arată lui Al. Ipsilanti că este supărat de zvonul care circulă în București în legătură cu o scrisoare a sa către M. Obrenovici, care ar fi căzut în mâinile turcilor, și susține că răscoala trebuie să înceapă neapărat pînă în primăvară.

49. — București, 9 ianuarie 1821. — Căminarul Sava face unele propuneri lui Al. Ipsilanti în legătură cu pregătirile Eteriei și colaborarea ei cu sîrbii și afirmă că Iordache Olimpiotul poate să dispună cum vrea de Țara Românească.

50. — Iași, 12 ianuarie 1821. — Gh. Lasanis informează pe Al. Ipsilanti despre neînțelegerile eteriștilor din Iași, atitudinea domnitorului M. Suțu și îi cere să vină personal la Sculeni pentru potolirea spiritelor agitate.

51. — Chișinău, 12 ianuarie 1821. — Al. Ipsilanti arată lui M. Suțu că pregătirile Eteriei în Moldova se vor face numai cu aprobarea sa și Gh. Lasanis va acționa sub controlul său.

52. — București, 15 ianuarie 1821. — P. A. Anagnostopulos comunică lui Xanthos despre activitatea sa în București și despre neînțelegerile dintre eteriști de acolo.

53. — Iași, 20 ianuarie/1 februarie 1821. — Un eterist din Iași propune marelui consiliu al Eteriei un plan de răscoală în principate.

54. — Iași, 24 ianuarie 1821. — Domnul M. Suțu arată lui Al. Ipsilanti că este credincios Eteriei, condamnă felul cum lucrează eteriștii din Moldova, provocînd bănuieli moldovenilor, și adaugă că se va ocupa de înscrierea și recrutarea ostașilor în Moldova, precum și de chestiunea aprovizionării.

55. — [24 ianuarie 1821]. — M. Suțu înștiințează pe Al. Ipsilanti cum va proceda la înrolarea oamenilor din Moldova fără să trezească bănuieli, arată că este necesar un ordin către Pisani ca să ignoreze pregătirile Eteriei și îi cere informații în legătură cu itinerariul ce urmează să-l parcurgă oștile eteriste în trecerea prin Moldova.

56. — Iași, 25 ianuarie 1821. — Iacovachi Rizos Nerulos înștiințează pe Al. Ipsilanti că moldovenii sînt neliniștiți de numărul prea mare al arnăuților adunați la Iași.

57. — Chișinău, 30 ianuarie 1821. — Al. Ipsilanti comunică lui M. Suțu observațiile sale asupra propunerilor făcute de acesta în legătură cu pregătirile Eteriei.

58. — Iași, 31 ianuarie 1821. — Legămîntul unor eteriști din Moldova de a acționa ca niște frați de cruce și de a îndeplini împreună cu oamenii lor orice poruncă vor primi din partea episcopului general.

59. — Ianuarie 1821. — Împărăteasa Elisabeta scrie către o domnișoară de onoare în legătură cu plecarea lui Al. Ipsilanti.

60. — [Sfîrșitul lui ianuarie 1821]. — Iacovachi Rizos Nerulos comunică lui Al. Ipsilanti că boierii moldoveni sînt neliniștiți de înrolările făcute de eteriști, se împotrivesc organizării poterilor și s-au plîns consulului austriac de concentrările de arnăuți ce au loc în Moldova.

61. — [Iași, ianuarie 1821?]. Iacovachi Rizos Nerulos aduce la cunoștința lui Al. Ipsilanti că s-a scris la Constantinopol despre inițierea lui Mihail Suțu în Eterie.

62. — [Iași, 15 februarie 1821?]. — Mihail Suțu se plinge lui Al. Ipsilanti împotriva lui Anastasio bimbașa, care înrolează pe față oameni pentru Eterie, și îl asigură că va găsi în Moldova proviziile necesare pentru oștirile sale.

63. — [Iași, 15 februarie 1821?]. — Mihail Suțu arată lui Al. Ipsilanti atitudinea sa față de Eterie și cum a organizat pe cei capabili de a purta arme.

64. — [Iași, 15 februarie 1821?]. — Iacovachi Rizos Nerulos informează pe Al. Ipsilanti despre dezordinile provocate de eteriști în Moldova și despre începutul răscoalei lui Tudor Vladimirescu.

65. — Iași, 16 februarie 1821. — M. Suțu informează pe Al. Ipsilanti că a orînduit căpitani ai poterilor din ținuturile Bacău, Piatra și Suceava pe oamenii lui și îl roagă să facă ordine în rîndurile eteriștilor.

66. — Chișinău, 16 februarie 1821. — Al. Ipsilanti cere lui Xanthos să vie cît mai repede la Chișinău ca să se întâlnească cu el.

67. — Chișinău, 21 februarie 1821. — Al. Ipsilanti comunică lui Xanthos că pleacă în seara zilei de 21 februarie, împreună cu frații săi, la Iași pentru a începe răscoală.

68. — Reni, 21 februarie 1821. — At. Xodilos comunică lui Xanthos că V. Caravia urmează să plece la Focșani, iar Ioan Vaticheotis este omul potrivit pentru a fi trimis în Bulgaria.

69. — Din Peloponez, 22 februarie 1821. — Gr. Dicheos comunică lui Xanthos că pregătirile de acolo ale Eteriei sînt terminate, dar sînt mari nemulțumiri din cauză că Al. Ipsilanti n-a sosit în Peloponez, după cum se stabilise la consfătuirea de la Ismail.

70. — Din Peloponez, 22 februarie 1821. — Gr. Dicheos arată că întîrzierea sosirii lui Ipsilanti în Peloponez va pricinui pagube Eteriei.

71. — Iași, 24 februarie 1821. — Manifestul lui Al. Ipsilanti către grecii de pretutîndeni, să lupte pentru eliberare.

72. — Iași, 24 februarie 1821. — Al. Ipsilanti cere eteriștilor să ajute cu oameni, arme și bani pentru eliberarea Greciei.

73. — Iași, 24 februarie 1821. — Al. Ipsilanti cheamă pe grecii din Moldova și Țara Romînească să lupte sub steagul libertății.

74. — Iași, 24 februarie 1821. — Al. Ipsilanti comunică țarului Rusiei că poporul grec s-a răscolat împotriva jugului turcesc și cere sprijinul său.

75. — Galați, 25 februarie 1821. — Ordinul de zi al lui Al. Ipsilanti pentru organizarea armatei revoluționare grecești.

76. — Iași, 25 februarie 1821. — Al. Ipsilanti invită pe mitropolit să ociasie slujba înmormîntării căpitanului Hristu Bucuvala.

77. — Reni, 25 februarie 1821. — At. Xodilos comunică lui Xanthos despre plecarea lui Caravia din Galați și despre panica localnicilor în urma ciocnirii dintre oamenii lui Caravia și turci.

78. — Iași, 26 februarie 1821. — Al. Ipsilanti arată lui Xanthos necesitatea de a se strânge de pretutindeni bani și arme și îi cere să vină la Iași.

79. — 26 februarie 1821. — Gh. Barlas invită din ordinul lui Al. Ipsilanti pe mitropolitul Veniamin Costache să officieze în biserica Trei Ierarhi slujbale religioase ce i s-au cerut.

80. — Ismail, 26 februarie 1821. — Gh. Korfinos cere lui Xanthos să obțină de la Inzov permisia pentru trimiterea unor muniții și-i recomandă pe Cotiras ca să organizeze detașamente de bulgari.

81. — 28 februarie 1821. — Al. Ipsilanti mulțumește mitropolitului Veniamin Costache pentru omul trimis ca să se înroleze în armata greacă.

82. — 28 februarie 1821. — Al. Ipsilanti mulțumește mitropolitului Veniamin pentru patru telegari dăruți.

83. — Iași, 28 februarie 1821. — Nic. Ipsilanti cere lui Xanthos să îndemne eforiile să îndeplinească cele făgăduite și să trimită banii strânși la Chișinău.

84. — Ismail, 28 februarie 1821. — Gh. Korfinos comunică lui Xanthos că grecii și moldovenii din Ismail au primit cu însuflețire știrile despre Eterie și mulți dintre ei contribuie bănește pentru ea, iar alții se înrolează.

85. — [Februarie 1821]. — Gh. Leventis arată lui Xanthos că fondurile Eteriei din București se rezumă la punga lui și el trebuie să dea bani lui Sava, Olimpiotul și Farmache.

86. — Galați, februarie 1821. — Paisprezece persoane din Galați declară că sînt gata să urmeze orice poruncă a lui Al. Ipsilanti.

87. — Iași, februarie 1821. — Contractul încheiat de Constantin Suțo cu Constantin Petru Hagi Lazăr pentru procurarea unor vite necesare aprovizionării oștirii lui Al. Ipsilanti.

88. — Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821. — Al. Ipsilanti comunică lui Xanthos despre prinderea lui Aristidis de către turci și despre compromiterea căminarului Sava.

89. — Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821. — Gh. Cantacuzino cere lui Xanthos și Anagnostopulos să echipeze și să înarmeze pe tinerii greci care se înrolează în oastea Eteriei și să-i trimită la Iași.

90. — Iași, 5 martie 1821. — C. Pendedeca cere lui Xanthos să trimită la Iași muniții și să procure armele necesare grecilor din Rusia care trec în Moldova.

91. — Combrati, 9 martie 1821. — M. Stratis scrie lui Xanthos în legătură cu trimiterea lui Koghigios și a bulgarilor, care vor să lupte alături de eteriști.

92. — Iași, 12 martie 1821. — Dovada eforiei Eteriei din Iași pentru 10 000 lei donați de mitropolitul Veniamin pentru eliberarea Greciei.

93. — Odesa, 12 martie 1821. — St. Kumbaris înștiințează pe Xanthos că la Odesa au sosit refugiați greci de la Constantinopol.

94. — 14/26 martie 1821. — Capodistria face cunoscut lui Al. Ipsilanti că împăratul Rusiei condamnă acțiunea sa.

95. — Iași, 14/26 martie 1821. — Al. Ipsilanti arată țarului Rusiei condițiile în care înțelege să înceteze lupta și să înceapă tratativele cu Poarta.

96. — Odesa, 19 martie 1821. — Eforii din Odesa ai Eteriei comunică lui Xanthos că au primit manifestele trimise și se străduiesc să-și îndeplinească obligațiile.

97. — Sculeni, 28 martie 1821. — A. Pisani cheamă pe prințul Al. Ipsilanti și partizanii săi să renunțe la răsccoală și să se întoarcă în Rusia.

98. — Sculeni, 28 martie 1821 st. v. — Al. Pisani cere mitropolitului Veniamin să difuzeze în Moldova afurisenia patriarhului împotriva răsculaților.

99. — 28 martie 1821. — Sumele cheltuite din ordinul ispravnicilor pentru oștirea lui Al. Ipsilanti, în trecerea sa prin județul Buzău.

100. — 30 martie 1821. — Eforia Eteriei din Iași comunică ostașilor eteriști că se retrage din Iași și le cere să părăsească Moldova în termen de 7 zile.

101. — Martie 1821. — Ordinul de zi al lui Al. Ipsilanti către trupele din Iași pentru victoria de la Galați.

102. — [Chișinău, martie 1821]. — Memoriul lui Iacovachi Rizos despre importanța strategică și politică a menținerii orașului Galați în mâinile oștirii Eteriei.

103. — Odesa, 1 aprilie 1821. — Dimitrie Ipsilanti cheamă pe grecii aflați în Europa să ia armele pentru eliberarea patriei după exemplul celor din Rusia, Țara Românească și Moldova.

104. — Odesa, 1 aprilie 1821. — Dimitrie Ipsilanti comunică doctorului P. Ipitis să plece în numele Eteriei în Franța și Germania pentru a lua contact cu filelenii în vederea ajutorării mișcării.

105. — Brașov, 4 aprilie 1821. — Ioan Moscu transmite prin Hagi Pop o scrisoare către Capodistria la Laybach și-i comunică totodată știri comerciale.

106. — Reni, 9 aprilie 1821. — At. Xodilos comunică lui Xanthos știri despre situația aprovizionării eteriștilor cu muniții și provizii.

107. — Reni, 11 aprilie 1821. — At. Xodilos informează pe Xanthos că ofițerii ruși au primit ordin ca la primul semnal să pornească spre malul Prutului.

108. — Sibiu, 11 aprilie 1821. — C. Vlahuși comunică lui Mavrocordat știri în legătură cu acțiunea eteristă în Principate și cu situația din Constantinopol.

109. — 13 aprilie 1821. — Plângerea lui Andrei N. Papazoglu către Al. Ipsilanti, prin care arată că a fost închis pe nedrept și roagă să fie eliberat.

110. — 14 aprilie 1821. — Nicolae Liascu scrie lui Nicolae Greceanu despre o sumă de 150 taleri, dată de clucerul Manole căpitanului Iani din oștirea lui Caravia și despre jafurile turcilor din Brăila.

111. — Bărzești, 14 aprilie 1821. — Postelnicul Costache scrie unui cunoscut despre evenimentele petrecute în Moldova după intrarea lui Ipsilanti în această provincie.

112. — Ploiești, 15 aprilie 1821. — Bilet de liberă trecere dat de tagmatarhul Duca lui Nișos pentru a pleca la Brașov.

113. — De la Prut, 15 aprilie 1821. — C. Vantoros comunică lui Xanthos că este gata să execute, împreună cu oamenii săi, ordinele generalisimului.

114. — Reni, 18 aprilie 1821. — At. Xodilos informează pe Xanthos despre pregătirea vaselor grecești de la Dunăre.

115. — Iași, 18 aprilie 1821. — Nota agentului Austriei către divanul Moldovei prin care îl face răspunzător de tot ce vor suferi suferinzi de pe urma eteriștilor.

116. — Sculeni, 25 aprilie 1821. — Eforia eteriștilor din Iași împrumută 1 498 groși de la Dimos Pagonis.

117. — 26 aprilie 1821. — Efectivul trupelor eteriste și ale lui Tudor Vladimirescu.

118. — Iași, 27 aprilie / 9 mai 1821. — C. Pendedeca cere populației din Moldova să nu dea crezare zvonurilor și să-și continue în liniște ocupațiile.

119. — Chișinău, 27 aprilie 1821. — M. Stratis informează pe Xanthos despre atitudinea guvernatorului Basarabiei, Inzov, față de acțiunea eteriștilor.

120. — Reni, 6 mai 1821. — At. Xodilos scrie lui Xanthos despre acțiunile turcilor la Birlad și Focșani și despre aprovizionarea corăbiilor eteriste cu făină.

121. — Tîrgoviște, 6 mai 1821. — Al. Ipsilanti îndeamnă pe grecii din Moldova să dea ascultare lui Gh. Cantacuzino, trimis să restabilească ordinea.

122. — Tîrgoviște, 8 mai 1821. — Al. Ipsilanti ordonă trecerea sub comanda lui Gheorghe Cantacuzino a unei părți din efectivul lui Duca.

123. — Reni, 10 mai 1821. — At. Xodilos sfătuiește pe Xanthos să plece la Ipsilanti și să discute cu el problema menținerii Moldovei în mîinile Eteriei.

124. — Tîrgoviște, 15 mai 1821. — Al. Ipsilanti ordonă lui Duca să aresteze pe mitropolit și pe vistier, care fug spre Austria.

125. — Ismail, 17 mai 1821. — C. Ghiastas comunică lui Xanthos că Pendedeca, care a fost unealta boierilor, a încercat să intre la carantină, dar a fost împiedicat.

126. — Iași, 23 mai 1821. — Gh. Cantacuzino dă ordin ca toate cele luate de la locuitori să fie înapoiate, afară de arme și pline, iar locuitorii săraci să fie apărați în orice împrejurare.

127. — Cîmpulung, 25 mai 1821. — Iordache Olimpiotul scrie lui Hagi Ianuș să ajute pe soția sa Stana, care merge în Basarabia.

128. — Iași, 27 mai 1821. — Gh. Cantacuzino cere lui Xanthos ca eforii Eteriei din Rusia să trimită urgent bani la Iași.

129. — Iași, 1 iunie 1821. — Gh. Cantacuzino comunică lui Xanthos primirea banilor trimiși și îi cere ca eforii de la Chișinău să preschimbe 25 000 ruble hirtie în galbeni.

130. — Sculeni, 3 iunie 1821. — F. Iliadis înștiințează pe Xanthos despre apropiata sosire a lui Lisgaras de la Laybach.

131. — Botoșani, 6 iunie 1821. — Căpitanul Spiridon Arvanitachis ordonă soldaților greci care pleacă la Dorohoi să nu pricinuiască neorînduiri și supărări locuitorilor.

132. — [6] iunie 1821. — Raportul căpitanului D. B. Teodor către generalul Gh. Cantacuzino cu privire la ancheta efectuată de el în pricina cailor și oilor luate de eteriști de la boierul Iancu Cananău.

133. — Sculeni, 6/18 iunie 1821. — Știri despre lupta eteriștilor cu turcii la Sculeni.

134. — Rîmnic, 8 iunie 1821. — Proclamația lui Al. Ipsilanti, prin care se desparte de ostașii săi, calificându-i drept fricoși și bicisnici.

135. — Chișinău, 8 iunie 1821. — A. Komizopoulos condamnă dezordinile provocate de Pendedeca în Moldova și îl califică « un adevărat șarlatan ».

136. — Brașov, 20 iunie 1821. — Gh. Caraianopoulos scrie lui Hagi Ianuș că Ducas a fost închis și apoi îndepărtat peste graniță de autoritățile austriace.

137. — [Brașov, 27 iunie 1821?]. — Știri despre trecerea lui Iordache și Farmache în Moldova și despre un manifest al lui Langeron.

138. — 24 iulie 1821. — Apel către locuitorii Rusiei, lansat de cneazul Al. Golițin, pentru ajutorarea pribegilor greci și moldoveni ce se află la Odesa și în Basarabia.

139. — Sibiu, 2 august 1821. — Nicolae Consta Nani scrie serdarului Polihronie Consta Petru că serdarul Diamandi s-a predat caminarului Sava.

140. — [București], 10 august 1821. — C. Liascoglu informează pe Hagi Ianuș că turcii au prins împreună cu serdarul Diamandi și pe cei doi nepoți ai săi, și arată că toate încercările lui de a-i salva au fost zadarnice.

141. — Văscăuți, 14 august 1821. — Scrisoarea unui protopop către Hagi Ianuș, despre acțiunea eteriștilor la Tg. Neamț și despre starea sănătății lui Iordache Olimpiotul.

142. — August 1821. — Gramata patriarhului ecumenic Evghenie, semnată și de episcopi, prin care cere grecilor să renunțe la răzvrătire și să dea ascultare Înaltei Porți.

143. — [București], 8 septembrie 1821. — Anaforaua ocîrmuirii Țării Românești în pricina lui Necolai logofăt cu Vitu arnăutul, omul lui Iordache Olimpiotul.

144. — Folești, 21 septembrie 1821. — Unele informații despre urmărirea eteriștilor de către turci.

145. — Brașov, 17 octombrie 1821. — Ilie Nicolaidis informează pe Hagi Ianuș că i-a încasat polița de la Iacovachi Rizos și va căuta să încaseze de asemenea și polița de la Bozin, arătînd totodată că în locuința sa din București au fost îngropate numai scrisori de ale eteriștilor.

146. — [25 octombrie 1821]. — Contul lui Constantin Pendedeca la Hagi Ianuș.

147. — 21 decembrie 1821. — Șerban Negel comunică mitropolitului Veniamin Costache că eteriștii care au purtat uniformă rusească sînt trimiși din Basarabia în interiorul Rusiei.

148. — Sibiu, 27 aprilie 1822. — Scrisoare către Al. Villara să se informeze de la vornicul Samurcaș și de la Meitani despre situația grecilor și să nu aibă încredere în « bunăvoința » turcilor.

149. — **P a l a n c a**, 29 m a i 1822. — Informații privitoare la pregătirile de război ale armatei ruse și constituirea unei oștiri grecești în Basarabia.

150. — 6 s e p t e m b r i e 1823. — Boierii arată domnului Moldovei că episcopul Cherasim al Romanului și postelnicul Andrei Milu nu au fost complici la jafurile și la omorirea fiilor lui İbrahim aga și a altor turci, săvârșite de eteriști la începutul răscoalei.

151. — **C r a i o v a**, 2 m a r t i e 1829. — General adjutant baron Geisner intervine la general locot. Jeltuchin să se dea serdarului Panaiot Fochiano 30 000 piaștri pe care cîrmuirea Țării Românești le datorează răposatului căminar Sava Fochiano din anul 1821.

1. — 15 июля 1813 г. — Иордаке Олимпиот пишет Димосу о том, что он не забудет добра, которое последний сделал ему во время его тюремного заключения, и упоминает о своем ружье.

2. — [1815 г.?]. — Текст клятвы, приносимой вступавшими в Гетерию.

3. — Белград, 12 марта 1818 г. — Милош Обренович обещает Иордаке Олимпиоту помощь при любых обстоятельствах.

4. — Константинополь, 22 сентября 1818 г. — Соглашение между руководителями гетеристов относительно способа исполнения возлагаемых на них поручений.

5. — [19 февраля 1819 г.]. — Расходы, понесенные руководителями Гетерии до 19 февраля 1819 г.

6. — [Яссы], 5 апреля 1819 г. — Т. Негрис сообщает руководству Гетерии, что он хочет отправиться в Пелопоннес и заняться подготовкой восстания.

7. — Яссы, 26 июля 1819 г. — Письмо Яковаки Ризоса Нерулоса о вступлении в Гетерию.

8. — Бухарест, 12 августа 1819 г. — Гр. Дикхеос, Иордаке Олимпиот и Иоан Фармаке рекомендуют Ксанфоса Каподистрии и просят его оказать моральную и материальную поддержку Гетерии.

9. — Бухарест, 27 февраля 1820 г. — Георгаке Николау Олимпиот просит Хаджи Януша вернуть ему денежную расписку.

10. — Крайова, 6 марта 1820 г. — Хаджи Януш отвечает Иордаке Олимпиоту, что в свое время он разорвал просимую им расписку.

11. — [Бухарест, 9 апреля 1820 г.]. — Константин Папахристу извещает руководителей Гетерии о вступлении Григория Суцу в Гетерию.

12. — [Бухарест, 9 апреля 1820 г.]. — Димитрие Папахристу указывает руководителям Гетерии, сколь полезно было бы привлечь к этому движению господарей Валахии и Молдавии, а также некоторых видных фанариотов.

13. — Горж, 28 апреля 1820 г. — А. Михалоглу просит у Хаджи Януша денег взамен некоторого количества шерсти.

14. — Москва, 13 мая 1820 г. — Комизопулос пишет Ксанфосу о деятельности Г. Гацоса и Г. Левентиса.

15. — Крагуевац, 12 июля 1820 г. — Милош Обренович благодарит кэминара Саву за сообщенную им тайну Гетерии.

16. — Крагуевац, 12 июля 1820 г. — Милош Обренович благодарит Иордаке Олимпиота за выгаженное доверие.

17. — Киев, 30 июля 1820 г. — А. Ипсиланти дает Э. Ксанфосу указания относительно бессарабских и бухарестских гетеристов.

18. — Одесса, 10 августа 1820 г. — А. Ипсиланти сообщает Э. Ксанфосу о том, что просимые им деньги будут присланы в Бухарест, а также, чтобы тамошние гетеристы ждали его приказа о выступлении.

19. — [Яссы, 14 августа 1820 г.]. — Молдавский господарь М. Суцу пишет А. Ипсиланти, что он сделает все возможное, чтобы с ним встретиться.

20. — Нижна, 17 августа 1820 г. — Штефан Живкович подтверждает Э. Ксанфосу получение посланных ему 500 рублей и просит его походатайствовать о выдаче разрешения поехать в Киев.

21. — Бухарест, 26 августа 1820 г. — Г. Левентис благодарит Хаджи Януша за проявленное им усердие в общественных делах и рекомендует ему Пендедеку, едущего в Крайову.

22. — Одесса, 9 сентября 1820 г. — А. Ипсиланти осуждает Ксанфоса за медлительность в разрешении вопросов Гетерии в Бухаресте и просит его поскорее закончить все дела и отправиться в Галац.

23. — Одесса, 23 сентября 1820 г. — А. Ипсиланти сообщает Х. Перревосу, чтобы он ожидал его в Измаиле.

24. — Бухарест, 24 сентября 1820 г. — Иордаке Олимпиот заявляет А. Ипсиланти, что он готов следовать его приказаниям до последней капли крови.

25. — Крагуевац, 26 сентября 1820 г. — Милош Обренович извещает Иордаке Олимпиота о ходе сербско-турецких переговоров и о действиях Али-паши.

26. — Одесса, 28 сентября 1820 г. — Список руководителей Гетерии в различных населенных пунктах, сообщенный Александру Ипсиланти Аристидом Папасом.

27. — [Бухарест, 29 сентября 1820 г.]. — Г. Левентис сообщает А. Ипсиланти, что Олимпиот, Сава и Фармаке готовы выполнить приказы, которые он им даст.

28. — Измаил, 8 октября 1820 г. — А. Ипсиланти призывает своих соотечественников в Греции повиноваться его посланцу Д. Фемелису и не надеяться на помощь иностранцев.

29. — Бухарест, 9 октября 1820 г. — Бимбаша Сава указывает Ксанфосу и Фемелису на то, что Сербия не подготовлена, и объясняет им, как, по его мнению, можно было бы наладить сотрудничество с сербами.

30. — Галац, 15 октября 1820 г. — Х. Перревос пишет А. Ипсиланти, что было бы желательно, чтобы бимбаша Сава посоветовался с Иордаке Олимпиотом и Иоаном Фармаке и чтобы они втроем подписали письма к Милошу Обреновичу и всждам Гетерии.

31. — Бухарест, 16 октября 1820 г. — Кэминар Сава пишет Ксанфосу о сопротивлении Али-паши в Янине, о необходимости направить капитана Фармаке в Грецию и о том, что турки узнали о существовании Гетерии.

32. — Крагуевац, 19 октября 1820 г. — Милош Обренович благодарит бимбашу Саву за сообщенные им сведения о международных политических событиях.

33. — Кишинев, 24 октября 1820 г. — А. Ипсиланти извещает Перревоса, что, изменив свой первоначальный план, он не поедет больше в Пелопоннес, а проедет через Дунайские княжества, направляясь на Балкалы.

34. — Кишинев, 24 октября 1820 г. — А. Ипсиланти приказывает Саве и Иордаке Олимпиоту выполнить 14 ноября в Бухаресте то, что было решено, свергнуть правительство, образовать временное правительство из местных бояр, подготовить для него переправу через Дунай и сообщить Милошу Обреновичу, чтобы он также восстал.

35. — Кишинев, 24 октября 1820 г. — А. Ипсиланти сообщает Милошу Обреновичу о том, что он отдал приказ о начале восстания в Греции 15 ноября, и требует, чтобы он также немедленно восстал.

36. — Кишинев, 24 октября 1820 г. — А. Ипсиланти сообщает В. Каравии, что он возвел его в чин генерала, и приказывает ему прийти с войском в Яссы 14 ноября.

37. — Бухарест, 29 октября 1820 г. — Кэминар Сава извещает Ксанфоса о вступлении Брынковяну в Гетерию.

38. — Кишинев, 1 ноября 1820 г. — А. Ипсиланти пишет Ксанфосу, чтобы он воспрепятствовал отъезду Фемелиса в Бухарест.

39. — [Яссы, 8 ноября 1820 г.]. — Молдавский господарь Михаил Суцу посылает дар А. Ипсиланти и выражает свою радость по поводу установления дружеских отношений.

40. — Бухарест, 14 ноября 1820 г. — К. Пендедека благодарит Хаджи Януша за его услуги в Крайове и сообщает, что Г. Левентис будет втроем поддерживать А. Ксенократиса, будучи недоволен Спаноходжей.

41. — Бухарест, 20 ноября 1820 г. — Иордаке Олимпиот и Иоанн Фармаке заявляют А. Ипсиланти, что они получили его приказы и в точности их исполняют.

42. — Константинополь, 20 ноября 1820 г. — Руководители Гетерии в Константинополе сообщают одесским руководителям план действий с целью истребления турецких войск в Константинополе и просят для этого людей и боеприпасов.

43. — Бухарест, 8 декабря 1820 г. — Г. Левентис хвалит Х. Януша за оказанную соотечественникам помощь.

44. — Москва, 14 декабря 1820 г. — Пацимадис и Комизопулос сообщают Ксанфосу сведения о подготовке восстания и столкновении между сербами и турками.

45. — Яссы, 20 декабря 1820 г. — Руководители Гетерии в Яссах извещают А. Ипсиланти, что они с радостью получили его приказания и занимаются учетом пожертвований и взносов.

46. — Яссы, 1 января 1821 г. — Г. Ласанис сообщает А. Ипсиланти, что руководители Гетерии в Яссах спрашивают, каково будет положение молдавского господаря Михаила Суцу после ухода гетеристских войск в Грецию.

47. — Яссы, 2 января 1821 г. — Г. Ласанис сообщает А. Ипсиланти, что М. Суцу хочет княжить и в Валахии и боится остаться беззащитным после ухода греческих войск.

48. — Бухарест, 9 января 1821 г. — Иордаке Олимпиот пишет А. Ипсиланти, что он огорчен распространившимися в Бухаресте слухами о его письме М. Обреновичу, попавшем якобы в руки турок, и настаивает на том, что восстание должно непременно пасться до веспы.

49. — Бухарест, 9 января 1821 г. — Кэминар Сава делает некоторые предложения А. Ипсиланти в связи с приготовлениями Гетерии и ее сотрудничеством с сербами; он утверждает, что Иордаке Олимпиот может распорядиться Валахией по собственному усмотрению.

50. — Яссы, 12 января 1821 г. — Г. Ласанис извещает А. Ипсиланти о разногласиях среди ясских гетеристов и отношении господаря М. Суцу; он просит его лично приехать в Скулыны, чтобы успокоить недовольных.

51. — Кишинев, 12 января 1821 г. — А. Ипсиланти объясняет М. Суцу, что подготовка действий Гетерии в Молдавии будет производиться лишь с его разрешения и что Г. Ласанис будет действовать под его контролем.

52. — Бухарест, 15 января 1821 г. — П. А. Анагностопулос сообщает Ксанфосу о своей деятельности в Бухаресте и о разногласиях между тамошними гетеристами.

53. — Яссы, 20 января / 1 февраля 1821 г. — Один из ясских гетеристов предлагает великому совету Гетерии план восстания в Дунайских княжествах.

54. — Яссы, 24 января 1821 г. — Господарь М. Суцу пишет А. Ипсиланти, что он, будучи верен Гетерии, осуждает образ действий гетеристов в Молдавии, вызывающих подозрения молдаван, и добавляет, что он займется вопросом о записи и рекрутском наборе солдат в Молдавии, а также вопросом о снабжении продовольствием.

55. — 24 января 1821 г. — М. Суцу извещает А. Ипсиланти, как он произведет набор в Молдавии, не возбуждая подозрений, указывает, что необходимо отдать приказ Пиззипи, чтобы он не замечал приготовлений Гетерии, и просит сведений в связи с маршрутом, по которому пройдут войска гетеристов через Молдавию.

56. — Яссы, 25 января 1821 г. — Яковаки Ризос Нерулос извещает А. Ипсиланти, что молдаване обеспокоены слишком большим числом собранных в Яссах арнаутов.

57. — Кишинев, 30 января 1821 г. — А. Ипсиланти сообщает М. Суцу свои замечания о предложениях последнего относительно приготовлений Гетерии.

58. — Яссы, 31 января 1821 г. — Клятва некоторых молдавских гетеристов действовать как крестовые братья и выполнять со своими людьми любое приказание, исходящее от главного эпитропа.

59. — Январь 1821 г. — Императрица Елизавета пишет фрейлине об отъезде А. Ипсиланти.

60. — [Конец января 1821 г.]. — Яковаки Ризос Нерулос сообщает А. Ипсиланти, что молдавские бояре обеспокоены набором людей, производимым гетеристами, противятся

организации военных охранных отрядов и пожаловались австрийскому консулу на скопление арнаутов в Молдавии.

61. — [Яссы, январь 1821 г.]. — Яковаки Ризос Нерулос доводит до сведения А. Ипсиланти, что в Константинополь было сообщено о вступлении Михаила Суцу в Гетерию.

62. — [Яссы, 15 февраля 1821 г.]. — Михаил Суцу жалуется А. Ипсиланти на бимбашу Анастасия, открыто вербующего людей в Гетерию, и заверяет его, что он найдет в Молдавии необходимое для его войска продовольствие.

63. — [Яссы, 15 февраля 1821 г.]. — Михаил Суцу описывает А. Ипсиланти свое отношение к Гетерии и то, как он организовал людей, способных нести оружие.

64. — [Яссы, 15 февраля 1821 г.]. — Яковаки Ризос Нерулос извещает А. Ипсиланти о беспорядках, производимых гетеристами в Молдавии, и о начале восстания Тудора Владимиреску.

65. — Яссы, 16 февраля 1821 г. — М. Суцу извещает А. Ипсиланти, что он назначил своих людей командирами военных охранных отрядов в области Бакэу, Пятра и Сучава, и просит его навести порядок среди гетеристов.

66. — Кишинев, 16 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти просит Ксанфоса поскорее приехать в Кишинев, чтобы с ним встретиться.

67. — Кишинев, 21 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти сообщает Ксанфосу, что вечером 21 февраля он уезжает в Яссы вместе со своими братьями, чтобы поднять восстание.

68. — Рени, 21 февраля 1821 г. — А. Ксодилос сообщает Ксанфосу, что В. Каравия должен выехать в Фокшаны и что Иоан Ватикютис — подходящий человек для поездки в Болгарию.

69. — Из Пелопоннеса, 22 февраля 1821 г. — Г. Дихеос сообщает Ксанфосу, что тамошние приготовления Гетерии закончены, но что существует большое недовольство из-за того, что А. Ипсиланти не прибыл в Пелопоннес, как это было установлено на совещании в Измаиле.

70. — Из Пелопоннеса, 22 февраля 1821 г. — Г. Дихеос указывает, что отсрочка приезда Ипсиланти в Пелопоннес принесет вред Гетерии.

71. — [Яссы], 24 февраля 1821 г. — Манифест А. Ипсиланти ко всем грекам, призывающий их бороться за освобождение.

72. — Яссы, 24 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти призывает гетеристов помогать людьми, оружием и деньгами делу освобождения Греции.

73. — Яссы, 24 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти призывает греков Молдавии и Валахии бороться под знаменем свободы.

74. — Яссы, 24 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти сообщает русскому царю, что греческий народ восстал против турецкого ига, и просит его поддержки.

75. — [Галац], 25 февраля 1821 г. — Приказ А. Ипсиланти об организации греческой революционной армии.

76. — Яссы, 25 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти приглашает митрополита совершить отпевание капитана Христу Букувалы.

77. — Рени, 25 февраля 1821 г. — А. Ксодилос сообщает Ксанфосу об отъезде Каравии из Галаца и о панике среди местного населения, вызванной столкновением между людьми Каравии и турками.

78. — Яссы, 26 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти указывает Ксанфосу на необходимость собирать повсюду оружие и деньги и просит его приехать в Яссы.

79. — 26 февраля 1821 г. — Г. Барлас, по приказу А. Ипсиланти, приглашает митрополита Вениамина Костаке отслужить в церкви Трех Святителей службы, о которых его просили.

80. — Измаил, 26 февраля 1821 г. — Г. Корфинос просит Ксанфоса достать от Инзова разрешение на отпразднование боспорских и рекомендует Котираса для организации отрядов болгар.

81. — 28 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти благодарит митрополита Вениамина Костаке за присланного им человека, вступившего в греческую армию.

82. — 28 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти благодарит митрополита Вениамина за подаренных ему четырех упряжных лошадей.

83. — Яссы, 28 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти просит Ксанфоса заставить гетеристских руководителей исполнить обещание и выслать собранные в Кишиневе деньги.

84. — Измаил, 28 февраля 1821 г. — Г. Корфинос сообщает Ксанфосу, что измаильские греки и молдаване с воодушевлением приняли известия о Гетерии и что многие из них помогают деньгами или вступают в ее ряды.

85. — [Февраль 1821 г.]. — Г. Левентис сообщает Ксанфосу, что казна бухарестской Гетерии сводится к его кошельку и что он должен дать деньги Саве, Олимпиоту и Фармаке.

86. — Галац, февраль 1821 г. — Четырнадцать галацких жителей заявляют, что они готовы последовать любому приказанию А. Ипсиланти.

87. — Яссы, февраль 1821 г. — Контракт, заключенный Константином Суцо с Константином Петру Хаджи Лаззром о доставке скота, необходимого для снабжения войска А. Ипсиланти.

88. — Тыргу-Фрумос, 2 марта 1821 г. — А. Ипсиланти сообщает Ксанфосу о захвате Аристиды турками и о разоблачении кэминара Савы.

89. — Тыргу-Фрумос, 2 марта 1821 г. — Г. Кантакузино просит Ксанфоса и Анагностопулоса снарядить и вооружить греческих юношей, вступающих в войско Гетерии, и послать их в Яссы.

90. — Яссы, 5 марта 1821 г. — К. Пендедека просит Ксанфоса послать в Яссы боеприпасы и достать оружие для направляющихся в Молдавию русских греков.

91. — Комбрати, 9 марта 1821 г. — М. Стратис пишет Ксанфосу об отправке Когигиоса и болгар, которые изъявляют желание бороться вместе с гетеристами.

92. — Яссы, 12 марта 1821 г. — Гетеристское руководство в Яссах удостоверяет, что митрополитом Вениамином на освобождение Греции были пожертвованы 10 000 лей.

93. — Одесса, 12 марта 1821 г. — Ш. Кумбарис извещает Ксанфоса, что в Одессу прибыли греческие беженцы из Константинополя.

94. — 14/26 марта 1821 г. — Каподистрия доводит до сведения Ипсиланти, что русский император осуждает его действия.

95. — Яссы, 14/26 марта 1821 г. — А. Ипсиланти излагает русскому царю условия, на которых он согласен прекратить борьбу и начать переговоры с Турцией.

96. — Одесса, 19 марта 1821 г. — Одесские руководители Гетерии сообщают Ксанфосу, что они получили посланные манифесты и что они стараются выполнять свои обязательства.

97. — Скулены, 28 марта 1821 г. — А. Пизани призывает князя А. Ипсиланти и его сторонников отказаться от восстания и вернуться в Россию.

98. — Скулены, 28 марта 1821 г. — А. Пизани просит митрополита Вениамина распространить в Молдавии анафему патриарха повстанцам.

99. — 28 марта 1821 г. — Суммы, истраченные по приказанию исправников на войска А. Ипсиланти, проходившие через уезд Буззу.

100. — 30 марта 1821 г. — Руководители ясской Гетерии извещают своих солдат, что они удаляются из Ясс, и приказывают им покинуть Молдавию в семидневный срок.

101. — Март 1821 г. — Приказ по армии А. Ипсиланти яским войскам по случаю галацкой победы.

102. — [Кишинев, март 1821 г.]. — Памятная записка Яковаки Ризоса о стратегическом и политическом значении удержания города Галаца в руках войск Гетерии.

103. — Одесса, 1 апреля 1821 г. — Дмитрий Ипсиланти призывает находящихся в Европе греков к вооруженному выступлению за освобождение родины по примеру греков из России, Валахии и Молдавии.

104. — Одесса, 1 апреля 1821 г. — Дмитрий Ипсиланти сообщает доктору П. Ипитису, чтобы он поехал от имени Гетерии во Францию и Германию и налаживал бы связь с грекофилами с целью получения от них помощи.

105. — Брашов, 4 апреля 1821 г. — Иоан Моску передает через Хаджи Попа письмо Каподистрии в Лайбахе и сообщает ему одновременно торговые известия.

106. — Рени, 9 апреля 1821 г. — А. Ксодилос сообщает Ксанфосу сведения о состоянии снабжения гетеристов боеприпасами и провиантом.

107. — Рени, 11 апреля 1821. — А. Ксодилос извещает Ксанфоса, что русские офицеры получили приказ выступить по первому сигналу по направлению к Пруту.

108. — Сибиу, 11 апреля 1821 г. — Г. Влахуц сообщает Маврокордату сведения о действиях гетеристов в Дунайских княжествах и о положении в Константинополе.

109. — 13 апреля 1821 г. — Жалоба Андрея Н. Папазоглу, направленная А. Ипсиланти, в которой он указывает, что его несправедливо заключили в тюрьму, и просит об освобождении.

110. — 14 апреля 1821 г. — Николае Диаску пишет Николае Гречану о 150 талерах, выданных клучером Маноле командиру Яни из войска Каравии, и о турецких грабежах в Браиле.

111. — Быржешты, 14 апреля 1821 г. — Постельник Костаке пишет знакомому о событиях, развернувшихся в Молдавии после вступления А. Ипсиланти в эту провинцию.

112. — Плоешти, 15 апреля 1821 г. — Пропуск, выданный Ницосу тагматархом Дукой для поездки в Брашов.

113. — Прут, 15 апреля 1821 г. — К. Ванторос сообщает Ксанфосу, что он, вместе со своими людьми, готов выполнить приказы генералиссимуса.

114. — Рени, 18 апреля 1821 г. — А. Ксодилос извещает Ксанфоса о приготовлениях на греческих судах на Дунае.

115. — Яссы, 18 апреля 1821 г. — Нота австрийского агента молдавскому дивану, в которой на него возлагается ответственность за все, что придется претерпеть судитам из-за гетеристов.

116. — Скулены, 25 апреля 1821 г. — Руководство ясских гетеристов берет взаймы 1 498 грошей у Димоса Пагониса.

117. — 26 апреля 1821 г. — Численность войск Гетерии и Тудора Владимиреску.

118. — Яссы, 27 апреля/9 мая 1821 г. — Г. Пендедека призывает население Молдавии не верить слухам и продолжать спокойно заниматься своим делом.

119. — Кишинев, 27 апреля 1821 г. — М. Стратис извещает Ксанфоса об отношении бессарабского губернатора генерала Инзова к восстанию гетеристов.

120. — Рени, 6 мая 1821 г. — А. Ксодилос пишет Ксанфосу о действиях турок в Бырладе и Фокшанах и о снабжении мукой кораблей гетеристов.

121. — Тырговиште, 6 мая 1821 г. — А. Ипсиланти призывает молдавских греков подчиниться Г. Кантакузину, посланному восстановить порядок.

122. — Тырговиште, 8 мая 1821 г. — А. Ипсиланти приказывает части войска Дуки перейти под командование Георгия Кантакузину.

123. — Рени, 10 мая 1821 г. — А. Ксодилос советует Ксанфосу отправиться к Ипсиланти и обсудить с ним вопрос о сохранении Молдавии в руках Гетерии.

124. — Тырговиште, 15 мая 1821 г. — А. Ипсиланти приказывает Дуке арестовать митрополита и казначея, бегущих в Австрию.

125. — Измайл, 17 мая 1821 г. — К. Гиастас сообщает Ксанфосу, что Пендедека, бывший орудием боярства, попытался попасть в карантин, но что он ему помешал.

126. — Яссы, 23 мая 1821 г. — Г. Кантакузину отдает приказ о возвращении отнятого у населения имущества, за исключением оружия и хлеба, и о защите бедного населения при любых обстоятельствах.

127. — Кымпулунг, 25 мая 1821 г. — Иордаке Олимпиот пишет Хаджи Янушу, чтобы он помог его жене Стане, едущей в Бессарабию.

128. — Яссы, 27 мая 1821 г. — Г. Кантакузину просит Ксанфоса, чтобы руководители Гетерии в России срочно выслали деньги в Яссы.

129. — Яссы, 1 июня 1821 г. — Г. Кантакузино сообщает Ксанфосу о получении посланных денег и просит, чтобы кишиневские руководители Гетерии обменяли 25 000 бумажных рублей на червонцы.

130. — Скулены, 3 июня 1821 г. — Ф. Илиадис извещает Ксанфоса о приезде Листараса из Лайбаха в ближайшем будущем.

131. — Ботошаны, 6 июня 1821 г. — Капитан Спиридон Арванитакис приказывает идущим в Дорохой греческим солдатам не совершать злоупотреблений и не обижать жителей.

132. — [6] июня 1821 г. — Доклад капитана Д. Б. Теодора генералу Г. Кантакузино об опросе, который он учинил из-за лошадей и овец, изъятых гетеристами у боярина Янку Кэнэнэу.

133. — Скулены, 6/18 июня 1821 г. — Известия о бое гетеристов с турками под Скуленами.

134. — Рымник, 8 июня 1821 г. — Прокламация А. Ипсиланти, в которой он прощается с войсками, называя их трусами и слабосильными.

135. — Кишинев, 8 июня 1821 г. — А. Комизопулос осуждает беспорядки, вызванные Пендедекой в Бессарабии, и называет его «настоящим шарлатаном».

136. — Брашов, 20 июня 1821 г. — Г. Карайанопулос пишет Хаджи Янушу, что Дука был арестован и затем выслан за границу австрийскими властями.

137. — [Брашов, 27 июня 1821 г.]. — Известия о переходе Иордаке и Фармаке в Молдавию и о манифесте Ланжерона.

138. — 24 июля 1821 г. — Призыв князя А. Голицына к жителям России о помощи беженцам — грекам и молдаванам, находящимся в Одессе и Бессарабии.

139. — Сибиу, 2 августа 1821 г. — Николае Конста Нани пишет сердару Полихроние Конста Петру, что сердар Диаманди сдался кэминуару Саве.

140. — [Бухарест], 10 августа 1821 г. — К. Лиаскоглу извещает Хаджи Януша, что вместе с сердаром Диаманди турки захватили и двух его племянников и сообщает, что все его попытки спасти их оказались тщетными.

141. — Вэскэуц, 14 августа 1821 г. — Письмо одного протопопа Хаджи Янушу о действиях гетеристов в Тыргу-Нямце и о состоянии здоровья Иордаке Олимпиота.

142. — Август 1821 г. — Грамота вселенского патриарха Евгения, подписанная и епископами, призывающая греков прекратить бунт и подчиниться Высокой Порте.

143. — [Бухарест], 8 сентября 1821 г. — Анафора правительства Валахии по поводу тяжбы Николая логофета с арнаутом Виту, человеком Иордаке Олимпиота.

144. — Фолешты, 21 сентября 1821 г. — Сведения о преследовании гетеристов турками.

145. — Брашов, 17 октября 1821 г. — Илие Николаидис, известив Хаджи Януша, что ему уплатили по векселю Яковаки Ризоса и что он постарается получить деньги и по векселю Бозина, сообщает также, что в его бухарестском доме были зарыты лишь письма гетеристов.

146. — [25 октября 1821 г.]. — Счет Константина Пендесеки Хаджи Януша.

147. — 21 декабря 1821 г. — Шербан Негел сообщает митрополиту Вениамину Костаке, что носившие русскую форму гетеристы отправлены из Бессарабии в центральную Россию.

148. — Сибиу, 27 апреля 1822 г. — Письмо к А. Вилларе с просьбой осведомиться у ворника Самуркаша и у Мейтани о положении греков и не доверять «благоволению» турок.

149. — Паланка, 29 мая 1822 г. — Сведения о военных приготовлениях русской армии и о формировании греческого войска в Бессарабии.

150. — 6 сентября 1823 г. — Бояре указывают молдавскому господарю, что романский епископ Герасим и постельник Андрей Милу не участвовали в грабежах и убийстве сыновей Ибрагим-аги и других турок, совершенных гетеристами в начале восстания.

151. — Крайова, 2 марта 1829 г. — Генерал-адъютант барон Гейсмар просит генерал-лейтенанта Желтухина выдать сердару Панайоту Фокиано 30 000 пиастров, которые правительство Валахии должно покойному кэминару Саве Фокиано с 1821 года.

15 iulie 1813

Iordache Olimpiotul scrie lui Dimos că nu va uita binele ce i-a făcut când era în închisoare, precum și despre o pușcă a sa.

15 'Ιουλίου 1813

Εἰς τὴν τιμιότητά της κύριο κύρ Δῆμο ταπεινῶς καὶ δουλικῶς προσκυνῶ.

Μὲ τὴν ταπεινὴν μου καὶ δουλικὴν μου προσκύνησιν δὲν λείπω νὰ ρωτῶ περὶ τὴν καλὴν σου γειὰν νὰ μο[;] διὰ νὰ χαίρωμαι καὶ ἐγώ. Λοιπὸν περὶ ἐμοῦ θεία χάριν ἐγυαίνω ἕως στὴν ὥρα ποὺ σᾶς γράφω. "Ὅτι καλὸν καὶ ἂν μ'ἔκανες ὄντας ἡμουν εἰς φυλακὴν, δὲν τὸ ἀλησμονῶ ποτὲ εἰς τὸν αἰῶνα. "Ὅμως σὲ παρακαλῶ νὰ πιάσης τὸν Κουτζιοκὴν, ὅπου ἔχῃτε εἰς τὸ ἀργαστήριον, νὰ τὸν πάρῃς ἕνα τοφέκι κιρτζιαλίτικον, καὶ ἂν τὸ πούλῃσεν πάρτου γρόσια 60 καὶ δῶτε τα τὸν κύρ Χατζζή, ὅτι τὸν χρεωστῶ καὶ γένη βοκούφης.

"Ὅσα λὲν ὁ κόσμος αὐτοῦ εἶναι ὅλα ψέματα. 'Εγὼ θὰ ἔρω αὐτοῦ νὰ τὸ κάμω πάλι τὴν δουλειάν, νὰ τὸ ξέρῃς βέβαια καὶ μένω πρόθυμος.

Γεωργάκης

Καὶ ὁ Σουλιώτης ἂν ἦρθεν αὐτοῦ τὸν προσκυνῶ ἀδελφικῶς, τὰ ὅμοια καὶ τὸν ἀδελφόν σου.

[Adresa:] Νὰ δοθῇ εἰς τίμια χέρια τοῦ Δ. κύρ Δῆμο Κοφετάρη προσκυνητῶς.
'Απὸ μέρος τοῦ "Αγίου "Ορος.

15 iulie 1813

Salut cu smerenie pe cinstitul domn Dimos.

După supusa mea închinăciune, nu neglijez să întreb de buna d-voastră sănătate, ca să mă bucur și eu. Cît despre mine, cu ajutorul lui Dumnczeu, sînt sănătos pînă în momentul cînd vă scriu. Bincle ce mi-ați făcut, pe cînd eram în închisoare, n-am să-l uit niciodată în veci. Însă să pui mîna, te rog, pe Cutziokis, pe care-l aveți la prăvălie, și să-i ei o pușcă de cîrjaliu, iar dacă

a vîndut-o, să-i ei 60 groși, și să dai acești bani lui Hagi, fiindcă îi datorez, și să se facă binefaceri cu acești bani.

Tot ce spune lumea acolo sînt minciuni. Eu am să vin acolo ca să-ți fac iarăși acest serviciu, să fii sigur și rămîn devotat

Iordache

Dacă Suliotis a sosit acolo, îl salut frățește, la fel salut și pe fratele tău.

[Adresa:] Să se dea cu închinăciuni în mîinile cinstite ale domnului D. Dimo cofetarul. Din partea Sf. Munte.

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. XXII, doc. 14. Orig. grec.

2

[1815?]

Textul jurămîntului pe care îl depuneau persoanele care erau inițiate în Eterie.

Μέρος α^{ον}

Ἀφ'οὗ γνωρίσης ἓνα Ἑλληνα ὅτι εἶναι βέβαιος ἐραστῆς τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος καὶ καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι δὲν εἶναι μέλος ἄλλης τινος μυστικῆς Ἑταιρείας, οἷα σδήποτε, καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν ἡμετέραν Ἑταιρείαν, ὅχι ἀπὸ περιέργειαν, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, κινούμενος, ἀλλ' ἀπὸ ἀληθῆ πατριωτισμόν, τότε τὸν δίδεις ὑπόσχεσιν ὅτι θέλεις τὸν δεχθῇ εἰς τὴν Ἑταιρείαν.

Καὶ πρῶτον μὲν τὸν κάμεις ἀδελφοποιητόν, μὲ τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον, καὶ μὲ τὰ σημεῖα (ἀνίσως εὐρισκόμενος μακρὰν τῆς πατρίδος, δηλ. τῆς σ. 2 Ἑλλάδος, δὲν δύνασαι νὰ τὸν κάμης δι' ἱερέως). | Τότε ἐξηγεῖς εἰς αὐτὸν τὰ σημεῖα καὶ λόγους, καὶ ὁ τοιοῦτος ἔχει χρέος νὰ γίνῃ ἀδελφοποιητὸς μὲ ὅποιον μέλος τῆς Ἑταιρείας συναπαντήσῃ εὐκολίας τυχούσης.

Β^{ον} Μετὰ τρεῖς ἢ περισσότερες ἡμέρες τὸν παρρησιάζεις εἰς ἓνα ἱερέα, πρὸς τὸν ὅποῖον λέγεις ὅτι θέλεις νὰ ὀρκίσῃς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἀνίσως ἐκεῖνα τὰ ὅποια λέγει διὰ τινὰ ὑπόθεσιν γνωστὴν εἶναι ἀληθῆ (καὶ κατὰ μέρος διὰ νὰ μὴν ἀκούσῃ ὁ ἱερεὺς) τὸν ὑπαγορεύεις τὸν ὄρκον καὶ αὐτὸς τὸν ἐπαναλαμβάνει τρεῖς μὲ φωνὴν μεγάλην. Ὅστερον τὸν ἐρωτᾷς μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον τοῦ σ. 3 ἱερέως ἂν | αὐτὰ τὰ ὅποια τρεῖς ἐπανάλαβεν εἶναι ἀληθῆ, καὶ αὐτὸς θέλει ἀποκριθῇ: εἶναι καὶ ἔσονται ἀληθῆ, καὶ δι' ἀσφάλειαν τῶν ὑποσχέσεων μου ὀρκίζομαι εἰς τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον. Θέλει τὸν ἐρωτήσῃ τὰ αὐτὰ λόγια καὶ ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀφ'οὗ ἀποκριθῇ αὐθις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τὸν ὑπεβάλλει εἰς ὄρκον, κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν νόμον (εἰς τοὺς μακρὰν τῆς Ἑλλάδος εὐρισκόμενους Ἑλληνας συγχωρεῖ νὰ συμπαραλαμβάνῃ εἰς ὀρκωμοσίας ἱερέα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, εἰς ἑλλειψιν ἀναττικοῦ καὶ ὀρθοδόξου).

Γον Μετά τόν δρκον τόν πέρνεις εἰς μέρος κρυφόν καί τόν ἐξομολογεῖς
κατά τόν διωρισμένον | τρόπον τῆς ἐξομολογήσεως καταλεπτῶς καί μετὰ πάσης σ. 4
ἀκριβείας.

Δον Τῷ λέγεις νά στοχασθῇ ἀκριβῶς ἄν εἶναι ἱκανός καί δυνατός νά φυλάξῃ
τὸ μυστήριον καί μὲ κίνδυνον, ἄν οὕτω τύχῃ, τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς, διότι αὐτὰ τὰ
ὁποῖα μέλλει νά μάθῃ εἶναι πράγματα ἱερά, καί ἐκ τοῦ ὁποίου ἤρτηται ἡ τύχῃ
τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔθνους καί ὅτι ἐμβαλίνων εἰς τὴν Ἑταιρίαν πρέπει νά βάλῃ πρὸ
ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον καί ὅλας τὰς σκληρὰς βασάνους, καί προσέτι τὴν
ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκειται νά φονεύσῃ τὸν παραβάτην τῆς Ἑταιρείας,
ὁποῖος καί ἄν τύχῃ, | χωρὶς ἐξαίρεσιν οὔτε τῶν πλησιεστέρων τῶν συγγενῶν. σ. 5
Τέλος πάντων νά στοχασθῇ ὅτι πᾶς ἄλλος δεσμός ἢ ὑποχρέωσις, τὰς ὁποίας
ἤθελεν ἔχει, εἶναι τὸ οὐδὲν ὡς πρὸς τὸν δεσμόν τῆς Ἑταιρείας καί προσέτι ὅτι
ἄν στοχάζεται ὅτι δὲν εἶναι ἱκανός νά δώσῃ τὴν περὶ αὐτοῦ ἀπόφασιν, εἶναι ἀκόμη
εἰς τὴν ἐξουσίαν του νά παραιτηθῇ ἀπὸ τοῦ νά γίνῃ μέλος τῆς Ἑταιρείας.

Εον Ἐξηγεῖς αὐτὸν τὸν σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας χωρὶς πολυλογίας καί χωρὶς
τινος προσθήκης. Ὑστερον τὸν ἀφῆνεις καί τῷ λέγεις ὅτι αὐρίον θέλετε ἀντα-
μωθῇ διὰ νά τῷ εἰπῆς μερικὰ ἄρθρα καί ὅτι [νά] μὴν ἀλησμονήσῃ νά προμη-
θευθῇ μὲ ἐν | μικρὸν κίτρινον κηρίον. Αὐτὰ πρέπει νά γίνουν εἰς μίαν νύκταν, σ. 6
μὲ ἄκραν προσοχὴν διὰ νά μὴν δοθῇ παραμικρὰ ὑποψία. Κατ'αὐτὴν τὴν ἡμέραν
δὲν εἶναι συγχωρημένον νά ἔχῃς μετ'αὐτοῦ ἐκτεταμένους ὁμιλίας.

Ὁ πρῶτος δρκος

Ὅρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀληθείας καί τῆς δικαιοσύνης ἐνώπιον τοῦ
ὑπερθέου ὄντος νά φυλάξω (θυσιάζω καί τὴν ἰδίαν μου ζωὴν μὲ τὴν ὑπομονὴν
τῶν πλέον σκληροτέρων βασάνων) μυστικὴν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, τὴν δύναμιν
τῆς ἐλευθερίας τοῦ μυστηρίου, τὸ ὁποῖον μέλλει | ἤδη νά μὲ ἐξηγηθῇ καί ὅτι σ. 7
θέλω ἀποκριθῇ τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅ,τι ἐρωτηθῶ.

Ἐξομολόγησις

αον Πῶς ζῆς καί πόθεν εἶναι τὸ μέρος τῆς ζωῆς σου;
βον Ποίους συγγενεῖς ἔχεις, τίνος ἐπαγγέλματος καί ποίας καταστάσεως εἶσαι;
γον Ἐσυγχίσθης ποτὲ μὲ τινα τῶν φίλων σου, ἢ ἄλλον;
δον Ἐφιλώθης μὲ αὐτόν, καί πῶς συνέβησαν ἀμφοτέρω;
εον Ὑπανδρευμένος εἶσαι, ἔχεις κλίσιν νά ὑπανδρευθῇς;
στον Ἐχεις ἔρωτα, εἶχες ποτὲ, παραιτήθης καί ἀπὸ πότε; | σ. 8
ζον Σοὶ συνέβη ζημία ἢ μεταβολὴ τῆς καταστάσεώς σου;
ηον Εἶσαι εὐχαριστημένος εἰς τὸ ἐπάγγελμα ὁποῦ εὐρίσκεσαι; καί ποιον
ἐπιθυμεῖς περισσότερον;
θον Ἐχεις τινὰ πιστὸν φίλον, ποῖος εἶναι αὐτός;
ιον Πῶς στοχάζεται νά ζήσῃς τώρα, καί πῶς εἰς τὸ ἐξῆς;

‘Ο τῆς ‘Εταιρείας σκοπὸς

- ‘Η ‘Εταιρεία συνίσταται ἀπὸ καθαυτὸ “Ελληνας φιλοπάτριδας καὶ ὀνομάζεται ‘Εταιρεία τῶν Φιλικῶν. ‘Ο σκοπὸς τῶν μελῶν αὐτῆς εἶναι ἡ καλυτέρευσις τοῦ ἔθνους, καὶ ἂν ὁ Θεὸς τὸ συγχωρήσῃ, ἡ ἐλευθερία του | (ὁ μετὰ συνήθη ἐξομολόγησιν καὶ κατήχησιν ὀρκούμενος προσήλυτος, ὀνομάζεται ἱερεὺς τῶν φιλικῶν).

Μέ ρ ο ς βον

- Μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας προσέρχεσθε σιωπῶντες εἰς ἀσφαλὲς μέρος καὶ πρῶτον βάλλεις ἐπὶ τινος τραπέζης μίαν εἰκόνα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ προσήλυτος ἀφήνει τὸ κηρίον του. Ἐπειτα τῷ λέγεις ὅτι ἂν δὲν στοχάζεται ικανὴν δύναμιν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἔχει ἀκόμα καιρὸν νὰ παραιτηθῇ, ὅτι ἀπὸ τὸν δεσμὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἐμβαίνει μόνος ὁ | θάνατος ἡμπορεῖ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, ὅτι μετ’ ὀλίγην ὥραν καὶ αὐτὴ του ἡ μεταμέλεια θέλει εἶναι ἀσυγχώρητος. Μετὰ ταῦτα γονατίζει μὲ τὸ δεξιὸν μόνον γόνυ πλησίον τῆς τραπέζης. Ἀφ’ οὗ σχηματίζῃ τρις εἰς ἑαυτὸν τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ, δίδεις εἰς αὐτὸν νὰ ἀσπασθῇ τὴν εἰκόνα καὶ βάλλῃ ἐπ’ αὐτὴν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἀνοικτὴν, καὶ σὺ ἀνάπτεις τὸ κίτρινον κηρίον καὶ σβύνεις πᾶν ἄλλο φῶς. Δίδεις ἔπειτα εἰς αὐτὸν τὸ κηρίον, τὸ ὁποῖον
- σ. 10 ἐκεῖνος λαβὼν, βαστᾷ εἰς τὴν ἀριστεράν του χεῖρα καὶ τῷ λέγεις: ,, αὐτὸ τὸ | κηρίον εἶναι ὁ μόνος μάρτυς, τὸν ὁποῖον ἡ δυστυχὴς ἡμῶν πατρὶς λαμβάνει, ὅταν τὰ τέκνα αὐτῆς ὁμνύουσι τὸν ὄρκον τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀφ’ οὗ σχηματίσῃς ἅπαξ τὸ σημεῖον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, ἄρχεσθε, σὺ μὲν νὰ ἀναγινώσκῃς ἐκεῖνος δὲ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸν μέγαν ὄρκον, μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας εἰς τὴν ἱερότητα καὶ μεγαλειότητα τοῦ πράγματος. Ἀφ’ οὗ τελειώσετε τὸν ὄρκον καὶ τὴν ἀντιγραφὴν του, βάλλεις τὴν δεξιάν σου χεῖρα εἰς τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ ὦμον καὶ μὲ τὴν ἀριστεράν σου σηκώνεις τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν αὐτὸς βαστᾷ μὲ τὴν δεξιάν
- σ. 12 του καὶ ἐκφωνεῖς τὰ ἐπόμενα . . . | ἐνώπιον τοῦ ἀοράτου καὶ ἀπανταχοῦ παρόντος ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ αὐτοδικαίου καὶ ἐκδικητοῦ τῆς παραβάσεως καὶ τιμωροῦ τῆς κακίας κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Φιλικῆς ‘Εταιρείας καὶ μὲ τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν ἔδωκαν οἱ μεγάλοι ἱερεῖς τῶν Ἐλευσινίων, καθιερωτὸν . . . ἐκ πατρίδος . . . ἑτῶν . . . ἐπαγγέλματος . . . καὶ δέχομαι αὐτὸν ὡς μέλος, καθὼς καὶ ἐγὼ παρεδέχθην εἰς τὴν ‘Εταιρείαν τῶν Φιλικῶν. Μετὰ δὲ τὴν καθιέρωσιν σβύνεται τὸ κηρίον κίτρινον καὶ τῷ παραγγέλλεις νὰ τὸ φυλάξῃ καλῶς, ἐπειδὴ καὶ αὐθις μέλλει νὰ
- σ. 13 τὸ χρειασθῇ καὶ τὸ περισσότερον | διὰ νὰ περιφέρῃ μετ’ αὐτοῦ τὸν μάρτυρα τῶν ἐνόρκων αὐτοῦ ὑποσχέσεων, καὶ ὅτι ἄλλοτε θέλεις ἐξηγήσει εἰς αὐτὸν τὰ στοίχεϊα καὶ σημεῖα τῶν ἱερέων.

“Ορκος μέγας

‘Ορκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ οἰκειοθελῶς ὅτι θέλω εἶμαι πιστὸς εἰς τὴν ‘Εταιρείαν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα. Δὲν θέλω φανερώσει τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τὰ σημεῖα, ἢ λόγους αὐτῆς, μήτε θέλω δώσει νὰ καταλάβουν ποτε

ὅτι ἐγὼ ἤξεύρω τι περὶ τούτων κατ' οὐδένα τρόπον, μήτε εἰς συγγενῇ μου, μήτε εἰς πνευματικόν μου, μήτε εἰς φίλον μου. |

σ. 14

‘Ορκίζομαι ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλω ἔμβει εἰς καμίαν ἄλλην ‘Εταιρείαν, ὅποια καὶ ἂν εἶναι, μήτε εἰς δεσμὸν ὑποσχετικόν, ἀλλὰ μάλιστα ὃ, τι δεσμὸν ἤθελον ἔχει εἰς τὸν κόσμον, ἕως καὶ τὸν πλεον ἁδιάφορον ὡς πρὸς τὴν ‘Εταιρείαν, θέλω τὸν νομίζει εἰς οὐδέν.

‘Ορκίζομαι ὅτι θέλω τρέφει εἰς τὴν καρδίαν μου ἀδιάλλακτον μῖσος ἐναντίον τῶν τυράννων τῆς πατρίδος μου, τῶν ὁπαδῶν καὶ ὁμοφρόνων αὐτοῖς, θέλω ἐνεργεῖ παντοίοις τρόποις πρὸς βλάβην αὐτῶν καὶ ὅταν ἡ περίστασις μοὶ τὸ συγχωρήσῃ καὶ τὸν παντελῆ αὐτῶν ὀλεθρον. |

σ. 15

‘Ορκίζομαι ὅτι ποτὲ δὲν θέλω μεταχειρισθῇ βίαν, εἰς τὸ νὰ ἀναγνωρισθῶ μὲ τινα συναδελφόν, ἀλλὰ θέλω προσέχει μὲ ἄκραν ἐπιμέλειαν διὰ νὰ μὴν λανθασθῶ καὶ ἕτερον συμβεῖ ἐναντίον τι.

‘Ορκίζομαι ὅτι ὅπου εὗρω τινὰ συνάδελφον, θέλω τὸν συντρέχει καὶ βοηθεῖ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ κατάστασίν μου, θέλω προσφέρει εἰς αὐτὸν σέβας καὶ ὑπακοήν, ἂν εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὸν βαθμόν, καὶ ἀνίσως ἔτυχε νὰ εἶναι πρωτύτερα ἐχθρὸς μου, τόσῳ περισσότερον θέλω τὸν ἀγαπᾶν καὶ τὸν | συντρέχω σ. 16 καθ’ ὅσον ἡ ἔχθρα μου ἦταν μεγαλύτερα.

‘Ορκίζομαι ὅτι, καθὼς καὶ ἐγὼ παρελήφθην εἰς τὴν ‘Εταιρείαν θέλω δέχομαι ἀδελφούς, θέλω μεταχειρισθῇ πάντα τρόπον καὶ πᾶσαν βραδύτητα ἕως νὰ τὸν γνωρίσω ὅτι εἶναι ἀληθῶς “Ἕλλην θερμὸς καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς δυστυχοῦς ἡμῶν πατρίδος, ἐνάρετος καὶ καλὸς ἄνθρωπος, ἄξιος νὰ φυλάξῃ τὸ μυστικόν καὶ νὰ κατηχήσῃ καὶ ἄλλον.

‘Ορκίζομαι ὅτι κατ’ οὐδένα τρόπον δὲν θέλω ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰ χρήματα τῆς ‘Εταιρείας, ἀλλὰ θέλω τὰ θεωρεῖ ὡς πρᾶγμα ἱερὸν καὶ ὡς ἐνέχειρον, ἀνῆκον | σ. 17 εἰς ὅλον τὸ ταλαίπωρον γένος μου, καθὼς καὶ τὰ λαμβανόμενα καὶ στελλόμενα γράμματα ἐσφραγισμένα.

‘Ορκίζομαι ὅτι ποτὲ δὲν θέλω ἐρωτήσῃ τινὰ τῶν Φιλικῶν διὰ νὰ μάθω ποῖος τὸν ἐδέχθη εἰς τὴν ‘Εταιρείαν, οὔτε ἐγὼ θέλω φανερώσει, οὔτε θέλω κάμω νὰ καταλάβῃ ἐκεῖνος τὸν παραδεξάμενόν μου, καὶ ἀνίσως γνωρίσω τὸ σημεῖον εἰς τὸ ἐφοδιαστικόν τινος, θέλω προσποιηθῇ ὅτι δὲν τὸ ἐγινώρισα.

‘Ορκίζομαι ὅτι θέλω προσέχει πάντοτε εἰς τὴν διαγωγὴν μου νὰ εἶμαι ἐνάρετος, θέλω | εἶμαι εὐλαβὴς εἰς τὴν θρησκείαν μου, χωρὶς νὰ καταφρονῶ τὰς ξένας, θέλω σ. 18 διδοῖ πάντοτε καλὸν παράδειγμα, θέλω βοηθεῖ, συμβουλευεῖ καὶ συντρέχει τὸν ἀσθενῆ, τὸν δυστυχῆ καὶ ἀδύνατον, θέλω σέβομαι τὴν δικαιοσύνην, τὰ ἔθιμα, τὰ κριτήρια, τοὺς μετόχους τῆς διοικήσεως τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον διατρίβω.

Τέλος πάντων, ὀρκίζομαι εἰς ἐσέ, ὦ ἱερὰ καὶ ἀθλία πατρίς ! ‘Ορκίζομαι εἰς τὰς πολυχρονίους βασάνους σου. ‘Ορκίζομαι εἰς τὰ πικρὰ δάκρυα, τὰ ὅποια τόσους αἰῶνας ἔχυσαν τὰ ταλαίπωρα τέκνα σου ! Εἰς τὰ ἴδιά μου | δάκρυα, τὰ σ. 19 ὅποια χύνω κατ’ αὐτὴν τὴν στιγμὴν !. Εἰς τὴν μέλλουσαν ἐλευθερίαν τῶν ὁμογενῶν μου ὅτι ἀφιερώνομαι ὅλος εἰς ἐσέ ! βῶν εἰς τὸ ἐξῆς σὺ θέλεις εἶσαι ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς τῶν διαλογισμῶν μου, τὸ ὄνομά σου ὁ ὁδηγὸς τῶν πράξεων

- μου και ἡ εὐτυχία σου ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων μου ! Ἡ θεία δικαιοσύνη ἃς ἐξάντλη-
 ση ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ὅλους τοὺς κεραυνούς τῆς δικαιοσύνης της, τὸ ὄνομά
 μου ἃς εἶναι εἰς ἀποστροφὴν καὶ τὸ ὑποκείμενόν μου τὸ ἀντικείμενον τῆς κατὰ-
 σ. 20 ρας καὶ τοῦ ἀναθήματος τῶν ὁμογενῶν μου, ἀνίσως ἀλησμονήσω μίαν στιγμὴν
 τὰς δυστυχίας των καὶ δὲν ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου, καὶ ὁ θάνατος ἃς εἶναι ἡ
 ἄφευκτος τιμωρία τοῦ ἁμαρτήματός μου, διὰ νὰ μὴν μολύνω τὴν ἀγιότητα
 τῆς Ἑταιρείας μὲ τὴν συμμετοχὴν μου.

Μέρος γον

- Τῇ αὔριον ἐξηγεῖς εἰς αὐτὸν τὰ γνωστικὰ μέσα τὰ ὀνομαζόμενα τῶν συστη-
 μένων, καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν ἱερέων. Δίδεις εἰς αὐτὸν νὰ ἀντιγράψῃ τὴν πρώτην
 διδασκαλίαν, τὸν πρῶτον ὄρκον, τὰ ἄρθρα τῆς πρώτης ἐξομολογήσεως, τὸν σκοπὸν
 τῆς Ἑταιρείας, τὴν ἐξακολούθησιν τῆς διδασκαλίας, τὸν μέγαν ὄρκον. Καὶ μετὰ τὴν
 σ. 21 ἀντιγραφὰν, ἥτις πρέπει νὰ γίνῃ μὲ τὰ στοιχεῖα τῶν ἱερέων, κατὰ τάξιν | μὲ προ-
 σοχήν, ἀκριβῆ ἐπιθεώρησιν τοῦ ἐγγράφου καὶ ἐξομολόγησιν εἰς τὸ εὖ ἄρθρον (τοῦ
 ὁποίου νὰ λάβῃς λεπτομερῆ καὶ ἐκτεταμένην ἀπόκρισιν) ἔπειτα λέγεις πρὸς αὐτὸν ὅτι
 χρεωστεῖ νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Ἑταιρείαν ποσότητά τινα χρημάτων, ὅσα ὁ πατριω-
 τισμὸς του τὸν παρακινήσῃ. Ὅμοῦ μὲ τὰ χρήματα πρέπει νὰ σοὶ δώσῃ καὶ μίαν
 ἐπιστολήν, ἐπιγεγραμμένην εἰς ὅποιονδήποτε ὄνομα θέλει, διὰ πόλιν ἀπομα-
 κρυσμένην (ἔχι ὅμως τόσον παράξενον, ὥστε ἡ παραξενία του νὰ κινή τὴν περιέρ-
 γειαν καὶ ὑποψίαν) εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ φανερώνῃ τὴν ἡλικίαν, τὸ ἐπαγ-
 σ. 22 γελμα, τὸν | τρόπον τῆς γεννήσεώς του, καὶ ὅτι σοὶ ἔδωκε αὐτὴν τὴν ποσότητα
 διὰ νὰ τὴν στείλῃς εἰς τὸν δυστυχῆ φίλον του, ἢ εἰς τὸ νεωστὶ συστηθὲν σχολεῖον,
 ἢ εἰς κανένα μοναστήριον, ἢ εἰς ἔκδοσιν βιβλίων, ἢ εἰς ἄλλο μέρος. Ὑπογεγραμ-
 μένος καὶ φανερώων τὸν καιρὸν καὶ τὸν τρόπον, αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν τὴν γράφει
 ἔμπροσθέν σου, καὶ ἀφ' οὗ ἰδῇς ὅτι ἔχει ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ φανε-
 ρώσῃ ἀπλῶς, λέγεις εἰς αὐτὸν νὰ βάλῃ δύο σημεῖα, καθὼς ἡμπορεῖ νὰ μεταχει-
 ρίζεται ὅτι θέλει, πλὴν καθαρῶς γεγραμμένα, μὴτε πολλὰ μικρά, μὴτε
 πολλὰ μεγάλα, τὸ μὲν πρῶτον τὸ ὀνομαζόμενον τῆς ἀφιέρωσεως, δὲν θέλει τὸ
 σ. 23 μεταχειρισθῇ ποτὲ τὸ δὲ δεύτερον | τῆς καθιερώσεως θέλει τὸ
 μεταχειρισθῇ μόνον. Ὅμοίως τὴν διπλώνει καὶ τὴν σφραγίζει ἔμπροσθέν σου μὲ
 τὴν διωρισμένην σφραγίδα, ἐπιγράφων τὸ ἔσωθεν ὄνομα. Ἡ ἐπιστολὴ πρέπει
 νὰ εἶναι μὲ διπλοῦν χάρτην, ἀρκετὰ λεπτὸν διὰ τὸ εὐμετακόμιστον, ὅμως καλλω-
 πισμένη διὰ νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν νὰ παρατηρηθοῦν τὰ σημεῖα. Ἐσὺ τῷ δίδεις ἕν
 γράμμα, ὅτι ἔλαβες τὴν αὐτὴν ποσότητα χρημάτων καὶ ὅτι τὰ στέλλεις καθὼς
 αὐτὸς σὲ ἐδιόρισεν μὲ τὴν ἐπιστολήν του ὑπογεγραμμένος καὶ σημειῶν τὸν καιρὸν
 καὶ τὸν τόπον.

Ἐξομολόγησις βα

- *Ἀρθρον αον Εἶσαι κατατρεγμένος ἐσὺ, ἢ κανένας συγγενῆς ἢ φίλος σου ἀπὸ
 σ. 24 τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος μας, ἢ ἀπὸ ἄλλον τινά, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; |

βον Ἐχεις κανένα συγγενῆ ἢ φίλον σου εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν;

γον Ἐφονεύθη κανένας συγγενῆς ἢ φίλος σου ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῆς πατρίδος, ἢ ἀπὸ ἄλλον τινά, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν;

δον Σὺ συνέβη μέγα τι εἰς τὴν ζωὴν σου;

εον Ἠξεύρεις κανένα μέγα μυστικόν, ἢ καμίαν ἐφεύρεσιν ἢ ἄλλο τι μέγα καὶ ἀπόκρυφον; Πόθεν τὸ ἔμαθες; Τὸ ἡξεύρου καὶ ἄλλοι, καὶ ποῖοι εἶναι αὐτοὶ; Ἐχεις τὰς ἀναγκαίας ἀποδείξεις; καὶ τί εἶναι αὐτό.

στον Ἐχεις κανὲν μέγα προτέρημα ἀπόκρυφον, ἢ καμίαν ξεχωριστὴν ἐπιτηδεϊότητα; |

σ. 25

Μέρος δον

Μετὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῆς ἑως ἐδῶ διδασκαλίας, τῷ λέγεις περὶ τῶν συστημένων, τῶν ὁποίων τὰ γνωριστικὰ σημεῖα τῷ ἐξηγήθησαν ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἐν τάγμα μετεχόντων εἰς τὴν Ἑταιρείαν καὶ καλοῦνται μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἐχουν μόνον δι' ἀποδεικτικὸν τῆς εἰς αὐτὴν μετοχῆς των ἐν γράμμα ὀνομαζόμενον συστατικόν, τὸ δὲ τῶν ἱερέων ὀνομάζεται γράμμα τῆς ὑπεροχῆς, καθὼς καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους δὲν γνωρίζουν παρὰ ὡς μετέχοντας τῆς Ἑταιρείας ἐπιφορτισμένους τὴν φροντίδα ἵνα συστήνωσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς φιλοπάτριδας, ἵνα ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν μετεχόντων, ἵνα φροντίζωσιν διὰ κάθε ἐπωφελές | τῆς σ. 26 ἰδέας, ἀγνοοῦσι ὅμως ὅτι ὑπάρχουσιν ἀδελφοποιητοί. Ὁ ἱερεὺς τῶν Φιλικῶν πρέπει νὰ προσέχῃ μεγάλως διὰ νὰ μὴν δώσῃ εἰς αὐτοὺς νὰ κατὰλάβουν τι περισσότερον, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἡξεύρου ἄλλο, παρὰ ὅτι εἶναι μίᾳ Ἑταιρείᾳ φροντίζουσα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ τοῦ ἔθνους. Καὶ ἀφ' οὗ διὰ τοῦ διωρισμένου μέσου, ὡς κάτωθεν ἐξηγεῖται, ἐρωτήσῃ ἕνα, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε διὰ συστημένον, ἂν εἶναι ἱερεὺς καὶ ἰδῇ ὅτι δὲν ἡξεύρει τι περισσότερον, ἔχει χρέος εἰς τὴν συναναστροφὴν του μὲ ἐκεῖνον νὰ ὁδηγήσῃ τὴν ὁμιλίαν ἀδιαφόρως διὰ νὰ μάθῃ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς του, τὸ ὁποῖον θέλει ἐντυπώσῃ καλῶς εἰς τὴν μνήμην του, καὶ μετὰ | παρέλευσιν ἡμερῶν νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ τὸ συστατικόν. Ἐκεῖνος σ. 27 δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸ δώσῃ παρὰ ζητῶν πρῶτον παρὰ [αὐτοῦ] τὸ γράμμα τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἱερέως, τὸ ὁποῖον αὐτὸς θέλει τὸ δείξει μακρίθεν, καὶ οὕτως ὕστερον λαμβάνει τὸ συστατικόν διὰ νὰ τὸ θεωρήσῃ, εἰς τὸ ὁποῖον ὀπισθεν εἶναι γραμμένον τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς του, μόνον διὰ τῶν στοιχείων τῶν ἱερέων, ὅθεν ὁ συστημένος ἀγνοεῖ παντάπασιν τί σημαίνουν αὐτὰ τὰ γράμματα, καὶ οὔτε ἄλλος τις ἔμπορεῖ νὰ ἡξεύρῃ, παρὰ ἐκεῖνος ὅστις τὰ ἔγραψε. Περισσότεραν ἐρευνᾷ ἀπὸ αὐτὴν δὲν εἶναι συγχωρημένον εἰς τὸν ἱερέα νὰ κάμῃ εἰς ἕνα συστημένον, μήτε νὰ ὁμιλῇ περὶ τῆς | Ἑταιρείας μὲ αὐτόν. Ἀνίσως ὅμως κατὰ δυστυχίαν συνα- σ. 28 παντήσῃ τινά, τοῦ ὁποίου δὲν συμφωνεῖ τὸ εἰς τὸ συστατικὸν ὄνομα μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔμαθε παρ' αὐτοῦ, ἐν τῷ ἅμα θέλει ὑποπτεύσῃ δόλον, ἀλλέως πως ἔχει χρέος νὰ ἐρευνήσῃ καλῶς ὅλην τὴν διαγωγὴν, τὴν κατάστασιν, τὰς σχέσεις τοῦ ὑποπτευθέντος, καταγράφων τὸ ἠθικόν του, τὸ σημεῖον τοῦ ὑπογράφαντος τὸ

- συστατικόν, καὶ ὅσα παρὰ τε αὐτοῦ, καὶ παρὰ ἄλλων μετ' ἀκριβείας ἔμαθε περὶ αὐτοῦ, νὰ τὰ στείλῃ χωρὶς ἄρρητα καὶ ἀσφαλῶς διὰ τῶν διωρισμένων εἰς τὴν Ἑταιρείαν μέσων, μὴ παραιτούμενος ἀκολουθῶς νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ εἰδωπύῃ
- σ. 29 τῇ ἰδίᾳ, ἕως ὅτου αὐτὴ λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα της, καὶ νὰ κάμῃ νὰ παύσῃ ἢ κατὰστασις. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, αὐτὸς ἔχει χρέος ἱερὸν, καὶ ἀπαραίτητον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν νὰ μεταχειριστῇ ὅλα τὰ δέοντα μέσα πρὸς ἀσφάλειαν τῆς Ἑταιρείας. Τέλος πάντων τῷ λέγεις ὅτι εἰς τοὺς ἱερεῖς τῶν Φιλικῶν δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ συστήσουν τινὰ εἰς τὴν Ἑταιρείαν, μὲ ὅλον ὁποῦ αὐτοὶ εἶναι πολλὰ ἀνώτεροι κατὰ τὴν ἀξίαν ἀπὸ τοὺς συστημένους. Ὁμοίως δὲν εἶναι συγχωρημένον εἰς αὐτοὺς νὰ κάμουν ἀδελφοποιητὸν τινὰ, παρὰ μόνον ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐγνώρισαν ἄξιον νὰ γίνῃ ἱερεὺς τῶν Φιλικῶν, καὶ τὸν ὁποῖον ὕστερον θέλουν τὸν κατηχήσῃ, καὶ οὕτω θέλουν τὸν δεχθῇ εἰς τὴν Ἑταιρείαν, καθὼς καὶ αὐτοὶ παρεδέχθησαν, ἢ ἐκεῖνος ὅστις γενόμενος ἱερεὺς, δὲν εὗρεν εὐκαιρίαν νὰ ἀδελφοποιηθῇ.
- σ. 30

Μέ ρ ο ς ε^{ον}

- Μετὰ ταῦτα ἐξηγεῖς εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον τῶν Φιλικῶν τὸν ὁποῖον δὲν μεταχειρίζεσαι παρὰ μόνον. . . τὸ ἐφοδιαστικόν σου μὲ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐπιγράφει τὸ ἐδικόν του, καὶ ἐσὺ ὑπεγράφεσαι κατὰ τὸν διωρισμένον τρόπον. . . Ἐπειτα τῷ ἐξηγεῖς τὰ σημεῖα καὶ λόγια τῶν ἱερέων, ἐκτὸς. . . τὸν τρόπον τῆς τῶν γραμμάτων ἀποστολῆς καὶ τῶν χρημάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ καθεὶς βαστᾷ τὰ ἐξοδὰ του, τὰ ὁποῖα κάμνει δι' αὐτά, εἰδοποιῶν αὐτὸν ὅτι ὁ εὐρίσκων ἕνα ἄλλον ἱερέα, νὰ ἐξηγῇ εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν ἔγγραφον κατήχησίν του, διὰ νὰ τὴν
- σ. 31 θεωρήσῃ ἂν| εἶναι ἀκριβὴς καὶ ἐν τάξει, διὰ τὴν ὁποίαν νὰ εἰδοποιήσῃ καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν διόρθωσιν της ἀπ' ἀρχῆς ἀνίσως καμία περίοδος εἶναι ἐλλειπής. Προσέτι τὸν λέγεις ὅτι ὁ ἱερεὺς δύναται νὰ παραιτήσῃ ἕνα κατηχημένον καὶ νὰ παύσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν κατηγῇ καὶ νὰ ἐξηγῇ τι περισσότερον ἕως πρὸ τοῦ μεγάλου ὄρκου, ἀνίσως ἤθελεν ὑποπτεύσει τὴν πίστιν καὶ καθαρότητα τῶν προφημάτων του, μὲ ὅλον ὅτι ἔχει χρέος νὰ βεβαιωθῇ πρωτύτερα τὴν ἀξίότητα αὐτοῦ, αὐτὸ ἡμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ ἕως καὶ μετὰ τὸν μέγα ὄρκον, χωρὶς νὰ ὑποπέσῃ μεγάλως εἰς τὴν ὀργὴν τῆς Ἑταιρείας. Ἐὰν ὅμως εὗρεθῇ βιασμένος νὰ
- σ. 32 παύσῃ τὴν κατήχησιν πρὸς τὸ τέλος, | διὰ τὴν βαθεῖαν κακίαν τοῦ ὑποκειμένου, τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἀναξιότητα δὲν ἐδυνήθη νὰ γνωρίσῃ ἐν καιρῷ, τότε θέλει κριθῇ καὶ παιδευθῇ μὲ στέρησιν τῶν προνομίων τοῦ ἱερέως, καὶ ποτὲ δὲν θέλει προβιβασθῇ εἰς ἀνώτερον βαθμόν. Ἡ ποινὴ τοῦ ἁμαρτήματος δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὀλιγοστευθῇ ἢ καὶ παντελῶς νὰ ἀθωωθῇ ὁ ἱερεὺς, παρὰ διὰ τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν. . . Βέβαιον καὶ ἀποφασιστικὸν μέτρον ἤθελε λάβει πρὸς ἀσφάλειαν γενικῶς τῆς Ἑταιρείας καὶ ἰδίως ἐκάστου τῶν μελῶν, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ταχείας εἰδοποιήσεως εἰς τὸν ἀνώτερον ἢ κατώτερον, ἢ εἰς τὴν ἀρχὴν, ἢ εἰς τὴν αὐτὴν περίστασιν ἄλλου ἱερέως ἔχει ἀπαραίτητον χρέος νὰ τὴν συνδράμῃ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις. . . τὴν
- σ. 33 περίστασιν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον βοηθοῦν καὶ οἱ ἱερεῖς | ἀναμεταξύ των καὶ

οἱ συστημένοι εἰς τὰς συγχωρημένας περιστάσεις πρὸς ἐξερεύνησιν δόλου ἢ ἀπάτης, πρὸς παῦσιν παντοίας καταχρήσεως καὶ πρὸς ὁποιαδήποτε ὠφέλειαν τῆς Ἑταιρείας γενικῶς καὶ τῶν μελῶν αὐτῆς μερικῶς. Τέλος τῷ λέγεις ὅτι εἰς ὁποιαδήποτε κατάστασιν στενοχωρίας, εὐτυχίας, καταδρομῆς ἢ δυστυχίας εὐρεθῇ, θέλει ὀδηγηθῇ ἀπὸ τὰς θεμελιώδεις ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ὑπαγόρευσαν καὶ ἐκάνονισαν ὅλον τὸ σύστημα τῶν Φιλικῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὁ μέγας πατριωτισμός, ἡ ἀρετὴ, ἡ γενικὴ καὶ μερικὴ ἀσφάλεια καὶ ὠφέλεια τῆς Ἑταιρείας, ἡ παντελὴς ἀφιέρωσις ὅλων γενικῶς τῶν μελῶν εἰς αὐτήν, καὶ ἡ ἀγάπη, ὁμοιότης, πίστης καὶ συνδρομὴ ὅλων | τῶν μελῶν ἀναμεταξύ των πρὸς τήρησιν καὶ ἐνέργειαν αὐτῶν σ. 34 τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς Ἑταιρείας.

Εἰς τὸν ἐπόμενον ἔπειτα τὸν ὑποβάλλεις ὅρκον κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον.

Ὅρκίζομαι ὡς τίμιος ἄνθρωπος ἐπιθυμῶν τὴν εὐτυχίαν τῶν συμπατριωτῶν μου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτᾶται καὶ ἡ ἐδική μου εὐημερία, εἰς ὅτι ἱερὸν καὶ πσθητὸν εἰς τὸν κόσμον. Ἐπειδὴ καὶ αὐτοθελήτως ἐμβῆκα μέλος εἰς τὴν Ἑταιρείαν καὶ αὐτοθελήτως ἔδωκα ἐνόρκους ὑποσχέσεις μου εἰς αὐτήν ὅτι θέλω τὰς φυλάξει ἀπαρσαλεύτως, θέλω εἶμαι πιστὸς ἐφ' ὅρου ζωῆς μου καὶ εἰς τὸ ὅλον τῆς Ἑταιρείας γενικῶς εἰς ἕκαστον τῶν μελῶν αὐτῆς μερικῶς καὶ εἰς ὁποιαδήποτε περιστάσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀστασίας εὐρεθῶ, θέλω ὀδηγηθῇ ἀπὸ τὰς | θεμελιώδεις σ. 35 ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι διδάσκονται εἰς τὴν διδασκαλίαν ἥτις ἐνεμπιστεύθη εἰς ἐμένα καὶ πάντα ταῦτα ἐννοεῖται καθ' ὅλην τὴν δύναμιν τῆς λέξεως.

Μετὰ δὲ τὸν ὅρκον τὸν ἀσπάζεσαι καὶ τὸν ἀφήνεις νὰ ὑπάγῃ ὅπου ἡ τύχη του τὸν διώρισεν.

[1815?]

Partea I

Dacă ai să cunoști un grec care iubește în mod sincer libertatea patriei și este om bun și că nu este membru al vreunei alte societăți secrete, oricare ar fi ea, și că dorește să se înscrie în societatea noastră, nu din curiozitate sau îndemnat de vreun alt motiv, ci din adevărat patriotism, atunci îi promiți că îl vei primi în Eterie.

Mai întâi îl faci frate de cruce cu sfânta evanghelie și cu semnele (în caz că te afli departe de patrie, adică de Grecia, și nu poți să-l faci cu preot), | atunci p. 2 îi explici semnele și cuvintele și acesta este dator să se facă frate de cruce cu orice membru al Eteriei, dacă va fi ușor.

II. După trei sau mai multe zile, îl prezinți unui preot, căruia îi spui că vrei ca acest om să jure dacă cele ce spune în legătură cu o chestiune cunoscută sînt adevărate (și aparte, ca să nu audă preotul), îi spui jurămîntul și acesta îl repetă de trei ori cu glas tare, apoi îl întrebi cu glas tare în auzul preotului dacă | cele repetate de trei ori sînt adevărate și el va răspunde: «sînt și vor fi p. 3

adevărate și pentru garantarea promisiunilor mele jur pe sfînta evanghelie». Preotul are să-l întrebe la fel, și după ce va răspunde din nou la fel, îl pune să jure după legea bisericii (pentru grecii care se află departe de Grecia, se admite, în lipsă de preot ortodox, să fie luat pentru jurămînt un preot al bisericii de apus).

III. După depunerea jurămîntului îl iei într-un loc ascuns și-l spovedești,
p. 4 după ritul stabilit | pentru spovedanie, în mod amănunțit și cu multă exactitate.

IV. Îi spui să se gîndească bine dacă este vrednic și are tăria să păstreze secretul chiar cu pericolul propriei lui vieți, dacă așa se va întîmpla, fiindcă cele ce are să afle sînt lucruri sfînte și de aci atîrnă soarta neamului însuși și că, intrînd în Eterie, trebuie să aibă în fața ochilor moartea și toate chinurile cumplite și pe lîngă acestea și nevoia la care este supus de a ucide pe călcătorul
p. 5 legilor Eteriei, oricare ar fi el, | fără să excepteze pe rudele cele mai apropiate, în sfîrșit trebuie să se gîndească că orice alt legămînt sau obligație ar avea, ar fi nimic față de legămîntul Eteriei și încă dacă socoate că nu este vrednic să ia o hotărîre în privința aceasta, mai are timp să se răzgîndească și să renunțe a deveni membru al Eteriei.

V. Îi explici care este scopul Eteriei fără poliloghie și fără vreo adăogire; apoi îl lași și îi dai întîlnire pentru a doua zi ca să-i comunici cîteva articole
p. 6 și să-i spui să aducă o | mică luminare galbenă; acestea trebuie să se facă într-o noapte, cu multă băgare de seamă, ca să nu trezească nici cea mai mică bănuială. În cursul acestei zile nu este iertat să ai cu el lungi conversații.

Primul jurămînt

Jur în numele adevărului și al dreptății, în fața ființei supreme să păstrez (chiar cu sacrificiul vieții mele și suportînd chinurile cele mai cumplite) secret
p. 7 întru totul și în puterea libertății taina, care urmează | să mi se dezvăluie, și să spun adevărul la orice voi fi întrebat.

Spovedanie

- I. Cum trăiești și care-ți este locul de naștere?
- II. Ce rude ai, ce ocupație și ce situație ai?
- III. Te-ai supărat vreodată cu vreunul din prietenii tăi sau cu altcineva?
- IV. Te-ai împăcat cu el și cum s-au întîmplat aceste două lucruri?
- V. Ești căsătorit, ai de gînd să te căsătorești?
- p. 8 VI. Ai vreo dragoste, ai avut vreodată, ai renunțat la ea și de cînd? |
- VII. Ai avut vreo pagubă sau vreo schimbare în situația ta?
- VIII. Ești mulțumit cu ocupația pe care o ai, și ce preferi mai mult?
- IX. Ai vreun prieten credincios, cine este acesta?
- X. Cum ai de gînd să trăiești acum și cum în viitor?

Scopul Eteriei

Eteria se compune din adevărații greci iubitori de patrie și se numește Eteria Prietenilor. Scopul membrilor ei este izbăvirea neamului, și cu voia lui Dumnezeu eliberarea lui | (convertitul care a jurat după obișnuita spovedanie și inițiere se numește preot al prietenilor). p. 9

Partea II

După o zi-două veniți tăcuți într-un loc sigur și mai întâi pui pe o masă o icoană, pe care convertitul lasă lumina sa. Apoi îi spui că, dacă nu sokoate că are destulă tărie în el, mai are încă timp să renunțe, deoarece din legământul în care intră numai | moartea va putea să-l elibereze și că peste puțin timp nici p. 10 pocăința sa nu va putea fi iertată. După aceasta îngennunchează numai cu genunchiul drept lângă masă și după ce va fi făcut de trei ori semnul cinstitei cruci, îi dai să sărute icoana și să pună pe ea palma lui dreaptă deschisă și tu aprinzi lumina galbenă și stingi orice altă lumină. Îi dai apoi lumina, pe care o ia și o ține cu mâna lui stângă și îi spui: «această | lumină este singurul martor, p. 11 pe care nenorocita noastră patrie îl ia, când fiii ei depun jurământul libertății, și după ce vei face o dată semnul însuflețitor al crucii, începeți, tu să citești, iar el să repete jurământul cel mare, cu tot respectul cuvenit, pentru un lucru așa de sfânt și așa de măreț. După ce veți termina jurământul și transcrierea lui, vei pune mâna ta dreaptă pe umărul lui stâng și cu mâna stângă vei ridica icoana, pe care el o ține cu mâna lui dreaptă și spui următoarele...¹ | în fața adevă- p. 12 ratului Dumnezeu, care este nevăzut și prezent pretutindeni, care este drept și răzbunător al oricărei călcări și care pedepsește răutatea, după legile Eteriei Prietenilor și în baza puterii date de marii preoți din Elevsina, consfințesc pe...¹ originar din...¹ de ani...¹ de profesie...¹ și admit ca să fie membru, precum am fost și eu admis în Eteria Prietenilor.

După consfințire se stinge lumina cea galbenă și îi atragi atenția s-o păstreze bine, fiindcă din nou are s-o întrebuințeze, și mai mult | ca să ducă p. 13 cu el pe martorul promisiunilor lui date sub jurământ și că altădată îi vei arăta literele și semnele preoților.

Marele jurământ

Jur în fața Dumnezeului adevărat de bună voie că voi fi credincios Eteriei întru totul și pentru toate. Nu voi face cunoscut nimic din semnele sau cuvintele ei, nici nu voi lăsa să se înțeleagă vreodată că eu știu ceva de acestca, nici

¹ Puncte de suspensie în text.

p. 14 rudelor mele, nici duhovnicului meu, nici prietenilor mei. | Jur că în viitor nu voi intra în nici o altă societate, oricare ar fi ea, nici în vreun legământ, ci orice legământ aş avea pe lume, chiar şi cel mai lipsit de interes, faţă de Eterie am să-l socot ca neexistent.

Jur că voi creşte în inima mea o ură neîmpăcată împotriva tiranilor patriei mele, colaboratorilor şi celor cu aceleaşi idei cu ei; voi lucra prin orice mijloc

p. 15 pentru a le face rău şi când voi avea prilej, pentru totala lor nimicire |.

Jur că niciodată nu voi întrebuiţa forţa ca să fac cunoştinţă cu un tovarăş, ci voi avea deosebită grijă ca să nu greşesc şi să se întâmple ceva contrariu.

Jur ca oriunde voi găsi pe vreun tovarăş să-l ajut cu toată puterea şi situaţia mea, să am respect faţă de el şi să-l ascult dacă este mai mare în grad şi chiar dacă s-ar întâmpla să fi fost mai înainte duşmanul meu, cu atât mai mult

p. 16 îl voi iubi şi îl | voi ajuta cu cât ura mea era mai mare.

Jur că, precum şi eu am fost admis în Eterie, voi primi fraţi, voi întrebuiţa orice mijloc şi voi stăruii pînă cînd mă voi convinge că este într-adevăr un grec înflăcărat şi apărător al nefericitei noastre patrii, un om virtuos şi bun, vrednic să păstreze secretul şi să iniţieze şi pe alţii.

Jur că în nici un chip nu voi trage folos de pe urma banilor Eteriei, ci îi
p. 17 voi socoti ca un lucru sfînt şi ca un zălog care aparţine | întregului meu neam nefericit, precum voi socoti şi scrisorile pecetluite ce voi primi şi trimite.

Jur că niciodată nu voi întreba pe nici un eterist ca să aflu cine l-a introdus în Eterie, nici eu nu voi descoperi, nici nu voi da să se înţeleagă cine m-a primit, şi în caz că voi cunoaşte semnul de pe diploma cuiva, mă voi face că nu l-am cunoscut.

p. 18 Jur că voi căuta totdeauna să fiu drept în purtarea mea, | credincios în religia mea, fără să dispreţuiesc cele străine, voi da totdeauna exemplu bun, voi ajuta şi sfătui pe cel bolnav, pe cel nenorocit şi pe cel neputincios, voi respecta justiţia, obiceiurile, tribunalele, pe conducătorii ţării în care trăiesc.

În sfîrşit, jur pe tine, o sfîntă şi nenorocită patrie ! Jur pe chinurile tale de atîtea ani ! Jur pe lacrimile amare, pe care de atîtea secole le-au vărsat copiii
p. 19 tăi nenorociţi ! Pe propriile mele | lacrimi, pe care le vărs în acest moment ! Pe viitoarea libertate a compatrioţilor mei că mă dedic cu totul ţie şi în viitor tu vei fi cauza şi scopul gîndurilor mele, numele tău va fi îndrumătorul faptelor mele şi fericirea ta, răsplata osteneţilor mele ! Justiţia divină să coboare pe capul meu toate trăznetele justiţiei sale, numele meu să fie un subiect de scîrbă, iar persoana mea să fie obiectul blestemului compatrioţilor
p. 20 mei, în caz că voi uita o clipă | nenorocirile lor şi nu-mi voi îndeplini datoria, moartea să fie pedcapsa inerentă a păcatului meu, ca să nu murdăresc sfinţenia Eteriei cu participarea mea.

Partea III

A doua zi îi explici mijloacele de recunoaștere numite ale Recomandaților și literele Preoților; îi dai să-și copieze prima învățătură, primul jurământ, articolele primci spovedanii, scopul Eteriei, continuarea învățăturii, marele jurământ. După copiere, care trebuie să se facă cu literele Preoților în regulă | și p. 21 cu atenție, urmează un control bun al documentului și spovedanie la articolul V (la care să iei un răspuns amănunțit și dezvoltat). Apoi îi spui că este dator să ofere Eteriei o sumă de bani, după cum îl îndeamnă patriotismul său. Împreună cu banii trebuie să-ți dea și o scrisoare, adresată oricărei persoane vrea, într-un oraș îndepărtat (să nu fie însă un nume atât de ciudat, încât să provoace curiozitate și bănuială), în care scrisoare trebuie să arate vârsta, ocupația, | locul p. 22 nașterii lui și că ți-a dat această sumă ca s-o trimiți prietenului său nenorocit, sau școlii de curînd înființată, sau la vreo mănăstire, sau pentru editare de cărți, sau în altă parte. El scrie în fața ta scrisoarea semnînd-o și arătînd data și locul; după ce ai să vezi că scrisoarea cuprinde toate elementele necesare, îi spui să pună două semne pe care le vrea el, dar bine scrise, să nu fie nici prea mici, nici prea mari; primul ✱ cel al dedicației, n-are să-l întrebuințeze niciodată, întrebuințînd numai cel de al doilea, | al inițierii. / . p. 23

Dc asemenea va împături și va pecetlui scrisoarea în fața ta cu pecetea stabilită, scriînd pe ea numele amintit în scrisoare. Scrisoarea trebuie să aibă o foaie de hîrtie dublă, destul de subțire, pentru o mai mare ușurință la transport, însă împodobită pentru ca să fie greu de observat semnele. Tu ai să-i dai o scrisoare că ai primit suma de bani amintită și că ai s-o trimiți precum ți-a cerut el în scrisoarea sa, semnînd și arătînd data și locul.

A doua spovedanie

- Articolul I. Ești urmărit tu sau cineva din rudele și prietenii tăi de justiția patriei noastre, sau de altcineva și pentru care cauză? | p. 24
- II. Ai vreo rudă sau vreun prieten în închisoare și pentru care cauză?
- III. Au fost uciși vreo rudă sau vreun prieten de guvernul țării, sau de alt cineva și pentru care cauză?
- IV. S-a întîmplat vreun lucru important în viața ta?
- V. Știi vreun mare secret, sau vreo descoperire, sau altceva important și secret? De unde l-ai aflat? Îl știi și alții și care sînt aceștia? Ai dovezile necesare și ce este acesta?
- VI. Ai vreo mare calitate secretă sau vreo îndeminare specială? | p. 25

Partea IV

- După copierea învățăturii de pînă aici, îi vorbești de Recomandații, ale căror semne caracteristice i-au fost explicate, că ei formează o tagmă în Eterie și sînt numiți astfel; ei au drept dovadă că fac parte din Eterie o scrisoare, care se numește «scrisoare de recomandatie», iar cea a Preoților se numește «scrisoare de superioritate»; de aceștia nu se știe decît că fac parte din Eterie, că sînt însărcinați să recomande pe iubitorii de patrie ca să se ocupe de siguranța membrilor, ca să aibă grijă de orice lucru folositor | ideii, dar ei nu știu că există și frați de cruce. Eteristul cu gradul de preot trebuie să fie foarte atent ca să nu dea acestora să înțeleagă ceva mai mult, deoarece ei nu știu altceva decît că este o societate care are grijă de binele obștesc al neamului. Și după ce prin mijlocul stabilit, cum se arată mai jos, va întreba pe unul, pe care l-a cunoscut drept Recomandat, dacă este Preot, și va vedea că el nu știe ceva mai mult, este dator în conversația lui cu el să facă în așa fel, fără să trezească interes, să afle numele mamei lui, pe care
- p. 26 trebuie să-l întipărească bine în memoria lui. După ce | au trecut cîteva zile să-i ceară «scrisoarea de recomandatie»; el nu poate să i-o dea decît cerînd mai întîi de la el «scrisoarea de superioritate» de Preot, pe care acesta are s-o arate de departe și astfel după aceasta va lua «scrisoarea de recomandatie» ca s-o controleze, pe verso scrisorii este scris numele mamei lui cu literele Preoților, cel Recomandat nu știe de loc ce înseamnă aceste litere și nici altcineva nu poate să știe decît numai acela care le-a scris. O mai mare cercetare decît aceasta nu este permis unui Preot să facă unui Recomandat, nici
- p. 28 să stea de vorbă cu el | în legătură cu Eteria. Dar dacă din nefericire va întîlni pe cineva al cărui nume din «scrisoarea de recomandatie» nu se potrivește cu acela pe care l-a aflat de la el, îndată trebuie să bănuiască că este vorba de înșelătorie și este de datoria lui să cerceteze bine întreaga lui purtare, situația lui, legăturile lui, însemnînd «scrisoarea de recomandatie» și tot ce a aflat de la el și de la alții cu exactitate despre el și să le trimită fără întîrziere și pe cale sigură, prin mijloacele stabilite de Eterie, fără să negligeze să înștiințeze și mai tîrziu Eteria, pînă cînd ea va lua măsurile necesare și va
- p. 29 face să înceteze această | situație. Într-un cuvînt el are datoria sfîntă în cazul acesta să întrebuițeze toate mijloacele necesare pentru siguranța Eteriei. În sfîrșit îi spui că Preoților din Eterie nu le este iertat să recomande pe cineva Eteriei, cu toate că aceștia sînt cu mult superiori în grad Recomandaților: de asemenea nu le este iertat să facă pe cineva Frate de cruce, decît numai pe acela, pe care l-au socotit vrednic să se facă Preot al Eteriei și pe care mai tîrziu au să-l inițieze și astfel îl vor primi în Eterie, precum a fost și el
- p. 30 admis, sau acela care a fost făcut | Preot și n-a găsit prilej să se facă frate de cruce.

Partea V

După aceasta îi explici timpul [?] Eteriștilor pe care nu-l întrebuințezi decît numai ...¹ « efodiasticon » al tău [diploma], cu care acesta semnează pe al lui, iar tu semnezi precum s-a stabilit...¹ Apoi îi explici semnele și cuvintele Preoților, afară...¹ de modul trimerii scrisorilor și al banilor, din care fiecare oprește cheltuielile făcute de el; de asemenea îl înștiințezi că dacă va găsi un alt Preot, să arate acestuia întreaga lui inițiere scrisă, ca să controleze dacă | este întocmai și perfectă, ca să înștiințeze și să ceară p. 31 îndreptarea ei, de la început, dacă vreun paragraf este incomplet. Îi mai spui că Preotul poate să renunțe la un inițiat și să înceteze să-l inițieze și să-i explice mai departe pînă la marele jurămint. În caz că are bănueli cu privire la credința și sinceritatea opiniunilor lui, cu toate că avea datoria să se asigure mai înainte de vrednicia lui, poate să facă aceasta chiar și după marele jurămint, fără să supere prea mult Eteria. Dacă însă se va vedea silit să înceteze inițierea pe la sfîrșit, | din cauza răutății prea mari a individului, p. 32 pe care din nevrednicie n-a putut s-o cunoască la timp, atunci va fi judecat și pedepsit cu privațiunea drepturilor lui de Preot și nu va putea fi înaintat niciodată la un grad mai mare. Pedepsa păcatului nu poate fi micșorată, nici Preotul nu poate fi iertat de tot, decît prin executarea rapidă... Măsuri hotărîtoare trebuie să ia pentru siguranța în genere a Eteriei și în special pentru ficare membru, înștiințînd cu rapiditate pe superiorul sau inferiorul, sau Conducerea, sau dacă este cazul pe alt Preot, este neapărata lui datorie să ajute Eteria cu toate puterile lui. Într-acest fel se ajută reciproc și Preoții | p. 33 și Recomandații cînd este vorba de cercetarea unei înșelăciuni, pentru încetarea oricărui fraude, spre folosul general al Eteriei și în special al membrilor ei.

În sfîrșit îi spui că în orice situație de jenă, fericire, persecuție sau nenorocire s-ar afla, se va conduce de legile fundamentale pe care le-a dictat și le-a pus la cale întregul sistem al Eteriștilor și care sînt: marele patriotism, virtutea, siguranța generală și specială și folosul Eteriei, devotamentul total al tuturor membrilor în genere față de ea, și iubirea, credința și ajutorul p. 34 tuturor | membrilor între ei pentru păstrarea și punerea în acțiune a principiilor fundamentale ale Eteriei.

Apoi îl supui la următorul jurămint, potrivit regulilor cunoscute.

Jur ca om cinstit care doresc fericirea compatrioților mei, de care depinde și a mea prosperitate, pe tot ce am mai sfînt și mai scump pe lume ! Deoarece, de bună voie am intrat în Eterie și de bună voie am promis cu jurămint că le voi păzi întocmai, voi fi credincios în tot timpul vieții mele în tot ce

¹ Puncte de suspensie în text.

p 35 privește în general Eteria și în special fiecare membru al ei, și în orice ocazie a nestatorniciei omenești mă voi afla, mă voi conduce | după principiile fundamentale, care sînt arătate în învățătura care mi-a fost încredințată și toate acestea se întregesc în toată puterea cuvîntului.

După jurămînt îl săruți și îl lași să meargă unde i-a fost scris de soartă.

Arh. St. Buc., Acte de familii, Fondul Rosetti Roznovanu, pach. CCLXXXVII/12.
Copie cont. grec.

3

Belgrad, 12 martie 1818

Miloș Obrenovici promite lui Iordache Olimpiotul ajutorul său în orice împrejurare.

Belgrad, 12 martie 1818

Către iubitul meu prieten Gheorghe Olimpiotul.

În legătură cu cele ce mi-a vorbit Gheorghe Evanghelidis în chestiunea cunoscută de domnia voastră, cînd veți hotărî să faceți acest lucru, eu voi fi de acord în totul. Fiți sigur că vă voi ajuta în orice împrejurare și să nu aveți nici o grijă. Dacă doriți să trimiteți familia d-voastră la mine, vă asigur că va avea liniște deplină ca și propria mea familie. Vă sărut frățește și rămîn

prietenul d-voastră,

Miloș Obrenovici

inspector și generalisim al Serbiei

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 140. Text grec.

4

Constantinopol, 22 septembrie 1818

Înțelegerea stabilită între conducătorii Eteriei cu privire la modul de îndeplinire a misiunilor încredințate.

Constantinopol, 22 septembrie 1818

Într-un ceas bun.

Subsemnații care conducem mașina Eteriei, urmînd să ne despărțim, după cum am socotit de comun acord, primind fiecare o direcție deosebită pentru treburile Eterici, socotim și hotărîm următoarele, care ne vor servi ca directive în îndeplinirea propriilor noastre misiuni și în relațiile noastre cu ceilalți.

1. Nici unul dintre conducători nu va acționa și nu va lucra în viitor pentru propriul său interes, ci tot ce va face va fi numai pentru Eterie; aceeași obligație o au și cei absenți, care cunosc treburile și activează mai puțin. Se acordă în prezent pentru lichidarea și încheierea afacerilor lor particulare

un termen de șase luni lui Antonie Komizopulos și Atanasie Secheris, trei luni începînd de azi lui Antimos Gazis care, dacă nu vor face întocmai după această hotărîre, vor fi socotiți în viitor ca niște simpli membri. Numai lui Panaghiotis Secheris, fiindcă prezența lui la Constantinopol este necesară, i se admite să-și continue comerțul, cît timp va crede dînsul de cuviință.

2. Conducătorii sînt obligați să-și comunice reciproc faptele, să dispună de comun acord de fondurile Eteriei în folosul ei, fără ca nimeni să aibă dreptul de a reține sau a întrebuința banii după bunul său plac.

3. Nimeni nu va destăinui conducerea sau pe vreunul dintre conducătorii ei, nici pe el însuși, ca fiind printre conducători, nici că știe ceva despre conducere, nu va primi și nu va încheia vreo înțelegere cu străinii, nu va întreprinde nimic în legătură cu vreo revoltă generală sau parțială, fără consimțămîntul celorlalți frați conducători; în caz de divergență, majoritatea decide.

Numai Emanuil Xanthos, care se va duce să întâlnească pe contele Ioan¹, va putea să-i destăinuiească conducerea și, dacă acesta va intra în conducere, va semna în mod obligator acest act; Xanthos însă va făgădui că va înștiința îndată pe cei mai mulți dintre conducători de toate legăturile sale și de corespondența sa cu contele.

Antimos Gazis

Emanuil Xanthos

Atanasie N. Tzacalof

Panagh. A. Anagnostopulos

Nicolae Patzimadis

Gheorghe Leventis

Antonie Komizopulos

Panaghiotis Secheris

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 46—67. Text. grec.

5

[19 februarie 1819]

Tabloul cheltuielilor făcute de conducătorii Eteriei pînă la 19 februarie 1819.

[19 februarie 1819]

[Tabloul cheltuielilor făcute de conducătorii Eteriei pînă la 19 februarie 1819, prezentat de Xanthos lui Alexandru Ipsilanti, cînd a luat conducerea Eteriei].

	Groși
Lui Scufas	10 000
Lui Pendecdea	1 500
Aceluiași	1 400
S-a numărat căpitanului Anagnostaras.....	5 000
S-a trimis aceluiași	10 000
S-a trimis aceluiași o poliță	3 000

¹ Ioan Capodistria.

	Groși
Lui Hrisospathis.....	2 000
Căp. Ioan H. Farmache	10 000
Căp. Ioan Mavromihalis	1 000
Fiilor lui Petre-bei.....	3 000
De asemenea acelorași	5 000
Lui Ipatros	1 200
Lui Luriotis pentru Italia	1 600
Căp. Vlahopulos	750
Lui Tzacalof în diferite ocazii și cît a încasat	6 500
Lui Kamarinos	1 300
Diferiților frați căpitani la Constantinopol	3 300
Lui Petre-bei cît a încasat	15 000
De asemenea cît a încasat.....	10 000
Cît i s-a trimis încă de două ori	7 000
Arhimandritului Dicheos,.....	10 000
Cît am cheltuit eu pînă acum după plecarea mea din Constan-	
tinopol la 19 februarie 1819	13 000
	<hr/> 121 630

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἐλλ. ἐπαν., I, p. 178. Text grec.

6

[Iași,] 5 aprilie 1819

T. Negris comunică conducerii Eteriei că dorește să plece în Peloponez să se ocupe de pregătirea răscoalei.

[Iași,] 5 aprilie 1819

Domnilor,

Plecînd de aici peste puțin, doresc să străbat cîteva locuri și ajungînd în Moreea, să mă stabilesc acolo, ocupîndu-mă cu negoțul¹. Dacă aprobați aceasta, să-mi scrieți și să-mi procurați toate acele mijloace pe care le socotiți neccsare pentru afacerile d-voastră comerciale. Cît timp voi avea bani, voi cheltui, necerînd nimic din altă parte, dar mai tîrziu (fiindcă am puțini) cred că este datoria d-voastră să stabiliți de unde și cîți bani pot să primesc ca să știu la plecare.

Din multe semne se arată că mărfurile din Moreea vor fi preferate tuturor celorlalte mărfuri. Exportul acelora poate să mărească în mod simțitor capita-

¹ E vorba de răscoală.

lul nostru mai târziu pentru celelalte mărfuri. De acolo cred că voi avea corespondență cu diferiți însemnați negustori din Constantinopol, deoarece din întâmplare a fost acolo un om, care a cercetat cu băgare de seamă lucrurile. Eu scriu alandala ca să împiedic de a se întreprinde o afacere sistematică, pînă nu voi fi pus bazele casei noastre comerciale și apoi să acționăm după necesitate.

Se află la Viza unul din sultanii Crimeii, Hamil Kirais, un om cu multe cunoștințe și cu un caracter cinstit, cu mintea ascuțită și greu de amăgit. Fiind bănuț, petrece acolo în sărăcie. Dacă se va dezvolta egoismul lui și-și va trimite familia în Rusia, pe care Rusie o iubește, iar el va fi atras să plece de acolo și să vină aici, poate să ne fie de mare folos. Eu desigur nu pot să mă duc la el.

Părerea mea în legătură cu situația viitoare a Daciei am comunicat-o lui Atanasiadis. Mai târziu, dacă voi avea timp, poate să întocmesc o mică broșură despre aceasta.

Pe prietenul Dim. Parisiadis, care pleacă de aci, mă gîndesc să-l trimit în Mani, pentru a preda în școala ce se ridică acolo. În general însă aș dori să știu dacă este permis, în caz că găsesc un prieten, pe care îl socot mai util, să-l trimit în altă parte, și către cine să-l îndrept?

Ajungînd, cu ajutorul lui Dumnezeu, în Moreea, socot necesar să-mi iau permisiunea să mă sfătuiesc cu cei pe care îi veți aproba, potrivit cu îndrumările ce le voi primi de la d-voastră în legătură cu activitatea aceloră din acea parte, și să acționăm înainte de a vă raporta. Aceasta este necesar pentru rapiditate și chiar pentru succes.

Acestea în mare grabă

Devotat la ordinele d-voastră
T. Negris

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 195—196. Text grec.

7

Iași, 26 iulie 1819

Scrisoarea de adeziune a lui Iacovachi Rizos Nerulos în Eterie.

Iași, 26 iulie 1819

Către prea cîntitul Nicolae Filostratos

La Pisa.

(Semnul [eteristului] căruia i se adresa)

De patruzeci și doi de ani călătoresc prin diferite orașe. În prezent mă aflu la Iași, în Moldova, și ocup postul de postelnic. Aici, făcînd cunoștință și împrietenindu-mă cu prea cîntitul domn Gheorghe Gatzos, vă trimit prin

acest prieten al meu 150 galbeni, pe care-i veți oferi pentru cumpărare de cărți de curînd apărute. Aștept răspunsul d-voastră și rămîn al d-voastră cu totul binevoitor prieten și slugă

Iacob Rizos [Nerulos]

(Semnul lui de eterist)

I. Filimon., Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 171. Text grec.

8

București, 12 august 1819

Gr. Dicheos, Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache recomandă lui Capodistria pe Xanthos și îi cer sprijinul său moral și material pentru Eterie.

București, 12 august 1819

Ne închinăm plecat în fața excelenței voastre,
prea marele nostru tutore.

Împreună cu închinăciunile noastre înștiințăm pe binefăcătoarea excelență voastră că aducătorul prezentei este trimis anume de noi către Excelența voastră și vă rugăm călduros nu numai să-l primiți cu afecțiune și bună voință, dar să ascultați cu simpatie tot ce vă va propune în legătură cu o afacere cunoscută. Să nu vă îndoiiți de loc de spusele lui, deoarece persoana este cunoscută și de Excelența voastră și încercată de noi în multe împrejurări. Procesul pe care îl avem vă este cunoscut. Cele mai multe mijloace pe care a trebuit să le întrebuițăm pentru reușita lui, le-am prevăzut și am înlăturat multe greutăți. Am primit cu bucurie pe cei mai buni avocați pe care i-am socotit vrednici să apere drepturile noastre evidente. Ei sînt pregătiți și gata să se prezinte în fața judecății fără ezitare. Moștenitorii acestui proces, aflîndu-se într-o situație dificilă din cauza prea marilor cheltuieli și din cauza onorariilor avocaților, avem nevoie de ajutor, pînă să ne înfățișăm înaintea judecății, de la care sperăm să luăm, la prima înfățișare, banii depuși ca gaj, care vor fi de ajuns pentru cheltuieli, pînă la sentința finală cînd vom dobîndi proprietățile noastre.

Deci ca să rupem tăcerea și să ne prezentăm cu mult curaj în fața judecății, nu așteptăm decît sfatul și indemnul d-voastră, de asemenea și un ajutor bănesc, dacă îl aprobați și dacă îl veți putea economisi în așa fel ca să putem face față cheltuielilor necesare la începerea procesului¹.

Așadar repetînd rugămintele noastre calde, ne rugăm de sufletul d-voastră filantropic ca să colaboreze cu noi cu fapta și cu vorba, să arătați zelul d-voastră

¹ La 8/20 octombrie 1819, consulul austriac raporta că A. Pini și Gh. Leventis strîng bani pentru școlile grecești din Moreea (*Hurmûzaki*, XX, p. 488—489).

cald și iubitor de patrie și să ne dați la timp ajutorul amintit pentru reușita celor dorite, de asemenea să ne învrednicim de un răspuns grabnic pentru a noastră îndrumare.

Rămînem cu cel mai adînc respect al Excelenței voastre slugi plecate
arhimandritul Grigore Dicheos din Peloponez
Căpitan Iordache Olimpiotul
Ioan H. Farmache

I. Filimon, Δοκ. ιστ. έλλ. έπαν. I, p. 174—175. Text grec.

9

București, 27 februarie 1820

Iordache Nicolau Olimpiotul cere lui Hagi Ianuș să-i restituie un zapis de bani.

Βουκουρέστι, τῇ 27 Φεβρουαρίου ἔτος 1820

Τὴν εὐγενίαν σου ἀδελφικῶς ἀπὸ μέσου τῆς ψυχῆς μου γλυκέως κατασπάζομαι.

Μετὰ τὸν ἄνωθεν ἀδελφικόν μου ποθητὸν ἀσπασμὸν καὶ ἐρευνῶν [περὶ] τῆς περιποθήτου μοι αὐτῆς ὑγείας, εἰδοποιῶ ὅτι θεία χάριτι καλῶς ὑγιαίνω μέχρι τοῦδε, ἄμποτες δέομαι τοῦ ἀγίου Θεοῦ νὰ σᾶς χαρίζη καὶ τὴν εὐγενίαν σας ὑγείαν, εὐτυχίαν μὲ ὅλα τὰ ποθούμενα τῆς καρδίας σας. Καὶ διὰ τοῦ παρόντος μου ἀδελφικοῦ ποθητοῦ σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι εἰς τοὺς χιλίους ὀκτακοσίους δώδεκα, ὁποῦ ἐπάγησα διὰ τὴν πατρίδαν μου καὶ ὄντας ἐκεῖ εἰς τὴν πατρίδα μου, μοῦ ἐγράψετε διὰ νὰ σᾶς στείλω μίαν οἰκονομικὴν ὁμολογίαν, διὰ νὰ ἔχετε λόγον τρόπον τινα διὰ τὰ ἄσπρα ὅπου μὲ χρεωστοῦσαν αὐτοῦθεν νὰ μοῦ τὰ συνάξητε. Λοιπὸν ἐγὼ τότες ἔκαμα αὐτὴν τὴν οἰκονομικὴν ὁμολογίαν εἰς ὄνομά σας διὰ φλωρία ἐξακόσια. Λοιπὸν τὰ ἄσπρα μου δὲν τὰ ἐσυνάξετε, λοιπὸν ἐγὼ ἐρχάμενος ἀπὸ τὴν πατρίδα μου εἰς τοὺς χιλίους ὀκτακοσίους δεκατρεῖς, τὰ ἐσύναξα μόνος μου ἀπὸ ὅλους. Λοιπὸν ἡ οἰκονομικὴ ὁμολογία ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖράς σας καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ τὴν στείλετε μὲ σίγουρον εἰς τὰς χεῖράς μου, εἰδὲ καὶ τὴν ἐχάσετε νὰ μοῦ στείλετε γράμμα ἀπὸ τὸ χέρι σας, ὅποτε ἤθελεν εὐρεθῇ ἐκείνη ἡ οἰκονομικὴ ὁμολογία ὡς ἄνωθεν σᾶς λέμε, νὰ εἶναι ἄκυρη, ἐπειδὴ ὅσον ζῶμεν, ἀδελφέ, ἀναμεταξύ μας δὲ ἔχομεν τεκλίφι καὶ ὑποψίαν, πλὴν εἴμαστε ἄνθρωποι καὶ ἔχομεν καὶ ζῶην καὶ θάνατον, καὶ πρέπει νὰ μὴν μείνομεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀδερφέ, ἡξεύρεις πόσῃν ἀγάπῃν ἀδελφικὴν σᾶς ἔχω, ὅμως ἐλπίζω καὶ ἡ εὐγενία σας νὰ μὲ ἀγαπᾷτε καὶ δὲ ἀμφιβάλλω ποτέ, ἀλλὰ μένω πάντα τὴν ἀδερφικὴν σας εἰλικρινεστάτην ἀγάπην

δουλος

Γεωργάκης Νικολάου Ὀλύμπιος

[Adresa:] Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ κύρ Χατζῆ Γιαννουσίῃ αἰσίως

Εἰς τὴν Κραϊώβαν

București, 27 februarie 1820

Sărut din suflet și cu dor ca un frate pe domnia voastră.

După sărutul meu frățesc de mai sus și după ce mă interesez de sănătatea d-voastră mult dorită mie, vă înștiințez că pînă în prezent cu ajutorul lui

Dumnezeu sînt sănătos și mă rog sfîntului Dumnezeu să vă dăruiască și d-voastră sănătate, fericire și tot ce dorește inima d-voastră.

Prin prezenta mea frățească vă înștiințez că în 1812, cînd m-am dus în patria mea și, fiind eu acolo în patria mea, mi-ați scris să vă trimit un zăpis, ca să aveți puțința să încasați banii, ce mi se datorau acolo. Așadar, și eu atunci am făcut acest zăpis pe numele d-voastră pentru 600 galbeni. Dar nu mi-ați încasat banii și eu, întorcîndu-mă din patria mea la 1813, i-am încasat însumi de la toți. Însă zăpisul a rămas în mîinile d-voastră; vă rog să mi-l trimiteți pe cale sigură; iar în caz că l-ați pierdut, să-mi trimiteți o scrisoare, scrisă de mîna d-voastră, în care să spuneți că atunci cînd se va găsi acel zăpis, pomenit mai sus, să nu aibă valoare, fiindcă cît timp trăim, frate, între noi nu este «teclif» și bănuială, dar sîntem oameni muritori și nu trebuie să rămînem cu păcat.

Frater, știți dragostea frățească ce am pentru d-voastră. Sper de asemenea și nu mă îndoiesc, că și domnia voastră mă iubiți. Rămîn totdeauna la dragostea d-voastră frățească și foarte sinceră

Slugă

Iordache Nicolau Olimpiotul ¹

[Adresa:] Prea nobilului domnului domn Hagi Ianuș

Cu sănătate

La Craiova

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 439, doc. 80. Orig. grec.

10

Craiova 6 martie 1820

Hagi Ianuș răspunde lui Iordache Olimpiotul că a rupt, la timpul său, zăpisul cerut.

Κραγιώβα, τῇ 6 Μαρτίου 1820

Πρὸς τὸν ἄρχοντα σερδάρην Γεωργάκη Νικ. Ὀλυμπιότη

Βουκουρέστι.

Τὸ ἀπὸ 27 τοῦ ἀπελθόντος Φεβρουαρίου ἀδερφικοῦ μοι γράμματος περιχαρῶς ἔλαβον, ἐχάρην ἄκρως διὰ τὴν ἀγαθὴν μοι ὑγείαν της καὶ ὁ κύριος νὰ σᾶς τὴν χαρίζῃ καὶ διὰ τοῦ λοιποῦ μ'ὄλα τὰ ἐφετὰ καταθύμια. Θεία χάριτι καὶ γὰρ καλῶς ὑγιαίνω. Εἶδον πρὸς τοῦτοις καὶ τὰ ὅσα μὲ γράφεις διὰ μίαν ὁμολογίαν, ὅπου μᾶς ἐστείλατε ἀπὸ φλωρία ἐξακόσια, ὅθεν καὶ τῇ εἰδοποιῶ, ἀδελφέ, ὅτι στοχαζόμενος ἀπὸ κάθε ἐναντίον τὴν ἐξέσχισα ἔκτοτε, διὰ νὰ μὴν παραπέση. Λοιπὸν διὰ καλυτέραν σας ἀσφάλειαν βαστάζετε τὸ παρόν μας, ὅπου ὅταν ἔθελεν εὑρεθῇ νὰ εἶναι ἄκερη καὶ ὡς χαρτὶ ἄγραφον διὰ κάθε ὑποψίαν της καὶ πρὸς ἡσυχίαν σας. Ὅθεν καὶ σᾶς παρακαλῶ ὅπου πάντοτε νὰ μὲ γράφητε.

[Χατζῆ Γιαννούσης]

¹ Numai cuvîntul «slugă» și semnătura sînt autografe și scrise cu altă cernelă.

Către boierul serdar Iordache Nic. Olimpiotul

București.

Am primit cu multă bucurie frățeasca d-voastră scrisoare din 27 ale lunii trecute februarie și m-am bucurat foarte mult că sînteți sănătos. Domnul să vă dăruiască și în viitor sănătate cu tot ce doriți; slavă domnului și eu sînt sănătos. Am văzut pe lingă celelalte tot ce-mi scrieți în legătură cu un zapis de șase sute galbeni, ce ne-ați trimis. Vă înștiințez, frate, că gîndindu-mă la toate cîte ne pot fi potrivnice, l-am rupt încă de pe atunci ca să nu se rătăcească. Prin urmare, pentru mai buna siguranță a d-voastră, păstrați prezenta scrisoare pentru ca zapisul să nu aibă nici o valoare în caz că se va găsi, ci să fie socotit ca nescris, pentru preîntîmpinarea oricărei bănuieli a d-voastră și spre liniștea d-voastră. Vă rog să ne scrieți totdeauna.

[Hagi Ianuș]

Arh. St. Buc., Condica Hagi Ianuș, 703, f. 23^v. Text grec.

A N E X Ă

la documentul nr. 10

18 Μαρτίου 1820

Τὴν τιμιότητά της ἀδελφικῶς προσκυνῶ.

*Ἐλάβον τὸ ἀδελφικόν της καὶ ἐν πρώτοις ἐχάρην διὰ τὴν ἐφετωτάτην μοι ἀγαθὴν ὑγίαν της, ἐπομένως εἶδον καὶ ὅτι ἔσχισε τὴν ὁμολογίαν τῶν ἐξακοσίων φλωρίων ὅπου τῇ εἶχα στείλει, διὰ τὸ ὅποῖον εὐχαριστῶ καὶ τὴν παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρέσῃ ὅπου ἔλαβα αὐτὴν τὴν τόλμην νὰ τὴν γράψω περὶ τούτου. Αὐτὸ τὸ ἔκαμα ὡς πρὸς γνήσιον φίλον, ὅχι διὰ καμίαν ἄλλην ὑποψίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ζωὴν καὶ θάνατον, καθὼς καὶ τῇ προέγραψα.

*Ἐμαθον καὶ τὴν πρόοδον ὅπου κάμνει εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν αὐτοῦ μουλκιῶν, καὶ εὐφραίνεται ἡ καρδιὰ τοῦ Γιώργου, μάλιστα ἐπληροφορήθηκα ὅτι ἀγόρασε καὶ τὸ μούλκι τοῦ Βισιοράνου καὶ πῶς καὶ πρὸς πόσο ἡ στίνζινα; Καὶ ἂν ἀγαπᾷ νὰ κάμῃ καὶ τὸν φίλον της τὸν Γεωργάκην γείτονα εἰς τὰ αὐτόθι καὶ θέλει νὰ μὲ τὸ δώσῃ μὲ τὴν ἰδίαν τιμὴν ὅπου τὸ ἐπῆρεν, ἃς μὲ γράψῃ διὰ νὰ ἐτοιμάσω τὰ γρόσια καὶ νὰ τῇ τὰ ἐμβάσω, πλὴν μὲ αὐτὴν τὴν εὐεργισίαν ὅπου μῆτε νὰ ζημιώσετε, μῆτε κέρδος νὰ μὴ πρετεντέρετε ἀπὸ τὸν φίλον σας τὸν Γιώργον.

Ἐν τοσοῦτῳ τῇ ἐπεύχομαι ὅπου καὶ τὸ πλησιάζον ἄγιον Πάσχα νὰ τὸ ἀπεράσετε μὲ ὑγίαν, μὲ εὐτυχίαν καὶ μὲ ὅλα τὰ ἐφετὰ εἰς ἔτη πάμπολλα.

Καὶ περιμένων ἀδελφικὴν ἀπόκρισίν της μένω τῆς τιμιότητός της
ὡς ἀδελφὸς καὶ δοῦλος

Γεωργάκης Νικολάου Ὀλυμπιότης

Καὶ τὸν υἱόν σας κύριον Νικολάκην ἀδελφικῶς τὸν προσκυνῶ.

[Adresa:] Τῷ τιμιωτάτῳ καὶ χρησιμωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Χ. Γιαννούση
τῷ ὡς ἀδελφῷ μοι ἀγαπητῷ προσκυνητῷς.

18 martie 1820

Salut frățește pe domnia voastră ¹.

Am primit frățeasca d-voastră. Mai întâi m-am bucurat că sînteți sănătos și apoi am văzut că ați rupt zapisul de șase sute galbeni, pe care vi l-am trimis; pentru care vă mulțumesc și vă rog să mă iertați că am îndrăznit să vă scriu despre aceasta. Am făcut acest lucru față de un adevărat prieten, și nu din vreo bănuială, ci fiindcă este vorba de viață și de moarte, precum v-am mai scris.

Am aflat și cum reușiți în obținerea moșilor de acolo și inima lui Gheorghe se bucură. Ba chiar am fost înștiințat că ați cumpărat și moșia lui Vișoreanu. Dar cum și cu cît stînjenu? Dacă vreți să-l faceți vecin acolo și pe prietenul d-voastră Iordache și vreți să mi-o dați cu același preț, cu care ați luat-o, scrieți-mi atunci ca să pregătesc banii și să vi-i trimit. Dar, făcînd această binefacere, să nu vă păgubiți, și nici să cereți vreun cîștig de la prietenul d-voastră Gheorghe.

Cu acestea vă urez să petreceți sfintele Paști care se apropie cu sănătate, fericire și tot ce doriți, și la mulți ani. Și, așteptînd răspunsul d-voastră frățesc, rămîn al domniei voastre ca un frate și slugă

Iordache Nicolau Olimpiotul ²

Și pe fiul d-voastră, domnul Nicolachi, îl salut frățește.

[Adresa:] Prea cinstului și prea utilului domnului domn H. Ianuș iubitului meu frate cu închinăciuni.

Arh. St. Buc., Corespondența Hagî Ianuș, pach. 418, doc. 34. Orig. grec.

II

[București, 9 aprilie 1820]

Constantin Papahristu informează conducerea Eteriei despre inițierea în Eterie a lui Grigore Suțu.

[București, 9 aprilie 1820]

[Următoarele au fost scrise de Constantin Papahristu cu un vocabular convențional conducătorilor Eteriei în legătură cu intrarea lui Grigore Suțu în Eterie:]

«Potrivit sarcinilor imperioase cu care eteriștii m-au învrednicit, n-am neglijat să mă ocup, pe cît mi-a fost posibil, de descoperirea și găsirea unor

¹ Catre Hagî Ianuș.

² Semnătura autografă.

persoane vrednice și virtuose prin preocupări și fapte câte sînt neccsare în urma acestei recomandări. Mai întîi prezînt onorabilei conduceri pe Grigore Suțu, fiul neuitatului principe Alexandru Suțu, căruia i s-a tăiat capul de către barbari, sub motiv de trădare pe cînd ocupa postul de mare dragoman în timpul celor șapte ani ai războiului cu rușii. Zisul Grigore este un tînar de 23 ani, bine înzestrat, învățat, cunoscător de mai multe limbi, foarte iubitor de neam, dușman înverșunat al tiranilor, dar nenorocit din cauza împrejurărilor, adică din cauza morții premature a tatălui său, din cauza confiscărilor etc. Cu toate acestea, drept recunoștință față de onorata conducere, oferă dcocamdată una mie groși...¹. Cel amintit, în prezent se bucură pe lîngă domnitorul Țării Romînești de multă bunăvoință, de aceea sper ca în curînd să primim destul ajutor de la el în toate».

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἐλλ. ἐπαν., I, p. 173. Text grec.

12

[București, 9 aprilie 1820]

Dimitrie Papahristu expune conducătorilor Eteriei foloasele ce ar rezulta, dacă ar fi inițiați domnii Țării Romînești și Moldovei precum și unii fanarioți de vază.

[București, 9 aprilie 1820]

[Fragment dintr-un raport trimis de Dimitrie Papahristu conducătorilor Eteriei].

«...În Țara Romînească, din cauza împrejurărilor politice, trebuie să se păstreze astăzi un număr însemnat de eteriști, dar într-un spirit de menajament, deoarece Eteria este astăzi singurul refugiu al săracilor și neocrotiților și, ca să spun mai bine, este o adunătură de toate neamurile. Fapta cea mai mare ar fi, socot, introducerea în Eterie a actualului domnitor...². Atunci desigur, potrivit îndatoririlor sale, va da ajutor convenit pe ascuns tuturor patrioților; va ajuta în tot felul Eteria și va contribui în genere la îndeplinirea tuturor planurilor ei. Este cunoscut ce trecere are un domnitor al Țării Romînești, care totdeauna participă la toate acțiunile Porții. Dar această acțiune este greu de realizat și este nevoie de un bun înotător. Eu aș fi luat asupra-mi aceasta, dacă onorabila mea conducere m-ar fi înarmat cu ordinele convenite și sfaturile sfinte; altfel niciodată nu voi îndrăzni să întreprind o astfel de importantă acțiune (cel puțin eu). Același lucru îl spun și despre domnitorul Moldovei. Dacă și acesta se arată refractar, ar fi bine ca prin diferite mijloace să se pună la cale nimicirea

¹ Puncte de suspensie în text.

² Puncte de suspensie în text. E vorba de Alecu Suțu.

lor și să fie numiți în locul lor alții iubitori de neam mai vrednici, care au mai puțină grijă de propriile lor interese și mai multă pentru cele obștești.

II. Propun onoratei conduceri nimicirea lui Halet efendi din Constantinopol. Acesta este un dușman al grecilor, răutăcios și răufăcător și pare atotputernic. Totul se face astăzi cu aprobarea lui și nimic nu se face fără el. El întărită și ațită cât se poate îndirjirea distrugătoare în general în toate a sultanului, care îl favorizează mult. Această nimicire o consider o treabă ușoară pentru domnitorii din Țara Românească și Moldova, când ei vor intra în Eterie. În afară de domnitori, era bine dacă intrau în Eterie și mulți dintre fanarioții vrednici, care sînt socotiți astăzi ca unelte politice ale Turciei. Aceștia...¹ vor căuta să se arate vrednici urmași, văzînd feluritele tiranii, pe care în fiecare zi le îndură din partea barbarilor, adică închisori, confiscări, omoruri și altele asemănătoare. Aceștia, îndemnați de propriile lor interese, au îmbrățișat fiecare câte un grup de diferiți turci, bineînțeleș, din cei mai însemnați. Prin urmare, dacă ei, avînd astfel de prieteni pe față, vor înceta de a-și vedea numai de interesele lor speciale, și vor privi lucrurile mai adînc, ce folos și ajutor ar putea să aducă este tuturor cunoscut. Nu zic iarăși că nu trebuie să fie supuși unei cercetări amănunțite, ferească Dumnezeu! Altfel dăm de alte lucruri mai necuviincioase.

Acestea deocamdată am socotit nimerit să raporteze onoratei mele conduceri, care, după ce va reflecta, va hotărî cele mai de folos și mai sigure...».

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 196—197. Text grec.

13

Gorj, 28 aprilie 1820

A. Mihaloglu cere lui Hagi Ianuș a sumă de bani în contul unei cantități de lînă.

Κόρτζι, τῇ 28 Ἀπριλίου 1820

Ταπεινῶς φιλω τὸ χεράκι της.

Διὰ τοῦ παρόντος πρῶτον ἀποδίδω τοὺς ταπεινοὺς προσκυνησμούς, καὶ ἔπειτα τῷ λέγω ὅτι μὲ τὸ νὰ ἔλαβον χρεῖαν μεγάλην ἀπὸ γρόσια, παρακαλῶ νὰ μοὶ στείλετε μὲ τὸν παρόντα Νικόλαον Ζωϊκάνον γρόσια τέσσαρες χιλιάδες, τὰ ὅποια θέλουν εἶναι διὰ λογ. τοῦ μαλλίου ὅπου θέλω τῷ δώσει, τὸ ὅποιον στοχάζομαι νὰ ἔβγῃ ἕως δέκα χιλιάδες ὀκάδες. Παρακαλῶ ὅμως ἄδειον νὰ μὴν τὸν στείλετε, ἐπεὶδὴ σταναχοροῦμαι μεγάλως καὶ νὰ μὴ μὲ ἀφίσγητε εἰς στεναχωρίαν, ἐπεὶδὴ ἄλλοῦ ἐλπίδα δὲν ἔχω.

¹ Puncte de suspensie in text.

Μετὰ ὀλίγας ἡμέρας θὰ στείλω καὶ δι' ἄλλα, καὶ παρακαλῶ πάλιν νὰ μὲ προφοθάσῃτε. Ἡμεῖς ἕως τῶρα καλὰ ἀπεράσαμεν, εἴθε καὶ μέχρι τέλους. Δὲν ἤξεύρω ἂν ὁ κύρ Κόναρης ἐσύναξε ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μένω

Τῆς ἐντιμότητός σας

δοῦλος ταπεινότατος

Ἀναστάσιος Μιχαλόγλους

[Adresa:] Τοῖς ἐντιμωτάτοις κυρίοις κυρίοις Χατζῆ Ἰωαννοῦση Κώνστα Πέτρου καὶ ἀδελφοῖς προσκυνητῶς

Εἰς Κραϊώβα

Gorj, 28 aprilie 1820

Vă sărut plecat mînuța.

Prin prezenta, întii vă trimit închinăciunile mele plecate, și apoi vă spun că deoarece am mare nevoie de bani, vă rog să-mi trimiteți cu Nicolae Zoican patru mii groși în contul linii, pe care am să v-o dau, și care cred că va ieși pînă la zece mii ocale. Vă rog însă să nu-l trimiteți fără bani, fiindcă am mare nevoie și să nu mă lăsați să sufăr, deoarece în altă parte n-am nici o speranță. După cîteva zile am să trimit pentru o altă sumă și iarăși vă rog să mi-o dați.

Noi pînă acum am petrecut bine. Să dea Dumnezeu să fie așa pînă la sfîrșit. Nu știu dacă domnul Conaris¹ a încasat pînă în prezent. Și rămîn
al domniei voastre prea supusă slugă

Anastasie Mihaloglu

[Adresa:] Prea cinstiților domnilor domni Hagi Ianuș Consta Petru și frații, cu închinăciuni

La Craiova

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 390, doc. 59. Orig. grec.

14

Moscova, 13 mai 1820

Komizopoulos scrie lui Xanthos în legătură cu activitatea lui Gh. Gatzos și Gh. Leventis.

Moscova, 13 mai 1820

Domnule Th. (Xanthos),

La Petersburg

Scrisoarea ta frățască din 7 curent ne-a făcut mare plăcere și la ea vă răspunde Xenidis (Patzimadis). Noi vă aducem mulțumirile noastre pentru silința

¹ Negustor grec la Constantinopol.

d-voastră și pentru progresul datorat vredniciei d-voastră. Cu poșta trecută v-am trimis, odată cu scrisoarea mea, și o copie din scrisoarea Mașinei proaste (Gh. Gatzos) ¹. Am să-i scriu cele convenite în mod măgulitor, dându-i speranțe și arătându-i că sînt de partea lui, ca să nu facă vreo faptă nelegiuită și, cu ajutorul lui Dumnezeu, cînd veți veni, vom pune lucrurile la punct, urmînd aceeași cale cu băgare de seamă spre a-l liniști și pe el, adică trimițînd o scrisoare lui I. Rizos, și atunci se va convinge și el și ceilalți. Luați din plic scrisoarea lui Karimos (P. Secheris). Și el suferă poate chiar mai mult decît noi toți, fiindcă e lăsat în adîncă tăcere, încît în cele din urmă se va bucura și el. Cu următoarea poștă am să-i scriu din nou, de asemenea și pe cale maritimă ca să se liniștească. De la Lisipos (Leventis) nu am altă scrisoare; am să-i scriu și lui pentru a-l încuraja. Momentul e bun pentru a realiza un cîștig bun, fiindcă socrul (Ali pașa) se află într-o situație grea și nu se va opune, oricare ar fi propunerea ce i s-ar face. În Peloponez... ² este gata și așteptăm ca să se ducă cineva s-o ia, și precum cererea este mare va da cîștig mare. În Țara Romînească poate cineva să speculeze destule cantități de unt cu prețuri folositoare, de asemenea și dincolo de Dunăre poate să adune mult unt, nu-i nevoie decît de hotărîre. N-am aflat încă unde s-a stabilit Ioachim (Anagnostopulos). De la Martachis (Tzacalof) nici un semn de viață de două săptămîni. Sper să primesc răspuns la scrisoarea mea trimisă la Livorno. De la Chișinău mi se scrie că bunul prieten Andronic și-a dat obștescul sfîrșit. Mi-a părut foarte rău că am pierdut un bun prieten.

Aci nu avem nici o noutate, afară de noutățile lui Ali pașa.

Vă sărut frățeste

Evdochidis
(Komizopulos)

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 75—76. Text grec.

15

Kraguievaț, 12 iulie 1820

Miloș Obrenovici mulțumește căminarului Sava pentru că i-a făcut cunoscut secretul Eteriei.

Kraguievaț, 12 iulie 1820

Prea nobile domnule Sava Popovici ³.

Am avut onoarea să primesc cu deosebită bucurie cinstita d-voastră scrisoare trimisă din București la 22 mai, în care exprimați devotamentul d-voastră special față de persoana mea și declarați că sînteți gata să apărați religia orto-

¹ Gh. Gatzos era unul dintre conducătorii eteriștilor din Iași.

² În textul grecesc: τὸ κοράνι.

³ E vorba de căminarul Sava Fochianos.

doxă sub conducerea mea, ca un predicator și protector al ei, pînă la ultima picătură de sînge. Ofițerul meu, domnul Dimitrie Gheorghiu, care mi-a înmînat scrisoarea d-voastră, n-a neglijat să mă înștiințeze prin viu grai, din partea d-voastră, despre o acțiune ce este în studiu și vă mulțumesc din adîncul inimii, că d-voastră, un bărbat înțelept și viteaz, m-ați onorat cu o așa de înaltă și deosebită cinste. Și eu din partea mea nu voi lăsa să treacă nici cel mai mic prilej, fără să îndeplinesc întru totul înalta dorință a prea binevoitorului meu gospodar. Vă iubesc sincer și vă respect pururea. Cu aceste sentimente față de d-voastră semnez, prea nobile domn,

prea plecatul d-voastră rob
Miloș Obrenovici
Cneaz suprem al Serbiei

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 253. Text grec.

16

Kraguievaț, 12 iulie 1820

Miloș Obrenovici mulțumește lui Iordache Olimpiotul pentru sentimentele de credință exprimate.

Kraguievaț, 12 iulie 1820

Prea nobile domnule Gheorghe Nicolau ¹.

Am primit cu un deosebit sentiment de prietenie scrisoarea d-voastră, scrisă în București, la 22 mai, în care ați avut bunătatea, prea binevoitorule domn, să mă asigurați de acel lucru, de care eu încă de mult sînt cu totul convins, adică de credința și de devotamentul d-voastră față de persoana mea, și că sunteți gata să vărsați pînă și ultima picătură a sîngelui d-voastră sub conducerea mea pentru religia noastră ortodoxă. Vă mulțumesc profund, prea binevoitorule domn, pentru acest sacrificiu, făcut în numele lui Dumnezeu al ortodoxiei, și vă asigur din partea mea că nu cruț nici cel mai mic lucru ca să îndeplinesc dorința înaltă a prea binevoitorului meu gospodar. Vă iubesc din inimă și vă stimez pururea. Cu aceste sentimente față de d-voastră semnez, păstrînd totdeauna respect față de d-voastră, prea binevoitorule domn,

prea plecatul d-voastră rob
Miloș Obrenovici
Cneaz suprem al Serbici

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 254. Text grec.

¹ Către Iordache Olimpiotul.

Kiev, 30 iulie 1820

*Al. Ipsilanti dă îndrumări lui Em. Xanthos cu privire la eteriști
din Basarabia și la cei din București.*

Kiev, 30 iulie 1820

Iubite frate, domnule Emanuil Xanthos,

Îți urez mai întâi călătorie bună și succes în întreprinderile tale. Când o să ajungi cu bine la Chișinău să înmînezi scrisorile mele de recomandare cumnatului meu, ca să te ajute și să-ți dea pașaportul. Când o să ajungi la Ismail, să înmînezi celor doi prieteni cunoscuți scrisoarea mea de recomandare și să le spui atît lor cît și tuturor celorlalți frați tot ce ți-am recomandat prin viu grai, mai ales să fie binevoitori și discreți în toate. După ce te vei odihni nu mai mult de cinci zile pe lângă familia ta, să pleci la București. Când o să treci prin Galați să înmînezi scrisorile de recomandare ce ți le-am dat celor doi frați de acolo și să le spui atît lor cît și tuturor fraților ce se află acolo, tot ce ți-am recomandat prin viu grai.

Când o să ajungi cu bine la București să înmînezi prietenilor cunoscuți scrisorile ce ți le-am dat. După ce vei sta de vorbă și te vei consfătui cu frații A. Lisipos, Katalilos (Domnando), căp. I. Olimpiotul și Sava Fochianos, să le spui tot ce ți-am recomandat și ți-am spus. Când o să vezi că totul va fi gata pentru acțiune, atunci ai să dai prietenilor cunoscuți bani din sumele ce ți se vor trimite sau vei încasa din creditele care ți s-au deschis, după cum vei socoti că este necesar ca să ușurezi acțiunile lor. După ce vei termina toate acestea cu exactitate, atenție, rapiditate și înțelepciune, să pleci de acolo și să vii iarăși în Basarabia, unde vei găsi alte ordine. Socot de prisos să-ți spun că trebuie să mă înștiințezi din cînd în cînd, trimițindu-mi scrisorile tale pe adresa prietenului meu cunoscut. Te rog ca pe lângă toate acestea să cumperi la Ismail, la ducerea sau la întoarcerea ta, precum ți-am spus, o bună corabie în contul Eterici și s-o pregătești bine pentru călătorie. Sînt sigur că vrednicia, înțelepciunea și zelul tău pentru binele obștesc nu te vor lăsa să neglijezi nimic din cele ce ți s-au recomandat și că te vei purta în această împrejurare cu aceeași îndemînare și înțelepciune, arătate pînă în prezent, din care cauză ai devenit vrednic de toată atenția și dragostea atît a domnilor [conducerea] cît și a mea proprie. Fii sănătos, prietene, urarea patriei și a mea să te întărească și să te îndrepte totdeauna spre bine.

Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 83—84. Text grec.

Odesa, 10 august 1820

Al. Ipsilanti comunică lui Em. Xanthos că i se vor trimite la București banii ceruți și eteriștii de acolo să aștepte ordinul său pentru pornirea acțiunii.

Odesa, 10 august 1820

Iubite prieten,

La Ismail.

Iată îți trimit aci alăturat scrisorile lui Perrevos. Stamatis Kumbaris îți trimite cele 500 lire sterline cerute de tine. Creditul celălalt ți se va trimite cât mai repede la București. Aci sper să izbutesc cele plănuite; am să-ți scriu din nou. Când se vor aranja afacerile noastre la București, cu ajutorul lui Dumnezeu, este nevoie ca cei care lucrează să aștepte ordinul meu ca să pornească acțiunea.

Fii sănătos, iubite frate, și du-te în grabă unde este nevoie
Cu totul binevoitor frate

Alexandru Ipsilanti

Domnului Emanuil Xanthos

La Ismail.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 86. Text grec.

Iași, 14 august 1820

Domnul Moldovei, M. Suțu, scrie lui Al. Ipsilanti că va face tot posibilul să se întâlnească cu el.

[Iași, 14 august 1820]

[Pe o scrisoare a lui Iacob Rizos Nerulos către Alexandru Ipsilanti se află următoarele rânduri scrise de Mihail Suțu, domnul Moldovei:]

Salut cu drag pe mult stimata excelența sa și-i mulțumesc foarte mult pentru dragostea ce mi-a arătat-o ca unei rude. Dorința mea ca s-o văd personal după atîția ani este așa de puternică, încît, cu toate că sufăr din cauza sănătății, totuși voi alerga ca să mă învredniceșc s-o văd.

I. Filimon, Δοκ. ιστο. έλλ. έπαν., I, p. 183. Text grec.

Nijna, 17 august 1820

Ștefan Jifcovici certifică lui Em. Xanthos primirea celor 500 ruble trimise și îl roagă să intervină să i se dea aprobarea să meargă la Kiev.

Nijna, 17 august 1820

Prea cinstite domnule Em. Xanthos,

La Ismail.

Am primit la timp scrisoarea d-voastră din 28 iulie, împreună cu cele 500 ruble trimise; m-am bucurat de buna d-voastră sănătate și de convorbirea pe care ați avut-o la Kiev cu persoana cunoscută despre mine. Eu, printr-o altă scrisoare trimisă la Kiev (pe care nu știu dacă ați primit-o sau nu), vă scriam că, trecînd pe aici contele Capodistria, l-am rugat să-mi permită să vin la Kiev; el mi-a spus să rog pe șeful poliției de aici să raporteze guvernatorului despre aceasta. Am făcut astfel și șeful poliției mi-a spus că a raportat și că guvernatorul i-a spus că a scris ministrului despre aceasta, adică pentru permisie; aceasta însă va dura mult. Încercați și d-voastră de acolo, poate să reușiți, de asemenea și eu iarăși voi scrie împărătesei, rugînd-o să mi se dea permisia să plec la familia mea, care se află la Chișinău. Vă rog, domnule Xanthos, să căutați să-mi trimiteți o scrisoare de recomandatie de la cunoscuta persoană către postelnicul din Iași, în care să fiu recomandat că sînt omul lui, ca s-o am, dacă va fi nevoie. Sînt sigur că, trecînd pe la Chișinău, ați întîlnit familia mea și rog să-mi scrieți despre aceasta, de asemenea dacă caută și ei să obțină autorizația pentru mine.

Părintele Grigorie a sosit la 14 ale lunii aici sănătos; scrisoarea pe care i-ați lăsat-o a citit-o în prezența mea; vă mulțumesc pentru recomandatie. Prezenta vi se trimite prin mijlocirea persoanei amintite, prin care veți trimite și răspunsul. Nu mai am nimic de adăugat, decît să vă urez succes în afacerile d-voastră. Vă salut frățeste și rămîn binevoitor la poruncile d-voastră.

Ștefan Jifcovici

[Scrisoarea este însoțită de următoarea notă a lui Xanthos:]

Acesta este un sîrb marcant, care a contribuit mult alături de Karagheorghe la revoluția împotriva turcilor. El a fost atunci trimis pe ascuns ca ambasador al sîrbilor la București pe lângă domnitorul de atunci Constantin Ipsilanti, tatăl nenorocitului Alexandru, șeful renașterii noastre politice, ca să ceară ajutoare și primind mulți bani și provizii s-a întors și s-a distins luptînd în patria lui pînă în 1812. După pacea de la București s-a refugiat cu familia sa împreună cu Karagheorghe și alți sîrbi însemnați în Rusia. Cu acesta a vorbit mult Xanthos la Nijna, cînd se întorcea din Petersburg și s-a înțeles

cu el să colaboreze, plecînd în Serbia și să încheie la timpul potrivit o alianță cu grecii. Cîțiva invidioși, intriganți și păcătoși au pus piedici acestei situații folositoare, precum și altor situații.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 87—89. Text grec.

21

București, 26 august 1820

Gh. Leventis mulțumește lui Hagi Ianuș pentru zelul arătat în cele obștești și îi recomandă pe Pendedeca, care se duce la Craiova.

Βουκουρέστι, τῇ 26 Αὐγούστου 1820

Φίλε καὶ ἀδελφεὲ κύρ Χατζή.

Ἀργησα νὰ σᾶς ἀποκριθῶ εἰς τὸ γράμμα σας ἐπειδὴ δὲν εἶχα καιρὸν, καθὼς τὸ γνωρίζει ὁ αὐτάδελφός σας. Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὸν καλὸν σας εἰς τὰ κοινὰ ζῆλον. Εἶθε νὰ σᾶς μιμηθῶσιν ὅλοι οἱ καλοὶ πατριῶται καὶ νὰ βοηθοῦν τοὺς πτωχοὺς ὁμογενεῖς μας μαθητάς, διὰ νὰ ἀξιωθοῦν νὰ λάβουν τὸ σεμνὸν ὄνομα εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος.

Σᾶς συσταίνω τὸν κύριον Πεντεδέκα στελλόμενον διὰ τὰς ἐκεῖ ὑποθέσεις σας καὶ ἀσπαζόμενός σας ἀδελφικῶς εἰμὶ τῆς εὐγενίας της

ὡς ἀδελφὸς καὶ δοῦλος

Γ. Λεβέντης

[Adresa:] Τῷ εὐγενεῖ κυρίῳ Χ. Γιαννούση τῷ ὡς ἀδελφῷ μοι περισπούδαστῳ

Εἰς Κραϊώβαν.

București, 26 august 1820

Prietene și frate domnule Hagi,

Am întîrziat să vă răspund la scrisoarea d-voastră, fiindcă n-am avut timp, precum știe fratele d-voastră. Vă mulțumesc pentru marele zel al d-voastră în cele obștești. Fie ca să vă imite toți bunii patrioți și să ajute și ei pe clevii noștri greci cei săraci, și astfel să se învrednicească de numele modest de binefăcător al Greciei.

Vă recomand pe domnul Pendedeca, trimis pentru afacerile d-voastră de acolo. Vă sărut frățește și sînt al domniei voastre

ca un frate și slugă

Gh. Leventis

[Adresa:] Nobilului domn și prea doritului ca un frate H. Ianuș

La Craiova.

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 446, doc. 42. Orig. grec.

Odesa, 9 septembrie 1820

Al. Ipsilanti condamnă încetineala cu care Xanthos rezolvă chestiunile Eteriei în București și-i cere să termine cât mai repede toate treburile și să plece la Galați.

Odesa, 9 septembrie 1820

Domnului Em. Xanthos

La București.

Am primit scrisorile tale din 19 și 28 ale lunii trecute și am văzut cele cuprinse; m-a mirat mult întârzierea ta și mi-a părut foarte rău că, contrar făgăduințelor tale, ai așteptat atîta timp ca să pornești. Cu obișnuita mea sinceritate îți spun, frate, că, cu astfel de întârziere nu poate cineva să izbutască și singura noastră scăpare este rapiditatea. De la 5 august, cînd ne-am despărțit, pînă la 28, cînd urma să pornești de la Ismail, ai pierdut 23 zile: dacă ai să mergi tot așa, atunci o să ne procopsim. De aceea te rog, frate, îndată ce vei primi prezenta să termini cât mai repede toate treburile tale și să vii la Galați, unde să fii neapărat înainte de 25 ale lunii curente. Eu voi pleca la Chișinău după șase zile; au început să se spună multe și nu este bine; este nevoie de grabă, căci altfel toate se vor duce dracului. Este imposibil să-ți deschid de aici creditul. Numărul 114 [Perrevos] te va ajuta, convingînd pe cei din București să urmeze ordinea mea. Dacă vor vrea bine, altfel iarăși o să ne ajute Dumnezeu și singuri vom putea face ceva bun. Nici nu pot, nici nu vreau să-ți scriu mai mult; ascultă recomandările mele și grăbește-te. Cu acestea te sărut din suflet și rămîn fratele și prietenul tău binevoitor.

A. R.¹ Alex. Ipsilanti

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 91. Text grec.

Odesa, 23 septembrie 1820

Al. Ipsilanti comunică lui Hr. Perrevos să-l aștepte la Ismail.

Odesa, 23 septembrie 1820

Domnule Hristofor Perrevos,

Dacă prezenta mea scrisoare te va găsi încă la Galați, așteaptă sosirea mea la Ismail, fără să spui nimănui că vin. Peste cinci zile pornesc de aici.

¹ A.R. sînt inițialele convenționale ale lui Ipsilanti.

Poți să te întâlnești cu Dicheos. Sper că chestiunile la București au intrat pe calea cea bună.

Rămîn cu totul binevoitor

Cunoscutul ¹

I. Filimon, Δοκ. ιστο. έλλ. έπαν., I, p. 215. Text grec.

24

București, 24 septembrie 1820

Iordache Olimpiotul declară lui Al. Ipsilanti că este gata să-i urmeze poruncile pînă la ultima sa picătură de sînge.

București, 24 septembrie 1820

Prea luminate ²,

Cu deosebită plăcere și respect am aflat și am aprobat tot ce domnii Xanthos și Perrevos mi-au spus din partea luminăției voastre. Acum nu-mi mai rămîne altceva decît să vă asigur și în scris de hotărîrea de a urma cînd veți crede că momentul potrivit a sosit, ordinul d-voastră hotărîtor, pînă la ultima mea picătură de sînge, fără să mă las intimidat de vreo împrejurare omenească. Semnez cu tot respectul cuvenit și sincer

al luminăției voastre slugă plecată și frate
C.[ăpitan] Iordache Nicolau Olimpiotul

I. Filimon, Δοκ. ιστο. έλλ. έπαν., I, p. 220. Text grec.

25

Kraguievaț, 26 septembrie 1820

Miloș Obrenovici informează pe Iordache Olimpiotul despre mersul tratativelor sîrbo-turce și despre acțiunile lui Ali pașa.

Kraguievaț, 26 septembrie 1820

Vă sărut frățește ³.

Din cauză că timpul a fost scurt, am scăpat două ocazii să vă trimit scrisori. Dar din dragostea deosebită ce o am pentru domnia voastră, din cauza atașamentului d-voastră față de mine și de națiunea noastră, socot de o datorie neapărată să vă semnalez domniei voastre cele ce se petrec acum între noi și ofițerul trimis de Poartă. Deci spun că în intervalul de timp de la venirea

¹ Alexandru Ipsilanti.

² Alexandru Ipsilanti.

³ Către Iordache Olimpiotul.

lui au avut loc unele discuții și care mă îndoiesc că nu vi s-au făcut cunoscute. Așadar chestiunea neamului încă se află în întuneric și nici o hotărîre în această privință n-a fost dată de Înalta Poartă. Aștept deci să văd în viitor rezultatul cel bun, despre care va fi înștiințată și domnia ta. Deocamdată însă nu neglijez să vă semnalez tot ce aflăm aici de la trecători; adică Ali pașa din Ianina a nimicit 6 000 oameni din armata imperială; cei care au venit din Rumelia între altele spun că Hurșit pașa a fost numit la Vula, iar Baba pașa a fost numit valiu de Rumelia. Dacă deci acestea sînt adevărate, atunci ne dau noi bănueli pentru schimbarea lucrurilor actuale. Eu vă stimez ca pe un recunoscător al patriei mele și sper că mă veți înștiința de cel mai mic lucru care este în favoarea neamului meu, precum voi face și eu totdeauna. Rămîn

al d-voastră cu totul binevoitor

Miloș Obrenovici

cel dintîi cneaz al națiunii sîrbe

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 254—255. Text grec.

26

Odesa, 28 septembrie 1820

Lista fruntașilor eteriști din diferite localități, dată lui Al. Ipsilanti de Aristidis Papas.

Odesa, 28 septembrie 1820

Cei mai stimați dintre frați, aflați în diferite localități, sînt socotiți următorii:

Hristodulos Prinaris	la San Severo din Neapole
Contele Viaros Capodistria și	} La Corfu
Constantin Ierostatis	
Gheorghe Luropulos	la Paxos
Contele Dionisie Romas și	} La Zante
Contele Anastasie Flamburiaris	
Ioan Vlasopulos, consul al Rusiei și	} la Patras
Ioan Papadiamandopulos	
Nicolae Milonas, consul al Rusiei și	} la Hios
Gheorghe Katzaris	
Gherasimos Svoronis	la Samos
Spiridon Destunis, consul al Rusiei	} la Smirna
Gheorghe Pashalis și	
Mihail Naftis, medic	
H. Atanasie H. Gheorghiu și	} la Cidonia
Nicolaos Valsamachis, medic	

Kiriacos Kumbaris și	}	la Constantinopol
Alexandru Mavros		
Dimitrie Arghiropulos, consul al Rusiei și	}	la Galați
Dimitrie Themelis		
Mihail Hristaris, medic, și	}	la București
Velisarie Pavlidis		
Efstatios, medic, și	}	la Iași
Panaghiotis Panos		

Despre frații care locuiesc în alte localități vom vorbi cu alt prilej.

Aristidis Papas

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 209. Text grec.

27

[București, 29 septembrie 1820]

Gh. Leventis comunică lui Al. Ipsilanti că Olimpiotul, Sava și Farmache sînt gata să îndeplinească poruncile ce le va da.

[București, 29 septembrie 1820]

[Fragment dintr-o scrisoare trimisă de Gh. Leventis lui Alexandru Ipsilanti].

« Cei trei profesori (adică Olimpiotul, Sava și Farmache) au primit invitația și actul înțelegerii. Ei sînt gata să pornească, cînd veți socoti momentul potrivit. Domnul Thomidis (Xanthos) are să vă dea detalii asupra acestei chestiuni... Pînă să vină timpul ca să pornească profesorii, am socotit de bine să recurgem și la alți concetățeni, ca să mărim, dacă se poate, atît numărul celor care contribuie, cît și cîtimea contribuției, și să înlesnim astfel cumpărarea instrumentelor și cărților necesare unei școli, ca aceea pe care a plănuit-o zelul nostru. Domnul Antonie Teferitis...¹ pleacă mîine spre Italia. Știe atît cît și Thomidis [Xanthos] și ceilalți. El urmează să meargă la Pisa, potrivit ordinului nostru, ca să vorbească cu concetățenii noștri de acolo, din care unii cunosc bine scopul cel bun al așezămîntului comun, și să-i îndemne să contribuie în mod generos, sau să-i pregătească, încît, în caz că veți trece pe acolo, să terminați afacerea. Felul acestor tratative are să vi-l expună pe larg domnul Thomidis... »¹

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 220—221. Text grec.

¹ Puncte de suspensie în text.

Ismail, 8 octombrie 1820

Al. Ipsilanti îndeamnă pe compatrioții din Grecia să dea ascultare trimisului său D. Themelis și să nu spere în ajutor străin.

Ismail, 8 octombrie 1820

Înalți prea sfințiți și prea cucernici arhierci, prea nobili arhonți și proeștoși și toți notabilii neamului, care trăiți în Grecia continentală și în insulele Arhipelagului.

Bărbați iubitori de patrie !

În actuala situație critică, cînd toate țările Europei se luptă să obțină drepturile lor naționale și să îngrădească puterea tiranilor, a început să răsără și steaua prea strălucită a fericirii Greciei.

Propagarea rapidă și fericită a luminilor în toate clasele neamului nostru a risipit norul cel întunecat, care pînă acum întuneca mințile concetățenilor noștri. Ochii tuturor s-au deschis și acum apare în fața lor robia în cele mai urîte și rușinoase culori. Acum toți în genere, mici și mari, simt necinstea cea grea de a suporta în viitor jugul asupritor al tiraniei. Sentimentele acele înalte, care au distins în vechime pe străbunii noștri față de celelalte neamuri și i-au făcut eroi, se ascund astăzi și în sufletele compatrioților noștri. Toate inimile ard de iubirea sfîntă a patriei; această patrie sfîntă este obiectul central al faptelor lor; ea este conducătorul lor în toate acțiunile lor, și pentru fericirea ei renunță la cea mai mică fericire și odihnă, disprețuiesc primejdiile cele mai mari și sînt gata să se sacrifice. Bărbați iubitori de patrie, văzînd acest mare și nobil entuziasm pentru patrie, ca niște buni prevăzători ai fericirii noastre, au hotărît să-l îndrepte pe calea cea bună și să-l întrebuițeze ca un organ al libertății noastre și al fericirii comune și pentru acest scop au dat peste tot ordinele necesare și cele care se cuveneau. Dar fiindcă avîntul nestins al poporului, dacă nu este condus de înțelepciune, poate să producă mai degrabă pagubă decît folos, de aceea am hotărît și eu, ca un împluternicit al tuturor acestor argumente, să iau în mîinile mele cîrma acestor mișcări, fiind plin de nădejde că, precum pînă acum ați putut prin iubirea d-voastră de neam și dragostea și grija de patrie să obțineți iubire și stimă obștească, veți întrebuița și de acum înainte toate mijloacele posibile ca să conduceți cuminte zclul arzător al turmei d-voastră și să conduceți bine mișcările ei.

Vă trimit pe domnul Dimitric Themelis, bărbat iubitor de neam și virtuos și care pentru marele lui patriotism este cunoscut atît mie cît și altora; el are dispozițiuni să vă facă cunoscute planurile mele și să îndrumeze pe fiecare în cele ce are nevoie astăzi patria. Deci, prieteni compatrioți, să aveți încredere în el. Ascultați cuvintele lui și puneți în aplicare

directivele lui, deoarece de acestea depinde fericirea obștească a neamului nostru și fericirea specială a fiecăruia din noi; să nu-i fie frică nimănui de aceste treburi. Știu că în inimile tuturor este înrădăcinată acea modcrată prejudecată, că niciodată noi singuri nu vom putea să ne liberăm, ci trebuie să așteptăm de la străini salvarea noastră. Fiecare om cu minte poate să vadă cât de mincinoasă este această prejudecată, este destul numai să adîncească problemele patriei noastre. Aruncați privirile d-voastră peste mări și le veți vedea acoperite de marinari compatrioți, gata să urmeze exemplul Salaminei. Priviți pe uscat și pretutindeni veți vedea bărbați ca Leonida, care conduc pe iubitorii de patrie spartiați. Priviți concordia, care leagă sufletele acestor eroi. Priviți bunăvoința și zelul acestora ! Comparați aceste splendide și mari virtuți cu moleșeala, slăbiciunea și tulburarea internă a dușmanului nostru și, dacă puteți, atunci spuneți că de la alții trebuie să așteptăm salvarea noastră. Da, fraților, compatrioți ai noștri ! Să aveți totdeauna înaintea ochilor că niciodată un străin nu ajută pe un străin, fără cîștiguri foarte mari. Sîngele pe care îl vor vărsa străinii pentru noi îl vom plăti foarte scump și voi de Grecia ! cînd se va înscăuna o tiranie sistematică în măruntaiele ei. Dar cînd noi singuri vom scutura jugul tiraniei, atunci politica Europei va sili toate puterile mari să încheie cu noi alianțe defensive și ofensive care nu se pot desface.

Salutare !

Alexandru Ipsilanti

Prezenta a fost pecetluită și dată în Ismail la 8 octombrie 1820

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 94—96. Text grec.

29

București, 9 octombrie 1820

Bimbașa Sava arată lui Xanthos și Themelis că Serbia nu este pregătită și explică felul cum vede el colaborarea cu sîrbii.

București, 9 octombrie 1820

Prea nobilii mei domni Xanthos și D. Themelis !

La Galați.

Din scrisoarea d-voastră am aflat că ați ajuns cu bine și am văzut cele scrise; drept răspuns iată vă trimit aci alăturat diferite scrisori, ca să le observați cu băgare de seamă și să le cercetați cu exactitate; între ele se află și trei scrisori de la Miloș. O scrisoare este foarte recentă, mi-a adus-o un om trimis anume, care mi-a spus prin viu grai, ca din partea persoanei amintite, că diferiți turci trecători i-au spus pe ton amenințător că, dacă sîrbii nu vor primi propunerile înaltului guvern, atunci vor vedea că Baba pașa, care s-a făcut guvernatorul Rumeliei, va năvăli cu toate armatele lui pregătite pe lîngă care se află și vizirul Hurșit pașa și vor distruge Serbia.

Vreți să mă sfătuiți, ce să facă persoana amintită dacă într-o împrejurare potrivnică se va produce o astfel de întâmplare neașteptată? Ei nu au provizii nici pentru o săptămână. Trebuie să se aranjeze acest lucru, fiindcă din părțile Turciei nu pot să cumpere nici măcar o oca, iar din Germania, dacă vor cere să cumpere, nemții îi vor trăda îndată pașei din Belgrad, acesta va scrie guvernului și atunci se va produce repede tulburarea. Prin urmare ar fi bine să se procedeze ca anumiți negustori din Țara Românească, care trimit mărfuri pe apă, să pună în corăbii plumb și praf de pușcă și sîrbii, fiind înștiințați, să vină noaptea în vreun loc mărginaș lângă un sat fixat dinainte și să primească aceste lucruri necesare, încît puțin cîte puțin să ajungă la o mare cantitate. Mi-au cerut de asemenea și alte sfaturi, adică cum să se poarte cu turcii; eu le-am trimis vorbă să se poarte după sfatul ministrului și să nu le fie frică, fiindcă dacă turcii vor porni împotriva lor, desigur că Rusia nu-i va lăsa să se piardă, ci îi va ajuta în mod hotărîtor și noi atunci îi vom ajuta după puterea noastră. Știrile cu privire la Baba pașa și Hurșit pașa sînt false și constituie simple amenințări ale turcilor, cu scopul ca să-i cîștige de partea lor. În prezent acestea sînt faptele curente; vi le comunic ca să luați măsurile ce le veți crede de cuviință, eu însă pe acela l-am îmbărbătat în toate felurile. Am ținut să vă comunic acestea mai mult ca să vă dați seama de cele ce vă spuneau cîțiva prieteni cînd erați aici, cum că Serbia așteaptă semnalul unora ca să se răscoale și că [sîrbii] au toate cele trebuincioase războiului. Iată deci care este adevărul și să vă gîndiți bine cum stau lucrurile, ca să nu fim duși de niște lucruri închipuite. Iată vă trimit și spada, pe care s-o trimiteți beifului din Mani.

Fiindcă m-am gîndit că o să vă fie de folos aceste scrisori, de aceea am hotărît să trimit pe domnul Ioan Simov, cu cheltuiala mea, ca să vi le aducă și după ce le veți primi, să-i dați o notă de primire spre liniștea mea. Ali pașa este împresurat și cei doi adversari se bombardează reciproc. Nema-avînd altceva să vă spun, vă sărut frățeste și rămîn

căminar bimbașa Sava

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 96—98. Text grec.

30

Galați, 15 octombrie 1820

Hr. Perrevos arată lui Al. Ipsilanti că este de dorit ca bimbașa Sava să se sfătuiască cu Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache și tustrei să semneze scrisorile adresate lui Miloș Obrenovici și conducerii Eteriei.

Galați, 15 octombrie 1820

Prea luminate ¹,

Bimbașa Sava ne-a trimis aici cîteva scrisori vechi și neînsemnate ale lui Miloș, pe care poate o să le trimită și luminăției tale. Cu aceasta nu

¹ Alexandru Ipsilanti.

ne-a dat să înțelegem altceva, decît că se află în corespondență cu el. Pe de altă parte nu este în interesul nostru ca el să întrețină singur această corespondență, ci în înțelegere cu căpitanul Iordache și căpitanul Farmache, căci s-ar putea întîmpla ca fiecare să scrie într-un fel diferit. Socotesc deci că este neccsar să scrieți domnului Xanthos, ca să scrie lui Sava că ori de cîte ori dorește să corespundeze cu Miloș sau cu luminăția ta, tustrei trebuie să se sfătuiască și să semneze aceeași scrisoare, deoarece ei urmăresc unul și același scop sau acțiune, de aceea și opiniile lor trebuie să fie asemănătoare și de acord cu argumentele lor, și numai atunci lucrurile pot să aibă un sfîrșit fericit.

Al luminăției voastre plecat și sincer rob

Hr. Perrevos

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπων., I, p. 249. Text grec.

31

București, 16 octombrie 1820

Căminarul Sava scrie lui Xanthos despre rezistența lui Ali pașa din Ianina, despre necesitatea de a fi trimis căpitanul Farmache în Grecia și despre faptul că Poarta a aflat de existența Eteriei.

București, 16 octombrie 1820

Prea nobile domnule Xanthos,

La Ismail.

Cu ultima mea scrisoare, trimisă cu domnul Ioan Simov, ați aflat de toate cele întîmplate pînă atunci, precum și de gîndurile mele. Acum vă înștiințez, după spusele unui tătar care a venit din Constantinopol, că Dovlet tătar a fost trimis în Serbia ca să ridice de la Belgrad pe trimisul turc Hogiachiani, pe motivul că el a fost trimis anume ca să liniștească și să îndrepte situația din Serbia și nu să tulbure situația de acolo; să rămînă deci singur pașa la Belgrad, ca să liniștească lucrurile și să potolească pe sîrbi. De la cancelaria rusească și de la sîrbi însă n-a fost încă confirmată această știre, numai de la zisul tătar am auzit-o.

Lucrurile cu Ali pașa se află aproape în aceeași situație. Oameni care au venit de curînd din părțile acelea ne povestesc că rezistă bine în cetatea de lîngă lac, în timp ce [inamicul] stăpînește insula și un turn puternic. Tunarii lui sînt foarte îndemînatici, imperialii încă n-au adus artileria grea, totuși căpitanii greci au înaintat pînă la zidurile turnului; ei sînt mai zeloși decît alții și se vede că promisiunile mincinoase ale lui Pașombci îi îmbărbătează mult, de vreme ce se arată atît de viteji și îndrăzneți. Pașa din Școdra a plecat în provinciile sale, iar motivul plecării este necunoscut. Nenorociții locuitori

ai Ianinei, fericiți altădată, au ajuns să umble prin sate, cerînd de pomană pîine, ca să se hrănească ei și copiii lor; acestea sînt rezultatele asupririi turcești. Sînt mai multe zile de cînd mă străduiesc să-l conving pe căpitanul Farmache să se ducă în părțile acelea cu scrisori de recomandare din partea domnitorului Calimah și din partea altora către Pașombeii, ca să-l ajute să-și primească moșiile care au fost răpite de Ali pașa, dar el în nici un chip nu se lasă convins. Aceasta, prietene, ar fi fost foarte util și necesar, fiindcă dacă el s-ar fi dus acolo, fiind înarmat cu astfel de scrisori de recomandare, ar fi arătat că este un caracter și în felul acesta ar fi putut ușor să stea de vorbă cu toți căpitani de acolo și să le comunice scopurile noastre. Acolo sînt adunați toți bărbații viteji ai neamului nostru din partea Greciei și puteți să vă închipuiți cit de folositoare ar fi prezența lui Farmache acolo. Deci, să vă gîndiți și să-i scrieți de acolo, cu orice mijloc veți crede, ca să-l convingeți neapărat să facă această călătorie și să se întoarcă înapoi, după ce își va fi îndeplinit misiunea. Să dați, prietene, atenția cuvenită cuvintelor mele și să vă gîndiți că acolo sînt adunați toți căpitani din Tesalia, Levadia, Epir și Macedonia, de la care așteaptă cineva serviciile cele mai mari și nu este nimeni silit să alerge din loc în loc ca să-i întâlnească și să piardă timpul; acolo îi găsește oricine pe toți împreună și poate să-i convingă cu multă ușurință. Mustacov încă n-a plecat sub pretext că, fiindcă sînt tulburări în Serbia, toate drumurile au devenit periculoase și de aceea nu se poate călători fără riscuri; el îmi promite că, dacă se vor liniști puțin lucrurile, va pleca, dar era bine dacă scriați de acolo domnului Gheorghe (Leventis) ca să-l pornească neapărat. Să vorbiți acolo cu prea luminatul beizadea ca să scrie aici domnului Nicolopulos ca să-mi dea Monlis smita¹ pe anul acesta, cu prețul cu care era dată pînă acum, pe care eu nu vreau s-o iau pentru alt motiv, decît ca să am prilej să mă plimb pe acolo, ca să pot pune la cale alte lucruri, de care am vorbit și care sînt necesare. Cred că aceasta este treaba cea mai urgentă și mai utilă și să căutați s-o faceți, fiindcă și Kleobulos este om de principii. În prezent nu pot să vă spun mai multe, decît că vă sărut frățeste.

Prietenul tău și frate

Sava căminarul

17 octombrie 1820

În momentul acesta a venit Lazarachis împreună cu secretarul curții domnitorului de aici Suțu, care este fiul lui bașcapuchehaia al domnitorului Țării Românești, anume postelnicul Stavrachi, ca să-mi ceară unele lucruri; el mi-a adus știri noi de la Constantinopol, spunîndu-mi că astăzi a venit la domnitor un tătar de la Constantinopol, care i-a adus vestea că s-a auzit că postelnicul Stavrachi, capuchehaia domnitorului Suțu la Constantinopol, a primit în dar de la sultan o tabacheră cu briliante și un autograf,

¹ Nume de moșie?

iar vizirul l-a chemat la Poartă și l-a îmbrăcat cu blană de samur. Ministrul Halet efendi i-a dăruit un cal împodobit, lucru nemaiauzit de cînd sînt Principatele. Arătîndu-i o nedumerire prefăcută, că ar fi imposibil să se facă așa ceva, tînărul a fost nevoit să-mi arate scrisoarea tatălui său; i-am spus că desigur trebuie să fi adus mari servicii guvernului și de aceea i-au făcut această onoare; mi-a răspuns că aceste servicii nu le-a făcut el acolo, ci altcineva de aici. Am început să-l întreb și să-l cercetez mai mult, oare se va forma vreo armată și mi-a adus la cunoștință acest lucru! Mi-a răspuns că e vorba de alte lucruri; eu l-am rugat, cam ce lucruri sînt? Secretarul domnitorului mi-a răspuns astfel: cîțiva greci, fanarioți de ai noștri, care sînt înăuntru, organizează prin mijlocirea ministrului Capodistria și altora o societate drăcească, încercînd să organizeze pe nenorociții creștini să se răscoală și să se piardă cu totul și în acest lucru a fost făcut cunoscut guvernului ca să ia măsuri. Ba chiar mi-a spus și aceasta că guvernul a însărcinat pe pașa din Școdra, care a plecat de la tabăra din Ianina, ca împreună cu Melic pașa, Sasi pașa și Bosna valesi să urmărească mișcările sîrbilor. Am căutat să-l cercetez mai adînc pe acest tînăr, dar n-a fost posibil; de asemenea pentru cîte mi-a spus m-a pus să jur că nu vor ieși din gura mea, căci altfel este pierdut, adăugînd că sînt așa de secrete că chiar însuși domnitorul Calimah și marele dragoman al Porții n-au fost înștiințați și nu cunosc acest secret.

Deci eu îmi fac datoria să vă aduc la cunoștință cele ce am aflat și rămîn
căminarul Sava

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 98 — 101. Text grec.

32

Kraguievaț, 19 octombrie 1820

Miloș Obrenovici mulțumește lui bimbașa Sava pentru știrile comunicate în legătură cu evenimentele politice internaționale.

Kraguievaț, 19 octombrie 1820

Salut pe prea nobilul și prea iubitul meu boier Sava.

Și eu am primit cu deosebită plăcere respectata d-voastră scrisoare. Aceasta m-a asigurat din nou, prea binevoitorule domn, de zelul ce-l manifestați pentru slava și buna stare a popoarelor creștine, pentru care sînteți gata să vă jertfiți chiar și viața. Deci vă rog să primiți expresia deosebitei mele recunoștințe și să fiți sigur de prieteneasca mea dragoste și cinste. Vă mulțumesc de asemenea pentru știrile ce mi le comunicați în legătură cu evenimentele politice internaționale. Vă rog să-mi trimiteți și în viitor știri printr-un om credincios.

Vestea că Înalta Poartă a comunicat delegației noi, de opt persoane, care a fost trimisă la Constantinopol, că lucrările ei vor lua sfârșit, nu s-a adeverit, cu toate că de mult era dorită.

Rămîn cu respectul cuvenit, prea binevoitorule domn,
robul d-voastră prea plecat
Miloș Obrenovici
Cneaz suprem al Serbiei

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν. I, p. 256. Text grec.

33

Chișinău, 24 octombrie 1820

Al. Ipsilanti anunță lui Perrevos că și-a schimbat planul inițial, nu va mai merge în Peloponez, ci va trece prin Principate spre Balcani.

Chișinău, 24 octombrie 1820

Iubite Perrevos,

Dușmanii au descoperit multe și ne pîndesc. Prin urmare, nu se poate să ne întîlnim altfel, decît cu sabia în mînă. Am schimbat deci planurile, și să nu aștepți să vii de la Triest. Voi ataca provinciile înaintate și prin mijlocul dușmanilor îmi voi deschide drum spre d-voastră.

Puterile noastre sînt mari. Pornește deci cu cei de acolo la 11 noiembrie și curăță pămîntul sfînt de barbari. Dacă cineva din cei înarmați de acolo va voi să rămînă pasiv, repede se va căi, fiindcă dușmanii, chiar dacă nu veți porni, vă vor sili ei s-o faceți, dar atunci, precum este știut, veți fi distruși. De aceea este totdeauna mai bine să se arunce cineva asupra dușmanilor, decît să-i aștepte.

Fii sănătos și să ne întîlnim cu bine.

Prietenul și fratele tău
Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 232—233, Text grec.

34

Chișinău, 24 octombrie 1820

Al. Ipsilanti poruncește lui Sava și Iordache Olimpiotul să pună în aplicare la 14 noiembrie în București cele stabilite, să răstoarne cîrmuirea, să constituie un guvern provizoriu din boieri pămînteni, să-i pregătească trecerea peste Dunăre și să scrie lui Miloș Obrenovici să se răscole și el.

Chișinău, 24 octombrie 1820

Viteji generalisimi, domnilor Sava și Gheorghe Olimpiotul,

La 9 octombrie v-am scris de la Ismail să potriviți lucrurile în așa fel, încît în șase săptămîni de la acea zi să fiți gata pentru a porni.

Acum însă, fiindcă onorata conducere a primit noi și foarte neplăcute știri, care anunță că dușmanii de moarte se ocupă să zădărnicescă planurile noastre, mi-a ordonat să grăbesc cât mai repede executarea planurilor noastre sfinte și să pornesc pe uscat, fiindcă prin Triest nu mai este posibil, deoarece Anglia și Austria au declarat război Italiei și Neapolului. Prin urmare prezenta mea scrisoare conține ultimele mele ordine către d-voastră, pe care să vă grăbiți să le executați fără cea mai mică întârziere.

Eu am organizat lucrurile din Moldova și luna viitoare voi trece la Iași cu toți cei care se află în jurul meu. Iar voi în noaptea de 14 ale lunii noiembrie, puneți în aplicare la București cele stabilite, răsturnați cîrmuirea existentă, arestați pe domnitor și constituiți un guvern provizoriu din boieri pămînteni. Iar dacă vreun străin are să vă întrebe, cu aprobarea cui ați făcut acestea? să-i spuneți să trimită un om la mine, la Iași, ca să primească răspunsul. După ce veți fi pus pază bună pe toate drumurile, ca să nu iasă nimeni din București, să așezați oameni între Vidin și Ada-Kale, în partea în care veți socoti mai de folos, ca să ne pregătească trecerea peste Dunăre. Îndată apoi să trimiteți cam două sute de oameni în întîmpinarea mea la Buzău, sau și mai înainte, iar ceilalți să păstrați ordinea în oraș, ca să nu aibă loc prădăciuni și tulburări din partea mulțimii.

Acestea, frați generalisimi, le cere în momentul de față nefericita noastră patrie din partea vitejiei d-voastră. Sînt însă sigur că le veți executa cu zel și nici măcar cu întârziere de o oră, fiindcă cunosc cu cîtă nerăbdare așteptați acel slăvit moment, ca să arătați lumii întregi că sînteți fii adevărați ai Greciei și frați ascultători ai onoratei Conducerei, față de care v-ați angajat prin jurămint. Planurile acestea sînt cunoscute numai de mine și de d-voastră amîndoi; deci păstrați secretul pînă în ultimul moment al îndeplinirii lor. Nu cred că va izbuti vreun răuvoitor să vă îndemne să călcați jurămintul d-voastră și să îndepărtați încrederea ce mi-ați arătat-o. Sînteți inteligenți și prudenți și vă puteți ușor da seama că, dacă poate cineva să știe și alte lucruri mai secrete, acela sînt eu, și cînd ne vom întîlni, cu ajutorul lui Dumnezeu, le veți afla.

Deci vă spun iarăși să executați ordinele mele, precum v-am spus mai sus, cu energia necesară; căci dacă veți întârzia un moment sau veți refuza colaborarea d-voastră (așa ceva nu-mi închipui niciodată de la sufletele d-voastră iubitoare de patrie), atunci urmează ca d-voastră să vă apărați în fața întregului neam, în fața lumii, în fața omenirii suferinde, și numele d-voastră vor fi pronunțate cu blestem de urmași, precum noi acum pronunțăm numele blestematului Iconomos.

Eu și toți cei care sînt cu mine avem încredere în caracterul grecesc al d-voastră, fiindcă vă cunoaștem vrednici de această încredere. Împreună cu d-voastră vom înălța primele steaguri grecești! Împreună vom pune primele temelii ale fericirii Greciei și vom fi încoronați cu coroanele nevestjite ale

gloriei ! În sfârșit d-voastră, cu armatele d-voastră viteze, trebuie să deschideți drumul glorios și să mă duceți în brațele celorlalți concetățeni ai noștri, care vă vor primi ca pe niște salvatori și eliberatori ! Am dat ordinele cuvenite la Constantinopol, Moreea și în celelalte părți și în același timp se va aprinde peste tot focul.

Iată aci alăturat veți găsi și o scrisoare către Miloș pe care după ce o veți citi, o veți închide și o veți trimite cât mai de grabă cu un om de încredere, scriindu-i și din partea d-voastră că ați primit ordin să-i spuneți ca să se răscoale cât mai repede, căci altfel este în pericol Serbia etc.

Despre toate acestea să am neapărat la 8 noiembrie răspunsul d-voastră la Sculeni, trimis cu într-adins om, însă în nici un caz mai târziu.

Fiți sănătoși și să ne întâlnim cu bine

Alexandru Ipsilanti

[I. Filimon adaugă următoarea notă:] Actul de mai sus a fost scris de Gheorghe Lasanis, secretarul lui Ipsilanti. Acest act este urmat de rîndurile de mai jos, scrise de Ipsilanti cu mîna sa stîngă;

Iubiții mei Sava și Iordachi, căutați să nu ne facem de rușine.

Tot ce v-am scris în această scrisoare a mea să fie cunoscut numai de voi doi. Armata de aici a primit ordin secret să fie gata, ca să pornească la primul ordin, și se adună pe ascuns. Eu am primit ordin să încep mai repede. Dacă găsiți cu cale și ușor, ar fi bine ca Sava să vină la 14 noiembrie pe ascuns la Iași, ca să mă ajute în toate, fiindcă cunoaște bine și Iașul și oamenii de acolo. Iarăși vă spun să nu spuneți nimănui ceva din cele ce vă scriu. Eu aștept cu nerăbdare ziua cînd am să vă sărut dulce pe amîndoi și cînd vom scoate împreună sabia. Dacă Farṃachi este încă acolo, ceea ce nu cred, spuneți-i că îl sărut dulce și să plece îndată fără întîrziere. A sosit momentul; acum se va vedea ce poate fiecare.

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 233 235. Text grec.

35

Chișinău, 24 octombrie 1820

Al. Ipsilanti comunică lui Miloș Obrenovici că a dat ordin să înceapă la 15 noiembrie răscoala în Grecia și îi cere să se răscoale imediat și el.

Chișinău, 24 octombrie 1820

Prea gloriosule conducător al Serbiei, Miloș, și prea dorite frate, vă sărut frățeste,

Am primit ordin de la onorata conducere să aduc la cunoștința slăvitei d-voastră persoane scopurile funeste ale dușmanilor față de credința și patria noastră. Poarta, afară de armatele trimise împotriva lui Ali pașa și în alte

pașalicuri, adună în prezent în Asia și alte locuri numeroase gloate, ca să pornească în primăvară cu curaj împotriva grecilor și Serbiei, să ne găsească nepregătiți și să caute să ne nimicească. Prin urmare, potrivit ordinelor onoratei conduceri, am trimis poruncă în tot cuprinsul Grăciei, din Moreea pînă la Dunăre, ca la 15 noiembrie să izbucnească răscoala la Constantinopol și în întreaga Grăcie. Prin urmare și slăvita d-voastră persoană să nu aștepte pînă ce dușmanul se va pregăti, ci, îndată ce veți primi prezenta mea scrisoare să înarmați pe vitejii d-voastră sîrbi și să curățați patria d-voastră de barbari. Eu pînă la 20 sau cel mult la 25 noiembrie voi sosi, prin Moldova și Țara Românească, în mijlocul prea iubiților mei sîrbi cu armată, provizii, bani și muniții, și atunci am să vă spun prin viu grai ceea ce am fost însărcinat să vă spun. Căutați numai să faceți ca la 20 noiembrie să pornească un corp din armata sîrbă la Lom și Drinovaț, pentru ca să atragă toată atenția turcilor acolo și să-mi lase drumul deschis între Vidin și Ada-Kale. Tratatările de la Constantinopol între Poartă și Rusia prevestesc în curînd războiul între aceste puteri. Să alergăm deci noi cei dintîi pe stadionul gloriei ! Să ne încununăm capetele cu cununile gloriei ! Și avînd drept lozincă libertate sau moarte, să năvălim pe neașteptate împotriva dușmanilor noștri nepregătiți și victoria va fi negreșit a noastră.

Să dea Dumnezeu să ne întîlnim în curînd, ca să vă arăt și personal sincera prietenie și frăția mea față de persoana d-voastră.

Frate și prieten
Alexandru Ipsilanti

I. Fișimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 237 238. Text grec.

36

Chișinău, 24 octombrie 1820

Al. Ipsilanti face cunoscut lui V. Caravia că l-a înaintat în gradul de general și îi poruncește să vie la Iași cu oastea sa pe data de 14 noiembrie.

Chișinău, 24 octombrie 1820

Viteaze generale Vasile Caravia, salutare !

Informînd onorata conducere de caracterul grecesc și de patriotismul d-voastră înflăcărat, am fost însărcinat să vă acord gradul de general și să vă dau ordinele de mai jos, a căror executare va încorona capul d-voastră cu coroana nemuririi și va contribui la fericirea obștească a neamului.

Îndată ce veți primi prezenta mea scrisoare, să vă străduiți cu toate mijloacele posibile să adunați cît se poate mai mulți oameni și să vă porniți de acolo cu oastea d-voastră la Iași, făcînd calculul ca în noaptea de 14 noiembrie

să fiți la o oră departare de Iași, într-un loc ascuns, și să trimiteți un om de încredere, travestit ca negustor, la hanul unguresc, ca să întâlnească pe Lasanis, căruia să-i raporteze în legătură cu situația d-voastră; el va avea ordine ca să vă spună ce trebuie să faceți. În această expediție trebuie să aveți cu d-voastră pe Xanthos.

Fiți atent ca toate cele amintite mai sus să fie executate în cea mai mare tăcere și liniște, fără să se producă cea mai mică tulburare și să se nască bănuieli. Scrisoarea mea urmează să vi se înmâneze de către domnul Xanthos, căruia să-i comunicați îndată hotărîrea ce ați luat cu privire la executarea ordinelor mele de mai sus și despre numărul soldaților d-voastră.

Despre bunul mers al tuturor acestor lucruri am drept garanție experiența și iubirea d-voastră de patrie, care vă îndrumază în toate faptele d-voastră.

Fiți sănătos
Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν. , I, p. 235—236. Text grec.

37

București, 29 octombrie 1820

Căminarul Sava comunică lui Xanthos inițierea lui Brîncoveanu în Eterie.

București, 29 octombrie 1820

Prea nobile domnule Xanthos,

Am primit dorita d-voastră scrisoare din 12 curent și am citit bine cele scrise. Iată aci alăturat veți găsi o scrisoare pentru prea luminatul, pe care sau i-o veți trimite pe cale sigură, sau i-o veți înmîna, dacă vă aflați la Chișinău. Nu mă întind mai mult, deoarece din această scrisoare veți afla totul. Acolo veți vedea deci despre Brîncoveanu, dar această persoană a primit aceasta sub cuvînt ca să nu-l afle altcineva și să-l păstrați foarte secret; același lucru să-l spui și prea luminatului; nu este de loc convenabil să se facă cunoscut numele pomenitului boier, fiindcă atunci în loc să ne bucurăm de foloasele cele mari, de care sperăm, vom încerca o mare pagubă. Sînteți în situație să cunoașteți mai multe.

Nu mă îndoiesc că ați aflat de moartea lui Pehlivan pașa, care a fost otrăvit de pașa bei. Cer răspuns grabnic despre tot ce vă scriu. Călugărul așteaptă scrisorile patriarhicești, care urmează să fie trimise de domnul Themelis din Constantinopol. Nemaiavînd altceva nou, vă sărut frățeste.

Prietenul și fratele
căminarul Sava

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 106. Text grec.

Chişinău, 1 noiembrie 1820

Al. Ipsilanti scrie lui Xanthos să împiedice plecarea lui Themelis la Bucureşti.

Chişinău, 2 noiembrie 1820

Dragul meu Xanthos,

La Ismail

Am primit scrisoarea ta de la domnul Lasanis şi am meditat bine asupra celor cuprinse în ea. Prin urmare trimite imediat un om domnului Themelis la Galaţi (dacă nu se află încă acolo [adică la Ismail]) ca să-l împiedice să facă călătoria la Bucureşti, iar scrisoarea mea către Sava şi Iordache s-o trimită acolo cu un om credincios domnului Dimitrie Kalamatianos [din Ismail] şi să păstreze secret şi tăcere deplină în toate ce i-ai vorbit. Iar d-ta să scrii îndată lui Perrevoş şi Dicheos, ca din partea mea, să nu execute ultimele mele ordine, ci să continue precum am vorbit acolo personal; apoi să vii să ne întâlnim.

La Sculeni n-am fost încă din cauză că am fost puţin bolnav.

Fratele

Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 107. Text grec.

[Iaşi, 8 noiembrie 1820]

Mihail Suţu, domnul Moldovei, trimite un dar lui Al. Ipsilanti şi îşi exprimă bucuria pentru stabilirea de relaţii prieteneşti.

[Iaşi, 8 noiembrie 1820]

Prea luminate principe, prea dorite frate¹,

Între neuitaţii noştri buni au existat odinioară legături; dar în acea epocă, spre nenorocul neamului, interesele contrare folosului obşteşc au pricinuit schimbarea acestor legături, le-au răcit şi le-au distrus cu totul.

Acum însă, când aproape toţi, îndepărtînd din faţa ochilor ceaţa cea groasă a egoismului distrugător, au văzut că interesul comun este sfînta protecţiune a mîntuirii generale şi că grecul este dator să iubească pe grec în orice împrejurare şi în orice loc şi timp, acum, zic, fiind îndemnat şi eu de astfel de gînduri, nu atît pentru reînnoirea vechilor legături ale strămoşilor noştri, ci pentru

¹ Alexandru Ipsilanti.

a lega prietenie și fraternitate cu un bărbat, cum ești luminăta ta, adică un bărbat, grec adevărat ca origine și ca nume, iau primul tocul și scriu luminătei tale, pe care nu m-am învrednicit să o cunosc personal, dar despre virtuțile și variatele voastre calități sînt bine informat.

Dar, fiindcă e un obicei tradițional al grecilor de a oferi daruri în cinstea plăcutei cunoașteri reciproce, am onoare a-ți oferi un țigaret de chihlibar și o tabacheră și te rog să le primești ca un semn al fraternității care se încheie acum, care să fie într-un ceas bun, și urez să le întrebuițezi cu sănătate, și-ți mai urez din inimă mulți ani și succes în tot ce doriți.

Cu ajutorul lui dumnezeu las prezenta scrisoare discreției prudente a viitoarelor noastre legături frățești și prietenești, iar caracterul scrisului subsemnatului să nu fie cercetat de nimeni, ci să aștepte ca timpul să arate dacă este bun sau rău.

Al luminătei tale frate sincer și prieten prea binevoitor

Mihail Suțu voievod

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 179—180. Text grec.

40

București, 14 noiembrie 1820

C. Pendedeca mulțumește lui Hagi Ianuș pentru serviciile ce i-a făcut la Craiova și arată că Gh. Leventis va sprijini în viitor pe At. Xenocratis, fiind nemulțumit de Spanohogea.

Έκ Βουκουρεστίου τῇ 14 Νοεμβρίου 1820

Τιμιώτατε καὶ εὐεργετικώτατέ μοι μασιά Χατζῆ Ἰαννούση φιλω τὴν δεξιάν σας ἡδιστα.

Δὲν σᾶς ἔγραψα προλαβόντως διὰ τὴν αἰτίαν ὁποῦ ἐκαταγίνομουν εἰς μερικά τινα καθήκοντα φίλων, ἡ ἀπόκρισις τῶν ὁποίων εἶναι ἀργοκίνητος καὶ συνοδευμένη μὲ μεγάλες ἐτικέτες. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔλειψα νὰ κάμω ὡς οἶον τὸ ἀπαράιτητον χρέος μου εἰς τὸ γράμμα τοῦ κοινοῦ φίλου κυρίου Ἀθανασάκη.

Ἀφοῦ λοιπὸν σᾶς εὐχαριστήσω ἐγκαρδίως διὰ τὰς τόσας φιλικὰς περιποιήσεις ὁποῦ πατρικῶς ἐδείξατε εἰς ἐμὲ ἐν τῇ διατριβῇ μου εἰς τὰ αὐτόθι, εἶμαι νὰ σᾶς εἰπῶ μὲ πολὺ μου παράπανον, ὅτι δὲν ἐστάθη τρόπος διὰ νὰ βοηθήσω τὸν φίλον κύριον Ἀθ. Ξενοκράτην εἰς τὴν παροῦσαν του κατὰστασιν, ἐπειδὴ ἤτον πλέον ἀργά, ὡσὰν ὁποῦ τὸ γράμμα σας ὁποῦ ἐστείλατε πρὸς τὸν Βόικον, παρακαλεστικὸν διὰ νὰ συνδράμῃ τὸν κύριον Ξενοκράτην, ἀπεστάλῃ πρὸς τὸν δραγουμάνον, ζητῶν τὴν θέλησίν του, νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν παράκλησίν σας ἢ ὄχι. Ἐκεῖνος δὲ μὴ ὦν προδιατεθειμένος, ἀπεκρίθη ὅτι χρεῖα νὰ κάμῃ τὸ χρέος του. Τώρα δὲ ὅτι τὸν ἐπαρακάλεσα διὰ νὰ κάμῃ τὸ γνωστὸν πρὸς τὸν Βόικον γράμμα, μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἤμπορεῖ νὰ λέγῃ καὶ νὰ ἀντιλέγῃ. Λυπᾶται ὅτι πάσχει ὁ φίλος

μας, ὅμως δὲν δύναται νὰ κάμῃ κινήματα ἐναντίον τοῦ χαρακτηῆρος του, καὶ μάλιστα ὁποῦ ἐκεῖνος πρὸς ὃν πρέπει νὰ γράψῃ δὲν εἶναι ἄνθρωπος μὲ χαρακτηῆρα ὡς ὁ Γκίκας, ἀλλ'εἶναι ἕως τζοκὸς ἀπλὸς. Καὶ εἶναι ἐπόμενον, ὡς πολλὰ καλὰ τὸ γινώσκει, ὅτι θὰ κακομεταχειρισθῇ τὴν φιλάνθρωπον ἀντίληψίν του, γεμίζων τὴν σακούλαν του μὲ γρόσια, καὶ τότε ἡ ἐσχάτη πλάνη θέλει εἶναι χείρων τῆς πρώτης. Ἄς οἰκονομηθῇ λοιπὸν ὅπως δυνήθῃ κατὰ τὸ παρὸν. Διὰ τὸ ἐσόμενον ὅμως τὸν ἐφιλίωσα πολλὰ καλὰ καὶ θέλει εὔρει τὸν δραγουμάνον θερμὸν ὑπερασπιστήν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, εἰδὲ περὶ τοῦ Σπανοχόντζαν εἶπεν ὅτι ἐπιθυμοῦσε νὰ τὸν ἐξώσουν, διότι τὸ ἄξιζεν, ὡσὰν ὁποῦ ἔκαμεν, πολλὰς καταχρήσεις χωριάτικες. Τῷ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν τιμιότητά σας καὶ ἐπρόσπεσεν καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐκάμετε ἅγιον καὶ φοβᾶται, λέγει, εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν τὸν κάμῃτε ὅσιον καὶ ὡς σᾶς δουλεύει. Μ'ὅλον τοῦτο σᾶς ὑπεραγαπᾷ καὶ σᾶς ἐπαινεῖ διὰ τὴν γελαιύτην καὶ ἀρετὴν σας. Ἐκ μέρους μου ὅμως σᾶς λέγω μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν ὅτι πρέπει νὰ παύσητε νὰ διαφεντεύετε ἀθρώπους ὁποῦ πρωτύτερα τοὺς ἐπαραστήσατε ὡς ραδιούργους, διότι ἀτονεῖ τὸ σέβας ὁποῦ πρὸς ἡμᾶς τρέφουν. Βέβαια τολμηροτέρα εἶναι ἡ συμβουλή μου αὕτη, ὅσων ἡ ἡλικία μου εἶναι ὑποδεστέρα τῆς ἰδικῆς σας. Ἀλλὰ ἀκούσατέ την ὡς ἀπὸ ἑένος μέν, ἀλλὰ παθόντα ἐκ διαμέτρου συγκειμένως μὲ ἕαν γύροντα καὶ σώφρονα. Καὶ μόνος μου ἀπορῶ, ὁποῦ ἐκ μεγάλης ἐφέσεως καὶ ζήλου πρὸς τὴν τιμιότητά σας, παρεκτρέπομαι τοῦ ἐπιστολικοῦ χαρακτηῆρος, ἀλλὰ ἐλπίζω εἰς τὴν ἀγάπὴν σας καὶ φιλοστοργίαν [ἦν] ἐδείξατε πρὸς με, ὅτι θύλω εὔρει τὴν ἀνήκουσαν συγγνώμην, ὅσῃν ἠθέλατε συγχωρέσει εἰς ἕναν ὅς.ις καὶ χαίρεται καὶ πᾶσχει μαζὶ σου.

Διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν αὐτοῦ χρῶν, ἐζήτησα παρὰ τοῦ ἄρ. δραγουμάνου διὰ νὰ μοὶ δοθῇ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος γράμμα πρὸς τὸν βαϊμακάμην διὰ νὰ φυλακώσῃ καὶ βιάσῃ κάθε χρεοφειλέτην, μὴ θεωρῶν βαθμὸν χαρακτηῆρος, καὶ μοὶ τὸ ὑποσχέθη. Ἐγὼ δὲ ἐλπίζω ὅτι μετὰ 10 ἡμέρας νὰ εἶμαι ἑτοιμος νὰ ἀναχωρήσω καὶ νὰ σᾶς ἀπολαύσω μὲ ὑγιάν. Ὁ κύριος Νικόλαος δὲν ἠξεύρω ἐὰν ἐτοιμάσθῃ. Νεώτερόν τι μὴ ἔχων σᾶς ἀκριβοπροσκυνῶ καὶ εἰμὶ

τῆς τιμιότητός σας πρόθυμος δοῦλος

Κωνστ. Πεντεδέκας

București, 14 noiembrie 1820

Prea cinstite și prea binefăcătorul meu bașa Hagi Ianuș, vă sărut dulce dreapta.

Nu v-am scris mai înainte, din cauză că mă ocupam cu unele îndatoriri prietenești a căror rezolvare merge încet și este însoțită de multă etichetă. Cu toate acestea n-am neglijat să-mi fac datoria față de scrisoarea prietenului comun, domnul Atanasachi.

Vă mulțumesc mai întâi din inimă pentru atâtea atenții prietenești ce ca un părinte ați arătat față de mine în timpul șederii mele acolo, apoi vreau să vă spun, cu multă părere de rău, că nu mi-a fost posibil să ajut pe prietenul,

domnul At. Xenocratis, în situația lui actuală, fiindcă era deja prea târziu. Scrisoarea ce ați trimis-o d-voastră lui Voicu, cu rugămintea de a ajuta pe domnul Xenocratis, a fost trimisă dragomanului,¹ cerîndu-i-se încuviințarea, dacă este cazul să accepte sau nu rugămintea d-voastră. Acesta, nefiind prevenit, a răspuns că este nevoit să-și facă datoria. Însă acum, cînd l-am rugat să facă scrisoarea cunoscută către Voicu, mi-a răspuns că nu poate odată să spună un lucru și apoi contrariul. Îi pare rău că prietenul nostru suferă, dar nu poate să întreprindă ceva ce nu se potrivește caracterului său, și mai ales că persoana căreia trebuie să-i scrie nu este un om de caracter, cum este Ghica, ci este pur și simplu un ciocoi și ca urmare, precum știe foarte bine, va întrebuița în rău intervenția lui mărinimoasă ca să-și umple punga cu bani, și atunci ultima înșelăciune are să fie mai rea decît prima.

Deci în prezent să se aranjeze cum poate, iar pentru viitor l-am împrietenit foarte bine cu dragomanul și are să găsească în el un apărător înfocat.

Atît, în legătură cu această afacere. Cu privire la Spanohogea, a spus că dorea să-l dea afară deoarece a făcut multe abuzuri grosolane și a meritat una ca asta. Îi este cunoscut că el a venit la dumneavoastră și a căzut la picioarele d-voastră și de aceea l-ați socotit sfînt, și zice că se teme că așa cum vă servește în viitor să nu-l socotiți cuvios. Cu toate acestea vă iubește mult și laudă generozitatea și virtutea d-voastră. Însă din partea mea vă spun, cu toată sinceritatea, că trebuie să încetați de a mai apăra persoane, pe care mai înainte le-ați prezentat ca intrigante, fiindcă slăbește respectul de care vă bucurați. Desigur sfatul meu este îndrăzneț la vîrsta mea, care este mai mică decît a d-voastră, dar ascultați-l ca din partea unui tînăr, care a suferit mult în legăturile sale cu un om bătrîn și înțelept. Și eu însumi mă mir că din cauza prea marelui zel față de d-voastră, m-am abătut de la eticheta folosită în corespondență, sper însă că, datorită dragostei și afecțiunii ce mi-ați arătat d-voastră, voi găsi iertarea cuvenită, pe care aveți s-o arătați unei persoane, care se bucură și suferă împreună cu d-voastră.

În legătură cu datoriile de acolo, am cerut boierului dragoman să mi se dea din partea domnitorului o scrisoare către caimacam, pentru a închide și a sili pe orice datornic necinstit și mi-a promis acest lucru.

Eu sper că în zece zile să fiu gata să plec, și să mă bucur de d-voastră, cu sănătate. Domnul Nicolae nu știu dacă se va pregăti. Neavînd vreo altă noutate, vă salut calduros și rămîn

al domnicii voastre slugă devotată

Const. Pendedeca

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 446, doc. 47. Orig. grec.

¹ E vorba de Gheorghe Leventis.

București, 20 noiembrie 1820

*Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache declară lui Al. Ipsilanti
că au primit ordinele sale și le vor executa întocmai.*

București, 20 noiembrie 1820

Ne închinăm cu supunere și plecăciune.

Prea luminate stăpîne ¹, am primit scrisoarea d-voastră din 8 octombrie și am înțeles bine ordinele d-voastră luminate, pe care cu multă bucurie le-am primit și le-am salutat cu tot respectul cuvenit, și vom urma cu zel tot ce ne veți porunci, pînă la ultima picătură a singelui nostru. Nu ne îndoim că ați fost informat atît din partea lui 4 αη 72 ε (Xanthos), cît și din partea lui ψ 34 ωε (Dicheos) și a viteazului domn 9 ωωξε (Perrevos), să nu vă îndoîți, ci să fiți sigur cu ajutorul atotputernicului sfintului dumnezeu. Din mai multe motive nu ne întindem în scrisoarea noastră. Dacă ați fi fost aproape de noi, ar fi fost posibil să vi le spunem prin viu grai, deoarece, precum spune sfînta scriptură « mulți sînt chemați, iar puțini aleși ». Dar luminăția voastră de dumnezeu păzită, luminată fiind de sfîntul duh, poate din puține cuvinte să înțeleagă bine de departe. Cu acestea ne închinăm și sărutăm pulpana d-voastră cu tot respectul cuvenit și sîntem totdeauna la ordinele d-voastră.

Prea plecați robi
Iordache Nicolae Olimpiotul
Ioan H. Farmache

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 248—249. Text grec.

Constantinopol, 20 noiembrie 1820

*Eforii Eteriei din Constantinopol expun eforilor din Odesa un
plan de acțiune pentru nimicirea forțelor turcești din Constantinopol
și cer pentru aceasta oameni și muniții.*

Constantinopol, 20 noiembrie 1820

Domnilor efori,

La Odesa

La 15 ale lunii curente v-am scris prin poștă, făcîndu-vă cunoscute nevoile noastre urgente pentru îndeplinirea scopului celui mare; v-am cerut bani destui pentru nevoile noastre imperioase și trei conducători cu experiență și cu înțelepciune destulă, ca să pornească mașina cea mare etc. Dar reflectînd

¹ Alexandru Ipsilanti.

mai serios, socotim că este bine să vă comunicăm următoarele gânduri ale noastre.

Este vădit că aici își are culcușul hidra cea cu multe capete; aici sînt forțele sale maritime și un mare număr de soldați înarmați; aici este tezaurul ei, depozitele de munițiuni și centrul, sau mai de grabă primul arc al mașinii dușmane. De aceea socotim necesar să fie atacată capitala și flota în același timp cu părțile celelalte. În caz că se va reuși cucerirea Constantinopolului și nimicirea flotei, vor rezulta următoarele: prin distrugerea flotei tiranul pierde jumătate din forțele sale, se întrerupe comunicația cu Asia, de unde puteau să vină numeroase trupe pentru a apăra tronul și neamul lor; toate insulele din Marea Mediterană și toate țărmurile Greciei vor scăpa atunci de atacul dușmanului, care cu flota sa poate să nimicească într-o clipită toate vasele grecești, să ardă sau să jefuiască toate orașele și locurile de pe țărm și să bage groaza în ai noștri. Prin urmare, ca să evităm toate aceste rele, a căror descriere amănunțită o socotim de prisos, fiindcă este ușor s-o deducă cei cumiști, este necesar ca atacul împotriva capitalei și al flotei să se facă în același timp cu celelalte mișcări din Grecia. Ca să reușească această mare acțiune, avem nevoie de următoarele:

I. Treizeci de vase din Hydra, Spetze și Psara din cele mai bune, bine echipate cu oameni și cu toate munițiile necesare, de care ducem foarte mare lipsă și nici nu putem să le procurăm de aici, fiindcă vom pricinui îndată bănuiele dușmanului; în ce privește munițiile trebuie să ni se procure nu numai cele necesare pentru vase, ci să ni se trimită și nouă destule, ca să înarmăm pe cei de aici și să-i punem în situația de a putea face uz de arme.

II. Trei conducători din cei mai buni, care se pot găsi în Rusia, unul pentru operațiile de pe uscat și doi pentru operațiile pe mare cu două-trei ajutoare, ca să stabilească, să organizeze și să execute planurile de război. Astfel de oameni nu se găsesc aici.

III. Bani destui, care sînt sufletul oricărei întreprinderi, fiindcă nu avem și nici nu putem să ne procurăm de aici din mai multe motive.

IV. Putem să organizăm aici o armată de uscat de 4 sau 5 mii, dacă vom avea timpul necesar, dar o astfel de armată nici nu va fi destulă nici suficient înarmată. De aceea este nevoie să ne trimiteți de acolo pe toți oamenii pricepuți în ale războiului, împreună cu tot felul de muniții și arme, încît să fim în stare să strivim capul hidrei și atunci întreg corpul ei va rămîne fără suflare. Într-adevăr este uimitor pentru noi, cum onorata conducere a neglijat un lucru așa de esențial în legătură cu cele necesare pentru cucerirea Constantinopolului și a flotei. De reușita sau nereușita acestor măsuri vor rezulta neapărat lucruri bune sau rele.

Aducînd la cunoștința d-voastră observațiile noastre, ale căror importanță o cunoaștem noi mai bine, întrucît avem din nefericire în fața ochilor pericolul și dușmanul, vă rugăm să le comunicați onoratei conduceri, gloriosului eteriarh,

(dacă este aproape) și tuturor fraților, și să luați măsuri drastice pentru grabnica executare a cererilor noastre drepte, cunoscînd că nu avem nici timpul necesar să executăm cele cu putință, iar pentru aceasta nu sintem noi vinovați. Fiți sănătoși !

Prietenii și frații d-voastră
(Kiriacos Kumbaris)
(Spiridon Mavros)
(Ioan Barbis) ¹.

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 241 243. Text grec.

43

București, 8 decembrie 1820

Gh. Leventis laudă pe Hagi Ianuș pentru ajutorul dat compatrioților.

Βουκουρέστι, τῇ 8 Δεκεμβρίου 1820

Φίλε καὶ ἀδελφὲ κύρ Χατζή !

Ἔλαβον τέσσερα ἀδελφικά της γράμματα εἰς τὰ ὅποια δὲν ἀπεκρίθην ὅχι ἀπὸ ἀμελείαν, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν μου ἀσχολιῶν καὶ μίας μακρᾶς ἀσθενείας ὅπου ἐδοκίμασα.

Ὅτι σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς σέβομαι ὡς φιλόπατριν καὶ γενναῖον εἰς τὰ κοινὰ καλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ τελείως, διότι οὔτε δύναμαι νὰ μὴν ἀγαπῶ τοιούτους ἄνδρας οἵτινες ἤξεύρουσι νὰ μεταχειρισθοῦν τὴν κατάστασίν των ὅχι μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἰδίων ἐπιθυμιῶν των, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπάντησιν ἀνάγκης πολλῶν ὁμογενῶν μας καὶ πρὸ πάντων τῶν σπουδαζόντων νέων. Αὕτῃ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πρώτας ἀρετὰς ἡ πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἐν γένει ἡ πρὸς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα εὐεργεσία. Ἄς γνωρίζῃ λοιπὸν ὅτι τὰ πρὸς τὴν εὐγενίαν της αἰσθηματὰ μου θέλουν μένει διὰ παντὸς ἀναλλοίωτα.

Περὶ αὐθεντικοῦ γράμματος θέλω φροντίσει νὰ σᾶς σταλῇ μὲ πρῶτον, ἐπειδὴ κατ'αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἶναι ζαῖφης, ἅμα ὅπου ἀναλάβῃ θέλω ζητήσῃ τὸ γράμμα καὶ θὰ σᾶς τὸ στείλω.

Περὶ τοῦ παχαρνίκου Βασιλείου φροντίζω ὅσον ἡμπορῶ, σᾶς εὐχαριστῶ ὅπου τὸν ἀγαπᾶτε.

Ἐκεῖνος ὅπου ἔγραψεν ὅτι ἐπειράχθην κατὰ τοῦ σερδάρη Ἀθανασίου ἐψεύσθη, διότι ἐγὼ δὲν ἔχω καμμίαν αἰτίαν νὰ πειραχθῶ καὶ τὸν κύρ Κωνσταντῖνον τὸν γνωρίζω καλὸν καὶ ἄξιον ἄνθρωπον, λοιπὸν παρακαλῶ νὰ μὴν πιστεῦῃ τοιαῦτα, ἀλλὰ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Κωνσταντῖνον.

Παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρῇ ὅταν ἀργῶ νὰ σᾶς ἀποκριθῶ καὶ νὰ εἶναι βεβαία ὅτι τὴν ἀγαπῶ ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ὅτι εἰμὶ μὲ εἰλικρινῇ φρονήματα τῆς φιλίας μου εὐγενίας,

ἀδελφὸς καὶ δοῦλος
Γ Λεβέντης

¹ I. Filimon publică semnăturile în alfabetul cifrat, iar alături adaugă în paranteze semnăturile descifrate.

Prietene și frate domnule Hagi.

Am primit patru scrisori frățești ale d-voastră, la care n-am răspuns, nu din neglijență, ci din cauza îndeletnicirilor mele prea multe și a unei ușoare boli de care am suferit.

Că vă iubesc și vă prețuiesc ca un iubitor de patrie și gencros în binefacerile obștești, nu trebuie deloc să vă îndoiiți, fiindcă nu pot să nu iubesc astfel de oameni, care știu să întrebuițeze avutul lor nu numai pentru satisfacerea propriilor lor dorinți, ci și pentru întâmpinarea nevoilor multor compatrioți ai noștri, și mai ales ale tineretului studios. Binefacerile față de compatrioți și în genere față de omenirea suferindă sînt una dintre cele dintîi virtuți. Așadar, să știți că sentimentele mele față de domnia voastră vor rămîne neschimbate pentru totdeauna.

Cît despre scrisoarea domnească, voi avea grijă să vi se trimită cu prima ocazie; fiindcă [domnul?] zilele acestea este bolnav, îndată ce se va face bine, voi cere scrisoarea ca să vi-o trimit.

Caut, cît pot, să vă mulțumesc în legătură cu paharnicul Vasiliu, pe care îl iubiți.

Acela care a scris că m-am supărat pe serdarul Atanasie a mințit, fiindcă eu n-am nici un motiv să mă supăr, iar pe domnul Constantin îl cunosc ca un om vrednic. Așadar vă rog să nu credeți astfel de lucruri și să iubiți pe Constantin.

Vă rog să mă iertați cînd întîrziez să vă răspund și să fiți sigur că vă iubesc din toată inima și că sînt al domniei voastre cu sentimente sincere

frate și slugă

Gh. Leventis

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 446, doc. 36. Orig. grec.

44

Moscova, 14 decembrie 1820

Patzimadis și Komizopulos comunică lui Xanthos știri despre pregătirea răscoalei și despre conflictul dintre sîrbi și Poartă.

Moscova, 14 decembrie 1820

Prea respectaților domni Th. și Compania [Xanthos].

Am primit scrisoarea d-voastră, dar, precum ați făgăduit să scrieți pe larg cu următoarea poștă, n-ați făcut-o. Simțim o deosebită plăcere că bogatul în vinuri [domnul Moldovei Mihail Suțu] este de partea noastră. Elefteriadis [Komizopulos] așteaptă ordinul lui Kalos [Alex. Ipsilanti] ca să pornească; el ar fi fost acolo, dacă scrisoarea d-voastră din București nu l-ar fi împiedicat.

Vă trimitem aci alăturat o copie din scrisoarea lui M. [Grigorie Dichcos Flesias] trimisă din Constantinopol; epitropiî de acolo Kumbaris, Mavros și Barbas scriu către cci de aici despre toate pe larg și pe față, ei cer încălțăminte [bani] de la cei de aici, ca să completeze cele 400 facturi [mii], pe care le-a cerut Kalos de la cei din Constantinopol. Nu trebuia ca lucrurile să urmeze astfel; cu toate acestea scrisoarea lor nu va face altceva decât să producă oarecare entuziasm. Cei de aici n-au luat încă vreo hotărîre, dar, precum se vede, vor să trimită un om într-adins la Kalos cu o copie a scrisorii epitropilor din Constantinopol și să-l întrebe ce să facă; ce hotărîri se vor lua aici am să vi le fac cunoscute. Iarăși vă spunem că nu trebuia ca epitropiî din 62 [Constantinopol] să scrie așa pe față despre toate, și cum de n-au bănuir așa ceva? Armodios [Grigorie Dicheos Flesias] scrie « că a trimis din Constantinopol o cămilă [corabie] la Triest ca să aducă pe Kalos [Alex. Ipsilanti] în Peloponez, și că socrul [Ali pașa] nu și-a dat încă sufletul și că de la el sînt speranțe de lucruri bune, fiindcă, precum l-a asigurat un mitropolit, este destul de mult implicat în afacere. Nu trebuie neglijate cele scrise de epitropi către cci de aici și Armodios către Eftimidis [Komizopulos]», dar este foarte greu să se adune aici mulți bani. Kalos trebuie neapărat să scrie către cei de aici, și dacă veți găsi de cuviință, să scrie și domniî [conducerea] o scrisoare către epitropi și încă una către toată lumea, cu îndemnuri. După toate aparențele este timpul să înceapă controlul bilanțului [răscoalei]. Ncreușiții [sîrbii] au început să se certe cu nepăsătorul [sultanul]; la intervenția ambadorului Rusiei, sultanul a vrut să-l împace; a trimis într-adins om ca să afle cauzele diferendului, i-a găsit de neîmpăcat. Nu ne îndoim că domniî [conducerea] și Kalos [Alex. Ipsilanti] vor scrie peste tot ca să îngrijească de încasarea datoriilor [promisiuni bănești] și cel bogat în vinuri [domnitorul M. Suțu] trebuie să-și arate zelul.

Vă sărutăm

X. (Patzimadis)

E. (Komizopulos)

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 113—115. Text grec.

45

Iași, 20 decembrie 1820

Eforii Eteriei din Iași înștiințează pe Al. Ipsilanti că au primit cu bucurie ordinele sale și se ocupă de înregistrarea donațiilor și contribuțiilor.

Iași, 20 decembrie 1820

Prea luminate ¹,

Am primit cu plăcere cele trei scrisori luminate ale d-voastră; am citit cu deosebită bucurie ordinele și îndrumările cuprinse și acționăm cu mult

¹ Alexandru Ipsilanti.

zel, înregistrînd donațiile și contribuțiile, pe care fiecare frate le-a oferit și are bunăvoința să le mai ofere. Așteptăm cu nerăbdare să ne bucurăm de tovarășul domnul Lasanis, de la care să aflăm ceva vești îmbucurătoare.

Sîntem ai luminăției voastre plecați robi

Serafim de la Trei Ierarhi, Luca de la mănăstirea Florești,
P. Dioghenidis, Pan. A. Panos, Fotios Iliadis.

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. Έλλ. έπαν., I, p. 246. Text grec.

46

Iași, 1 ianuarie 1821

Gh. Lasanis comunică lui Al. Ipsilanti că eforii Eteriei din Iași întreabă care va fi situația domnului Moldovei Mihail Suțu după plecarea oștirii eteriste spre Grecia.

Iași, 1 ianuarie 1821

Prea strălucite ¹,

Ieri tirziu am sosit aici și îndată m-am dus să întîlnesc pe Rizos și apoi pe egumenii mănăstirilor Florești și Trei Ierarhi, care mă așteptau cu nerăbdare. Dorința lor de a vă întîlni este foarte mare. Le-am spus că este imposibil, din cauza bolii d-voastră, dar că veți trimite în locul d-voastră pe Nicolachi, ceea ce trebuie să se facă. Precum am înțeles, problemele lor sînt următoarele, asupra cărora să vă gîndiți ce trebuie să le răspundă Nicolachi:

I Ce va deveni domnitorul, cînd Grecia se va răscula? Mi-au pus această problemă în mod diplomatic și nu deschis. Eu însă, fiindcă din mai multe alte convorbiri am înțeles că domnitorul gîndește și dorește să rămînă domnitor al ambelor principate sub protecția Rusiei, le-am spus că corespondența luminăției voastre cu conducerea este secretă, și prin urmare nu știu nimic despre aceasta. Fiindcă m-au întrebat dacă, în cazul morții domnitorului din București, cele două domnii vor rămîne lui Mihai vodă? le-am spus că vor afla aceasta de la prea luminatul Nicolachi.

II Dacă armatele grecești vor trece în Grecia, cine va apăra aceste ținuturi? Credem că vor veni rușii; dar aceștia cîm se vor purta cu domnitorul? și veniturile țării ce se vor face? Eu le-am răspuns că nici aceasta nu știu. M-au silit să le spun, ce presupun. Deci le-am spus în mod diplomatic că rușii trebuie să intre în aceste locuri ca niște protectori și nu ca niște cuceritori; prin urmare ei vor ocroti neapărat pe domnitori cu toate drepturile pămîntene, pînă la restaurarea Greciei, și atunci ambasadorul va avea convorbirile necesare... ²

[Gh. Lasanis]

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. Έλλ. έπαν., I, p. 269 270. Text grec.

¹ Alexandru Ipsilanti.

² Sfîrșitul lipsește.

Iași, 2 ianuarie 1821

Gh. Lasanis comunică lui Al. Ipsilanti că M. Suțu dorește să ia și domnia Țării Românești și se teme ca nu cumva să rămână descoperit după plecarea armatelor grecești.

Iași, 2 ianuarie 1821

Prea luminate ¹,

« ... ² Au venit toți prietenii și m-au vizitat. Chiar și domnul a trimis un om. Domnul s-a temut mult de organizarea armatei, și întrucâtva o împiedică. Gatzos și ceilalți au cerut să ia asupra-și puterile, în număr de 16, plătind cele obișnuite, dar de frică nu le dă. Din convorbirile ce le-am avut cu cei din jurul lui am înțeles următoarele:

Că așteaptă răspuns la scrisoarea lui de închinare de la împărat sau de la Capodistria.

Că așteaptă ca luminăția voastră să acționați prin Capodistria sau Strogonov ca să ia domnia Țării Românești după moartea lui Aleco vodă... ²

Că se teme ca nu cumva să plece armate din aceste părți și să rămână el descoperit. Ba chiar a trimis vorbă prin postelnicul [Rizo] lui Gatzos, cum de este posibil ca într-o conducere să existe o altă conducere? El a vrut să-i dăruiască și un armăsar. Gatzos însă i-a răspuns că armatele sînt totdeauna la dispoziția domnului și că a fost însărcinat el să le organizeze, ca să nu apară domnul.

Acestea sînt problemele, pe care postelnicul și egumenul doresc să vi le supună, nu însă deschis, ci pe de lături. Problemele acestea voiau să vi le supună și cînd ați trimis pe Cantacuzino. De aceea de veți trimite fie pe Nicolachi, fie pe Cantacuzino, nu se va rezolva nimic, fiindcă ei doresc să se asigure direct de la d-voastră, iar cu ceilalți vor începe iarăși să vorbească pe de lături și în mod diplomatic, ca să adune vorbe, pe care să le interpreteze, precum fiecare a interpretat că cuvîntul *Aristarhos*, care a fost scris domnului, însemna *domnul Țării Românești*. Prin urmare este foarte necesar să cautați luminăția voastră să-i întîlniți, sau cel puțin să le făgăduiți, deoarece altfel nu facem nimic și ne pierdem timpul. Între timp însă trimiteți numai domnului diploma de conducător al dedicațiilor, ca să apară drept șef al armatelor și să ne dea îndată puterile, și atunci fără cheltuială vom pregăti 1 500 oameni. Îmi este cu neputință să nu mă prezint în fața lui: așadar să nu luați în nume de rău dacă am să calc porunca d-voastră. Nu fac aceasta din ambiție, ci pentru binele comun. Mi-a cerut deja de trei ori diploma. Este necesar să

¹ Alexandru Ipsilanti.

² Puncte de suspensie în text.

mi-o trimiteți mie, ca să i-o înmînez și să-l asigur că am ordin să-l ascult în orice împrejurare cu armata. Atunci vă promit că în timp de două săptămîni să organizez trei însemnate hiliarhii [unități de 1 000 oameni], fiindcă acționez și introduc și la curte șefi de ai noștri. Dacă însă nu veți urma astfel, atunci timpul îmi va arăta ce trebuie să fac. Prea luminate, să nu aveți cea mai mică bănuială față de mine. Eu sînt gata să mă sacrific pentru binele patriei mele; dacă vă gândiți că fac și cer aceste lucruri pentru a juca un rol, săvîrșiți mare greșală. Și ca să vă asigur, vă dau cuvîntul meu de onoare că și acum și după ce se va elibera Grecia, nu voi primi nici o demnitate, ci voi rămîne un simplu colaborator.

Dacă socotiți bine, trimiteți-mi o diplomă și pentru postelnic.

Toți frații de aici sînt zeloși, dar ei n-au dat încă nici o contribuție, fiindcă toți au privirile lor ațintite asupra domnului. Așadar, îndată după primirea prezentei, să-mi trimiteți tot ce vă cer, cu o scrisoare către domn, în care să-i spuneți că trebuie să lase puterile în mîinile noastre ca să le organizăm așa cum trebuie pentru binele lui... ¹»

[Gh. Lasanis]

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 270—272. Text grec.

48

București, 9 ianuarie 1821

Iordache Olimpiotul arată lui Al. Ipsilanti că este supărat de zvonul care circulă în București în legătură cu o scrisoare a sa către M. Obrenovici, care ar fi căzut în mîinile turcilor, și susține că răscoala trebuie să înceapă neapărat pînă în primăvară.

București, 9 ianuarie 1821

Prea respectate și prea luminate ²,

Cu deosebită bucurie am primit prea luminata și prea onorata d-voastră scrisoare din 27 ale lunii trecute, care mi-a fost trimisă de fratele G. Lasanis din Iași, din care am văzut bine stima ce aveți față de plecata mea persoană, de care lucru sînt mîndru. Prea luminate, am văzut din scrisoarea d-voastră penultimă că-mi spuneți că trebuie să mă pregătesc în șase săptămîni. Prin urmare, potrivit ordinului d-voastră, m-am pregătit, cu toată puterea ce mi-a dăruit-o Dumnezeu. Pe cînd așteptam ordinul d-voastră, a avut loc următoarea întîmplare cu privire la Serbia. În timp ce trimiseseam o scrisoare domitorului Serbiei, însoțită fiind de alte scrisori ale trimisului său din Constan-

¹ Puncte de suspensie în text.

² Alexandru Ipsilanti.

tinopol, și în timp ce primisem informații precise că ele au ajuns în mod sigur și în timp ce accastă chestiune era cunoscută numai de trei frați și de mine patru, am aflat pe neașteptate că se zvoneau în toate cafenelele că, chipurile, scrisorile au fost confiscate la Ada-Kale și că eu îi scriam că îl voi ajuta cu un număr de 5 000 oameni. Aflând acest lucru servitorul d-voastră de la unul și de la altul, care aveau intenția să mă speric, m-am supărat mult, fiindcă știam că zvonul a ieșit din mijlocul nostru și a umplut aproape toată curtea; servitorul d-voastră se hotărâse să-l trîmbițeze și apoi întîmple-se ce va voi bunul dumnezeu. Dar am lăsat aceasta la o parte și urmez ordinul d-voastră și sînt cu totul gata pentru orice moment.

Stăpîne, vă spun iarăși, că, dacă va mai ieși ceva asemănător printre ai noștri, sau în vreo altă parte, mă voi grăbi fără să aștept ordinul d-voastră și să fie spre știința d-voastră. Stăpîne, îmi exprim și eu, servitorul d-voastră, părerea mea. Chestiunea s-a copt de tot, precum aflăm, atît în Turcia, cît și aici, și dacă nu se va acționa pînă la primăvară, vor pieri mulți oameni vrednici, precum au pierit atîția croi, dintre care fiecare era vrednic să aibă cîte o cetate. Ba chiar este în avantajul nostru să grăbim lucrurile, pînă cînd este în viață și Ali pașa; zic iarăși să facă luminăția voastră cum crede. Servitorul vostru însă este gata în orice moment.

Stăpîne, iată îți trimit scrisorile domnitorului sîrbilor, ca să te informezi. El era mai înainte într-adevăr dușmanul meu; dar ce să fac! Mavros (Caragheorghe) s-a dus; prin urmare este nevoie iarăși să acționăm ca să intre în acțiune (mișcarea Serbiei) și acest lucru urmărim, deoarece pentru planul nostru sînt neccsare mai multe alianțe cu fiecare națiune. Nu numai că avem nevoie de fiecare națiune creștină, dar chiar, dacă ar fi posibil, să ne înțelegem și cu turcii pînă la doborîrea fiarei; după doborîrea fiarei, puneți în aplicare și îndreptați lucrurile precum doriți.

Pe cei trei sîrbi, de care vă scrisesem, pe Ginger Iancu, Melcu și Blanten¹ este nevoie să-i trimiteți și vă rugăm să nu uitați. De asemenea vă rugăm să nu ne despărțiți de căpitanul Ioan Farmache, deoarece orice început este greu, și dacă va muri unul, să fie celălalt. Dorim numai binecuvîntarea și permisiunea d-voastră. Ar fi bine dacă ați putea să ne trimiteți ceva cartușe și pietre de pușcă, dacă nu, să avem iarăși binecuvîntarea d-voastră și dumnezeu este bun.

Nu mai am alte noutăți, rămîn cu tot respectul cuvenit

servitorul d-voastră plecat
Iordache Nic. Olimpiutul

I. Filimon, Δοκ. ίστ. έλλ. έπαν., I, p. 256—258. Text grec.

¹ Credem că este vorba de Țințar Iancu, Milencu și Mladen.

București, 9 ianuarie 1821

Căminarul Sava face unele propuneri lui Al. Ipsilanti în legătură cu pregătirile Eteriei și colaborarea ei cu sîrbii și afirmă că Iordache Olimpiotul poate să dispună cum vrea de Țara Românească.

București, 9 ianuarie 1821

Salut plecat pe luminăția ta ¹,

Am primit porunca d-voastră și am înțeles și împărăția cerurilor. Vă spun însă să nu aveți nici o îndoială că noi după puterea noastră ne vom pregăti. Dar ce speranțe puteți să aveți numai în propriile noastre puteri, puteți s-o aflați de la Gheorghe Leventis, care vine acolo și sper că n-are să vă spună minciuni. El a cîntărit opiniunile și faptele tuturor și ceea ce poate să facă fiecare; el a cunoscut și ce importanță au părțile vecine; ne-am gîndit și asupra mijloacelor și am procedat și la un început de organizare. Sîrbii au trimis la Constantinopol o deputațiune formată din șase notabili și, pînă ce nu vor obține vreun rezultat nu se vor mișca. Dacă eu aș fi avut putere, poate pînă acum ar fi îndeplinit aproape jumătate din planul meu. V-am spus și vă spun că cunosc personal și nu teoretic, atît pe noi înșine, cît și pe acei cu care avem de a face. Vă sfătuiesc și îndrăznesc să vă propun să trimiteți o deputațiune compusă din laici și călugări, 2 din Mcsembria pînă la Strangea de la marginea Mării Negre; 2 din Silimno, Kazanlıc, Filipopol, Sofia, Samocov, Tupița; 2 la Bosna; 1 la mitropolitul din Muntenegru; 2 la Șodra și la latini, să aibă cu ei și galbeni, deoarece aceștia se pot cumpăra și sînt mai puternici decît Moreea; 2 la Cosovo, Deacova, Priștina și Pistra și împrejurimi și 1 neapărat la Salonic și împrejurimile lui. Această expediție s-o puneți bine în aplicare împreună cu domnitorul. În părțile acelea în care înălțimea ta cunoaște persoane importante, să recomande pe trimiși, iar în acele în care nu cunoașteți să mi-i trimiteți ca să-i recomand eu și să-i învăț cum trebuie să procedeze. După ce veți organiza aceasta să acționați și să puneți totul în mișcare. Să nu vă uitați la scrisorile trimise conducerii, căci, cînd se va mirosi praful de pușcă, să nu contați nici pe a opta parte; cei mai mulți sînt capi de familie numeroasă și negustori bolnăvicioși, plini de pretexte la acea chemare. Stăpîne, să nu dați ascultare unor sofisme. Zău, am cercetat cele mai multe părți de dincolo și sînt precum vi le prezint. Dacă le socotiți acum de prisos, mîine însă o să le căutați și cu greu o să le găsiți. Cît privește Gaprova și Cazan, această însărcinare s-o dați lui Iordache și mie, obligîndu-l să dea ajutor cu filotimie și fără întîrziere. Și trimișii ce vor fi porniți din Salonic, Berat și de aici, să se întîl-

¹ Alexandru Ipsilanti.

nească întâi cu mine, ca să le arăt cum să procedeze. Vă rog primiți ultimul răspuns al lui Miloș. În prezent sînt trimiși dincolo patru din oamenii mei și am să vă scriu tot ce vor realiza. Însă cît puteți să îmbărbătați pe Iordache; el poate să sacrifice, numai să vrea, și pe cel de aici. Țara Românească o are în stăpînirea sa, și dacă va vrea, poate să ne-o alieze fie cu bani fie cu fapte. Să fiți sigur că barba guvernatorului de aici este în mîna lui. Vă înștiințez ca să fiți în cunoștință de cauză. Vă rog să-mi trimiteți o scrisoare pentru Miloș, în care să-i scrieți astfel: «să dați crezare în tot ce vă scrie Sava și Dimitrie Mustacov, omul lui, și să semnați ceea ce vă roagă», ca să luăm în scris jurămîntul lui și să nu avem nici o bănuială că ne va trăda.

Stăpîne, să mă iertați, cînd trebuia să învăț carte și să scriu, umblam călare în munți și pe cîmpii.

Rămîn cu cuvenitul supus respect

Sava bimbașa

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἐλλ. ἐπικ., I, p. 260 261. Text grec.

50

Iași, 12 ianuarie 1821

Gh. Lasanis informează pe Al. Ipsilanti despre neînțelegerile eteriștilor din Iași, atitudinea domnitorului M. Suțu și îi cere să vină personal la Sculeni pentru potolirea spiritelor agitate.

Iași, 12 ianuarie 1821

Prea luminate ¹,

Ascară în casa boierului postelnic m-a întîlnit domnitorul, și convorbirea ce am avut cu el a îndepărtat toate neînțelegerile de pînă acum. Domnitorul este un om de caracter superior și constant, este foarte sincer și mi-a vorbit despre toate cu multă sinceritate. A certat pe egumenul mănăstirii Florești, fiindcă a pretins că domnitorul dorește să primească toate ordinele d-voastră și apoi să dea el ordinele pentru executare; el mi-a spus că era o neînțelegere; Chestiunile de care se interesează sînt următoarele:

I Fiindcă știe că împăratul nu vrea ca prin mișcările noastre să fie compromisă cît de puțin Rusia, roagă sincer pe luminăția voastră ca în toate poruncile d-voastră să aveți în vedere ca înălțimea sa să nu apară că face ceva împotriva intereselor Rusiei și că se împotrivesc întrucîtva.

II Fiindcă înălțimea sa vă iubește sincer ca pe un frate, nu numai că așteaptă, dar și pretinde de la luminăția voastră să-l iubiți cu aceeași sinceritate, să-l socotiți ca pe un frate și ca pe un adevărat patriot și să știți că e gata

¹ Alexandru Ipsilanti.

să execute toate ordinele voastre, chiar dacă va trebui să-și dea și viața. Să nu vă treacă niciodată prin gând cea mai mică bănuială că înălțimea sa a intrat în Eterie ca să tragă foloase, ci numai din patriotism curat. Și într-adevăr a jurat pe cel de sus (este pios) și pe viața copiilor săi și a soției lui, că, după ce va binevoi pronia divină să elibereze neamul nostru, înălțimea sa nu ascunde nici o intenție, ci preferă și se mulțumește să fie un simplu cetățean, un Lasanis (acestea sînt cuvintele lui).

Cît despre eforie, el a spus următoarele cuvînt, pe care însă egumenul mănăstirii Florești nu le-a înțeles bine și le-a interpretat greșit. Înălțimea sa crede că numai chestiunile delicate să nu i se comunice, dar ordinele d-voastră să i se trimită, și înălțimea sa, fără să le comunice altcuiva decît lui Rizos și mie, le va executa cu cel mai mare zel, fără să zică ceva și fără ca vreodată să caute a cerceta cauza lor; el se lasă la judecata și dorința d-voastră ca să-i descoperiți acele secrete pe care luminăția voastră veți crede necesar să le știe.

Cît despre puterile, pe care nu le-a dat pînă acum, cauza e următoarea. Fiindcă pe timpul lui Calimah căpitani săvîrșeau mii de nereguli, puterile au fost rînduite la visterie; acum dacă le-ar ridica de acolo, s-ar produce tulburare între boieri și el. Cu toate acestea, fiindcă luminăția voastră o ordonați, o face și pe aceasta, fără să cerceteze pentru ce. Vă roagă însă numai atît, ca să se dea ogeacurilor curții (adică lui delibașa și tufecibașa și acelor care n-au fost socotiți vrednici ca să intre în Eterie ca fiind bătrîni și neputincioși) cinci căpitani; iar restul să fie date frățici. Este bine să se facă aceasta, ca să nu pară prea apăsător asupra ogeacurilor.

Cît despre contribuția lui, mi-a spus să nu dați importanță niciodată la ce scrie, ci să aveți convingerea că întrecă lui avere, toate bijuteriile (care, precum mi-a spus, sînt destule) și tot ce poate un domnitor să strîngă, sînt închinat Eteriei. Și fiindcă consideră pe luminăția voastră drept conducere, mi-a spus să vă scriu ca să-l socotiți drept casă a Eteriei, iar cînd va fi nevoie să-i scrieți numai un cuvînt, că sînt necesare o sută, două sute, trei sute de pungi, și el va fi gata să le numere, fără să cerceteze pentru ce; și cînd va sosi momentul așteptat, cu toate că are o datorie de zece mii pungi, poate să dea și două și trei mii pungi. Pentru ca să fiți mai sigur a vrut cu propria lui mîină să înscumne aceste cuvînt, dar eu l-am asigurat de sinceritatea sufletului d-voastră și de dragostea cea mare și de încrederea ce aveți în persoana sa.

Într-adevăr, prea luminat, este sincer și vrednic de iubirea d-voastră; nu este de loc fanariot. Dacă l-ați fi întîlnit cu trei zile în urmă, n-ar fi urmat neînțelegerile, pe care le-ați aflat de la fratele d-voastră și de la Cantacuzino. Iar eu, urmînd ordinul d-voastră, am evitat să-l întîlnesc, și nici ieri nu l-aș fi văzut, dacă el nu m-ar fi silit la aceasta. Ca în viitor să nu se mai repete asemenea lucruri, s-a hotărît să nu mai comunice prin intermediari ci numai personal, și în prezența lui Rizos.

Mi-a spus încă să vă scriu: cînd veți avea de scris în viitor către el, către Rizos, sau către mine, unce lucruri «ministeriale», care nu trebuie să fie cunoscute de alții decît numai de noi trei, să adăugați o cruce la acel paragraf, și este suficient ca să înțelegem acest lucru.

Mi-a spus că, dacă numele de Aristarhos a fost descoperit fraților, vina e a lui, fiindcă semna cu el pe toate listele de contribuție. Dar vă roagă și speră să-l iertați, fiindcă nu știa că trebuia să fie ținut secret. Prin urmare vă roagă să-i dați acum un alt nume, pe care desigur n-are să-l descopere nimănui, ci are să-l utilizeze numai pentru scopul ce îi veți scrie.

Îi pare foarte rău că tulburările ce au urmat, fără știrea lui, v-au produs neliniște, și cu nerăbdare așteaptă răspunsul d-voastră la această scrisoare, ca să afle că v-ați liniștit și v-ați dat seama de caracterul lui, și astfel să se liniștească și înălțimea sa și să fie sigur de prietenia și dragostea d-voastră sinceră față de el.

I-a părut de asemenea rău că s-au neliniștit și prietenii care s-au dus la Sculeni. Cu toate că eu l-am asigurat de contrariul, nu s-a convins, ci mi-a spus următoarele: «Dragă Lasanis, am înțeles foarte bine că au avut bănuieli asupra caracterului meu din faptul că iubitul meu beizadea a scris că fratele lui și Cantacuzino au să vă spună multe lucruri bune, și ei, se vede, s-au jenat și n-au spus nimic postelnicului, fiindcă nu eram eu».

Mi-a spus să vă înștiințez că i se scrie din Viena că Strogonov a primit ordin să plece din Constantinopol; dar nu i se arată cine a fost numit în locul lui; de aceea se întreabă dacă nu cumva împăratul a făcut aceasta, spre a-l îndepărta pe Strogonov din Constantinopol ca să nu se afle acolo în timpul tulburărilor și să sufere ceva.

Organizarea orașului este cunoscută tuturor fraților și curții, și, după cîte am înțeles, egumenul mănăstirii Florești se duce numai ca să pună în siguranță rudele domnitorului și pe ale lui Rizos. I-am spus deci ieri ca nu cumva să descopere cuiva cele ce se petrec, ci numai să-i recomande eforilor de acolo și ei sînt în stare să-i apere, și în acest sens să fie și scrisoarea luminăției voastre către efori. Acest egumen al mănăstirii Florești este un om foarte îndrăcit; el are legături foarte strînse cu toți cei mari, de care este ascultat; el este însă și un mare iubitor de patrie.

Neconținut mă cercetează dacă luminăția voastră primiți și trimiteți în mod sigur și rapid scrisori către Capodistria, și eu le răspund că în legătură cu această corespondență niciodată n-ați vorbit, ci o păstrați secretă.

Deoarece în proclamație pomeniți că ceasul se apropie, am vrut să-i informez pentru organizarea generală. Pentru acele părți, care sînt organizate, le-am spus adevărul, iar pentru părțile care nu sînt organizate am inventat și le-am spus unele lucruri; ei au rămas foarte mulțumiți, spunînd toți: acum, da, ne hotărîm să ne sacrificăm. Să nu vă pară rău, altfel nu se poate prinde iepurele. Aici nu are trecere așa-zisul «nu știu», fiindcă ei ar lăsa totul baltă. Astfel

cînd am venit, i-am găsit pe toți amorțiți. Este necesară zicala lui Aristidis: «Oamenii doresc să fie înșelați». Așadar să-i înșelăm; însă totdeauna fără paguba lor.

Domnitorul mi-a luat gravura d-voastră, la care țineam mult, ca să vă aibă înaintea ochilor, precum zice, în fiecare zi. Deci rog pe principele Cantacuzino să aibă bunătatea să mi-o trimită pe a lui. Luminăția sa are originalul în fața lui.

În tot timpul bolii mele ușoare nu fac altceva decît să împac și să potolesc pe frați pentru mici diferențe ivite între ei.

Moartea lui Camarinos este cunoscută aici numai domnitorului, postelnicului, lui Gatzos și lui Mihalachi, ceilalți frați n-o cunosc. M-au întrebat: din ce cauză a murit? Le-am răspuns că rudele lui Perrevoș, auzindu-l că a vorbit multe împotriva lui, s-au răzbunat.

Trimișii Serbiei au fost întrebați de Poartă dacă au voie și împuternicire să trateze. Ei au răspuns că au ordin să insiste asupra problemelor lor fără vreo schimbare. Poarta deci le-a spus că nu poate să trateze cu ei, pînă cînd nu vor primi împuternicirea și astfel i-au trimis în Serbia s-o ceară. Poarta a făcut aceasta ca să cîștige timp. Acestea sînt ultimele știri din Constantinopol. Despre Ali pașa nu se aude nimic sigur. Fiindcă Poarta s-a opus mult cine să fie urmașul lui Miloș, zicînd că aceasta nu s-a făcut niciodată, sîrbii au răspuns că precum în Țara Romînească și Moldova au fost numite patru familii la rînd, la fel cer și ei una singură.

Este nevoie să fie trimis cît mai repede Aristidis, fiindcă mă tem că sîrbii se poartă astfel în prezent ca să tragă foloase din acțiunile noastre, să-și întărească drepturile lor și apoi să ne lase baltă. Dar pe aici este cu neputință să treacă, precum v-a scris și Rizos. Prin urmare rămîne să alegeți un alt drum mai scurt.

Leventidis n-a venit încă; scrisorile pentru București le-am trimis pe cale sigură, printr-un curier special. Cei mai mulți de aici îl adoră. Deci trebuie să afle totul, de aceea este mai bine să le spunem noi, ca să nu intre în bănuieli.

Abia am liniștit lucrurile și le-am adus pe calea cea bună, încît să înceapă contribuția și să se înscrie fiecare în mod provizoriu, adică numai pentru nevoile urgente, pînă la 130 000 groși, și iată că în momentul acesta s-au produs alte încurcături. Au venit oameni de la Galați, care au făcut cunoscută tuturor fraților moartea lui Camarinos, asigurînd că Themelis, Sfaelos și Dionisachis au spus ritos că au avut ordin de la luminăția voastră să-l execute, și că în adevăr ați dat acest ordin, zic ei, o dovedește faptul că hîrtiile lui au fost trimise prin Ismail luminăției voastre. Nimic n-a reușit să-i convingă că sînteți nevinovat de aceasta. Da, zic ei, Xanthos și Dicheos, care erau dușmanii lui, v-au înșelat și v-au convins să faceți acest lucru. Deci, ei propun, dacă s-a făcut din ordinul d-voastră, să le scriți motivele pentru care a fost ucis, ca să se asigure, ca niște membri ai neamului, dacă într-adevăr Camarinos, ca membru și el

al neamului și ca trimis al patriei, era vinovat de pedeapsa cu moartea. În caz că nu le veți spune motivul, ci le veți scrie numai că ați ordonat și că ei nu trebuie să știe cauza, toți sînt ferm hotărîți să renunțe la toate și în viitor ar trebui ca fiecare frate să-și apere viața împotriva celorlalți frați. Iar de le veți scrie că aceasta s-a întîmplat fără știrea d-voastră, cu concursul lui Xanthos, Dicheos și Themelis, vor cere ca aceștia să fie pedepsiți, iar ei să fie informați de ce hîrțile lui v-au fost trimise d-voastră. Eu am jurat că nici n-am văzut, nici nu știu, dacă aceste hîrtii au fost trimise luminăției voastre, precum și este adevărat; însă ei indică omul care le-a adus la Ismail.

De asemenea cei care au venit de la Galați au trimbușat că acum cincisprezece zile Griparis a primit o scrisoare de la d-voastră, în care îi ordonați să adune cîți viteji va putea și împreună cu Caravias să năvălească asupra orașului Iași, făcînd măceluri și prădăciuni, și că el v-a răspuns că, pentru astfel de lucruri urite, să căutați pe altcineva, deoarece el nu este pentru așa ceva; și că Griparis zilele acestea a dispărut și s-a dus într-un loc secret să vă întîlnească. Eu în legătură cu aceasta le-am spus că într-adevăr Griparis s-a dus la Leova, unde urmează să i se trimită scrisorile necesare și să i se dea ordinele pentru București, și că într-adevăr luminăția voastră îi scriseseți încă din octombrie ca să adune viteji și să-i aibă pregătiți, deoarece aveți de gînd să-l trimiteți în Țara Romînească, dar că îndată lucrurile s-au schimbat și l-ați reținut. Curtea este foarte speriată în urma acestor știri, încît se gîndește că și eu însumi poate am fost trimis să săvîrșesc ceva împotriva ei. Deci să vă gîndiți bine la aceste lucruri și să răspundeți la ambele chestiuni, precum vă scriu și eforii.

Eu socot mai bine să nu răspundeți, ci să căutați să veniți pînă la Sculeni și să risipiți toate prin viu grai. Dacă veți trimite pe altcineva, nu va duce treaba la bun sfîrșit, fiindcă ei știu că numai luminăția voastră avea legături personale cu împăratul și cu Capodistria, și că ceea ce veți spune și răspunsurile pe care le veți da la întrebările lor altcineva nu poate să le facă, și astfel venirea d-voastră este necesară pentru ca lucrurile să capete o înfățișare regulată și pașnică.

De asemenea, fiindcă domnitorul vrea ca armata de aici să-l recunoască pe el drept șef, trebuie neapărat ca pentru a-l liniști să-i trimiteți, precum vă scrisesem, diploma de șef; să-mi trimiteți de asemenea și mie o scrisoare închisă, în care să-mi ordonați să fac un raport dublu, unul pentru luminăția voastră și unul pentru domnitor, și atunci vă promit că armata se va organiza, iar altfel nu. Toate cele ce vă scriu, prea luminate, trebuie să le urmați neapărat, fiindcă altfel se împiedică organizarea de aici și va suferi apoi neamul. Fiindcă Xanthos se află acolo, toți cred că îl aveți cu d-voastră anume în calitate de consilier și bombănesc. Curtea, frații și pușinii militari sînt revoltați, și eu aștept cu nerăbdare ca stafeta care se întoarce să-mi aducă tot ce-vă cer ca să-i liniștesc și să-mi văd de treabă. O să vă scrie și eforii. Această scrisoare este specială, v-am mai scris una, pe care am arătat-o și eforilor.

Pentru uciderea lui Camarinos le-am răspuns că, înainte de a vă scrie eforii din Galați, ați aflat aceasta de la căpitan Evangheli și că v-ați supărat și ați scris eforilor: de ce nu vă aduc la cunoștință îndată astfel de lucruri? și că eforii v-au scris atunci că un văr al soției lui Perrevos, auzindu-l pe Camarinos flecărind împotriva lui Perrevos, a hotărât să se răzbune pe el și unindu-se cu alți cîțiva l-a strangulat.

Domnitorul, cu toate că nu cunoaște situația din punct de vedere al organizării orașului Constantinopol, mi-a spus să vă comunic și următoarele planuri ale lui, care, dacă lipsesc din planul comun al d-voastră, crede că ar folosi mult dacă le veți adăuga și veți înștiința să le pună în practică.

Înălțimea sa socotește că într-o singură noapte este imposibil să fie nimicită toată mulțimea de barbari, care se va refugia în imobilele ce se află în siguranță. A doua zi ei ar putea să formeze un corp. Prin urmare, pentru a-i împiedica să ajungă la bun sfârșit, este nevoie să se facă următoarele:

Să fie incendiate toate depozitele de cereale, care se află sub tarsana; de asemenea să fie incendiat și un caban. Aceasta va face ca dușmanii, care vor rămîne în viață și se vor aduna, să moară de foame, iar din Anatolia să nu le poată veni ajutor, neavînd hrană pentru vite.

Toate tunurile care se află în arsenalul artileriei să fie aruncate în mare, ca nu cumva să le găsească turcii, dacă se va întîmpla să se adune vreun corp.

Să fie incendiat și depozitul cu praful de pușcă.

Înălțimea sa se gîndește că acestea este mai bine să fie arse decît să ne lăcomim ca să le capturăm, deoarece el crede că n-am putea să le păstrăm.

De asemenea să fie orînduiți oameni ca să incendieze depozitul cu tunuri și să măcelărească pe toți care se află acolo, fiindcă acolo locuiesc inginerii, care sînt destul de practici.

Să fie cucerit Kiz-culé, fiindcă de acolo poate fi atacat mai bine palatul, care, precum crede, cu greu ar putea fi incendiat.

Din această convorbire cunoașteți nevinovăția domnitorului. Cît despre cele spuse la Sculeni, ele au fost rău interpretate și să nu puneți vreo bază pe ele, ci să răspundeți numai la această scrisoare.

După ce voi primi răspuns la această scrisoare, am să vă trimit un raport asupra soldaților.

Tulburarea provine de la Galați și conchid că acel cîine și trădător Asimacopulos a încurcat lucrurile.

Deci, pentru liniștea fraților, este bine ca să subordonați eforia din Galați eforiei de aici, și aceștia să numească acolo un efor. În legătură cu Camarinos nu este nevoie să răspundeți, deoarece în sfârșit i-am liniștit.

Vă salut și rămîn binevoitor ordinelor d-voastră

Lasanis

Chișinău, 12 ianuarie 1821

Al. Ipsilanti arată lui M. Șuțu că pregătirile Eteriei în Moldova se vor face numai cu aprobarea sa și Gh. Lasanis va acționa sub controlul său.

Chișinău, 12 ianuarie 1821

Prea înălțate domn și frate¹,

Dorința mea de a vă scrie continuu este foarte mare și în raport cu prietenia și frățeara armonie dintre noi; ea crește și se întărește și mai mult, când am ocazii care se referă la datoriile noastre sfinte iminente și la fericirea generală a patriei.

Astfel de ocazii mi-a produs întoarcerea de la Sculeni a prea iubiților mei frați Nicolae și principele Gh. Cantacuzino, care au fost acolo ca să întâlnească pe boierul postelnic, pe prea dulcele meu frate Iacovachi Rizos. Domnia sa a prezentat luminăților lor, ca din partea înălțimii tale, o nemulțumire în legătură cu trimiterea unor oameni speciali pentru organizarea armatelor de acolo și îndeplinirea cerințelor de mai sus potrivit ordinelor mele date în scris, precum și pretenția înălțimii tale, ca să fie încredințate aceste lucruri conducerii d-voastră, ca domn și împuternicit al țării, unde trebuie să fie îndeplinite toate acelea care deja au fost aduse la cunoștința înălțimii tale, ca unui adevărat frate; și în sfârșit că înălțimea ta nu cedează în îndeplinirea acestora.

Drept răspuns la acestea, vă arăt ceea ce îmi dictează datoriile mele și ordinele de neînlăturat, ce le-am primit o dată cu povara eforiei generale.

I Când am primit scrisoarea d-voastră de adeziune, îndată m-am gândit că este neapărată nevoie pentru înălțimea ta ca să fie păstrată în secret intrarea ta, deoarece te afli în slujba unor tirani neprevăzători și cruzi, și în mod intenționat am căutat să nu fiți însărcinat cu unele obligații, care ar putea să vă facă rău, ferească Dumnezeu, și chiar din partea compatrioților (ceea ce n-ar trebui să fie).

II Misiunea lui Gheorghe Lasanis este foarte restrânsă, dovadă sînt ordinele mele scrise, pe care el trebuie să le respecte în activitatea sa. Dacă va studia aceste ordine, va vedea că el nu are permisiunea să facă nimic fără aprobarea înălțimii tale. Cu alte cuvinte, aceasta nu vrea să spună că toate vor fi executate cu aprobarea d-voastră, ca domn al Moldovei?

III Eu nu cred că dragostea arzătoare de patrie putea să vă pricinuiască astfel de nemulțumiri, care împiedică executarea rapidă a lucrurilor, când știți foarte bine, sau cel puțin puteți să înțelegeți din împrejurări, că astăzi un

¹ Mihai Șuțu, domnul Moldovei.

moment de neactivitate ne va da mai târziu mult de lucru și că pentru a-l obține va trebui să ne zbatem mult.

Dacă în sfârșit sînteți în stare să învingeți toate acestea și să închideți gurile (dacă vreodată s-ar auzi ceva despre d-voastră) celor răi, care sînt destui, ale dușmanilor, care sînt puternici, ale tiranilor, care sînt obraznici și aspri, și dacă puterile d-voastră ajung ca să rezolvați problemele amintite, vă rog să-mi comunicați în scris aceste cereri, pe care le voi prezenta onoratei conduceri, fiindcă nu pot să vă numesc numai eu. Dacă voi primi o astfel de permisie, voi îndeplini dorința ambilor, fiind sigur că veți organiza totul incomparabil mai bine decît oricare altul și că vă veți strădui, cu mijloacele ce aveți, ca să arătați bunăvoința și zelul ce aveți pentru patrie și pentru îndeplinirea promisiunilor d-voastră date sub jurămint.

În caz contrar, dacă nu puteți promite îndeplinirea sarcinilor amintite, fie de frică ca să nu se afle, fie din vreo altă cauză, lăsați atunci organizarea așa cum s-a poruncit, acordînd sprijinul, precum s-a prevăzut, aceluia care au fost însărcinați cu imediata executare a lucrurilor. Iar Înălțimea ta în momentul dorit, unită cu noi, va urma calea gloriei, acționînd întru totul pe ascuns și obținînd atunci roadele dragostei sale de neam și ale zelului său.

Prea iubite frate, vă rog să studiați cu cea mai mare atenție cele de mai sus și să examinați inima d-voastră patriotică, care, liberă și înflăcărată de dragostea adevărată de neam, vă va dicta datoria d-voastră și tot ce se cuvine.

Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. ἑλλ. ἔπικν., I, p. 281 283. Text grec.

52

București, 15 ianuarie 1821

P. A. Anagnostopulos comunică lui Xanthos despre activitatea sa în București și despre neînțelegerile dintre eteriștii de acolo.

București, 15 ianuarie 1821

Prea iubite frate,

La Chișinău.

Frate, bucuria ce am simțit în momentul în care am primit mult dorita ta scrisoare din 30 decembrie anul trecut este una din cele mai mari pe care am întîlnit-o în viața mea. Deci, după ce mi-a fost înmînată scrisoarea ta amintită, atunci numai te-am crezut că ești viu și sănătos și cu nerăbdare m-am dus acasă, sărutînd scrisoarea ta, ca și cum ai fi fost d-ta în persoană. Te asigur de aceasta ca un om cinstit. Ne aflăm în întuneric mare cu privire la lucrurile d-voastră și faptul acesta cere o întîlnire personală. De asemenea

și faptul că ne-a fost frică și de aceea ne-am retras la marginea lumii, sau că ceea ce căutam era altceva, cere o întâlnire personală. Noi, precum spui că ne-ai scris prin mijlocirea lui Patzimadis de la Moscova, nu numai că n-am văzut vreo scrisoare din partea d-voastră, dar nici n-am știut pînă la un moment dat ce te-ai făcut și cum s-au aranjat afacerile noastre comerciale, cînd am aflat ceva de la tovarășii din Constantinopol, cu toate că și aceasta nu era sigur; în sfîrșit, fiind multă vreme în nesiguranță, am socotit mai necesar să plecăm decît să rămînem acolo. Am plecat cu Atanasie (Tzacalof) și am ajuns la Viena, unde el s-a îmbolnăvit. Eu nu l-aș fi lăsat niciodată singur acolo, dacă am fi avut bani de cheltuială; am urmat potrivit hotărîrii noastre și am ajuns aici la 30 decembrie. M-am întîlnit cu A.L. (Leventis) de la care am aflat că lucrurile d-voastră au fost aranjate bine pe cît a fost posibil și m-am bucurat mult. Am rămas foarte mulțumit de apărătorul nostru venerabil, căruia îi urez tot ce dorește. Vă rog să-i transmiteți, precum știți, salutăările mele. Eu aș fi urmat drumul cu el, dacă domnul L. (Leventis) nu m-ar fi împiedicat sub motiv ca să aștept pe Atanasie și că urmează el însuși să întîlnească pe Kalos [Alex. Ipsilanti], precum i-a scris. Deci am fost silit să aștept, deși aceasta a fost contra judecății și observațiilor mele ce le-am făcut și aici cînd am venit și în altă parte unde am fost. Aci s-au văzut cîteva ordine ale lui Kalos, care nu numai că au fost amîinate și se amîină, dar încă există și judecători ai acestor ordine; judecătorii sînt cîtiva și motivele, care le dau acest drept, precum spun ei, sînt multe. Ei spun că n-au fost deloc prevederi cu privire la Bulgaria și Serbia, într-un timp cînd acele locuri sînt aprovizionate cu destule produse, mai ales din acelea care contribuie la reușita viitorului tîrg și că noi nu putem și nici nu socotim util, spun ei, să deschidem tîrgul cu singurele aceste prevederi, fiindcă cîștigul atunci va fi mic, potrivit cu prevederile. Noi, spun ei, trebuie să avem cel puțin marfa prevăzută proporțională cu numărul cumpărătorilor, ba chiar mai multă, ca s-o întrebuițăm cînd va fi nevoie la cererea cumpărătorilor. Acestea și alte lucruri le spun ei și se vaită de vreo eventuală și neprevăzută pagubă. Dacă sub aceasta nu se acunde altceva, pare să aibă oarecare dreptate, potrivit ideilor pe care le au. Leontios (Leventis) spune că ar trebui să știe ce nu poate să-l vatăme, potrivit legilor comerciale, fiindcă el are contract cu capitalistul lui de aici, și prin urmare cu angrosistul de blănuri din Rusia, ca să nu se amestece la alt comerț, afară de acela cu care s-a înțeles; prin urmare, fără vreo aprobare, acționînd deosebit, se păgubește și de aceea vrea, precum am înțeles, o oarecare informație. Acestea am auzit zicînd, și dacă sînt numai acestea, mi se pare că este drept ca, pe cît se poate, să se facă primul lucru și precum permit legile comerciale să se asigure cel de al doilea. Nu am timp să insist mai mult, ci numai atît vă spun că am nevoie să vă întîlnesc. Eu am cunoscut afară de acei, care se află acolo unde am fost, încă patru prieteni însemnați (întelega pe cei doi frați Kapitanachis la Viena și pe Atanasie Hristopol

și Serafim Vreton la Sibiu)¹. A urmat aceasta, fiindcă împrejurările au vrut așa; sînt oameni virtuoși și învățați și în același timp cu stare, încît, dacă vă veți întîlni și vă veți informa, veți rămîne mulțumit. De la Atanasie (Tzacalof) am primit scrisori, îmi spune că s-a întremat și în curînd va veni. Aștept cu nerăbdare să-mi spuneți ce trebuie să fac; eu socot că, pînă să ne întîlnim, să nu hotărîm nimic, ca să vă prezint în fața ochilor unele lucruri. Pînă atunci vă salut și vă sărut și rămîn

frate și slugă
P. A. Anagnostopoulos

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p, 129—131. Text grec.

53

Iași, 20 ianuarie/1 februarie 1821

Un eterist din Iași propune marelui consiliu al Eteriei un plan de răscoală în principate.

No. 1. — Copy of a Memorial addressed to the grand Arch, translated from the Greek.

Yassy, Jan. 20 th/ O.S.
Feb. 1 st, 1821 N.S.

August Arch,

On the 18 th of the present month, I was initiated into the Hetoeria, by Basil Varlaam; my having delayed so long is owing to the Apostles, who, knowing that I was in Ali Pasha's service, took me for a Turkish partisan. In reply to that charge, I content myself with sending you copies of the attestations I received for my services in Russia; whence you will perceive, that if I spent my money and shed my blood, it was for the liberty of my dear contry. Although I have no clear idea of the intentions of this Society, (the Apostles having purposely kept me in ignorance,) yet I partly comprehend what is to follow, and that the commencement is to be in Moldavia and Wallachia. On this subject I remark, that those provinces have indeed a great number of inhabitants, but incapable of carrying arms, if we except the people of the mountains, and the Pandours of Little Wallachia; the nobility is wavering, inconstant, fond of tyranny, and detests the Greeks, because for more than a century they have obeyed princes of that nation. However, if the Arch employs persons well acquainted with the countries, I am in hopes that our Society vill make progress there, and then we need not fear any change in their

¹ Textul din paranteze este adăugat de Xanthos.

sentiments. The noblesse of Wallachia is better inclined to liberty than that of Moldavia. Such of our nation as are to be found in the two provinces, are mostly Arendashes, accustomed to handle arms, in order to defend themselves against robbers. The best soldiers are a few Athenians, Acarnanians, Thessalians, Macedonians, Epirotes, Albanians, Bulgarians, and Servians; their number hardly amounts to four thousand, and they are infected with many vices. Let it not escape the August Arch, that Russia, the formidable Russia, having regular troops, cavalry, artillery, and every thing requisite for making war, remained on the defensive in Wallachia for about two years, and after sufficient preparation of boats and pontoons, passed the Danube with difficulty and loss; for it is well known that the banks of that river are covered with fortresses, which the Turks understand how to defend. The Heteroerists whom we have here, affirm that Bulgaria is organized, and ready to fly to arms at the first signal. I answer that such an assertion is not only improbable but absurd. It is difficult to establish the Society on a solid footing in the principalities, where the government and people are of one religion, where the nobles are perfectly aware of the meaning of the word «liberty», and where the youth is taught the Greek tongue, and accustomed to see the deeds of our forefathers represented on the stage: but the unhappy Bulgaria, and the once glorious Macedonia, have lost all light, and are leavened by four centuries of tyranny. Would it were otherwise, and that I might be mistaken! for if the Servians and Bulgarians were to unite with us, it would then be expedient to begin in Moldavia and Wallachia. Peloponnesus, Epirus, Thessaly, Chios, and other parts of Greece, are becoming more enlightened every day, and the Sultan's war against Ali Pasha is very advantageous to our design; hence I conclude, that the insurrection ought to commence in the centre of Greece. The August Arch should appoint Captain George, the Olympian, a brave man, a good officer, and a true patriot, to command in the principalities; as he is well acquainted with the enemy he has to combat, he is the most capable of defending them, even if he do not succeed in crossing the Danube. Besides, the Arch ought to send a person of the country, expert in military affairs, to the said Olympian, to arm his soldiers properly, and exercise them in small bodies; and when it is time to hoist the banner of freedom, let the Olympian be advertised, to cause soldiers disguised as merchants to enter the three fortresses of Ibrail, Giurgevo, and Tourno; then let him despatch corps of cavalry and infantry to surprise them, which may easily be done, from the negligence of the Turks, who have not at each gate a post of above two men.

The Olympian once master of those forts, the enemy will be panicstruck, the phlegmatic Bulgarians may probably revolt, and the Arch will be in a situation to derive great advantage from the diversion in the principalities. A man of diplomatic talent should be sent, as soon as the revolution breaks out, to put an end to the power of the reigning princes, form a popular provi-

sional government, flatter the young Boyards, and choose the members of government from that class. When this is done, in the space of twenty days a force of twenty thousand men may be assembled, commandet by young Moldavians and Wallachians. Such is the opinion which my poor judgment takes the liberty of submitting to the August Arch.

Nr. 1. Copie după un memoriu adresat marclui consiliu, tradus din grecește

Iași, 20 ianuarie/1 februarie 1821

Prea înălțat consiliu,

La 18 ale acestei luni, am fost primit în Eterie, prin Vasile Varlaam. Temeiul că aceasta s-a făcut deabia acum stă în faptul că apostolii, care știau că eu sînt în slujba lui Ali pașa, mă țineau drept un partizan al turcilor. Ca răspuns la această bănuială, mă mulțumesc să vă trimit o copie după adeverințele pe care le-am primit pentru slujbele mele în Rusia. Din acestea veți vedea că dacă mi-am jertfit cîndva averea și mi-am vărsat sîngele, am făcut-o totdeauna pentru libertatea scumpei mele patrii.

Deși, atunci, apostolii m-au lăsat într-adins în neștiință, ca să n-am nici o idee deslușită despre scopurile acestei societăți, înțeleg totuși, în parte, ce trebuie să urmeze și că începutul se va face cu Moldova și Țara Romînească.

În legătură cu aceasta, observ că cu toate că aceste provincii au o populație numeroasă, puțină lume este, în afară de locuitorii de la munte și de pandurii din Oltenia, în stare de a purta armele. Boierimea este șovăielnică, schimbătoare, pornită spre tiranie, și urăște pe greci, pentru că timp de un veac a trebuit să asculte de voievozi din acest neam. Dacă totuși, marele consiliu se folosește de persoane care cunosc bine aceste ținuturi, nădăjduiesc că societatea noastră va face progrese aici, și atunci n-o să mai avem a ne teme de nici o schimbare [a felului lor de a gîndi]. Boierimea Țării Romînești este mai înclinată spre libertate decît cea a Moldovei. Compatrioții noștri, în amîndouă provinciile, sînt mai ales arendași, care știu să mînuiască armele ca să se apere de hoți. Cei mai buni soldați sînt cîțiva atenieni acarnanieni, thesalieni, macedoneni, epiroți, albanezi, bulgari și sîrbi, abia 4 000 de oameni, și atinși de multe vicii. Prea înălțatul Consiliu n-ar trebui niciodată să uite că Rusia, teribila Rusie, deși are trupe regulate: cavalerie, artilerie și toate cele trebuincioase pentru ducerea unui război, a rămas totuși în Țara Romînească aproape doi ani în defensivă; și după ce și-a pregătit îndeajuns rezerve de bărci și pontoane, numai cu mari greutate și pierderi a trecut Dunărea. Deoarece este știut că malurile acestui fluviu sînt acoperite cu cetăți pe care turcii înțeleg să le apere cu tărie.

Eteriștii, care se află aici, susțin că Bulgaria este organizată pentru răscoală și este gata să ia armele la cel dintîi semnal.

Eu răspund împotriva că o astfel de afirmație este nu numai neverosimilă dar și absurdă. Nu este greu să se organizeze Eteria în Principate pe o scară mare, deoarece cîrmuirea și poporul au aceeași religie, boierimea știe pe deplin ce trebuie să însemne cuvîntul libertate, iar tinerimea a fost instruită în limba greacă și este deprinsă să vadă pe scenă faptele strămoșilor noștri; numai nenorocita Bulgaria și Macedonia — altădată încărcată de glorie — au pierdut toată lumina și o cîrmuire tiranică de patru veacuri le-a desfigurat cu totul.

O ! de-ar fi altfel, și de m-aș înșela ! Căci dacă sîrbii și bulgarii s-ar uni cu noi, atunci ar fi potrivit să se înceapă revoluția în Moldova și Țara Românească. Peloponezul, Epirul, Thesalia, Hios și alte părți ale Greciei, fac zilnic progrese tot mai mari în luminarea [poporului], iar războiul sultanului împotriva lui Ali pașa este foarte favorabil planului nostru; deduc din aceasta că revolta ar putea să înceapă în inima Greciei. Prea înălțatul consiliu ar trebui să încredințeze comanda supremă în Principate căpitanului Iordache Olimpiotul, un bărbat viteaz, ofițer minunat și patriot adevărat; deoarece își cunoaște bine dușmanul cu care are de luptat, el este cel mai potrivit pentru apărarea acestor țări, chiar dacă nu ar reuși să treacă peste Dunăre. Pe lângă aceasta, consiliul ar trebui să trimită la Olimpiotul un pămîntean care să fie deprins în treburile războiului, ca să-i înarmeze soldații cum se cuvine și să-i instruiască în mici unități; cînd va sosi vremea de a se ridica stindardul libertății, să i se dea veste Olimpiotului pentru ca să trimită în cetățile Brăila, Giurgiu și Turnu ostași travestiți în negustori; atunci le va putea ataca pe neașteptate cu cîteva unități de pedestrime și călărimă, lucru care se va întîmpla cu puțină trudă, cunoscută fiind neglijența turcilor, care n-au la fiecare poartă străji mai puternice de unul sau doi oameni. Odată stăpîn, Olimpiotul, pe aceste cetăți, dușmanul va fi cuprins de spaimă năpraznică, liniștiții bulgari se vor hotărî, probabil, pentru revoltă și consiliul Eteriei are prilejul să tragă mare folos de pe urma diversiunii din Principate.

Îndată după izbucnirea revoluției, un bărbat cu talente diplomatice ar trebui trimis ca să pună capăt puterii principilor cîrmuitori, să alcătuiască o cîrmuire provizorie populară, să lingusească pe boierii tineri și să aleagă din această clasă pe membrii guvernului.

După ce se va fi întîmplat aceasta, în răstimp de 20 de zile se poate aduna o forță de 20 000 oameni, care trebuie să fie comandată de tineri moldoveni și munteni.

Accasta este părerea pe care, după modesta mea judecată, îmi iau libertatea s-o prezint prea înălțatului consiliu.

Th. Gordon, *History of the Greek revolution*, Book I Edinburg, London 1832. Appendix No. 1, p. 135—136. Publicat de E. Vîrtosu, *Despre Tudor Vladimirescu*, p. 51—54, trad. rom. după textul german dat de I. W. Zinkeisen în *Geschichte der Griechischen Revolution. Nach dem Englischen des Thomas Gordon bearbeitet*. . . , Leipzig, 1840, p. 161—164. Traducerea de mai sus este dată după E. Vîrtosu, confruntată cu textul englez.

Iași, 24 ianuarie 1821

Domnul M. Suțu arată lui Al. Ipsilanti că este credincios Eteriei, condamnă felul cum lucrează eteriștii din Moldova, provocând bănuiele moldovenilor, și adaugă că se va ocupa de înscrierea și recrutarea ostașilor în Moldova, precum și de chestiunea aprovizionării.

Iași, 24 ianuarie 1821

Prea luminate principe și prea iubite frate¹,

Am primit frățesca d-voastră mult dorită mie scrisoare din 12 ianuarie, care mi-a pricinuit o deosebită bucurie. Nu pierd timpul ca să vă exprim recunoștința și bucuria sufletului meu. Aceasta este în mod reciproc de prisos prea iubite frate, întrucît luminăția ta ești plin de zel și de iubire de patrie și prin urmare orice laudă îți este inferioară. Eu nu. . .², iubite frate, să mă ierți că am s-o spun, cu astfel de sentimente; dar potrivit situației mele, potrivit împrejurărilor în care mă aflu și potrivit felului cum mâinile mele sînt legate, pot să acționez, dar aici, trebuie să mărturisesc, ne deosebim mult; dar ce-i de făcut?

Prea iubite frate, am spus odată și o spun din nou pentru ultima dată că nu mi-am închis ochii în fața atîtor primejdii, pe care le arată așa de bine luminăția ta, cînd am intrat în Eterie. Prin urmare sînt cu totul al patricii, precum i-am spus și domnului Gheorghe Lasanis, și nu am nimic pentru mine, ci toate sînt ale nenorocitei și întrucîtva ale fericitei, precum sper, a prea iubitei mele patrii. Așa să fie, doamne Hristoase! Zic că luminăția ta, controlînd politica mea actuală, nu trebuie nici să se mire, nici să-mi reproșeze de cele propuse prin prea iubitul meu frate Iacovachi, ci chiar să mă laude de grija ce am pentru planul general. Așadar, precum eu am citit cu cea mai mare atenție și am reflectat asupra celor expuse într-adevăr cu sinceritate de luminăția ta, astfel rog ca și prea iubitul meu frate să citească cu aceeași atenție cele scrise de mine cu toată sinceritatea. Dacă scriu ceva cuminte și folositor, să-l admită și să-l aprobe cu votul său; iar dacă este ceva fără rațiune și care nu ne convine, din necunoașterea lucrurilor mai generale și a întregii organizări întrucît sînt încă nou, să mă ierte, să mă lumineze în mod sincer și liber și prin urmare să-l înlăture și să-l dezaprobe. Astfel trebuie să fie în viitor corespondența noastră, bazată pe sinceritate și încredere reciprocă, și încep răspunsul meu.

I Sînt recunoscător de dispoziția ta și de frățesca ta dragoste cu privire la secretul intrării mele [în Eterie]. Într-adevăr este foarte necesar aceasta. Furia așa-zișilor compatrioți împotriva mea îmi este cunoscută din experiență. Și toate cele ce au făcut și fac îmi sînt cunoscute, dar ce-i de făcut? Îi las în judecata ochiului care vede totul. Nu-mi pare rău de ceea ce se face împotriva mea, dar îmi pare rău văzînd că sînt orbiți de patimă și nimicesc neamul

¹ Alexandru Ipsilanti.

² În text cuvîntul: τρεδέρω.

nostru. Postul în care mă aflu, este al tiranilor obraznici și cruzi, dar cu mila lui Dumnezeu se află sub protecția prea dreptului împărat Alexandru. Aflându-mă sub un astfel de scut, sper că nu vor putea să-mi facă rău dacă nu vor avea probe foarte puternice, adică acte. Probele acestea, grație lui Dumnezeu, se află numai în mâinile prea lui tatului și prea iubitului meu frate. Deci, nu mi-e frică. Principalul este să nu dăm de aici dușmanilor astfel de probe și avînd în vedere colaborarea noastră înțeleaptă, sper că nu le vom da. Nu trebuie să mă condamni pentru cele comunicate prin prietenul Iacovachi, deoarece spiritul și scopul organizării, care începuse, era ceva minunat, frumos și foarte bun; dar iubite frate, procedeul mi se păruse nu...¹ din punct de vedere al sincerității. Luminăția ta, neactivînd aici, nu putea acționa cu circumspecția necesară potrivit cu regimul de aici, care, cu cît e mai mic și mai restrîns, cu atît e mai delicat și mai greu de osîndit pentru micimea lui. Deci executarea lucrurilor sub conducerea unor particulari care, deși credincioși, nu sînt în stare să judece, și prin urmare modul în care se achită de sarcina lor, oricît de secret ar fi, este însă totdeauna cunoscut de pămînteni. Pămîntenii, văzînd că se iau măsuri de ordin așa de general, urmează că sau vor bănuî că stăpînirea face pe voia celor care acționează, lucru care este foarte vătămător, sau vor bănuî altceva și vor înștiința stăpînirea; și atunci stăpînirea nu s-ar compromite împiedicînd executarea sau păstrînd tăcere? Dacă primul ar fi dezastruos pentru planul obștesc, al doilea ar fi o confirmare a bănuielilor lor.

Aceste lucruri, prea iubite frate, mi se par adevărate; cel puțin acestea m-au silit să fac observațiile prin postelnic și mi se pare că au fost făcute din zel și din iubire de patrie. Chem pe Dumnezeu ca martor dacă am avut vreun interes, dacă am sau dacă voi avea vreodată. Dacă lucrul se va face în felul cum îl propun în al doilea capitol din răspunsurile mele la problemele puse de luminăția ta, mi se pare că scopul, pe cît posibil, se va îndeplini, iar aceasta se va acoperi cu pretextul binecuvîntat al stăpînirii. Dezaprobarea sau aprobarea ta va fi și a mea dorință.

La partea a doua din instrucțiunile domnului Gh. Lasanis, răspund că de curînd le-am văzut. Într-adevăr îți scriu sincer că mi-au plăcut foarte mult; este opera unei minți drepte și strălucite, minte, în care speră acum întreg neamul meu. Aceasta cred că este o laudă suficientă. Însă paragraful acesta să fie legat cu cel expus mai înainte; iar dacă luminăția ta nu vei aproba observațiile mele și cele expuse de mine, atunci este nevoie ca acele instrucțiuni să fie puse în aplicare. Unesc aici, iubite frate, și paragraful al treilea din scrisoarea ta, întrucît are legătură.

Văd că executarea e urgentă. Această executare nu poate să întîrzie, sau să aducă întîrziere în planul general, deoarece partea grea este organizarea puterilor potrivit obiceiului pămîntului, cum n-ar fi trebuit, și veniturile din

¹ În text cuvîntul: ἀδελφότης.

aceste puteri, pentru motivele, pe care prictenul Iacovachi le-a expus pe scurt prea luminaților și prea iubiților mei frați, principele Nicolae, fratele tău, și principele Cantacuzino, pe care te rog să-i săruți dulce din partea mea. Mă ocup încă de proiectul de organizare; îndată ce se va întocmi, va începe imediat înscrierea și recrutarea purtătorilor de arme care se află în Moldova; se va face în interval de cincisprezece zile cel mult, și aceștia avînd pretextul garanției generale din partea stăpînirii, nu pricinuieste bănuiei. Deci să nu aibă frică prea iubita mea luminăție. Acțiunea pentru contribuția tovarășilor n-a încetat, se lucrează și se va lucra; am și averea unui decedat Adam, care, sper, să dea eforiei o sumă însemnată. Chestiunea alimentelor este cuprinsă în răspunsurile pe care le-am dat la probleme. De aceea spun, frate, că atîta timp cît vei avea pe acesta care îți scrie, și acesta are sufletul în corpul său, să nu ai nici o bănuială. Grija ta trebuie să se îndrepte în altă parte. Aici nici bănuială, nici frică să nu ai, și nici osteneală mari să nu depui, deoarece eu sînt ascultător la toate ordinele tale. Dificultățile, frica și osteneala îmi revin mie, dar sacrific totul pentru iubita mea patrie și pentru prea iubitul meu frate, principele Ipsilanti; sînt un om de caracter și voi fi pînă la moarte; de aceea și dușmanii mei sînt mulți. Deci, te rog să judeci cu cugetul tău adînc toate acestea și răspunsurile mele asupra tuturor problemelor. Și dacă îți plac îndreptările în urma cărora pot să admit problemele, te rog să le compui pe capitole și să mi le trimiți îndată, ca să le semnez și apoi să le trimiți unde trebuie și unde vrei luminăția ta.

Te rog să-mi permiți să fac o remarcă, pe care cred că trebuie s-o cunoști, ca să-mi faci serviciul să mi-o explici, iar eu să-mi cunosc datorită și să știu cum trebuie să mă port, și pe lingă acestea să-ți arăt și foloasele cele mari, care cred că pot fi aduse scopurilor noastre. De aici să înțelegi, frate, că expun totul cu sinceritate.

Mă gîndesc și presupun că nu greșesc, prea iubite frate, că imperiul rus deși apără neamul nostru, precum avem probe foarte puternice, și chiar să vrea să. . .¹ nouă și luminăției tale, mă gîndesc, zic, că nu vrea pentru motive mai înalte și pentru relațiile politicii europene esențiale să arate că ar avea vreo idee de cele ce se întîmplă. Deci urmează ca și trecerea cu bine a luminăției tale prin Iași să aibă loc după explozia generală. Dacă, prin urmare, presupunerea aceasta este întemeiată, rezultă că și eu sînt dator să urmez aceeași linie și să respect aceleași directive pentru. . .² ale curții în părțile acestea. Dacă astfel stau lucrurile, te rog să mă luminezi cu răspunsul tău, și promit că, în numele sfintei noastre legături, nimeni nu va afla nimic. Promit că mă voi purta întru totul. . .³ potrivit dorințelor și îndrumărilor de sus. Zic dar, dacă voi fi informat și voi avea ordine, aceasta ne va servi foarte mult în cele

¹ În text: νὰ τζεδέρη.

² În text: διὰ τὸν λόγον τῆς πεντετζίονας τῆς αὐλῆς.

³ În text: ἀδετάτον.

plănuite de noi deoarece presupun că dacă întreprinderea va merge bine protecția în mod firesc va acorda drepturi de ocupație provizorie, iar soarta acestor două principate se va hotărî după terminarea cu ajutorul lui Dumnezeu a întregii acțiuni fericite și salvatoare. Deci, când conducerea domnitorului ce va fi pus va fi confirmată, cum este și acum confirmată și recunoscută, această conducere, zic, va ajuta după părerea mea foarte mult și în alimente și în bani întreg neamul nostru. Atunci voi putea să ajut în mod sistematic, iubite frate. Martor îmi este Dumnezeu că nu scriu acestea nici cu înșelăciune, nici din vanitate, acestea sînt patimi pe care nu le cunosc, ci din dragostea de a servi patria în acest fel, dacă creșterea mea de pînă acum nu-mi permite s-o servesc în felul în care o vei servi luminăta ta. Iubite frate, am scris totul cu sinceritate. Dacă aceste observații ale mele nu sînt drepte, te rog să mi-o scrii pe șleau. Scriu cifrat, gîndindu-mă că este mai sigur. Te rog să admiti această, deoarece este un motiv pentru o mai mare liniște a mea. Știi foarte bine că am un frate și rude la Constantinopol. Te rog deci să-mi trimiți o scrisoare către oricare din cforii din Constantinopol vei crede, dîndu-i ordin ca să vorbească cu fratele meu Nicolae, care în scurtă vreme va fi tovarăș, ca să i se pună la dispoziție la timpul oportun o corabie a frăției; iar acest efor să aibă grija să înștiințeze pe fratele meu. Te rog în mod insistent; cu aceasta mă vei obliga mult.

Termin, frate, încredințînd onoarea și viața mea, familia mea și liniștea tuturor locuitorilor acestei țări cu care am fost însărcinat, pentru care sînt responsabil, generozității caracterului tău, cinstei tale și sfintei frății a Eteriei Prietenilor.

Mihai Suțu voievod ¹

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἐλλ. ἐπαν., I, p. 285 290. Text grec.

55

[24 ianuarie 1821]

M. Suțu înștiințează pe Al. Ipsilanti cum va proceda la înrolarea oamenilor din Moldova fără să trezească bănuieli, arată că este necesar un ordin către Pisani ca să ignoreze pregătirile Eteriei și îi cere informații în legătură cu itinerariul ce urmează să-l parcurgă oștile eteriste în trecerea prin Moldova.

[24 ianuarie 1821]

[Răspunsul lui M. Suțu la unele propuneri ale lui Al. Ipsilanti].

I Este primit întru totul; rămîne totuși să fie ajustat cu observațiile expuse în mod special, adică sînt desigur exccutor binevoitor al ordinelor conducerii în orice moment, în ceea ce cere jurămîntul meu; dar mi se pare necesar ca toate poruncile să fie perfect compatibile cu îndatoririle mele obștești, ccrute de slujba mea, pentru motivele expuse în scrisoare.

¹ I. Filimon precizează că M. Suțu a scris cifrat cu mîna sa acest memoriu.

II Se poate reuși prin felul cum voi organiza potrerile dar nu știm cîți sînt, fiindcă numărul fraților care se găsesc aici, după un calcul precis, abia se ridică la 3 000 oameni în stare de a purta arme. Ceea ce după catagrafie va fi un pretext vădit, și care nu va putea pricinui cea mai mică bănuială, este faptul următor, că anume cu apropierea primăverii este un vechi obicei ca acei care n-au de lucru să meargă la prădăciuni, de aceea stăpînirca, neputînd, chipurile, să-i îndepărteze din țară, recurge la angajarea poterilor, care împreună cu ogcacurile vor înscrie pe chezașii tuturor acestora, primind garanțiile fiecăruia. În chipul acesta organizarea devine foarte ușoară, fără să pricinuiască cea mai mică bănuială. Toți aceștia au cel puțin armele lor și o parte din cartușe. Cînd va trebui, este ușor să se obțină într-un interval scurt proviziile necesare, și nu acum, deoarece orice pregătire de război « en gros » poate trezi bănuieli. În privința tunurilor este cu totul imposibil, fiindcă este lipsă de tunuri și de oamenii necesari.

III Al treilea este cu totul admis, fără nici o observație.

IV Și acesta este admis cu totul, care se face și se va face.

V Ți-am promis odată că întreaga mea avere este a neamului; deci nu este admis nici un cuvînt la punctul V. Dar știi de lipsa ciudată de monedă și de aceea procurarea imediată a celor 600 000 este imposibilă. Promit să dau și să trimit la diferite intervale tot ce voi reuși, atît în timpul trecerii tale, cît și după trecerea ta. Cu toate acestea e nevoie de un ordin către Pisani aici ca să închidă puțin ochii cu privire la cele făcute de unii în folosul conducerii. Aceasta nu va trăda obiectul și nu va revela cauza; dar ar fi de mare folos, întrucît boierii nu recurg decît la el, iar eu, întrucît iubesc țara, ca pe copiii mei, desigur, n-am să o despoi. Promit acest lucru în mod formal.

VI Promit aceasta cu cea mai mare ușurință și în așa fel ca să nu produc cea mai mică bănuială. Dar ca să poată reuși, trebuie să-mi scrii pe ce drum se va face trecerea, ca să știu. Sînt de părere pe la Leova, deoarece acolo și proviziile pot fi procurate ușor și modul pe care am să-l întrebuițez acolo este realizabil înspre județele de jos, deoarece trebuie socotit că fac acest lucru pentru nevoile orașului, pe lângă acestea de adăugat că orașul Focșani este mai aproape. Am calculat că pentru treizeci de mii oameni, precum îmi scrii, sînt destule 1 500 chile locale pentru zece zile. Scrie-mi dacă sînt destule; de ascmenea și cîte vite mari sînt necesare; calculul acesta trebuie să se facă foarte repede și să mi se comunice.

VII Acest lucru, prea iubite frate, este imposibil, pentru motivele neuitatului tău tată de care-mi scrii, fiindcă acest lucru a deschis ochii barbarilor și este mult. . . ¹.

Acestea sînt lucrurile la care într-adevăr mă pot angaja. Cumpănește-le și comunică-mi hotărîrea ta ².

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ., I, p. 290—292. Text gree.

¹ In text: προεχτ κόν.

² I. Filimon precizează că M. Suțu a scris cifrat.

Iași, 25 ianuarie 1821

Iacovachi Rizos Nerulos înștiințează pe Al. Ipsilanti că moldovenii sînt neliniștiți de numărul prea mare al arnăuților adunați la Iași.

Iași, 25 ianuarie 1821

[Către Al. Ipsilanti]

A întârziat domnul să vă strică, întâi ca să se gîndească bine asupra problemelor, și al doilea din cauza morții lui Aleco vodă a avut de trimis multe scrisori la diferite persoane. Mutarea domnului în Țara Românească este cu neputință, potrivit stipulațiilor. În legătură cu aceasta sîntem foarte bine informați. Ministrul, potrivit instrucțiunilor sale, este în imposibilitate să se ocupe de această mutare; deci domnitorul ar fi întâmpinat mari greutăți din partea curții Rusiei dacă s-ar fi mișcat din locul lui.

Am recomandat lui Tzunis din partea domnitorului să nu spună nimic căpitanilor din Țara Românească ca din partea domnitorului, fiindcă aceasta nu numai că nu va aduce nici un folos, ci va face foarte mult rău atît domnitorului cît și intereselor frăției. Pînă este, precum se vede, pentru lucrurile prostești ale lui Aleco. Acțiunile lui așa îl arată. Am văzut ce are să se întîmple la Constantinopol.

Alaltăieri a venit bătrînul Roznovanu la domnitor, foarte speriat, și i-a spus confidențial că mulți albanezi fără conducători și fără vreo cheazășie locuiesc în hanurile din Iași; fiind întrebați de ce locuiesc astfel adunați și fără lucru, au răspuns că au de gînd să plece cu toții împreună în patria lor în primăvară. Răspunsul acesta a făcut ca cei de aici să fie și mai bănuitori, iar Roznovanu a cerut domnitorului ca albanezii să fie îndepărtați. Domnitorul i-a răspuns că va cerceta cu atenție chestiunea. A doua zi a venit aga, fratele mitropolitului, și a spus același lucru. Domnitorul a răspuns în sfîrșit că este periculos să îndepărteze atîția oameni în același timp, să-i lase iarăși fără cheazășic, este de asemenea periculos. Deci el se gîndește că singurul mijloc ca să nu se împrăștie primăvara în țară și să se facă hoți este să orînduiască puterile, ca să-i lege cu garanția ogeacurilor și să-i împartă în același timp în toată țara și prin numirea lor să slăbească puterea lor. Roznovanu a început să facă obiecțiuni, spunînd că țara nu poate să suporte căpităni și că vor avea loc nelegiuiri. Domnitorul i-a răspuns că, pentru a evita un rău mai mare trebuie să prefere un rău mai mic, principii ¹ să-și aducă aminte de cuvintele mîlc. Am dovedit atunci la Sculeni, ce lucru greu este recrutarea aici unde guvernarea este îngredită de tratate, unde consulul cercetează cea mai mică mișcare și protestează la toate actele guvernului, unde austriacii sînt spioni și trădători. Lucrurile

¹ Nicolae Ipsilanti și Gh. Cantacuzino.

de aici n-au nici o ordine; este o poliarchie; se va ajunge la anarhie dacă lumina voastră nu veți pune lucrurile la punct. Vă aduc aceasta la cunoștință din datorie. Aproape toți efortii au demisionat din cauza neorînduiei lucrurilor. În numele lui Dumnezeu și pentru iubirea de patrie, puneți lucrurile la punct, ca să nu fie vătămate interesele patriei comune de o rea întrebuințare. Lumina voastră cercetați, informați-vă și apoi aduceți cît mai repede îndreptările necesare. Așteptăm călăraș; am să vă comunic îndată orice știre nouă vom afla.

I. Rizos ¹

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I p. 292—293. Text grec.

57

Chișinău, 30 ianuarie 1821

Al. Ipsilanti comunică lui M. Suțu observațiile sale asupra propunerilor făcute de acesta în legătură cu pregătirile Eteriei.

Chișinău, 30 ianuarie 1821

Prea înălțate doamne și prea iubite frate ²,

Am primit frățesca ta scrisoare din 24 ianuarie; m-am bucurat peste măsură de expunerea sinceră a opiniilor tale. Am așteptat-o cu nerăbdare, ca să-ți explic și eu mai sincer și mai simplu chestiunile speciale și generale ca la un frate prea iubit și adevărat patriot, care este însuflețit de sfînta iubire de patrie. Deci prin scrisoarea prezentă îți comunic observațiile mele, pe care te rog să le primești ca venind de la un frate adevărat și de la un prieten sincer.

Conduita pe care înălțimea ta ai fost silit s-o adopți tot timpul drago-manatului tău nu scapă atenției tale că a inspirat unele idei împotriva persoanei tale, care persistă încă, neavînd înălțimea ta pînă acum prilej să le combați, și pe care n-au încetat, scriînd, să le aprobe. Puterea care ne apără s-a împotrivit la numirea ta în scaunul Moldovei, dar ce alt lucru putea să bănuiască decît acela, pe care îl credea, că înălțimea ta, partizan hotărît al puterii otomane care este astăzi pe ascuns potrivnică cu totul intereselor puterii protectoare, ai promis împotrivirea ta față de ea, și pentru aceasta ai primit drept răsplată scaunul Moldovei? Cum era deci posibil pînă acum să înde-părtezi aceste bănuieli împotriva înălțimei tale? Ce probe, ce fapte folositoare au văzut din partea ta? Desigur nici una. Așadar, nu este lucru ciudat dacă există astfel de bănuieli nepotrivite împotriva ta.

Cît despre mine, nu încap nici o îndoială că am raportat și raportez tot ce am știut în legătură cu persoana ta, și cele necesare împotriva acclora care

¹ Iacovachi Rizos Nerulos.

² Mihai Suțu, domnul Moldovei.

alimentează aceste idei; dar desigur nu scapă atenției tale că pe atât de greu este să convingi o stăpînire, care crede altfel numai din motive foarte simple, pe cît de ușor este să-ți schimbi opiniile tale cu aceleași fapte; de aceea i-am trimis acele probleme pe care, admitîndu-le înălțimea ta, mi-ar fi dat suficient prilej ca să refer realmente cu privire la persoana ta. Deci primind scrisoarea ta și văzînd cele cuprinse că admiti problemele mele cu unele observații, pe care le critic aici după slabele mele idei; aștept cu deosebită bucurie problemele semnate, ca să le trimit unde trebuie, și să probez nu numai prin vorbe ci și prin fapte tot ce am pomenit pînă acum pentru luminăția ta. Din aceasta rezultă două lucruri, că și eu nu apar că aș căuta să înșel, și înălțimea ta s-a schimbat de cum era bănuir și că este cu totul altfel, binevoitor și devotat. Mă gîndesc, că-mi este îngăduit să fac observațiile mele la cererile tale, pe care dacă ai vrea să le urmezi, bine, dacă nu, am să le trimit întocmai.

I Ce vrei să spui, te rog, că «vei executa cu bunăvoință ordinele trimise de onorata conducere, dacă vor fi compatibile cu îndatoririle obștești cerute de slujba ta?» Slujba ta cere să faci tot ce poate imagina cineva împotriva noastră, fiindcă ești slujbaș al aceluia, pe care noi îl combatem. Deci aceasta vrei să promiți sau alt ceva?

II Întru cît nu am experiență de datinile și obiceiurile turcești de acolo, las să se facă organizarea cea mai convenabilă, pe care ai s-o aprobi; este suficient ca numărul cerut de ostași să se completeze.

Tot ce-mi scrii la punctul V în legătură cu cel de acolo (adică consulul rus Pisani), se va îndeplini îndată după trimiterea acestor promisiuni.

V Cantitatea promisă de 1 500 chile locale este suficientă; nu trebuie însă să te mărginești numai la drumul de la Leova, ci și la cel de la Sculeni. De asemenea și 1 500 vite sînt suficiente.

VI Deoarece este socotit ca imposibil, să rămînă și vom găsi alt mijloc.

Acestea sînt puținele mele observații, pe care ți le supun, dacă vrei să le aprobi sau nu.

Cu privire la oamenii, pe care te-am rugat să-i numești căpitani, primind și puterile, nu pomeni nimic. Te rog să am un răspuns hotărîtor și în această chestiune, ca să știu ce să fac cu ei. Socot că înălțimea ta poți să dai îndată posturile de căpitan; iar după ce se vor organiza și puterile, atunci se pot da și acestea aceluiași persoane.

Viu acum la ultimul paragraf al scrisorii tale, care este și mai important pentru răspuns. Înălțimea ta nu poți să aduci patriei noastre serviciile mari pe care ți le cere decît pînă la mișcarea generală. Pînă atunci e necesar să păstrăm secretul și să depunem neapărat o muncă neobosită pentru acțiunile noastre secrete, pînă cînd puterea noastră protectoare are nevoie, din înalte motive politice, de aceeași păstrare de secret; înălțimea ta, îndeplinind atîtea servicii, la timpul convenit vei obține drepturi înalte și față de patrie și față de puterea protectoare. Iar după ce se vor lua armele și vor înceta toate aceste nevoi,

cine poate să se împotrivească drepturilor de netăgăduit pe care le are de atîția ani în Țara Romînească și Moldova? Cine nu vede că puterea protectoare după ce a pierdut atîtea oști și atîția bani pentru cucerirea acestor două provincii, nu le va păstra pentru sine ca un bastion al întregii sale împărății? Cum în sfîrșit ea va fi răsplătită pentru această apărare acordată nouă? Deci nu sînt motive ca să prevedem în mod limpede că conducerea provizorie a Țării Romînești și a Moldovei va fi aprobată din partea Puterii protectoare în felul unui cuceritor.

Aceasta avînd loc, cine din patrioții noștri iubitori de patrie va suporta, după ce patria sa va fi eliberată, să domnească în provincii străine și să nu se bucure de roadele dulci ale eliberării patriei sale și de onorurile date de ea cu recunoștință vitejilor săi luptători potrivit cu virtuțile, calitățile și serviciile lor? Și în sfîrșit pentru ce înălțimea ta să vadă viitorul mărginit și să nu aibă înaintea ochilor un teren nemărginit al gloriei? Un astfel de amor propriu nu numai că nu este nepotrivit caracterului și calităților tale, dar chiar se cere.

Cînd, prea iubite frate, este vorba de fericirea unui neam, care de mult suferă sub jugul barbariei, nu trebuie, socot, niciodată ca cineva să se gîndească la ceea ce poate să facă după ridicarea neamului însuși (aceasta este rău), ci la ceea ce este dator să facă în acea epocă fericită. În acest fel el își satisface propria lui conștiință, își îndeplinește îndatoririle lui neapărate, se supune strigătelor naturii și chiar obligă neamul său, prin îndeplinirea îndatoririlor sale, să-i graveze numele pe templul nemuririi, printr-o inscripție a recunoștinței sale veșnice, fără să mai aștepte pentru gîndurile lui anterioare vreo răsplată în urma zelului arătat mai tîrziu de o putere protectoare, care este probabil sau chiar sigur că acordă protecția sa și pentru interese care nu sînt de disprețuit.

Ca să ceri înălțimea ta să-ți conformezi acțiunile cu dorințele puterii protectoare este un drept care nu-ți este contestat, ci îți este asigurat, că astfel trebuie să urmezi. De aceea se cere și executarea strictă a celor cerute; de aceea păstrarea secretului etc., fără însă să aștepti răsplata ta de la această putere, ci de la nenorocita noastră patrie, care nu poate niciodată să se arate nerecunoscătoare în fața unui bărbat cu ascmena virtuți, calități, vrednic, cum ești înălțimea ta, de care va avea mare nevoie. Sînt de acord că înălțimea ta, pentru creșterea ce ai primit, nu poți să servești patria ta în același fel, adică ca și mine, cu arma împotriva dușmanilor săi. Dar oare această nefericită patrie nu are nevoie și de oameni politici și de buni guvernatori, precum ești înălțimea ta?

Acest răspuns, prea iubite frate, mi-a fost provocat de scrisoarea ta, cu toate că părerea mea despre înălțimea ta nu-mi permitea astfel de observații și răspunsuri.

Din această scrisoare a mea vezi cît de sincer sînt, și să nu te îndoiești nici un moment că voi controla mereu în conștiința mea, legătura de prietenie și de frățietate a noastră.

Aștept cu nerbădare numirea ta în Țara Românească (să dea Dumnezeu !) și atunci vom începe conversații la un nivel superior. Eu am îndeplinit îndată tot ce mi-a fost posibil. Să dea Dumnezeu să reușim amândoi în acest plan dorit.

Tot ce-mi scrii despre fratele tău se va executa îndată și să nu ai nici o grijă. Aștept o listă a corăbiilor aflate la Constantinopol și atunci voi desemna o corabie potrivită, care să fie la dispoziția domniei tale, deoarece știi că toate corăbiile ce se află sînt destinate acțiunilor de război.

Deocamdată acestea. Aștept cu nerăbdare răspunsul tău și ratificarea cererilor, ca să le trimit unde trebuie. Te rog să continui prietenia și iubirea frățască potrivit cu cea a subsemnatului.

Prieten sincer și frate
Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 294—299. Text grec.

58

Iasi, 31 ianuarie 1821

Legămîntul unor eteriști din Moldova de a acționa ca niște frați de cruce și de a îndeplini împreună cu oamenii lor orice poruncă vor primi din partea episcopului general.

Iasi, 31 ianuarie 1821

Noi mai jos subsemnați tovarăși, vrînd să întărim și mai mult prietenia și dragostea între noi, am hotărît și ne-am făcut frați de cruce și am jurat pe sfînta evanghelie, pîine și sabie, ca în viitor să fim nedespărțiți, să ne socotim un suflet în atîtea corpuri și să nu dăm ascultare intriganților care ar veni să pîrască pe unii altora, ci să avem încredere deplină și sinceritate între noi. Cînd cineva dintre noi va avea vreo nemulțumire împotriva celuilalt, să spună aceasta în fața noastră. Iar pe acela dintre noi, care nu va respecta întocmai frăția de cruce, sau va divulga cele spuse între noi, jurăm în numele lui Isus Hristos să-l urmărim cu toții pînă la moarte. Facem cunoscută această legătură a noastră și Episcopului general, singurul nostru șef, pe care l-am recunoscut și îl recunoaștem ca să fie sigur și luminăția sa, că sîntem un suflet și o părere, și repetăm jurămîntul nostru că vom fi binevoitori împreună cu oamenii noștri la orice poruncă a lui, fără ca ceva să ne împiedice. Și dacă vreodată pronia divină va binevoi, (ceea ce dorim cu toții din inimă), ca Episcopul general și șeful nostru să răspundă la chemarea întregului neam și se va afla în mijlocul nostru, vom fi cu toții gata și cu oamenii de sub conducerea noastră, să jertfim viața noastră pentru siguranța respectatei lui persoane, și rămînem

Ghenadie ieromonah, Gherasim Orfanos, Gheorghe Gatzos, Vasile Barla, bimbașa P. Kotzos, Constantin Hagi Lazar, Evangelis Teodosie, Ghica Guanis, Gheorghe Kurtoglu, Hagi Gheorghe, Hagi Nicola, Sfetco Milcovici, Hagi Dimitrie Tanasis, bimbașa Anastasie Mantzetic din Arghirogastro, Gheorghe Lasanis

I, Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 283—284. Text grec.

[Ianuarie 1821]

Împărăteasa Elisabeta scrie către o domnișoară de onoare în legătură cu plecarea lui Al. Ipsilanti.

[Ianuarie 1821]

Je vous suis fort obligée, mademoiselle, de m'avoir avertie de départ du prince Ipsilanti et, quoique je n'aie plus de paquet à lui remettre, je serai charmée de prendre congé de lui et vous prie de lui dire de venir chez moi demain à midi ou une heure, selon que cela lui sera possible. Voyant que son expédition se reculait d'un jour à l'autre, j'ai donné ma lettre pour le comte Wittgenstein¹ à sa comtesse, il y a environ huit jours. Je vous enverrai au plutôt les derniers numéros du journal².

N. Iorga, *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, București, 1896, II, p. 562. Originalul se află în Bibl. din Berlin, colecția de autografe Radowitz, nr. 1315.

[Sfârșitul lui ianuarie 1821]

Iacovachi Rizos Nerulos comunică lui Al. Ipsilanti că boierii moldoveni sînt neliniștiți de înrolările făcute de eteriști, se împotrivesc organizării poterilor și s-au plîns consulului austriac de concentrările de arnăuți ce au loc în Moldova.

[Sfârșitul lui ianuarie 1821]

[I. Rizos către Alex. Ipsilanti]

Am primit scrisoarea d-voastră din 24 ianuarie și am văzut cele scrise. Înainte de a primi această scrisoare, vă scrisesem. Aici este foarte mare dezordine. Pămîntenii au simțit cele ce se petrec și logofătul Sturza și vornicul Balș au cercetat pe tufecibașa Gheorghe. Mare...³ este printre pămînteni din cauza purtării rele și proaste a celor de aici. Pe scurt, lucrurile merg foarte prost și este mare nevoie să le preîntîmpinați și să le îndreptați, luînd orice conducere de la Gatzos și de la ceilalți și ordonîndu-le să înceteze orice activitate și să se liniștească pînă la un al doilea ordin al d-voastră. Boierii, adică Roznovanu-senior și logofătul Sturza și Sandulachi sînt împotriva organizării poterilor, spunînd că aceasta înseamnă distrugerea țării. Iată situația

¹ L. A. Petru, prinț de Wittgenstein, general rus (1769–1843); era atunci comandant al trupelor din Basarabia.

² Scrisoarea aceasta întărește mărturisirile din 1828 ale lui Ipsilanti (Aricescu, *Istoria revoluțiunii romine de la 1821*, p. 48–49) asupra deplînci aprobări date de Rusia mișcării.

³ În text: πρίσπιλο.

lucrurilor de aici; și ai noștri au în fiecare zi adunări, fără să ne întrebe sau să ne ceară sfatul, ci fac după capul lor, fără vreo chibzuială. Domnul este tare tulburat și supărat. Se gîndește la propriul său pericol, dar mai mult la pericolul neamului întreg, să ne ferească Dumnezeu! Vă spun din nou că este mare nevoie să le ordonați cît mai repede să înceteze cu adunările lor și cu înscrierea soldaților, deoarece mai tîrziu răul nu va mai putea fi lccuit. Am zis și zic din nou, cînd va sosi timpul, armata îndată se va aduna; acum nu numai că este nefolositor, dar păgubitor; fiindcă, dacă nu se va face îndată îndreptarea cuvenită din partea d-voastră, planurile lor vor fi descoperite de pămînteni, care neîncetat spionează și cercetează. Deci, este nevoie de o pauză temporară, pînă să dispară bănuiele. Alaltăieri, unul din boierii pămînteni a spus agentului austriac Raab că se adună aici armate, ca să treacă la sîrbi. Raab i-a răspuns: de ce nu înștiințează serhaturile¹ dimprejur? Aceste neorînduiri și acțiuni nereușite au stîrnit mare vîlvă și ne aflăm în pericol. În numele lui Dumnezeu, preîntîmpinați și îndreptați lucrurile.

Scrisoarea aci alăturată este a fratelui domnului, postelnicul Costache. Era nevoie să intre numai el din cei care se află la curte; el este foarte entuziasmat. Domnul este plin de iubire de neam; el va încerca totul. Veți vedea aceasta și practic. Vă rog să-mi confirmați primirea scrisorii.

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 293—294. Text. grec.

61

[Iași, ianuarie 1821?]

Iacovachi Rizos Nerulos aduce la cunoștința lui Al. Ipsilanti că s-a scris la Constantinopol despre inițierea lui Mihail Suțu în Eterie.

[Iași, ianuarie 1821?]

[Fragment dintr-o scrisoare cifrată a lui Iacovachi Rizos Nerulos către Alexandru Ipsilanti]

«...² Bibica, pe care domnul [Mihail Suțu] l-a adus din Constantinopol aici, și pe care îl are sub supraveghere bănuindu-l mult, și pe drept cuvînt, a spus domnului, că d...² a scris la Constantinopol, calomniînd pe domnul [Mihail Suțu] că este în Eterie. Domnul s-a prefăcut că nu cunoștea nici numele Eteriei și l-a întrebat pe Bibica ce înseamnă acest cuvînt? Iar Bibica a răspuns că există la greci un sistem de francmasonerie împotriva stăpînirii, format din negustorași și profesorași...², care își pune toate speranțele într-un viitor război între Rusia și Poartă».

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 321—322. Text grec.

¹ E vorba de cetățile turcești de la graniță.

² Puncte de suspensie în text.

[Iași, 15 februarie 1821?]

Mihail Suțu se plînge lui Al. Ipsilanti împotriva lui Anastase bimbașa, care înrolează pe față oameni pentru Eterie, și îl asigură că va găsi în Moldova proviziile necesare pentru oștirile sale.

[Iași, 15 februarie 1821?]

[Mihail Suțu către Alex. Ipsilanti]

Anastase Bimbașa, venind aici, a început fără a se sfătui cu eforii, sau cu altcineva, să înroleze pe față și să primească jurămint de la arnăuții boierilor pămînteni, înainte de a cerceta și a se informa despre onestitatea lor, încît a produs multă vîlvă și bănuială în tot Iașul. Mitropolitul și boierii au venit și m-au întrebat cîc este acest Anastase, care înrolează pe față oameni, și ce înseamnă această înrolare? Ei m-au rugat să-l expulzez ca pe o persoană suspectă. De aceea m-am grăbit să-l trimit la Galați, la Caravia, ca să-l țină pe lîngă el și să-l folosească, împiedicîndu-l de a mai săvîrși astfel de acțiuni neîndemînatice.

Mă mir de ce au loc aici astfel de neorînduicli, în timp ce în Țara Romînească deși există Frăția și sînt și arnăuți incomparabil mai mulți, cu toate acestea este deplină liniște și supunere și nu se întîmplă nimic asemănător, iar aici dimpotrivă, fiecare acționează de capul lui și nu vrea să știe de superiorul său.

Pentru cele 1 500 vite am procedat în felul următor. Ca să nu dca de bănuir această pregătire, am pus doi frați să încheie contract pentru acest număr de vite cu alți doi frați; ei vor avea pregătit acest număr de vite chipurile pentru propria lor speculație, și gata de a le preda la timpul oportun. Banii pentru suma aceasta, precum și pentru cele 1 500 chile locale, am să-i dau eu pentru binele neamului. Atît numai cer de la luminăția ta să mă înștiințezi cu zece zile înainte de trecere, ca să dau ordin acolo unde trebuic pentru aceste provizii necesare.

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 326—328. Text grec.

[Iași, 15 februarie 1821?]

Mihail Suțu arată lui Al. Ipsilanti atitudinea sa față de Eterie și cum a organizat pe cei capabili de a purta arme.

Prea luminate și prea dorite frate¹,

Am primit răspunsul tău și am citit cu atenție cele cuprinse. Mai întîi cer iertare fiindcă am întîrziat cu răspunsul meu; observațiile tale la cele ce-ți

¹ Alexandru Ipsilanti.

scrisesem, în loc să întristeze sufletul meu, mi-au produs bucurie, deoarece din ele am văzut sinceritatea și generozitatea convingerilor tale, și că într-un astfel de scop sfînt pentru patria comună nu urmărești altceva nimic, decît interesele patriei. Faptul că-mi arăți cu atîta sinceritate idcile tale este pentru mine cea mai mare laudă și mîndrie, fiindcă ai dovedit prin aceasta că nu mă socotești egoist, ci iubitor de patrie. Așadar și în viitor rog și cer ca un drept frățesc și de compatriot, să mă sfătuiești în toate cele greșite și să-mi îndrepti lipsurile de care nu-mi dau seama și să mă luminezi în tot ce este necesar să cunosc pentru ca astfel să merg fără greș pe calea care aduce folos patriei noastre.

În al doilea rînd aș fi fost un prost dacă în tot timpul dragomanatului meu nu aș fi ascuns pe cît se putea sentimentele mele părintești sau mai degrabă antitiranice și dacă nu m-aș fi prefăcut (precum este nevoie să se prefacă acei care intră într-un astfel de periculos serviciu) că sînt credincios și binevoitor acelei puteri căreia îi serveam. Niciodată însă n-am încetat să ajut în orice moment pe compatrioții mei atît în treburile obștești cît și în cele particulare. Niciodată n-am încetat să mă folosesc de o astfel de politică, încît să nu fiu bănuț, că lovesc în puterea protectoare. Un singur motiv au găsit dușmanii mei să mă calomnieze, anume că am năzuit la domnia Țării Romînești nu tocmai la timpul potrivit. Apărarea mea în această chestiune are nevoie de o argumentare lungă și de diferite documente din corespondența dintre mine și socrul meu. Aceste documente demonstrează în mod vădit că cererea mea de atunci pentru domnia Țării Romînești nu a constituit vreo persecuție din partea mea și a socrului meu, nici o jertfă a onoarei mele, nici o trădare a datorțiilor mele, ci o înaltă dorință. Am reușit să domnesc în Moldova numai prin întrebuițarea mijloacelor care sînt în uz totdeauna la curtea asiaticilor; aceasta niciodată nu mi-a cerut vreo făgăduială în schimbul binefacerilor sale, precum scrie luminăția sa. Despotismul niciodată nu prevede cele ce se vor întîmpla în viitor; vizează totdeauna aurul sau alte interese speciale; niciodată nu urmărește un interes obștesc. Deci este o calomnie neîntemeiată, mincinoasă și stranie din partea dușmanilor împotriva mea. În sfîrșit purtarea mea timp de aproape doi ani, de cînd domnesc, dovedește, cred, că sînt mincinoase toate delațiunile dușmanilor mei; ei nu pot să-mi aducă cea mai mică dojană, că eu aș fi combătut cîtuși de puțin puterea noastră protectoare. Luminăția sa scrie că nici puterea noastră protectoare n-a observat vreun act de ostilitate. Vă răspund: ce poate domnul Moldovei să facă? Eu n-am nesocotit ceea ce era posibil; am dat bani pentru școli; am patru bursieri compatrioți la Paris; la școala din Pisa am trimis bani; de asemenea am trimis bani și la Lipsa pentru editarea unor opere noi; pe învățații neamului meu îi ajut pe cît se poate. Dar de ce n-am făcut mai mult? Vă spun că am datorii peste zece mii de pungi; din cauza unor împrejurări nenorocite veniturile Moldovei sînt foarte restrînse și lipsa de bani în

țară este foarte mare; acestea mă silesc să nu fac tot ce doresc. Dar trecînd sub tăcere celelalte, spun numai: ce alt motiv m-a îndemnat să fiu inițiat în secretul pentru patrie? Desigur, numai iubirea arzătoare pentru patrie. Nu aveam să mă tem de nimic, deși acum sînt în pericol mai mult decît oricare altul pentru atitudinea mea politică. Dacă va reuși acțiunea pentru patrie, precum doresc și nădăjduiesc toți adevărații patrioți, n-am să mă bucur de altceva, decît de cele de care se vor bucura cei din neamul meu; cer numai un singur lucru, eliberarea prea iubitei patrii. Nu pot să sper la vreun alt interes al meu deosebit și pentru aceasta ca un ticălos să mă prefac că sînt patriot. Iar dacă, ferească Dumnezeu! nu va reuși planul nostru sfînt, eu urmează să sufăr mai mult decît ceilalți. Iată deci, cred, o dovadă limpede, care nu poate să fie contrazisă, că sînt un adevărat iubitor de neam, că nu acționez pentru vreun interes personal, ci dimpotrivă toate îmi apar în fața ochilor: uciderile făcute de tirani, trădările din partea dușmanilor mei, nimicirea totală a familiei mele. Mă întrebați ce vrea să zică paragraful meu: «voi fi executor zelos al ordinilor trimise de onorata conducere care vor fi compatibile cu obișnuitele îndatoriri ale slujbei mele»? Vă dau un exemplu ca să lămuresc ideea mea. Dacă onorata conducere îmi va ordona să fac ceva, cu care să compromit puterea noastră protectoare, să calc tratatele, vă întreb, pot să fac acest lucru? sau trebuie să fac acest lucru? Iată pentru o mai bună înțelegere chestiunea poderilor. Boierii mi-au raportat că nu trebuie să se înființeze poderile, fiindcă se vor face foarte mari abuzuri în țară. În această anafora a boierilor oare trebuie să mă port arbitrar și să răspund ca un despot: «așa vreau, așa se va face»? Nici nu pot să răspund astfel împotriva înțelesului tratatelor, nici nu trebuie; ci lucru înțelept este să urmez calea de mijloc, ca să reușesc, fără să mă opun privilegiilor boierești, și fără să dau de bănuir în privința scopului plănuir, precum am și făcut. Iată ce înseamnă paragraful meu, adică execut cu zel ordinele onoratei conduceri, care se potrivesc sau pot să se potrivească cu îndatoririle slujbei mele, care nu atacă privilegiile acestei țări a cărei garantă este Rusia, și acționez în așa fel încît să nu provoc bănuiri asupra sfîntului scop. Numărul celor recrutați aici nu este încă cunoscut; peste puțin timp îl veți afla în mod exact de la mine, deoarece am organizat poderile în modul următor: la două ogeacuri, adică lui delibașa și tufecibașa, le-am dat șase căpităanii de poderi, cîte trei de fiecare. M-am grăbit să le dau la aceste ogeacuri, ca să le liniștesc, fiindcă negreșit s-ar fi născut mari scandaluri și dușmăanii între ele și celelalte și de aici ar fi izbucnit multe lucruri nelalocul lor, precum conchide și luminăția sa. Am dat căpitănia ținutului Bacău¹ lui Kolocotronis, cea a ținutului Piatra¹ lui Naum și cea a ținutului Suceava lui Orfanos, iar celelalte șase le-am dat serdarului Eftimie și căpitanului Vasile, cîte trei de fiecare, ambii

¹ În textul grecesc: Ποκοστόν și Κιάτρας.

fiind inițiați în Eterie; deci un număr de nouă căpităanii au fost date în felul acesta frăției. Atunci cînd, cu ajutorul lui dumnezeu, va avea loc trecerea și Kolocotronis, Orfanos și Naum vor pleca și ei, ca să nu mă compromit și ca să apară că lucrul s-a făcut fără știrea mea (și aceasta, ca să nu compromit puterea noastră protectoare), am sfătuit pe acești trei frați să nu apară ei drept căpitani ai poterilor, ci să orînduiască niște frați simpli în locul lor, pe cine doresc ei, și atunci la mișcarea generală acești locțiitori ascunși ai lor să rămînă tot la căpităanii, iar Kolocotronis, Orfanos și Naum să pornească cu soldații organizați de ei. Planul acesta a fost primit de cei trei frați, și îl vom urma întocmai. Cei numiți (care mîine vor primi scrisorile vistieriei), au primit ordin potrivit articolelor cuprinse în scrisorile vistieriei, să ia sub cheazășie pe toți arnăuții aflați în județul fiecăruia (chipurile pentru combaterea acțiunilor banditești) și cu acest pretext fiecare căpitan să întocmească lista celor care sînt capabili de a purta armele. Primind aceste liste, îndată am să vi le trimit spre știință. Nu a fost posibil să se dea și căpitănia de la Focșani. Cauza este următoarea: în Focșani, în afară de o mulțime de boieri mici care spionează cea mai mică mișcare, mai ales după drama din Țara Romînească, locuiește și un oarecare negustor turc capanlîu, numit Hagi Ismirliu, care pe timpul lui Scarlat vodă a ajuns să obțină peste patru sute de scutelnici străini șezători în tîrgul Focșani și în satele Putnei. Deci dacă Orfanos ar fi făcut acolo înscrieri, desigur ar fi fost trădat lui Ismirliu de oamenii acestuia care ar fi fost atrași de Orfanos, fiindcă ei sînt foarte bine tratați de stăpînul lor, încît în mod sigur ar fi denunțat acțiunea. Ismirliu este stimat la Constantinopol și are trecere la capan și pe lingă pașa din Brăila. Aceasta m-a silit să nu dau căpitănia din Focșani unui frate, ca să nu facem un pas greșit și greu de îndreptat. Voi da, precum făgăduisem, cîte două sute cincizeci groși pe lună fiecăruia din cei trei frați, adică lui Kolocotronis, Orfanos și Naum.

[Mihail Suțo, domnul Moldovei]

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. Έλλ. Έπαν., I, p. 299—303. Text grec.

64

[Iași, 15 februarie 1821?]

Iacovachi Rizos Nerulos informează pe Al. Ipsilanti despre dezordinile provocate de eteriști în Moldova și despre începutul răscoalei lui Tudor Vladimirescu.

[Iași, 15 februarie 1821?]

[Iacovachi Rizos Nerulos către Alex. Ipsilanti]

Zilele acestea a ajuns să se vorbească fățiș pe străzi despre acțiunea dezordonată de înrolare care din zi în zi s-a făcut și mai dezordonată încît au aflat secretul pînă și copiii.

Desigur nu se putea să nu ajungă aci, dacă n-au lăsat fără să înscrie pe orice brutar, pe orice băcan, pe orice simigiu. Secretul Frăției a devenit cunoscut tuturor localnicilor. Astăzi ispravnicii din Botoșani au trimis legați în fiare pe doi arnăuți. Unuia din ei i s-a rătăcit scrisoarea de adeziune, adresată șefului său; ea a fost găsită sub masă în casa unui maior rus Anastasie Sanos, care invitase la nunta fiicei sale pe ispravnicii din Botoșani. Ne-au trimis originalul scrisorii împreună cu cei doi arnăuți. Am arătat, atît această scrisoare cît și scrisorile ispravnicilor, lui Kolocotronis, ca să vă scrie în mod amănunțit în legătură cu aceasta.

Niciunul nu ascultă de vreun sfat. Ei înscriu pe față pe oricine găsesc. Au înscris pînă și pe seizii domnului. Vă puteți închipui la ce dezordine s-a ajuns. Domnul s-a văzut nevoit să închidă pe cei doi arnăuți în închisoarea lui Vasile căpitan, care este cunoscut în ochii lumii ca eterist. Nu numai că domnul a fost compromis foarte serios și lumea a început să vorbească că este amestecat în complotul împotriva Porții, dar el are de suferit chiar și din partea Frăției, care nu i-a lăsat nici un arnăut la ogeacuri, luîndu-i aproape pe toți, și este pericol de scandal mare între ogeacuri și Frăție. Bătrînul Roznoveanu, care a văzut astăzi scrisorile ispravnicilor din Botoșani, și a aflat și de la fiul său vistierul, a venit la mine, după ce mai întîi fusese la domn, și mi-a spus: «Boier postelnice, ce este cu cele ce se întîmplă? de ce domnul nu aduce vreo îndreptare? Noi nu sîntem răspunzători, ci domnul. El trebuie să înștiințeze împărăția». I-am răspuns, «cum se poate ca domnul să înștiințeze Poarta împotriva compatrioților săi și să trădeze întreg neamul său pentru cîțiva proști, care auzind de faptele rele ce se petrec la Ianina, vor să se ducă în patria lor pentru a ajuta pe greci, îndemnați fiind de un zel nelalocul său? Și la urma urmelor Poarta desigur nu poate să trimită oaste aici ca să-i lovească, ci va da ordin domnului ca să facă aceasta; și atunci cu ce armată va izbuti el să-i lovească?» Mi-a răspuns în legătură cu aceasta, atunci domnul poate să-i alunge din țară cîte doi-trei. I-am răspuns că, dacă va alunga și expulza pe unul din ei, ceilalți se vor speria, și atunci ei ar putea să facă vreo mișcare nesocotită și disperată în țară. Cu aceste cuvinte i-am închis gura.

Principe...¹ lucrurile nu merg bine. Domnul...¹ nu știe cum să procedeze. El acoperă astăzi un lucru, și a doua zi se ivesc zece. Capul lui nu mai poate lucra. Nu sîntem întrebați în nici o chestiune. Nu știu ce fel de Eforie este aceasta și care este importanța ei. Astăzi a circulat între oamenii simpli zvonul că principele Cantacuzino și-a vîndut moșia și cu banii luați înrolează arnăuți. Cu toate acestea astăzi domnul a împărțit puterile, dînd căpitania Bacăului² lui Kolocotronis, a Pietrei² lui Naum și a Sucevii lui

¹ Puncte de suspensie în text.

² În textul grecesc Παροστου și Κιάτρας.

Orfanos; el a dat fiecăruia din banii săi proprii câte două sute cincizeci groși pe lună; însă cu următoarea înțelegere: acești trei frați urmează să pornească și dinșii împreună cu soldații care vor fi înrolați în mișcarea ce se va face cu ajutorul lui Dumnezeu aici, iar pentru ca să nu se compromită domnul că i-ar fi orînduit într-adins în putere s-a gîndit ca acești trei frați să nu se prezinte dinșii drept căpitani, ci să numească în locul lor pe alți trei frați, pe care cred de cuviință. Cei trei au rămas mulțumiți cu această înțelegere și au s-o urmeze. Dacă în toate mișcărilor lor ar fi urmat sfaturile stăpînirii, toate ar fi decurs cuminte, rapid și foarte secret. În numele lui Dumnezeu, dați un ordin sever ca în viitor să se poarte cu înțelepciune și să acționeze în taină pînă în ziua hotărîtă; căci dacă se vor purta astfel și pe la ținuturi, desigur vor provoca alarmă generală și vor suferi atît ei, cît mai ales domnul...¹

Principe, toate ordinele date fratelui Lasanis sînt vrednice de a fi scrise cu litere de aur; dar vă asigur că niciunul din aceste ordine n-a fost pus în practică. Dacă s-ar fi aplicat, n-ar fi urmat nici o faptă necuviincioasă, ci toate s-ar fi îndeplinit în ordine.

Caravia la Galați a început și el să fie nedisciplinat. Este pe față în conflict cu topucci. Un nefer al lui Caravia a înjunghiat pe un alt nefer al lui topucci. Topucci scrie domnului împotriva lui Caravia, și întrucîtva face aluzie la scopurile mîrșave ale lui Caravia. Domnul a trimis pe un al doilea cămăraș ca, chipurile, să cerceteze acest lucru, însă avînd ordin să-i împace, spunînd ambilor cele cuvenite. Trebuia Caravia, într-un moment atît de critic, să se certe cu topucci? Îi scriu și eu lui Caravia cele necesare și îl sfătuiesc să liniștească pe topucci. Am pus și pe căpitan Vasile să-i scrie cele necesare. Cu cît se apropie timpul, cu atît se impune păstrarea secretului, purtarea cuminte a tuturor fraților și înțelegerea între ei...¹

În Țara Romînească sînt foarte mari tulburări. Un anume Tudor Vulturescu [Vladimirescu], avînd gradul de sluger și care a fost în timpul rușilor comandant de panduri, adunînd peste patru sute de panduri, a răsculat pînă alaltăieri toate județele de peste Olt, proclamînd libertate, egalitate și desființarea privilegiilor boierilor, răzbunînd pe cei care au fost nedreptățiți și înapoind lucrurile jefuite; el cheamă prin proclamații întreg norodul dac sub arme. Unele din județele de peste Olt s-au grăbit să i se alăture, altele urmează să i se alăture. Pini a trimis pe un funcționar al consulatului și l-a invitat să vină la București, ca să-i vorbească; el însă i-a răspuns că deocamdată nu-l lasă norodul; va veni însă la București împreună cu norodul, și atunci are să-l întâlnească. Acest comandant român a trimis o jalbă Porții, scriind multe împotriva stăpînirii; în același timp el a scris o altă jalbă împă-

¹ Puncte de suspensie în text.

ratului și alta către Pini ca s-o trimită lui Stroganov. Ce fel de joc este acesta? Încă nu se poate pricepe. Nu știu dacă Frăția poate să tragă foloase din această împrejurare. Această răscoală a izbucnit în vecinătatea Serbiei.

Kolocotronis a venit aici; l-am întâlnit; pare un om cuminte; purtarea lui mi-a plăcut, nu este ca ceilalți, vă face cinste. Știrile cu privire la Epir arată că turcii sînt într-o stare disperată. Cei din Laybach au hotărît să atace pe neapolitani, dacă nu vor da ascultare sfaturilor puterilor aliate. Regele Neapolului a scris în același sens fiului său. Rusia a promis Austriei s-o ajute și cu armată, dacă va fi nevoie.

I. Rizos

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἐλλ. ἐπαν., I, p. 323 326. Text grec.

65

Iași, 16 februarie 1821

M. Suțu informează pe Al. Ipsilanti că a orînduit căpitani ai puterilor din ținuturile Bacău, Piatra și Suceava pe oamenii lui și îl roagă să facă ordine în rîndurile eteriștilor.

Iași, 16 februarie 1821

[Domnul Moldovei Mihail Suțu către Alex. Ipsilanti]

Am primit mult iubita frățescă d-voastră scrisoare din 30 ianuarie; n-am răspuns îndată ca să nu mă mărginesc numai la vorbe goale, ci ca să arăt cum s-au pus în lucrare unele treburi. Acum, cînd au început în parte să se înfăptuiască, mă grăbesc să vă răspund și să vă expun în același timp cele realizate pînă astăzi și sper să rămîneți mulțumit.

Cei trei oameni ai d-voastră au fost orînduiți la cele trei puteri din Bacău, Piatra și Suceava. Motivul pentru care n-a fost posibil să fie numit unul dintre ei la Putna, se arată în scrisoarea alăturată, care fusese pregătită și din cauza unor neorînduieli, care au tulburat totul aici, am întîrziat s-o trimit, și sper, prea iubite, să înțelegeți că din motive de interes obștească, putera din Putna nu trebuia dată. Trimit aici alăturat și un contract, pe care vă rog să-l citiți și să-mi scrieți dacă este bun. Un contract asemănător se va face zilele acestea pentru completarea numărului de vite, de care îmi scrieseseți. În 15 sau 20 zile cel mult atît numărul vitelor cît și cantitatea proviziilor vor fi pregătite și să nu aveți nici o grijă.

Am văzut și scrisoarea care a sosit în legătură cu depunerea celor făgăduite. Cei 1 000 galbeni promiși în prima scrisoare de adeziune, de asemenea și cei cinci mii groși ai părintelui, vor fi predați astăzi; iar cei cincizeci mii [groși], trecuți în registrul contribuțiilor, n-au fost dați, deoarece am socotit mai necesar să se facă pregătirea celor două articole, care sînt de prima necesitate. Aceste două articole vor necesita 135 000 groși, care vor fi dați în mîină; de aceea sper că nu-mi veți reproșa că n-a fost dată suma de 50 000 din registru; prietenul frate are depusă la mine, în afară de suma de, mai sus,

135 000, pentru articolele principale, încă 150 000 groși în galbeni care vor fi înmînați la timp aceluiasi iubit frate; ca o dovadă poate să țină prezenta mea scrisoare. Acestea afară de mine și de luminăția sa nu este nevoie să le știe altcineva. Binele vreau să se facă...¹

Mare neorînduială este în treburile de aici; nu sînt informat deloc...¹ Nu știu dacă este bine așa. După părerea mea este vătămător, și să mă ajute bunul Dumnezeu. În zadar se cheltuiesc banii, care trebuiau înmînați la timpul cuvenit, și nu să se producă vîlvă, și chiar o vîlvă foarte vătămătoare. După organizarea înțeleaptă a potcrilor, sub pretextul siguranței obștești, s-ar fi făcut acest lucru fără cea mai mică bănuială; dar cei care au acționat, lucrînd necugetat, au stricat cu totul această treabă. După această organizare era mai ușor să se facă la timp și înscrierea în interval de numai zece zile și nu mai mult, totul la timpul său și nu cum se face foarte nechibzuit. Acum (iertați-mă, dar datoria mea mă obligă să scriu adevărul) cei de aici cred că îndeplinirea cu înțelepciune a tuturor treburilor din partea mea este urmarea unei inactivități sau a lipsei de zel din partea mea. Nu, frate, deoarece cele făcute și amintite mai sus sînt o garanție a bunăvoinței și zelului meu. Nu sînt dator să dau socoteală pînă și celor mai mici. Cele făcute numai luminăția sa trebuie să le știe.

Aici au avut grijă să intre [în Eteric] și [episcopul] Irinopolei, bărbat înțelept, cu mult zel și foarte multă iubire de neam. Dar mai esențial este că el va atrage pe mai mulți cu stare, care sînt copiii lui spirituali. Am speranțe bune. Cu o altă scrisoare vă voi înștiința. Să nu vă îndoiiți de bunăvoința mea. Nu-mi reproșați, iubite frate, pentru întîrzierea scrisorilor. Cîte greutăți și cîte preocupări! Vreau și vă scriu; dar, în numele lui Dumnezeu, căutați să faceți ordine, străduiți-vă să opriți cele răspîndite zilele acestea...¹. Cînd cele ce se fac au un singur izvor, atunci treburile merg bine și în armonie, dar cînd fiecare acționează de capul său, ce folos putem avea?

Cu toate că expunerea din prima mea scrisoare poate fi socotită de prisos în urma scrisorii de față, prin care aprob cele scrise anterior, cu toate acestea peste patru zile am să vă trimit o altă scrisoare, la fel cu aceasta; am fost împiedicat de un singur motiv, anume că nu mai știu, în urma evenimentelor din zilele acestea, cum pot să promit numărul exact al soldaților. Cei de aici au făcut, cele ce au făcut; ei nu-mi dau socoteală, ca să cunosc faptele și felul cum decurg; prin urmare ce promisiune pot să dau, iubite frate? Vă rog judecați și comunicați-mi hotărîrea d-voastră în această chestiune, ca să știu ce să fac și cum să scriu.

«Aristarh² scrie cu propria sa mînă».

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 303—305. Text grec.

¹ Puncte de suspensie în text.

² Pseudonimul domnitorului Mihail Suțu.

Chișinău, 16 februarie 1821

Al. Ipsilanti cere lui Xanthos să vie cât mai repede la Chișinău ca să se întâlnească cu el.

Chișinău, 16 februarie 1821

Iubite Xanthos,

La Ismail

Îndată ce vei primi prezenta mea scrisoare să pleci și împreună cu domnul Kalamatianos să vii aci cât mai repede posibil, fără cea mai mică întârziere, fiindcă am foarte mare nevoie să vă întâlnesc pe amândoi, și să nu întârziati nici un moment.

Am primit toate scrisorile d-voastră; obuzele pe care le cere Caravia, să căutați să fie trimise îndată și vă voi rămîne foarte îndatorat, deoarece este foarte necesar pentru binele patriei.

Să spui, unde trebuie, că, am făcut tot ce am putut pentru potpol-covnicul Litov și să fie liniștiți, fiindcă și Inzov¹ mi-a făgăduit să facă tot ce poate.

Vă aștept cu nerăbdare

fratele

Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 144. Text grec.

Chișinău, 21 februarie 1821

Al. Ipsilanti comunică lui Xanthos că pleacă în seara zilei de 21 februarie, împreună cu frații săi, la Iași pentru a începe răscoala.

Chișinău, 21 februarie 1821

Domnului Xanthos în mină.

Nu pot să înțeleg întârzierea d-voastră, când vă scriam cu atîta grabă. Eu împreună cu frații și rudele mele pornesc deseară spre Iași, unde, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom începe; deci n-am să te văd, nici pe iubitul Kalamatianos. Veți primi proclamații și altele. Îndemnați pe toți, mici și mari, să vină toți. Iată, îți trimit alăturat trei scrisori, pe care le-am primit.

Anagnostopoulos a ajuns aici cu un doctor...²

Îndată ce veți primi proclamațiile, toți acei greci, care se află în slujbă, să-și prezinte demisia și să pornească în patrie.

¹ Guvernatorul militar al Basarabiei.

² Puncte de suspensie în text.

Eu vă aduc la cunoștință că sînt supărat pe toți șefii d-voastră afară de Dicheos și Sechcris; m-ați lăsat singur și cînd vă scriu, nu veniți; Dumnezeu este drept. Victorie sau moarte pentru credință și patrie.

Kalos

[Alex. Ipsilanti]

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 147. Text grec.

68

Reni, 21 februarie 1821

At. Xodilos comunică lui Xanthos că V. Caravia urmează să plece la Focșani, iar Ioan Vatikiotis este omul potrivit pentru a fi trimis în Bulgaria.

Reni, 21 februarie 1821

Prea iubite te salut,

La Chișinău

În momentul acesta, ora 6 după amiază, am primit scrisoarea d-voastră trimisă ieri cu o stafetă de la Ismail, iar scrisoarea anexată am s-o trimit la Galați. Din scrisoarea trimisă cu anume stafetă pe numele domnului Marinos veți afla cele ce am scris luminății sale. În mod excepțional mîine vom avea lămuriri, fiindcă am trimis un om anume. Cele ce se petrec la Galați sînt începutul faptei noastre salvatoare și precum ni s-a spus Caravia urma astăzi să pornească la Focșani. O ! cît ne-a părut de rău că nu am putut să le procur gloanțele cerute. Eu scriu domnului Gheorghe care sînt datorile lui.

În legătură cu cele petrecute dincolo, vă scriam că am întrebuințat pe domnul Ioan Vatikiotis pentru acea organizare; avem cuvîntul de la aproape cincizeci oameni, și alți mulți zeloși cer să le scoatem pașapoarte, dar acest lucru va întîrzia și este nevoie să le procurăm cu răbdare. Dacă aveam vreo altă posibilitate, sau dacă erau lăsați să treacă dincolo pe garanție, foarte repede am fi avut peste o sută de oameni, cu care pomenitul domn Vatikiotis poate să urmeze, precum îmi făgăduiește, și care cere călduros să devină conducător, fiind un om care cunoaște părțile și stările de dincolo, precum și caracterul bulgarilor și este dorit de aceștia. Mîine pornește la sate ca să-i îndemne să dea actele necesare pentru pașapoartele lor, și drept răspuns, dacă va fi nevoie va veni el acolo ca să vorbească și să înceapă efectiv lucrul. Eu îmi fac datoria cerută. Piedica trecerii aduce multă greutate lumii, de aceea v-am spus, dacă există vreun mijloc, să se ușureze trimiterea unor pachete [?] la diferiți bulgari și greci din partea guvernatorului, căci altfel este greu și este nevoie de răbdare, fiindcă toți împreună nî pot să ceară. Scrisoarea d-voastră o aștept ca un cerb însetat cu gura uscată și semnez

sluga

Atanasie Xodilos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 145—146. Text grec.

Din Peloponez, 22 februarie 1821

Gr. Dicheos comunică lui Xanthos că pregătirile de acolo ale Eteriei sînt terminate, dar sînt mari nemulțumiri din cauză că Al. Ipsilanti n-a sosit în Peloponez, după cum se stabilise la consfătuirea de la Ismail.

Din Peloponez, 22 februarie 1821

Frate Xanthos,

Nu știu de ce te-ai mărginit numai la lucrurile de acolo, și nu mai știi altceva decît să dai sfaturi lui Dicheos să nu se repeadă după obiceiul lui, și alte prostii. Dicheos, prietene, a lucrat potrivit ordinilor primite; scrisorile au fost scrise către membrii Eteriei din partea conducerii; scrisorile au fost multiplicat. Ce vrei domnia ta, să nu se audă nici măcar cea mai mică mișcare? Cei înțelepți mai întîi se gîndesc la acestea și apoi iau hotărîri și rămîn statornici în hotărîrile lor. Mă mir de unde provine întîrzierea principelui Al. Ipsilanti, de n-a venit pînă acum în Peloponez, deși era așteptat demult, precum a promis și a ordonat la Ismail. Eu am executat ordinele lui și am scris pe scurt despre faptele mele acum cîteva zile, iar în prezent mai pe larg conducătorilor Eteriei. Tot ce era în legătură cu lucrările noastre s-a îndeplinit. Grecii aici și în Rumelia stau ca niște gură-cască, iar mitropoliții și proestoșii noștri au desemnat generali. Ei au avut grijă să strîngă destui bani, au scris și aceluia cărora trebuia, precum v-am scris mai înainte, trimițînd și reprezentanți pentru bunul mers al lucrurilor, pe scurt ei sînt atenți la glasul lui. Dar ce nenorocire, sărmanilor greci! În timp ce speram să vedem aici pe Ipsilanti cît mai repede și ne pregăteam, am aflat că încă zăbovește acolo. Prietene, timpul trece și nu așteaptă întîrzierea mea sau a ta; chestiunea aceasta, precum știi, are nevoie de grabă; întîrzierea și neglijența pricinuesc pagube cauzei. Aici este mare fierbere, poate și în altă parte din cauza membrilor Eteriei care s-au înmulțit. Este imposibil ca întrunirile și consfăturile eteriștilor să nu producă bănuieli mici sau mari turcilor și să nu producă bănuieli de trădare, precum au produs, ceeac e se poate lecui prin înțelepciune; dacă vreo neînțelegere va despărți membrii Eteriei, negreșit trebuie să ne așteptăm la pericole mari. Deci, prietene, în numele lui Dumnezeu, grăbiți plecarea respectatului principe, fiindcă dacă va trece o lună și nu va apare, dușmanii avînd bănuieli ar putea să producă pagube pe nesimțite grecilor și atunci păcatul să fie al vostru. Nu știu dacă fără un nume al unei persoane înalte vom reuși în grabă tot ce trebuie. Nu mă întind, totul merge bine, ne temem numai să nu se întîrzie, și ne temem mult, deoarece dușmanii de aici nu se aseamănă cu cei din alte părți, ci sînt mai deștepți. Aducătorul prezentei, Patrighios din Itaca, pe care vi-l recomand, vă va spune și altele prin viu grai. Prin urmare puneți în aplicare și d-voastră cele promise, fiindcă folosul și cîștigul sînt comune, iar paguba și muștrarea de partea d-voastră.

Guvernatorul regiunii Mani mi-a scris cerînd ajutor, fiindcă Perrevos i-a dat numai două mii groși, de aceea cei de acolo s-au supărat; sînt nevoit să lecuiesc și această suferință, cît pot. Fii sănătos.

În scrisoarea către conducătorii Eteriei vă trimit alăturat și o scrisoare, care mi-a fost dată astăzi, în care veți vedea o trădare vădită. Așadar graba este foarte necesară, și să aveți grijă, deoarece lucrurile au ajuns la apogeu. Dacă Ipsilanti a fost împiedicat de împrejurări, atunci să fie trimis altcineva, la fel ca el etc.

Al tău etc.
Grigorie Dicheos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 152—154. Text grec.

70

Din Peloponez, 22 februarie 1821

Gr. Dicheos arată că întîrzierea sosirii lui Ipsilanti în Peloponez va pricinui pagube Eteriei.

Din Peloponez, 22 februarie 1821

Prea cinstiți domni,

Potrivit poruncii d-voastră, n-am neglijat să scriem notabililor din Peloponez cele necesare în legătură cu apropierea războiului și pregătirea soldaților noștri, și cu toate că aceștia au primit scrisorile noastre cu întîrziere din cauza ticăloșiei domnului P... căruia i s-a încredințat această însărcinare sfîntă, totuși acești nenorociți urmași ai străbunilor noștri au lăsat treburile lor și s-au dedicat toți îndată intereselor comune. Și atunci n-am încetat să punem în aplicare poruncile d-voastră, și mai tîrziu cînd am primit la Ismail în grabă ordinele respectatului efor general Al. Ipsilanti, nici n-am neglijat nici n-am pierdut timpul degeaba, ci am pregătit pe frații Eteriei aflați la Galați cu cele necesare și îndată am pornit la Constantinopol. Dar ce nevoie este să mă justific? Am plecat de acolo pe la sfîrșitul lui noiembrie, am navigat pe lîngă Mitilene și am debarcat la Cydonia; acolo am întîlnit pe profesorii școlii și am înveselit inimile membrilor Eteriei aflați acolo. Am scris, din partea conducerii, eteriștilor din Smirna, trimițînd acolo pe L. Rigas, care s-a și întors cu un sfert din cantitatea prafului de pușcă, două sute șaptezeci butoaie, și patruzeci și unu cîntare de plumb. Avem și promisiunea că dacă le voi scrie acestora, să ne procure încă pe atîta marfă, precum și douăzeci de mii pietre pentru puști, care sînt foarte necesare; ei au zis că neavînd bani destui, n-au putut să îndeplinească cererile prietenilor. După ce am scris și am făcut aceste lucruri acolo, am trecut la Hydra, iar de acolo la Spetzes, și găsindu-i pe frații de aici nepăsători, m-am străduit să-i înflăcărez. După ce am trimis pe la sfîr-

șitul lui decembrie corabia la Triest, am trecut în Peloponez, unde am ajuns cu bine. Aici atât notabili cît și grecii sînt nehotărîți și așteaptă cu nerăbdare glasul lui Ipsilanti. Despre aceasta și despre cele hotărîte într-o ședință v-am înștiințat și mai înainte prin tovarășii din Constantinopol și acum iarăși trimitem anume pe căp. G. Patrighios din Ithaca cu prezenta, ca să vă aducă la cunoștință cele în legătură cu noi și prin viu grai. Prin urmare, în numele lui Dumnezeu ! nu lăsați să treacă timpul. Turcii în fiecare zi se fac mai bănuitori și este pericol, ba chiar pericol mare, și veți da socoteală, dacă, din cauza întîrzierii mult așteptatului Ipsilanti, noi grecii vom fi nevoiți să suferim pagubele la care nu ne-am fi așteptat. Dacă Ipsilanti nu va apare neapărat pînă într-o lună aici, vom suferi din partea dușmanului cîte nu vă puteți închipui, fără vreun motiv, fiindcă etc.

Nu ne mai întindem, dar repetăm: grăbiți plecarea lui Ipsilanti, și rămînem așteptînd nu răspunsurile d-voastră, ci pe Ipsilanti însuși.

Citiți scrisoarea alăturată, în care veți vedea o vădită trădare etc.

P.S. Această trădare provine din partea familiei...¹ și înștiințați pe Ipsilanti, căruia i-am recomandat-o din politețe.

Fratele tău sincer
Grigorie Dicheos

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 154—156. Text grec.

71

[Iași,] 24 februarie 1821

Manifestul lui Al. Ipsilanti către grecii de pretutindeni, să lupte pentru eliberare.

[Iași,] 24 februarie 1821

După sosire lui Alexandru Ipsilant (începătoriul nenorocirilor Moldo-Vlahiei) în Egipt, la 21 februar 1821, unindu-să cu Mihail Suțul (domnul de atunci a Moldaviei), au slobozit următorul manifest

Luptă-te pentru legi și pentru patrie !

Bărbați greci ! Ceasul au venit. De demult noroadile Evropii luptîndu-să pentru slobozania și dreptățile lor ne îndemnă spre asămîne urmare. Aceștia deși sînt oareșce slobozi, s-au sîrguit cu toată vîrtute să înmulțască slobozenia și, printr-însa, toată fericirea lor. Frații și prietenii noștri sînt în toate locurile gata. Servii, sulioții și tot Ipirul, înarmați ne așteaptă. Veniți, dar, să ne unim cu entusiasm ! Patria ne ceri ! Toată Evropa pironind ochii ei asupra noastră, să meară pentru nemișcarea noastră. Răsune, dar, toți munții Eladii de glasul oștineștilor noastre trîmbiți, și văile de sunetul cel strașnic a armelor noastre ! Evropa să va minuna de biruințele noastre, iar tiranii noștri tremurînd și îngălbeniți de frică, vor fugi dinainte noastră ! Noroadile luminate a Evropii,

¹ Puncte de suspensie în text.

să îndeletnicescu spre statorniciria fericirii lor și pentru facirile de bine ce au văzut de la strămoșii noștri plini de mulțămiri, doresc slobozenia grecilor ! Noi arătându-ne vrednici fapții bune a strămoșilor și veacului de acum, avem bună nădejdi că vom câștiga ocrotire și ajutorul lor ! Mulți dintru aceștia, iubitori de slobozanie, vor veni ca să ne întovărășască la luptile noastre. Por-niți-vă prietini ! Și veți vidè o mare puteri ocrotind dreptățile noastre ! Pe mulți și din însuș vrăjmașii noștri veți vidè îndemnându-să de dreapta noastră pricină și întorcându-ș[i] spatile către vrăjmași să vor uni cu noi. Și carii înfă-țoșându-să cu dreapta socotință, patria îi va înbrătoșa ! Cine dar oprești bărbă-teștile voastre brață ?

Vrăjmașul nostru, fiind neînbărbătat, este slab și neputincios. O[a]menii și toți patrioții noștri, sînt plini de entuziasmos. Uniți-vă, dar, vitejilor și mari la suflet greci ! Alcătuiască-să ceti a neamului ! Înfațoșăzi-să patrioti-ceștile legheoane, și veți vidè pe cei vechi colosi a tiraniei să cază sînguri de sine înainte biruitoarelor noastre steaguri. La glasul trîmbiților noastre, toate țarmurile mărilor ionicești și a Egheului, vor răsuna ! Corăbiile grecești, cari în vreme păcii știa a neguțatori și a să lupta, vor sămăna la toate limanurile tiranului, prin foc și sabie, înfricoșări și moarte.

Cari suflet grecescu să va arăta cu nebăgare de samă la chemare[a] ce faci patria ? La Roma, un prieten a chesarului, scuturînd hlamida cè sîngerată a tiranului, au rădicat norodul. Ce veți face voi, greci, către cari patria goală își arată rănile ei și cu glas obosit cere ajutoriu de la fiii săi. . . ? !

Prietinilor patrioți ! Dumnezeuiasca pronie milostivindu-să asupra tică-loșiilor noastre, au binevoit lucrurile într-acest chip, ca cu puțină ostineală, să câștigăm împreună cu slobozănii și toată fericire[a]. Iar dacă din vreo vred-nică de hulă neispitire binelui, ne vom arăta cu nebăgări de samă, vrăjmașul, făcîndu-să mai sălbatic, va înmulți ticăloșiile noastre și vom fi de-apurare[a] neamul cel mai ticălos între celelalte.

Patrioților, întoarceți-vă ochii, și priviți stare[a] noastră cè ticăloasă ! Videți aice lăcașurile lui dumnezău călcate. Acolo copiii voștri răpiți spre întrebuițare hulită a poftii cei fără rușine a varvarilor vrăjmașilor noștri ! Casile noastre golite, țarinile noastre prădate, și pe noi însuși netrebniți ! Acum esti vremi să aruncăm acest nesuferit giug, să slobozim patria, să dări-măm din nouri giumătate de lună, ca să înălțăm sămnul prin care de apurare biruim, zic cruce, și cu acest chip le facem îndestulare patriei și pravoslavnicii noastre credinți, de nelegiuita a nelegiuitorilor batjocorire. Între noi cel mai evghenist este acela ce cu mai multă bărbăție va apăra dreptățile patriei și cu mai mult folos îi va sluji. Neamul adunîndu-să, își va alege bătrînii noro-dului și la acest înalt sfat vor fi supusă toate lucrurile noastre. Să ne pornim, dar, cu o deobște socotință ! Cei bogați să jărtvească o parte din averea lor. Sfinții păstori să însuflească pe norod cu a lor pilde și învățații să dei sfaturile celi folositoare. Iar cei ce slujăsc pe la curțile streine, oșteni și politicești patrioți,

aducînd mulțămiri fiiștecari puterii care slujăște, să alergi la marile și luminatul drum ce să deschide acum și să dei patriei datornicul bir. Și, ca niște viteji, să să înarmezi toți, fără prelungire de vremi, cu nebiruitele arme a vitejiei, și făgăduiescu în scurtă vremi biruință. Și cu aceasta, și tot binile !

Care nă[i]miți și mișăi, slugi, vor îndrăzni a să împotrivi înainte norodului ce să bate pentru slobozâniia sa ? Martur sînt sîrguințele celi iroicești a strămoșilor noștri ! Martur esti Ispania care întîi și numai [ea] au sfărmat oștile celi nebiruite a unui tiran !

Orășenilor ! Cu unire, cu cinstiri cătră sfînta legi, cu supunire la pravile și ocîrmuitoriul oștilor, cu statornicie și bună îndrăzneală, biruința noastră este adevărată și negreșită ! Aceasta va încununa de apurare cu dafne neveștezite iroiceștile noastre sîrguinți ! Aceasta va săpa cu slovi neștersă în lăcașul nemuririi, numile noastre, spre pilda neamurilor următoare. Patria va răsplăti adevăraților supuși, fiii săi, cu sămnele slavii și a cinstii. Iar pe cei nesupuși și surzi la chemarea iai de acum, îi va depărta ca pe niște nelegiuîți fii și din sămînța asiaticască, și va supune numile lor ca a altor vînzători anathematisirii și blestămului urmașilor.

Să chemăm, dar, din nou, vitejilor și mari la suflet, elini, slobozâniia la pămîntul cel vestit a Eladii ! Să ne luptăm între Marathon și între Thermopile ! Să ne luptăm pe mormînturile părinților noștri, carii, ca să ne lasă pe noi slobozi, s-au luptat și au murit acolo. Sîngele tiranilor este priimit la umbra lui Epaminonda thibeul și a lui Thrasibul athineul, care au zdrobit pe 30 de tirani. La umbra lui Armodit și Aristoghiton carii au sfărmat giugul lui Pistrat, la umbra lui Timoleon, care au statornicit slobozânia la Corinth și Siracuză, și mai vîrtos la umbra lui Miltiadi, Themistocli și Leonida, și a 300 spartiați, care au tăiet în multe rînduri, nenumărate oști a varvarilor perși ; a căroră cei mai varvari și fără bărbăție urmași, să cuvine noă astăzi cu puțină ostineală a-i stînge desăvîrșit !

La arme, prietini ! Patria vă chiamă.

Alexandru Ipsilant

Acad. R.P.R., foaie volantă, 313/1821. Text grec publicat de I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., II, p. 79 82 ; trad., rom. Acad. R.P.R., ms. rom. 333, f. 35 36, copie cont., C. D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 93 95.

72

Iași, 24 februarie 1821

Al. Ipsilanti cere eteriștilor să ajute cu oameni, arme și bani pentru eliberarea Greciei.

Iași, 24 februarie 1821

Frați eteriști

În sfîrșit a sosit momentul măreț, atît de așteptat ! Iată astăzi a început să se desfășoare planul urmărit prin activitatea și străduințele noastre de atîția

ani ! Societatea prietenilor va rămîne în eternitate ca singura dovadă a fericirii noastre.

Voi, prietenii și camarazii mei, ați arătat ce poate face dragostea curată și fierbinte față de patrie. De la voi așteaptă acum Grecia lucruri și mai mărețe, acum la reînvierea ei; și cu drept cuvînt, deoarece dacă pentru simple speranțe ați sacrificat totul, ce n-o să faceți acum, cînd a început să strălucească steaua scilpitoare a libertății noastre!

Așadar porniți, fraților ! Contribuiți și acum, pentru ultima dată, fiecare după puterea sa, în oameni înarmați, arme, bani și uniforme naționale; generațiile posterioare vor binecuvînta numele voastre și vă vor considera drept promotori ai fericirii lor.

Alexandru Ipsilanti
Epitrop general al conducerii

Acad. R.P.R., cărți rare, nr. 1135, foaie volantă. Text grec; o copie în Arhiva Liprandi; publicat de I. Filimon, Δοκ. Ιστ. Φιλ. Ἑταιρ. Nauplia 1834, p. 305—306; reprodușă în facsimile de Const. Paparigopoulos, Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ed. P. Karolidis, Atena, 1925, vol. VI, p. 8; trad. rom. la C.D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 92—93.

73

Iași, 24 februarie 1821

Al. Ipsilanti cheamă pe grecii din Moldova și Țara Romînească să lupte sub steagul libertății.

Iași, 24 februarie 1821¹

Bărbați greci, cîți vă aflați în Moldova și în Țara Romînească.

Iată după atîtea secole de suferinți își întinde iarăși Fenixul Eladei aripile sale cu măreție și chiamă sub umbra sa pe adevărații și ascultătorii săi fii. Iată iubita noastră Patrie Elada reînălță cu triumf stindardele ei strămoșești ! Moreea, Epirul, Tesalia, Serbia, Bulgaria, Insulele din Arhipelag, într-un cuvînt Grecia toată a luat armele, ca să scuture greul jug al barbarilor și ținîndu-și privirea numai la arma victorioasă a ortodocșilor, zic la cinstita și dătătoare de viață cruce, strigă cu glas tare, sub protecția unei mari și brave puteri: « cu acest semn vom învinge ! Trăiască libertatea ! » Și în aceste două provincii prietene se formează un corp numeros de bărbați compatrioți spre a trece pe pămîntul sfînt al iubitei noastre patrii. Deci, toți acei care doresc să se numească salvatori ai Greciei, și sînt împrăștiati în diferite județe să alerge pe la drumuri, pe unde află că trece acest corp, pentru ca să se unească cu confrății lor. Cîți însă, adevărați eleni, sînt vrednici să ia armele

¹ La 25 februarie 1821 Al. Ipsilanti a dat din cartierul general de la Galata o nouă proclamație în același sens.

și cu toate acestea rămîn indiferenți, să știe că-și vor trage asupra lor marea desonoare și că patria îi va socoti ca bastarzi și nedemni de numele elen.

Alexandru Ipsilanti
Epitropul general al conducerii

Acad. R.P.R., Foaia volantă 312/1821. Text grec; o copie în Arhiva Liprandi; publicat de I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., II, p. 85—86; trad. rom. la C. Erbiceanu, *Ist. Mîr. Mold.*, p. 365; C. D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 90—91.

74

Iași, 24 februarie 1821

Al. Ipsilanti comunică țarului Rusiei că poporul grec s-a răsculat împotriva jugului turcesc și cere sprijinul său

Jassy, le 24 février 1821

Sire,

Les impulsions généreuses des nations viennent de Dieu et c'est par une inspiration divine sans doute, que les Grecs se lèvent en masse aujourd'hui pour secouer le joug affreux qui pèse sur eux depuis 4 siècles. Mes devoirs envers ma patrie et les dernières volontés de mon père, m'ordonnent impérieusement de me dévouer avec mes frères à une cause aussi juste, à la délivrance de mon pays.

Sire ! plus de deux cents adresses signées par plus de six cent mille noms des notables de toutes les classes et provinces de la Grèce m'appellent à aller me mettre à leur tête pour vaincre ou mourir avec eux. C'est le serment que nous avons tous fait et que nous saurons tenir inviolablement.

Je me crois obligé de tracer ici succinctement la manière dont les Grecs sont parvenus au point d'où ils partent aujourd'hui. Il y a quelques années qu'une société secrète et ayant pour seul but la délivrance de la Grèce s'est formée dans son sein. Elle s'accrut rapidement et ses ramifications s'étendent aujourd'hui dans toute les parties du monde où il y a des Grecs. La divine providence qui protège les causes justes daigna jeter un regard de compassion sur ma malheureuse patrie et fascina les yeux de ses tyrans. Ils restèrent dans la plus complète apathie malgré les avertissements réitérés des *Anglais*, et malgré l'esprit d'indépendance des Grecs qui se manifestait fortement.

La politique du Sultan actuel, d'exterminer tous les Pachas qui avaient de la force en Rumelie, releva le courage des Grecs, et la guerre contre Ali-Pacha de Ianina mit le comble à leur enthousiasme. Dans ce moment les capitaines de l'Empire battent les armées du Sultan, les Souliotes, les Parganiotes rentrent dans leur patrie pour se déclarer libres; toutes les montagnes de la Grèce se peuplent de défenseurs intrépides de la liberté, la Morée et l'Archipel se meuvent; l'île de Crète s'insurge; la Servie, la Bulgarie, la Trace et la Macédoine courent aux armes; la Valachie et la Moldavie se soulèvent, et les Turcs effrayés gissent à Constantinople même sur un volcan prêt à les engloutir.

Tel est, Sire, l'état des choses dans la Grèce aujourd'hui. J'ose assurer V.M.I. qu'aucune puissance humaine ne pourrait arrêter cet élan généreux des Grecs, et que la résistance au vœu général de la nation ne peut que la perdre pour toujours, tandis qu'en guidant son enthousiasme on doit espérer de la sauver.

Abandonnez-Vous, Sire, les Grecs à eux-mêmes, lorsque d'un mot Vous pouvez les délivrer de la plus monstrueuse tyrannie et les sauver des horreurs d'une lutte longue et terrible? La divine providence protégera sans doute notre cause si juste, aussi tout nous dit que c'est Vous, Sire, qu'elle a choisi pour mettre fin à nos longues souffrances. Ne dédaignez pas, Sire, les prières de dix millions de chrétiens qui, fidèles à notre Divin Rédempteur excitent par là même la haine de leurs tyrans. Sauvez-nous, Sire, sauvez la religion de ses persécuteurs, rendez-nous nos temples et nos autels d'où la lumière divine de l'Evangile vint éclairer la grande nation que Vous gouvernez. Délivrez-nous, Sire! Purgez l'Europe de ces monstres sanguinaires, et daignez ajouter à tous les grands noms que la reconnaissance Européenne Vous donne déjà celui de libérateur de la Grèce.

C'est avec la plus profonde confiance dans la magnanimité de V.M.I. que j'ose implorer Votre protection pour ma mère, tous mes autres parens, et pour les familles des Grecs qui se sont dévouées à leur patrie. Je jure ici par l'honneur qu'aucun de mes parens ne connaissait mes projets.

J'ose espérer que V.M.I. daignera ordonner, que les officiers Grecs qui voudront quitter le service de la Russie pour se dévouer à celui de leur patrie, n'éprouvent aucune difficulté pour l'obtenir. Moi et mes frères nous demandons très humblement notre démission du service de V.M.I. Dans toutes les circonstances de notre vie notre dévouement à Votre personne, Sire, sera sans bornes.

Je suis, Sire, avec le plus profond respect de V.M.I. le très humble
et très obéissant serviteur

Alexandre Ypsilanti

Prochesch-Osten, *Geschichte des Abfalls der Griechen...*, Viena, 1867, III, p. 61—62, trad. rom. la C. D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 102—104.

75

Galata, 25 februarie 1821

Ordinul de zi al lui Al. Ipsilanti pentru organizarea armatei revoluționare grecești.

Ὁ γε.ικὸς ἐπίτροπος καὶ ἀρχιστράτηγος τῶν ἐλληνικῶν στρατευμάτων ἔδωκε τὴν παροῦσαν ἡμερήσιον προσιαγὴν ἐν τῷ ἐλληνικῷ γενικῷ στρατοπέδῳ εἰς Γαλατάν, τὴν 25 Φεβρουαρίου 1821.

Ὁ πατριώτης Δούκας Κωνσταντῖνος ἀξιοῦται ταγματάρχης τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ ἡμερήσιος στρατοπεδάρχης.

Ὁ πατριώτης Γ. Λασάνης διορίζεται ἡμέτερος πρῶτος ὑπασπιστής καὶ χιλιάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Οἱ πατριῶται Βασίλειος Θεοδώρου, Κόντος, Κολοκοτρώνης, Καραβίας καὶ Βασίλειος Παρλᾶ, ἀξιοῦνται χιλιάρχοι.

Ὁ πατριώτης Ἀλέξανδρος Ρίζου ἀξιοῦται ἐκατόνταρχος καὶ ἡμέτερος ὑπασπιστής.

Τὸ δὲ ἑλληνικὸν στράτευμα διαιρεῖται εἰς δύο σώματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον θέλει διοικεῖ ὁ ἡμέτερος φίλτατος ἀδελφὸς καὶ στρατηγὸς Γεώργιος Ὑψηλάντης, τὸ δὲ δεύτερον, ὁ φίλτατος μου ἀδελφὸς καὶ πολέμαρχος Νικόλαος Ὑψηλάντης.

Προσκαλεῖται λοιπὸν ὅλον τὸ ἑλληνικὸν στράτευμα νὰ φέρῃ σέβας καὶ ὑπακοὴν εἰς τοὺς ρηθέντας καὶ νὰ ἐκτελῇ ἀμεταβλήτως τὰς προσταγὰς των, διότι καὶ ἡ παραμικρὰ παρακοὴ παιδεύεται κατὰ τοὺς γνωστούς σας πολεμικοὺς ἡμῶν νόμους αὐστηρότατα.

Ἐδῶ, ἀνδρεῖοι μου στρατιῶται, κρίνω ἀναγκαιότατον νὰ σᾶς ἐνθυμίσω καὶ πάλιν, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους σας ὑπακοή, ἡ εὐταξία, καὶ ἡ μεταξὺ ὑμῶν ἀδερφικὴ ἀγάπη εἶναι τὰ μόνον συστατικὰ ἐνὸς τακτικοῦ καὶ τροπαιοφόρου στρατοῦ, καὶ ἐν ὧσιν φυλάττετε ταῦτα, θέλετε εἰσθε ἀκαταμάχητοι. Τὸ μέχρι τοῦδε εὐτακτον φέρεσινόν σας, καὶ ἡ πειθαρχία σας εἶναι ἱκανὰ νὰ σᾶς συγκατατάξωσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τακτικωτέρων τῆς Εὐρώπης, καὶ νὰ γένωσιν εἰς ὅλον τὸ γένος ἐγγυητὰ ἀσφαλέστατοι, καὶ διὰ τὸ περαιτέρω πολίτευμά σας. Ἐνας μόνον αὐθάδης καὶ ἀνάξιος τοῦ πατριωτικοῦ ὀνόματος ἐτόλμησε νὰ ταράξῃ τὴν ἡσυχίαν μας μετ' ἐγκλημα φρικτὸν, ὁ Νικόλτζιος.

Διὸ διορίζω τὸν ταγματάρχην καὶ στρατοπεδάρχην Δούκαν νὰ συγκαλέσῃ κριτήριον πολεμικόν, διὰ νὰ παιδευθῇ ὁ πταιστήτης ἀναλόγως μετὰ τὸ ἐγκλημά του καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἰς τὸ κριτήριον τοῦτο θέλει προεδρεύει ἡ δικαιοσύνη. Τὸ ἐγκλημα μόνον ὅποιονδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἐξαρκεῖ νὰ καθαιρέσῃ τὸν τυχόντα ἀπὸ τὸν πατριωτικὸν ἡμῶν στρατόν.

Μετὰ τὴν καταγραφὴν μέλλουν νὰ γίνωσι καὶ ἄλλοι προβιβασμοί.

Τὸ πρῶτον σῶμα συνίσταται ἀπὸ τοὺς χιλιάρχους Βασίλειον Θεοδώρου, Κόντον καὶ Κολοκοτρώνην, τὸ δὲ δεύτερον ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ ταγματάρχου καὶ στρατοπεδάρχου Δούκα, τοῦ χιλιάρχου Βασιλείου Παρλᾶ καὶ τοῦ συνταγματάρχου Ὀρφανοῦ. Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἀξιωματικοὶ πρέπει νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸ ἐξῆς, διὰ τὰ ἀναγκαῖα των ἅπαντα, ἕκαστος εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ σώματος, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει.

Εἰδοποιοῦνται προσέτι ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί, ὅσοι ἔχουσι σταλμένους στρατιώτας ἔξω τοῦ Ἰαίου, εἰς διαφόρους φυλακάς, νὰ δώσωσι προσταγὴν διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν ἕως τὴν Κυριακὴν ἐσπέρας ὀπίσω εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον.

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

Epitropul general și generalisimul oștirilor grecești a dat prezentul ordin de zi din 25 februarie 1821, din cartierul grecesc general de la Galata.

Patriotul Constantin Duca este numit tagmatarh al armatei grecești și stratopedarh permanent.

Patriotul G. Lasanis este numit întâiul nostru aghiotant și hiliarh al armatei grecești.

Patrioții Vasile Theodor, Contos, Kolocotronis, Caravia și Vasile Parlas sînt numiți hiliarhi.

Patriotul Alexandru Rizos este numit hecatontarh și aghiotant al nostru.

Armata grecească este împărțită în două corpuri de armată: cel dintîi sub ordinele scumpului nostru frate, strategul Gheorghe Ipsilanti; cel de al doilea, sub ordinele șcumpului nostru frate, polemarhul Nicolae Ipsilanti.

Armata grecească este invitată prin aceasta să arate celor numiți respect și supunera, deoarece cel mai neînsemnat exemplu de nesupunere va fi pedepsit cu severitate potrivit Tegilor noastre de război cunoscute vouă.

Consider foarte necesar, vitejii mei soldați, să vă amintesc din nou că supunerea față de conducătorii voștri, ordinea și unirea între voi înșivă sînt singurele temeuri ale unei armate regulate și victorioase și cît timp le veți păstra veți fi nebiruitori. Purtarea ordonată și disciplina de care ați dat dovadă pînă acum sînt suficiente pentru a vă situa printre trupele cele maiordonate ale Europei și să fiți socotiți cei mai buni chezași ai întregului neam și ai regimului politic al vostru în viitor. Numai unul singur neobrăzat și nevrednic de a fi socotit patriot, Nicolcea, a îndrăznit să tulbure liniștea noastră. De aceea poruncesc tagmatarhului și stratopedarhului Duca să întrunească un consiliu de război, pentru a pedepsi pe vinovat după nelegiuirea sa, și sînt convinși că dreptatea va călăuzi lucrările acestui tribunal. În caz de crimă oricine ar fi făptașul să fie înlăturat din rîndurile oștirii noastre patriotice.

După terminarea înrolărilor, urmează să aibă loc noi avansări.

Întâiul corp de armată se compune din trupele hiliarhilor Vasile Theodor, Contos, Kolocotronis; cel de al doilea, din acelea ale tagmatarhului și stratopedarhului Duca, ale hiliarhului Vasile Parlas și ale sintagmatarhului Orfanos. Toți ofițerii trebuie de acum înainte pentru toate cele necesare să se adreseze comandantului de armată de care țin.

De asemenea sînt înștiințați acei ofițeri care au trimis în afara Iașilor în diferite posturi soldați de ai lor să dea poruncă ca aceștia să se întoarcă pînă duminica seara în tabăra generală.

Alexandru Ipsilanti

Arhiva Istorică Centrală de Stat U.R.S.S. — Leningrad, Fondul I. P. Liprandi, nr. 673. Publicat de E. Vîrtosu, *Despre Tudor...*, p. 68—69, trad. după textul german dat la J. W. Zinkeisen, *Geschichte der Griechischen Revolution*, I, Leipzig, 1840, p. 164—165. În edițiile lui Gordon (1832 și 1834), *History of the Greek revolution*, figurează ca anexa nr. 2, cu mențiunea: traducere din grecește.

Iasi, 25 februarie 1821

*Al. Ipsilanti invită pe mitropolit să officieze slujba înmormîntării
căpitanului Hristu Bucuvala.*

Γιάσι, τὴν 25 Φεβρουαρίου 1821

Πανιερώτατε !

Παρακαλῶ νὰ δώσετε τὴν ἄδειαν τῆς κηδείας τοῦ ἐνδόξως ὑπὲρ πατρίδος
τελευτήσαντος καπετὰν Χρήστου Μποκουβάλα !

Υἱὸς κατὰ πνεῦμα προθυμότατος

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

[Adresa:] Πρὸς τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Μολδαβίας

Iasi, 25 februarie 1821

Prea sfințite !

Rog să încuviințați înmormîntarea căpitanului Hristu Bucuvala, care a
murit glorios pentru patrie.

Fiu duhovnicesc foarte zelos

Alexandru Ipsilanti¹

[Adresa:] Către prea sfințitul mitropolit al Moldovei.

Acad. R.P.R., pach. MIII^a (fost ms. rom. 2705), f. 5. Orig. grec., cu pecete în ceară
roșie; publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 105.

Reni, 25 februarie 1821

*At. Xodilos comunică lui Xanthos despre plecarea lui Caravia
din Galați și despre panica localnicilor în urma ciocnirii dintre oamenii
lui Caravia și turci.*

Reni, 25 februarie 1821

Domnule Xanthos,

La Chișinău.

Am primit astăzi cu plăcere scrisoarea ta trimisă din Sărăcica, prin care
eram informat că ai ajuns cu bine la Chișinău; de asemenea am fost informat
de domnul Marinos despre plecarea beizadelelor. Aștept cu nerăbdare din partea
d-voastră o scrisoare mai amănunțită și ce recomandatii v-au lăsat. Astăzi
am înștiințat familia d-voastră în legătură cu sănătatea d-voastră și desigur
este acum liniștită, deoarece pe bună dreptate trebuia să aibă grijă de d-voastră.

¹ Semnătura și ultimul rînd sînt scrise de Ipsilanti.

Domnul Caravia a plecat marți dimineața, 22 februarie, din Galați. Toți turcii uciși sînt, precum se spune, vreo sută; dintre negustorii turci au scăpat cu viață, după ce au fost dezarmați, 25 sau 30, care s-au dus la Brăila; dintre ai noștri au căzut 4—5 și au fost răniți 6—7. În ziua aceea însă fricosul Cl. Arghiris a plecat pentru a veni aici, îmbarcîndu-se pe un vas; din cauza aceasta locuitorii au intrat în panică, temîndu-se ca nu cumva să iasă turcii din Brăila după plecarea a lor noștri și să-i măcelărească și astfel toți locuitorii s-au risipit, unii plecînd pe la sate, alții îmbarcîndu-se pentru a veni aici, iar unii s-au închis în biserici și abia de ieri au început să se întoarcă; de asemenea și Cl. Arghiris s-a întors alaltăieri, fiindcă marți dimineața a înghețat Dunărea și au rămas vasele prinse în ghiață, neputînd merge în nici o direcție, din cauza aceasta oamenii au debarcat și s-au întors la Galați, care se află fără guvernator. Pașa din Brăila a anunțat lumii să fie liniștită și că el nu va lăsa pe nimeni să iasă din cetate și că nici nu poate să trimită vreun ajutor la Galați fără aprobarea sultanului. Se confirmă că Caravia nu s-a dus la Focșani, ci a pornit pe drum spre Leova. Din cauza iernii au rămas vreo 120 oameni, care astăzi ne-au cerut ajutor în bani, și dacă se poate și în praf de pușcă, ca să-și urmeze drumul. Și de aici pornesc mereu mulți, care vor să urmeze pe căpitanul Ilie Migleris, care, dacă mai este acolo, să nu mai întîrzie. Sînt nerăbdător să primesc scrisoarea d-voastră.

Vă sărut și rămîn
At. Xodilos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 156—157. Text grec.

78

Iași, 26 februarie 1821

Al. Ipsilanti arată lui Xanthos necesitatea de a se strînge de pretutîndeni bani și arme și îi cere să vină la Iași.

Iași, 26 februarie 1821

Am primit, iubite Xanthos, scrisoarea ta și am văzut cele cuprinse în ea. Eu cel dintîi ți-am scris că n-am crezut ca Anagnostopulos să fie atît de nesuferit ca să facă o astfel de faptă, dar mi-au anu nțat-o din București. Dealtfel, toate acestea sînt lucruri trecute. Eu iert pe acei ale căror uneltiri împotriva mea nu le cunosc. Acum însă cînd mișcarea a pornit, să dovedească toți că sînt greci; dacă eu voi fi ucis sau voi suferi altceva, sînt unul singur și mai devreme sau mai tîrziu este același lucru, dar să se gîndească cei răi că împreună cu mine se vor pierde atîția și să tremure de judecata celui de sus.

Aici entuziasmul este foarte mare, nu știu unde să întrebuițez pe cei care vin. Să se adune bani de peste tot, de asemenea și arme etc. etc. etc. Știu

că zelul tău, iubite Xanthos, va face orice. Sper cu bunăvoința divină să fim slăviți cu denumirea cea mai înaltă de eliberatori ai patriei; toți acei care au pus bazele Eteriei, toți acei care s-au străduit pentru această faptă bună, fără îndoială că se vor bucura de primele onoruri. Deci, iubite Xanthos, să te văd. Bulgarii și ceilalți zeloși să fie îndreptați la Focșani și de acolo înainte, unde aud că se află tabăra grecească. Kalamatianos să îndemne cât mai mulți greci să intre în flotă, de asemenea să îndemne pe unii greci să-și dea demisia din posturile lor și să meargă în patrie; toți să urmeze proclamația. Anagnostopulos, căruia n-am timp să-i scriu (fiindcă nici patru ore nu dorm în douăzeci și patru de ore din cauza scrisului, ordinelor și circularilor), să fie liniștit pentru cele ce mi-au scris, pe care eu nici nu le-am crezut; trebuie însă să se ducă la Constantinopol să grăbească incendiul, acestea și câte alte va izbuti; iată timpul este propice ca să dovedească fiecare ce poate să facă. Fiți viteji și puternici, iar tu vino să ne întâlnim; vă trimit proclamații. Sărut dulce pe toți frații și grecii

Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 157—158. Text grec.

79

26 februarie 1821

Gh. Barlas invită din ordinul lui Al. Ipsilanti pe mitropolitul Veniamin Costache să officieze în biserica Trei Ierarhi slujbele religioase ce i s-au cerut.

26 Φεβρουαρίου 1821

Τὴν πανιερότητά της ταπεινότατα προσκυνῶ σὺν τῷ ἁσπασμῷ τῆς ἁγίας αὐτῆς δεξιᾶς.

Κατ'ἐκλαμπρον ἐπιταγὴν τοῦ θεοφρουρήτου ὕψους του, γράφω τῇ πανιερότητί της αὔριον νὰ ὀρίσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν διὰ νὰ διενεργήσῃ τὰς προυτεθείσας τελετάς, καὶ ἡ πανιερότης της νὰ μὴ προφασισθῇ περιμένουσα καὶ τζεδούλαν, καθότι τότε ἐκὼν ἢ ἄκων θέλει ὑπάγει.

Αὐτὰ ταῦτα κατὰ προσταγὴν.

Τῆς πανιερότητός της κατὰ πνεῦμα υἱὸς καὶ δοῦλος εὐπειθέστατος

Γεώργιος Μπαρλᾶς

26 februarie 1821

Mă închin prea plecat prea sfinției tale și sărut sfînta ta dreaptă.

După strălucita poruncă a înălțimei sale de dumnezeu păzită, scriu prea sfinției tale să poștești mîine la biserica Trei Ierarhi, pentru a săvîrși slujbele

propuse. Prea sfinția ta să nu pretexteze că așteaptă și ȋdulă, căci atunci va merge vrînd nevrînd. Acestea după poruncă.

Al prea sfinției tale fiu duhovnicesc și rob prea supus

Gheorghe Barlas

Acad. R.P.R., pach. MIII^a (fost ms. rom. 2705), f. 13. Orig. grec. Publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 105.

80

Ismail, 26 februarie 1821

Gh. Korfinos cere lui Xanthos să obțină de la Inzov permisia pentru trimiterea unor muniții și-i recomandă pe Cotiras ca să organizeze detașamente de bulgari.

Ismail, 26 februarie 1821

Domnule Xanthos,

La Chișinău

Cu toată că mă gîndesc că vi s-au făcut cunoscute cele petrecute la Galați, totuși mă grăbesc, îndemnat de datoria mea sfință, să vă aduc la cunoștință în special lucrurile de aici. În carantina de aici au venit cîțiva marinari, care se aflau la Saxa, și au fost înștiințați de prietenii din Galați să se retragă; ei au venit aici și ne fac cunoscută cauza premeditată a lucrului. Eu mă gîndesc că este foarte util ca în acest moment dorit să trimitem pe frații compatrioți de aici, care sînt destui și sînt însuflețiți de faptele glorioase săvîrșite, dar există greutatea pașaportului pentru fiecare; ar fi bine, dacă este posibil, ca Inzov să trimită ordin vămii și poliției de aici ca să fie lăsați liberi grecii, care doresc să treacă dincolo, sau în sfîrșit să căutați alt mijloc oarecare, pe care îl veți socoti mai sigur și să mă înștiințați. Același lucru este nevoie să se facă și la Reni pentru plecarea prietenilor noștri. În legătură cu cele ce se petrec la Galați, ne spun și marinarii ce se află aci că este mare nevoie de praf de pușcă, gloanțe și obuze. Deci aveți grijă de aceasta și procedați cum veți crede mai nimerit prin mijlocirea lui Inzov, ca să dea permisie sau ordin ofițerilor de aici ca să trimitem printr-un vas mare sau printr-un cîrjaliu cele ce se află aici. Cu privire la familiile ce se află în carantina din Reni, să aibă milă și să le primească guvernatorii de acolo în lazaret. Am procurat praful de pușcă și aștept de la Galați răspuns ca să-l trimit, sau eventual să-l trimit de aici via Reni, dacă domnul Xodilos se va ocupa de aceasta, precum i-am scris. Vă rog dați ordin prietenului nostru de acolo, domnului G. Papadopoulos, să-mi trimită cu prima ocazie douăzeci de mii ocale gloanțe de 6—6½ grame fiecare. Prezenta mea scrisoare vi se va înmîna prin domnul Constantin Ghiasta, fratele nostru, care vine acolo să pună capăt afacerilor lui și să-și scoată pașaportul pentru patric; el mani-

festă un entuziasm și un mare patriotism, pe care la foarte puține persoane le-am văzut; vă rog deci să-i acordați protecția și dragostea voastră. Acolo se află domnul Cotiras, care, avînd mulți prieteni bulgari, are posibilitatea să organizeze ca și altădată vreo două sute din aceștia. Dacă socotiți acest lucru nimerit, ordonați-i să pornească, dîndu-i și numerar, cît veți socoti; de asemenea și domnul G. Papadopoulos de aici, care de curînd a intrat, prin puterea și convingerea lui poate să strîngă vreo 500. Dacă socotiți că aceasta este avantajos, dați-mi ordin să-l trimitem ca să pună în aplicare cele promise. Rămîn cu tot respectul și te salut frățește

Gheorghe Papad. Korfinos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 159–160. Text grec.

81

28 februarie 1821

Al. Ipsilanti mulțumește mitropolitului Veniamin Costache pentru omul trimis ca să se înroleze în armata greacă.

Τῇ 28 Φεβρουαρίου 1821

Πανιερώτατε καὶ σεβασμιέ μου Δέσποτα !

Τὸ εὐχαιτικόν της μετ'εὐλαβείας ἐδέχθην. Ὑπερευχαριστῶ δι' ὅσα ὑπὲρ τῶν κοινῶν καλῶν ἐργάζεσθε. Τὸν παρρησιασθέντα μοι συμπολίτην ἄνθρωπόν της μετὰ χαρᾶς δέχομαι, μὴ ἀμφιβάλλων ποσῶς ὅτι ποτισθεὶς παρ' αὐτῆς τὰ ὑπὲρ πατρίδος ἱερὰ χρέη θέλει φανῇ ἄξιος ἐντὸς ὀλίγου τῶν εὐχῶν καὶ ἐλπίδων της.

Ἐπὶ ποδὸς γράφων, παρακαλῶ νὰ συγχωρήσῃ τὴν συντομότητα αἰτούμενος τὰς σεβασμίας μοι ἱερὰς εὐχὰς της

υἱὸς κατὰ πνεῦμα

'Αλέξανδρος Ὑψηλάντης

28 februarie 1821

Prea sfințite și respectate al meu stăpîn !

Am primit cu respect scrisoarea dvs. de urare. Vă mulțumesc foarte mult pentru toate cîte le faceți spre binele obștesc.

Pe compatriotul, omul dvs., care mi s-a prezentat, îl primesc cu bucurie. Nu mă îndoiesc de loc că fiind hrănit de dvs. cu sfintele datorii către patric, în curînd se va arăta vrednic de dorințele și speranțele dvs.

Scriînd în picioare, vă rog să-mi iertați scurtimea. Cerînd respectabilele sfinte mie dvs. urări,

fiu duhovnicesc

Alexandru Ipsilanti¹

Acad. R.P.R., pach. MIII^a (fost ms. rom. 2705), f. 7. Orig. grec. Publicat de C. Erbicăanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 105–106.

¹ Semnătura și ultimele două cuvinte sînt scrise de Ipsilanti.

28 februarie 1821

Al. Ipsilanti mulțumește mitropolitului Veniamin pentru patru telegari dăruite.

Τῇ 28 Φεβρουαρίου 1821

Τὴν ἱερὰ, αὐτῆς δεξιὰν εὐλαβῶς κατασπάζομαι.

Τὰ σταλέντα μοι τέσσαρα τελιγάρια ἔλαβον ὑπερευχαριστῶν διὰ τὴν πρόθυμον ἀποστολὴν τῆς σεβασμίας μοι πανιερότητός της. Δὲν ἀμφιβάλλω· ὅτι θέλει χορηγεῖ ἡμῖν τὰς ἱερὰς εὐχὰς της καὶ θέλει ἐκπέμπει πρὸς Κύριον τὰς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν τούτου καλοῦ δεήσεις της.

Αἱ ἄγκραι μου ἀσχολῖαι δὲν μοι ἔδωκαν καιρὸν τοῦ νὰ ἔλθω καὶ μόνος μου πρὸς αὐτὴν διὰ νὰ τῇ ἀποδώσω τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν περὶ τῶν ἀγώνων ὧν ὑπὲρ ἡμῶν ἐδοκίμασε, διὸ καὶ αἰτῶ συγγνώμην.

Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος, αἱ δὲ ἱερὰ αὐτῆς εὐχαὶ ἀρωγοί μοι διὰ βίου.

Κατὰ πνεῦμα υἱὸς
Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

[Adresa:] Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ θεοπροβλήτῳ μητροπολίτῃ Μολδαβίας κυρίῳ Βενιαμὴν εὐλαβῶς.

28 februarie 1821

Sărut cu respect sfînta dreaptă a sfinției voastre.

Am primit cei patru telegari trimiși mie, mulțumind foarte mult pentru zelul sfinției voastre de a mi-i trimite. Nu mă îndoiesc că ne veți acorda sfințele binecuvîntări și veți înălța către domnul rugăciunile sfinției voastre pentru acest bine al nostru comun. Numeroasele mele ocupații nu mi-au permis să vin la sfinția voastră ca să vă exprim și personal mulțumirile noastre pentru strădaniile depuse pentru noi și vă cer scuze.

Acestea în prezent, iar sfințele binecuvîntări ale sfinției voastre să mă ajute toată viața.

Fiu duhovnicesc
Alexandru Ipsilanti¹

[Adresa:] Prea sfințitului și de dumnezeu alesului mitropolit al Moldovei, domnului Veniamin, cu respect.

Acad. R.P.R., pach. MIII^a (fost ms. rom. 2705), f. 11. Orig. grec. Publicat de C. Erbicănu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 106.

¹ Semnătura și ultimele două cuvinte sînt scrise de Ipsilanti.

Iași, 28 februarie 1821

Nic. Ipsilanti cere lui Xanthos să îndemne eforturile să-i îndeplinească cele făgăduite și să trimită banii strânși la Chișinău.

Iași, 28 februarie 1821

Iubite prietene, domnule Xanthos,

Vă fac cunoscut, după porunca fratelui meu, că a primit scrisorile d-voastră și neavînd timp să vă scrie însuși mai pe larg, vă roagă prin mine să vă străduiți să trimiteți toate scrisorile necesare și pe lingă aceasta să îndemnați eforturile să-și îndeplinească cît mai repede datoriile lor. La Chișinău s-a făcut o colectă și banii urmau să fie adunați și trimiși de Sofianos cît mai repede cinstiților efori din Iași. Scrieți același lucru celor din Moscova, cît și celor din Odesa să împlinescă bine și repede cele făgăduite. Noi, prietene, facem toate sacrificiile și bănești și trupești. Dar ce pot patru oameni? Numai vorbe mari, entuziasm mult și nici o acțiune. Însă aceștia să se gîndească că dacă Ipsilanții se pierd, și Grecia se stinge definitiv și nu mai rămîne nici o speranță pentru însănătoșirea ei. Da, prietene și frate, în numele domnului, înainte ! Dărnicia noastră să fie luată drept pildă.

Al tău frate

Nicolae Ipsilanti

Vă mai fac cunoscut că mîine pornim pentru acțiunile ce vor urma.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 161 162. Text grec.

Ismail, 28 februarie 1821

Gh. Korfinos comunică lui Xanthos că grecii și moldovenii din Ismail au primit cu însuflețire știrile despre Eterie și mulți dintre ei contribuie bănește pentru ea, iar alții se înrolează.

Ismail, 28 februarie 1821

Iubitorule de neam, domnule Xanthos,

La Chișinău

Am primit cu multă bucurie scrisoarea d-voastră împreună cu proclamația lui Kalos [Alex. Ipsilanti] și copia scrisorii doamnei, mama noastră. Fie ca totul să meargă bine ! Prin urmare, iubitul meu, n-am neglijat și în acest moment să înștiințez îndată absolut pe toți frații; adunîndu-i în două cluburi, le-am comunicat cele necesare, pe care le-au primit cu însuflețire; unii s-au oferit să contribuie după puterea lor, iar alții să se înroleze. După terminarea prezentei scrisori voi merge la club, unde se adună ei ca să se facă înscrierea

oamenilor și a donațiilor; pe lângă grecii noștri cei buni, contribuie Sandu moldovanul și mulți alți moldoveni. Prin domnul Fochianos vă scriu mai pe larg, ajutați-mi în cererile mele, și în plus, dacă se poate, ajutați și pe moldoveni. Eu doresc să am, în tot timpul șederii d-voastră acolo, scrisori cât mai dese și să fiu înștiințat de scopurile d-voastră viitoare.

Spuneți-mi dacă acolo se află pumnale, pistoale și puști. La Galați este liniște. Rămîn etc.

Gh. Papad. Korfinos

Nota [lui Xanthos]. Acest stimat domn, mare negustor în Ismail, cu destulă stare și cu multă influență în acele părți, fiind fratele generalului și comandantului flotei rusești de pe Dunăre, a fost unul din eteriștii cei mai înflăcărați, a făcut și a cheltuit multe pentru cauza comună; după moartea fratelui său a venit în Grecia, dar din cauza împrejurărilor a sărăcit și trăiește în mizerie la Atena, ca și mulți alții, neglijat și aproape necunoscut.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 160—161. Text grec.

85

[Februarie 1821]

Gh. Leventis arată lui Xanthos că fondurile Eteriei din București se rezumă la punga lui și el trebuie să dea bani lui Sava, Olimpiotul și Farmache.

[Februarie 1821]

Frate domnule Xanthos !

Bunul nostru compatriot, domnul Kotiras, mi-a înmînat la 24 ianuarie scrisoarea ta frățească din 18 ale aceleiași luni, în care am găsit într-un plic, cu pecetea prințului, cele 100 diplome tipărite pentru despăgubirea mea, chipurile, de o parte din banii cheltuiți pentru nevoile patriei, cea mai mare parte după indicațiile prințului, episcopul general al conducerii.

Cunoști, prietene, că grija și năzuința mea a fost, este și va fi fericirea patriei și nu există jertfă, pe care să n-o fac pentru ea.

Mulți din concetățenii noștri pot să cumpere din diplomele ce mi-au fost trimise, dar îmi rămîne mie timp, care sînt așa de ocupat, să mă ocup de ele? și mai ales, fiind în serviciu, pot să fac cunoscute astfel de diplome? Știi că nevoile patriei au crescut peste măsură și aici mijloacele noastre bănești se mărginesc la punga mea, care în cele din urmă se va goli.

Sava, precum îmi spune, v-a scris; îmi propune niște planuri cu locurile cu care este în bune relații și cere bani pentru echipament și alte nevoi, și mă voi sili să-i dau. Olimpiotul și Ioan Farmache au și dinșii planurile lor, și nu este

cu puțință să le refuz ceea ce îmi cer, ci trimit peste tot reprezentanți. Aici, precum știi, nu avem recoltă bună, toți banii și toate greutățile cad pe spinarea mea. Cu privire la aceste importante lucruri scriu astăzi pe larg prințului în scrisoarea alăturată, pe care te rog să i-o înmânezi și să afli ceea ce ți scriu în plus. Menționez că am primit și cele 100 diplome ce mi-ai trimis, adăugînd că doresc ca în curînd episcopul general să se afle în situația ca să dea atenția cuvenită acestor diplome.

Entuziasmul, prietene, este, precum sînt informat, peste tot foarte mare. Dar avem nevoie de oameni cuminți ca să acționeze și astăzi sînt așa de puțini ! Urarea neamului desigur ne va ajuta, fiindcă dumnezeul grecilor este mare.

Pe o moșie a lui Ipsilanti, care se află în Țara Romînească pe malul Dunării, este un arendaș bulgar, care promite multe, dacă i se vor da mijloacele bănești ca să se unească cu el oamenii pricepuți.

Se spune că Ali rezistă bine. Doresc ca dușmanii noștri să se mănînce între ei, ca să ușureze lupta noastră împotriva lor. Aci alăturat vei găsi o scrisoare către tine, care mi-a fost trimisă de la Constantinopol.

Bunul nostru Hristaris în sfîrșit s-a liniștit ; are, precum știi, un cap înfierbîntat și se aprinde ușor ; trebuie să stau cu un ulcior în mînă ca să-l potolesc ; la cîte altele trebuie să fac față ! Fii sănătos și iubeste pe fratele tău

Gh. Leventis

Pe Kotiras l-am oprit aci cîteva zile ca să vă scriu vreo noutate ce s-ar prezenta.

Același

Am. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 139—140. Text grec.

86

Galați, februarie 1821

Paisprezece persoane din Galați declară că sînt gata să urmeze orice poruncă a lui Al. Ipsilanti.

Galați, februarie 1821

Salutăm plecat pe luminăția voastră.

De la domnul Evangelos Mantzarachis, care a venit aici, am avut onoarea să aflăm că sînteți sănătos și ne-am bucurat foarte mult de aceasta. Dorim din adîncul sufletului să ne învrednicim mereu de astfel de vești pentru înveselirea noastră ; îndrăznim cu curaj să ne punem la dispoziția d-voastră și să dăm ascultare oricărei porunci a luminății voastre cu tot zelul nostru arzător, în

orice împrejurare, loc și timp. Vă salutăm din inimă și rămânem cu profund respect.

Ai luminăției voastre supuși servitori

Apostol Zorzopulos

Costis Kiriazis

Dimitrie Emanuil

Panaghitis Papaioanu

Ioan Sachelaropulos

Spiridon Arvanitachis

Gheorghe C. Mostras

Epaminonda Mavromatis

Anastasia Lontopulos

Vasile Caravia

Antonie Adamidis

Antonie Guzelis

Dimitrie Letzoglus

Ioan Stamatiu

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 381. Text grec.

87

Iași, februarie 1821

Contractul încheiat de Constantin Sufo cu Constantin Petru Hagi Lazăr pentru procurarea unor vite necesare aprovizionării oștirii lui Al. Ipsilanti.

Iași, februarie 1821

Se face cunoscut prin prezenta, că subsemnatul m-am înțeles cu boierul postelnic gelepi Costachi Sufo ca să adun aici în țara Moldovei, în contul domniei sale, patru sute de vaci și două sute de boi; vacile pînă la treizeci groși una, iar boii pînă la patruzeci și cinci unul. Cît privește banii de care voi avea nevoie între timp pentru cumpărarea acestor vite, voi înștiința pe domnia sa, ca să mi-i împrumute în schimbul unei chitanțe din partea mea, iar vitele pregătite între timp, să le predau stăpînirii, și anume, persoanei orînduite cu zapis din partea domniei sale.

Voi face acest serviciu în mod gratuit, cu cea mai mare sîrguință, îl voi executa cu cea mai mare grabă posibilă, și voi preda în mod cinstit socoteala de cumpărare și de cheltuieli, ce voi face pentru fînul necesar vitelor cumpărate, precum și pentru salariile văcarilor, care cheltuieli vor fi pe seama domniei sale. Pentru care s-au făcut două contracte la fel, ca să aibă fiecare cîte un exemplar.

Constantin Petru H. Lazăr

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., I, p. 327—328. Text grec.

88

Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821

Al. Ipsilanti comunică lui Xanthos despre prinderea lui Aristidis de către turci și despre compromiterea căminarului Sava.

Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821

Am primit, iubite Xanthos, scrisoarea ta. Ah! de ce ceilalți să nu fie sinceri și numai pentru patrie? Vai! patriei noastre nenorocite! Eu dedicîn-

du-mi viața și sufletul războiului sfint, pe care cu ajutorul lui Dumnezeu l-am început, nu doresc, nu vreau pentru mine, și spuneam acest lucru și ție și altora, altceva decât să văd odată liberă nenorocita și iubita noastră patrie. Să se facă binele și nu interesează cine îl va face.

Vă înștiințez că Aristidis a fost prins, precum îmi scrie Leventidis¹ și precum îmi spune Psalidas, care, neurmînd pe Aristidis, a rămas în părțile de aici, la Craiova.

Sava a fost compromis, fiindcă dăduse lui Aristidis scrisori și neștiind încă că am pornit, mi-a trimis veste să pornesc cît mai repede, sau că vine el la Sculeni. Știrea aceasta mi-a venit acum cinci-șase zile. Îți trimit și scrisoarea lui Leventidis¹ și să-mi spui ce gîndești; pot să-i dau crezare sau nu? Scrisoarea aceasta este scrisă după ce s-a aflat de pornirea mea. Vei vedea celelalte în scrisoarea fratelui meu Dimitrie. Fiți foarte atenți și gîndiți-vă foarte bine la mișcările d-voastră.

Fratele tău
Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 162 163. Text grec.

89

Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821

Gh. Cantacuzino cere lui Xanthos și Anagnostopulos să echipeze și să înarmeze pe tinerii greci care se înrolează în oastea Eteriei și să-i trimită la Iași.

Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821

Domnilor frați E. Xanthos și P. Anagnostopulos,

Avînd înăscută dragostea divină de patrie, n-ați încetat niciodată s-o transmiteți tuturor acelor care se interesează și sînt vrednici de acest divin și ceresc dar. Acest foc care se transmite, prieteni compatrioți, s-a aprins bine; patria, cu ajutorul lui, așteaptă distrugerea și zdrobirea tiranilor săi; de asemenea ea așteaptă să vadă instaurarea fericirii ce i se pregătește. Datoria d-voastră este și acum să luptați cu toate puterile pentru îndeplinirea și ducerea la bun sfîrșit a marilor noastre planuri. Din toate părțile aleargă acolo tineri greci, hotărîți să ne urmeze. Deci aveți grijă să treacă cît mai repede la Iași, să fie îndreptați către eforii de acolo și după ce vor fi fost îmbrăcați cu obișnuita uniformă neagră, avînd fiecare cît se poate mai multe arme, să ne ajungă cît mai repede la Focșani. Multe precedente ne-au învățat că niciodată un străin nu ne va procura o fericire de-a gata. Niciodată grecii nu trebuie să spere că vor fi eliberați de străini. De aceea urmează ca ei, părăsind orice speranță, să spere cu ajutorul lui Dumnezeu numai în vitejia și puterea lor. Luptați deci

¹ Gheorghe Leventis.

ca să aducem la bun și fericit sfârșit planurile noastre, căutînd prin toate mijloacele întărirea centrului nostru, de a cărui reușită sau nereușită atîrnă fericirea sau nenorocirea neamului în genere.

Cele mai necesare și mai utile arme pentru fiecare soldat să fie pușca și spada.

Vă sărut și rămîn

Gh. Cantacuzino A. T.¹

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 163–164. Text grec.

90

Iași, 5 martie 1821

C. Pendedeca cere lui Xanthos să trimită la Iași muniții și să procure armele necesare grecilor din Rusia care trec în Moldova.

Iași, 5 martie 1821

Domnule Em. Xanthos,

Fiindcă colaborez cu eforii de aici, potrivit ordinului dat de episcopul general, principele Alexandru Ipsilanti, și fiindcă ne aflăm într-o situație foarte grea în ceea ce privește procurarea armelor pentru toți grecii care vin din Odesa și fiindcă aflăm că acolo vă puteți procura arme cu ușurință, de aceea vă cer, în numele neamului grecesc, să căutați să găsiți cît mai repede arme, praf de pușcă și gloanțe și cu prima ocazie să le trimiteți eforilor de aici.

Rămîn al d-voastră binevoitor

Constantin Pendedeca

P. S. În viitor, tuturor grecilor, care urmează să vină aici ca să se unească cu armata greacă, să li se procure toate armele necesare, de asemenea, dacă se poate, și cai, iar de nu se va putea, să nu fie reținuți pînă la procurarea celor necesare.

Același Pendedeca

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 164. Text grec.

91

Combrati, 9 martie 1821

M. Stratis scrie lui Xanthos în legătură cu trimiterea lui Koghigios și a bulgarilor, care vor să lupte alături de eteriști.

Combrati², 9 martie 1821

Prea cinstite domnule Em. Xanthos,

La Ismail

Venind aici am întîlnit pe căpitanul Koghigios³; văd că este foarte binevoitor, că toți bulgarii îl îndeamnă la aceasta și toți doresc să meargă

¹ A. T. sînt inițialele convenționale ale lui Gh. Cantacuzino.

² Comrat.

³ În textul grecesc Κόγ.τζος.

împreună cu el. Deci văzînd cît de binevoitor este, l-am făcut să lase toate treburile lui și să vină. I-am spus că are să devină șeful tuturor bulgarilor cînd va trece dincolo. Așadar acesta este cu totul al nostru. El îmi spune însă: « Eu pot acum să plec, dar mi-e frică să nu scrie Inzov și să mă aducă înapoi; voi cere autorizație și mi se va da; voi lăsa pe fratele meu în locul meu și îndată ce voi primi autorizație toți bulgarii mă vor urma, fiindcă în fiecare zi se roagă de mine».

Cu privire la suma de 100 000 groși, de care a spus lui Anton că are nevoie, i-am spus că va avea această sumă cînd va avea nevoie; el mi-a răspuns că acum nu are nevoie de acești bani, dar mai tîrziu poate să aibă. Eu i-am spus că va avea nu numai această sumă, ci și una mai mare la nevoie. Malavinschi, șeful bulgarilor, i-a trimis un călăraș și i-a spus că are să-i comunice un ordin al lui Inzov; de asemenea el i-a spus să cheme din fiecare sat cîte doi ciorbagii și că la 15 martie va fi și el la Cobrati și va ruga pe Inzov și este foarte sigur că i se va da neapărat autorizația. Dacă vă este ușor, treceți și d-voastră pe aici; numai că toate drumurile sînt stricate și de aceea vă trimit pe vizitiul meu ca să vă aducă, fiindcă el știe toate drumurile; am vrut să trimit pe Anton, dar m-am gîndit că din cauza drumurilor nu va putea să vină. Ieri am întîlnit pe stradă pe domnul Petrachi Varvatis, l-am întrebat despre Rubinis, mi-a spus că este la Ismail; mi-a spus că pașa din Brăila nu lasă pe turci să poarte arme și îi ține sub pază severă. I-am spus că am aflat că se duc turci la Galați și ucid oameni, mi-a răspuns că nu este adevărat și că sînt minciuni ale consulului. Consulul nu este în carantină, ci se află la un cîrjaliu lîngă Prut. Dacă o să treci pe la Combrati este bine, iar dacă o să vii aici vom vorbi de Koghigios și sper să se facă așa cum ai cerut. Eu i-am făgăduit că vom putea să dăm pentru casa lui suma necesară ca să trăiască familia lui. Dacă domnia ta vei trece pe la Cobrati, împărtășește-i părerea ta. Eu voi porni astăzi înapoi la Chișinău dacă se va deschide timpul și nu va cădea zăpadă și voi înștiința și pe prea luminatul Ipsilanti. Dacă însă va veni autorizația ca să treacă dincolo, fiecare știe bine că toți bulgarii vor să se ducă cu căpitanul Koghigios, și în caz că nu li se va da autorizația, ci numai lui Koghigios, ei se vor răscula dacă nu vor reuși să plece pe ascuns.

Rămîn sluga d-voastră
Marinos Stratis

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 165—166. Text grec.

92

Iași, 12 martie 1821

Dovada eforiei Eteriei din Iași pentru 10 000 lei donați de mitropolitul Veniamin pentru eliberarea Greciei.

'Εν 'Ιασίῳ, 12 Μαρτίου 1821

Ὁ ὑψηλοπανιερώτατος καὶ φιλογενέστατος ἅγιος μητροπολίτης Μολδαβίας κύριος Βενιαμὴν προσέφερεν προαιρετικῶς συνδρομὴν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς

Ἑλλάδος γρόσια δέκα χιλιάδες καὶ ἓναν στρατιώτην ἑιοπλον καὶ ἑφιππον ἰδίαις δαπάναισι, ὧν ἕνεκα εἰς εὐγλωμοσύνην δίδωσι ἡ Ἐφορία τὴν παρεῦσαν ἀπόδειξιν τῇ ὑψηλοπαμειρότητί του πρὸς ταῖς ἄλλαις, ἃς ἔχει παρὰ τοῦ ἰδίου πρίγκιπος.

Ὁ Τριεραρχίτης Σεραφεῖμ, ὁ ἴδιος καὶ διὰ Λουκὰ Φλωρεστίου,
Π. Διογενίδης, Παν. Πανσέτης, Φώτιος Ἡλιάδης

Iași, 12 martie 1821

Înalt prea sfințitul și prea iubitorul de neam, sfântul mitropolit al Moldovei, domnul Veniamin, a oferit de bună voie pentru eliberarea Greciei un ajutor de zece mii lei și un soldat înarmat și călare cu propriile sale cheltuieli.

Pentru care, drept recunoștință Eforia dă înalt prea sfinției sale prezenta dovadă, pe lângă altele, pe care le are de la însuși principele.

Serafim Trierarhitul, același și pentru Luca de la Florești,
P. Dioghenidis, Pan. A. Pansetis, Fotie Iliadis

Acad. R.P.R., pach. MIII^a (fost. ms. rom. 2705), f. 9. Orig. grec., cu sigiliu aplicat în ceară roșie, avînd în jurul fenixului legenda: Sigiliul Eforiei amicilor din Iași *. Publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 106.

93

Odesa, 12 martie 1821

St. Kumbaris înștiințează pe Xanthos că la Odesa au sosit refugiați greci de la Constantinopol.

Odesa, 12 martie 1821

Domnule [Xanthos],

La Ismail

Cu toate că m-am plictisit să vă scriu fără să primesc răspuns, eu tot nu am să încetez a vă supăra. În seara de 9 ale lunii curente au sosit de la Constantinopol trei vase, cu care au venit domnitorul Hangerli cu familia lui, Suțo, fratele domnitorului de la Iași, cu familia lui și hatmanul Schinas. La 10 noaptea a sosit cu un vas fiul lui Caragea, cu familia sa. Ei au plecat din Constantinopol și au intrat în carantină. Nenorocitul Hangerli numai cu 100 rubiele a venit. În noaptea aceasta abia am avut timp să mă duc în cetate cu îmbrăcăminte pentru Caragea; m-am dus în această noapte și la Hangerli; cu el n-am reușit să vorbesc, fiindcă ploua puțin și n-a ieșit; am vorbit însă cu fiul lui. Peste puțin mă voi duce cu Ambrosie la el să stăm de vorbă, fiindcă de ieri ne-a înștiințat să mergem, dar nu am izbutit să găsim îmbrăcămintea necesară, aproape am dat și blana mea. De dimineața pînă la miezul nopții alerg călare în noroi și mi se pare că mă aflu la bal, simt atîta plăcere cînd mă gîndesc că îngrijesc pe frații noștri, care au avut aceleași idei ca și noi și

au renunțat la odihna lor. Din cauza vîntului nefavorabil n-am putut să plec la Const[antinopol], dar sînt cu totul gata și, cum timpul va fi potrivit, voi pleca. Autoritățile administrative din Const[antinopol] cunosc toate cele petrecute la Galați, București etc. și erau posomorîți pînă la 8 ale lunii curente, cînd a plecat ultimul vas; au cerut să facă controlul vaselor rusești, dar s-a opus Strogonov. Însuși sultanul a chemat pe patriarh și a vorbit cu el cinci ore, nu știe nimeni ce a vorbit. Pe cei veniți din Constantinopol îi găzduiește fratele meu. Bătrînul Ioan Kamburoglu a murit alaltăieri.

Fratele tău
Stamatis Kumbaris

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 166 – 167. Text grec.

94

Laybach, 26 martie 1821

*Capodistria face cunoscut lui Al. Ipsilanti că împăratul Rusiei
condamnă acțiunea sa.*

Laybach, 26 Mars 1821

Mon Prince,

En recevant Votre lettre du 24 Février, l'Empereur a éprouvé une peine d'autant plus profonde, qu'il avait toujours apprécié la noblesse des sentimens dont Vous aviez fait preuve à Son service. Sa Majesté Impériale était donc bien loin de craindre que Vous dussiez tout à coup Vous laisser entraîner par cet esprit de vertige qui porte les hommes de notre siècle à chercher dans l'oubli de leurs devoirs, un bien qu'on ne peut jamais se promettre que d'une stricte observation des préceptes de la religion et de la morale.

L'éclat de Votre naissance, la carrière que Vous avez fournie, la juste considération que Vous Vous êtes acquise, tout Vous offrait l'occasion et les moyens d'éclairer sur leurs véritables intérêts les notables de la Grèce qui Vous témoignaient une si naturelle confiance.

Sans doute il est dans l'homme de désirer l'amélioration de son sort, sans doute, plus d'une circonstance inspire aux Grecs le vœu de ne pas toujours rester étrangers à leurs propres destinées; mais est-ce par la révolte et la guerre civile qu'ils peuvent se flatter d'atteindre ce but éminent! Est-ce par d'obscures menées, par de ténébreux complots qu'une nation peut espérer de revivre et de s'élever au rang des nations indépendantes? L'Empereur ne le pense pas. Il s'était empressé d'assurer aux Grecs Sa protection par les Traités qui ont été conclus entre la Russie et la Porte. Aujourd'hui ces avantages paisibles sont méconus, les voies légitimes abandonnées, et Vous semblez vouloir attacher Votre nom à des évènements qui ne peuvent qu'être hautement improuvés par Sa Majesté Impériale.

La Russie est en paix avec l'Empire Ottoman. L'insurrection qui a éclaté en Moldavie ne saurait justifier, à aucun titre, une rupture entre les deux États. Or, ce serait rompre avec le Gouvernement Turc, ce serait agir hostilement contre lui, ce serait en un mot manquer à la foi des Traités, que de favoriser ne fut-ce que par un assentiment tacite, une révolte, dont l'objet est de renverser une Puissance avec laquelle la Russie a déclaré et déclare avoir la ferme intention d'entretenir des rapports constants de paix et d'amitié.

D'ailleurs quel moment avez-Vous choisi pour attaquer la Porte? Le moment même ou des négociations, tous les jours plus fertiles en résultats heureux, environnaient cette paix de garanties nouvelles. Le moment où les réclamations de Votre famille allaient être satisfaites, ou Vous saviez que le Sultan se préparait à Vous rendre une pleine et entière justice! Informé de ces circonstances et connaissant les maximes qui dirigeront toujours la politique de l'Empereur, comment avez-Vous pu Vous faire illusion sur les résolutions qu'Il devait prendre? Comment avez-Vous osé promettre aux habitans des Principautés, l'appui d'une grande Puissance? Si c'est sur la Russie que Vous avez voulu fixer leurs regards, Vos compatriotes la verront immobile, et bientôt leurs justes reproches viendront Vous accabler; bientôt Vous sentirez retomber sur Vous, de tout son poids, la responsabilité d'une entreprise, que des passions en délire pouvaient seules conseiller.

Cependant il n'est jamais trop tard pour rendre hommage à la raison et à la vérité. Vous avez encore entre les mains le salut des hommes égarés qui Vous entourent. Vous pouvez leur faire reconnaître les conséquences de leur dessein et du Vôtre. Revenu de cet aveuglement funeste, Vous pouvez les soustraire et Vous dérober Vous-même à la vengeance d'un Gouvernement auquel des plus chers intérêts commandent de déployer contre Vous et contre eux, une trop juste sévérité.

Aucun secours direct ni indirect ne saurait Vous être accordé par l'Empereur, car nous le répétons, il serait indigne de Lui de saper les fondemens de l'Empire Turc par la honteuse et coupable action d'une société secrète. S'Il avait des griefs légitimes contre la Porte, et si la Porte refusait d'y faire droit, si en un mot, l'emploi de la force des armes devenait inévitable, ce serait à cette force qu'il aurait recours. Mais loin de là. Des relations toutes pacifiques se sont établies entre les deux Puissances, et les négociations que leurs Ministres ont entamées, autorisent de jour en jour d'avantage, l'espoir du plus heureux succès.

Pesez, mon Prince, les observations que l'Empereur Vous fait adresser, pour Vous donner une dernière preuve de Ses bontés. Profitez d'un salutaire avertissement. Réparez le mal que Vous avez déjà fait. Prévenez les désastres que Vous allez attirer sur Votre belle et infortunée patrie.

Si Vous nous indiquez les moyens de faire cesser les troubles, sans enfreindre les traités existans entre la Russie et la Porte Ottomane, sans porter la plus

légère atteinte à aucune de leurs stipulations, l'Empereur ne refusera pas d'intervenir auprès du Gouvernement Turc, pour l'engager à prendre des mesures sages, qui puissent ramener en Valachie et en Moldavie, le calme dont ces contrées éprouvent si impérieusement le besoin. Dans toute autre hypothèse, la Russie ne sera que spectatrice des évènements et les armées de l'Empereur ne bougeront pas.

Vous n'êtes plus ni Vous frères au service de S. M. Impériale. La Princesse Ypsilanti continuera néanmoins à jouir de Sa protection; mais en ce qui Vous concerne personnellement, l'Empereur ne permettra dans aucune hypothèse que Vous rentriez en Russie.

Cette lettre Vous parviendra par l'intermédiaire de Mr. le Baron de Strogonoff, qui après en avoir donné communication à la Porte, est autorisé à Vous la transmettre. Il y joindra des conseils que l'Empereur Vous exhorte encore une foi à suivre.

Recevez etc.

Capodistrias ¹

Prokesch-Osten, *Geschichte des Abfalls der Griechen*. . . , III, p. 65—67.

95

Iași, 14/26 martie 1821

Al. Ipsilanti arată țarului Rusiei condițiile în care înțelege să înceteze lupta și să înceapă tratativele cu Poarta.

Maiestate,

Dacă pe de o parte m-am întristat că majestatea voastră a dezaprobat revoluția începută de mine, pe de alta însă, m-am bucurat văzînd că majestatea voastră nu numai că recunoaște dreptul comunei dorințe a elenilor, pe care îl împărtășesc, dar încă se arată și dispusă a interveni în favoarea lor pe lângă Poarta Otomană. Din aceasta dar, precum și din hotărîrea ce are m. voastră de a menține pacea cu Turcia, eu deduc, că m. voastră numai mijlocul îl dezaproabă, nu însă și cererea elenilor; și fiindcă în chestiune este patria, eu nicicum nu mă gîndesc la mine; ci cu bucurie iau asupra-mi toată răspunderea urmării mele, și consimt la încetarea întreprinderii.

Cînd însă, precum majestatea voastră nu este nicidecum la îndoială, negocierile, fiind îndeștul de dificile, cer un timp mai îndelung; iar grecii pornind în fine rezelul, și puteri îndeștule au, și hotărîre neclintită pentru a-și dobîndi autonomia lor, la un asemenea caz depunerea armelor nu se poate face decît cu condițiunile următoare pe care le supui majestății voastre în numele lor, rugîndu-vă:

¹ O scrisoare asemănătoare a primit Al. Ipsilanti și din partea contelui Nesselrode (E. Virtosu, *Despre Tudor Vladimirescu*, 1947, p. 72 73).

1. A mi se acorda mijloacele de a trece în Grccia, nesupărat, cu toată oștirea mea.

2. A se da clenilor patru forturi (cetăți), două în Peloponez și două pe continent, dintre care una să fi a Prevezei.

3. Ca bază a negocierilor se va recunoaște autonomia Peloponezului, a Greciei continentale și a insulelor, care acestea toate sînt acum în mișcare.

Acestea sînt cererile pe care le propun, adărînd la voința m. voastre. Dacă nu vor fi primite, ca ostaș al patriei mele, voi continua rezelul și voi suferi moartea pentru dînsa. Pînă la primirea răsunsului m. voastre, voi sta fortificat în părțile muntoase ale Țării Romîncești, nepornindu-mă cu nici un fel de mișcare contra turcilor, afară de cazul cînd ei se vor porni contra mea.

Alex. Ipsilanti

C. D. Aricescu, *Acte justificative*. . . , p. 106—107.

96

Odesa, 19 martie 1821

Eforii din Odesa ai Eteriei comunică lui Xanthos că au primit manifestele trimise și se străduiesc să-și îndeplinească obligațiile.

Odesa, 19 martie 1821

Iubitorule de neam, domnule Em. Xanthos,

La Chișinău

Cele două scrisori ale d-voastră din 26 februarie trecut și din 2 ale lunii curente le-am primit împreună cu manifestele tipărite și cu scrisorile prea luminatului principe Dim. Ipsilanti, precum și scrisoarea domnului Karpunis, și mulțumindu-vă pentru știrile comunicate, ne rugăm cu toții din tot sufletul pentru grabnica restabilire și fericire a neamului nostru cu ajutorul voinței divine a celui de sus și ne frămîntăm cu toții în toate obligațiile noastre, fiind conduși de datoria sfîntă către patrie.

Știri din Constantinopol am aflat de la persoanele nobile care au sosit în portul nostru pe mare, anume că Poarta arc în fiecare zi convorbiri cu patriarhul și cu ambasadorul Rusiei, că cercetează toate vasele sub orice pavilion, afară numai de cele rusești, fiindcă ambasadorul rus nu permite și că turcii fac mari pregătiri.

Nemaiavînd vreo altă noutate, vă salutăm.

Eforii din Odesa ai Eteriei

Ioan Ambrosie Alexandru Kumbaris

Ilic Mancsis Alexandru Mavros

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 167—168. Text grec.

Sculeni, 28 martie 1821

Al. Pisani cheamă pe prințul Al. Ipsilanti și partizanii săi să renunțe la răscoală și să se întoarcă în Rusia.

De la quarantaine de Scoulény, le 28 Mars 1821 v.s.

Le soussigné, consul de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies, fait par les présentes la sommation la plus expresse et la plus formelle au Prince Ypsilanti, et ceux de ses adhérents qui sont justiciables de l'autorité russe, de se retirer en Russie pour y attendre la décision de Sa Majesté Impériale sur leur conduite, leur déclarant qu'à défaut de satisfaire à la présente sommation, ils seront atteints de la vengeance du gouvernement ottoman, comme perturbateurs du repos des Principautés et également coupables envers la Cour Impériale, comme envers la Porte.

Le soussigné fait la même sommation à tous sujets ou protégés russes, qui auraient pu prendre part à l'entreprise d'Ypsilanti.

Le consul de Russie

A. P.[isani]

Acad. R.P.R., pach. MXLVI (fost ms. rom. 2835), f. 179; copie franc.; o altă copie franc. la Muzeul de istorie a Partidului, fondul Saint-Georges; trad. rom. cont. la Arh. St. Buc. Acte de familie, fondul Crupenschi, A.N., doc. CXXVI/103; Acad. R.P.R., ms. rom. 5030, f. 21; publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 112; Ghibănescu, *Surete și izvoade* X. p. 247; *Hurmuzaki*, XX, p. 597.

Sculeni, 28 martie 1821

Al. Pisani cere mitropolitului Veniamin să difuzeze în Moldova afurisenia patriarhului împotriva răsculaților.

De la quarantaine de Scoulény, le 28 Mars 1821 v.s.

Eminence,

Son Excellence Monsieur L'Envoyé Baron de Stroganoff, sur la demande de la Sublime Porte, m'ordonne de faire passer à Votre Éminence des exhortations et anathèmes ecclésiastiques que Sa Sainteté le Patriarche de Constantinople adresse au Métropolitain et aux évêques moldaves, par le paquet ci-joint, pour leur prescrire d'employer leur ministère et leurs efforts pour ramener aux devoirs les sujets égarés, pour menacer de sévères châtiments ceux qui s'obstineront dans la rébellion et promettre clémence et pardon à ceux qui s'empresseront d'abjurer leur conduite coupable.

Des exhortations semblables ont été lues avec solennité dans la capitale de l'Empire Ottoman; Votre Excellence jugera sans doute nécessaire qu'elles soient promulguées dans le même but sur le théâtre des troubles.

Votre Éminence a du déjà se convaincre par la protestation solennelle que j'ai faite contre l'état d'insurrection de Moldavie des principes que professe et proclame le Ministère Impérial, et du concert le plus parfait d'intention et de sollicitude des deux gouvernements.

L'ordre que j'exécute en ce moment en est une nouvelle preuve.

Éloigné de la Moldavie par ordre supérieur, je ne puis y avoir aucun moyen d'exécution directe. Je supplie donc Votre Éminence de vouloir bien faire connaître, par les moyens qui sont en son pouvoir, les proclamations que je joins ici. Je suis d'autant plus certain du zèle que Votre Éminence voudra bien y mettre, qu'Elle y reconnaîtra un moyen de coopération morale qu'Elle s'empressera d'accueillir.

J'espère que Votre Éminence m'honorera d'une réponse que je m'empres-serai de mettre sous les yeux de mes supérieurs.

Je supplie Votre Éminence de me permettre de lui offrir les sentiments de considération élevée et de vénération profonde, avec les quels,

J'ai l'honneur d'être, de Votre Éminence, le très humble et très obéissant serviteur,

A. Pisani

Acad. R.P.R., pach. MXLVI (fost ms. rom. 2835), f. 35—36. Text franc.

99

28 martie 1821

Sumele cheltuite din ordinul ispravnicilor pentru oștirea lui Al. Ipsilanti, în trecerea sa prin județul Buzău.

Foaie coprinzătoare de cele ce am cheltuit în conacu ostașilor și cererile lui aga Barla, cum arată.

1821 mart. 28

Tal.	par.	
1	—	lui ceauș Ștefan a lui căpt. Angheli, mîncare la zece oameni, post. mart. 24.
6	—	ipac orz pă cai, patruzeci, nefiind.
13	20	ipac orz lui ceauș Angheli al hiliarhului.
	36	orz pentru patru cai ai Ghichii.
5	10	la caii lui căpt. Zaharii.
3	—	orz căpt. Theodori.
3	—	ipac lui Harap căpit.

Tal.	par.	
87	20	șazeci ocă făină ce am dat hiliarhului cu porunca dumnealor boierilor ispravnici, mart. 25
13	20	ipac orz cailor hiliarhului.
1	—	lui ceauș Ștefan pentru zece oameni.
6	—	ipac orz.
3	—	căpt. Theodori, orz.
	36	căpt. Ghica, orz.
5	10	căpt. Zahariia, orz.
3	—	căpt. Theodori, orz, la musafirii ce i-au venit.
3	—	căpt. Harap.
15	20	zece ocă lumînări, pă mart. 24, hil[ia]r[h]
2	10	lumînări pentru mosafirii ce i-au venit, mart. 25.
6	—	lui ceauș Angheli pentru orz, de au dat mosafirilor
	33	orz mosafirilor
2	10	lumînări pentru hiliarh, mart 26.
13	20	ceauș Angheli, orz.
1	—	lui ceauș Ștefan, pă zece oameni.
6	—	ipac orz.
3	—	căpt. Theodori, orz.
	36	căpt. Ghica, orz.
5	10	căpt. Zahariia, orz.
3	—	lui Harap, orz.
2	10	lumînările hiliarhului, mart 27.
1	—	mîncare la zece oameni.
61	20	pentru patruzeci ocă lumînări la trecătorii ostași, prin știrea dumnealor boierilor ispravnici.
11		zece ocă orez.
38	20	fier pentru hiliarh Barlà la potcovitul cailor.
329	21	
11	—	fierul la hiliarh Theodorie dres[ul] brișcăi, potcovit de cai și alte trebuințe
19	20	șase miei ipac.
359	1	adică trei sute cincizeci și nouă, parale una, am cheltuit dăn poruncă, cum să văd și rămîn a mi să răspunde de către cinstitul isprăvnicat.

Ioan Grecianu

Acad. R.P.R., doc. CL/35 a. Orig. rom.

A N E X Ă la documentul nr. 99

[28] martie 1821

Sud Buzău

Foaiia coprinzătoare de cite oi și vaci s-au adus dintr-acest județ pentru trecătorii cetași ai mării salc prințipului Ipsilant, cum arată:

Vaci	Oi	
		<i>Plasa Cîmpului</i>
2	2	trimise de zapcii
2	2	Largu
1	1	Movila Oii
2	3	Luciul
4	5	Padina
2	2	Trandafir
2	2	Strîmbul
2	2	Ruşăţul
1	2	scutelnicii ot Meteleu
	1	Sălcioara
	2	Zmeenii
1	1	Moisica
19	25	
		<i>Plasa peste Buzău</i>
1		Slobozia ot Cîlnău
1	1	Pleşcoi
1		Săpoca
1		Băbenii ot Săpoca
1	3	Nisipenii
2	1	Dăscăleştii
2	1	Băeştii
1		Potocenii
1		Focşănei
2	2	Racoviţanii
1	1	Vadu Soreştilor
1	1	Clociţii
1	1	Zărneştii ot Cîlnău
1	1	Mălăeştii
1	2	Găvăneştii
1	1	Beilicu
19	15	
		<i>Plaiul Pîrscov</i>
5	10	dă la vătaf cu potecaşi
20	25	dă la Plaiul Slănicului
19	25	Cîmpu
19	15	peste Buzău
63	75 ¹	

Acad. R.P.R., doc. CL/36. Orig. rom.

¹ Urmează în limba greacă nota explicativă de mai jos a hiliarhului Vasile Barlas: Din cele şaizeci şi trei vaci şi şaptezeci şi cinci de oi care s-au adunat, au rămas pînă astăzi în mîinile dumnealor ispravnicilor vaci vii cincisprezece şi oi douăzeci şi două, iar cele ce lipsesc s-au dat la armata care a trecut şi a fost aici.

Hiliarh Vasile Barlas

1821, 28 martie, Buzău

30 martie 1821

Eforia Eteriei din Iași comunică ostașilor eteriști că se retrage din Iași și le cere să părăsească Moldova în termen de 7 zile.

30 Μαρτίου 1821

Ἀδελφοὶ στρατηγοὶ καὶ στρατιῶται τῶν ἐλληνικῶν στρατῶν
οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Μολδαβίας.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐν Ἰασίῳ ἐφορία ἀναχωρεῖ σήμερον ἀπὸ τῶ Ἰάσι, σᾶς δίδεται ἡ εἶδσις διὰ τοῦτο νὰ κάμητε τὸ ἴδιον ἅπαντες καὶ νὰ ἀναχωρήσετε ἀπὸ τὴν μολδαβικὴν γῆν μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ ἀφ' ἧς σᾶς παρρησιασθῇ, τὸ παρὸν μας ἐγκύκλιον γράμμα, φυλάττοντες καθ' ὁδὸν τὴν ἀπαιτουμένην εὐταξίαν, χωρὶς νὰ προξενήσετε τὴν παραμικρὰν ἐνόχλησιν εἰς τοὺς ἐγκατοίκους, ἐπειδὴ καὶ ἡ τοπικὴ διοίκησις ἐπρόσταξε τοῖς ἄρχουσιν ἰσπραβνίκους νὰ σᾶς δίδωνται τὰ ἀναγκαῖα ἕως νὰ ἐξέλθῃτε τῶν συνόρων, μὲ πληρωμὴν ὅμως.

Ἀπὸ τὴν ἐν Ἰασίῳ ἐφορίαν

30 martie 1821

Frați generali și soldați ai oștilor grecești cîți vă aflați în ținutul Moldovei !

Fiindcă și Eforia din Iași părăsește astăzi orașul Iași, vi se dă de știre să faceți cu toții la fel și să părăsiți pămîntul Moldovei, după șapte zile de la primirea prezentei noastre circulare. Pe drum veți păzi cuvenita buna rînduială, fără să pricinuiți locuitorilor cea mai mică supărare, deoarece autoritățile locale au dat poruncă ispravnicilor să vă dea cele necesare, însă cu plată, pînă veți trece granița.

De la Eforia din Iași

Arh. St. Buc., Acte de familie, fondul Crupenschi, A.N., doc. CXXXVI/32. Orig. grec.

Martie 1821

Ordinul de zi al lui Al. Ipsilanti către trupele din Iași pentru victoria de la Galați.

1821, mart

Proclamații prin toată oștirea Ieșului

Răsunătoare trîmbiți a slavii, au vestit pretutindine celi vitejăști a voastre mișcări și biruința ce ați cîștigat la Galați.

Patria, ieu, și toți frații, sîntem mulțumiți cu acești vrednici de laudă fapte a voastre.

Deci, dar, siliți-vă vitejii mei oșteni ! Și de acum, cu asămine bărbății și rîvnă a înălța și alte asămine trofei a patriotizmului, pentru care să gătesc nevestezite cununi a incununa capitile voastre ! Aveți de nerăzlețiți tovarăși: rînduiala și supunire cătră mai marii voștri, și vrednicul comandiriul vostru Vasilie Caravie ! Și fiți încredințați că niciodinioară biruința nu să va răzleți de voi !

Alexandru Ipsilant

Acad. R.P.R., ms. rom. 333, f. 36. Copie rom. cont.

102

[Chișinău, 'martie 1821]

Memoriul lui Iacovachi Rizos despre importanța strategică și politică a menținerii orașului Galați în mîinile oștirii Eteriei.

Părerea domnului Iacovachi Rizos despre Galați
dată în scris la Chișinău

Orașul Galați, cît timp tabăra generală greacă nu va trece Dunărea, este o poziție din punct de vedere militar și politic foarte necesară. Din punct de vedere militar, fiindcă atîta timp cît această poziție este în stăpînirea unui corp puternic de soldați greci bine înarmați și aprovizionați și atîta timp cît se vor face întăriturile necesare, potrivit cu așezarea, întreaga Moldovă, fără să fie în realitate în stăpînirea armatelor grecești, va fi de fapt supusă, fiindcă vrînd nevrînd va respecta această putere din Galați și nu va îndrăzni să împiedice comunicația între Țara Romînească și Moldova (comunicație esențială pentru tabăra generală greacă din punct de vedere militar și politic, cît timp aceasta se află în Țara Romînească) și prin urmare Moldova va procura proviziile necesare și celelalte lucruri trebuincioase corpului de armată din Galați, temîndu-se de revolta sa dreaptă.

Pentru ca Brăila să trimită un corp de armată în Moldova, este nevoie să nu aibă la spate pe dușman, să-l lovească întîi la Galați, și ca să-l lovească într-o poziție întărită, este nevoie să-l atace cu o putere de trei și de patru ori mai mare și atunci victoria nu este tocmai sigură din partea grecilor întăriți. Cînd o astfel de putere va fi așezată cu îndemînare la Galați, tabăra generală greacă nu poate să se teamă de vreun atac din partea Brăilei și să fie blocată între două corpuri de armată străine. Dacă grecii vor stăpîni din punct de vedere militar orașul Galați și vor întocmi o putere navală cu vasele care se află acolo în prezent și cu altele care vor veni mai tîrziu, dacă va fi nevoie, atunci ei vor deveni stăpîni ai Dunării, și stăpînind Dunărea, vor împiedica la gura brațului Sulina introducerea pe cale maritimă a munițiilor și proviziilor necesare cetăților dunărene, unde se rezimte deja lipsă de provizii, iar în viitor această lipsă va

deveni și mai simțitoare neavînd Țara Romînească și Moldova. Flota dușmană de pe Dunăre posibil să atace flota greacă, de aceea este nevoie ca amiralul grec să fie atent să-și așeze flota într-un loc, de unde să-și poată mișca flota cu ușurință ca să atace pe dușman. Prin urmare dacă va socoti că flota sa este în stare să atace flota dușmană, o va pîndi și va încinge lupta; altfel va ocupa o poziție la dreapta ca să atace flota dușmană, cînd va fi atacat. Nu încape nici o îndoială că marinarii greci, fiind cu mult mai îndemînatici decît dușmanii și incomparabil mai curajoși, se vor distinge și vor învinge flota dușmană, și iată pentru ce s-a spus mai sus că soldații greci din Galați vor domina Dunărea.

Dacă se va renunța la poziția de la Galați, Brăila, avînd spatele în siguranță, va obliga tabăra generală greacă să așeze o mare unitate la Rîmnic ca să reziste eventualelor atacuri din orașul Brăila, care oraș, primind același ordin ca și Silistra, Giurgiu, Ruscuiuc, Nicopole și Vidin, foarte probabil să atace concomitent tabăra generală greacă, ca s-o lovească tare din toate părțile, atacul venind din diferite părți. De adăugat că, renunțînd la Galați, se va tăia orice comunicație cu Ismailul, Renii etc., ceea ce este foarte păgubitor. Poziția de la Galați este foarte necesară și din punct de vedere politic.

Cînd orașul Galați este în stăpînirea unui corp grecesc, Brăila oricît ar fi de atentă din motive politice (pe care le păzește cu scumpătate pînă acum, precum vedem) să nu atace Moldova, este imposibil în sfîrșit să înfrîneze caracterul barbar și din fire obraznic al soldaților neregulați și să-i țină închiși în cetate; comandantul cetății, de frică să nu fie înbucătățit de soldații flămînzii, are să le dea permisia să iasă din cetate în corpuri mici de 100 și 150 călăreți pentru a strînge provizii și a măcelări dușmanii, dacă-i vor întîlni; iar aceștia cînd vor ieși, desigur se vor da la prădăciuni și la măcelărirea pașnicilor locuitori ai Moldovei. Atare măceluri și prădăciuni vor tulbura județele vecine și de acolo se va răspîndi panica pe toată întinderea Moldovei și întreg principatul se va afla în mare tulburare. Dacă însă din contră, grecii vor părăsi orașul Galați, locul lor va fi luat îndată de un corp de armată din Brăila. Comandantul acestei cetăți este foarte sever cu soldații lui cît timp are succese și este foarte îndemînatic în a menține armata sa în deplină disciplină și bună rînduială, după cum s-a văzut acum cinci ani la Craiova, cînd a fost însărcinat de Poartă să păzească cele cinci județe ale Olteniei împotriva rebelilor din cetatea Ada. Nici un soldat al acestui pașă n-a îndrăznit, în tot timpul cît el a fost la Craiova, să tulbure cîtuși de puțin liniștea. Aceeași severitate desigur va păzi și la Galați, fiindcă va fi ascultat de soldații lui, care cu cît disprețuiesc pe șeful lor cînd se află în situație grea, cu atît se tem de el, cînd îl văd că izbutește ceva. O astfel de severitate va păzi fără îndoială la Galați. Atunci în întreagă Moldovă va fi liniște și deci eventualitatea năvălirii unor armate străine va dispărea, ceea ce este cu totul dezavantajos pentru progresul cauzei neamului. Atunci Brăila va aduna pe îndelete provizii din Moldova și va alimenta și celelalte cetăți. Grecii vor pierde Dunărea și acest fluviu va ajuta pe dușman.

Cît timp orașul Galați va fi în stăpînirea grecilor, aceștia se vor bucura de considerație pentru puterea lor, fiindcă faima înmulțește și exagerează lucrurile, iar dacă va fi părăsit, faptul acesta va stîrni unele prejudecăți contrarii, anume că grecii au început să slăbească, să dea înapoi și precum au părăsit orașul Galați și Moldova, vor părăsi și Țara Romînească, împrăștiindu-se. Acest zvon se va răspîndi peste tot și va tulbura pe grecii de pretutindeni, care urmăresc mîntuirea neamului grecesc și înaintarea epitropului general. Din contra, barbarii se vor obrăznicii și vor căpăta curaj, pe cînd acum sînt plini de frică, încît, după informațiile primite de la martori oculari, vestea intrării principelui în Moldova a tulburat foarte mult Poarta și pe toți locuitorii turci ai Constantinopolului. Ei nu s-ar fi speriat atît, dacă ar fi auzit că o armată rusească, trecînd munții Balcani, s-a apropiat de Adrianopol. De trecut sub tăcere faptul că și muntenii și moldovenii, neputînd suferi pe greci, vor trimbița părăsirea orașului Galați ca o fugă din cauza slăbiciunii și ca un început al prăbușirii cauzei grecilor, și aceasta va da prilej muntenilor să devină mai îndrăzneți, gata totdeauna a se înfuria și a crede orice zvon, mai ales cînd acesta satisface patima lor. Corpul de pedestri din Galați trebuie să aibă un comandant priceput în ale războiului, pe cît este posibil, cuminte și cunoscător al părților acelorora. Soldații din Galați, neavînd pînă acum un comandant, poate au pierdut multe ocazii, care ar fi putut să vatăme pe dușman. Dacă vor primi un comandant vrednic de vitejia lor, ce n-ar putea să facă vitejii greci? Deci este nevoie să fie numit prin vot un comandant, care, conducîndu-i la victorii, să-i cîntească și să fie și el cîstit din partea acestora. Deoarece grecii luptă pentru libertate, care se va putea obține prin distrugerea tiranilor, soldații din Galați sînt datori să lovească pe dușmani, iar pe locuitorii Moldovei, de care sînt găzduiți, să-i iubească și să-i ocrotească. Vor cere autorităților moldovene alimente, uniforme militare și alte lucruri de prima necesitate (fiindcă soldatul grec nici n-a dus vreodată o viață voluptoasă, nici va iubi vreodată voluptatea). Dacă grecii liberi ar fi avut bani, i-ar fi vărsat fără îndoială în Moldova ca să cumpere cele necesare lor, dar fiindcă n-au bani, vor da autorităților moldovene chitanțe, semnate de comandantul lor, ca să fie achitate mai tîrziu, cu ajutorul lui Dumnezeu, de către neamul grecesc.

Moldova și Țara Romînească de atîția ani își vindeau produsele negustorilor turci, ziși capanlîi, și primeau prețul lor după doi-trei ani; de multe ori au pierdut și prețul întreg. De ce să nu dea grecilor de aceeași religie cu moldovenii și muntenii cu împrumut tot ce dădeau mai înainte cu forța stăpînitorilor ei barbari, cu o pagubă însemnată? Sau există bănuială că Moldova va pierde tot ce va împrumuta grecilor în alimente sau în bani? Nu, în numele prea iubitei libertăți, Grecia va plăti datoria ei cu recunoștință; o va plăti în mod sigur, fiindcă în mod sigur va învinge pe tiranul său barbar.

În urma teoriilor de mai sus, stăpînirea orașului Galați este foarte importantă și fiindcă poziția acestui oraș este foarte bună atît pentru armata pede-

stră, cît și pentru marină greacă, cît timp trebuința cere ca tabăra lor generală să se afle în Țara Romînească; se cere însă mult ca să fie acolo o armată puternică greacă, care va contribui într-atîta, încît soldații din Galați vor fi socotiți ca fruntași ai eliberării neamului grecesc. Toți acei care vor vedea un soldat care s-a distins la Galați vor spune, arătîndu-l cu admirație: « Iată, acesta este unul din acei care au luptat și au cucerit orașul Galați ».

Nota [lui Xanthos]. Cînd, precum am făgăduit, voi scrie cu alt prilej despre nereușita expediție a răposatului principe Alexandru Ipsilanti în Moldova și Țara Romînească, voi spune pentru ce orașul Galați, ocupat de armata greacă, după o luptă foarte crîncenă și înverșunată, dată la 1 mai 1821 împotriva a 800 turci, a fost părăsit.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 184—189. Text grec.

103

Odesa, 1 aprilie 1821

Dimitrie Ipsilanti cheamă pe grecii aflați în Europa să ia armele pentru eliberarea patriei după exemplul celor din Rusia, Țara Romînească și Moldova.

Odesa, 1 aprilie 1821

Prietenii compatrioți, care vă aflați în Europa luminată !

Coloanele noastre naționale s-au format; Fenixul Greciei și semnul cu care înving creștinii înaintează în Tracia și în Tesalia. Dușmanii noștri tulburați nici nu îndrăznesc să se încaiere, ci ne așteaptă palizi, întăriți în cetăți și orașe. Nimeni nu se îndoieste că le-a sosit ultima clipă. Să nu vă îndoiți deci de eliberarea Greciei de sub jugul barbar, luați armurile d-voastră și mergeți, unde doctorul Ipitis are să vă îndrepte. Acei dintre d-voastră, care nu puteți răzbuna și ajuta patria cu brațul, să dați arme, bani, sau tot ce puteți, avînd drept exemplu pe compatrioții d-voastră din Rusia, Țara Romîncască și Moldova.

Fratele și patriotul

Dimitrie Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. έλλ. έπαν., II, p. 296—297. Text grec.

104

Odesa, 1 aprilie 1821

Dimitrie Ipsilanti comunică doctorului P. Ipitis să plece în numele Eteriei în Franța și Germania pentru a lua contact cu filelenii în vederea ajutorării mișcării.

Odesa, 1 aprilie 1821

Prea iubite doctore frate Ipitis !

Generalisimul Alexandru Ipsilanti, eu și ceilalți frați ai mei, cunoscînd bine calitățile tale și zelul tău fierbînt pentru binele patriei, te-am ales și

am hotărît să te duci în principalele orașe ale Germaniei și Franței și să comunici la acei filantropi și fileleni pe care ai să-i întâlnești, despre înarmarea noastră împotriva nelegiurii și lipsei de învățătură, precum și despre progresele Fenixului Greciei, să convingi și să ne trimiți învățați susținători ai acțiunilor noastre, căutând să cîștigi mulți dintre acei care cu vorba sau cu fapta pot să ajute pe greci. Generalisimul îți va scrie în mod amănunțit despre toate acestea și îți va trimite la timp și banii necesari misiunii tale. Fii sănătos, prea iubite, și să ne întâlnim cu bine pe pămîntul strămoșilor noștri.

Frate cu totul devotat
Epitrop al generalisimului
Dimitrie Ipsilanti

I, Filimon, Δοκ. Ιστ. ἑλλ. ἑπαν., II, p. 296. Text grec.

105

Brașov, 4 aprilie 1821

Ioan Moscu transmite prin Hagi Pop o scrisoare către Capodistria la Laybach și-i comunică totodată știri comerciale.

Βρασσοβόν, τῇ 4 Ἀπριλίου 1821

Πρὸς τὸν ἐντιμότεστον κύριον Χ. Κωνσταντῖνον Πώπε

Βιέννα

Αἱ ὀλοῦστεριναί μου ἐστάθησαν εἰς τὰς 17 καὶ 21 τοῦ παρελθόντος, καὶ ἐπειδὴ λαμβάνετε αὐτὰς ἀσφαλῶς, δὲν πολυλογῶ. Ἦδη δὲ λαβὼν τὸ ἀπὸ τὰς 6 ἐισεστώτος νέου, ἔγων τὴν τραγυδίαν καὶ ταραχὴν τῆς πιάττας σας, καὶ ὅτι τὰ γραικικὰ ὀσπίτια ἔχασαν κάθε κρέδιτον ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς, καὶ ἔχουν κάθε δίκαιον, καὶ τοῦτο ὅχι ἀπ' ἄλλο, ἀλλ' ἡ περίστασις τῶν ζορμπάδων εἴαι ἡ αἰτία. Ὡς ἡξέζωρη δὲ ὅτι ὅλοι αἱ πόλιτζαί της ἐπληρώθησαν εἰς τὴν διορίαν των, ὅτι ἐπαύσαμεν ἀπὸ κάθε σχέσιν ἐμπορικὴν νὰ μὴ τὸ ἀμφιβάλλη, καὶ διὰ τὰ λοιπὰ, ὡς μ' εὐχεται, νὰ μᾶς ἀξιώσῃ ὁ ἅγιος Θεὸς ἐν τῷ ὀλίγῳ ν' ἀπολαύσωμεν τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων.

Ἀπόρρεσα πῶς μέχρι τῆς 6 τοῦ τρέχοντος δὲν εἶχον σὰς ἔλθει οἱ 30 χιλιάδες ρούβλια.

Σὺς περικλείω τὸ παρὸν μου γράμμα πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κόντε, καὶ σὰς παρακαλῶ ὅπου νὰ λάβετε τὴν καλωσύνην προσέχοντας, ὅταν φθάσῃ αὐτοῦ ὁ ἐξωχώτατος γεγενῆς κόμισουλ monsieur Pinin, νὰ τὸν ἀνταμώσῃ, ἐγγχειρίζοντάς τον τὸ ρηθὲν, ὅπου μὲ τὸν πηγχιμόν του εἰς Λαϊμπάχ, νὰ τὸ ἐγγχειρίσῃ τῇ ἐκλαμπρότητί του, καὶ τὰ μέγιστα θέλει μὲ ὑποχρεώσει, προσφέρον αὐτῷ τὰς ταπεινάς μου προσκυνήσεις. Ἡ ἐξοχότης του ἔχει νὰ κενεύσῃ αὐτοῦ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἢ εἰς τοῦ Σ. αὐρου Ἰωάννου, ὅστις τὸν συνεδεύει ἕως αὐτοῦ, ἢ καὶ

ἕως ἐκεῖ, ἥ εἰς τοῦ σιὸρ βαρῶνου, κυρίου Κωνσταντίνου Μπέλλου. Καὶ ἀφήσατε λόγον παρακαλῶ πόθεν πρέπει νὰ σᾶς εἰδοποιήσουν ἀμέσως, ὅταν κατευοδωθῇ. Τουναντίον δὲ ἀνεχώρησεν ὁ ρηθεις πρὶν τῆς περιλαβῆς ταύτης μου, τότε περικαλῶ νὰ τὸ διευθύνετε δι' ἐκεῖ ὅς οἶδατε τρόποις καὶ τὰ μέγιστα θέλετε μὲ ὑποχρεώσει.

Καὶ εἰμὶ τῆς ἐντιμότητός της πρόθυμος δοῦλος

Ἰωάννης Μόσχος

Braşov, 4 aprilie 1821

Către prea cinstitul domn H. Constantin Pop,

Viena

Ultimele mele scrisori au fost din 17 și 21 ale lunii trecute, și deoarece este sigur că le veți primi, eu nu mai lungesc vorba.

Acum, primind scrisoarea d-voastră din 6 ale lunii curente, stil nou, am văzut situația tragică și tulbură a pieții dumneavoastră și că firmele comerciale grecești au pierdut orice credit din partea nemților. Au absolută dreptate, și aceasta nu se datorește vreunei alte cauze, ci împrejurărilor pricinuite de zurbagii. Să știți că toate polițele dumneavoastră au fost plătite la termen, și să nu vă îndoiiți că am încetat orice legătură comercială. Iar pentru celelalte, să fie așa, precum îmi urați, să ne învrednicească sfântul dumnezeu ca în curînd să ne bucurăm de îndreptarea lucrurilor.

M-am mirat cum de n-ați primit pînă la 6 ale lunii curente cele 30 000 ruble.

Vă trimit aci alăturat o scrisoare către prea luminatul conte ¹, și, vă rog, să aveți bunătatea, să fiți atent, cînd va sosi acolo excelența sa consulul general, domnul Pini, să-l întîlniți și să-i înmînați scrisoarea amintită, ca, cu prilejul călătoriei sale la Laybach, s-o înmîneze prea luminăției sale, și mă veți îndatora foarte mult, transmițîndu-i și închinăciunile mele smerite. Excelența sa are să rămîna acolo două sau trei zile, sau la Stavru Ioan, care îl însoțește pînă acolo sau și pînă la Laybach, sau la baronul domnul Constantin Bellu. Și lăsați vorbă, vă rog, unde trebuie să vă înștiințeze îndată, cînd va sosi acolo. În caz contrariu, dacă cel amintit va pleca înaintea primirii scrisorii mele, atunci, vă rog, s-o trimiteți acolo prin orice mijloace știți, și vă voi fi foarte îndatorat.

Sînt al domniei voastre sluga devotată

Ioan Moscu

Acad. R.P.R., Corespondența Hagi Pop, mapa 136, pach. XI, doc. grecești.

¹ Este vorba de Capodistria.

Reni, 9 aprilie 1821

Al. Xodilos comunică lui Xanthos știri despre situația aprovizionării eteriștilor cu muniții și provizii.

Reni, 9 aprilie 1821

Prea dorite și prea respectate domnule Xanthos,

În momentul când terminasem scrisorile alăturate, am primit mult dorita scrisoare a d-voastră, scrisă ieri seară la Tregeni. M-am bucurat că sînteți sănătos și m-am liniștit sufletește aflînd de plecarea principelui de la Chișinău la locul unde trebuic. Ieri v-am scris pe larg cu poșta la Chișinău, la fel am scris domnului Gheorghe acolo și astăzi aflați din această scrisoare cele însemnate acolo. Împrejurările arătate în raportul meu de ieri, precum vedeți, m-au îndreptat să scriu astfel fraților de la Galați și să-i îndrumez să coboare la Prut și să aștepte acolo în siguranță. Și alte cauze au făcut pe oameni să se împrăștie la Galați și la momentul hotărîtor să nu fie prezenți la datorie, precum ni s-a spus, chiar în această mișcare critică a dușmanului, încurajat fiind de înșiși localnicii, care au ieșit la sate și au răsculat țara întreagă și au făcut să ne socotească drept dușmani ai lor; în plus dușmanul în fiecare zi crește și se întărește. Cînd tabăra se va stabili la Prut vor avea spatele apărut din partea de aici și nu se vor teme, ca în orașul Galați, dacă vor coborî de sus șalupe și dacă dușmanii vor trimite de jos cete de la Giulinești și Saxa. Domnul Papadopoulos poate să arate mai bine unde este locul sigur pentru vase. Dacă veți socoti drept, trimiteți-mi înapoi scrisorile ca să le trimit urgent, scriindu-mi cum vi se pare mai bine.

Domnul Gheorghe să ne trimită neapărat praful de pușcă și gloanțele, precum i-am scris ieri; obuze pentru tunuri avem destule, după cum v-am spus, le adunăm de pe cîmpul Romanțov. Provizii trebuie neapărat să avem și dacă prevederea de la Taganrog este îndoicnică sau întîrzie este nevoie înainte de toate să fie procurate de acolo, fiindcă speranță din altă parte nu este, și praful de pușcă și gloanțele sînt mai necesare decît pîinea.

Gîndiți-vă prea iubite frate, că mișcările acestea privesc întreg neamul și cu întîrzierea și zăbovirea lucrurilor am putea să pierdem (o ! să nu se întîmple așa ceva sfinte Savaot !). Peloponezul, vasele, Epirul încă nu s-au mișcat, dușmanul cîștigă și aceasta nu este în avantajul nostru și nici generalisimul nu este ajutat în mișcările lui.

Nu s-a primit nici o scrisoare după 12 martie de la generalisim, nu știu dacă principele mai primea știri la Chișinău, fiindcă bănuim pe moldoveni că ar putea să împiedice toate scrisorile lui; patru oameni sînt plecați de la Prut, nici unul nu s-a întors, nici nu s-a primit vreo știre de primirea scrisorilor. Cei care au venit de acolo confirmă că la 1 era vorba să plece la Tîrgo-

viște; și iarăși ieri altcineva de asemenea ne confirmă și în plus spune că mulți turci au ieșit din cetatea Giurgiului, ducându-se către satele de sus ale Țării Românești, și împotriva lor a fost trimis un corp sub conducerea căpitanului Iordache sau a lui bimbașa Sava, nu știa bine care din ei doi. Toți boierii din București au plecat. La Focșani și în altă parte se află vreo 1 000 soldați. Cu privire la sîrbi nu-i nici o știre sigură, se vede că încă nu s-au mișcat.

Și eu, Gheorghe Papaianopol, vă salut; toate cele necesare vi le-am făcut cunoscute și rămîne ca d-voastră să acționați; noi nu pierdem nici o clipă lucrînd în toate.

În momentul acesta am fost înștiințat că turcii astăzi dis-de-dimineată au năvălit iarăși, au răpit pe un cazac rus, care era pus de ai noștri ca sentinelă, și după ce au văzut că ai noștri au pornit împotriva lor, au fugit. Căpitanul Nicolae îmi cere părerea; eu i-am spus precum am vorbit; spuneți-mi dacă aveți ceva în plus.

Am 500 obuze aici și încă 500 gata afară și sper să am încă mai multe. Este destul să lipsim pe dușman de pîinea din Țara Românească și Moldova.

În sfîrșit vă sărut și vă salut cu toată familia și vă urez ani mulți să sărbătoriți cu sănătate și fericire aceste zile strălucite.

Rămîn
Atan. Xodilos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 170—172. Text grec.

107

Reni, 11 aprilie 1821

At. Xodilos informează pe Xanthos că ofițerii ruși au primit ordin ca la primul semnal să pornească spre malul Prutului.

Reni, 11 aprilie 1821

Prea dorite domnule Xanthos,

Ieri am primit scrisoarea d-voastră scrisă alaltăieri, am luat cunoștință de părerea d-voastră despre armata aflată în Galați, după ce ați aflat despre cele petrecute din scrisoarea mea trimisă domnului Gheorghe. Ați văzut din scrisoarea mea ce v-am trimis-o alaltăieri cu un om anume ce le-am vorbit, și ieri, după ce am primit scrisoarea d-voastră, le-am scris iarăși tot ce am socotit necesar pentru paza și siguranța proviziilor, îndemnîndu-i și îmbărbătîndu-i bine. De asemenea i-am înștiințat de sosirea celorlalți soldați și le-am trimis scrisorile d-voastră, cîte mi-a trimis domnul Kalamatianos pentru ei. Pînă în momentul de față n-a apărut nici unul de acolo și se vede că nu s-a întîmplat nimic nou. Turcii desigur nu aveau curajul să se arate dacă nu ar fi fost întă-

rîtați de moldovenii cci lipsiți de patriotism, cum îi numiți. Aflați că ai noștri sînt constanți și odată cu venirea celorlalți soldați va trece și preotul pentru ca ei să depună jurămîntul, să se pună în regulă, să se înscrie în ce partidă este trecută datoria fiecăruia și sub comanda căruia este. La cei care vor rămîne pentru nevoile de pe uscat să se numească niște subșefi care să fie sub ordinele comandantului lor și să se stabilească o oarecare armonie și legătură între ei. Atunci numai vor fi mai neclintîți și mai temuți în fața dușmanului, oriunde situația ar arăta că trebuie să rămînă și să-și așeze tabăra aici sau afară.

N-am încă știri cu privire la atitudinea muntenilor; mă întreb dacă nu cumva și aceștia sînt la fel cu moldovenii; trag această concluzie din faptul că au părăsit orașul lor și din scrisoarea pe care le-a scris-o generalisimul la 28 martie.

Cu directorul carantinei am relații de prietenie; el îmi face înlesniri la predarea celor necesare. Vinerea trecută el a raportat într-un mod impresionant asupra mișcărilor și omorurilor făcute de barbari. Încă n-a apărut aci Stamelopulos cu scrisorile, poate s-a întors înapoi, cum era și necesar. După cum se spune, trebuie să meargă pe drum mai mulți, cu toate că turcii încă n-au început să se depărteze de cetate. Am văzut că miercuri veți pleca de acolo. Într-adevăr simt plăcerea să vă sărut. Mă aflu la Tabachi ca să schimbăm cîteva cuvinte prin viu grai și în plus să vă comunic cîte mi-a spus aici cineva despre sîrbi.

Căpitanul Gheorgachi Patrighis, după cum mi-a spus căpitanul Aletras, a trecut dincolo și a ajuns la timp la generalisim. Ieri, cînd am primit știrea despre Peloponez, pe care mi-ați trimis-o, a fost pentru mine o zi de paște.

Să fiți siguri, domnule, că nu las să treacă nici un moment fără să am grijă de oastea noastră din Galați; scriu și spun soldaților noștri cuvinte puternice și impresionante, încît, ca să nu vă mai plictisesc, dacă ar fi fost posibil să le ascultați, mi-ați fi spus că îmi fac puțintel datoria.

Ceea ce îmi spuneți, iubitul meu, este ceva profetic. « Să iasă, să iasă norodul domnului, strigă îngerul în apocalips, că orașul cel mare al Babilonului va fi ars, se va răsplăti întreit și se va auzi din partea tuturor europenilor înfuriați de acolo, vai de orașul vostru cel mare etc.»

Ofițerii roatelor de aici au ordin, și au poruncit soldaților de la sate, ca la prima împușcătură ce vor auzi, să pornească fără vreo amîinare spre malul Prutului. Mi-au spus ieri că s-ar fi dat ordin să se facă podul de la Văleni pe Prut, undă era mai înainte; am scris să mi se confirme această știre; de asemenea am scris ca soldații să aibă pentru șapte zile pesmeți, care să se adune la Tabachi. Ieri am văzut la poliție un ordin, prin care guvernul ordona drastic ca podurile să fie în bună stare și bine clădite, și să fie destule și gata pentru armatele ce urmează să treacă.

Vă salut cu familia și semnez
At. Xodilos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 172—174. Text grec.

Sibiu, 11 aprilie 1821

C. Vlahuți comunică lui Mavrocordat știri în legătură cu acțiunea eteristă în Principate și cu situația din Constantinopol.

Sibiu, 11 aprilie 1821

Te știu cât ești de dornic a afla starea de lucruri adevărată din Țara Românească, Moldova și Turcia, unde ai rude, prieteni, cunoscuți și compatrioți. Și totuși, oricât aș vrea eu să te mulțumesc în această dorință ce o ai, sînt prea puțin în stare să-ți fac o dare de seamă din punct de vedere general sau mai special asupra evenimentelor de acolo. Nu este zi, nu este oră, nu este chiar o clipă să nu afli lucruri de tot felul, dar veștile sînt într-o atît de mare lipsă de legătură între ele, atît de contradictorii și de nesigure, încît îți vine sau să crezi totul sau să te îndoiești de orice.

În ciuda acestor greutăți, vreau totuși să-ți povestesc cele ce se pot crede adevărate și care se mărginesc la ce îți voi înșira acum. Ipsilanti s-a apropiat de București, dar de 8 zile s-a oprit la un conac al său și nu se mișcă, în timp ce este așteptat în capitală cu cea mai mare nerăbdare. Căpitanii Gheorgachi, Farmachi, Sava sînt însă în oraș cu trupe. Așa-zisa armată elină se zice că s-ar ridica la peste 12 000 oameni și că numărul soldaților ei crește zilnic; ea are numai vreo 4—5 tunuri care au fost luate de pe niște corăbii la Galați. Ipsilanti le cere boierilor plecați în pribegie să se reîntoarcă la casele lor și se arată mîhnit că au fugit. Vladimirescu își are tabăra la Ciorogîrla (moșia lui Samurcaș); el însuși, avînd cu el o bună gardă, locuiește în casa bătrînului Brîncoveanu; dispune de vreo 4 000 de panduri, printre cari sînt și cîțiva sirbi și bulgari. Pe de o parte, el îi roagă și îi îndeamnă pe boierii craioveni să se înapoieze în patrie, iar pe de alta declară că nu-l recunoaște pe Ipsilanti, dar că luptă pentru patria sa și îl recunoaște de stăpîn pe sultan¹. Așa că provincia se găsește în stare de anarhie și de dezordine, și nici partizanii lui Ipsilanti, nici acei ai lui Tudor nu trag foloasele ce erau de așteptat. Se crede că această dihonie nu are miez cu adevărat și că, sub aceste aparențe, există totuși un plan de înțelegere. Alții spun că cele două grupări trebuie neapărat să se împace vrînd nevrînd, căci urmările ar fi cu totul grave dacă mai cu seamă s-ar produce o invazie turcească.

¹ După cum se știe, Tudor Vladimirescu a trimis chiar de la începutul răscoalei arzuri către Poartă și către pașalele din cetățile de la Dunăre, în care arăta că mișcarea sa urmărește suprimarea abuzurilor domnilor și boierilor și cerea să se trimită un « om împărătesc » spre a constata temeinicia afirmațiilor cu privire la abuzuri. Această acțiune a lui Tudor a fost înțeleasă de către autorul acestui memoriu drept o dovadă a preținsei colaborării a lui Tudor cu turcii (În același sens sînt și afirmațiile de la p. 254).

Caimacamii se află la Rusciuc; Samurcaș¹ s-a dus din partea lor la comandantul de la Vidin să-l roage să trimită trupe în Țara Românească. Cetățile sînt întărite cu multă râvnă. Se spune că ceva turci au trecut de curînd Dunărea în dreptul Silistrei, dar ei nu înaintează și nici trupele elino-dacice nu-i atacă. Poarta ia măsurile cele mai drastice, concentrează trupe, și o armată de 40 000 oameni a plecat din Constantinopol. Principele Scarlat Calimachi, care a fost rechemat din exil și numit domn al Moldovei, ar fi venit o dată cu această armată la Adrianopol împreună cu beizadea Iancu, și că ar înainta cu armata pentru ca, după distrugerea rebelilor, să preia scaunul domnesc.

Un oarecare Aristide, care după cum ai auzit desigur a fost trimis de Ipsilanti la sîrbi și care a fost prins la Orșova cu toate hîrtiile asupra lui, a fost dus la Constantinopol în lanțuri și torturat acolo în așa chip încît a recunoscut că face parte din masonerie și din asociație. Turcii l-au mai silit să transpună clar mesajele cifrate ce le avea asupra lui. A făcut și acest lucru dar ei nu au dat crezare descifrării făcute de el. Atunci, nemaiputînd suporta torturile, el a cerut ca să se trimită cineva la Orșova, unde se găsește un om care cunoaște secretul, și acesta să fie silit să descifreze mesajul cuvînt cu cuvînt; atunci se va vedea că n-a mințit. Turcii au făcut întocmai.

Printre alții, Poarta a mai luat și cinci boieri. Întrebîndu-l pe patriarh dacă se pune chezaș pentru ei, acesta a dat un răspuns negativ. Atunci boierilor li s-au tăiat capetele. Se dă ca sigur că boierii ar fi Nicolae Scanavi, Mihalache Manu și Teodor Rizo; numele celorlalți doi nu se cunosc încă.

Creștinilor li se iau armele; li se fac tot felul de amenințări grozave. Multe familii s-au ascuns prin corăbii. Despre tulburări și răscoale în Rumelia nu se aude nimic la Constantinopol. Ali pașa este tot neînvins. Sîrbii speră că propunerile lor referitoare mai cu seamă la unele avantaje particulare ale conducătorilor lor naționali vor fi acceptate și stau liniștiți. Poarta a mazilit în lipsă și a condamnat pe domnitorul Mihai [Suțu], iar patriarhul l-a excomunicat din ordin. S-au trimis și mitropolitului Ungrovlahiei ordinele cele mai severe în privința acelor care vor lua armele împotriva stăpînirii; acesta însă nu le-a dat nici o urmare și s-a declarat în mod public pentru revoluție.

Căpitani Gheorgachi și Farmachi sînt împotriva lui Ipsilanti. Ei au preluat steagurile eline și le-au înălțat în ziua de 23 martie. Luînd cunoștință de veștile din Constantinopol și de scrisoarea patriarhului, s-au văzut siliți să le coboare în ziua de 22². Steagurile sînt în cele trei culori cerute de vechea tradiție grecească; unul are zugrăvit pe el o cruce, iar celălalt un cap de mort și un fenix.

Domnul și mai cu seamă doamna se vor întrista grozav aflînd de moartea năprasnică a lui Scanavi și de aceea a celorlalți boieri compatrioți ai noștri.

¹ Ioan Samurcaș, fratele lui Const. Samurcaș; la 6 martie el s-a dus la Rusciuc și Vidin pentru a veni cu trupe turcești în Oltenia (*Hurmuzachi*, XX, p. 572).

² Data, evident greșită.

Din accst motiv, am preferat să-ți scriu ție, pentru ca să le împărtășești tu știrea într-un fel nimerit care să-i tulbure mai puțin.

Asta este tot ce se aude, bunul meu frate. Viitorul ne va spune ce este adevărat din toate acestea și dacă faptele potrivnicilor sînt bune sau rele. Este din ce în ce mai greu să afli adevărul cu privire mai ales la evenimentele din Turcia, deoarece la București nu mai sînt nici consuli, nici cunoscuții care ne mai scriau totuși din cînd în cînd. Deacum încolo vor fi întrerupte și legăturile prin Rumelia. Poate că veți avea știri mai sigure venite pe mare.

P. S. Aflu acum că turcii nu au trecut, ci se află la Silistra în număr de 4 000—5 000 oameni. Pînă la 19 martie nu s-a întîmplat nimic la Constantinopol, înafară de tăierea celor cinci boieri. Ordinul este să nu se facă nici un rău necredincioșilor, ci numai să li se ia armele.

M. Popescu, *Contribuțiuni documentare*. . . , p. 23—26. Text. germ.

109

13 aprilie 1821

Plîngerea lui Andrei N. Papazoglu către Al. Ipsilanti, prin care arată că a fost închis pe nedrept și roagă să fie eliberat.

13 'Απριλίου 1821

'Αρ. 1

Ἐκλαμπρότατέ μοι Πρίγκιψ !

Ἡ πρὸ ἑξὶ ἡδὴ χρόνους, δι' ἐπιταγῆς τοῦ ἄρχοντος ποστελνίκου Κωνσταντίνου Βλαχούτζη, ἐφόρου ὄντος τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐπιτροπεία εἰς τὴν μὲ δύο διαθήκας κατάστιασιν τοῦ μακαρίτου Συμφρονίου Ζλαταράνιου εἶναι γνωστὴ τῷ τε ἄρχοντι σπαθάρη Μπαλιάνῳ καὶ τῷ ἄρχοντι πιτάρη Ἰωαννίτζα, ὁ θρόνους τῆς ἁγίας μητροπόλεως. Ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ κριτήρια δύο χρόνους, ὁποῦ ἐξέσταζαν ἐμὲ καὶ τὸν συνεπιτροπὸν μου Χριστόδουλον Τριανταφύλλου, οἱ κληρονόμοι τοῦ θανόντος. Δι' αὐθεντικοῦ πιακίου, Ἀπριλίου αἷ γ-γραμμένον πρὸς τὸν πανερώτατον ἅγιον μητροπολίτην, ἐθεωρήθησαν, ἐβασανίσθησαν, ἐρευνήθησαν δι' ἐπιταγῆς ὅλαι αἱ ὑποφίαι τῶν κληρονόμων, αἱ ἀπεδείξεις τῶν κατὰ καιροὺς δομένων μας καὶ δι' ἀναφορᾶς τῆς πανιερότητός του, Ἰουλίου 13 γεγραμμένην, ἐφαίερασε τὴν ἀθωότητα καὶ λογαριασμοὺς μας, μείνιτε ἀκαταζήτητοι, καθὼς καὶ πρὸ εἰα μῆνα τῆς θανῆς τοῦ αἰοιδίμου αὐθέντου Σ ὑτζου μὲ ἄφησαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ μὲ αὐτὰς τὰς διὰ στόματος [τοῦ] ἀρχ. χατμάνου Μαύρου λέξεις τοῦ αὐθέντου νὰ μείνω ἀμέριμνος καὶ ἐλεύθερος, μὲ τὸ νὰ ἐγλωρίσθησαν τὰ δίκαιά μας. Καὶ οὕτως, ὡς ἀθῶος, ἐπεριφερόμεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Ἀπροσδοκῆτως δὲ κατὰ παντός, οἱ ἀχάριστοι κληρονόμοι τοῦ μακαρίτου ἐκίησαν ἀγωγὴν πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά της καθ' ἡμῶν, μὲ λόγον προσφορᾶς

τῆς ἀνυπάρκτου ποσότητος εἰς τὴν κάσιν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ἀποσιωποῦν-
 τες τὰ 40 χιλιάδες γρόσια παρμένα τους καὶ τὰ πρὸ τρεῖς χρόνους 8 μεία μας,
 κατὰ τὸν ἐξακριβωμένον μου λογαριασμόν, καὶ πρεβέλλοντες ἀναπιδείκτους
 καὶ ἀνυπάρκτους ποσότητας, καὶ οὕτως ἐσώκωσαν μόνον ἐμένα, καὶ ἤδη εἰς
 φυλακὴν εὐρίσκομαι καὶ ἡ φαμίλια μου, μὲ ἀνήλικα παιδιὰ, στέκεται εἰς τὰ ἔξω
 χωρὶς ὀβολὸν ἔξοδα καὶ χωρὶς τινος ὑπερασπιστοῦ. Διό, δάκρυσιν ὑπεβρύχιαις
 θερμῶς καθικετεύω τὰ φιλόφθωπα σπλάγγα της νὰ λάβῃ οἶκτον εἰς τὴν πταχὴν
 μου κατάστασιν καὶ φαμίλιαν, ὅκτῳ ψυχὰι συμποσοῦμεναι, καὶ τώρα ὅπεῦ εὐ-
 ρίσκονται ἐδῶ τὰ ἄνω εἰρημένα πρόσωπα, μάλιστα ὁ ἀρχ. πιτάρης Ἰωαννίτζας
 ὅπου εἶναι ἰδεάτος τῆς ὑποθέσεως καὶ γραφεὺς τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἀγίου μητρο-
 πολίτου, νὰ λάβῃ πληροφορίαν διὰ τὴν ἀθωότητά μας καὶ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ
 τὴν ἄδικον αὐτὴν καταδρομὴν καὶ νὰ γένῃ ἐκλαμπρός της προσταγῇ διὰ νὰ
 ἀφθεῶ νὰ ὑπάγω εἰς ἀναζήτησιν τῆς ταλαιπώρου φαμίλιας μου, νὰ μὴ χαθῶν
 εἰς αὐτάς τὰς περιστάσεις εἰς τὰς ἐκλάμπρους ἡμέρας της, ἐπειδὴ καὶ εὐρέθην
 ἀνὰ χεῖρας νὰ μὴν ἔχω κανένα ἔγγραφον, μὴν ὑποπτεύοντας τοιαύτην καταδρο-
 μὴν. Καὶ ἐκλαμπρότατέ μοι, διὰ τὴν πολυχρόνιον ζωὴν τῆς ἐκλαμπρότητος,
 τῶν ἐκλαμπροτάτων ἀδελφῶν της καὶ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ καὶ φιλαν-
 θρώπου σκοποῦ της καὶ ὅ,τι εἶναι τὸ ἔλεός της.

Τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος ἐλάχιστος δοῦλος

Ἀνδρέας Νικολάου Παπάζογλου

[Rezoluția scrisă de Lasanis:]

Ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι πολλὰ ἐμπερδεμένη, ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλεί-
 ψεως τῶν ἀναγκαίων ἀποδεικτικῶν, ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ συμβιβασθῶσιν τὰ δια-
 φερόμενα μέρη ἀναμεταξύ των. Διορίζονται δὲ καὶ ἀπὸ μέρος τοῦ Γενικοῦ
 Βουλευτηρίου ὁ ταγματάρχης Καραβιδᾶς καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Περραιβὸς ὡς
 μεσῖται, διὰ νὰ τοὺς συμβιβάζωσιν.

Τυργόβιστον, τὴν 16ην Ἀπριλίου 1821

Πρόεδρος Γεώργιος Ὑψηλάντης

Προσυπογράφεται ὁ ἀρχιγραμματεὺς Γ. Λασσάνης

13 aprilie 1821

Nr. 1

Prea luminate principe ¹

Acum șase ani, din porunca boierului postelnic Constantin Vlahuți, efor
 al prea fericitului patriarh al Alexandriei, am făcut parte din epitropia care
 avea să se ocupe de averea răposatului Sofronie Zlătăreanu, lăsată prin două
 testamente, și acest lucru este cunoscut și boierului pitar Ioniță, omul sfintei
 Mitropolii. Este destul că timp de doi ani tribunalele ne-au cercetat: pe mine
 și pe celălalt epitrop Hristodulos Triantafilos, în urma plîngerii moștenito-

¹ Scris de aceeași mînă care a scris rezoluția.

rilor. Potrivit unui pitac domnesc din 1 aprilie către prea sfințitul mitropolit, au fost cercetate și studiate, potrivit ordinului dat, toate presupunerile moștenitorilor, precum și dovezile date de noi în diferite împrejurări, și prea sfințitul, printr-o anafora din 13 iulie, a arătat nevinovăția noastră și exactitatea conturilor noastre, și am fost achitați, iar o lună după moartea neuitatului domnitor Suțo am fost eliberat de la închisoare cu aceste cuvinte ale domnitorului transmise de hatmanul Mavros « să fiu lăsat liber întrucît au fost recunoscute drepturile noastre », și astfel umblam în București ca un nevinovat.

Pc neașteptate moștenitorii nerecunoscători ai răposatului au înaintat jalbă luminăției sale împotriva noastră, sub cuvînt că oferă suma inexistentă pentru cassa armatei grecești, trecînd sub tăcere cele patruzeci mii groși primiți acum trei ani, după cum s-a constatat prin calculul făcut și arătînd sume care nu pot fi dovedite și care sînt inexistente, și astfel m-au ridicat numai pe mine și deja mă aflu în închisoare, rămînînd familia mea, cu copii nevîrstnici, fără nici un ban de cheltuială și fără apărător.

De aceea, cu lacrimi în ochi, rog călduros sufletul d-voastră filantropic să aibă milă de mine în situația în care mă aflu și de familia mea, compusă din opt suflete, și acum cînd se află aici persoanele amintite mai sus, mai ales boierul pitar Ioniță, care cunoaște chestiunea și care a scris anaforaua prea sfințitului mitropolit, să vă informați de nevinovăția noastră și să scap de această nedreaptă urmărire; de asemenea să dați ordin ca să fiu lăsat liber pentru a merge în căutarea nenorocitei mele familii, și să nu se prăpădească în împrejurările de astăzi ale prea strălucitelor zile ale d-voastră. Să nu aveți nici o bănuială de această urmărire, fiindcă s-a întîmplat să nu am în mînă nici un act. Mă rog, prea luminate, pentru o viață lungă atît pentru d-voastră cît și pentru prea luminații d-voastră frați, precum și pentru reușita planului bun și filantropic al d-voastră și să am mila d-voastră.

Al luminăției voastre slugă smerită

Andrei Nicolae Papazoglu

[Rezoluția scrisă de Lasanis:]

Fiindcă această chestiune este foarte încurcată din cauza că lipsesc dovezile trebuincioase, s-a socotit necesar ca cele două părți să se înțeleagă și sînt numiți din partea Consiliului General tagmatarhul Caravias și arhimandritul Perrevos ca să mijlocească pentru împăcarea lor.

Tîrgoviște, 16 aprilie 1821

Președinte Gheorghe Ipsilanti ¹

Secretar prim G. Lasanis

Arh. St. Buc., Acte de familii, fondul D. A. Papazoglu, A.N., doc. CLXXXB/11.
Orig. grec.

¹ Semnătura autografă.

14 aprilie 1821

Nicolae Liascu scrie lui Nicolae Greceanu despre o sumă de 150 taleri, dată de clucerul Manole căpitanului Ianî din oștirea lui Caravia și despre jafurile turcilor din Brăila.

14 aprilie 1821

Iarăși cu plecăciune mă închin dumitale.

Astăzii la dooă ceasuri din zi au venit un căpitan Ianii din tagma lui Caravia și cu căpitan Tudose la clucer Manole și i-au arătat o poruncă îndemnitoare către greci de opște fără numire ca toții să sae să ajute cu orice mijloc pentru izbăvirea de supt jugul agarinesc. De care neputându-să cortorosi într-alt chip i-au filodorisit cu tl. 150 de la câte trele casele și așa au așteptat pînă au venit alții cinci ce-i avea trimiși după iconom și s-au dus iarăși în jos. Boerii greci aveau hotărîre să să ducă la prințip de vor putea să-și facă de acolo vre-o odihnă mai temeinică și pot rămînea singuri. Acum în deseară veni un răvaș slugerului Costand[in] de la un om al său ce-l are la Cămpulungeanca și scrise că turci din Brăilă au venit pînă în Grebăn și au luat ergheliia vornicului Racoviță și a Erculeștilor și ar fi întrebat și de dvornic. Și în astă noapte grecii încarcă; de care cu spaimă înștiințez dumitali ca să-mi dai o păviuire de știrea ce-i fi avînd dumneata. Și cum găsești cu cale, căci eu făr de dumneata nu fac nici o mișcare. Cu grab mă rog să ne înștiințezi spre parigorie.

Și sint mai mic fratele dumitali și slugă

Nicolae Liascu

Cinstitului meu mai mare dumnealui sluger Nicolae Greceanu, cu plecăciune.

Acad. R.P.R., doc. CL/58. Orig. rom.

Bărzești, 14 aprilie 1821

Postelnicul Costache scrie unui cunoscut despre evenimentele petrecute în Moldova după intrarea lui Ipsilanti în această provincie.

La Bărzești, 14 aprilii 1821

Hristos anesti !

Cu frățească plecăciune sărut cinstită mîna dumitale. Pentru sfînta înviere domnul dumnezeului nostru Is. Hs., rog pe cel milostiv să te învrednicească a le prăznui, la mulți ani, cu toată fericirea.

După aceasta, fac știut dumitale, că pe la noi iaste vai și amar, de la 23 zile a lui februar și pînă astăzi, de cîndu s-au arătat aice la acc zi, întie săptămîină din post, acel zurbagiu Ipsilant. Și după acie, scriere berbanților greci, de arnăuți și alții de aice, și de peste Prut, veniți cu numi de eteric, adecă slobozănie grecilor, carile vor să ei Țarigradul și patrie lor să o împărățască, cu cari s-au făcut unit și bietul minunat și milostiv și drept judecătoriu, domnul nostru Mihail Sațul voevod, plecînd[?] precum iuzbașa de postelnicei, Rizul, carile și-au dat și pe feciorul lui, cu Ipsilant. Și mai pe urmă, viind poronca de la Alixandru împărat, cari n-are știință de acestea, ce-i cunoaște ca pe niște zurbagii împăratului turcesc, s-au tras și consulul de Eși, și mai pe urmă și boeri [?] dintru toată casa, peste Prut.

Și de atunce, feliu de feliu de auziri și fapte ale tîlharilor greci și eteriști, și den moldoveni, argați și tîlhari, și pînă acum ne spun groaze în toate zilele. Mai vîrtos, că au venit și cartea preosfințitului patriarh, împreună cu 21 arjerei iscăliți, în care blăstămă pe Mihail vodă și pe Ipsilant, de care ți să triimite și copie să o vezi dumneata. Și dar, ne merăm [?] ce să facem, mai ales că și la București, boerii au fugit la Brașov, pentru că și acolo sînt trei pricinuitori de tulburări. Mai întii, un sulger Toader, care s-au arătat după moartea lui Alexandru vodă Suțu la București, zurbagiu. Apoi, bimbașa Sava. Al triile, Ipsilant cu oamenii lui, carile acum vâzîndu pă Rosia [?] că pîn în 7 zile să lipsască den lucrurile acestea, să aude acum că ar fi și fugit. Și pentru acel Ali, nu se știe ce va să fie, pentru că turcii zic că n-au bătălie cu rușii, nici rușii cu turcii. Ce acești, ca niște zurbagii ai Porții, să-i pedepscască Poarta.

Nu știm ce va să fie. Să tem toți. Și cei din Eși mai mulți ș-au triimis femeile peste Prut, măcar că fugise și ei, boeri mai mici, din Eși, pîn a nu fugi voi, deși s-au întorsu, și fămeile sînt în carantină. Eri dar, am sfătuit și pe nepotul Iordachi ca să-și triimită pe Catinca cu trei copii ce are, împreună cu Ralu i copila mé, cari cu plecăciune sărută mina dumitale, să meargă la Frăsi-nești să sté vreo 10 zile. Și să vii și dumneata să le vorbești, sau să vii cu totul aice, precum ți-am mai scris să vii, și să ne punem la cale, că nu știm cele viitoare. Iar eu cu nepotul Iordachi, vom șta [?] pe lîngă cai, pentru că și săcfe-stru am rădicat încă de la vodă. Ducîndu-mă eu, cu nepotul de față l-am rugat, și au ridicat, și stăpînește făr-de oprire. Și ce știi și socotești, fă și te scoală, de vino ca să ne punem la cale, măcar că pașa de la Brăila, după carte ce au scris boerii din Eși, să aude că ccre pe 4 boeri să le vorbască, și cîrnesc de a nu merge.

Ἐγὼ ὅμως ἔχω σκοπόν, πλὴν δὲν τὸ λέγω κανενός, ἐπειδὴ ζήτησα καμίαν ἰσπραβιτζίαν καὶ δὲν θέλησαν νὰ μὲ τὸ δώσουν τὸ Μπακόβι, ἀλλὰ ἐδιόρισαν τὸν υἱὸν τοῦ Γεωργάκη Καταρτζῆ, ἓνα παιδί, καὶ ἄλλους ἐδικούς τους, καὶ διὰ τοῦτο σᾶς γράφω νὰ ἔλθετε ὀγληγορώτερα. Νὰ μὲ δώσης καὶ τὸ γιαρλήκι τοῦ

χάνη όπου τὸ ἔχεις πρὸς ἐμπιστοσύνη μας ὅτι δουλεύσαμεν τὸν τόπον, καὶ δὲν ἤμεθα χαῖ ἡδες.

Таῦτα ἐν συντόμῳ σᾶς εἰδοποιῶ καὶ εἶμαι. . .¹

Plecat frate i slugă dumitale
Cos[tache] postelnic

Acad. R.P.R., pach. MXX^o (fost ms. rom. 2763), f. 223 – 224. Orig. rom.

112

Ploești, 15 aprilie 1821

*Bilet de liberă trecere dat de tagmatarhul Duca lui Nișos pentru
a pleca la Brașov.*

Πλοέστι, 15 Ἀπριλίου 1821

Κύριοι ἀρχηγῶι καὶ λοιποὶ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἐπιφέρων τὸ παρόν μου διαβχτήριον κύριος Νῆτζος μετὰ τῆς φαμιλίας του, δούλων του καὶ δουλευτριῶν του, ἀπέρχεται εἰς Μπρασσοβόν, ἔθεν νὰ μὴ τολμήσῃ κανεὶς καὶ τὸν πειράξῃ μήτε τοὺς ἄ θρώπους του, μήτε τὰ πράγματά του εἰς τὸ παραμικρόν, καθ' ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν των, διότι ὁ τοιοῦτος παιδεύεται αὐστηρῶς.

Ὁ ταγματάρχης

Δούκας Κωνστατῖνος

[Pe verso:] Διὰ τέσσαρα ἀμάξια ἐπλήρωσε τὸ φιλοδώρημα τῶν Ἀλβανιτῶν
Κώστας

Ploești, 15 aprilie 1821

Către domnii șefi și ceilalți din armata grecească.

Domnul Nișos, care poartă prezentul meu pașaport, pleacă cu familia sa, slugile și slujnicele sale la Brașov, deci să nu îndrăznească cineva să-i facă ceva lui, nici oamenilor și lucrurilor sale, în tot timpul drumului său, fiindcă va fi aspru pedepsit.

Tagmatarhul

Ducas Constantin

[Pe verso:] Pentru patru căruțe a plătit filodorima cuvenită arnăuților
Costas

Muzeul de istorie a Partidului, dosar cu doc. grecești neinventariate.

¹ Traducerea textului grecesc: Eu însă am de gând, dar n-o spun nimănui, fiindcă am cerut o isprăvnicie și nu au vrut să-mi dea Bacăul, ci au numit pe fiul lui Iordache Catargi, un copil, și pe alții de ai lor. Pentru aceasta vă scriu să veniți mai repede. Să-mi dai și iarlicul hanului care se află la tine pentru ca să aibă încredere că am lucrat pentru țară și nu am fost haini. Vă aduc la cunoștință acestea pe scurt și rămân. . .

De la Prut, 15 aprilie 1821

C. Vantoros comunică lui Xanthos că este gata să execute, împreună cu oamenii săi, ordinele generalisimului.

De la Prut, 15 aprilie 1821

Prea cinstite domnule Xanthos,

Fiind îndemnat de iubirea de neam, iubite domn, mi-ați spus să aștept la Galați împreună cu căpitanul Andrei; cu ce scop nu știu. Află, iubite domn, că m-am gândit la viața mea de mai mulți ani și m-am hotărât să mor, dar în mod glorios, să trimit mai mulți din dușmanii noștri în iad înainte de a mă duce eu. Deci când eram la Constantinopol m-am hotărât să mă duc la București, la tabăra generalisimului, și să mor acolo împreună cu acei care m-au urmat pe propria mea cheltuială (cît permite situația mea săracă). Așadar, frate și prea sincere prieten, dacă efortii de aici vor ordona să rămîn cu căpitanul Andrei, voi asculta și mă voi supune ordinelor lor; altfel voi continua drumul meu, deoarece nu voi mai găsi prilej mai potrivit ca să fiu întovărașit de atîția soldați pentru siguranța drumului și astfel voi executa ordinele scrise ale epitropului general și generalisim al conducerii noastre.

Vă salut plecat și rămîn
Constantin Vantoros

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 176. Text grec.

Reni, 18 aprilie 1821

At. Xodilos informează pe Xanthos despre pregătirea vaselor grecești de la Dunăre.

Reni, 18 aprilie 1821

Prea dorite domnule Xanthos,

La Chișinău

Ieri seară domnul Procopie mi-a adus scumpa d-voastră scrisoare, scrisă în Frumoasa. Am aflat părerea d-voastră cu privire la mișcarea vaselor, despre care v-am vorbit și eu ieri mai pe larg. Toate aceste mișcări se cere să se facă cu repeziciune. Ieri s-au dus la Galați căpitanul A. Sfaelos, după ce am vorbit destul atît pentru grabnica trimitere a soldaților cît și a muniției, precum și pentru mișcările vaselor pe mare; să pregătească pesmeți cîți va putea și să ia sub stăpînirea sa vasele și lucrurile, precum a fost îndrumat, și să coboare la Prut, unde trebuie să se aprovizioneze cu arme și nu la Ismail, și din Prut să iasă în largul mării. Bărcile cu muniții și oameni încă

n-au venit de la Ismail, poate să ajungă mâine dimineață. Astăzi de acolo au sosit doisprezece oameni și după patru ore pornesc din nou la drum.

Domnii de la Ismail au spus că dacă se va hotărî să se înarmeze, vasele să rămână la Prut și să nu se ducă la Ismail, pentru ceea ce ar putea să se întâmple, când armata din Galați ar porni. Ce urmează să facă soldații care vor sosi cu întârziere? În afară de aceasta să se pregătească, precum se spune, o mișcare și în altă parte, cu vase; de asemenea să se ia o hotărîre în legătură cu banii domnului Musos și plecarea necesară a lui Vatichiotis, fiindcă el va fi util pentru multe lucruri. Dacă mi se vor trimite bani de la Galați, eu voi urma [sfaturile] și apoi vom răspunde amîndoi față de acei cu păreri contrarii. Să dea Dumnezeu să sosească de la Odesa sau Taganrog arme și să pornească repede vasele¹. Ieri am trimis pe Stamatelopoulos, îndemnîndu-l să-l îndrumeze în mod sigur și cît mai repede, adăugînd tot ce-mi spuneai în însemnarea d-voastră.

Tot timpul cît veți fi acolo, vă rog să-mi scrieți și să mă informați în toate și să lămuriți pe cei din Ismail în legătură cu datoriile lor. Conchid că, pînă să ia sub stăpînirea sa flota și s-o pornească de la Galați, căpitanul Andrei va întîmpina greutăți. Nu mi-au trimis încă scrisorile turcești pe care le-au interceptat, mâine am să vă spun.

Cu acestea vă salut etc.

At. Xodilos

Iată lista

13 tunuri cu paturile lor	9 doage
125 puști cu 55 baionete	58 butoaie cu proiectile
99 săbii	163 300 gloanțe de pușcă
10 iatagane	737 butoaie cu praf de pușcă
99 obuze de tun	300 cartușe
12 topoare	75 obuze de tun
6 lopeți de fier	5 obuze Angioliu
2 felinare	12 cartușe pentru proiectile
4 piei de vițel	5 000 cremene
41 μοναράδες pentru tunuri	1 cazan mare de fier
1 ladă pentru arme	6 lopeți
4 pile	10 odgoane
3 forme pentru gloanțe de pușcă	400 rachete
6 ace Tzangarasco	3 fiare Catzavidia
2 ³ / ₄ butoaie cu cuie	59 cartușe de proiectile

Toate acestea au fost trimise prin grija și colaborarea lui Spiros Kiparisidis de acolo.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 177—178. Text grec.

¹ Munițiile așteptate de la Odesa au fost trimise în acea vreme la Ismail și de acolo au fost îndreptate la Prut și Galați [nota lui Xanthos].

Iași, 18 aprilie 1821

Nota agentului Austriei către divanul Moldovei prin care îl face răspunzător de tot ce vor suferi sudiții de pe urma eteriștilor.

Eșii, în 18 april 1821

Cătră cinstit divanul Moldaviei, în Eși.

După ofichialnicele note ce s-au dat de cătră cinstit consulatul împărăției Rosiei în 28 a lunei trecute mart a.c. atît cătră cinstit divan cît și cătră preosfințitul mitropolit a Moldaviei cu alăturare înștiințării aceluiași cinstit consulat cătră Alexandru Ipsilanti, au luat dumnialor oștenii elini înștiințare de voința și hotărîre a pre înălțatului împărat a toată Rosia, Alexandru I, poroncindu-li-să în urmare aceștii împărăteștii hotărîri de cătră eforia frăției elinești ca fieștecăre din dumnialor să se întoarcă la urma lor, după care poronci li s-au pus și în vadē de 7 zile. Însă cînd gios iscălitul c[hesaro] c[răiesc] aghent în temeiul acestor împărătești hotărîri cu bună încredințare aștepta că dumnialor oștenii eleni următorii prea înaltelor hotărîri arătîndu-să, să vor întoarce pe la locurile de unde au venit, și că nebîntuire siguranței a persoanelor și a averii să va întemeia după măsurile luate de cătră cinstitul divan, nu cu puțină mirare vede gios iscălitul că după trecere aceliu vadeli dumnialor ostașii eleni, în loc să fie următorii acelor prea înalte hotărîri și să se întoarcă la urmă-și, să înmulțasc, pe sudiți c[hesaro] c[răiești] de toate neamurile care să află aice neguțătorînd îi îngrozăsc cu feliuri de vorbe îngrijitoare, încît toți spăimîntați fiind neconținut supără pe gios iscălitul c[hesaro] c[răiesc] aghent, cerînd siguranție atît pentru a lor persoane, cît și pentru familiile i averea lor.

Deci gios iscălitul c[hesaro] c[răiesc] aghent asemenea înștiințare luînd de la a sa pre înaltă curte de hotărîrile împărătești publicarisite prin dumnialui consulul Pisani, nu să poate pricepe de unde izvorăsc aceste nesupuneri poruncilor împărătești și supt ce cuvînt să lătesc așa feliuri de îngroziri cătră supușii ai sale c[hesaro] c[răiești] apostoliceștii măriri. De altă parte gios iscălitul și toți sudiții ai sale c[hesaro] c[răiești] măriri numai în sfințenia tractaturilor între pre înalta a sa împărătească curte și între strălucita Poartă Otomanicească siguranța persoanelor și averilor aflînd, să vede nevoit la așa neplăcute și îngrozitoare înprejurări a să adresarisi prin aceasta cătră cinstit divanul pămîntesc a căruia nefățarnică supunere cătră înaltul devlet și potrivită urmare cu poruncile mai sus arătate mărturisind, poștește cu căzuta cinste ca să binevoiască a prinde căzutele măsuri spre întemeierea siguranței de obște a sudiților și spre îndepărtare tuturor îngrijirilor și primcjdilor în care ar putē veni sulii c[hesaro] c[răiești], căci că amintrile este gios iscălitul silit a protestăului formalnic asupra însuși cinstit divanul pămîntesc, pe care după

declarațiile înpărătești îl cunoaște ocîrmuitor legiuit și numai pe însuși cînstit divan a-l face răspunzător pentru toată neplăcuta întîmplare ce ar puté da asupra suditilor c[hesaro] c[răiești] aice în Eși. Și de priimire cu și lucrare ce să va face, poștește gios jscălitul în scris răspuns.

Iosef Raab

Acad. R.P.R., pach. MXLI (fost ms. rom. 2811), f. 286—287. Orig. rom. Publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mit. Mold.*, p. 117—118 și *Revista teologică*, IV (1886), nr. 29 din 9 noiembrie, p. 226.

116

Sculeni, 25 aprilie 1821

Eforia eteriștilor din Iași împrumută 1 498 groși de la Dimos Pagonis.

Σκουλέν, 25 Ἀπριλίου 1821

Γρ. 1 498 $\frac{31}{40}$ ἤτοι γρόσια χίλια τετρακόσια ἑννεήντα ὀκτώ καὶ τριάντα ἕναν παρὰν ἐδανείσθη ἡ κάσα τῆς ἐν Ἰασίῳ Ἐφορίας τῶν Φιλικῶν παρὰ τοῦ κυρίου Δήμου Παγώνη, δι' ἀνάγκη ἐφοδίων πολεμικῶν καὶ πληραθίσονται τῆς τιμιότητός του εἰς τὴν πρώτην του ἀναζήτησιν μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν πρὸς ἕνα τοῖς ἑκατὸν τὸν μῆνα, καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπεγεγραμμένοι γινόμενοι περὶ τούτων ἐγγυηταὶ καὶ πληρωταὶ ὑποφαινόμεθα.

Ὁ τριτερραρχίτης Σεραφεῖμ, ὅστις καὶ διὰ Λουκᾶ Φλωρεστίου, Π. Διογενίτης, Παν. Ρ. Πανσέατος, Φώτιος Ἡλιάδης

Sculeni, 25 aprilie 1821

Groși 1 498 $\frac{31}{40}$ adică una mie patru sute nouăzeci și opt groși și treizeci și una parale a luat cu împrumut casa Eforiei din Iași a eteriștilor de la Dimos Pagonis, pentru proviziile militare necesare. Acești bani vor fi plătiți domniei sale la prima lui cerere împreună cu dobînda lor de 1% pe lună; noi cei mai de jos, fiind chezași și platnici acestor bani iscălim.

Serafim de la Trei Ierarhi, care semnează și pentru Luca de la Florești, P. Dioghenitis, Pan. R. Panseatos, Fotie Iliadis

Arh. St. Buc., M-reă Frumoasă, pach. I. doc. 1. Orig. grec., cu pecetea Eforiei, avînd în jurul unui fenix, care renaște din cenușă, următoarea legendă în grecește: «Pecetea eforici eteriștilor din Iași».

26 aprilie 1821

Efectivul trupelor eteriste și ale lui Tudor Vladimirescu.

26 aprilie 1821

Raport oficial de totalul forțelor răzvrătiților în cele două principate,
Moldova și Țara Românească, la 26 aprilie 1821
Generalisim, Principele Alexandru Ipsilanti.

Primul corp de armată, sub Nicolae Ipsilanti :

Tagmatarhia lui Duca	1 930	oameni
Hiliarhia lui Orfano	300	»
Compania lui Ghica	50	»
Compania gărzii slavone a generalisimului	60	»
Compania lui Mano	150	»
Compania lui Costa Valtino	60	»
Compania lui Caloiani.....	100	»
Cazaci	200	»
	<hr/>	
	2 850	oameni

Al doilea corp de armată, sub Gheorghe Ipsilanti :

Tagmatarhia lui Caravia	350	oameni
Hiliarhia lui Colocotroni.....	275	»
Hiliarhia lui Vasile Theodoro	350	»
Compania lui Mihail	180	»
Ulanii lui Gornovschi	70	»
Garda lui Cantacuzino	50	»
	<hr/>	
	1 275	oameni

Corpul de armată al lui Iordache Olimpiotul :

Arnăuți	1 500	oameni
---------------	-------	--------

Corpul de armată al lui Sava :

Arnăuții lui Sava.....	800	oameni
Arnăuții lui delibașa Mihale	120	»
Arnăuții lui Ghencea-aga	100	»
	<hr/>	
	1 020	oameni
Batalionul sacru	400	oameni
Trupe în Moldova	300	»

Corpul de armată al lui Theodor Vladimirescu :

La București (presupui)	4 000	oameni
În Oltenia	2 000	»
	<hr/>	
	6 000	»
Total general.....	13 345	oameni

Prințul a fost silit să-și schimbe planul său, de a organiza armata în divizii, și să amâne înaintările, din pricina rivalității și a invidiei ofițerilor săi.

E. Vîrtosu, *Despre Tudor Vladimirescu*, 1947, p. 79–81. Traducere după textul german dat la Zinkelsen, *Geschichte der griechischen Revolution*, I, Leipzig, 1840, p. 170–171. În cele două ediții (1832 și 1844) ale lucrării lui Gordon, *History of the Greek revolution*, figurează ca anexa nr. 10, fără altă mențiune; publicat incomplet de C. D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 150.

118

Iași, 27 aprilie/9 mai 1821

C. Pendedeca cere populației din Moldova să nu dea crezare zvonurilor și să-și continue în liniște ocupațiile.

Hauptquartier Jassy, 27 April 1821

Vor mehreren Jahrhunderten wünschte es das christliche Volk von dem unerträglichen Joche der Ottomanen sich zu befreien und nun sind überall viele Brüder aufgestanden zu streiten um ihrer Freyheit willen, so dass auch viele Türken aus Epirus und anderen Gegenden, in dem sie sich taufte, ihnen beytraten. Nur hier allein, wo das verehrte Kreuz aufgerichtet worden und der halbe Mond unterdrücket, haben die Umstände und Einlispelung einiger Volksverächter und Schadenfrohen der Despotie der Argorenen Zuneigung verschafft, aus welchen Umstände so manigfältige Unruhen, Furcht, ungegründeter Argwohn und Emigration entstanden sind. Dieses alles haben wir Brüder im Laufe eines Monats in der Erwartung erduldet, um nach der Versicherung der Grossen eine Mässigung in der Verfolgung zu bethätigen, aber umsonst, weil feindselig die Bosheit vermehrt und wir sehen nicht anderes, als wiederholte Posten und Deputationen nach den Gegenden von Braila, von wo sich manche Sachen verbreiteten, absenden, wie diess durch die Correspondenz (aufgefangene) erwiesen ist, als wenn von da die Türken kämen und solche schon im Borde und Odrud wären. Diese sind die Ursachen, Brüder, Christen, der gestern von unsern Brüdern gemachten Bewegung aber kein anderer schädlicher Zweck, welche einige der Übelgesinnten uns unterschieben wollen, daher wir die guten Christen und volksliebende Griechen, Serben und Bulgaren, so wie alle übrigen Einheimischen, wovon wir auch benachrichtigen, damit ihr kein Argwohn schöpfen, sondern euren Geschäften, Berufspflichten, Handel und Wandel ohne Furcht und ruhig nachgehen möchtet, weil wir die liebvollen und werthen Landsleute nicht nur lieben und schätzen, sondern auch mit Achtung umarmen, die Bösen aber und die dem Vaterland nicht ergebenen verrathen wir, ohne

es unserer Würde jedoch angemessen zu halten, uns an ihnen zu rächen. Dass aber eine Faction des Hiesigen unsern Völkerrechten und Wünschen abholden existiren, diess thun wir unsern Mitbrüdern, Groko, Serbo, Bulgaren und andern Vaterlandsschätzern zu wissen, damit sie jederzeit wach seyen und die Bewegungen wie auch die Absichten unserer Widersacher beobachten mögtet.

Commandant des hellenischen Corps
K. Pendedeca

Marșle cartier, Iași, 27 aprilie/9 mai 1821

De mai multe veacuri poporul creștin dorește să scape de sub jugul insuportabil al otomanilor, și acum o mulțime de frați s-au ridicat să lupte pentru libertatea lor, încît mulți turci din Epir și din alte regiuni, botezîndu-se, s-au alăturat lor. Numai aici, unde cinstita cruce a fost înălțată, iar semiluna doborîită, împrejurările și șoaptele unor trădători ai poporului și răuvoitori au stîrnit simpatii pentru despotismul agarenilor din care cauză s-au produs atîtea tulburări, teamă, bănuieli neîntemeiate și bejenii. Toate acestea le-am răbdad, fraților, timp de o lună, în nădejdea că, după asigurarea celor mari, se vor potoli persecuțiile, dar în zadar, căci răutatea crește dușmănos, și noi nu vedem decît numeroase poște și delegații spre ținuturile Brăilci¹, de unde apoi se răspîndesc diferite zvonuri, după cum rezultă din corespondența [interceptată], ca și cum de acolo ar veni turcii, care ar fi deja la Bordci și la Odrud. Acestea sînt fraților, creștinilor, motivele mișcării efectuate ieri de frații noștri nu cu un scop dăunător, așa cum vor s-o acrediteze unii răuvoitori. De aceea noi vă informăm despre aceasta pe voi toți bunii creștini și pe toți grecii, sîrbii și bulgarii, ca și pe ceilalți locuitori de baștină, ca să nu intrați la bănuieli, ci să vă vedeți liniștiți și fără teamă de afacerile voastre, de datoriile profesiei și de comerț, fiindcă noi pe vrednicii și simpatici oameni de la țară nu numai că îi iubim și-i prețuim, ci îi îmbrățișăm cu stimă, dar pe cei răi și pe aceia care nu sînt devotați patriei îi respingem, totuși fără să considerăm de demnitatea noastră a ne răzbuna pe ei. Dar că există un grup de oameni pe aici care este potrivnic drepturilor și dorințelor noastre, trebuie s-o spunem confrăților noștri greci, sîrbi, bulgari și altor iubitori de țară, ca să fie mereu vigilenți și să poată observa mișcările și intențiile adversarilor noștri.

Comandantul corpului elenic
K. Pendedeca

Hurmuzachi, XX, p. 609. Text germ.

¹ E vorba de corespondența și delegațiile trimise pașei de Braila de către boierii divaniți din Iași (Vezi corespondența lui Raab din 2, 4, 7, 11 mai st. n., în *Hurmuzachi*, XX).

Chişinău, 27 aprilie 1821

M. Stratis informează pe Xanthos despre atitudinea guvernatorului Basarabiei, Inzov, faţă de acţiunea eteriştilor.

Chişinău, 27 aprilie 1821

Prea iubite domnule Xanthos,

La Reni

Prezenta scrisoare v-o trimit cu într-adins om şi sper să vă ajungă acolo; o veţi primi prin d. At. Xodilos. Astăzi m-a chemat guvernatorul, d. Inzov, şi m-a întrebat de d-voastră dacă sînteţi aici. Eu i-am spus că de cîteva zile aţi plecat acolo [la Reni]. El îndată m-a întrebat zicîndu-mi: dumneata ce faci aici? I-am răspuns că am două prăvălii şi mă ocup cu vînzarea mărfii. El mi-a spus iarăşi: « Eu am aflat că tu şi Xanthos, împotriva ordinelor mele, mijlociţi plecarea pe ascuns a unor oameni; astfel vin în ficcare zi şi îmi spun. Aşadar căutaţi să nu vă afişaţi atîta, în interesul d-voastră eu m-erou n-am dat ascultare ordine'lor primite şi le-am trecut cu vederea, prin urmare liniştiţi-vă şi d-voastră puţin ». « Domnul Xanthos », spune el, « să rămînă acolo unde se află pentru cîteva zile şi să nu vină aici, aşa să-l înştiinţezi; de asemenea şi dumneata să te linişteşti şi să stai pe loc puţin. Neapărat să trimiţi o stafetă şi să-l înştiinţezi, fiindcă nu mai pot să suport vorbele unora, care vin la mine ». Aşa mi-a spus să vă înştiinţez. M-a întrebat ce s-a făcut cu atîţia oameni, care erau acum cîteva zile aici, şi unde s-au dus? Eu i-am răspuns că vîzînd hotărîrile d-voastră neschimbate şi că este imposibil să le daţi autorizaţia de ieşire din ţară, au luat hotărîrea şi pleacă în ficcare zi acolo de unde au venit, fiindcă sînt oameni săraci şi nu au cum să trăiască aici. Astfel deci stau lucrurile, să ştiţi şi d-voastră. Ne-a spus sfinţia sa Serafim să vă scriem ca să nu plecaţi de acolo înainte de a vă întîlni cu el, că zilele acestea porneşte şi vine şi el acolo. Noi căutăm să trimitem acolo, pe calea cunoscută, cît mai repede şi cît mai pe ascuns posibil şi restul oamenilor care se află aici. Vă trimitem aici alăturat şi toate scrisorile d-voastră ce le-am primit din diferite părţi.

M-a rugat zisul Inzov ca tot ce mi-a spus să rămînă foarte secret. Deci vă rugăm să nu afle nimeni altul aceste lucruri. Blestemat să fie ceasul cînd Petalas a plecat şi a lăsat acum şi pe guvernator să se frămînte şi pe noi să ne neliniştim.

Vă sărut frăţeşte
Marinos Stratis

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 181—182. Text grec.

Reni, 6 mai 1821

At. Xodilos scrie lui Xanthos despre acțiunile turcilor la Bîrlad și Focșani și despre aprovizionarea corăbiilor eteriste cu făină.

Reni, 6 mai 1821

Prea dorite domnule Xanthos,

La Ismail

Acum două ore v-am scris anume prin Marinos; după aceasta a sosit Comizopulos de la Chișinău, aducînd cîteva gloanțe și scrisoarea alăturată pentru domnia voastră; el mi-a spus, cunoscînd conținutul, s-o deschid și am deschis-o. Am văzut deci ce scriu de acolo și că este necesar să se facă o reorganizare serioasă în această armată. Este foarte necesar să poștiți aici și de aici să porniți. De la căpitanul Iani primesc știrea că dușmanii stăpînesc satele; un om trimis anume din Leova îmi spune că turcii s-au dus pînă la Bîrlad, unde au măcelărit mulți oameni, precum și la Focșani 70; ei se îndreaptă spre Iași, se adevăresc mișcările turcilor spre Țara Romînească, împotriva taberei noastre. Situația este critică și socot că ai noștri trebuie să se întărească și apoi să pornească și să dea dușmanului lovitura mortală. E timpul ca domnii epitropi să se gîndească în mod sistematic. Am cumpărat o cantitate însemnată de făină pentru corăbii, pentru orice eventualitate.

Mulți soldați au sosit aici de la Chișinău, vreo sută se află la sate, le-am dat astăzi bani destui de cheltuială; scrieți să mi se trimită bani.

Vă salut etc.

At. Xodilos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 189—190. Text grec.

Tîrgoviște, 6 mai 1821

Al. Ipsilanti îndeamnă pe grecii din Moldova să dea ascultare lui Gh. Cantacuzino, trimis să restabilească ordinea.

Ἐν τῷ γενικῷ στρατοπέδῳ εἰς Τυργόβιστον,

τῇ 6 Μαΐου

Ἀδελφοὶ ὁμογενεῖς ὅσοι εὕρισκεσθε εἰς Ἰάσι καὶ εἰς ὅλην τὴν Μολδαβίαν.

Ἐφθασαν εἰς τὰς ἀκοάς μου αἱ ἀνωμαλῖαι ὅπου ἔτρεξαν εἰς τὴν Μολδαβίαν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν μου ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ στέλλω τὸν στρατηγὸν σωματάρχην πρίγκιπα Γεώργιον Καντακουζηνὸν, μὲ τελείαν πληρεξουσιότητα, νὰ βάλῃ εἰς τάξιν τὰς αὐτοῦ ὑποθέσεις τῆς πατρίδος καὶ νὰ φέρῃ τὴν προτέραν εὐταξίαν.

Θεωρεῖτε λοιπὸν τὴν ἐκλαμπρότητά του ὡς ἄλλον ἐμὲ καὶ ἀκολουθεῖτε ἀπαρ-
βάτως ὅλας τὰς διαταγὰς του, τρέχοντες πανταχόθεν νὰ συνενωθῇτε μαζί του,
ὅπου σὰς διορίζει.

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

Tabăra generală din Tîrgoviște,
la 6 mai 1821

Frați de același neam, cîți vă aflați în Iași și în toată Moldova !

Au ajuns la urechile mele neorînduielele ce s-au petrecut în Moldova după plecarea mea de acolo. Și iată trimit pe generalul de corp de armată, principele Gheorghe Cantacuzino, investit cu depline puteri, ca să pună în ordine treburile de acolo ale țării și să restabilească buna rînduală de mai înainte. Să considerați deci pe luminăția sa ca propria mea persoană și să urmați întocmai toate poruncile lui, alergînd de pretutindenii, să vă uniți cu el unde veți fi porunciți.

Alexandru Ipsilanti

Arh. St. Buc., Acte de familii, fondul Crupenschi, A. N., doc. CXXXVI/35. Text grec, imprimat; publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 375; *Uricariul*, VI, p. 41.

122

Tîrgoviște, 8 mai 1821

Al. Ipsilanti ordonă trecerea sub comanda lui Gheorghe Cantacuzino a unei părți din efectivul lui Duca

Tabăra generală din Tîrgoviște,
8 mai 1821

Către hiliarhul C. Duca.

Prea luminatul general de corp de armată principele Gheorghe Cantacuzino fiind trimis să acționeze, precum i s-a poruncit prin viu grai, va trece pe acolo. El va pleca de aici mîine dimineată. Prin urmare vei pregăti un număr însemnat din soldații tăi sub comanda unuia din ofițeri, ca să treacă sub conducerea luminăției sale, spre a-i întrebuița la îndeplinirea celor poruncite. Cînd va sosi acolo, veți sta de vorbă cu el, și dacă va socoti că este bine să vă ia cu dînsul, îl veți urma, luînd și un număr de soldați cerut de împrejurări. Acolo veți hotărî cum să procedați pentru executarea celor poruncite, potrivit cu știrile pe care le aveți de la avangărzile d-voastră în ceea ce privește mișcările și pozițiile dușmanilor.

Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. ἑλλ. ἐπαν., II, p. 333. Text grec.

Reni, 10 mai 1821

At. Xodilos sfătuiește pe Xanthos să plece la Ipsilanti și să discute cu el problema menținerii Moldovei în mâinile Eteriei.

Reni, 10 mai 1821

Prea dorite și prea respectate domnule Xanthos,

N-am avut ieri timp să vă scriu cu poșta, fiindcă am ajuns acasă noaptea venind de la carantină. Răspund la scrisoarea d-voastră dorită și cinstită din 7 ale lunii curente, pe care am citit-o cu multă supărare pentru toate acelea pe care frații le întrebunțează cu răutate și ingraturitate, cu necuviință și cu invidie, clevetind în mod nesocotit pe unii oameni nevinovați. Frate și scumpe domnule Xanthos, să nu vă supărați și să nu căutați răzbunare. Situația neamului și a patriei iubite, ostenele și străduințele d-voastră de pînă acum trebuie să vă facă să treceți cu vederea și să nu vă supărați pentru cele petrecute și să nu încetați nici un moment de a avea grijă de cauza neamului; faptele fiecăruia sînt cunoscute; nu vă sfătuiesc (vă vorbesc liber) să vă duceți. Domnul Serafim vă sărută. Am vorbit despre toate acestea pe larg, și singur mi-a spus că nu admite purtarea celor din Ismail și că l-a nemulțumit tot ce a văzut și a auzit acolo, la care nu se aștepta; este foarte indignat și îi părea rău că nu v-a întîlnit. Cele ce am vorbit aseară, le veți afla de la fiul domnului Vlasis, care din întîmplare a fost prezent. Răbdare, bunul meu, și intențiile noastre să rămînă neschimbate.

Am auzit părerea d-voastră d spre trimiterea soldaților care se află la Prut, și se va pune în practică, dacă pînă mîine nu va apare vreo altă întîmplare care să schimbe lucrurile din Moldova, fiindcă pentru tabără din toate părțile vin știri bune. De aceea cauza neamului cere ca să fie o comunicație între noi și tabără; de asemenea nu trebuie să ne lipsească comunicația atît pentru interesul nostru cît și pentru nevoia de a avea în mîna noastră Moldova, ceea ce este ușor, dacă vor porni două-trei mii soldați din oastea generalisimului. Despre aceasta îmi scriu cei de la Chișinău și vorbind cu cuvioșia sa găsim că aceasta este drept; și aceasta ca să se facă este nevoie ca domnul Xanthos să se ducă la tabără, să prezinte personal și în mod c'ar lucrurile așa cum știe în fața generalisimului; sînteți prețuit de prea luminatul și sînteți necesar pentru multe motive. La aceasta insistă mult domnul Serafim și vă roagă mult pentru aceasta și insistă să vă întîlniți la Chișinău fără întîrziere, și să porniți pe la Brașov; cît privește călătoria d-voastră lungă să rămînă mai tîrziu, fiindcă aveți timp. Apoi, pentru mai multe motive cere să vă duceți la tabără; primiți deci și hotărîți-vă. Cuvioșia sa mîine sau poimîine pleacă de aici. Turcii au trimis la Iași 4 000 soldați din trei părți, a doua zi după lupta de la Galați. Penedecca a plecat la 6 și seara era la Stînca în casa lui Roznoveanu, nu se știe ce drum va apuca, sau va veni la carantina de la Sculeni,

unde desigur nu-l vor primi. Cei din Chișinău l-au sfătuit să caute să se unească cu ai noștri de la Prut, pînă diseară desigur vom avea știri; dușmanii la 6 au ajuns la Docolina. De la Chișinău domnul Marinos îmi spune că a primit scrisori și că prea luminata doamnă și domniță Ralu, precum și postelnicul Rizos au primit scrisori cu data de 22 ale lunii trecute, aduse de un om trimis anume, care a spus că tabăra era foarte bine întărită. Din ceas în ceas așteptăm pe omul pe care l-am trimis acum două zile mai departe, ca să aflăm de mișcările dușmanului. De la Chișinău ne-au trimis gloanțe și cartușe, dar nu și bani. Mi se spune că turcii vor primi răspuns mai târziu. Să-mi comunicați tot ce veți afla de la guvernatorul Odesei; pe cînd plecarea d-voastră acolo?

Vă salut etc.

At. Xodilos

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 190—192. Text grec.

124

Tîrgoviște, 15 mai 1821

Al. Ipsilanti ordonă lui Duca să aresteze pe mitropolit și vistier, care fug spre Austria.

Către hiliarhul domnul Duca.

În momentul acesta am fost informat că mitropolitul și vistierul au plecat din București aseară la ora 1. Se crede că au luat drumul spre Cîmpina, sau spre Bucov, ca să se refugieze în Austria. Prin urmare, fără cea mai mică întîrziere veți da ordin la toate punctele de trecere să fie arestați și trimiși îndată aici.

Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. Ιστ. ἑλλ. ἐπικν., II, p. 333. Text grec.

125

Ismail, 17 mai 1821

C. Ghiastas comunică lui Xanthos că Pendedeca, care a fost unealta boierilor, a încercat să intre la carantină, dar a fost împiedicat.

Ismail, 17 mai 1821

Prea nobile domnule Xanthos,

La Chișinău

La 15 ale lunii curente am sosit aici, n-am neglijat să mă interesez de domnia voastră. Văd că astăzi m-a chemat domnul Mihail Fochianos și mi-a dat o scrisoare a d-voastră și am văzut tot ce-mi spuneți. Pentru cîteva zile sînt împie-

dicat de interesele mele, care îndată au luat altă înfățișare. Prietenii s-au gândit că mă voi pierde. În câteva zile voi termina și voi urma planul meu. Scrisorile principelui le-am înmînat lui Pendedeca și niște oameni cinstiți mi-au promis că le vor duce și să fiți liniștit. Cred că cele întîmplate la Sculeni vă sînt cunoscute și că Pendedeca a cerut să intre în carantină și abia l-am împiedicat, fiindcă boierii l-au avut drept unealtă pentru interesele lor.

Nu mai am altceva și vă salut cu respect

Constantin Ghiastas

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 195 — 196. Text grec.

126

Iași, 23 mai 1821

Gh. Cantacuzino dă ordin ca toate cele luate de la locuitori să fie înapoiate, afară de arme și pîine, iar locuitorii săraci să fie apărați în orice împrejurare.

Ἰάσιον, 23 Μαΐου 1821

Κύριε !

Ὁ κύριος Πεντεδέκας μοι παρέστησε τὸ γράμμα σας ἰδὼν τὰ ἐν αὐτῷ, ἀναγκαιότατον κρίνω νὰ τῇ παραγγείλω τὰ ἀκόλουθα. Τὰ πράγματα ὅπου ἐπάρθησαν ἀπὸ τὰ ἀρχοντικά ὁσπίτια, ὅχι μόνον ἀποφασιστικῶς ἐμποδίζω εἰς τὸ νὰ διαμοιρασθῶσι μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ μάλιστα ἅμα ὅπου λάβης τὸ παρόν μου, ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα νὰ δοθοῦν εἰς ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπάρθησαν, ἐκτὸς ἀρμάτων, τὰ ὅποια ἂν εὐρίσκωνται νὰ σταλθῶσιν ἐδῶ, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς κανένας ἀπὸ τοὺς στρατιώτας νὰ μὴν τολμήσῃ νὰ πάρῃ τὸ παραμικρὸν πρᾶγμα ἀπὸ τινα, ὁποίας δῆποτε τάξεως καὶ ἂν εἶναι. Οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, διὰ νὰ φανοῦν ἄξιοι τοιοῦτου ὀνόματος, πρέπει νὰ μεταχειρίζονται τὰ ἄρματα των κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ὅχι εἰς τὸ νὰ γυμνῶνουν τοὺς ἰδίους χριστιανούς, μήτε ἦτον, μήτε εἶναι τοιοῦτος ὁ σκοπὸς μας. Ἐν ᾧ εὐρισκόμεθα ὑπὸ τὰς ἱεράς σημαίας τῆς ἐλευθερίας, ὅλη μας ἡ ἐπιμέλεια καὶ φροντὶς πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, εἰς τὸ νὰ ἐνώσωμεν τὰ ἐδικὰ μας συμφέροντα μετὰ τῶν Μπογδάνων, τοῦτο εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἐδικὰ μας συμφέροντα καὶ πλεόν ἀναγκαῖα μας καθήκοντα. Ἡ πρώτη βάσις τοῦ ἱεροῦ κινήματός μας εἶναι πίστις καὶ πατρίς, αὐτὰ ἐκηρύξαμεν, αὐτὰ καὶ τώρα κηρύττομεν. Κάθε λοιπὸν ἐναντίον κίνημα κατὰ τῶν ὁμοθρήσκων εἶναι ἀπὸ τὰ πλεόν μεγαλύτερα ἄτοπα. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐδῶ ἐπιστροφῆς μας ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας τῶν πτωχῶν ἐγκατοίκων, περὶ τούτου θέλει εἶναι ἡ μεγαλύτερα μου φροντὶς, καὶ αὐστηρῶς θέλω παιδεύσει ὅσους ἤθελον τολμήσει νὰ φρονοῦν καὶ νὰ πράττουν ἐναντίον τῶν τοιούτων σκοπῶν μου. Αὐτὰ σοὶ παραγγέλω νὰ φανερώσης καὶ τῷ καπετάν . . . διὰ νὰ τὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας καὶ ὅλοι κοινῶς νὰ ὀδηγηθῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τοιαύτας διαταγὰς, ἂν θέλετε νὰ

δείξετε ἐκδουλεύσεις οἷας ἡ πατρίς ζητεῖ ἀπὸ ἐσᾶς. Ἄν καὶ μερικοὶ ἀπὸ τούς ἄρχοντας μὲ τὰ κινήματά τους ἐφάνησαν ἐχθροὶ μας, ἡ θεία πρόνοια τοὺς τοιούτους ὡς χριστιανομάχους θέλει τοὺς παιδεύσει. Ἄν οἱ πτωχοὶ ἐγκάτοικοι, ἀπατημένοι ἀπὸ αὐτούς ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμά των, οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἄξιοι λύπης, ἀλλ' ὅχι παιδείας. Αὐτὰ εἶναι τὰ αἰσθήματά μου, καὶ εἶμαι εὐελπὶς ὅτι κάθε ἀληθῆς πατριώτης ἔχει τὰ ἴδια, τοὺς δὲ ἄλλοφρονοῦντας ποτὲ ἡ πατρίς μας δὲν θέλει καταδέχεται νὰ τοὺς ὀνομάζῃ υἱοὺς της.

Ἄν εἶναι δυνατόν, τὸ ψωμὶ ὁποῦ εὐρέθῃ εἰς διάφορα μέρη φροντίσατε νὰ μετακομισθῇ εἰς Ἱάσιον, ὡς ἀναγκαῖον διὰ τὴν τροφήν τῶν στρατιωτῶν, τὰ δὲ λοιπὰ πράγματα, ὁποίου εἶδους καὶ ἂν εἶναι, ὅσα ἐπάρθησαν νὰ τὰ ἐπιστρέψετε, τὰ δὲ ἐναπολειφθέντα νὰ μὴν τὰ πειράξετε κατ' οὐδένα τρόπον. Μὲ ὅλον ὁποῦ ἡμεῖς ἔχομεν πολλοὺς ἐκ τῶν ἐντοπιῶν ἐχθρούς, μὴ λησμονεῖτε ὅμως ὅτι ἔχομεν ἕναν φοβερώτερον ἐχθρὸν νὰ καταπολεμήσωμεν, κατ' αὐτοῦ ἐκινήθημεν καὶ αὐτὸς μόνος πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐκδικήσεώς μας. Τοὺς πτωχοὺς ἐγκατοίκους νὰ τοὺς ὑπερασπίζεσθε εἰς κάθε περίστασιν, φερόμενοι πρὸς αὐτοὺς μὲ ὅλην τὴν πραότητα, καθὼς τὸ χριστιανικὸν χρέος ἀπαιτεῖ, διὰ νὰ ἐξαλείψωμεν ἀπὸ τὰς καρδίας τους τὸν ἄμετρον φόβον, ὁποῦ τοὺς ἐκυρίευσε. Διὰ αὐτὸ τὸ τέλος στέλλω καὶ τὰς παρούσας προκηρύξεις, τὰς ὁποίας ἀμέσως νὰ τὰς κοινολογήσητε εἰς ὅλους κοινῶς, διὰ νὰ καθησυχάσουν τὰ τεταραγμένα πνεύματα τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τοῦτο ἔτι μᾶλλον θέλει ἀνεργήσῃ καὶ τὸ ἐδικόν σας φέρσιμον εἰς αὐτοὺς, περὶ οὗ δὲν ἀμφιβάλλω, περιμένοντας ἐκ μέρους σας κάθε ὑπακοήν εἰς τὰς διαταγὰς μου καὶ εἰς τὰ θελήματα τοῦ ἰδίου ἀρχιστρατήγου μας.

Γεώργιος Καντακουζηνός

Iasi, 23 mai 1821

Domnule !

Domnul Pendedeca mi-a prezentat scrisoarea d-voastră și am văzut cele cuprinse; socot foarte necesar să vă poruncesc următoarele: interzic cu strășnicie ca lucrurile luate din casele boierești să fie împărțite între soldați. Îndată ce vei primi prezenta mea scrisoare, toate lucrurile să fie înapoiate persoanelor de la care au fost luate, în afară de arme, care, dacă se găsesc, să fie trimise aici, și în viitor niciunul din soldați să nu îndrăznească să ia cel mai mic lucru de la cineva, din oricare clasă socială ar fi. Soldații greci, ca să fie vrednici de numele lor, trebuie să întrebuințeze armele împotriva dușmanilor creștinismului, și nu să jefuiască pe creștini; acesta nu este scopul nostru și nici n-a fost. Cât timp ne aflăm sub steagurile sfinte ale libertății, toată sîrguința și grija noastră trebuie să fie mereu îndreptată și cu atît mai mult în împlinirile de astăzi, spre a uni interesele noastre cu cele ale moldovenilor; aceasta este un interes al nostru și o datorie din cele mai imperioase. Principala bază a sfintei noastre mișcări este credință și patrie; aceasta am declarat-o și o declarăm și acuma; orice acțiune deci împotriva acelor de o religie cu noi, este una dintre faptele cele mai necuviincioase. Întorcerea noastră aici are

ca scop numai restabilirea liniștii printre sărmanii locuitori. În această direcție voi acționa cu foarte mare grijă și voi pedepsi aspru pe acei care vor îndrăzni să cugete și să uneltească împotriva scopurilor noastre. Îți poruncesc să faci cunoscute acestea și căpitanului. . . ¹ ca să le transmită soldaților de sub comanda sa, și cu toții să se călăuzească în viitor de aceste porunci, dacă doriți să aduceți serviciile, pe care patria le cere de la d-voastră. Dacă unii dintre boieri ni s-au arătat dușmani prin acțiunile lor, sfânta pronie are să-i pedepsească pe aceștia ca pe niște persecutori ai creștinilor. Dacă locuitorii săraci înșelați de aceștia au urmat pilda lor, aceștia sînt vrednici de milă, și nu de pedeapsă. Acestea sînt sentimentele mele, și sînt plin de speranțe că orice patriot adevărat are aceleași sentimente, iar pe acei care gîndesc altfel, niciodată patria noastră nu va binevoi să-i numească fiii ei.

Să aveți grijă, dacă se poate, ca pîinea care a fost găsită în diferite părți să fie transportată la Iași, fiind necesară hranei soldaților, iar restul lucrurilor, de orice fel, care au fost luate, să fie înapoiate, iar cele ce vor rămîne să nu fie atinse în nici un caz. Cu toate că mulți dintre localnici ne sînt dușmani, să nu uitați însă că avem să combatem un dușman mult mai primejdios. Împotriva acestui dușman am pornit și numai el trebuie să fie obiectul răzbunării noastre. Pe locuitorii săraci să-i apărați în orice împrejurare și să vă purtați cu ei cu toată blîndețea, precum cere datoria creștinească, ca astfel să ștergem din inimile lor teama nemărginită ce i-a cuprins. În acest scop trimit și aceste proclamații pe care să le aduceți îndată la cunoștința tuturor îndeobște, ca să se liniștească spiritele agitate ale oamenilor. La aceasta va contribui și mai mult purtarea d-voastră față de ei, de care nu mă îndoiesc. Aștept din partea d-voastră să arătați deplină ascultare ordinelor mele și dorințelor generalisimului nostru.

Gheorghe Cantacuzino

Arh. St. Buc., Acte de familie, fondul Crupenschi, A.N., doc. CXXXVI/38. Text grec, imprimat.

127

Cîmpulung, 25 mai 1821

Iordache Olimpiotul scrie lui Hagi Ianuș să ajute pe soția sa Stana, care merge în Basarabia.

Κιμπουλούγγι, 25 Μαΐου 1821

Χαιρετῶ σε κύρ Χατζή Γιαννούση.

Ἐγὼ στέλνω τὴν ἡ γυναῖκα μου Στάννα μὲ τὰ παιδιὰ μου στὴν Μπασαραμπία καὶ φοβοῦμαι νὰ μὴν τὴν πειράξουν οἱ καταραμένοι οἱ ἐχτροί μας, διὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ κάμῃ τὴν χάριν ἂν ἰδῇς ὅτι τὴν πειράζουν, ἀμέσως νὰ τρέχῃς

¹ Loc alb.

καὶ νὰ ζητήσης τὰ γρόσια νὰ σὲ τὰ δώσῃ, λέγοντας ὅτι ἐγὼ ἔμασα ἀπὸ τὰ μούλκιά σου καὶ ἀπὸ τὰ βερσεδέδια σου καὶ νὰ εἰπῇς ὅτι εἶναι τριακόσιες πενήντα χιλιάδες γρόσια δικὰ σου, τὰ ὁποῖα γλυτώνοντάς τα τὰ ἔχετε ἀμάνει τῷ Θεῷ, καὶ ἂν πεθίλῃ νὰ τὰ δώσῃς στὰ παιδιὰ μου καὶ νὰ μὴν τὰ ἀφήσῃς εἰς τοὺς δρόμους νὰ χαθῶν.

Νὰ πληρώσῃς καὶ τὸ χρέος μου ὅπου ἔδωσα ὁμολογίες μου, μάλιστα τοῦ ἀδελφεῦ μας Μακεδόνῃ τὸ πρότερον καὶ νὰ κοιτάξῃς διὰ τὴν ψυχὴ μου.

Καὶ μένω πρόθυμος καὶ ὡς ἀδελφὸς δοῦλος

Γεώργιος Ὁλύμπιος

Τὸν ἀνεψιόν μου Γιάννη τὸν ἀφίνω δέκα χιλιάδες γρόσια

Γεωργάκης

[Adresa:] Τὸ παρὸν γράμμα διθῆτω εἰς τίμια χέρια τοῦ κυρίου κύρ Χατζῆ Γιανν[οῦ]ση

Εἰς Σιμπίνι

Cîmpulung, 25 mai 1821

Te salut chir Hagi Ianuș.

Trimit pe soția mea Stana, cu copiii mei, în Basarabia și mă tem să n-o supere blestemații de dușmani ai noștri. De aceea te rog să-mi faci plăcerea, dacă vei vedea că o supără, ca îndată să mergi și să ceri banii ca să ți-i dea, zicînd că i-am strîns de pe moșiile tale și din datoriile ce aveai de primit și să spui că sînt trei sute cincizeci de mii groși ai tăi, pe care scăpîndu-i, să-i aveți drept amanet de la Dumnezeu. Și dacă voi muri, să-i dai la copiii mei și să nu-i lași pe drumuri să piară. Să plătești și datoria mea, pentru care am dat chitanțe, anume mai întîi fratelui nostru Macedonschi, și să ai grijă de sufletul meu.

Și rămîn binevoitor și ca un frate și slugă

Iordache Olimpiotul

Nepotului meu Iani îi las zece mii groși.

[Adresa:] Scrisoarea prezentă să se dea în cinstitele mîini ale domnului Hagi Ianuș,

la Sibiu

Acad. R.P.R., doc. CCCIII/232. Orig. grec.

128

Iași, 27 mai 1821

Gh. Cantacuzino cere lui Xanthos ca eforii Eteriei din Rusia să trimită urgent bani la Iași.

Iași, 27 mai 1821

Domnule Xanthos,

Am primit scrisoarea din 24. Am văzut cele cuprinse. Prin urmare citiți scrisoarea mea către efori și veți vedea ce nevoie de bani are în situația de

acum casa taberei noastre din Moldovalahia. Așadar, să ni se trimită fără nici o întârziere bani, să fac față nevoilor de aici, care sînt mai importante.

P.[rințul] Gh. Cantacuzino

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 198. Text grec.

129

Iași, 1 iunie 1821

Gh. Cantacuzino comunică lui Xanthos primirea banilor trimiși și îi cere ca eforii de la Chișinău să preschimbe 25 000 ruble hîrtie în galbeni.

Iași, 1 iunie 1821

Domnule Xanthos,

La Chișinău

Ieri am primit scrisoarea ta de la domnul Comizopulos scrisă la 30 mai; de la același am primit și banii trimiși, 3 000 galbeni olandezi și 7 000 groși în mahmudele. După cum îmi scrii, au rămas la eforii din Chișinău 25 000 ruble hîrtie. Dispun ca aceste ruble să se preschimbe în galbeni olandezi și să mi se trimită cît mai urgent. Alaltăieri ți-am scris d-tale și eforilor de acolo ca să se vîndă cecurile de 12 000 galbeni și banii să se depună la domnul I. Ambrosie din Odesa, ca să-i întrebuințeze pentru pregătirea soldaților aflați acolo. Să-mi scrieți dacă această dispoziție a mea a fost pusă în aplicare, iar dacă nu, să grăbiți îndeplinirea ei.

Am scris cele necesare către cei din Odesa și Ismail și sper să mă asculte. Mă mir, prietene, cum în cei mai însemnați dintre concetățenii noștri este încuibată patima murdară a dezbinării. Fie ca marele demiurg al universului să nu treacă cu vederea renașterea neamului nostru care se află în pericol.

Fii sănătos

P.[rințul] Gh. Cantacuzino
general de corp de armată

P. S. Am primit și scrisoarea ta din 31 mai și voi scrie unde trebuie cele necesare.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 200 – 201. Text grec.

130

Sculeni, 3 iunie 1821

F. Iliadis înștiințează pe Xanthos despre apropiata sosire a lui Lisgaras de la Laybach.

Sculeni, 3 iunie 1821

Prea respectate prietene, domnule Xanthos,

Aseară am sosit aici sănătos împreună cu domnul Panos. Sînt preocupat să descurc cele încurcate și să vin la Chișinău să punem în practică cele vorbite;

poate mîine sau poimîine să vină aici și Lisgaras, care, după știrea adusă de cineva care a călătorit cu el, vine neapărat cu vești bune. El s-a întîlnit la Laybach cu împăratul și cu d. Capodistria; plîngerile lui au fost ascultate cu atenție și mi se pare că vine consolată. De aceea este nevoie să ne întîlnim mai întîi cu el și apoi să întreprindem călătoria noastră. Acesta a dat dispoziția orală prin persoana care a călătorit împreună cu el ca domnitorul și Roznoveanu să fie pregătiți să treacă în Moldova, ce însemnează aceasta, timpul ne-o va arăta. Se zice că ieri a trecut în Moldova și un general rus cu zece oameni de ai lui. După persoana care a spus aceasta, se vede că nu este minciună; azi-mîine vom fi mai bine informați. Să-mi scrieți dacă sînteți hotărît pentru călătorie și cam cîte zile poate să dureze întîrzierea noastră, cu toate că am vorbit odată în mod hotărît. Să fie secrete cele ce v-am scris, pînă vom vedea ce ne va aduce ziua de mîine.

Vă salut
F. Iliadis

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 201—202. Text grec.

131

Botoșani, 6 iunie 1821

Căpitanul Spiridon Arvanitachis ordonă soldaților greci care pleacă la Dorohoi să nu pricinuiască neorînduieli și supărări locuitorilor.

Ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ
Μποτοσανίου τῇ 6 Ἰουνίου 1821

Πρὸς τοὺς εἰς Δοροχὸν ἀπερχομένους Ἑλληνας στρατιώτας.

Παραγγέλεται πᾶσι τοῖς ἐκεῖσιν ἀπερχομένοις ἀδελφοῖς Ἑλλησι στρατιώταις ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ πράξῃ παρὰ τὴν προσταγὴν ἣν φέρει μεθ' ἑαυτοῦ, νὰ λαμβάνῃ τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ διὰ τὸ ἄλογόν του, χωρὶς νὰ ζητῇ περισσά, τὸ ὅποῖον ἐνοχλεῖ καὶ τὸ γένος καὶ ἀδικεῖ καὶ τοὺς πτωχοὺς λακουῖτόρους. Ἡ τροφή τους θέλει τοῖς δίδεται παρὰ τοῦ ἐκεῖσε Ἰσπραβνίκου, χωρὶς νὰ κάμουν ὅτι θέλουν. Νὰ φροντίζωσι μόνον καὶ μόνον διὰ τὰς ὑπερσείας των, ἀλλ' ὅχι νὰ πράττωσιν ἀταξίας, αἱ ὁποῖαι προξενοῦσιν ἐνόχλησιν. Ὅ,τι χρειάζονται νὰ ζητῶσι παρὰ τοῦ Ἰσπραβνίκου τακτικῶς, χωρὶς καταχρήσεις. Αὕτη εἶναι ἡ θέλησις τοῦ γένους. Νὰ μὴ ἀνακατώνεσθε εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις τελείως. Οὕτω παραγγέλεται.

Διὰ τὸν ἀρχηγόν μας Σπυρίδωνα Ἀρβανιτάκην
'Αναστάσιος Χριστόπουλος σεκρετάριος
Σπυρίδων Ἀρβανιτάκης

Către soldații greci care pleacă la Dorohoi.

Se ordonă tuturor soldaților frați greci care pleacă acolo ca nici unul din aceștia să nu îndrăznească să facă ceva împotriva ordinului ce are asupra sa. Fiecare să-și ia hrana trebuincioasă pentru el și calul său, și să nu ceară nimic în plus ca să nu supere poporul și să nedreptățească pe locuitorii săraci. Hrana li se va da de către ispravnicul de acolo, iar ei să nu ia nimic după bunul lor plac; să aibă grijă numai de misiunea lor și să nu pricinuiască neorînduieli care aduc supărări. Să ceară tot ce au nevoie de la ispravnici după regulă, fără vreun abuz. Aceasta este voința neamului. Să nu vă amestecați deloc în treburile administrative. Astfel se poruncește.

Pentru comandantul nostru Spiridon Arvanitachis,
Anastasio Hristopulos secretar,
Spiridon Arvanitachis¹

Arh. St. Buc., Acte de familie, fondul Crupenschi, A. N., doc. CXXXVI/31. Orig. grec.

132

[6] iunie 1821

Raportul căpitanului D. B. Teodor către generalul Gh. Cantacuzino cu privire la ancheta efectuată de el în pricina cailor și oilor luate de eteriști de la boierul Iancu Cananău.

[6] 'Ιουνίου 1821

Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ !

Ἐμφημισθέντος ἑταῦθα τοῦ ἄρχοντος σπαθέρη Ἰάγκου Κανανοῦ μετὰ τοῦ Μανόλη Ἰσπάση κατὰ τὴν ἀπὸ 6 τοῦ παρόντος μηνὸς προσταγὴν τῆς ἐκλαμπρότητός της, καὶ ἐξετάσας μετ' ἀκριβείας τὴν τε πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά της ἀγωγὴν τοῦ ἄρχοντος σπαθέρη καὶ τῇ δι' ἐπιτιμίου γράμματος ἐπιτόπιον μαρτυρίαν τοῦ αἰδεσιμωτάτου οἰκονόμου Ἡλίου, ἐφ' οἷς ἀνέφερεν ὁ ἄρχων σπαθέρης τῇ ἐκλαμπρότητί της διὰ τὰς ἐπιδρομὰς μὲ ἄρματα ἐνὸς Μπανίκα ραζέση ἀπὸ χωρίου Μπιστανέστι, συνοδευομένου παρὰ τοῦ εἰρημένου Μανόλη Ἰσπάση ὡς ἐν ταῖς δι' ἐπιτιμίου γράμματος ἐπιτοπίοις ἀποδεικτικαῖς μαρτυρίαις σημειοῦται, ἀπεδείχθη τόσον ἔμπροσθέν μου ὅσον καὶ ἐν τῇ ἱσπραβλιτζιά τοῦ Ἰασίου κατὰ πάντα ἀνέυθυνος ὁ ἄρχων σπαθέρης. Καὶ ἐπειδὴ ἄνευ λόγου ἐλήφθησαν τὰ ζῶα της εὐγενίας του, φοράδαι καὶ πρόβατα καὶ ἀπεκομίσθησαν ἐδῶ, ἐφ' οἷς ὁ Ἰσπάσης ψευδῶς δι' ἀγωγῆς ἀνέφερε καὶ ἐναντίον τῶν ἀποδεδειγμένων δικαίων τῆς εὐγενίας του ἀπεδόθησαν κατ' ἐπιταγὴν της τῷ ἄρχοντι σπαθέρη τὰ τε πρόβατα, ὅσα εὐρέθησαν, καὶ τὰ ἄλογα εἰς ποσότητα 82. Ἐκ δὲ δέκα ἀλόγων ὁποῦ

¹ Seris de altă mână. Probabil Hristopolos a scris întreaga scrisoare, iar Spiridon Arvanitachis a semnat-o.

ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν εἶχον μένει (ὥς ὁ ἴδιος Μανόλης ἀπεδεικνύει διὰ μιᾶς ἐγγράφου αὐτοῦ ἀποδείξεως ὅταν ἐδύθησαν προλαβόντως τὰ 82 ἀπὸ Ἰάσι, καὶ ὁ ἄλλος ὁ χερσελὲς ἀπὸ Μποτοσάνι, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκτὸς τῶν δέκα ὁποῦ ἔμεινον ἐδῶ, ἐκρατήθησαν ἐκεῖ εἰς Μποτοσάνι πέντε ἄτια νέα) εὑρέθησαν μόνον δύο φοράδαι, εὑρεθεῖσαι παρὰ τοῦ Ἰσπάση καὶ ἐν ἅτι, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ ἐδύθησαν τῷ ἄρχοντι σπαθάρη. Ἑπτὰ ὅμως ἄλογα, ἐξ ὧν δύο ἦσαν ἐνὸς πραγματοῦτος Δημητράκη Ζιγούρη, καὶ 52 σώματα προβίων, δὲ εὑρέθησαν ὅλως εἰμῇ¹ ἐν ἅτι ἡμιψόφιον τὸ ὁποῖον εὑρεθὲν εἰς ἑ.α κήπον εἰς Μπαχλούϊ κειτόμενον, μήτε εἶναι ἐλπίς νὰ σηκαθῇ.

Μένει λοιπὸν εἰς τὴν βαθύνοιαν αὐτῆς, κατὰ τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἄρχοντος σπαθάρη καὶ τὴν δι' ἐπιτιμίου γράμματος ἐπιτόπιον ἐξέτασιν, ἥτις ἀπεδεικνύει ψευδῇ τὴν ἀγωγὴν τοῦ Ἰσπάση, καθ' ἣν ἀδίκως ἐλήφθησαν τὰ ζῶα τοῦ ἄρχοντος σπαθάρη, ἵνα τῷ δ.ο.θῇ παρὰ τῆς φιλοδικαίου αὐτῆς ἐκλαμπρότητος ἢ προσανήκουσα ἱκανοποίησις διὰ προσταγῆς πρὸς τὸν εἰς Μποτοσάνι καπετὰν Σπύρον, ὅπως παρόντος καὶ τοῦ ἐκεῖ βορνεκούντος στολνίκου Γρηγορίου Ρίζου, ὡς πλησίον ὄντος, καὶ τοῦ Οἰκονόμου Ἡλίας ἀσφαλίξῃ τὴν ὑπ' ἐκείνου τοῦ Μπανίκα ἐπαπειλουμένην ζωὴν τοῦ τε ἄρχοντος σπαθάρη καὶ τῶν ἀνθρώπων του, ὡς τὰ μαρτυρικὰ ἀπεδεικνύουν, καὶ ἐπομένως ἀναπληρώσῃ ἀπαξάπασαν τὴν ἐξ αἰτίας ἐκείνου τοῦ Μπανίκα προξενηθεῖσαν τῷ ἄρχοντι σπαθάρη ζημίαν καὶ παραδειγματίσῃ μὲ ἐπιτόπιον παιδεῖαν τὴν τόσῃν τόλμῃν του καὶ καταπάτησιν τοιούτων δικαιωμάτων, πρὸς σωφρονισμόν τόσον τοῦ Μπανίκα ὅσον καὶ τῶν συμμαχούντων αὐτῷ, ἔτι δὲ καὶ τῶν ζουρμπατζήδων τζαράνων του ὁποῦ τοσάκις μὲ ἄρματα καὶ ζύλα ἐκινίθησαν.

Τῇ δὲ ἐκ μέρους τοῦ Μανόλη Ἰσπάση πρετεντζιόνε κατ' ἐνὸς Βασιλείου Μητοσέρη κατὰ πάντα ξένου τῷ ἄρχοντι σπαθάρη δι' ἐν ἄλλῃ καὶ ἄλλα ὁποῦ ἐλήφθησαν καὶ εἰσὶν εἰς Μποτοσάνι, διὰ τὰ ὁποῖα ἐεκάλει, ἐνοχοποιῶν ἀδίκως τὸν ἄρχοντα σπαθάρη, μένει νὰ τὴν κάμῃ πρὸς τὸν ἴδιον Μητοσέρη καὶ νὰ ζητήσῃ τὰ πράγματα ἐκεῖθεν ὁποῦ εὐρίσκονται.

Τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος ταπεινὸς δούλος

ὁ ταγματάρχης
Δ. Β. Θεοδώρου

[Rezoluția scrisă de altă mină:]

Stîncă, 9 iunie 1821

Κατὰ τὴν διαλαμβανομένην ᾧδε ἐξέτασιν τῆς ὑπεθέσεως καὶ γ' ὥμην τοῦ παρ' ἐμοῦ διορισθέντος πρὸς θεώρησιν τῶν δικαίων τοῦ ἐιόγντος ἄρχοντος σπαθάρη Κανιοῦ, παραγγέλλω τοῖς τε ἄρχουσι βορνίκους τοῦ Μποτοσαίου καὶ τοῦ ἐλεῖσε εὐρίσκομένου καπιτάνου Σπύρου Ἀρβαϊτάκη νὰ φέρουν εἰς ἐκτέλεσιν ὅλα τὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ σπαθάρη ἀποφασισθέντα. Ἐκ τοῦ ἐν Στῖνκα ἐλληνικοῦ στρατοπέδου, τῇ 9 Ἰουνίου 1821.

Ὁ στρατηγὸς σωματάρχης
P.[rințul] Gh. Cantacuzino

¹ In text ὅτι μή.

Prea luminate principe !

Înfățișându-se aici dumnealui spătarul Iancu Cananău cu Manole Ispas după porunca luminăției tale de la 6 ale luni de față și cercetînd cu scumpătate și plîngerea către luminăția ta a dumnealui spătarului și mărturia de la fața locului, prin scrisoarea de mustrare a prea veneratului econom Ilie, în vederea celor ce a raportat dumnealui spătarul luminăției tale, pentru năvălirile cu arme a unui răzeș Bănică, din satul Bîrsănești, întovărășit de numitul Manole Ispas, precum în mărturiile doveditoare locale din scrisoarea de mustrare se înseamnă, s-a dovedit atît în fața noastră, cît și la isprăvnicia din Iași în totul nevinovat dumnealui spătarul. Și fiindcă fără cuvînt s-au luat vitele dumnealui, iepe și oi, și au fost aduse aici, pentru care Ispas a raportat în chip mincinos, prin plîngere și împotriva dreptății dovedite a dumnealui (spătarului), s-au restituit după porunca voastră, dumnealui spătarului, și oile cîte s-au aflat și caii în număr de 82; iar din zece cai, care în necunoștința noastră rămăseseră aici (după cum însuși Manoli arată printr-o dovadă scrisă a lui cînd au fost dați mai înainte cei 82 de la Iași și cealaltă herghelie, de la Botoșani, din care afară de cei zece cari au rămas aici, au fost ținuți acolo la Botoșani cinci armăsari tineri) s-au găsit numai două iepe, aflate la Ispas și un armăsar, care și acestea s-au dat dumnealui spătarului. Dar șapte cai, din care doi erau ai unui negustor Dimitrachî Zigui, și 52 oi, nu s-au găsit de fel decît un armăsar pe jumătate mort, care s-a găsit întins într-o grădină la Bahlui, și nici nu este speranță să se ridice.

Rămîne deci la adîncă voastră înțelegere după plîngerea dumnealui spătarului și cercetarea la fața locului prin cinstita scrisoare, care arată că-i mincinoasă plîngerea lui Ispas, după care pe nedrept s-au luat vitele dumnealui spătarului. Ca să se dea din partea luminăției voastre iubitoare de dreptate satisfacția cuvenită prin ordin către căpitan Spiru din Botoșani ca, de față fiind și stolnicul Grigore Rizu, care îndeplinește acolo funcția de vornic, ca aproape fiind, și economul Ilie, să asigure viața dumnealui spătarului amenințată de acel Bănică și a oamenilor săi, cum o arată și mărturiile, și prin urmare să se împlinească întreaga pagubă pricinuită dumnealui spătarului din cauza acelui Bănică, și să se dea exemplu cu pedepsirea pe loc a îndrăznelei lui atît de mari și călcării unor astfel de drepturi, cu pedepsirea atît a lui Bănică cît și a complicilor lui, și încă și a țăranilor lui zurbagii, care s-au ridicat de atîtea ori cu arme și cu bîte.

Iar pretenția din partea lui Manoli Ispas împotriva unui Vasile Mitoseri, cu totul străin de dumnealui spătarul, pentru un cal și altele care au fost luate și sînt la Botoșani, pentru care l-a chemat în judecată învinuindu-l pe nedrept pe dumnealui spătarul, rămîne să și-o facă față de însuși Mitoseri, și să ceară lucrurile de acolo unde se găsesc.

Al luminăției voastre prea plecată slugă

Comandantul batalionului
D. B. Theodoru

[Rezoluția scrisă de altă mină:]

Stincă, 9 iunie 1821

După cercetarea afacerii cuprinsă aici și părerea celui orînduit din parte-mi pentru observarea drepturilor jăluitoarelor dumnealui spătar Cananău, poruncesc dumnealor vornicilor Botoșanilor și capitanului Spiru Arvanitachis aflat acolo să aducă la îndeplinire toate cele hotărîte pentru satisfacerea spătarului¹.

Din tabăra elenică de la Stinca, la 9 iunie 1821.

Generalul comandant
P.[rințul] Gh. Cantacuzino

Acad. R.P.R., doc. DCCXLVI/243. Orig. grec. N. Iorga, *Studii și doc.*, XVI, p. 94, publică numai rezoluția.

133

Sculeni, 6/18 iunie 1821

Știri despre lupta eteriștilor cu turcii la Sculeni.

Sculeni, 6/18 iunie 1821

Hier folgt der ganze Ausgang der Geschichte, welchem Sie Glauben beymessen müssen, weil ich vom Anfange bis zum Ende Augenzeuge davon war.

Nachdem diese elenden Menschen das schöne Stinka ruinirt und sich satt angefressen haben, haben sie den dummen Plan entworfen, am Ufer des Pruthflusses sich zu verschanzen, und haben gerade an das Städtchen vor dem Hause des Papazoglu Schanzen gegraben und Kanpnen aufgestellt. Ein Theil von ihnen unter Anführung des Pendideca (welcher sich um einen Tag früher vom Cantacuzeno abgesondert hatte) hat den Weg nach Wasluy genommen, ein Theil unter Anführung des Tufecchiebascha Wassily gieng gegen Roman zu, der Rest blieb in Stinka. Der Pendideca mit seinen Leuten nachdeme sie die Türken in Skintcja erblickt haben, sind gleich nach Jassy ohne allen Muth zurückgelofen, den 14-ten sind sie bei der Nacht nach Skuleny angekommen, den 15-ten in der Früh bin ich von Stinka nach Jassy gefahren, um noch einige Sachen abzuholen und in die Quarantaine zu gehen. Einige

¹ În octombrie 1821, cînd se plînge căimăcămiei că i se iau prin abuz zaherele pentru oștiri, I. Cananău invocă faptul că în timpul zaverii s-au făcut stricăciuni casei sale. (N. Iorga, *Studii și doc.*, XXI, p. 359–361). Dintr-un act rusesc se vede că s-a dispus să se facă cercetare pentru griul sechestrat de la I. Cananău și depus la magaziiile oștirii (Acad. R.P.R., doc. DCCXLVI/258). Procesul lui I. Cananău pentru a obține despăgubiri mai durează în 1823, cînd în actele dosarului sînt descrise întîmplările din 1821 de pe moșii (Arh. St. Buc., Grefele Tribunalului Botoșani, A.N., dos. LCCCX/1, p. 24–40; vezi și *Uricariul*, VI, p. 330–331).

Arnauten waren noch in Jassy, wo sie die Kirche St. Sawa beraubt, und andere Häuser geplündert. Um 11 Uhr, da ich bereit war nach Skuleny zu reisen, kamen vor das Consulats-Thor 5 Arnauten und schrien, das die Türken kommen, ich stieg auf das Haus und sah, dass eine Menge von Gallatta herunter kamen und hörte auch einen Kanpnenschuss; ich wusste nicht was zu machen; mein letzter Entschluss war, in Jassy zu bleiben, weil aber meine Sachen alle in Stinka waren, so setzte ich mich aufs Pferd und kam nach Skuleny. Sie können sich vorstellen, was in Jassy und auf dem Weg bis Skuleny war; bei der Uiberfahrt war so eine grosse Gedränge, dass ich erst den zweyten Tag, nämlich den 16-ten Pruth passirt habe; diesen nämlichen Tag ist der Cantakuzin, der Pendideca, der Mr. le comt Capo d'Istria (oder Lisgara) und viele von den Uibrigen auf diese Seite gekommen; an diesem nämlichen Tage gegen Abend sah man bei Stinka einige Schüsse, später darauf fieng das Feuern heftiger an, nach einer Stunde fiengs im Roznowanischen Hofe zu brennen, an aber bloss Stallungen, Schopfen und einige Zigeunerhäuser, welche um das Haus waren; das Haus stehet aber ganz. Den 17-ten gegen 7 Uhr früh kamen die Türken haufenweis von Stinka herunter, wie auch von beiden Seiten des Pruth; nach und nach haben sie die ganze Ebene bey Lyzia bis zum Pruth bedeckt, und dann fieng die bataille an. Türken waren 5.000 und Hellenen waren bloss 400; letztere hatten Kanonen, erstere keine; sie haben bloss die Griechen von allen Seiten umringt und haben sich mit ihnen gespielt; die Griechen waren gerade bey der Brücke, die Türken aber vis-avis von der Quarantaine No. 4, und bis zu Quarantaine No. 2 und so hät die Schlacht 8 Stunden gedauert; die Türken haben sich bald zurückgezogen, bald sie vorgerückt, und so fort bis ihre Kanonen angekommen sind, dann fieng das heftige Feuer an und dauerte kaum eine halbe Stunde; darauf haben die Türken gestürmt, die Griechen angefallen und sie ganz zernichtet; viele haben sich ins Wasser gestürzt, 30 ider 40 haben ihr Leben gerettet, die übrigen sind das Opfer des türkischen Schwertes geworden. Kaum war diesses beendiget, so kamen von Botuschan 700 Man von den besten Arnauten, worunter der servische Wojewoda Mladan Milenowich, der Tufecziebascha Wassily und der Capitaine Spiro waren; sie wussten von der ganzen Geschichte nichts und hielten die Türken für Griechen, nachdem sie aber gewahr wurden, dass es Türken seien, so fiengen sie an zu schiessen; die Türken näherten sich immer mehr und mehr, die Griechen sahen, dass die türkische Truppe gross ist und dass sie sich unmöglich halten können; der Tufecziebascha Wassily, der Spiro und noch 30 oder 40 Mann liefen gegen die Post von Ulm zu und sind in die Hände der Türken gerathen, der Rest kam gerade in die Quarantaine No. 2, wo wir sind; die meisten haben sich in's Wasser geworfen, sehr wenige haben ihr Leben gerettet — zu ihrem Unglücke war das Wasser sehr gross; der Pruth war voll von Leuten, Pferden, Waffen, Kleidern etc. etc. Der servische Wojewoda, ein gewisser Capitaine Ghika und 50 oder 60 Mann haben sich vis-a-vis von

uns in einem engen Eck eingeschlossen und sich bis die späte Nacht vertheidigt; diess war die Ursache, weil den Türken versagt war, hier Kanonen zu gebrauchen, indeme 6—7000 Menschen diessseits als Zuschauer waren. Als nun Nacht geworden ist, haben sich die Türken ganz zurückgezogen; der Millanovicz mit 10 oder 15 Mann gieng wer weiss wohin und der Rest hat sich herüber geflüchtet, und auf diese Art ist die Plcfterie ¹ ausgegangen. Alle die, so hier in der Quarantaine sind, hat man entwaffnet, beschrieben und unter obacht-sames Auge gesetzt, sie dürfte, glaube ich, ein schlechtes Schicksal erwarten; einige, welche früher hier passirt sind und ihre Contumazzeit ausgestanden haben, sind unter strenger Bewachung nach Kischinow abgeschickt. Die Türken haben sich bey der ganzen affaire so geschickt benommen, dass obwol die Quarantaine und die ganzen Ufer voll Menschen gewimmelt haben, sie bloss einen Menschen und ein Weib leicht verwundet haben. Jetzt kann man sich wol überzeugen, das der Russische Hof von diesen Rebellen nichts wissen wollte, und das Spätere wird uns noch mehr überzeugen, nachdem man ihnen erlaubt hat, 30 oder 40 Schritt von der Quarantaine die Schlacht zu führen; wir stehen knapp um Ufer, und auf dem anderen Ufer, gerade von uns, haben sie sich geschlagen; sie können sich vorstellen, in welchen Aengsten das arme Volk sich befunden hat. Die Türken haben zwar bey dem Gespräche, dass sie mit den Unseren gehabt haben, die Erlaubniss angesucht und versichert, dass sie behutsam sein werden, um keinen Schaden zu machen, indessen die Wuth derselben hätte doch zu einigen Unannchlichkeiten Anlass geben können sie haben aber jedem Wink des Russischen Obersten gefolgt und sich gleich zurückgezogen, wo für das Volk eine Gefahr drohte. Sowol in Jassy, als auch überall, haben sich die Türken viel liebenswürdiger als die Griechen als Christen benommen; jetzt muss man warten, was sie noch weiter veranstalten werden; sie haben bereits an die Bojaren geschrieben unter Verlust ihrer Güter zurückzukehren; was sie aber machen werden weiss ich noch nicht; was weiter geschehen wird, werde ich nicht ermangeln zu berichten.

Sculeni, 6/18 iunie 1821

Aici urmează întreaga povestire a faptelor, pe care o puteţi crede, deoarece am fost martor ocular de la început pînă la sfîrşit.

După ce acei oameni răi au ruinat frumosul conac de la Stîncă şi au mîncat de s-au săturat pînă peste cap, ei au alcătuit planul nebunesc de a se întări pe malul Prutului şi au săpat şanţuri chiar în marginea ţîrgului în faţa casei lui Papazoglu, aşezînd şi tunuri. O parte dintre ei sub comanda lui Pendedeca (ce se depărtaşe cu o zi mai înainte de Cantacuzino) a luat drumul spre Vaslui, o altă parte, sub conducerea lui tufccibaşa Vasile, a pornit-o spre Roman, iar restul a rămas la Stîncă. Pendedeca cu oamenii săi, deîndată ce i-au zărit pe turci la Scînteia, au fugit ca nişte mişei înapoi la Iaşi, iar pe ziua de 14

¹ So steht deutlich: vielleicht soll es heissen « Häterie ».

au sosit noaptea la Sculeni; în ziua de 15 dimineața am pornit eu de la Stînca la Iași spre a mai lua niște lucruri și a mă duce la carantină. Mai erau în Iași cîțiva arnăuți care au jefuit biserica sf. Sava și au prădat și alte case. La ora 11, cînd mă pregăteam să plec la Sculeni, au venit la poarta consulatului 5 arnăuți și au strigat că vin turcii. M-am suit pe casă și am văzut că o mulțime cobora dinspre Galata. Am auzit și un foc de tun. Nu știam ce să mai fac. Ultima mea hotărîre a fost să rămîn în Iași; dar, fiindcă lucrurile mele se găseau toate la Stînca, am încălecat și am venit la Sculeni. Vă puteți ușor închipui ce era în Iași și pe drumul Sculenilor; era așa o învălmășeală la pod, încît am trecut Prutul abia a doua zi, adică la 16; în aceeași zi, au venit dincoace Cantacuzino, Pendedeca, domnul conte Capodistria (sau Lisgara) și alții.

În aceeași zi, înspre seară s-au auzit dinspre Stînca focuri de armă, apoi a început un foc mai viu, după un ceas a început să ardă la curtea lui Roznovanu, dar numai grajduri, șuri și cîteva case de țigani care se găseau în jurul conacului; conacul a rămas însă neatins.

La 17, pe la ora 7 dimineața, turcii au venit gloată dinspre Stînca, precum și din amîndouă părțile pe Prut; treptat au umplut tot șesul de la Jijia pînă la Prut, apoi a început bătălia. Turcii erau 5 000, iar grecii 400; aceștia din urmă aveau tunuri, iar cei dintîi nu aveau; turcii i-au împresurat pe greci din toate părțile și s-au jucat numai cu ei; grecii erau chiar lîngă pod, iar turcii în dreptul carantinei nr. 4 pînă în dreptul carantinei nr. 2, și lupta a durat astfel 8 ore. Turcii se tot retrăgeau și iarăși înaintau, pînă ce le-au sosit tunurile; atunci a început un foc puternic care a ținut doar jumătate de ceas. După aceasta turcii au atacat, i-au copleșit pe greci și i-au nimicit cu totul; mulți s-au aruncat în apă, 30 sau 40 au scăpat cu viață, ceilalți au pierit de sabie turcească.

Abia luaseră sfîrșit toate acestea și au venit din Botoșani 700 oameni din cei mai buni arnăuți, cu care se găseau voievodul sîrb Mladen Milanovici¹, tufecibașa Vasile și căpitanul Spiro. Ei nu știau nimic de toată această poveste și i-au luat pe turci drept greci. Cînd au văzut însă că sînt turci, au început să tragă focuri. Turcii s-au apropiat din ce în ce, grecii au văzut că oastea turcească este mare și că nu vor putea să-i răzbească. Tufecibașa Vasile, Spiro și încă 30 sau 40 au luat-o înspre poșta de la Ulm și au căzut în mîinile turcilor, ceilalți au venit la carantina nr. 2 unde ne aflam noi; cei mai mulți s-au aruncat în apă și prea puțini au scăpat cu viață; spre nenorocul lor apele erau mari; Prutul era plin de oameni, de cai, de arme, de haine etc. etc. Voievodul sîrb, un oarecare căpitan Ghica și 50 sau 60 de oameni s-au înghesuit într-un cot îngust [al Prutului] și s-au apărut acolo pînă noaptea tîrziu deoarece turcii nu puteau folosi aici tunuri, căci de partea aceastalaltă erau adunați 6—7 000 de spectatori. Cînd a căzut noaptea, turcii s-au retras

¹ Corect: Milovanovici.

cu totul; Milanovici cu 10 sau 15 oameni s-au dus cine știe unde, iar restul s-a strecurat dincoace. Și în acest fel, s-a sfârșit cu plefteria¹.

Toți acei ce sînt aici la carantină au fost dezarmați, înregistrați și ținuți sub pază. Cred că îi așteaptă o soartă tristă. Unii care au trecut pe aici odinioară și au făcut timpul de carantină, sînt trimiși la Chișinău sub escortă.

Turcii în toată această afacere au lucrat cu atîta dibăcie încît, deși carantina și întreg malul erau înțesate de oameni, s-a întîmplat că numai un om și o femeie au fost ușor răniți de ei.

Avem acum dovada că curtea Rusiei nu voia să știe nimic de acești răsculați și mai tîrziu vom avea și alte dovezi. Li s-a permis să ducă lupta la 30 sau 40 de pași de carantină; noi stam chiar lingă mal, și pe celălalt mal, chiar în fața noastră, s-au bătut. Vă puteți închipui prin ce spaimă a trecut bietul popor.

Vorbind cu ai noștri, turcii au cerut voie și mereu ne-au încredințat că vor avea toată grija să nu ne pricinuiască nici un rău; totuși furia lor ar fi putut prilejui unele neplăceri. Ei au ascultat însă de orice semn al colonelului rus și s-au retras îndată din locurile unde s-ar fi putut ivi vreo primejdie pentru popor.

În Iași, ca și oriunde, turcii s-au purtat mai bine decît grecii care sînt creștini. Rămîne să vedem ce vor mai pune la cale de acum încolo. Deocamdată au scris boierilor să se întoarcă sub amenințarea cu pedeapsa de a-și pierde averile; ce vor face aceștia, nu știu încă.

Nu voi lipsi să vă comunic cele ce vor urma².

Hurmuzaki, XX, p. 645—646. Text germ.

134

Rîmnic, 8 iunie 1821

Proclamația lui Al. Ipsilanti, prin care se desparte de ostașii săi, calificîndu-i drept fricoși și bicisnici.

La 6 iunie 1821³

Ostașilor ! Nu mai profanez acest sfînt și cinstit nume prin voi ! Lașilor, fricoșilor, turme de norod ! Înșelăciunile și vicleniile voastre mă silesc să mă despart de voi. De acum înainte orice legătură între mine și voi se taie: numai

¹ Nota în textul german: « Este scris limpede: probabil este vorba de « heterie »; după părerea noastră, probabil: elcfteria=libertate.

² C. Conachi și Iordache Rosetti dau informații asemănătoare despre lupta de la Sculeni. (C. Erbiceanu, *Ist. Mit. Mold.*, p. 137, 139—140).

³ Ioan Filimon scrie că proclamația poartă data 8 iunie și a fost lansată de Ipsilanti de la Arad (*op. cit.*); de asemenea o traducere în limba germană poartă data: Rîmnic, 8 iunie 1821 (*Hurmuzaki, XX, p. 638*).

adînc în sufletul meu voi purta rușinea că v-am comandat. Ați călcat jurămintele voastre, ați trădat și pe Dumnezeu și patria, m-ați trădat și pe mine în momentul în care speram sau să birui sau să mor glorios împreună cu voi. Mă despart de voi. Așadar alergați la turci, singurii demni de sentimentele voastre; ieșiți din păduri, coboriți de pe munți, aziluri ale lășității voastre, și alergați la turci. Sărutați mîinile lor din care pică încă sacrul sînge al căpeteniilor noastre religioase care au fost măcelărite în chip neomenos, al patriarhilor, al arhierilor și al atîtor frați nevinovați de ai voștri. Da, alergați de cumpărați sclavia cu viața voastră, cu cinstea femeilor ori a copiilor voștri. Voi, umbre ale adevăraților elini din batalionul sacru, cîți, fiind trădați, ați căzut jertfe pentru fericirea patriei voastre, primiți prin mine mulțumirile celor de un neam cu voi. Puțin timp și se vor ridica coloane care vor perpetua numele voastre. Cu caractere înflăcărâte sînt săpate în fibrele inimii mele numele acelor cîți mi-au arătat credință și sinceritate pînă la sfîrșit. Memoria lor va fi pururea băutura răcoritoare a sufletului meu.

Predau la ura umanității, la judecata legilor și la blestemul concetățenilor pe trădătorul și sperjurul căminar Sava, pe dezertorii și inițiatorii dezerterii obștești și fugii pe Constantin Duca, Vasile Parla, Gheorghe Manu fanariotul, Grigore Suțu fanariotul și pe desfrînatul Niculae Scufo; șterg și pe Vasile Caravia din rîndul soldaților mei pentru nesupunerea sa și pentru necuviincioasa purtare a lui.

Acad. R.P.R., ms. 3256 (cronica Dîrzeanu), f. 71^v — 72^r. Text grec; Arh. St. Iași, doc. DLXXXVII/2, trad. rom. cont.; publicat de Ioan Filimon, Δοκ. Ιστ. Ἑλλ. ἐπαν., II, p. 184—185, text grec; C. D. Aricescu, *Acte justificative*, p. 154—155 și *Uricariul*, VI, p. 35—37, text rom.; *Hurmuzaki*, XX, p. 638, text germ.

135

Chișinău, 8 iunie 1821

A. Comizopoulos condamnă dezordinile provocate de Pendedeca în Moldova și îl califică «un adevărat șarlatan».

Chișinău, 8 iunie 1821

Prea dorite domnule Xanthos,

La Ismail

Alaltăieri am ajuns aici împreună cu domnul Adamantie; la Sculeni am primit serisoarea d-voastră de la domnul Panaghiotachis, am vorbit cu Ambrosiadis cele necesare, cu toate că numai o dată l-am văzut, fiindcă n-a avut timp să vină din cauza grijilor mari în urma dezordinilor pricinuite de soldați, cu concursul lui Pendedeca, care n-a vrut să se supună, dar care și-a recomandat bine persoana și s-a arătat un adevărat șarlatan. Va veni însă timpul să dea socoteală de purtarea sa. Principele (G. Cantacuzino) s-a retras la

Stinca cu scopul să atragă acolo pe soldați și să facă să domnească ordinea și supunerea; în sfârșit au hotărât să iasă, ca și Pendedeca; când vor sosi cei de la Prut, vor intra în ordine; în timpul nesupunerii lor, Critzos și Zerbatis, văzînd dezordinea cea mare, au venit să intre la carantină, eu însă i-am împiedicat prin toate mijloacele și abia i-am convins să rămînă pe lîngă principe. Pe Zerbatis l-am convins numai cu vorbe, iar lui Critzos i-am dat și 50 groși și astfel mi-au promis în numele sfintei patrii să nu mai repete aceasta, decît numai la mare nevoie și au rămas liniștiți. Pendedeca și Teodosie în fiecare zi trimiteau și mă invitau să nu mai stau, ci să trec, fiindcă sînt necesar, și îndată ce voi trece, mai întîi să mă duc să mă întîlnesc cu ei apoi să mă prezint în fața principelui. Eu nu le-am dat alt răspuns decît să vină unul din ei ca să vorbim, dar n-a venit, dacă venea știam ce să-i vorbesc, acum însă au arătat o oarecare supunere. Teodosie a fost scos din postul de comandant și în locul lui a fost pus Sultanovici. Eu am primit scrisorile și astăzi dacă voi primi autorizația de călătorie voi pleca la Odesa și de acolo îmi voi urma călătoria. Cu mine e și Adamantie și după ce voi termina călătoria voi trece în tabără. Am văzut că vreți să luați cu d-voastră pe Fotios; nu este rău. El caută să încheie socotelile Eforiei și să vină aici; după cîte mi-a spus, i-ați dat un răgaz de zece zile. Boierul Diliarhos (G. Gatzos) s-a infuriat că mă duc eu în locul lui; i-am spus că principele m-a ales pe mine și puțin îmi pasă dacă el s-a supărat. Când ai să vii pe aici să-mi scrii o scrisoare dacă vei afla ceva nou.

Fii sănătos, mult dorite frate, să nu uiți pe prietenul tău care ține la tine ca la propria lui persoană; îți urez din suflet drum bun și succes în afacerile tale. Salută pe respectatul frate Armodios (Grig. Dicheos Flesias) și pe Ioanidis (Anagnostopoulos).

Te sărut din suflet
A. Comizopoulos

Em. Xanthos, *Ἀπομνημονεύματα*, p. 202—203. Text grec.

136

Brașov, 20 iunie 1821

Gh. Caraianopoulos scrie lui Hagi Ianuș că Duca a fost închis și apoi respins peste graniță de autoritățile austriace.

Βρασοβόν, τῇ 20 Ἰουνίου 1821

Ἐντιμῶτατοι καὶ σεβαστοὶ κύριοί μου,

Ψὲς βράδῳ ἔφθασα δι' εὐχῶν σας ἐνταῦθα εὐτυχῶς μ' ὅλα τὰ καλαμπαλήκιά μου, σήμερον θέλω ἐξακολουθήσει νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τὰς ὁρδινίας σας καὶ ὁ, τι κάμω θέλω σᾶς εἰδοποιήσει.

Ὁ Δούκας, ἀφοῦ ἐφυλακώθη, τὸν ἐδιώξαν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα καὶ κάθεται πλησίον ἐκεῖ εἰς τὸ βέμμα. Ἐγράψε πολλῶν φίλων τοῦ νὰ κάμουν τρόπον καὶ νὰ τὸν ἐμβάσωσι μέσα, καὶ πλέον τί θὰ γίνη ἀγνοῶ. Ἐν τοσοῦτῳ μένω

ταπεινὸς δοῦλος σας
Γεώργιος Καραϊωαννόπουλος

[Adresa:] Πρὸς τοὺς ἐντιμοτάτους κυρίους κυρίους Χατζή Ἰωαννοῦση
Κ. Π. καὶ ἀδελφοὺς προσκυνητῶς

Εἰς Σιμπίνι

Braşov, 20 iunie 1821

Prea cinstiți și respectați domnii mei.

Ieri seară am ajuns cu urările d-voastră aci, din fericire cu tot calabablicul meu. Astăzi voi continua să pun în aplicare ordinele d-voastră, și ce voi mai face, am să vă înștiințez. Ducas, după ce a stat închis, a fost îndepărtat peste graniță și stă acolo aproape la vamă; a scris la mulți din prietenii lui să găsească posibilitatea și să-l introducă înăuntru. Ce are să se facă, nu știu.

Cu acestea rămîn sluga d-voastră supusă

Gheorghe Caraianopulos ¹

[Adresa:] Către prea cinstiții domnii domni Hagi Ianuș C.P. și frați
cu închinăciuni

La Sibiu.

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 453, doc. 37. Orig. grec.

137

[Braşov, 27 iunie 1821?]

Știri despre trecerea lui Iordache și Farmache în Moldova și despre un manifest al lui Langeron.

[Βρασοβόν, 27 Ἰουνίου 1821?]

Τὴν ἐντιμότητά σας δουλικῶς προσκυνῶ.

.....
Ἀπὸ Βουκουρέστι ἤτον γράμματα ἀπὸ 24 τοῦτου. Κανένα ἀξιοσημείωτον, εἰμὴ μόνον, ὅτι ὁ διοικῶν ἐκεῖ κεχαγιάμπεης ἐπροβιβάσθη εἰς ἀξίαν Σιλίστρα-βαλεσῆ, καὶ ἀντὶ αὐτοῦ ἤλθεν ὁ σιλιχτάρης τοῦ πρώην πασιᾶ Σιλίστρας. Οἱ Τοῦρκοι εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν φαίνονται μὲ εὐταξίαν, εἰς τὴν τζάραν ὁμῶς ἀφανισμός. Οἱ ἄρχοντες φοβοῦνται νὰ ὑπάγουν (ἐξαιρουμένου τοῦ Νιτζουλέσκου, ὅστις πρὸ ἡμερῶν ἐκίνησεν). Διὰ περιέργειάν σας, σᾶς ἐγκλείω ἓνα ἀντίγραφον μιᾶς προκη-

¹ Gheorghe Caraianopulos, secretarul casei Hagi Ianuș la București, se adresează stăpînilor săi.

ρύξεως τοῦ διοικητοῦ Ὀδέσσης, Λαντζερών, καὶ παρακαλεῖσθε νὰ μὴ τὸ κοινώσετε ὅτι σᾶς ἐστάλθη ἀπὸ τὸ ὁσπίτιόν μας.

Καὶ συσταίνων τὸν ἑαυτὸν μας εἰς τὴν εὐνοίαν σας μένω

ταπεινότατος δοῦλος
Κυριάκης Χριστοδούλου

Ὁ καπετὰν Γιωργάκης καὶ Φαρμάκης ἀπέρασαν διὰ τῶν βουνῶν πρὸς τὴν Μολδαβίαν μὲ τοὺς ἀνθρώπους τους, τζίρκα 2 000, τί δὲ γίνεται ἐκεῖ ἀγνοοῦμεν.

[Adresa:] Τῷ ἐντιμοτάτῳ κυρίῳ Ζηνοβίῳ Πώππ

Εἰς Σιμπίνι

[Braşov, 27 iunie 1821?]

Vă salut plecat,

.....
Au sosit scrisori de la Bucureşti din 24 ale lunii curgătoare. Nimic vrednic de amintit, ci numai că guvernatorul de acolo, chehaia bei, a fost înaintat la rangul de Silistra-valesi, şi în locul lui a venit silihtarul fostului paşa de Silistra. Turcii se poartă bine în acest oraş; la ţară însă este dezastru. Boierilor le este frică să meargă acolo (afară de Niţulescu¹, care a plecat de câteva zile).

De curiozitate vă trimit aci alăturat o copie după un manifest al guvernatorului de la Odesa, Langeron, şi vă rog să nu spuneţi că vi s-a trimis de către casa noastră.

Şi recomandînd persoana noastră bunăvoinţei d-voastră, rămîn

slugă prea plecată
Chiriachis Hristodulos²

Κάπιτανul Iordachi şi Farmachi au trecut munţii în Moldova cu oamenii lor, circa 2 000. Ce se întîmplă însă acolo, nu ştim.

[Adresa:] Prea cînstitului domn Zinobie Popp,

La Sibiu.

Acad. R.P.R., Corespondenţa Hagi Pop, mapa 136, pach. XI, doc. greceşti.

138

24 iulie 1821

Apel către locuitorii Rusiei, lansat de cneazul Al. Galiţîn, pentru ajutorarea pribegilor greci şi moldoveni ce se află la Odesa şi în Basarabia.

Всей Россіи известны ужасныя произшествія въ Константинополе. Множество единовѣрныхъ намъ христіанъ, дабы избѣгнуть смерти,

¹ Nenciulescu (?)

² Este secretarul lui Ştefan Ioan Moschos.

устремилось къ пределамъ Россіи. Тысячи несчастныхъ жертвъ гоненія, съ самаго марта месяца сего 1821 года ищутъ убежища въ Одессе и въ Бессарабской области.

Изгнаники приняты гостепріимно, славятъ милосердіе монарха, состраданіе тамошнихъ жителей. Но пособія имъ оказываемыя не достаточны къ призренію столь великаго числа семействъ, со дня на день возрастающаго. Въ одномъ городе Одессе считалось ихъ въ іюне месяце около четырехъ тысячъ человекъ. Они, спасая жизнь свою, честь женъ и детей, утратили все свое достояніе. Столь бедственная участь братій нашихъ сама собою вопіетъ о помощи. Добрые христіане конечно услышатъ голосъ сей простираемый къ нимъ въ верѣ и любви и не откажутся принимать участіе въ открываемой ныне подпискѣ въ пользу находящихся въ Одессе и Бессарабіи греческихъ и молдавскихъ изгнанниковъ.

« Милующій беднаго, взаемъ даетъ богу ».

Денежныя приношенія по мере сбора оныхъ доставляемы будутъ для раздачи неимущимъ къ г. Херсонскому военному губернатору и къ управляющему Бессарабскою областію. Іюля, 24 дня 1824 года.

На подлинномъ подписано:

Князь Александръ Галицынъ

În toată Rosia sînt cunoscute cumpletele întîmplări în Constantinopol.

Mulțime de cei de o credință cu noi creștinii, ca să scape de moarte, au năzuit cătră hotarele Rosiei. Mii de nenorocite jertve a împilării încă de la luna lui martie a anului acestuia 1821, caută scăparea lor la Odesa și în oblastia Basarabiei.

Pribegiții s-au priimit ca niște oaspeți. Ei slăvesc inima ce milostivnică a monarhului și mila ci au încuibată lăcuiorii de acolo cătră dînșii. Dar agiutoriurile ci li să fac, nu sînt înestule să cuprindă un atît de mare număr de famelii, ci din zi în zi crește. Numai în orașul Odesa să numără în luna iunie aproape de patru mii de oameni de aceștia. Ei, cu mîntuirea vieții sale, a cinstii a soțiilor și a copiilor lor, și-au pierdut toată avuția. O atîta de ticăloșită soartă a fraților noștri însuși de săne, strigă cerînd agiutoriu. Bunii creștini negreșit vor auzi glasul acesta ci să întinde cătră dînșii întru credință și dragoste, și nu să vor dosi a nu priimi împărtășire la afierosirea ci să deschide acumă în folosul pribegiților greci și moldoveni ci să află la Odesa și în Basarabia.

« Cel ce miluește pre săracul, împrumută lui Dumnezeu ».

Afiosirile de bani după soma ci să va aduna, să vor triumite cătră d. oştinescul guvernator din Herson şi către ocîrmuitoriul oblastii, spre a să împărţi pe la cei lipsiţi.

Iulie în 24 zile, anul 1821.¹

Originalul este iscălit: Cneaz Alexandru Goliţin *

Acad. R.P.R., foi volante 1033/1821. Text rus cu trad. rom., tipărită cu litere chirilice. O altă foaie volantă la Arh. St. Buc., pach. I, file nenumerotate. Copie grec. la Acad. R.P.R., ms. grec. 720, f. 181.

139

Sibiu, 2 august 1821

Nicolae Consta Nani scrie serdarului Polihronie Consta Petru că serdarul Diamandi s-a predat căminarului Sava.

Σιμπίνι, τῇ 2 Αὐγούστου 1821

Ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι.

.....
Ὁ σεργάτης Διαμαντῆς τῷ ὄντι ἐπαρὰδόθη εἰς τὸν καμινάρην Σίββα καὶ ὁ Ἰδιος ἀπὸ Ρίμνικον μᾶς ἔγραφεν τὴν παράδοσίν του, τὴν δὲ φαμιλίαν του ἔστειλεν εἰς Βουκουρέστι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Σίββα, τὸ τέλος του ὅμως ἀγιοοῦμεν, μ' ὅλον ὁποῦ αὐτὸς μᾶς γράφει ὅτι ὁ Σίββας νὰ πραγματεύεται τὴν διπλωματικὴν. Τοὺς δὲ ἀθρώπους του καὶ αὐτοὺς τοὺς ἔστειλεν εἰς Βουκουρέστι, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι καὶ ὁ ἀνεψιός μας Γιαννάκης Σιρή, ὅστις ἀπὸ τὸ Πιτέστι μᾶς γράφει τὴν δυστυχίαν του καὶ κακὴν τύχην, στέλνοντάς μας καὶ διαθήκην, ὅτι δὲν ἤξεύρει τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς ζωῆς του, καὶ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος νὰ κάμῃ τὸ ἔλεός του πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ μὴν τοῦ σηκώσουν τὴν ζωὴν.
.....

Ὁ ἀδελφός της

Νικόλαος Κόνστα Νάνη

[Adresa:] Τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι ἄρχ. σεργάτῃ κυρίῳ Πολυχρονίῳ
Κόνστα Πέτρου καὶ ἀδελφία πανευτυχῶς

Εἰς Ρωσάβαν

¹ Într-o scrisoare particulară datată 1 august 1821, din Chişinău, se dau ştiri despre organizarea acestei colecte (Muzeul de istorie a Partidului, fondul Saint-Georges, dos. neinventariat).

² Prinţul Alexandru Galiţin a întreţinut corespondenţă cu boierii Țării Româneşti în perioada răscalei. Astfel, în mai, boierii îi scriu lui Al. Galiţin despre năvălirea turcilor şi devastările ce le pricinuieste (Acad. R.P.R., pach. CMXXXVI* (fost ms. rom. 1660), f. 74, 78—79). La 20 iulie 1821 Al. Galiţin scrie mitropolitului şi boierilor aflaţi la Braşov că nu le poate da nici un sfat acum «cînd vîntul distrugerii se abate asupra patriei voastre» (Acelaşi pach., f. 84—85, orig. franc.); trad. rom. în *Bis. ort. rom.*, XVII (1893—1894), p. 492).

Sibiu, 2 august 1821

Vă sărut ca un frate,

Serdarul Diamandi într-adevăr s-a predat căminarului Sava și el însuși ne-a scris de la Râmnic despre predarea sa; familia și-a trimis-o la București, la casa lui Sava; despre sfârșitul său însă nu știm, cu toate că el ne-a scris că Sava se poartă diplomatic. Pe oamenii lui de asemenea i-a trimis la București; printre ei este și nepotul nostru Ianachi Saris. Acesta ne scrie de la Pitești despre nenorocirea sa și despre soarta sa rea; ne-a trimis și testamentul său, deoarece nu știe dacă va scăpa. Și bunul Dumnezeu să aibă milă de el ca să nu i se ridice viața.

Fratele d-voastră
Nicolae Consta Nani

[Adresa:] Prea nobilului boier serdar domnului Polihronie Consta Petru și frații, cu fericire.

La Orșova

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. XXXV, doc. 41. Orig. grec.

140

[București,] 10 august 1821

C. Liascoglu informează pe Hagi Ianuș că turcii au prins împreună cu serdarul Diamandi și pe cei doi nepoți ai săi, și arată că toate încercările lui de a-i salva au fost zadarnice.

[Βουκουρέστι,] 10 Αὐγούστου 1821

Τὴν τιμιότητά της ἀδελφικῶς προσκυνῶ.

Καὶ εἰς τὲς ἑπτὰ τοῦ περασμένου Ἰουλίου σᾶς ἔγραψα ἓνα γράμμα καὶ σᾶς ἐπαρακαλοῦσα διὰ μίαν ὑπόθεσιν καὶ ἀπόκρισίν σας δὲν ἔλαβα. Καὶ τώρα μὲ λύπην μου σᾶς φανερώνω ὅτι τὲς ἀπερασμένες φέρνοντας τὸν σερδάρη Διαμαντῆ ἀπὸ Κόζιαν μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ παιδιὰ του, ἔφερεν μαζί καὶ 38 σκλάβους ὁποῦ εἶχαν πιάσει, μέσα εἰς τοὺς ὁποίους ἦτον καὶ οἱ δύο ἀνέψιοί σας Γιάνκος καὶ Μάθος, τοὺς ὁποίους τοὺς ἤρραν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Κόζιας καὶ τοὺς ἐπίασαν μὲ τὰ ζῶα ὡς ἀνθρώπους τοῦ Διαμαντῆ. "Ὅθεν βλέποντας τοῦτο τὸ λυπηρὸν κακὸν καὶ τὸν μεγάλον κίνδυνον αὐτῶν τῶν ἀθῶων νέων καὶ λυπούμενος τὴν ἀνθρωπότητα καὶ διὰ τὸ φιλικὸν καὶ χριστιανικὸν μου χρέος ἔτρεξα χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐκεῖ ὁποῦ ἔπρεπε καὶ ἐμεταχειρίσθηκα κάθε δυνατὴν μεσιτείαν πρὸς τὸν ἀρχηγόν, μάλιστα δύο τιεὲς φίλοι, ὁποῦ ἔχουν τὸ θάρρος του καὶ εἰσακούσθησαν πολλὰς φορὲς καὶ εἰς πολλὰ καὶ ἐγνώριζαν καὶ τὴν τιμιότητά της

καὶ τὰ ὑποκείμενα, εἶπαν ὅτι αὐτοὶ εἶναι πραγματευταὶ τίμιοι καὶ γνωρισμένοι εἰς ὅλην τὴν Βλαχίαν καὶ εἰς τὴν Πόλην καὶ παντοῦ καὶ ποτὲ δὲν ἀνακατώθηκαν εἰς ἀποστασίες ἢ εἰς ἄλλα πράγματα ἐνάντια εἰς τὴν βασιλείαν. Βλέποντας ὅμως τὸ ἀμετάθετον τῆς γλώμης τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ὅτι ἀπὸ φόβον κανέναν ἄλλος δὲν πλησιάζει ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας νὰ ὁμιλήσῃ, ὑποσχέθηκα καὶ παράδες ἀρκετὴν ποσότητα, διὰ νὰ μὴν χαθοῦν ἀδίκως οἱ ἄνθρωποι. Τοῦτο δὲν ἦτον μὲ τὴν ἀδειάν της, ὅμως ἡ ἀνάγκη ἔτῃ τὸ ἐκαλοῦσε καὶ ἂν ἔλεγεν τὸ ναί, εἶχα σκοπὸν νὰ πάρω ἑνδεκα ἡμέρες διορίαν καὶ νὰ σᾶς στείλω μαξοὺς σταφέταν, ὅμως δὲν ἐκατορθώθη τίποτες μὲ μεγάλην μου ἀπορίαν καὶ λύπην.

Ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ δύο μεσάζοντες καὶ μὲ σφάλματα μεγάλα εἶχαν γλυτώσει πολλοὺς καταδικασμένους εἰς θάνατον, καὶ αὐτοὺς τοὺς ταλαιπώρους τὸ νὰ μὴν ἡμπορέσουν νὰ τοὺς γλυτώσουν, ποία εἶναι ἡ αἰτία δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὸ χωρέσῃ ὁ νοῦς μου. Καὶ ἐπειδὴ μόνον δύο ἡμέρες τοὺς ἐβάσταξαν ἐδῶ καὶ ἦτον βία νὰ τοὺς στείλουν εἰς τὴν Σιλίστραν μαζί μὲ τοὺς 38, τόσον μόνον ὑποσχέθη ὁ ἀρχηγὸς νὰ γράψῃ τὸν πασὰ εἰς Σιλίστραν νὰ τοὺς γλυτώσῃ, τὸ ὅποιον δὲν ἦτον σεβντὰς διὰ τὴν μεγάλην τους παρακάλειν, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἔγραψεν καθὼς ἐβεβαιώθηκα, καὶ μάλιστα ἀφοῦ τοὺς ἔστειλε πάλιν ἐπαρακάλεσα θερμῶς αὐτοὺς τοὺς φίλους καὶ ἐνήργησαν χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ καὶ ἔγραψεν ὁ ἀρχηγὸς ἐκ δευτέρου τὸν πασὰ μὲ τάταρη μαξοὺς διὰ τὴν σωτηρίαν τους. Ἐγραψεν ὁμοίως καὶ ἓνας ἀφ' τῶν φίλων μὲ πολλὴ δικαίτη, ὅθεν καὶ ἤλπιζα χωρὶς ἄλλο νὰ καταρθῇ τὸ πρᾶγμα, καθὼς μὲ ἐβεβαίωσαν καὶ αὐτοὶ οἱ μεσάζοντες. Ἀλλὰ μὲ πολλήν μου λύπην σᾶς λέγω ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἦλθεν ἡ θλιβερά εἶδησις ὅτι τοὺς ἔστειλαν ὅλους εἰς τὴν Πόλην, καὶ δὲν εἰσηκούσθηκεν οὔτε δέησις, οὔτε μεσιτεία.

Ἐλυπήθηκα κατὰκαρδα, ὅσον ἡμπορεῖ νὰ λυπηθῇ ἓνας αἰσθητικὸς ἄνθρωπος καὶ φίλος καὶ ἐκλαυσα διὰ τὴν ἀθωότητα πάσχουσιν. Ἀλλὰ τί ἡμποροῦσα περισσότερον; Κατόπι ἓνας φίλος φρόνιμος καὶ ἰδεάτος, ὅπου εἶναι ἐν τοῖς πράγμασι, μὲ εἶπε μυστικὰ μεθ' ὅρκου: αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐγλύτωναν χωρὶς ἄλλο ἀνίσως καὶ δὲν ἦτον ἄλλη μεγαλυτέρα αἰτία. Ποία αἰτία εἶναι τὸν ἐρώτησα. Εἶναι τὰ γράμματα τοῦ θείου των, μὲ ἀπεκρίθη, ὅπου εἶχε κορεσπονδέντζαν μὲ τὸν καπετὰν Γεωργάκη καὶ Φαρμάκη καὶ ἐπιάσθησαν εἰς τὸ Κοῦρτε δὲ Ἀρτζισι ὅταν τὸ ἐπάτησαν οἱ βασιλικοί. Δὲν τὸ πιστεύω τὸν εἶπα. Νὰ τὸ πιστέψῃς μὲ ξαναεἶπε, διατὶ εἶναι εἰς τὸ χέρι.

Ἀκούοντας αὐτὰ ἐλυπήθηκα ἀκόμη περισσότερον, διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἔλειψα νὰ σᾶς εἰδοποιήσω τὰ διατρέχοντα, κάμνοντας τὸ φιλικόν μου χρέος, διὰ νὰ μὴ στοχαστῇτε ὅτι δὲν εὑρέθη ἐδῶ κανένας φίλος σας, ὁ ὅποιος φίλος σᾶς παρακαλεῖ νὰ γράψετε τὸν Κατζόφα νὰ ἀγνιάζεται ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὅσον ἡμπορεῖ, καὶ μένω δοῦλος της

[Κωνσταντῖνος Λιάσκογλου]

[Adresa:] Τῷ ἐντιμοτάτῳ καὶ ἐπισημοτάτῳ ἐν πραγματευταῖς κυρίῳ Χατζῆ
Γιαννούση πανευτυχῶς

Εἰς Σμπίνι

Vă salut frățește

La șapte ale lunii trecute v-am scris o scrisoare și vă rugasem ceva, dar răspuns n-am primit. Și acum cu părere de rău vă fac cunoscut că zilele trecute, aducînd pe serdarul Diamandi de la Cozia cu soția și copiii lui, au adus totodată și 38 de robi, pe care i-au prins. Printre aceștia au fost și cei doi nepoți ai d-voastră, Iancu și Mantos, pe care i-au găsit în munții Coziei și i-au luat împreună cu vitele lor, fiind socotiți oameni de ai lui Diamandi. Văzînd această tristă întîmplare și marele pericol în care se găseau acești tincri nevinovați, și părăindu-mi rău de omenire, și pe de altă parte din datoria mea prietenească și creștinească, am alergat de îndată, fără vreo întîrziere, acolo unde trebuia și am folosit toate mijlocurile posibile pe lîngă căpetenie. Doi prieteni, care aveau curaj și de multe ori au fost ascultați și care vă cunosc pe dumneavoastră precum și persoanele, au declarat că aceștia sînt negustori cinstiți și cunoscuți în întreaga Țara Romînească, la Constantinopol și peste tot, și niciodată nu s-au amestecat în răscoale, sau în alte treburi potrivnice Împărăției. Văzînd însă că căpetenia nu voia să-și schimbe părerea și că de frică nici un alt compatriot nu îndrăznește să vorbească, am promis și bani, o sumă însemnată, ca să nu se piardă pe nedrept oamenii noștri; aceasta n-am făcut-o cu aprobarea d-voastră, dar nevoia cerea așa. Dacă el ar fi spus da, aveam de gînd să obțin un termen de 11 zile și să vă trimit într-adins o stafetă, dar nu s-a putut obține nimic, spre marea mea nedumerire și părere de rău. Capul meu nu putea să priceapă care era cauza că acești doi mijlocitori, care altădată au reușit să scape mai mulți condamnați la moarte, cu greșeli mai grave, să nu izbutească acum să scape pe acești nenorociți! Aici i-au ținut numai două zile, deoarece era grabă să-i trimită la Silistra împreună cu cei 38; căpetenia a promis doar că va scrie pașei de Silistra ca să-i scape; aceasta nu era numai un semn de atenție pentru rugămintea lor fierbinte, ci într-adevăr a scris, precum m-am convins. Îndată după ce i-a trimis, iarăși am rugat călduros pe acești prieteni și ei au acționat fără întîrziere, iar căpetenia a scris din nou pașei pentru salvarea lor printr-un tătar trimis într-adins. A scris și unul din prieteni cu multă...¹. Prin urmare speram să reușim neapărat, precum mă asigurau și acești mijlocitori. Dar cu multă părere de rău vă spun, că după trei zile a venit vestea cea tristă, că au fost trimiși toți la Constantinopol și n-a fost luată în seamă nici rugămintea nici intervenția. Mi-a părut foarte rău, așa cum poate să-i pară rău unui om simțit și unui prieten, și am plîns nevinovăția lor. Dar ce puteam să fac mai mult? Apoi un prieten cuminte și cunoscător al lucrurilor, mi-a spus în secret și sub jurămint: acești oameni ar fi scăpat fără îndoială, dacă n-ar fi fost la mijloc o cauză mai mare. Eu l-am întrebat: care cauză? Sînt scrisorile unchiului lor, mi-a răspuns; el avea cores-

¹ În textul grecesc cuvîntul: δικάτη.

pondență cu căpitan Iordache și Farmache, scrisorile au fost găsite la Curtea de Argeș, cînd orașul a fost călcat de armatele împărătești. I-am spus: nu cred acest lucru. Să-l crezi, mi-a spus din nou, deoarece au scrisorile în mînă. Cînd am auzit acestea, mi-a părut rău și mai mult. De aceea n-am neglijat să vă înștiințez de cele petrecute, făcîndu-mi datoria prietenească, ca să nu vă pară rău că nu s-a găsit aci nici unul din prietenii d-voastră, care prieten vă roagă să scrieți lui Catzofas să aibă grijă cît poate de acele lucruri și rămîn

sluga d-voastră

Constantin Liascoglu ¹

[Adresa:] Prea cinstiului și prea însemnatului între negustori domnului
Hagi Ianuș cu fericire

La Sibiu

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. XXXIV, doc. 97. Orig. grec.

141

Văscăuți, 14 august 1821

Scrisoarea unui protopop către Hagi Ianuș, despre acțiunea eteriștilor la Tg. Neamț și despre starea sănătății lui Iordache Olimpiotul.

Βασκαούτζ, τῇ 14 Αὐγούστου 1821

Τὴν τιμιότητά της ταπεινῶς ἀσπαζόμενος προσκυνῶ.

Ὁ κύρ Σ:άθης ἀπὸ τὴν Μπίστριτζα ἔγραψεν τοῦ ἄρχων βιστιάρη, εἰς τὸ ὁποῖον σᾶς ἔγραφα καὶ ἐγὼ ἐρωτῶντας διὰ τὴν ὑγείαν σας, ἰδοὺ καὶ τῶρα δὲν λείπω ἐρευνῶντας την, διὰ τὴν ὁποίαν παρακαλῶ νὰ μᾶς ἀξιῶσετε πρὸς ἡσυχίαν μας.

Μὲ τὸν κύρ Σ:άθην ἤλθμεν ἕως εἰς Τζερναούτζ, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἡ τιμιότης του ἐπῆγεν διὰ Μπασαράμπια, καὶ ἐγὼ ἤλθα ἐδῶ, εἰς Βασκαούτζ. Τὸν κύρ Σ:έφανον δὲ, εὖρον ἐδῶ, λείπει εἰς Μπασαράμπια, καὶ κατ' αὐτὰς τὸν προσμένομεν. Κανέναν νέον ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μέρη δὲ, ἔχομεν πρὸς φανέρωσίν σας, πλὴν οἱ Ἱτερίσται ἐβγῆκαν ἔξω εἰς Μολδόβα καὶ ἀφανίζουσιν τοὺς Τούρκους, μάλιστα ἐπῆγαν εἰς μίαν μικρὴν πολιτείαν, ὀνομαζομένη Τίργο Νιαμτζόλουι καὶ τὴν ἔκαυσαν τὴν νύχτα, καὶ ὅσοι Τούρκοι ἦτον μέσα, καέναν δὲ, ἄφησαν, τόσον καὶ Ἑβραίους, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνεχώρησαν διὰ τὰ βουνά. Καθὼς ἤλθαμεν εἰς Τζερναούτζ ἀνταμώσαμεν τὸν Κριταλὴ καὶ δουφεκτῆν Ἰωαννίτην συνδροφευμένοι μὲ ἑκατὸν ἐξήντα στρατιώτας, ἐπήγιναν κατὰ τὴν Μπασαράμπιαν, φεύγοντας ἀπὸ τὸν καπετὰν Γεωργάκη, τὸ ὁποῖον ἄφησαν ἄρρωστον καλὰ, πλὴν ἡμεῖς ἐμάθαμεν ὅτι ἀνέλαβεν καὶ εἶθε νὰ δώσῃ ὁ ἅγιος Θεός. Εὐρίσκεται μὲ τὸν Φαρμάκην, μαζὶ

¹ Din altă scrisoare (7 iulie 1821) vedem că Const. Liascoglu s-a refugiat de la Craiova la București, că avea la Craiova proprietăți și că i s-a oferit postul de capuchehaia al Vidinului, dar l-a refuzat; de asemenea a refuzat un post oferit la Giurgiu (același fond, doc. 98).

τους ἔχουν χιλίους στρατιώτας ἐκλεκτούς, καὶ εἶναι πρὸς τὰ βουνὰ ὅπου συνο-
ρεύονται μὲ τὴν Νεμτζιάν. Τὸν ἐζήτησαν οἱ Νέμτζιοι νὰ ἔμβῃ μέσα, καὶ αὐτὸς
δὲν ἠθέλησεν, λέγοντας, ὅτι ἐγὼ ἐβγῆκα διὰ νὰ πολεμήσω καὶ ὄχι νὰ ἔμβω μέσα
εἰς τὴν Νεμτζιάν. Καὶ ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται, ἀγοράζει τὰ ἀναγκαῖα μὲ τὸν παρὰν
του. Κύρ Χατζή, μᾶς διηγοῦνταν διὰ τὸ παιδί τοῦ Λιούφη ὅπου τὸ ἔχει ὁ καπετὰν
Γεωργάκης εἰς τὰ δεξιὰ. Ὁ πρῶτος εἰς τὸν πόλεμον εἶναι αὐτὸ καὶ ἔκαμεν σκο-
τωμοὺς πολλοὺς εἰς τοὺς Τούρκους, μάλιστα καὶ ζωντανοὺς ἐπῆγεν τοῦ καπετὰν
Γεωργάκη.

Ἐπειδὴ ἐμεῖς ἐδῶ εἴμεθα εἰς μέρος ὅπου δὲν ἔχομεν διὰ νὰ μᾶς ἔλθῃ καμίαν
εἴδησιν καὶ παρακαλῶ τὸν κύρ Χατζή νὰ μᾶς φανερώσῃ, ἂν ἐμάθατε, ὅσον ἀπὸ
τὴν πατρίδαν τόσον καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη, ἐπειδὴ εἶμαι βέβαιος καὶ ἠξεύρω καλῶτατα
ὅτι εἰδήσεις ἔχετε ἀπὸ πολλὰ μέρη.

.....
Ταῦτα καὶ ἐν τοσοῦτῳ εἰμι τῆς τιμιότητός της ὁ προθυμότατος καὶ πρὸς
Θεὸν διάπυρος εὐχέτης σας

Πρωτοπαπᾶς

Văscăuți, 14 august 1821

Sărut și salut cu plecăciune pe domnia voastră.

Domnul Stasis de la Bistrița a scris boierului vistier. În acea scrisoare vă
scriam și eu întrebînd de sănătatea d-voastră. Iată și acum nu neglijez să mă
interesez și vă rog să ne învredniciți cu un răspuns, pentru liniștea noastră.

Cu domnul Stasis am venit la Cernăuți și de acolo domnia sa s-a dus în
Basarabia, iar eu am venit aci la Văscăuți. Pe domnul Ștefan nu l-am găsit
aici, este plecat în Basarabia; zilele acestea îl așteptăm să vină. Nici o noutate
din părțile acelea n-avem să vă comunicăm, numai că eteriștii au ieșit în Mol-
dova și nimicesc pe turci, ba chiar s-au dus într-un mic oraș, numit Tîrgul
Neamț, l-au ars în timpul nopții și n-au lăsat nici un turc din cei aflați înăuntru,
de asemenea și pe evrei. Și de acolo au plecat în munți. Îndată ce am ajuns la
Cernăuți, am întîlnit pe Critali și pe Tufecci din Ianina cu 160 soldați. Ei mer-
geau în Basarabia, după ce se despărțiseră de căpitanul Iordache, pe care îl
lăsaseră grav bolnav; dar noi am aflat că s-a însănătoșit și să dea bunul Dumnezeu
să fie astfel. El este împreună cu Farmache; cu ei sînt 1 000 de soldați alciși;
ei se află înspre munții din vecinătatea Austriei. Nemții i-au cerut să intre
în Austria, dar ei n-a vrut zicînd: « eu am ieșit să lupt și nu să intru în Austria ».
Acolo unde se află cumpără cele necesare din banii săi. Domnule Hagi, ne pove-
steau de băiatul lui Liufi, pe care îl are căpitanul Iordache pe lîngă el. Acesta
este primul în luptă și el a ucis mulți turci, ba chiar i-a dus căpitanului Iordache
și turci în viață.

Fiindcă noi ne găsim aici într-un loc unde n-are cum să ne vină vreo veste,
de aceea rog pe domnul Hagi să ne comunice dacă a aflat știri despre patrie

și despre celălalte regiuni fiindcă sînt sigur și știu foarte bine că aveți știri din mai multe părți.

.....
Cu acestea sînt al domniei voastre prea devotat și al d-voastră înflăcărat rugător lui Dumnezeu

Protopop

[Adresa:] Domnilor frați Hagi Ianuș Consta Petru prin Cernăuți — Bistrița
La Sibiu.¹

Ârh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 394, doc. 19. Orig. grec.

142

August 1821

Gramata patriarhului ecumenic Evghenie, semnată și de episcopi, prin care cere grecilor să renunțe la răzvrătire și să dea ascultare Înaltei Porți.

Evghenie, cu mila lui Dumnezeu arhiepiscopul Țarigradului,
Romii cei Nooă și ecumenicescul patriarh.

Cei ce vă aflați supuși supt deasă și bogată umbrărea prea puternică Othomaniceștii Împărății, toți de obște greci, partea bisericească și mirenească dă verice orînduială și treaptă, cînd cu adevărată chibzuință fieșcare din înșivă, toți vor lua scama temeiurilor ce de demult și din început au orînduit prea puternica și nebiruita împărăție, stăpînitorea noastră, spre ocîrmuirea supușilor săi, poate să cunoască întru scumpătate noianul cel nedășărtat al milostivirii și al împărăteștilor îndurări.

Cît este de mare și cîtă nemărginită și neasemănată iarăși este iubirea sa de oameni ! Căci nu numai ființa vieții noastre și starea averilor noastre să păzească întocmai și deopotrivă ca și a celor cinstiți ehlislani, ci și daruri și mili și neconținute faceri de bine să răvărse în toate zilele către neamul nostru. Și dăspre slobozenia și înliniștita urmare a legii noastre, și dăspre petrecerea vieții întru nebîntuire și în răpaos, și cu atîta îmbilșugare și lungime cît nici măsurile supunerii nu îngăduia către dovedirile cele iubitoare de oameni, de unile ca acestea milostive daruri, toți grecii deopotrivă avea neapărată datorie să mulțumească în faptă și să fie sîrguitori pururea spre cele de bună plăcere către împărăteasca putere, slavă înălțînd către iubitoarea de bine pronie a cerescului Dumnezeu și către prea puternica împărăție, care după asemănarea dumnezeieștii aceia iubirii de oameni, ocîrmuiește pre supuși.

Dar (vai !), mulți din semînția grecilor trecînd cu vederea soroacile mulțumirii lor cei după datorie, și dînd uitării atîtea împărătești faceri de bine și, deodată bîntuind și călcînd și chiar poruncile credinții noastre ce povățuiesc

¹ Adresa în limba germană.

bună ascultarea și supunerea către această păzită de Dumnezeu împărătească putere, s-au abătut prin rătăcire la atîta dășărtăciune și neînțelepție, încît au și cutezat de au luat asupra-le chipul răzvrătirii și al apostasii împotriva aceştii obşteştii noastre făcătoare de bine și hrănitorei nebiruitei împărății.

Însă în vreme ce pornirile celor protivnici lui Dumnezeu și neînțelegători au fost unile ca acestea, prea puternica împărăție neclădind din mîinile sale, mila și îndurarea ce izvorăsc din fireștile sale împărătești obiceiuri, au trecut cu vederea cuvîntul ce putea avea de a pedepsi îndată pre apostatați și haini, și de a le face din început și deodată răsplătire. Ci, despre o parte, după trebuință pre unii i-au pedepsit, iar dăspre altă parte, pre cei ce și-au căutat de ale lor trebuințe și au stătut în hotarale supunerii, s-au găsit ca să-i păzească și să-i izbăvească binevoind în cele după urmă a să da și din partea bisericii noastre cărți de afurisanie și de sfătuire. Dar, de s-au și dat acest fel de cărți bisericesti, nu numai odată, ci și de două ori, împotriva, cei ce umbla pre calea răzvrătirii, nu și-au depărtat cugetul lor cel dicvolesc, nici au vrut să înțeleagă a să îndrepta, surzind și spre bisericestile mîntuitoare sfătuiți, împotrivindu-să și apostoliceștilor și soborniceștilor porunci ce sînt rînduite pentru supunerea și buna ascultare, către stăpînitorii noștri. Și, pă alocurea iarăși, stau și să nevoiească spre aceiași vrednică de uriciune răzvrătire și satanicească nesupunere, cu chip ca acela prin care și cu amăgire clătesc pre cei mai slabi, tîrîndu-i la aceeași prăpastie a piezării. Și așa cutează a urma cele mai rele și nelegiuite, pricinuind pricinuiți în păcate și cu chip și cu tmeiu de prigonire pentru lege, propoveduind rețelor și neiertate cugete ce de obște au împotriva ehlislamilor.

Deci, împotriva unora ca acestora neînțelegători, neînfrînați și nepocăiți apostatați, cu dreptate, prea puternica împărăție să cuvenea a pune în lucrare pedepsa cea de apoi, neîndurîndu-să de nici unul di[n] ei. Dar, fiindcă chipul prea puternicii împărății este întemeiat, firește, și întru îndurări și mili, în puterea acelor mili s-au adaos bunăvoința împărătească plină de iubire de cameni și de milostivire.

Și, dîndu-să, s-au trimis către noi înaltă împărătească poruncă, arătătoare celor de mai sus zise și poruncitoare de a să da și acum bisericesti sfătuitoare cărți către toți deobște cei ce să află supt această de Dumnezeu împărătească oblăduire, coprinzătoare cu aceeași înțelegere ce s-au zis, de obștească supunere și buna ascultare ce să cere neapărat de la voi.

Drept accia, și scriind săbornicește împreună cu cei de lîngă noi, sfinți și prea cinstiți arhierii în duhul sfînt, iubiți frații noștri și dîmpnuri slujitori, ca cu o trimbiță, propovăduim către toți voi, ceprinderca înaltei împărăteștii porunci, și în duhul sfînt vă sfătuim și vă povățuim pre toți, mici și mari, de verice orînduială și treaptă, cîți cu obraznicie ați cutezat să vă într-armați împotriva obşteştii noastre hrănitorei și făcătoare de bine, prea puternicii împărății, să lepădați îndată armele și să luați asupra-vă chipul cel vechi al cei desăvîrșite și credincioasă supunere și bune ascultări voastre către

împărăție, și să vă dăpărtați de cugetul cel deșărt și satanicesc al răzvrătirii. Iar ceilalți toți, să stați cu statornic și neclintiți în credința supunerii.

Într-un cuvânt, toți lăcuiorii fieșcăruia loc și fieșcăruia ostrov, care vă închipuiți cu numirea pravoslavniciei creștinești credințe și din dumnezeiască bunavoință vă aflați supt deasă și bogată umbrina împărăteștii puteri, toți de obște făr' de nici o oschire, să vă întoarceți la mîntuitoarea calea supunerii, adevărindu-vă și încredințându-vă că prea puternica împărăție, după ce va vedea întoarcerea și căirea voastră în faptă, și curat și adevărat cugetul bunii ascultării voastre, și scumpă paza și urmarea datoriilor credincioasei supunere, iarăși ca o maică doritoare vă va îmbrățișa și vă va încălzi, răvărșind izvorul cel nedășărtat al îndurărilor sale bogatelor și împărăteștilor mili asupra voastră. Și, dînd cu totul în adîncul uitării acele nesocotite și dăjnădăjduite porniri, ce din îndemnarea vicleanului diavol, s-au cutezat înpotriva împărăției, cu asemenea chip și obștească maică pravoslavnicilor creștini, sfîntă biserica domnului nostru Isus Hristos, văzînd pusă în lucrare pocăința voastră, să va milostivi și va da iertare și slobozenie celor ce au greșit. Și după greșăliile lor, au adus asupra-le greotățile și înfricoșatele blestemuri ale ei, iar de care cum va ști, să ferească dumnezeu, să vor arăta pînă în sfîrșit, surzind către cele de acum iubitoare de oameni glasuri ale prea puternicii împărății, nemulțumitori făcîndu-să și necunoscători către împărăteasca facere de bine, cea cu multă dorire. Și către milostivia hărăzire cea mai presus de toată nădejdea, nesămțitori arătîndu-să către mulțimea cea fără număr a neasemănatelor mili împărătești ce d-început și pînă acum au avut, nebăgînd în seamă nici bisericile noastre povățuiri și împărătești sfătuiri, ci stînd iarăși cu denadinsul toți la acele porniri protivnice dumnezeirii și streine cu totul chipului creștinesc, nelegiuirea lor va fi peste grumazul lor și-și va lua lorăși judecată de osăndiri, pentru că nu vor scăpa de dreapta pierzare a lor de istov, ci li să gătește neapărat. Și nu va fi lor îndurare sau mîntuire, nici trupească, nici sufletească, ci rău cu rău vor suspina, și să vor pierde decodată.

De aceia, treziți-vă, pentru dumnezeu ! Sîrguiți-vă pînă aveți încă vremea pocăinții, și faceți precum într-o glăsuire cu înalta poruncă.

Scriindu-vă, vă poruncim și vă sfătuim și nu întralt chip, hotărîre.

În luna lui avgust, indicțioul 9.

† Al Chesarii, Ioanichie

† Al Iraclii, Meletie

† Al Nichiei, Ierothciu

† Al Thesalonicului, Mafteiu

† Al Brusii ¹, Gherasim

† Al Veriei ² Macarii

† Al Efesului, Macarie

† Al Nicomidii, Panaret

† Al Dereon, Ieremia

† Al Tîrnovului, Ilarion

Al Anghirii. . . ³

Al. ³ Nictarie

Arh. St. Buc., Cond. logofetei Țării de Sus, 1076, f. 181 v. — 183 v. Trad. rom. cont.

¹ În text: Prusii.

² În text: Verii.

³ Loc alb.

[București,] 8 septembrie 1821

Anafora a ocîrmuirii Țării Romînești în pricina lui Necolai logofăt cu Vitu arnăutul, omul lui Iordache Olîmpiotul.

Anafora a lui Necolai logofăt.

Către slăvitu chehaia-beiu.

După slăvită porunca ce s-au dat la jalba lui Necolaic logofăt ca să cercetăm cu cererea ce face, a i să dăruie odaie cu o fășie dă loc a unui apostat, ce este alături cu casa lui, următori fiind, am făcut pitac către dumnealui vornic dă politie spre a cerceta prin zapcii în fața locului dă este acea fășie dă loc a celui arnăut și a soții sale, ce-l arată jăluitorul prin jalba sa, și de au fost apostat, dintr-a cui ceată? Și dă dreptul adevăr ce să va dovede, cu mare înscris dă la preoți și mahalagii de acolo să ne înștiințeze.

După care, făcîndu-să ceruta cercetare, s-au dovedit prin mărturia preoților i a mahalagiilor de acolo i prin înștiințarea zapciilor și arătarea dumnealui vel vornic ce să alăturară că acea casă este [a] celui Vitul și a soții sale carele, fiind apostat din ceata unui Iordache căpitanul, și din pricină că făcînd multe jafuri raelii împărătești și-au rădicat nevasta împreună cu nevasta celui Iordache și unde au pribegit nu să știe, rămîindu-i aici numai acea odaie care și acum stă pustie. Ci noi, după porunca slăvirii tale, am făcut această cercetare, iar pentru darul ce cere jăluitorul, rămîne la a slăvirii tale poruncă.

1821 septemvrie 8.

Barbul Văcărescu, Mihalache Manu,
Constantin Negri, Scarlat Mihălescu

Arh. St. Buc., Condica logofeției Țării de Sus, 1076, p. 174.

A N E X A 1

la documentul nr. 143

Sineturile ce s-au alăturat cu această anafora. Mărturia mahalagiilor.

Fiindcă pentru odaia unui Vitul arnăutul și a soții sale noi cei mai jos iscăliți mahalagii ot Livedea Gospod arătăm drept adevăr precum știm că acea odaie ce este lipită de odăile logofătului Neculaie, ce le-au cumpărat mai înainte de la mai sus numiții, și cu o fișie dă loc dăspre apus dă locul logofătului Neculaie, ce este supt acea odaie, este cu adevărat a celui Vitul și a soții sale. Care Vitu, de cînd șade într-această mahala, au fost tot om [al] lui Iordache căpitanul, cum și nevasta sa au slujit în casa acelu Iordache cîtăva vreme. Și cînd s-au dus Iordache la Craiova înaintea lui Tudor, s-au dus și acest Vitul. Și după ce s-au întîmplat spargerea Bucureștilor, nevasta Vitului s-au dus în sfîntul Sava la nevasta lui Iordache căpitanu. Și viînd Vitul cu trei cai și cu saxana dă jafuri la 10 sau 15 martie și-au luat nevasta cu tot ce au avut, și s-au dus la Cîmpulung

cu nevasta lui Iordache căpitanul, rămânându-i aici numai acea fâșie dă loc cu odaia. Și dă la Cîmpulung ce s-au făcut, nu să știe. Și noi mahalagii și preoții, după cinstită poruncă pentru acest Vitul, ceea ce am văzut și știm, arătăm mai sus, în frica lui Dumnezeu.

1821 avgust 23

Eu Constandin băcanul adeverez, eu Dinul bărbierul adeverez, eu Ștefan rotar adeverez, eu Mihalache bărbier adeverez, eu David cârciumarul adeverez, eu popa Tudor adeverez, eu popa Tudorache adeverez.

Arh. St. Buc., Condica logofeției Țării de Sus, 1076, p. 175.

A N E X A 2

la documentul nr. 143

De la ocîrmuirea Valahiei

Cinstite dumneata frate vel dvornice al politii. Dintr-această alăturată jalbă a lui Nicolae logofătul ce au dat către slăvitul chihaia bei să va da dumnealui îndăstulă pliroforie. Pentru care scriem dumitali ca să dai poruncă zapciilor dintr-acea plasă a face cercetare în fața locului, prin mahalagii și preoți, de este cu adevărat acea fișie de loc și odaie a celui Vitul cu soția sa, și de au fost apostat, dintr-a cui ceată? Și de dreptul adevăr ce să va dovedi în fața locului cu luare înscris de la preoții și mahalagii de acolo, să avem răspunsul dumitale, ca să știm ce pliroforie să dăm slăvitului chihaia bei.

1821 avgust 22.

Barbul Văcărescu, Mihalache Manu, Constandin Negrea, Scarlat Grădișteanu, Scarlat Mihălescu

Arh. St. Buc., Condica logofeției Țării de Sus, 1076, p. 176.

144

Folești, 21 septembrie 1821

Unele informații despre urmărirea eteriștilor de către turci.

Φωλέστι, 21 Σεπτεμβρίου 1821

Πρὸς τὸν ἐντιμώτατον κύριον Δημήτριον Βασιλείου καὶ συντροφίαν.

.....
Εἰδὲ διὰ τὰ ἐργαστήριά μας ἕως εἰς τούτην τὴν ὥραν εἶναι σφαλισμένα, ἐξ αἰτίας ποῦ ἔλειπε ὁ πασσᾶς, ὡς νὰ καταβῇ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὶς ἐταιριστές, καὶ ἔρχοντας μὲ τί σπλάγχχνα θέλει ἔλθεῖ ἀπάνω εἰς τοὺς χριστιὰς, ἐπειδὴ χάλασαν ἀπὸ αὐτουνοὺς οἱ ἐταιριστές. Μὲ ὅλον τοῦτο, καθὼς μαθαίνομε, νὰ πῆραν καὶ αὐτοὶ τέλος. Δὲν ἤξεύρομε τῷ ὄντιν εἶναι ἢ ψεῦμα, ὅμως γίνηκε μεγάλο . . . λέει νὰ χάλασαν ἕως τριακόσια φαμίλια χωριανῶν, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ καλογέρους καὶ καλογριές. Ἦφεραν καὶ τρεῖς καλογριές νέες καὶ τὰς πουλοῦν, ὅμως λέει ὅτι εἶναι ἀρχοντοπούλες. Παρακάλεσα τὸν κύρ Κωνστανδῆν Γριπιντζάκη διὰ νὰ συμβουλευσῇ τὸ παιδί διὰ ὅλα τὰ πάντα ὁμοῦ. Παρακάλεσα καὶ τὸν Δωρόθεον Νάνου

διὰ τὴν εἶναι χειριῶ βοήθειαν, καὶ ὅτι καλὴν ἀνάγκην. Ὁμοῦ τὸν εἶπα τὴν ζητήσῃ συμβούλιον ἀπὸ τὸν Σολομὸν, ὁμοῦ καὶ ἀπὸ τὸν ἡγούμενον τοῦ λαζαρίτη καὶ ἀπὸ τὸ Χατζῆ Λούπου καὶ ἀπὸ ἄλλωνοὺς φίλους. Εἶδὲ τὸ ἀρχοντικὸν σευ ἀκρόμην κάθηται ἀπείραχτο, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀκόμα μέσα βρίσκονται. Ἀφοῦ ἀναχωρῶν αὐτοὶ ἀπὸ μέσα, θέλει εἰπῶ τὴν κυττάξῃ κάμποσας φαμίλιες διὰ τὴν βάνουν μέσα εἰς τὸ σπῖτι διὰ [τὴν] ξιμωνιάσουν, δηλαδὴ πρὸς φύλαξιν τοῦ σπιτιοῦ

.....
Μὴ ἔχοντας ἕτερον, μένω πρὸς θυμὸν ὡς ἀδελφὸς
Στέφανος Κωνσταντ Γκούστης

Prea cinstitului domn Dimitrie Vasiliu și compania:

.....
În ceea ce privește prăvăliile noastre, pînă în acest moment sînt închise, din cauza că lipsea pașa, pînă să coboare de sus de la eteriști, și venind, cu ce milă pentru creștini va veni? Fiindcă eteriștii au omorît mulți dintre ei, totuși aflăm că și cu ei s-a sfîrșit, nu știm dacă este adevărat sau minciună. Însă s-a făcut mare. . .¹ se spune că au omorît pînă la 300 de familii de țărani, bărbați, femei și copii și călugări și călugărițe. Au adus și trei călugărițe tinere și le vînd, dar se zice că sînt boieroaice.

Am rugat pe domnul Constantin Griplingiachi să sfătuiască băiatul pentru toate și totodată am rugat și pe Dorotei Nanu să dea o mină de ajutor la tot ce va fi nevoie. De asemenea i-am zis să ceară sfat de la Solomon, de asemenea și de la egumenul lazaritul și de la Hagi Lupu și de la alți prieteni.

Casa ta este încă neatinsă. Turcii se află încă înăuntru. După ce vor pleca din ea, voi spune să caute mai multe familii să le bage în ea ca să ierneze, adică pentru paza casei.

.....
Neavînd altceva, rămîn zelos ca un frate
Ștefan Constant. Gusti

Acad. R.P.R., pach. DCCCXXXIII (fost ms. rom. 1091), f. 126^{r-v}. Orig. grec.

145

Brașov, 17 octombrie 1821

Ilie Nicolaidis informează pe Hagi Ianuș că i-a încasat polița de la Iacovachi Rizos și va căuta să încaseze de asemenea și polița de la Bozin, arătînd totodată că în locuința sa din București au fost îngropate numai scrisori de ale eteriștilor.

Βρασοβόν, τῇ 17 Ὀκτωμβρίου 1821

Ἐντιμοὶ κύριοι Χ. Ἰω. Κ. Πέτρον καὶ ἀδελφοί,

Εἰς Συμπίνι

Ἀποκρίνομαι εὐχαρίστως εἰς τρεῖς τιμίας σας 5, 10 καὶ 13 ἰρέχοντος, χαίρων διὰ τὸ αἴσιον τῆς ἀκριβεστάτης μου ὑγείας σας.

¹ Trei cuvinte neinteligibile.

Σῆς ὑπερευχαριστῶ διὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς τράττας μου γροσίων ἑξακοσίων πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ διαφόρου τῆς πρὸς προστέλικον Ἰακωβάκην Ρίζον χρεωστικῆς σας καὶ σᾶς μένω ὑπόχρεος διὰ τὰ ὅσα μετ' αὐτοῦ ἐπράξατε καὶ τοῦ ἐκρατήσατε τὰ ὅσα μᾶς ἔχρεώσται καὶ ἐξεκάμαμεν ἀπὸ τὰ μεῦτρα του, διὸ καὶ ἐχρέωσα μὲ γρ. 471,54 ἀντικρὺ τῆς χρεωστικῆς μου ὁμολογίας πρὸς Γεώργιον Καραγιαννόπουλον, διὰ τὰ ρέστα τῆς ὁποίας σᾶς παρακαλῶ νὰ λάβητε ὑπομονήν, ἐπειδὴ κατὰ τὸ παρὸν δὲ εἶμαι εἰς εὐκολίαν, μὴ δυνάμενος νὰ συνάξω οὔτε παρὰ ἀπ' ὅπου ἔχω νὰ λάβω.

Περικλείστους εὔρον τὰς δύο ὁμολογίας, τὴν μὲν τοῦ Φιλίτη γρ. 5000, τὴν δὲ τοῦ Μποζήν γρ. 2949¹/₂ καὶ ἓν ραβάζσι τοῦ Ζαχαρία Μαύρου διὰ # 20. Ἐξ αὐτῶν λοιπὸν τὸν μὲν Ζαχαρία μόλις σήμερα ἀντάμωσα, ἐπειδὴ ἔλειπεν ἔξω, γρόσια δὲ ἔχει τελείως καὶ μοῦ ὑποσχέθη ν' ἀνταμωθῶμεν αὔριον διὰ νὰ ἀλλάξῃ τὴν ὁμολογίαν, διὸ καὶ φροντίζω τὴν ἐκτέλεσίν του.

Ὁ Μποζήν κατοικεῖ ἔξω εἰς τὰ χωριά, ἐξετάζω λοιπὸν καὶ εἰ μὲν εἶναι κοντά, πηγαίνω νὰ τὸν ἀνταμώσω, εἰ δὲ μακράν, τὸν γράφω μὲ κανένα ὀκαζιόν, περικλείοντάς του καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν γράμμα καὶ νὰ ἴδω τί θὰ μὲ ἀποκριθῇ.

Τὸ πρὸς Φιλίτην γράμμα σας ἐνεχείρισα καὶ τὸν ὠμίλησα τὰ δέοντα, ἀλλ' ἡ ἐξοχότης του δὲν ἠθέλησε νὰ ἀλλάξῃ τὴν ὁμολογίαν, λέγοντάς μου ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ ζητῇτε τῆς ὁμολογίας τὴν ἀλλαγὴν καὶ ὅτι τὸ χρέος του εἶναι χρέος του, ἀρκεῖ ἡ ὁμολογία, λέγει, ἐκείνη ἡ ὁποία εἶναι χρεωστικὴ ἀπὸ Βουκουρέστι καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ κάμῃ ἄλλην ἀπὸ ἐδῶ, καθὼς καὶ τῆς ἐξοχότητός του οὔτε γρόσια τὸν δίδει κανεὶς, οὔτε ὁμολογίαν τοῦ ἀλλάζει, καὶ διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλεῖ νὰ μείνητε καὶ ἡ τιμιότης σας εἰς τὸν κοινὸν τρόπον καὶ δὲν πειράζει ἂν παρεκτείνεται ὁ καιρὸς τῆς ὁμολογίας. Αὐτὰ μὲ εἶπε νὰ σᾶς γράψω. Τὴν ὁμολογίαν βαστῶ ἐδῶ ἔως ὅπου νὰ μὲ γράψετε.

.....

Εἶδον νὰ μὲ ἀναφέρετε περὶ ἀμαντιοῦ μὲ μαχμουτιέδες, πὼς τὸ ἔχει θαμένον ὁ Γεώργιος Καραγιαννόπουλος εἰς τὸ σπίτι τοῦ κύρ Νικολόπουλου μὲ ἄλλα πράγματά μας. Σῆς λέγω λοιπὸν κύριοι ὅτι οὔτε εἰς τὸ σπίτι τοῦ κύρ Νικολόπουλου, οὔτε ἀλλοῦ περὶ ἔθαψα πράγματα. Τοῦτο μόνον ἠξέυρω ὅτι ἐγὼ εἰς τὸ χάνι, εἰς τὴν σόμπαν τοῦ οὐδᾶ μου πλησίον εἶχα ἐνταφιάσει μερικά γράμματα, τὰ ὁποῖα δὲν μ' ἐσύμφερνε νὰ περιφέρω μαζί μου, τὰ ὁποῖα κανεὶς ἄλλος ἀπὸ ἐμένα δὲν ἤξευρεν παρὰ ὁ μικρὸς ἀδελφός μου, ὅστις ὅταν ἐπῆγε εἰς Βουκουρέστι ἀπὸ Τιργόβυστον ὡς καπετάνος, τὰ ἐξέθαψε καὶ ἐπῆρε ἐξ αὐτῶν, μὲ σκεπὸν διὰ νὰ ἔχῃ ἀπόδειξιν, καθότι ἦτον γράμματα τῆς Ἑταιρείας, καὶ εἰς τοῦτο δὲν ξέυρω ποῖος διάβολος τὸν ᾠδήγησεν. Ἐγὼ τότε ἤμουν εἰς τὴν Πράζαν, καὶ ἐτοιμαζόμουν νὰ ἔλθω εἰς Βρασσοβόν, ὁ δὲ Καραγιαννόπουλος ἦτον εἰς Βουκουρέστι, καὶ ὅταν ὁ κύρ Νικόλας ἀπέρασεν ἀπὸ τὴν Πράζαν μὲ ἠρώτησε περὶ τοῦ Γεωργίου τί κάμνει, καὶ τί ἄραγε νὰ ἔκαμε ἀρκετὰ γρόσια ὅπου ἔχει. Τοῦ ἀπεκρίθην ὅτι

δὲν ἡξεύρω, καθὼς καὶ δὲν ἡξευρα, καὶ ὅτι ὁ Γεώργιος δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ μαζί μου, ἀλλ' ἔμεινε εἰς Βουκουρέστι.

.....
Σὺς προσκυνῶ μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας καὶ μένω ὁ δοῦλος σας.

Ἡλίας Νικολαΐδης

[Adresa:] Alli sig. H. Ioannusi C. Petro e fratelli recapito al sig. Nicola Patzura,

Hermannstadt

Braşov, 17 octombrie 1821

Prea cinstiți domni H. Ianuș C. Petru și frați.

Răspund cu plăcere la cele trei scrisori ale d-voastră din 5, 10 și 13 ale lunii curente și mă bucur de buna sănătate d-voastră scumpă mie.

Vă mulțumesc foarte mult pentru achitarea tratei mele de 600 groși și pentru achitarea dobânzii convenite la suma ce datorăți postelnicului Iacovachi Rizos ¹ și vă sînt îndatorat pentru tot ce ați făcut de i-ați oprit suma ce ne datora și am scăpat de mutra lui. Prin urmare am trecut în contul d-voastră suma de 491,54 groși, în dreptul zapisului meu de împrumut dat lui Gheorghe Caraianopol; pentru restul sumei, vă rog să aveți răbdare, fiindcă în prezent nu am posibilitatea să încasez nici un ban, de unde am de primit.

Am găsit alăturat cele două zapise, adică zapisul lui Filitis de 5 000 groși, și cel al lui Bozin de 2 949¹/₂ groși, precum și un răvaș de la Zaharia Mavros pentru 20 galbeni. Dintre aceștia pe Zaharia abia astăzi l-am întîlnit, fiind plecat la țară, el n-are deloc bani și mi-a promis să ne întîlnim mîine ca să preschimbe zapisul, deci voi avea grijă să aduc la îndeplinire aceasta.

Bozin locuiește la țară, voi cerceta unde este și dacă este pe aici pe aproape mă voi duce să-l întîlnesc, iar dacă este departe, am să-i scriu cu vreo ocazie, și voi anexa și scrisoarea d-voastră, și voi vedea ce are să-mi răspundă.

Am înmînat scrisoarea d-voastră lui Filitis și i-am spus cele necesare, dar excelența sa n-a vrut să preschimbe zapisul, spunîndu-mi că este un lucru de prisos să cereți preschimbarea zapisului, și că datoria lui, este datoria lui, și este suficient zapisul care a fost dat la București și nu poate să facă aici alt zapis, întrucît nici excelenței sale nimeni nu-i dă bani și nu-i preschimbă zapisele. De aceea vă roagă să procedați și d-voastră așa cum se procedează îndebște și nu-i nimic dacă se prelungește timpul zapisului. Aceste lucruri mi-a spus să vi le scriu. Păstrez aici zapisul pînă cînd îmi veți serie.

.....
Am văzut că-mi pomeniți despre niște mahmudele primite ca amanet, pe care Gheorghe Caraianopol le-a îngropat în casa domnului Nicolopulos

¹ Vezi și scrisoarea din 1 oct. 1821 a aceluiași Ilie Nicolaidis către Hagî Ianuș (Arh. St. Buc., Corespondența Hagî Ianuș, pach. 517, doc. 39).

împreună cu alte lucruri de ale noastre. Vă declar, domnilor, că n-am îngropat lucruri nici în casa domnului Nicolopoulos, nici în altă parte. Știu numai atât că eu am îngropat în han, lângă soba de la camera mea cîteva scrisori, pe care nu-mi convenea să le port cu mine, despre care scrisori afară de mine nu le știa altcineva decît fratele meu mai mic, care, atunci cînd a plecat de la Tîrgoviște la București, în calitatea sa de căpitan, l-a dezgropat și a luat unele din ele, ca să aibă o dovadă, deoarece erau scrisori de ale Eteriei și nu știu cine dracul l-a sfătuit să facă astfel. Eu pe atunci eram la Breaza și mă pregăteam să mă duc la Brașov, iar Caraianopol era la București; iar cînd domnul Nicolae a trecut pe la Breaza m-a întrebat ce face Gheorghe și oare ce va fi făcut cu o sumă însemnată de bani. I-am răspuns că nu știu, deoarece nu știam, și că Gheorghe n-a vrut să vină cu mine, ci a rămas la București.

Vă salut cu tot respectul cuvenit și rămîn sluga d-voastră

Ilie Nicolaidis

[Adresa:] Domnului H. Ianuș C. Petru și frați la domnul Nicolae Paciura,
Sibiu

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. XXXV, doc. 38. Orig. grec.

146

[25 octombrie 1821]

Contul lui Constantin Pendedeca la Hagi Ianuș.

[25 'Οκτωμβρίου 1821]

‘Ο Κωνσταντῖνος Πεντεδέκας

1820 Κραῖώβα

1821

Νὰ δώση

Νὰ λάβη

Σεπ. 1. "Όσα τὸν ἐμέτρησεν ὁ ἐν Βουκ. γραμμ. Γεώρ- γιος ὡς εἰς Νο 353 γρ. . .	150		‘Οκτωμβρ. 25. "Όσα τὰ ἀντικρυ δύο κονδύλια ἀπερνεῦν εἰς παρτίδα ἐξόδων διὰ τὸν κό- πον του, ὅπου ἐστάλθη ἀπὸ τὸ κονσολάτον καὶ μᾶς ἐμέ- τρησεν κάτι γρόσια Νο 406 πρὸς 1%, καθὼς ἐσυμφώ- νησεν μαζί του ὁ Νικόλας μας εἰς Βουκ. παρὼν καὶ ὁ κύρ Νικολόπουλος	250
Νοέμβρ. 4. "Όσα εἰς τὸ κίνημά του διὰ Βουκ. τὸν ἐμετρή- σαμεν	160	100	Μετατοπίσθηκεν εἰς νέον κα- τάστιχον Νο 40	250
Νοεμβρ. 19. "Όσα διὰ ὀρδινίας Νικόλα μας τὸν ἐδάεισεν ὁ Γεώργη μας εἰς Βουκ. Νο 354, καὶ μὲ τόκον 7% τὸ πουγγί, διορίαν ἡμέρας 31, καὶ ἓνα σάλι ἀμανέτι	γρ.	250		500
		500		

Constantin Pendedeca

Craiova 1820

1821

Să dea

Să primească

Septembrie 1. Suma ce i-a numărat secretarul din București Gheorghe cum se vede la nr. 353 gr.	150		Octombrie 25. Cele două sume, care sînt trecute în partida cheltuielilor pentru osteneala lui, cînd a fost trimis de consulat și ne-a numărat niște bani nr. 406 cu 1%, precum s-a înțeles cu el Nicolae al nostru la București, de față fiind și domnul Nicolopulos	250
Noiembrie 4. Suma ce i-am numărat la plecarea lui spre București	160	100	S-a transferat la un nou registru nr. 40	250
Noiembrie 19. Suma ce i-a imprumutat la București Gheorghe al nostru din ordinul lui Nicolae al nostru, nr. 354 și cu dobînda 7% punga, pe un termen de 31 zile și un șal amanet.....		250		500
	gr.	500		

Arh. St. Buc., Condica Hagi Ianuș 698, f. 352. Text grec.

147

21 decembrie 1821

Serban Negel comunică mitropolitului Veniamin Costache că eteriștii care au purtat uniformă rusească sînt trimiși din Basarabia în interiorul Rusiei.

21 dechemvrie 1821

Preosfințite părinte, sărut blagoslovitoarea dreapta preosfinții tale.

Nimică nou și vrednic de perierghii nu am ce să-ți scriu, de război sămne eu încă nu văd nici pînă acum încă. Ce va naște în ziua de mîine, aceasta nu o știu. O curiozita să-ți scriu. Înștiințasăm pe preosfinția ta că pe Duca și alți vro patru din ghinăralii eteriștilor i-au ridicat de aicea din Chișinău și în fiară i-au dus la cetatea Benderiului de i-au închis. Acum pe unul Sultanovici (care scrisăsăm că l-au dus la Bender) și alți vro cinci i-au trimes la Sibir. Să vorovește că ocîrmuirea de aicea, făcînd raport cînd au venit aceștia în Basarabia, acum ar fi venit răspunsu ca pe acei din șafii eteriștilor cîți vor fi avut cinu rusăsc și mai virtos mundir rusăsc să-i triumată la Sibiriu; iară pe ccialanți șefi să-i închidă la cetate. Să vorovește că și pre înălțatul nostu domn, i-ar fi venite poroncă să iasă din hotarăle Rosiei și că să gătește să meargă la locul unde locuiește socru-său Caragca. Apoi tragerea turcilor din Eși (precum pe aicea să aude căci aicea lămurite idei nici dintr-o parte a lumii nu avem) și urmarea aceasta cu eteriștii poate cineva a le giudeca sămne de pace între împărați. Iară grecii

zic că s-au hotărît ca întii să să aşază toate lucrurile precum au fost, mergînd şi milostivu nostru domn la scaunul Moldaviei şi apoi să între împăraţii în trataţii de pace, la care las pe fiştecare om fără lingoare de crieri, să judece. Vai de ticăloşia lor! Au agiuns în stare parimii ţiganului care zice: «el de pe mine că-l omor». Cît pentru Grechie, apoi spun şi arată cărţi din toate părţile şi înştiinţări că prea puţine locuri sînt cari nu au căzut încă în stăpînirea grecilor. Iartă-le lor doamne, că întru toate nu au ştiut nici ştiu ce fac !

Al preosfinţii tale plecat fiu sufletesc şi slugă,

Negel Vornic

Acad. R.P.R., pach. MXLI (fost ms. rom. 2811), f. 39—40. Orig. rom., publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 190—191.

148

Sibiu, 27 aprilie 1822

Scrisoare către Al. Villara să se informeze de la vornicul Samurcaş şi de la Meitani despre situaţia grecilor şi să nu aibă încredere în « bunăvoînţa » turcilor.

Ἐκ Συμπινίου, τῇ 27 Ἀπριλίου 1822

Σεβαστὲ φίλε !

Εἰς τὴν τῆς 24 τοῦ λήγοντος γραφὴν σας εἶδον τὴν ἀπόφασιν ὅπου ἐκάματε καὶ τὴν ὁποίαν μέλλετε νὰ βάλετε εἰς πρᾶξιν τὴν ἡμέραν τῆς περιλαβῆς τῆς παρουσίας μου, σᾶς παρακαλῶ ὅμως νὰ παρατείνετε ἀκόμη τὴν ὑπομονὴν σας, διὰ νὰ μιμηθεῖτε τὸν προστάτην τῶν χριστιανῶν, ὅστις μὲ ὄλην τοῦ τὴν μακροθυμίαν φροντίζει καλὰ διὰ τοὺς χριστιανούς.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Mr. Βατίστζεφ δὲν διεδόθη τίποτε εἰς Βιέννα, μάλιστα οὔτε εἰς τὰς ἐφημερίδας δὲν τὴν κατεχώρησαν τὴν ἀναχώρησίν του, τοῦτο ἃς σᾶς τὸ ἐξηγήσῃ ὁ καλὸς μας φίλος Ξυλοπινάκας. Ἡ μυστικότης, κατ' ἐμέ, δὲν φαίνεται καλὴ διὰ τοὺς Τούρκους, δὲν ἀποδεικνύει ὅτι εὐχαριστήθησαν οἱ Ρῶσσοι καὶ αἱ αὐθενταίαι, αἱ ἀσιδοσίαι, αἱ ἀποζημιώσεις ὅπου διαδίδονται ἐδῶ καὶ εἰς Μπρασσοβὸν εἶναι εὐχαὶ ἐκείνων ὅπου ὑποχρεώθησαν, καίτοι χριστιανοί, νὰ γίνουν πιστοὶ τοῦ ἰσλαμισμού ὑπηρεταί. Ὑπομονὴ ἀδελφέ, ἂν τὸ παιδὶ γεννηθὲν ἐπτά μηνῶν ζῇ, διατὶ νὰ μὴ ζήσῃ ὅταν γεννηθῇ δέκα μηνῶν, ἡ μητέρα του εἶναι μεγάλη.

Αἱ ὑστεριναὶ περίοδοι τοῦ γράμματός σας μὲ ἔδωσεν νὰ καταλάβω ὅτι ἄρχισαν πάλιν ἐκεῖ ραδιουργίαι. Βάδιζε, ἀδελφέ, τὴν εὐθεΐαν ὁδὸν καὶ δὲν σφάλλεις, ἐκείνη μόνον μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας. Ἐπιθυμοῦσα νὰ μάθω τί σᾶς ἐπροξένησε νέας ἀηδίας. Ἐγὼ εἶμαι ὁ αὐτὸς μὲ τὰς αὐτὰς καὶ ἔτι περισσοτέρας ἐλπίδας. Τὰς προσκυνήσεις μου τὸν καλὸν Ξυλοπινάκα.

Τὰ ἀπὸ Ἱταλίαν νέα κάλλιστα διὰ τοὺς Γραικοὺς, καθὼς καὶ τὰ ἀπὸ Ζέμωνα τὰ μανθάνετε ἀπὸ τὸν φίλον ἄρχ. βόρνικον Σχμουρκάσῃν καὶ φίλον Μεϊτάνην.

Ἀγάπα τὸν καὶ φιλοῦντα σε καὶ σεβόμενον φίλον σου

οὗ ἡ χεὶρ

[Adresa:] A Monsieur, Monsieur l'aga Alexandre de Villara, A Cronstadt.

Onorate prietene !

Din scrisoarea dvs. din 24 ale lunii care expiră am văzut hotărîrea pe care ați luat-o și pe care e vorba s-o puneți în aplicare în ziua primirii prezentei. Vă rog însă să mai prelunghiți răbdarea dvs., pentru ca să imitați pe protectorul creștinilor, care cu îndelunga lui răbdare poartă bine grijă de creștini.

După plecarea domnului Vatiscef nu s-a zvonit nimic la Viena și nici măcar în ziare nu s-a scris despre plecarea lui. Aceasta să vi-o explice bunul nostru prieten Xilopinaca. Păstrarea secretului, după mine, nu pare bună pentru turci, nu dovedește că s-au mulțumit rușii, iar în ce privește domniile, scutirile de dări, despăgubirile ce se zvonesc aici și la Brașov sînt dorințele acelor care s-au obligat, deși creștini, să se facă slugi credincioase ale islamismului. Răbdare, frate ! Dacă copilul născut la șapte luni trăiește, de ce să nu trăiască dacă se va naște la zece luni? Mama lui este mare.

Ultimele paragrafe ale scrisorii dvs. mi-au dat să înțeleg că au început iarăși acolo intrigi. Mergi, frate, pe calea cea dreaptă și nu vei greși. Numai ea ne duce la cunoașterea adevărului. Aș dori să știu ce v-a pricinuit noi neplăceri. Eu sînt același, cu aceleași ba și mai multe speranțe. Salutările mele bunului Xilopinaca.

Noutățile din Italia sînt foarte bune pentru greci, precum și acele din Zemon ; le veți afla de la prietenul boierul vornicul Samurcaș și de la prietenul Meitani.

Iubește pe prietenul tău care te iubește și te respectă

a cărui mină este

[Adresa:] Domnului domn aga Alexandru Vilara,

La Brașov

Acad. R.P.R., fondul Vilara, pach. DCCCXCVII (fost ms. rom. 1155), f. 263v și 266v. Orig. grec.

149

Palanca, 29 mai 1822

Informații privitoare la pregătirile de război ale armatei ruse și constituirea unei oștiri grecești în Basarabia.

Τῇ 29ῃ Μαΐου τοῦ 1822 σωτηριώδους
ἔτους, ἐν ἡμέρᾳ Δευτέρα ἐκ Παλάγκας

Φίλε μου σεβαστέ, κύριε Ρίζε Μιχαήλ καὶ λοιποὶ μου ὁμογενεῖς ἀδελφικῶς
σᾶς γλυκοασπάζομαι.

Εἰς Σεράδα τῆς Οὐγγαρίας

.....
"Ένας φίλος Μολδοβάνος ἀπὸ τὸ Μπακόβι, δραπετὴς καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ἡμεῖς ἀπὸ πέρις εἰς τὰ πέραν τοῦ Προύτου μὲ ὄλην του τὴν φαμίλιαν, μὲ τὸ νὰ εἶχε πράγματά του ἐδῶ εἰς Παλάγκαν, εἰς τὸ ἀμπάρι τοῦ κύρ Χρήστου, ἦλθεν ἀπὸ τὰ πέραν τοῦ Προύτου πρὸ δεκαπέντε ἡμέρας ἤδη σαδέτικος καὶ μόνος. Κατὰ πρῶτον εἰς Γιάσι, ἐκεῖθεν εἰς Μπακόβι, καὶ ἐπομένως ἐδῶ, διὰ νὰ ἀερίσῃ τὰ πράγματά του. Ἦλθε δὲ μετὰ δύο ἡμέρας ἀφ'οὗ ἦλθομεν ἡμεῖς ἐδῶ. Μὲ τὸν φίλον λοιπὸν

αὐτὸν ἔλαβον ἅπαξ καὶ δὺς μυστικὴν ὁμιλίαν διὰ τὰ νὰ μὲ εἰπῇ ἐν θεοφοβίᾳ ὅ, τι ἂν ἤξεύρῃ ἀπὸ τὰ πέραν τοῦ Προύτου. Ὁ ὁποῖος καὶ μοι ἐδιηγήθη περιστατωμένως τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δηλαδὴ τὰ ἔως τότε ὅπου ἐκίνησεν εὐρίσκόμενα στρατεύματα ὑπεράβαινον τὰς διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας, μεταξὺ Νίστρου καὶ Προύτου τῶν ποταμῶν, εἴτ' οὖν ἐπάνω εἰς τὴν Βασσαραβίαν, ἐξ ὧν οἱ 120 χιλιάδες εἰσὶ Καζάκοι, καὶ καθημερινῶς ἐπισωρεύονται, ἐκτὸς τῶν στρατευμάτων ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὰ ἀντικρυ τοῦ Νίστρου.

Γραικικά, ἑλληνικά στρατεύματα καταμετροῦνται ἤδη εἰς τὴν Βασσαραβίαν ὑπὲρ τὰς εἴκοσι καὶ 25 χιλιάδες.

Οἱ ζαχερέδες καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐφόδια τῶν στρατευμάτων καὶ ἀποσκευαὶ πολεμικαὶ ἐτοιμάσθησαν σχεδὸν ἀπὸ τὸν Μάρτιον μῆνα κατὰ πάντα.

Αἱ προσταγαὶ ὅπου καθ' ἡμέραν ἀκαταπαύστως καὶ συχναὶ πυκναὶ ἔρχονται εἰς τοὺς ἀρχηγούς, ἄλλο δὲν διαλαμβάνουν, ἀράξ ὅτι νὰ εἶναι ἔτοιμοι.

Ὁ μέγας αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος περιφέρεται εἰς τὰ στρατόπεδα του, πότε ἐδῶ καὶ πότε ἀλλοῦ, μὲ μεγάλην ἀνησυχίαν. Ἐσυγχώρησε δὲ καὶ τὸ κανονικὸν δόσιμον τῆς Βασσαραβίας, διὰ τὸ βάρος ὅπου δοκιμάζουν οἱ κάτοικοι ἀπὸ τὰ στρατεύματα. Ἡ Ρωσσία ἅπασα φωνάζει καὶ λαχταρίζει διὰ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν μας. Οἱ στόλοι εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν οἱ Ρωστικοὶ ὑπερτοιμάσθησαν. Σχεδὸν τὰ πάντα εἶναι καὶ εὐρίσκονται ἐπὶ ποδῶν, κατὰ τὴν πληροφορίαν τοῦ φίλου, ὅστις πάλιν ἔχει σκοπὸν νὰ τὸ κόψῃ παραλῆκι πέραν τοῦ Προύτου, ἅμα ὅπου θθάσῃ εἰς Γιασί μὲ λόγον τάχα διὰ τὰ ἐβγάλλῃ τὴν φανυλίσαν του.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις μοι εἶπε καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ φίλοι ἀπὸ Βιένναν ἐζήτησαν τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον διὰ τὰ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖ, εἰς τὸ νὰ συγκροτήσουν πάλιν νέον Κογγρέσον. Ἀλλ' ὁ ἐλληνικώτατος δραστήριος νοῦς τοῦ κλεινοῦ Καποδίστριας μας ἀπεκρίθη ὅτι αἱ ὑποθέσεις τοῦ κράτους του δὲν συγχωροῦν πλέον τὰ νὰ ἀπέρχεται ἡ Μεγαλειότης του πασῶν τῶν Ρωσιστῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, νὰ συγκροτῇ Κογγρέσα. Καὶ ἐὰν οἱ φίλοι ἀγαποῦν καὶ θέλουν περὶ τοῦτο, ἡ Ρωσσία ἔχει ποῦ καὶ πῶς νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ.

.....
'Εγὼ δὲ εἰμὶ καὶ ἔσομαι τῆς τιμιότητός σας ὡς ἀδελφός καὶ δοῦλος ὁ ὁμογενής σας

Γεωργάκης Λάσκαρης σεργάτης ὁ Πελοποννήσιος

29 mai, anul mîntuirii 1822

în ziua de luni, din Palanca

Stimate al meu prieten, domnule Rizo Mihail și ceilalți conaționali ai mei, vă sărut dulce, frățește.

La Sereda din Ungaria.

.....
Un prieten moldovean din Bacău, fugăr și el ca și noi de anul trecut peste Prut cu toată familia lui, pentru că avea lucrurile sale aici la Palanca, la hambarul domnului Hristu, a venit de peste Prut acum cincisprezece zile sănătos și singur, mai întîi la Iași, de acolo la Bacău și pe urmă aici, pentru ca să-și aerisească lucrurile. El a venit două zile după ce am sosit noi aici.

Cu acest prieten, deci, am avut odată și a doua oară o convorbire secretă ca să-mi spună, în frica lui dumnezeu, tot ce știe despre situația de peste Prut. El mi-a și povestit pe larg adevărul, anume că, pînă în momentul plecării lui, trupele care se aflau între râurile Nistru și Prut, adică în Basarabia, cuprindeau peste 250 000 de ostași, dintre care 120 000 cazaci, și zilnic se adună mai multe, în afară de oștirile care se găsesc peste Nistru.

Oștirile grecești din Basarabia se numără deja la peste 20 000 și 25 000 de ostași.

Zaherelele și toate celclalte provizii ale armatelor, precum și echipamentul militar, sînt cu totul pregătite aproape din luna martie.

Poruncile care vin zilnic, neîncetat și des la comandanți, nu cuprind altceva, decît să fie gata.

Marele împărat Alexandru merge mereu pe la taberele sale, cînd aci și cînd acolo, în mare neliniște. A iertat și darea regulată a Basarabiei din cauza greutăților pe care le îndură locuitorii din partea armatelor. Întreaga Rusie strigă și jinduiește la răzbunarea singelui patriarhului și al celorlalți frați ai noștri. Flotele rusești din Marea Neagră s-au pregătit bine. Aproape totul este și se găsește în stare de alarmă, după informația prietenului, care intenționează iarăși s-o steargă peste Prut, îndată ce va sosi la Iași, sub pretextul de a scoate familia sa.

Pe lîngă altele, mi-a spus și aceasta, că prietenii din Viena au cerut de la marele Alexandru să meargă acolo pentru ca să se întrunească iarăși într-un nou congres. Dar mintea ageră, cu totul grecească, a vestitului nostru Capodistria a răspuns că afacerile statului său nu mai permit ca majestatea sa a tuturor Rusiilor să meargă ici și colo pentru a se întruni în congrese. Dacă prietenii doresc acest lucru, Rusia are unde și cum să-i primească.

.....

Iar eu sînt și voi fi al domniei voastre ca un frate și rob, conaționalul dvs.

Iordache Lascaris Serdarul Peloponezianul¹

Acad. R.P.R., ms. grec. 918, f. 20—23v. Orig. grec.

150

6 septembrie 1823

Boierii arată domnului Moldovei că episcopul Gherasim al Romanului și postelnicul Andrei Milu nu au fost complici la jafurile și la omorîrea fiilor lui Ibraim aga și a altor turci, săvîrșite de eteriști la începutul răscoalei.

Pre înălțate doamne !

În opștescul divan a tuturor boierilor mari și mici adunați înaintea înălțimii tale și în de față aflate slăvirilor sale, Sânt-Ibraim nabi — divan —

¹ Alte știri în legătură cu celc arătate mai sus se găsesc în scrisoarea din 29 noiembrie 1822 a lui Iordache Lascaris către același. La 30 noiembrie I. Lascaris scrie și lui Gheorghe Leventiadis (— Leventis) despre jalbele pentru pagube pe care le primește Pini de la grecii din Moldova (Acad. R.P.R., ms. grec. 918, folio 46—50v., 65—67).

efendisi și baș-salahor Ahmet aga, povățuitoriul împărăteștilor oșteni de aice, cum și a domisale Meimiș aga, mumbașiriul trimis de pre înaltul vizir Bechir pașa, muhafis și Ibrail-valesi, s-au înfățișat dumnealui Ibraim aga ibrailian jăluind atît asupra preosfințitului arhiereu și al Romanului episcop chir Gherasim și a unui frate a preosfințicii sale Ivan (care n-au fost niciodată), cît și asupra dumnealui postelnic Andrii Milu, cum că atunci cînd la începutul anului 1821, neastîmpărare grecilor apostatați au vărsat nevinovatul sînge a aflaților aice pacinici musulmani, numiții pîrîți ar fi prins la Roman pre doi fii ai săi, Mustafa și Salih, pre carii și închizîndu-i pentru cîtva într-o bisărică, i-ar fi dat pre mîinile apostatilor ce i-au omorît, iar averile lor, cincisprăzăci mii lei, doi cai cu tacîmuri, doi părechi pistoale, o sabie, un cepraz de argint cu margianuri și alte lucruri, pîrîții, preosfinție sa și Ivan și postelnic Milul, le-ar fi luat împărțîndu-le între dinșii.

Pre a căroră averi, împliniri cerîndu-o acum, au înfătoșat și pre luminatul mahtup a pre înălțatului vezir Ali pașa cu cuprindire că cerînd trebuința a să rîndui pricina în cercetare și giudecata cadiului Ibrăilii, va fi havale acolo.

Noi nerăbdători de asămîne pricină care de ar fi adivărată și ar sta mistuită în sînul nației, di-a dreptul ar păta și ar jieni cinste și haractirul niamului și a țării moldovenesti, cu di-adinsul am intrat în ce mai pătrunzătoare cercetare a ei, avînd în socotință că dacă cumva să va dovedi urmată o acest fel de vinovată faptă de cătră pîrîți, cu totul neștiută de noi pîn'acum, sînguri cu toții să fim dovagii împotriva vinovăției lor, și să facem ca lucrare însăși să mărturisască înainte pre înaltului devlet că neamul moldovenesc cucernic în supunire sa cătră pre Înalta Poartă și umilit în ascultare poroncilor ei, nu cunoaște altă fericire decît a fi supt umbra ei, nici altă datorie decît a-i fi credincios. Și încă dacă nemărginită împărăteasca milostivire, atît de bogat vărsată asupra multora din cei mai vinovați apostatați greci, ar fi cuprins în iertările sale și pre această vinovăție, de s-ar dovedi urmată în socotință, am avea cu plecate rugăciuni să cerim ca vinovații pentru di-a purure să fie depărtați de la pămîntul nostru (patrie și maica lor) și să să șteargă diasupra lor numile de moldovan.

Deci, cu cugetele pline de această socotință, intrînd cu scumpătate în cercetare pricinii, întîi după pravelile locului, potrivite la acest act cu toate pravilele lumii, am cerut de la jăluitoriul dumnealui Ibraim aga să înfătoșeze dovezile ce pot încredința urmare aceștii fapte, mărturiile ce o pot dovedi de adivărată, sau sămnile ce pot să de în ivală vinovăție pîrîților. Și cît pentru Ivan sau Ioniță, fratile preosfințicii sale, pre care jăluitoriul pune între pîrîți, de vremi ce preosfinție sa nici are, nici au avut vreodată frate cu acest nume, s-au înțales că acesta vine din îngăimata știință ce însuși jăluitoriul au luat de a sa pricină. Iar de alte dovezi cu totul gol și fără arătare vreunui sămn din lucrurile ce zice că au avut fiei săi, dumnealui jăluitoriul n-au adus spre dovadă decît numai glasnica pîră întemeiată pre știință sa, știință însă cu totul

slabă, de vremi ce la ace tristă întâmplare, povățuit de mîna norocirii a nu să afla aice, n-au putut fi văzător a nici un fel de lucrare. Așadar, o acest fel de slabă pîră nu ne-au putut însufla nici pripus măcar. Și cu toate că pravilicește, cînd pîra este fără dovadă, pîritul nu să îndatorește a se dezvinovăți, dar într-această pricină, mișcați de iubire cinstii neamului nostru și pe pravățul de a da în ivală orice necuviință de s-ar afla, nu ne-am mărginit numai în slăbăciune dovezilor jăluitoriului, ci prin înadins cercetare a întâmplării crudului omor de acolo, silindu-ne a desloși adevărul, am îndatorit și pre preosfinție sa cu pîritul boier postelnic Andrii Milu piste hotărîre pravelilor a-și da îndreptările.

Deci din mărturisirile orășanilor de Roman, unite cu a dumnealui caminar Gheorghe Baldovin ce într-ace vreme era vameș la acel ținut, am aflat că atunce cînd crudul Ipsilant, șeful jacașilor rebclî au început pîrga grozăviilor în pămîntul nostru, pornind cete de apostafi pre la toati ținuturile, au trimis și la acel tîrg una în număr piste doizăci, supt povățuire arnăutului Hogioglu, ce de mai înainte cu casă năimită era șazător în Roman, carii uniți cu alți greci de acolo prilistiți prin taină de mai înainte întru nelegiuire acestui pas, toți fără veste, turbați într-a lor pornire, cu mîini într-armate înprotiva uimitei nevinovății, sămănind pretutindine groaza și spaima și cu ochi pînditori cercînd piste tot locul sufletele jărtvii lor, au aflat întii pre beșli aga de acolo cu doi neferi în casa isprăvniciei, pre care încungiurîndu-o și cătră cruzime armelor lor unind și vicleșugul cu o scrisoare ce înadins prin silă luasă de la bașbeșli-agasi din Eși poroncitoare cătră dinșii ca să de armile, fiindcă vine un mare trup de oaste și să nu să întimple vreo ră necuviință. Într-acest chip i-au amăgit a-i prinde, a-i dezbrăca de arme și de toate averile lor fără împrotivire și a-i închide la mănăstire Precista pre a căruia porțiță o au stricat ca să între, de vremi ce moldovanul igumen de acolo s-au pus în primejdie a să împrotivi pornirii lor, folosîndu-să înrăutățiții cu pilda acestora întru prindire și jăcuire altora. Deci, a doa zi supt cuvînt a-i duci la Eși, pornindu-i pîn' afară de tîrg în zor de zio, pre toți legați, și-au adăpat nelegiuții acolo mîrșava lor sate în nevinovatul singe a acestor nenorociți, iar dintre fiii jăluitoriului într-aceeași zi al călcării din Roman, unul, Salih, împreună și cu un alt neguțitor musulman, să afla la satul Cotul Vameșului, unde avc adunați cai de negoț ce cumpărasă după însuși mărturisire tuturor lăcuiitorilor de acolo. Și sara pre la doi ceasuri, venind și Mustafa de la Roman, înspăimîntat, și îndemnînd și pre ceielați să fugă înpreună, soarta ce ră i-au făcut a-și legăna hotărîre ca să rămie pîn'a doua zi.

Căci îndată atunce, lovindu-i fără veste zăci arnăuți trimiși de Hogioglu care știa acolo pre acei doi cu caii cumpărați, i-au prins pre tustrei, le-au luat armile, lucrurile, trii cai cu tacîmurile lor, și toți caii cei de negoț, iar pre dinșii legîndu-i și pornindu-i atunce noapte supt cuvînt că-i duc la Eși, i-au trecut alături cu tîrgul Romanul, fără a să abate printr-însul și pre drum din sus

de tîrg în mijlocul cîmpului le-au rîpit viața, unde a doa zi cu toții de opște le-au văzut trupurile.

Pre înălțate doamne ! După arătările a atîția marturi carii le-au dat și prin viu grai și în scris, nu ne-au rămas nici cel mai mic prepus de împărtășire într-această vinovăție a preosfinției sale și al pîrîtului boier Milu, căci nu numai nu au fost vreunul omorît la episcopie sau la casa numitului boier, dar nici închiși, nici prinși măcar acolo. Apoi și pîra jăluitoriului este cu totul osăbită de întimplare, ce prin atîța marturi s-au dovedit că au urmat. Întîi, că fiii săi n-au putut fi prinși de nimine spre a să închide și a să da în mîna rebelilor de vremi ce unul cu un alt neguțitor musulman de mai înainte să află la satul Cotul Vameșului și celalalt de sîne slobod au mers pre acolo ca să îndemne și pre cielalți să fugă. Al doile, că nici într-o bisărică n-au putut fi închiși de vremi ce apostatăi prinzîndu-i, nici s-au mai abătut prin tîrg. Al triile, că, caii cu tacîmurile, trii, iar nu doi precum jăluiește, cum și alte lucrări, lăcuitorii satului au văzut luați de cătră ucigași, și cine altul pute să-i ia afară de dînșii ? Și al patru-le, că de au și fost avut fiii săi capital de cincisprezăci mii lei, însă ei ave cai cumpărați pre carii i-au luat apostatăi ; și chiar de le și rămăsăși bani, încă, cine pute să între la împărțală cu acei ce să jărtve ca să rîpască ?

În adivăr, cine este să nu știe turbăciune cu care rebelii au început aice cruzime lor ? Pasul lor, procetit între dînșii de mai înainte, foarte mistuit, protecsuit și gătit de un domn apostat, totdeauna au fost mistuit despre moldoveni supt frică, ca nu cumva cu descoperire lui să li să facă sminteală. Și la izbucnire rebeliei lor, avînd a să teme de împotrivire aflaților aice musulmani și a norodului moldovenesc, pîn' la vîrtute, s-au silit pre otomani fără veste a-i năpusti și moldovenilor a le însufla uimire și groază, rădicîndu-să deasupra putinții lor. Cine-i să nu știe că nu mai era pentru moldoveni, atunce, grecul și arnăutul prietin sau slugă precum pacinica vreme îi lăsasă, ce trebuință ave într-armații înrăutățiți de agiutoriul goalelor mîini a raelilor pentru a să socoti amestecate, cînd mișcați de patima prăzii, pizmuia însuși ei mulțimei lor ? Cum pute să primască pre streinii lor la împărtășire jafului, ei carii fără cruțare prăda deopotrivă pre tot cel ce nu era grec apostat, și cînd o dezbrăcăciune a unui nenorocit leș era între dînșii o'ndestul de mare pricină de sfadă și bătălie ? Pre de altă parte preosfinția sa și pîrîtul boier postelnic Milu au dovedit că nu numai n-au purtat în cuget vreo plecare priincioasă aceștii vinovate împărecheri, dar încă împotriva ucigașului ei pravăț, precum mulți alți moldoveni asămîne și pîrîții cu groaza de a-și jărtvi și viața, au mîntuit zilile a trii musulmani din care doi: Husaim geambașul și Ibraim de la Bacău, noapte au năzuit la ocrotire preosfinției sale și unul din ținutul Romanului au alergat la pîrîtul boier Milu. În răutății însă rebeli, carii să giuca cu viața omenirii, scumpi de a ierta zilile acestor trii suflete, în multe răstîmpuri și-au umflat turbăciune pentru a-i zmulge din mîinile ce-i ocrote, încît protectorii lor alături cu primejdie

au cutezat în sfârșit cu rugămintele a-i cere de la însuși mâna ce ucigașă a crudului Ipsilanti și i-au ținut pînă cînd după vro doi luni porucinicul Stefan i-au pus întru toată întregime lor la picioarele pre înaltului vezir Iusuf pașa ce era la Ibrăila. Pentru care Ibraim, unul din acei trii de față, venind acum, acest fel au și mărturisit.

Întru acest chip dovedindu-să cursul pricinii și dezvăluindu-să nu numai nevinovăție și neîmpărtășire întru aceasta a preosfinției sale și a numitului boier Milu, dar încă și lucrare faptei cei bune la care i-au povățuit duhul cel de adivărat raie, duh tipărit în sufletul a tot dreptul moldovan, am mai venit și noi la știința ce nevătămată ce purure opștește am avut de nepătatul nume al preosfinției sale, căci în adivăr o covârșitoare mirare ne-au fost coprins auzind pripus în așa vinovate fapte pre acest bărbat care totdeauna înbrăcat cu haina celui mai cinstit haractir de triizăci de ani acum de pre scaunul arhieriei dă pildele faptei cei bune și întru a căruia mărturie strigă glasul cugetelor a toată opștie și însuși acelor streini. Dacă adivărații moldoveni învrednicesc numile de credincioși supuși a împărăției ce ne hrănește și dacă pre Înalta Poartă ne cinstește cu numile de rae, faptele dovedesc că preosfinție sa este din acia ce ne-au dat și ne dau încă, cu pilda, învățăturile bunii supuniri. Și cum să poate un așa bărbat diștept în simțirile sale să poticnească într-o faptă atît de mîrșavă? Cum să poate prisupune părtaș unui ucideri și unui cișlig sîngerat, acela care cu primejdia vieții au mijlocit mîntuire vieților și a căruia mîini totdeauna ferite de necumpătata iubire de avuție, slobode și gata a milui pîn' la vîrtute pre tot scăpătatul, purure au fost vrăjmașă mitărniceii? Dacă să poate pripune căzut în așa vinovăție acest bărbat caracterisit cu fapta ce bună și a căruia pași statornici pre căile bunii învățături și a moralului n-au lăsat urme decît numai pre drumul datorilor pămîntului nostru, apoi fără îndoială cel mai osmanliu moldovan trebuie să să deznădăjduiască de a-l mai fi chemat credincios supus. Și nu cu averile noastre, căci toate ele nu sînt decît triste rămășiți zmulte din risîpa turburării, ci cu însuși viața noastră a toată opștia închi-zăsluite, că nu este la știința noastră să fi avut nici ce mai mică împăr-tășire, nici la nelegiuita urmata vărsare de sînge, nici la vindire, nici la tristele averi a omorîților, nu numai preosfinție sa, care trimis de mitropolitul și de divanul țării s-au pus în primejdie în părțile de gios și la Galați, a sfătui norodul înprotiva acestui pas, cetindu-le și sinodiceasca carte ce s-au fost trimis, dar nici unul din adivărații credincioși moldoveni, mai vîrtos din aceia pre carii vrednicie lor îi rădică deasupra prostimii, căci prostime în adivăr adesăori nu cunoaște care îi sînt datorile și care-i drumul ce povățuie la a lor împlinire. Însă cu toate aceste, slavă celui pre înalt și slavă pre puternicului nostru împărat, căci măcar că înrăutățiți și fără haractir sînt prin toate națiile, dar norodul nostru necunoscînd altă fericire decît a fi supt buna ocrotire a pre Înaltei Porți pre a cărie priincioasă milostivire norociții noștri strămoși

s-au învrednicit a o tragi asupra acestui pământ, mulțime lui n-au simțit nici o clintire din statornica mergire pre cale datoriiilor sale.

Din împotrivă, pilde de împotrivire asupra acelor înrăutățiți, sîntem norociți a ave multe pentru care am și tras asupra noastră toată asprime cruzimii lor, căci cruzii neomeniți, pizmătareți de a afla în noi un norod nestrămutat din credința cătră stăpînul ce ne hrănește și neapropiet de prilestire neastîmpăratului lor duh, au întors asupra noastră fierul ce s-au tîmpit în amelitare lui cătră neamul stăpînitor, și turbați pentru că de la furie lor ne-am scăpat viața în hotară streine, rodul ostenelilor noastre și strămoșeștile averi l-au tras prin foc și prin pradă, încît [sîntem] datori streinilor, arși și jăfuiți acasă. De n-am simți vărsată asupra noastră milostivire pre-puternicului nostru împărat și a pre înaltului devlet, și sudornicile îngrijiri a înălțimii tale, nu ne-ar rămîne astăzi decît deznădăjduire de a-l mai aștepta de la mîna vremii vindecare ranii ce ne-au deschis. În sfîrșit, însuși jăluitoriul, dumnealui Ibraim aga, pătruns de acest adivăr, dovedind întru toată dezvăluire lui, au mărturisit înaintea slăvirilor sale seiz-Ibraim nabi divan-efendisi și baș-salahor Ahmet aga, oștinescului povățuitor și a dumisale Meimiș aga, mumbașiriului de Ibrăila și înaintea divanului a toată boierime, cum că singur cunoaște și adivereste că preosfinție sa și numitul boier Milu n-au putut fi nici într-un chip părtași aceștii vinovății de care i-au fost pîrît și că n-au putut fi amestecați nici la prindire fiilor săi, nici la închidire lor în vreo bisărică (lucru ce nu s-au făcut pentru aceștie nici de cătră apostăți), nici la omorul lor, nici la împărțire averii lor. Dar și-au mutat ceririle asupra pămîntului, supt cuvînt că de vremi ce fiii săi s-au omorît în pămîntul acesta, apoi cere ca pămîntul să-i plătiască pagubile. Care mutare de cerire este și ce de pre urmă dovadă din parte sa că fără nici o încredințare în știința sa au urmat această pîră, și că vroind numai a cîștiga aceia ce răbelii au răpit de la fiii săi, nu cruță nici ca cum dreptate pentru a să apuca de ori și cine.

Iar noi, după cuprindire sfintelor hatihumai [umuri] și fermanuri ce spre vecinice privileghiuri s-au învrednicit a dobîndi țara noastră de la fericitiți și purure vețuitorii în pomenire pre puternicii și milostivii împărății și după obiceiul ce s-au legiuuit prin ce de totdeauna urmare păzită din vremi uitate în învechime a să cerceta și a să giudeca aice pricinile întîmplătoare între musulmani și între împărăteștile raeli prin mijlocire lui divan-efensidi al domnului după vremi și a altor întîmplați agale otomani, fără să fi fost vreodată silită vreo raè a să strămuta de la locul său și a mergi pre aiure pentru asămine giudecăți. Întocmai urmînd, am cercetat cu ce mai scumpă pătrundire și înștiințînd înălțimii tale prin această a noastră plecată anafora, atît doveditul curs al pricinii, cît și ace, nici ca cum înpărtășire a preosfinției sale episcopului de Roman chir Gherasim, cît și a boierului postelnic Andrii Milul întru această fără nici temei pîrîtă vinovăție, facem rugămintea să să aducă de cătră înălțime ta

aceasta și la științele a pre înaltului devlet a pre înaltului vizir Ali pașa și a pre înaltului vizir Bechir pașa muhafis și Ibrail-valesi.

1823 septemvrie 6

A înălțimii tale cătră dumnezău rugător

Veniamin mitropolit Moldaviei,

Meletie episcop Hușului,

pre plecați slugi

.....
Dimitrie Sturza logofăt, Constandin Catargi logofăt, Vasile Roset hatman, Dimache [?] Donici vornic, Vasile Miclescu, Constandin Aslan vornic, Calimah vornic, Costache Cerchez hatman, Petrache Sturza vel postelnic ¹.

[Rezoluția:]

Io Ioan Sandu Sturza voevoda cu mila lui dumnezău domn țării Moldaviei.

Au fost cercetate pricinile arătate prin această obștească anafora și înainte domnii mele cu a tot sfatu în de față aflare slăvirilor sale seiz-Ibraim nabi-divan efendisi și baș-salahor Ahmet aga, povățuitoriul împărăteștilor oșteni de aice, cum și a dumisale Meimiș aga numbașiriul trimis de pre înaltul vizir Bechir pașa Ibrail muhafis. Și nu numai din dovezile adusă de la fața locului, nu numai din obșteasca știință, ci pentru cinstitul și nepătatul haractir a părîtului arhieru iubitoriului de Dumnezeu chir Gherasim al Romanului și pentru neamestecare la asămine pricini a împreună părîtului boier dumnealui post. Andrii Milul, dar și din mărturisire însuși a unui musulman Ibraim, unul dintre musulmanii scăpați de cătră părîți de la ace ucidere, s-au dovedit nu numai nevinovăție părîților, dar încă rîvnă și credință ce de rae pre care ei au arătat cu mîntuire a atîta suflete otomanicești de la pierzare rebeliei grecilor, prin care mîntuire ei nu s-au cruțat pre sine de a să împotrivi pornirii apostatilor și a să pune singuri în prim-jdie. Deci de această nevinovăție a lor, singur jăluitoarul Ibraim aga de față au mărturisit că este deplin încredințat și cum că singur cunoaște că pîrății n-au putut fi nici într-un chip părtași la asămine faptă de care i-au fost pîrît și că singur încredințază că n-au putut fi amestecați nici la prindire fiilor săi, nici la închidere lor în vreo bisărică, nici la omorul lor, nici la împărțire averii lor. Și în sfîrșit, jăluitoarul mărturisind că au făcut pornire aceștii jalobe numai după niște auziri, și tînguindu-să că s-au înșălat a le crede și au umblat cheltuire prin Țarigrad pentru a jălui, au căzut la rugăminte ca să i să dă ceva spre înturnare cheltuielilor sale, de care lucru milostivindu-ne domnie me, dar negăsind cu dreptul a îndatori la această pre persoanele pîrîte, de vreme ce s-au dovedit cu totul nevinovate, am poroncit

¹ Încă 12 semnături indescifrabile.

și i s-au dat ca o milă din vistirie domnii mele...¹ lei. Deci dovedindu-să lămurit pricina întocma precum să arată prin anafora aceasta, s-au întărit și cu a noastră domnească iscălitură și pecete.

Io Ioan Sturza voevod

Vel logofăt, procit.

Acad. R.P.R., doc. LXVI/66. Orig. rom. cu pecetea domnească aplicată în chinovar.

151

Craiova, 2 martie 1829

General adjutant baron Geismar intervine la general locot. Jeltuchin să se dea serdarului Panaiot Fochiano 30 000 piaștri pe care cîrmuirea Țării Romînești le datorează răposatului căminar Sava Fochiano din anul 1821.

Nr. 2215

Deplin împuternicitului prezident al divanurilor Prințipaturilor Moldaviei și Valachiei, domnului general leitnant și cavaler Jeltuchin.

Raportul general adjutantului baronului Geismar

Serdarul Panaiot Fochiano, care se află slujind în numărul volintirilor sîrbi, ne-a înaintat zilele acestea o jalbă prin care îmi cere să mijlocesc pentru a i se înapoia 30 000 piaștri turcești, pe care cîrmuirea valahă le datorează răposatului său frate, căminarului Sava Fochiano. Acestuia i-a fost încredințată, în anul 1821, înarmarea arrăuților pentru apărarea Bucureștilor, în vremea răzvrătirii lui Theodor Vladimirescu.

Cu aceasta, înaintînd în original cererea arătată, precum și zăpisul în copie aci alăturat, adeverit de către slujitorul consulatului rusc, eu rog prea plecat pe excelența voastră să dea dreptatea legiuită lui Panaiot Fochiano.

Consider ca o îndatorire a mea a adăoga la acestea că el, în cursul războiului din anul trecut, a slujit cu deosebire și cu rîvnă, comandînd, în cadrul corpului al 6-lea pedestri, asupra 120 volintiri, pe care i-a adunat și i-a înarmat pe a sa socoteală.

General adjutant, baron Geismar

[Rezoluție scrisă cu creionul în fruntea raportului:] A se cere procuro-
rului înștiințare pe ce temei...²

Nr. 967. 2 martie 1829, Craiova.

Arh. St. Buc., Administrative vechi, divanul săvîrșitor, dos. 504/1829, f. 1. Trad.
rom. cont. și copie rusă.

¹ Loc alb.

² Urmează un cuvînt indescifrabil.

A N E X A 1
la documentul nr. 151

Divanul judecătoresc
al Prințatului Valahiei
Anul 1800, febr. 9
nr. 97
București

Către cinstitul săvîrșitorul divan al acestui prințipat,
despărțirea întîiu.

Fîindcă exelenția sa d. deplin împuternicit prezident al divanurilor, cu predlojenia supt nr. 418 au trimis la acest divan spre cercetare și îndestulare pe temeiul pravililor pămîntului, jalba ce au dat Emanuil Xanthu, cerînd ca pentru o sumă de bani ce are să ia de la sârdarul Panait Fochianul, fratele și moștenitorul răposatului căminar Sava, cu zapisul acelu răposat, să se secfestrarisească lei treizeci de mii, ce zice că cere sârdarul Fochianul de la divan, cu cuvînt că ar fi țara datoare acea sumă către frate-său Sava căminarul.

De aceea, se pohtește cinstitul săvîrșitor divan să ne facă deslușire înscris, de are să ia în adevăr acel sârdar Fochianul niscareva bani de la țară pe obrazul răposatului fratelui său Sava căminarul, și cere acum de la divan: cîtă sumă, din ce vreme este acea datorie și cu ce document, ca să poată face acest divan cuvințioasa punere la cale la cererea ce face jăluitorul.

Bibescu... Gheorghe Filipescu, Dim. Ralet [?] Manolache
Arghiropol, Mihail Colțescu, Ștefan Băleanu [?] Nicolae Ghica.

Să se facă cunoscut presudstviei de către sârdarul Bobescu ce răspuns s-au făcut de către d. prezident în această pricină.

Să se facă știut, trimițîndu-se și copie răspunsului ce s-au trimis după vreme la d. prezident în pricina aceasta, de care divanul acesta nu are a sa știunți, pentru acești bani.

Arh. St. Buc., Administrative vechi, Divanul săvîrșitor, dos. 504/1829, f.8.

A N E X A 2
la documentul nr. 151

Divanul săvîrșitor al Valahiei
Despărțirea 2-lea
masa 1-ia
nr. 13.771
1830, fevr. 26

Cinstitului divan judecătoresc,

Prîimind divanul otnoșenia acelu divan de la 9 ale următorului supt no. 97, în pricina lui Emanuil Xanthul, carele pentru o sumă de bani ce ave să ia de la sârdaru Panait Fochianul, fratele și moștenitorul căminarului Savvii, cu zapis a celui răposat, care să se secfestrarisească lei 30 000 ce arată că cere sârdaru Fochianul de la divan, cu cuvînt că ar fi țara datoare către fratele Savva. Spre răspuns se face cunoscut cinstitului divan, că în pricina aceasta, dupe jalba ce au dat sârdaru Panait de la trecutul martie lt. 1829, ghinărariul adiutant și cavalier Gheismar și după otnoșenia ce au făcut exelenția sa, dcm-

nului deplin împuternicitului prezident al divanului răposat ghinăral Zaltuhin, după arătarea părintelui proin mitropolit al țării, Dionisie, i părintelui episcop Buzăului Gherasim, dumnealui dvornicu Mihail Manu i răposatului dvornicului Nicolae Golescu, dumnealui vel vistier și dumnealui dvornicu Alexandru Nenciulescu, au făcut acest divan către ex. sa raport, dupe care, spre mai bună pliroforie, se alăturează și copie, atît după raportul ce s-au făcut atunci, cît și după jalba numitului serdar i otnoșenia ghinăralului Gheismar, iar altă știință pentru acești bani n-are divanul.

Arh. St. Buc., Administrative vechi, Divanul săvîrșitor, doc. 504/1829, f. 9.

PARTEA A II-A

IZVOARE NARATIVE

EXPEDIȚIA DIN 1821 A LUI IPSILANTI IN PRICIPATELE DUNĂRENE de un Anonim

Memoriul ce se publică mai jos a fost scris în grecește de un anonim în 1821, pe când se afla în țară. F. M. Marshall a publicat textul grecesc, care se află la Muzeul Britanic din Londra, în revista ateniană Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος (Buletin al societății de istorie și etnologie din Grecia), vol. IX (1926), p. 363—510¹. Împreună cu traducerea română a acestui text, dăm și prefața lui Marshall.

EXPEDIȚIA DIN 1821 A LUI IPSILANTI ÎN PRINCIPATELE DUNĂRENE

Manuscris aflat în Muzeul Britanic

Manuscrisul care urmează și care se publică acum pentru prima dată poartă numărul Add. Ms. 35072 în colecția Muzeului Britanic și a fost dăruit în 1897 de sir Theodore Martin. Este legat cu alte manuscrise grecești, care se referă la revoluția greacă. Manuscrisul se afla printre hîrțile lui Thomas Gordon (1788—1841)² care a servit cu gradul de locotenent-general în armata greacă. În 1821, el se afla în Peloponez ca «șef al statului major» sub Ipsilanti. *Istoria revoluției grecești* a lui Gordon, care a fost publicată în 1832, se bazează pe experiența lui personală din timpul războiului.

În fruntea prezentei povestiri a campaniei din 1821 se află o prefață, care poartă data: Păduri, noiembrie. 1821, și care e semnată astfel: «Un patriot anonim». Un sat Păduri este trecut pe harta Țării Românești puțin mai spre nord-vest de Ploești și probabil acesta este locul amintit.

O mică bănuială poate să existe că manuscrisul de față este cel amintit de I. Filimon în opera sa *Manual istoric despre revoluția greacă* (Atena 1859), vol. II, p. X. Filimon spune: «Lucrarea lui Ducas nu s-a publicat aparte, fiindcă a fost cumpărată de Thomas Gordon cu 1 000 talira [piesă de cinci drahme] și contopită cu istoria greacă a acestuia. Dar, noi, văzînd-o în manuscris, am luat o copie».

¹ Redacția acestui *Buletin* face următoarea precizare: «Domnul Marshall a pregătit editarea acestui text și traducerea engleză. A permis totuși direcției acestui *Buletin* să prezinte aici, înaintea apariției ediției sale, textul grecesc.»

² Informațiile mele cu privire la Gordon sînt extrase din *Dictionary of National Biography* (nota lui Marshall).

O comparație a istorisirii de față cu textul Istoriei lui Gordon arată că Filimon avea întrucîtva dreptate cînd spunea că a fost contopită cu aceasta. Se poate vedea că o mare parte a acestei istorisiri a fost utilizată și că Gordon a atenuat totodată tonul pătimaș împotriva lui Ipsilanti, care este motivul principal al prezentei istorisiri. Cît despre Filimon, deși primise o copie a acestui manuscris, totuși a utilizat-o foarte puțin în istoria sa. Cititorii acestei istorisiri nu vor întîrzia să ghicească cauza acestei omisiuni, întrucît partea operei lui Filimon, care se ocupă de istoria anului 1821, diferă puțin de o apologie a lui Ipsilanti.

Nu știu ce motive avea Filimon ca să atribuie lui Ducas această istorisire. Sînt de părere că această atribuire nu este probabilă din cauza stilului povestirii, deși este clar că opera se datorește unui devotat însoțitor al aceluia comandant. Dacă identificarea localității Păduri este exactă, atunci nu se poate presupune că autorul este Ducas, fiindcă nu e probabil ca el să se fi aflat în centrul Țării Românești într-un interval de timp așa de scurt, după reprimarea răscoalei.

Istorisirea de față, oricare ar fi ultima părere asupra valorii ei, pare să fie, ca document istoric, cea mai completă expunere contemporană a expediției lui Ipsilanti. Filimon, după cercetări atente, crede că arhiva lui Ipsilanti s-a pierdut.

Două sînt principalele caracteristici ale acestei istorisiri: ura și disprețul din tot sufletul împotriva lui Ipsilanti, și deosebita importanță acordată evenimentelor acestei expediții în care Constantin Ducas a jucat un rol. El este prezentat drept cel mai activ și cel mai capabil conducător al nefericitei expediții, cu toate că vrednicia lui a fost anihilată de incapacitatea generalisimului.

Autorul pretinde că scrie în mod nepărtinitor (*sine ira et studio*), dar dacă judecăm după stilul expunerii, este greu să admitem că această pretenție este pe deplin întemeiată; a suferit foarte mult și suferințele lui sînt încă proaspete. Prea puțin are de spus despre faptele interne care au dus la răscoală, deși condamnă felul cum Eteria a întreprins acțiunile sale, și în mod sigur nu crede că aventura lui Ipsilanti era cunoscută de Capodistria. Deși amănuntele militare ale expediției nu sînt de mare interes, totuși se poate spune că desfășurarea evenimentelor este clar înfățișată, pe cît o permiteau lipsa unui scop precis și a unei unități de vederi în conducerea superioară. Din păcate lipsa de înțelegere între căpetenii se vede peste tot. Se pare că autorul posedă multe informații necunoscute și că și-a dat toată osteneala ca să le completeze prin cercetări.

Nimeni probabil nu va socoti că autorul are un stil bun. Pamfletele lui împotriva lui Ipsilanti se aproprie de vorbirea vulgară. Totuși, uneori se înalță la un fel de elocvență crudă, de pildă cînd este apărut Ducas de învinuirile lui Ipsilanti și cînd descrie rezistența vitează de la Sculeni și sfîrșitul eroic al lui Iordache Olimpiotul. Iordache este prezentat fără îndoială ca cel mai hotărît și cel mai patriot dintre toți conducătorii. Devotamentul lui față de Ipsilanti rămîne pînă la sfîrșit neclintit și nici o ceartă din cele frecvente

între ofițeri, carc întunecă această expediție, nu-l privește. Scrisul este neglijent și greu de citit, iar prima pagină devine și mai greu lizibilă din cauza că rneala este serios ștearsă. Cred că copierea în genere este exactă, deși nu sînt pe deplin convins despre unele cuvinte.

Pe marginea textului se află note explicative, de multe ori ilizibile. În general, cînd am reușit să le descifrez, le-am introdus în text, între paranteze; iar cînd n-am reușit să le descifrez în mod sigur, le-am omis. Nu mi se pare că astfel de omisiuni influențează serios istorisirea.

N-am reușit să identific unele numiri de localități. Sublinierile din traducere arată că transcrierea numelui nu este sigură. Pentru ortografia numelor de localități, pe care am reușit să le identific, am urmat *Uebersichts Karte von Rumännen*, editată în 1921 de Institutul geografo-militar din Viena. Sînt și excepții, cînd e vorba de localități cunoscute ca București și Iași și încă cîteva localități, pe care le-am găsit în alte hărți.

F. Marshall

MANUSCRISUL

Bărbați greci, toți care astăzi formați adunarea nobilă a neamului nostru, să nu credeți că prezenta mea lucrare a fost scrisă cu vreo patimă. Nu, jur în fața voastră! Suferințele cele multe ale grecilor și greșelile ireparabile ale lui Ipsilanti au silit condeiul meu cel iubitor de adevăr să spună cîte lucruri am văzut cu ochii mei, și cîte lucruri adevărate am auzit de la diferiți bărbați într-adevăr iubitori de patrie și care au luat parte activă în timpul evenimentelor. Citirea voastră atentă, informațiile ce ați primit de la diferite persoane venite de acolo, toate acestea nu vor putea să vă silească să nu fiți imparțiali și să mă condamnați că în zadar mi-am consumat puterea într-o descriere mincinoasă. Mulți dintre conaționalii noștri, care, din nefericire, au fost ofițeri sub conducerea lui Ipsilanti, se vor supăra poate pentru expunerea adevărată a faptelor lor. Le veți spune însă că aceasta este datoria unui adevărat istoric și că n-au decît să-și prezinte apărarea dreaptă în fața slăvitci voastre adunări, unde se va face dreapta lor spulberare. Iar eu, dacă am spus ceva mai mult decît adevărul, îndată mă voi prezenta acolo și voi face cunoscut numele meu, spre a fi condamnat.

22 noiembrie 1821, Păduri

Sănătate și tărie!
Un patriot anonim

SUBIECTUL

Azi toată lumca știe că în urmă cu cîtiva ani s-a constituit o societate, bazată pe un legămînt sfînt întărit prin jurămînt, care avea drept scop eliberarea Greciei. Această faptă era într-adevăr grea, dar s-ar fi putut realiza,

dacă emisarii, care din nefericire au fost numiți, n-ar fi fost niște oameni blestemați și dușmani ai neamului și n-ar fi abuzat și lucrat pentru propriile lor interese, și nu s-ar fi abătut de la datoriile lor sfinte, introducând în această societate nu niște bărbați, de la care ar putea să primească atât sfaturi trebuincioase, cât și sume mari de bani, ci, vai ! niște proști și derictori de cîștiguri necinstite. Aceștia ca să-și ajungă scopurile lor nelegiuite și să cheltuiască contribuțiile concetățenilor săraci, în patimile lor muieresti, au plecat în diferitele părți ale Europei și mai ales la neamul iubitor de greci al rușilor. Aducînd semnăturile false ale fruntașilor neamului și ale « Onoratei conduceri » — vai nenorocire —, au găsit, sub acest pretext, un bărbat, care să fie de acord cu ei, dar care era mai doritor de cîștiguri nelegiuite decît dînsii, pe domnul nostru Ipsilanti, căruia i-au dat titlul de episcop general (generalisim) al onoratei conduceri și al slăvitului neam.

Apoi aceștia cutreierau diferite orașe și state pentru cîștigurile lor nelegiuite și arătau corespondența lor cu episcopul general și apoi îi scriau acestuia tot ce dorea sufletul său vanitos și mai ales că organizarea Eteriei s-a împămîntenit nu numai în toată Grecia, ci și în Serbia și în toată Bulgaria, și că toți sînt pregătiți să ia armele, îndată ce se va arăta excelența sa în țările românești. Primind aceste știri, Ipsilanti trimite în Moldova pe domnul Lasanis, să cerceteze lucrurile de acolo. Acesta fiind un tînăr vanitos, scria în fiecare zi că totul este pregătit și că este mare nevoie să se treacă la fapte. Din nefericire a fost înșelat și bunul patriot, domnitorul de atunci al Moldovei, M. Suțu. La 10 februarie a pornit spre Chișinău Constantin Ducas, împreună cu Orfanos, să informeze pe excelența sa despre starea lucrurilor din Moldova și Țara Românească. Cînd au ajuns acolo, și au discutat cu dînsul despre diferite lucruri, i-au spus că nu există nici o activitate pentru pregătirea soldaților; atunci prințul le-a răspuns să se întoarcă de îndată, fiindcă și el va pleca a doua zi spre Iași. Ipsilanti eliberează pe Lasanis de însărcinarea ce îi dăduse, și o încredințează lui Ducas și Orfanos, cu o scrisoare autografă către conducătorii de acolo, să urmeze ordinele celor sus pomeniți. De asemenea trimite și o altă scrisoare către bunul domnitor, în care îi scria că el pleacă la Laybach. Sus-numiții, după ce au primit ultimele porunci de la episcopul general, s-au întors la Iași, la 19 februarie. După ce au pregătit cîți soldați au putut, la 21, seara, s-au adunat toți șefii la căsuța lui Ducas, unde, sub jurămint scris, li s-a comunicat ultimul secret, anume, că a doua zi avea să vină generalisimul nostru și că era nevoie, potrivit ordinului primit de la Chișinău să plece Orfanos cu 200 călăreți la Sculeni pentru a-l întîmpina. S-a aprobat să plece și tufecibașa Vasilie. În aceeași seară, făcîndu-se o catagrafie a numărului soldaților fiecărei căpetenii, numărul abia a atins 800, și partea cea mai mare era sub conducerea lui Ducas; acești soldați au fost pregătiți, după întoarcerea lui de la Chișinău, cu toate că abia la 17 ianuarie al acestui an a intrat în Eterie, iar bunii

frați și apostoli îl socoteau un partizan înfocat al turcilor. La 22 februarie pe la ora jumătate din noapte, a intrat în Iași și bunul nostru Ipsilanti. După două ore de la sosirea lui, s-a întâlnit cu M. Suțu vodă, în casa boierului postelnic (Iac. Rizo). Pe la ora 9 Ipsilanti s-a întors acasă, însoțit fiind de Ducas și Orfanos și îndată a chemat pe egumenul și eforul de la Trei Ierarhi, căruia i-a dat să tipărească proclamațiile sale. Din proclamația lui Ipsilanti era ușor să judece cineva spiritul acestui om și incapacitatea lui de a lua asupra-și o astfel de povară, fiindcă a vrut prin înșelăciune să îndemne poporul la răscoală și nu arătând adevărul despre Eterie; spunând despre Eterie că o putere mare va apăra drepturile noastre, în loc ca prin această afirmație neamul să tragă folos, dimpotrivă a fost distrus, și dacă buna și iubitoarea de oameni Rusie ar fi avut intenția și plăcerea să ne ajute, nici odată n-ar fi putut s-o facă din moment ce domnul nostru Ipsilanti a scris acest lucru în proclamațiile lui, care au fost trimise nu numai în întreagă Europă, dar și sultanului însuși. Judecînd drept, Rusia ar fi fost condamnată de întreaga Europă, fiindcă acela care purta numele de epitrop general era din nefericire o persoană însemnată pe lângă majestatea sa și a ieșit din hotarele Rusiei. Deci domnul Ipsilanti cu această înșelăciune, în loc să aducă folos scopului urmărit, a adus pagubă însemnată, cum veți afla din cele ce urmează.

Îndată ce Ipsilanti a sosit la Iași, primul lucru pe care l-a făcut a fost să ia cu forța averea lui Andrei Pavlu, silindu-l atît pe el cît și pe fiii lui adoptivi, sub diferite amenințări, să dea tot ce li s-a poruncit. Această faptă neomenoasă, a speriat pe toată lumea și a răcit zelul fiecăruia, nu numai al celor care locuiau în Moldova, ci și al celor îndepărtați, care, de îndată ce au aflat de întîmplarea lui Andrei Pavlu, au trecut în Austria. Iată bărbați, principiile bunului nostru Ipsilanti, care căuta mai degrabă să se bucure de bogății, decît să contribuie la eliberarea nenorocitului nostru neam, căci neapărata lui datorie era, ca de îndată ce a sosit în Moldova, să pornească în Țara Românească, unde să-și așeze tabăra; acolo ar fi găsit un corp de armată mai mare, și pe toți boierii de acolo ca să se consulte cu ei, ce anume era de făcut, și mai ales să pună un impozit pe toată populația, fără deosebire, odată ce contribuțiile de mai înainte nu se mai încasau. Bunul nostru Ipsilanti nu s-a gîndit că este necesar să scrie bunului și vrednicului căpitan Iordache ca pînă ce excelența sa să ajungă acolo să închidă toate trecerile spre Transilvania și să execute cele spuse, ci ședea la Iași și făcea avansări (cu primul său ordin de zi), înaintînd pe unii la gradul de căpitan (hiliarh) și pe alții la gradul de maior (tagmatarh), care nu erau vrednici de astfel de grade și nu aveau nici o pregătire militară. Aceste grade cred că trebuiau să fie date atunci, cînd cineva le-ar fi obținut pe baza propriului său merit, fiindcă în felul acesta ar fi îndemnat pe fiecare să-și îndeplinească datoriile, și astfel s-ar fi potolit vanitatea bunilor noștri șefi, iar mulți care aveau merite pentru gradul de hiliarh n-ar fi rămas simpli soldați. Domnul Ipsilanti era dator să

primească negreșit pe toți tinerii fii de boicri, să ordone de asemenea ca toți vânătorii și plăieșii moldoveni să ia armele pentru eliberarea patriei lor și să formeze diferite companii de nobili moldoveni; în felul acesta ar fi întocmit îndată, cu siguranță, un corp de cel puțin 20 000 oameni, și moldovenii nu s-ar fi arătat potrivnici încercărilor grecești¹. Deci Ipsilanti, după ce nu face nimic din toate acestea, șade fără nici un folos 9 zile la Iași și aduce mulțumiri soldaților pentru purtarea lor, și abia după 9 zile pornește fără tunuri, fără praf de pușcă și provizii. După 8 zile de la plecarea lui din Iași ajunge la Focșani, unde găsește pe căpitanul Caravia și pe căpitanul Anastasie Arghirocastritis cu două sute de oameni: români, albanezi, bulgari și greci... Dar să trec sub tăcere, ca să nu vă întristez mult, toate prădăciunile ce s-au făcut pe drum de soldații tuturor șefilor, și mai ales ai lui Kolocotronis și Naum. Sosind la Focșani, îndată avansează pe căpitanul Caravia la gradul de maior și pe Kolocotronis și Anastasie la gradul de căpitani (îmi este imposibil să descriu și toate celelalte lucruri care au avut loc). Aceștia din urmă, aflând aceasta s-au supărat; Kolocotronis s-a făcut bolnav, iar Anastasie printr-un răvaș s-a plîns lui Lasanis, Orfanos și Ducas, spunîndu-le ritos că nu poate să intre în batalionul unui astfel de «puști». Cei amintiți au cerut lui Ipsilanti să-i concedieze din aceste posturi, deoarece se vor produce mari certuri și invidii. Excelența sa însă l-a lăsat pe Kolocotronis ca simplu căpitan, iar bietului Anastasie i-a poruncit să fie neapărat sub maiorul Caravia, și astfel s-a și făcut, în urma intervenției unui prieten al lui Anastasie. Și la Focșani armata cea numeroasă de aproximativ 1 000 oameni s-a odihnit timp de 9 zile, fără nici un folos; abia în a 9-a zi Ipsilanti a convocat consiliul său de război, alcătuit din toți șefii, să se consfătuiască pentru viitoarea expediție, avînd în față și o mulțime de hărți generale și speciale. Atunci maiorul Caravia a propus, ca un perfect cunoscător în ale războiului și om cu experiență, să urmeze drumul prin munți, ca să coboare la Tîrgoviște, zicînd către ceilalți șefi: «îl vedeți pe acesta, arătînd pe generalisimul, — acesta este singurul lucru scump al neamului și este nevoie să pornim cu armata prin munți». Atunci maiorul Ducas, care din nefericire fusese numit comandant al avangărzii, a propus să se urmeze drumul drept prin Rîmnice și Buzău, și de acolo spre București, susținînd că dacă ar apuca drumul prin munți, ar avea de suferit o dublă pagubă: în primul rînd dușmanul cuprins de frică ne-ar socoti slabi și în al doilea rînd s-ar răci entuziasmul soldaților, care ar socoti drept mincinoase lăudăroșeniile noastre și ale conducătorului nostru. Astfel a învins părerea lui Ducas, și îndată acesta primește ordin să înainteze spre Rîmnice și Buzău, unde urma să aștepte un al doilea ordin. Deci a doua zi Ducas pornește cu avangarda lui direct spre Rîmnice, trimițînd pe trei din ofițerii lui ca avangardă în aripa lui stîngă, cu poruncă să înainteze

¹ Aceasta era și propunerea lui Ducas către respectoasa conducere, 29 ian. 1821.

pînă la două ore depărtare de Brăila și apoi să se îndrepte spre Buzău, cu scopul să cerceteze mișcările și intențiile dușmanului. În aceeași zi, Ducas a ajuns la Rîmnic, iar a doua zi la Buzău, unde a primit ordin să aștepte acolo, pînă cînd va sosi și excelența sa. Generalisimul a ajuns la 16 martie la Buzău, speriat de o neașteptată întîmplare, ce a avut loc lîngă Buzău. Soldații, văzînd de departe o cireadă de boi, au crezut că este dușmanul, și dorind, nenorociții, să ia poziție de luptă, cer «*μουσιτσιούκ*» [muniții?]; dar domnul Ioan Kolocotronis, care din nefericire fusese orînduit să însoțească praful de pușcă, îndată ce a auzit că este vorba de dușman, a apucat drumul care trecea prin munți iar domnul nostru Ipsilanti, care niciodată nu s-a gîndit să aprovizioneze pe soldați cu muniții, a socotit, se vede, această expediție drept o plimbare la București, ca pe timpul domniei tatălui său. Aceste două întîmplări, au silit pe de o parte pe nefericiții soldați să urmeze pe cei dintîi, iar pe Ipsilanti să urmeze drumul prin munți spre Ploești. După ce Ipsilanti s-a sfătuit îndelung cu Ducas și l-a întrebat ce anume era de făcut și ce vești sigure avea despre dușmani, îndată a dat poruncă să se formeze o ariergardă, fiindcă și excelența sa va urma drumul prin Fefelci. Ducas n-a vrut cu nici un chip, zicînd: «*Excelență, acum cînd turcii sînt speriați și ascunși în cetăți, este nevoie să ne arătăm viteji și dacă e cu putință să pornim direct spre București*». Totul a fost în zadar, motivîndu-se că sînt așteptați de căpitanul Iordache la Mizil și de acolo pot să urmeze drumul spre București. Pornind spre Mizil, întîlnesc în drum pe căpitan Iordache, Ghencea aga și Delibașa Mihali cu aproximativ 200 buni soldați, care după ce l-au primit pe Ipsilanti, au pornit spre Mizil. Părăsind restul armatei, Ipsilanti vine la Fefelci și a doua zi sosește la Mizil cu cei doi frați ai săi, cu Cantacuzino și cu ceilalți. După ce s-au odihnit două zile acolo, pornesc spre Ploești; aici au stat fără folos aproape 10 zile, sub pretext că domnul Ioan Nicolopulos (membru al Eforiei) i-a spus că Tudor a luat hotărîrea să ucidă pe excelența sa, și că este nevoie mai întîi să se unească aceștia și apoi să pornească spre București. În timpul șederii lui la Ploești a hotărît să facă o inspecție soldaților (a doua zi după sosirea lui) și întîi a inspectat regimentul II al lui Ducas la Bucov, unde a găsit un număr de 813 soldați. După masă a inspectat regimentul I al lui Caravia, batalionul lui Kolocotronis și batalionul lui Griparis. Maiorul Caravia împreună cu căpitanul Anastasie aveau circa 300 oameni, Kolocotronis 50 și Griparis 40. Soldații lor nici nu puteau fi comparați cu soldații lui Ducas, care toți erau bine înarmați, deoarece Ducas cheltuise nu numai suma mică de bani ce primise din casa Eforiei dar din dorința de a avea o armată bună, cheltuise și mica lui avere. Într-adevăr, soldații din regimentul II făceau cinste șefului lor și Ipsilanti a adus mulțumiri lui Ducas. Cîteva zile după ce avu loc inspecția soldaților, Ipsilanti convocă un consiliu de război ca să discute expediția ce urma să aibă loc; la acest consiliu nu luă parte Ducas, fiindcă se certase cu Cantacuzino și cu Gheorghe Ipsilanti

din cauza lui Caravia. S-a hotărât să se pornească spre Tîrgoviște, unde a și plecat căpitanul Griparis și colonelul Tzauoglu pentru pregătirea proviziilor. Ducas, aflînd de hotărîrea luată, se supără, spunînd către comandantul unității sale, N. Ipsilanti, singurul care făcea cinste familiei Ipsilanti, atît prin virtuțile sale sufletești cît și prin vrednicia lui, că el nu va urma acest drum, deoarece este rușine să ne temem de un român noi care purtăm arme și sîntem hotărîți să murim cu cinste pentru libertatea patriei noastre chiar în fața unui dușman mai numeros. Auzind aceasta bunul comandant al unității socoti de cuviință să plece la Ploești, ca să supună episcopului general această părere, pe care întrucîtva o aprobase generalisimul, și îndată a fost trimis ordin după Ducas să vină la Ploești. Potrivit ordinului trimis, Ducas veni la Ploești și după ce au discutat mai mult timp, în sfîrșit s-a hotărît să ia drumul spre București. Îndată se dă ordin ca Ducas să pornească cu avangarda lui și cu comandantul unității, N. Ipsilanti, spre Pasches [?] și să aștepte acolo întreagă armata. După două zile ajunge acolo și generalisimul care dă îndată lui Ducas poruncile necesare să plece la Colentina și să aștepte acolo un al doilea ordin al lui. Nu pot să descriu entuziasmul populației Bucureștilor, cînd au văzut pe Ducas intrînd în Colentina; toți au strigat «ura, ura!»... Ipsilanti sosește la 28 în Colentina, îndată dă ordin lui Ducas să intre în București și să meargă cu paza lui obișnuită pînă la casa vistierului Bărbuceanu [Văcărescu]. Îndată toți șefii au venit să se închine episcopului general, precum și cei patru boieri mari, care rămaseră pînă atunci, adică vistierul Alecu Filipescu, vornicul Băleanu, vornicul Văcărescu și vornicul Slătineanu. Împreună cu ei au venit mitropolitul și încă trei boieri mai mici. Slugerul Tudor n-a binevoit să vină să cunoască pe generalisimul, ci stătea închis în casa Brîncovenesei cu trei mii panduri, 3 tunuri și cu munițiile necesare. Ah! bărbaților greci, ce întristare simte sufletul meu să văd un simplu român să aibă spirit de răzvrătire și să fie tare prevăzător, în timp ce bunul nostru generalisim și toți ceilalți șefi să nu simtă lipsa mare a prafului de pușcă, cel mai necesar lucru. Domnul Tudor abia în a șaptea zi hotărî să se ducă la Ipsilanti, după ce a cerut mai întîi să i se trimită ca chezaș pe bimbașa Sava, pentru o eventuală ucidere a lui. I s-a trimis cel amintit, și după ce îl primi plecă la Ipsilanti împreună cu prea sfințitul [episcop] de Argeș. Aflînd aceasta Ducas de la domnul Ioan Scufas, îndată pregătește cîteva sute din cei mai buni soldați ai avangărzii și pleacă la Colentina, cu hotărîrea să atace pe Tudor. Intrînd în cabinetul lui Ipsilanti, i-a spus acestuia scopul lui și a primit răspunsul în cîteva cuvinte că nu trebuie să se amestece acolo, unde nu primește ordin. Atunci Ducas i-a spus că este mare nevoie să se îndeplinească planul său și adăugă că nu o face cu un scop anumit, ci pentru reușita scopului comun și pentru securitatea prințului. Atunci Ipsilanti îi spune: «bine frate, dar pierdem pe Sava, care a fost dat drept zălog lui Tudor». «Cu atît mai bine, fiindcă scăpăm de doi mari suspecti». În sfîrșit răspunde

lui Ducas că speră să-i câștige pe amândoi și ca el să se întoarcă la cazarmă cu soldații lui. Tudor discută cu bunul nostru Ipsilanti diferite lucruri despre cele ce urmau să se facă. Din răspunsurile date de Ipsilanti, Tudor și-a dat seama că generalisimul nu este vrednic de această expediție. A doua zi pe la ora 6 noapte, mai mult ca să-l încerce pe Ipsilanti, îl înștiințează că 4 000 turci vin împotriva excelenței sale și să ia măsurile necesare. Îndată excelența sa a înștiințat pe toți șefii lui să se pregătească de atac, și la cel mai mic zgomot să se repeadă la Colentina. Șefii primind acest ordin au rămas uimiți, necunoscînd motivul. Ei s-au adunat îndată la căpitanul Iordache, și discutînd despre aceasta, s-a aprobat din partea tuturor ca Ducas, fiind cu avangarda, să scrie un răvaș generalisimului. Ceea ce s-a și făcut. Iată întocmai cuprinsul răvașului și răspunsul, pe care le-am văzut cu ochii mei la Brașov. «Excelență! este datoria neapărată a generalisimului să comunice tuturor ofițerilor săi și mai ales comandantului avangărzii, locul unde se află dușmanul, ca să trimită pe cei mai buni din avangarda lui să cerceteze mișcările dușmanului și dacă este nevoie să încerce și o mică ciocnire, și să nu se repeadă orbește la Colentina. Acestea sînt datoriile războiului». Iată răspunsul dat de Cantacuzino, după ordinul primit: «Maiorule Ducas! Nu este nevoie să amintiți generalisimului care sînt datoriile lui, fiindcă excelența sa le cunoaște, dar d-ta și celelalte căpetenii, potrivit ordinului dat, să fiți gata».

Iată, bărbaților greci, vitejia bunului nostru generalisim și faptele lui războinice, care au slăbit entuziasmul poporului. Îndată fiecare a început să deplîngă neamul nostru și să prevadă stingerea lui inevitabilă. Bunul nostru conducător avea mijloacele să treacă Dunărea, fără vărsare de sînge, și sub nici un cuvînt, pe baza unor motive lipsite de judecată n-a vrut să cedeze la cererile bunilor săi ofițeri. Această acțiune trebuia neapărat s-o facă pentru două motive, întîi că dușmanii speriați nu cunoșteau încă Eteria noastră și socoteau pe de o parte această răscoală ca o operă a Rusiei, și pe de altă parte trecînd Dunărea, îndată s-ar fi răsculat întreaga Bulgarie și astfel am fi avut o armată într-adevăr puternică, și datorită nepregătirii turcilor, am fi avut și victorii. Dacă am fi trecut Dunărea, desigur și Serbia ne-ar fi ajutat, iar în caz că nu s-ar fi făcut nimic, atunci am fi avut o moarte glorioasă, demnă de scopul pentru care ne-am răsculat. Dar bunul nostru conducător, ca să dovedească și mai mult lașitatea lui, dă ordin să pornească armata spre Tîrgoviște, prin Cornățel, unde avea să se gîndească ce va urma. Ajungînd acolo, crezu că se afla la Atena și la Termopile, și îndată proclamă «scara sfîntă» cu o gardă de ierolohiți, fără ca altcineva să aibă dreptul s-o treacă, afară de el și de cei doi frați ai lui. Acolo deci se făcu nevăzut și inaccesibil, iar dacă vreodată ieșea, era însoțit de vreo cîteva sute de soldați. Perdelele ferestrelor erau totdeauna trase, fiindcă se temea să nu fie ucis. În astfel de împrejurări, șefii trebuie să fie foarte afabili și accesibili și în fiecare zi să fie cu soldații, inspectînd cînd pe călărași, cînd pe infanteriști și mai ales

să nu se ocupe de fleacuri, ci să caute cu orice chip să găsească praf de pușcă, de care era foarte mare lipsă. Dacă dînsul își cunoștea slăbiciunea, trebuia să-și aleagă măcar consilieri respectabili, care să-i spună deschis adevărul și greșelile lui. Excelența sa însă era înconjurată de o mulțime de adjutanți și de miniștri tineri, care erau buni de profesori și învățători, sau de secretari pe la diferite case comerciale, buni ca să-i lingusească patimile. Cîți au fost buni patrioți și cu judecată dreaptă au fost îndepărtați, sub motiv că excelența sa are nevoie de militari și de oameni războinici. Totdeauna în timpul mesei avea muzică românească pentru înveselire. Într-adevăr este curioasă această hotărîre retrogradă de a ocupa numai orașul Tîrgoviște, pe care a și început să-l întărească cu șanțuri, pentru că la nevoie să se bată acolo cu dușmanul, care trebuia să vină neapărat, deoarece românii nemulțumiți de prădăciunile zilnice ale eteriștilor aveau să ceară ajutorul sultanului și să aducă pe turci pe pămîntul lor. După ce au sosit și celelalte căpetenii la Tîrgoviște (la 7 aprilie), generalisimul a convocat un consiliu și a hotărît ca bunul căpitan Iordache împreună cu Farmache să plece la Pitești, iar Ducas la Ploiești, și fiecare din ei să ia, la locul arătat, poziție de atac. Iar pe prețiosul Caravia, ca pe cel mai vrednic și mai credincios, l-a oprit pe lîngă el, i-a dat cele patru tunuri și puținul praf de pușcă și l-a numit guvernator al orașului și supraveghetor la pregătirea șanțurilor, însărcinare pe care trebuia s-o dea într-adevăr la unul din oamenii săi. Iordache și Ducas, potrivit ordinelor primite, au plecat fiecare la locul său, să ocupe pozițiile de război. Acest plan era într-adevăr foarte frumos și laude se cuveaneau șefului, care îl concepușe, fiindcă întări bine aripile, la eventualitatea unui atac al dușmanului; și așa de aproape era o aripă de cealaltă, încît, dacă lașii dușmani ar fi fost puțin mai deștepți, niciodată n-am fi avut comunicația liberă. În Tîrgoviște și-a pus toată silința să pregătească după regulile tacticei batalionul sacru și să întărească orașul numai cu simple șanțuri. Lipsa de plumb, de care suferea armata grecă, a fost remediată prin dezvelirea acoperișului mitropoliei. Cît despre praful de pușcă, în tot timpul cît a stat în Tîrgoviște, cu toate că Austria era în vecinătate, n-a reușit nimic. Despre provizii seria lui Ducas ca să aibă grijă de întreaga armată. Toată puterea generalisimului era domnul Caravia. Acesta a fost însărcinat să înzestreze numeroasa artilerie cu toate cele necesare și să pregătească obuzele necesare. Toate acestea au făcut pe domnul nostru Caravia peste măsură de trufaș, încît declară pe față că el va fi cel dintîi, care va încorona pe Ipsilanti ca rege la Grecia. În fiecare zi însuși Caravia și Kolocotronis trimiteau diferite patruli să jefuiască pe unul sau pe altul, și deși de multe ori aceste lucruri au fost aduse la cunoștința șefului, totuși niciodată n-a vrut să fie crud și drept, și să pedepsească nu numai pe aceștia, dar și pe alți conducători, care socoteau această expediție potrivită pentru îmbogățirea lor. Iată scopul vitejiei noastre răscoale ! Bărbați greci, iată concepțiile acelora, care, din nefericire, se numesc greci. Vai de

nenorocitul nostru neam, care spera de la aceștia eliberarea sa. Pe de altă parte bunul nostru Ipsilanti, aflînd că la mănăstirea Mărgineni se aflau diferite lucruri de valoare, trimite pe Mavros și pe Lemonis, care deschizînd toate lăzile, fără voia proprietarilor, întocmesc o listă a lucrurilor, pe care o prezintă generalisimului. Aceasta, după ce cercetează lista, trimite pe aceștia să-i aducă toate obiectele însemnate cu o cruce pe listă. Iată, bărbați greci, și bunul nostru șef a fost un hoț și chiar mai mare ca ceilalți; se vede că bunii noștri conducători făceau diferitele lor prădăciuni după exemplul generalisimului nostru. Însuși generalisimul, fraților, a trimis diferite cete să fure circzile de boi și vaci și proviziile boicrilor și ale celorlalți locuitori care se găseau în Țara Românească, și să le trimită în Transilvania, pentru vînzare. Poate întrucîtva avea dreptate să facă aceasta, fiindcă eforii din București, atît domnul Nicolopulos cît și ceilalți, au cheltuit banii adunați înainte, iar restul l-au luat cu ei să-l cheltuiască din belșug cu țiitoarele lor, fiind niște muieratici. Dar nu trebuia Ipsilanti să comită astfel de acte hoțești, vrednice de condamnat, carc au silit pe unii să îndeplinească astfel de lucruri, fără voia lor. Domnul Caravia cu purtarea lui trufașă, a silit pe căpitanul Anastasie, singurul care era vrednic și războinic, să plece la Ploești, să se unească cu patriotul Ducas. Ducas l-a primit pe Anastasic, cu aprobarea generalisimului, în batalionul său, în locul căpitanului Vasilie Barlas, care a fost dat lui Nicolae Ipsilanti, la cererea lui, ca să plece cu el la Cîmpulung, unde primise ordin să ia poziție de atac.

În urma unirii soldaților lui Ducas cu ai căpitanului Anastasie și ai celorlalți conducători tineri, Ducas deveni aproape cel mai puternic dintre toți, nu numai prin numărul mare al soldaților lui, ci și prin calitatea ofițerilor și vrednicilor săi soldați. Aceasta, precum și legămîntul ce au făcut cei mai mulți din ofițerii lui să nu recunoască alt căpitan, afară de el, au silit pe generalisim să creadă că Ducas ar putea aspira la șefie, și de aceea încetul ce încetul, sub diferite pretexte, începu să-i micșoreze unitatea de sub comanda sa. Sărmanul Ducas niciodată nu se gîndise la așa ceva, și nu luase măsurile necesare, ci totdeauna era supus ordinelor șefului său, pe care le îndeplinea întocmai.

Pe la 15 aprilie, pașa din Silistra întări orașul Călărași, ce se afla în fața Silistrei, cu aproape două mii de soldați, care aveau ordin să meargă pînă la Ialomița, să adune hrană pentru vite în cantități cît se poate de mari și fără să supere cituși de puțin pe nenorociții creștini. Aflînd aceasta căpitanul Ducas și ofițerii lui, îndată au înștiințat pe generalisim, cerîndu-i totdeauna permisiunea să meargă să atace acca armată. Generalisimul sub nici un motiv n-a vrut să cedeze, spunînd că n-a sosit încă momentul. Ofițerii lui Ducas văzînd că generalisimul nu cedează, l-au silit pe Ducas să plece la Tîrgoviște să-i spună lui Ipsilanti că este nevoie să se facă această mică expediție. Dar și aceasta a fost în zadar, fiindcă sub diferite pretexte a împiedicat pe Ducas să facă o astfel de încercare, spunîndu-i numai să fic cu totul gata

și i se va trimite ordin. La întoarcerea lui la Ploești a adus răspunsul primit din partea lui Ipsilanti. A doua zi bunii și vrednicii lui ofițeri, printr-un raport, îi pretindeau să plece neapărat la Călărași și îi cereau răspunsul lui hotărîtor în termen de două zile, spunînd că ei au recurs la arme ca să moară glorios și nicidecum să se hrănească cu găini în orașe. Ducas a trimis în grabă raportul obișnuit, rugînd în același timp pe Ipsilanti să cedeze la această cerere, căci dușmanul poate să fie învins, potrivit urărilor patriei. Atunci Ipsilanti dă ordin lui Ducas să trimită jumătate din armata lui la Buzău și de acolo să se împartă în două aripi, una la stînga și cealaltă la dreapta fără steaguri întinzîndu-se astfel pînă în județul Ialomița, iar Ducas să fie gata ca să dea ajutor unde nevoia va cere. La 24 aprilie Ducas trimite, potrivit ordinului primit, opt din ofițerii săi cu circa 700 soldați. La 4 mai seara maiorul Ducas află în mod sigur că un numeros corp de turci a ieșit la 30 aprilie din Brăila și a atacat Galații la 1 mai, măcelărind pe locuitori, fără să-i împiedice cu nimic rezistența vitejească a nenorociților greci. Paguba dușmanului a fost de zece ori mai mare, dar și victoria a fost a lor. Aflînd aceasta Ducas, trimite îndată printr-o stafetă raportul său, în care arată că este neapărată nevoie de a se lua măsuri defensive, pînă ce părțile muntoase vor putea fi aprovizionate cu hrană, și că el, fără ordin va pleca la Cîmpina să cerceteze care anume părți sînt bune pentru poziții de război. Deci Ducas plecă și făcu cercetările necesare; el întocmi o hartă a localităților potrivite pentru șanțuri. La întoarcerea sa nu găsi ordinul lui Ipsilanti, prin care aproba plecarea. La 9 mai însă Ipsilanti dă ordin lui Ducas să înceteze de a mai aproviziona cu hrană părțile muntoase, fiindcă, cu voia lui Dumnezeu, Serbia cu siguranță s-a răsculat și este necesar să fie gata cu toată armata lui, căci în curînd vor porni împotriva dușmanului; iar știrile din Galați nu sînt adevărate, căci precum este informat în mod cert, la Galați se află armată rusească. Această înșelăciune era într-adevăr mai mare ca toate celelalte, pe care le-a scris pînă atunci. Într-o astfel de situație delicată și gravă era dator să scrie adevărul adevărat măcar pentru unii din ofițerii lui și să nu-și bată joc de ei în felul acesta.

Bunul căpitan Iordache aflînd că un număr de 60 de turci se află la Rușii-de-Vede, înștiință pe Ipsilanti și îndată pornește împotriva lor, îi atacă în timpul nopții, pe unii îi ucide, iar pe alții îi ia prizonieri. După aceasta, fără cea mai mică întîrziere, se întoarce învingător pe poziția sa. La 8 mai avu loc un consiliu, la care se hotărî ca prințul Cantacuzino, împreună cu tufecciabașa Vasilie, cu cîțiva cazaci, cu maiorul Ducas și căpitanul Orfanos să plece la Galați și Iași, să ia pe soldații ce se aflau la Galați, cu toate munițiile lor, precum și banii pregătiți la Iași. În aceeași zi Ipsilanti trimise un ordin autograf lui Ducas, poruncindu-i să pregătească la Ploești hrană și nutreț pentru 1 500 călăreți și înștiințîndu-l că la 11 ale lunii va sosi și el la Mizil, și va spune prin viu grai motivul.

Îndată ce Ducas a primit acest ordin, îl îndeplini întocmai. La 10 mai, pe la orele 2 noaptea, sosește Ambrosiadis, adjutantul lui Cantacuzino, cu o scrisoare a generalisimului, în care îi scria că trebuie să plece împreună cu prințul Cantacuzino, care îi va spune motivul. Dar nu-i scria unde anure; întrebînd însă pe Ambrosiadis care e locul unde trebuie să plece, și auzind că este vorba de Iași, Ducas s-a supărat tare și a trimis de îndată, în aceeași noapte, o ștafetă la Tîrgoviște cu o scrisoare, în care scria că dușmanul înaintînd, fără să întîmpine vreo rezistență, s-a stabilit la Obilești și că acum nu mai este timp de astfel de expediții, ci este necesar să fim cu toții la un loc ca să atacăm dușmanul, care nici nu ne lasă să ne ostenim să-l căutăm, ci vine el împotriva noastră, și el nici într-un chip nu aprobă să plece cu Cantacuzino și roagă pe excelența sa să dea ordin lui Cantacuzino să rămînă pentru moment la Ploești, pînă ce vom putea vedea noile mișcări ale dușmanului. Bunul generalisim drept răspuns îi scrie lui Ducas că nu trebuie să se sperie de marșul dușmanului și că dacă, fără să asculte motivele binecuvîntate, este hotărît să nu meargă, atunci, dacă el nu va merge, să dea negreșit cîteva sute de soldați, cu ofițeri buni să însoțească pe Cantacuzino, care într-un interval de 15 zile trebuie să se întoarcă neapărat. La 11 mai vine Cantacuzino și își așează tabăra într-un sat lîngă Ploești, unde veni în întîmpinarea lui și maiorul Ducas. Ei au discutat despre multe lucruri și Ducas îi spuse lui Cantacuzino că, precum este bine informat, dușmanul se află la Obilești cu 18 tunuri și 8 000 soldați și deci expediția lui este cu totul neucetată. Cantacuzino însă îi răspunde că este foarte mare nevoie să pornească la Galați și de acolo la Iași și este neapărat dator să-l urmeze și el. Atunci Ducas îi spune categoric că nu poate să-l urmeze și că, potrivit unui al doilea ordin primit, este dator numai să-i dea cîteva soldați. Îndată dă ordin să se pregătească căpitanul său Contos și încă șase ofițeri și aproximativ 400 soldați, floarea armatei lui, ca să plece împreună cu Cantacuzino. Prințul Cantacuzino văzînd că Ducas sub nici un motiv nu se lasă convins să plece cu el, îi spune atunci: «Frate, de o parte îmi pare rău că nu ești cu mine în această armată, dar mă bucur mai mult că rămîi aici, și este mare nevoie să pleci cu un ceas mai devreme la Tîrgoviște (precum ți s-a poruncit), fiindcă sărmanul generalisim Ipsilanti este în primă jdie de a pieri din cauza unui complot, organizat de domnul Caravia și de bunul Lasanis și ești singurul, care poți să-i salvezi viața». Cantacuzino pleacă la 12 mai și Ducas plîngînd își luă rămas bun de la bunii săi ofițeri și soldați, pe care îi socotea pierduți.

După ce Ducas se întoarce la Ploești, îndată trimite la Tîrgoviște raportul obișnuit, în care spunea generalisimului că în curînd îi va părea rău de această expediție și că el, ca să fie disciplinat, a hotărît să se despartă de însemnata sa armată, cu care spera într-o zi să moară glorios, sau să fie biruitor, că nu mai poate să-și păstreze poziția cu armata rămasă și că dorește să meargă la Tîrgoviște pentru mai multe motive. La 13 mai Ducas primește ordin de

la Ipsilanti să trimită cu vrednici și buni curieri niște scrisori către Cantacuzino și Orfanos, în care scria vrednicilor săi ofițeri să se întoarcă grabnic, iar dacă Cantacuzino se va opune, ei să se întoarcă negreșit ; iar Ducas, după trimiterea acestor scrisori, să meargă de îndată la Tîrgoviște. După ce Ducas a trimis aceste scrisori cu doi curieri, a pornit cu poșta la Tîrgoviște. La 14 mai, îndată ce sosi acolo, se prezintă generalisimului, care îi spune că suferă mult de purtarea urită a lui Caravia și că este necesar să se gîndească la vreun mijloc pentru a-l suprima. Atunci Ducas îi răspunde că singurul mijloc ar fi să cîștige de partea sa pe popa sîrbul¹ și pe polcovnicul Alexie, care au soldați sîrbi buni și vrednici și după ce Caravia va fi lipsit de aceștia, atunci va fi ușor să facă ce vrea cu el. Dacă însă aceștia nu vor voi să-l părăsească, atunci va fi executat pe altă cale, și pentru aceasta să fie liniștit, căci el (Ducas) va avea grijă. Îndată Ducas merge să se întâlnească cu popa, și printr-o propunere atrăgătoare izbuti să-l cîștige pe acesta și să-l determine să depună jurămint că se va uni cu armata lui Ducas. Ducas aduce la cunoștința lui Ipsilanti aceasta, și în același timp îi cere permisiunea să plece la Ploești pentru scurt timp. Prințul Ipsilanti îi răspunde însă să stea pînă a doua zi, ceea ce a și făcut. A doua zi, la 15 ale lunii, pe la prînz sosește din București doctorul Canelas, aducînd scrisori de la Sava, care anunța că dușmanul a sosit și și-a așezat tabăra la Plătărești, și totodată se plîngea mult de slugerul Tudor, că este de partea turcilor. Într-adevăr aceștia amîndoi arătau sinceritate față de Ipsilanti, care însă nu reuși în intervalul de două luni, cît a stat la Tîrgoviște, să-i cunoască, și de aceea îl socotea cînd pe Tudor cînd pe Sava că sînt de partea sa ; însă amîndoi erau cu turcii precum ați auzit mai tîrziu [?]. După amiază Ipsilanti dă ordin lui Ducas să plece la Ploești și să se întoarcă grabnic împreună cu restul armatei sale. În timp ce Ducas se pregătea să pornească, primește o scrisoare de la Ploești, împreună cu un interogatoriu luat unui român, care spunea că turcii intră azi în mod sigur în București. Ducas aduce la cunoștința lui Ipsilanti aceasta, dar el avînd mai multă încredere în cele scrise de Sava, socoti că cele spuse de român sînt minciuni. Astfel Ducas pornește spre Ploești, și ajungînd în satul Filipești, află în mod sigur că prea sfinția sa mitropolitul Ungrovlahiei și boierii au trecut pe acolo și au spus locuitorilor să plece fiindcă turcii au intrat în București. Îndată deci Ducas transmite această știre, adăugînd că fără ordinul lui Ipsilanti, el pornește în urmărirea lor, și să aibă răspuns pînă a doua zi la ora 4 la Cîmpina, și că îi va scrie ce va afla la Ploești. Cînd sosi la Ploești, află că într-adevăr turcii au ocupat Bucureștii, fără însă ca cei aflați acolo să tragă măcar un singur foc, iar Tudor cu oștirea lui s-a retras în cele cinci județe, iar despre Sava nu știa ce drum a apucat. Toate acestea le-a trimis în scris la Tîrgoviște printr-un alt curier, adăugînd în același timp că el pleacă neapărat la Cîmpina, și cere cu insistență lui Ipsilanti să-i

¹ Este vorba de popa Ivanciu care a luptat în Valea Muierii.

spună ce are de făcut și că în nici un chip nu se cuvine să rămână la Ploești, în astfel de împrejurări, fără șef. Ipsilanti primi această știre și de la alții, iar peste puțin de la însuși Sava, care sosi la Tîrgoviște cu 700 călăreți și care se scuza că nu s-a bătut cu dușmanul de frica lui Tudor, care totdeauna a fost un partizan al turcilor; de asemenea el adăugă că Tudor are de gînd să treacă prin Pitești în cele cinci județe. Atunci Ipsilanti dă ordin ca Sava să-și așeze tabăra la Văcărești, iar căpitanului Iordache îi scrie să fie foarte atent și dacă este cu putință să pună mîna pe Tudor, în felul cum au arătat în timpul din urmă Prodan, Macedonschi și ceilalți căpitani ai pandurilor.

Ducas ajungînd la Cîmpina arestează pe mitropolit și pe boieri, pe care îi duce la Breaza, unde îi închide, așteptînd acolo toată ziua răspunsul lui Ipsilanti. Văzînd însă că nu mai vine răspunsul, în dimineața de 17 mai se grăbește să le permită să intre în Transilvania, crezînd că Ipsilanti nu aprobă acțiunea sa. După aceasta, Ducas pleacă spre Ploești și pe lingă acest oraș întîlnește un călăreț cazac cu scrisori, prin care Ipsilanti îi aproba acțiunea și îi poruncește să trimită pe cei arestați la Tîrgoviște. Ducas trimite îndată ordin către garda din Breaza să pornească și să prindă pe mitropolit și pe ceilalți, și să-i aducă la Ploești. Era însă prea tîrziu și totul era în zadar, căci aceștia îndată ce au primit permisiunea, s-au grăbit, cît au putut, să intre pe pămîntul austriac. Ducas a scris cele întîmplate lui Ipsilanti, scuzîndu-se că nu este vina lui, ci a domnului guvernator Lasanis, care, avînd în grija sa primirea bagajelor boierilor, care din greșală le-au trimis prin Tîrgoviște, a uitat să trimită de îndată ordinul lui Ipsilanti către Ducas și dorind ca Ipsilanti să-și piardă considerația ce avea pentru Ducas și să-l socotească drept un om necinstit, n-a trimis ordinul lui Ipsilanti prin poștă, ci prin niște călăreți cazaci beți. Raportul-răspuns trimis de Ducas nici n-a fost citit, ci în cîteva cuvinte Ipsilanti i-a spus lui Ducas că nu se gîndea ca el să fie un escroc, și că trebuia să aștepte neapărat un răspuns, și să nu-și fi închipuit, văzînd întîrzierea, că nu aprobă acțiunea sa. După ce toți locuitorii au plecat din Ploești, Ducas s-a grăbit (la 20 ale lunii) să-și așeze tabăra la Băicoi, așteptînd acolo și pe ceilalți ofițeri ai lui, pe care i-a dat lui Cantacuzino. Iar căpitanul Iordache, aflînd că Tudor se apropie cu toată armata sa de Pitești, a scris principelui Nicolae Ipsilanti să vină cît mai repede acolo, cu întreg corpul lui, ca, la nevoie, să se bată cu Tudor. Acesta, cum a ajuns la Golești, a căutat să treacă Argeșul, dar căpitanul Iordache, sub pretext că vrea să-i vorbească, i-a scris să se odihnească în acea zi la Golești, și a doua zi va veni să-l vadă. Bunul și vrednicul căpitan Iordache venind la Tudor cu cincizeci de soldați buni, îi spune că dorește să-i vorbească în prezența tuturor ofițerilor. După ce s-au adunat toți ofițerii lui Tudor, în auzul tuturor, Iordache citește ordinul scris, pe care îl avea cu el, și în care se arăta că Tudor, fără știrea și aprobarea căpitanului Iordache, nu poate să facă cea mai mică mișcare, și nici să pedepsească pe ofițeri și pe soldații lui fără un motiv legal și fără aprobarea consiliului, format

din toți ofițerii. Iordache a citit din nou și mai accentuat această parte, și întrebînd pe șefii pandurilor, dacă sînt de acord să suporte ca Tudor, pentru simple toane, să-i sacrifice fără motiv în fiecare zi. Atunci partizanii lui Iordache și cei mai mulți din restul pandurilor au zis într-un glas că nu sînt mulțumiți cu un astfel de șef aplecat la omoruri și că îl predau lui ¹, să-l judece potrivit legilor sfinte ale războiului și că doresc în viitor să fie sub conducerea lui,

Iordache cel cuminte, luînd pe Tudor, plecă la Ploești ², unde îndată îl predă lui Nicolae Ipsilanti, iar pe panduri îi trimite în Oltenia, o parte la Drăgășani și în alte părți, iar o parte o oprește el.

Iată bărbați greci cît de mult contribuie cuminența unui bun șef, fiindcă cu război niciodată întreg corpul lui Ipsilanti n-ar fi putut să învingă și să reducă la tăcere pe Tudor. Nicolae Ipsilanti ajungînd la Cîmpulung, trimite îndată la comandamentul general pe Tudor (cu o gardă puternică), unde a fost ucis pe buna dreptate ³, ca principalul vinovat al distrugerii grecilor.

Iar bimbașa Sava, după moartea lui Tudor, începu să ia altfel de măsuri și să aibă frică și bănuieli ca nu cumva Tudor să-l fi prezentat și pe el ca pe un turcofil, și de aceea a cerut să-și așeze tabăra la Mărgineni, sub cuvînt că acea poziție trebuia să fie apărută de un șef bun. Bunul nostru Sava făcu acest lucru din două motive; întii ca să aibă de acolo o comunicație liberă cu turcii, și al doilea să fie apărut de orice atac al lui Ipsilanti, deoarece această mănăstire are ziduri multe și puternice. Cu toate că domnul Sava dăduse de bănuît și în trecut prin mai multe fapte că ar fi un partizan al turcilor, totuși domnul Ipsilanti niciodată n-a vrut să creadă așa ceva, și să ia măsurile necesare împotriva lui, și dacă cineva dintre șefi îndrăznea să spună ceva împotriva lui, îndată îi spunea că aceasta nu-i treaba lui. La 23 mai Ipsilanti trimite ordin lui Ducas, să vină la Tîrgoviște fără cea mai mică întîrziere, împreună cu toată oastea sa. Un astfel de ordin și cu aceeași ștafetă a fost trimis și lui Sava. Ducas îi cere permisiunea să întîrzie trei zile, pînă să-și adune avangărzile trimise în diferite părți și pînă să se întoarcă de la Focșani căpitanul Anastasie, Honțoglu și Naum, potrivit ordinului anterior. De asemenea Ducas îi comunica lui Ipsilanti că trimișii lui n-au apucat pe Cantacuzino și restul oastei lui la Focșani, căci Cantacuzino se afla la Odobești fiindcă orașul Focșani era sub stăpînirea turcilor, și ei s-au temut să înainteze, mai alcs fiindcă nu departe de Focșani au văzut șaptesprezece cadavre ale celor mai buni ostași ai săi. Bunii mei ofițeri și soldați, auzind că acolo se află dușmanul, au hotărît să

¹ Versiunea aceasta, răspîdită de izvoarele grecești, și-a găsit ecou și în unele materiale narative românești. Arestarea lui Tudor a fost organizată de către căpeteniile eteriste, în frunte cu Iordache Olimpiotul.

² Corect: Pitești.

³ Această afirmație eronată, răspîdită în cercurile eteriste din acea vreme, a intrat apoi în unele lucrări memorialistice consacrate răscoalei grecești. În realitate Tudor a fost ucis mișelește, pe nedrept, fără nici un fel de judecată de către căpeteniile eteriste care voiau să pună mîna pe conducerea oștirii pandurilor și să-l jefuiască pe Tudor de sumele de bani pe care — după cum credeau ei — le strînsese din țară.

se bată, de îndată; dar generalisimul, primind scrisoarea lui Ducas, îi scrie să fie neapărat la 26 mai la Tîrgoviște. Același lucru l-a scris și lui Sava; iar Sava invită pe Ducas să treacă pe la Mărgineni să meargă împreună la Tîrgoviște. Ducas, în urma ordinului sever trimis de Ipsilanti prin doi curieri, pornește spre Tîrgoviște, și neavînd încredere în Sava, nu trece pe la Mărgineni, ci pe la prînz își așează tabăra la o depărtare de o jumătate de oră de Mărgineni, iar printr-o scrisoare îi cere iertare lui Sava că n-a trecut pe acolo și îl roagă să-l înștiințeze, dacă e ceva nou cu privire la mișcările dușmanului. Drept răspuns, Sava îi scrie pe scurt că războiul este inevitabil și victoria depinde de noroc și îi urează bună întîlnire. Răspunsul acesta era plin de viclenie. Plecînd de acolo, Ducas ajunge pe la ora zece în fața orașului Tîrgoviște, și lăsînd acolo puțina lui oaste, pleacă împreună cu o gardă de zece soldați spre a saluta pe generalisim, care l-a primit cu o privire foarte aspră și fără să binevoiască să-i spună că vor porni spre Pitești, sau să discute ceva cu el. Ii dă ordin să plece cu oastea, și a doua zi să fie acolo, ca să primească ordinele necesare. În dimineața de 27 mai, Ducas se duce la generalisim și primește ordinul de zi, în care vede că tabăra generală pornește spre Pitești și că Ducas, Orfanos și Kolocotronis vor forma avangarda numai cu călăreții lor, iar calabalîcul îl vor trimite la Lucieni, unde în acea zi se va odihni excelența sa. Atunci Ducas îi spune lui Ipsilanti « pentru ce această mișcare de armată, dacă dușmanul este la București și planul nostru de mai înainte era să mergem să atacăm pe neașteptate tabăra dușmanului? » Ipsilanti îi răspunde că face aceasta potrivit cererii căpitanului Iordache și a pandurilor care vor să se răzbune împotriva dușmanilor noștri, care se află în cele cinci districte și au robii soțiile și copiii lor; și că este nevoie să atacăm mai întîi acel corp și apoi să ne întoarcem împotriva acestuia alt corp. Atunci surîzînd Ducas spune lui Ipsilanti: « dacă dușmanul va afla că noi părăsim Tîrgoviște, nu se va întinde prin părțile acestea? dușmanul întinzîndu-se desigur va întări orașul Tîrgoviște, care a fost înconjurat cu șanțuri, și astfel noi cu greu vom reuși să-l ocupăm și prin urmare ne vom rătăci, fără să putem lua o poziție de atac în vreun loc, iar dușmanul întinzîndu-se poate să ajungă și pînă la Cîmpulung și astfel vom pierde și posibilitatea de aprovizionare, fiindcă românii, din cauza multor rele ce au suferit din partea noastră, se vor uni cu turcii ». Atunci Ipsilanti îi spune: « ah! sărmane Ducas, totdeauna . . .¹ îmi spui, și hotărîrea mea este contrară; nu este nevoie de vorbărie » și adaugă ca de îndată să trimită la Lucieni tot calabalîcul lor, iar el cu oastea sa să meargă pînă la Colanu și Văcărești, unde va aștepta pe căpitani Orfanos și Kolocotronis. Atunci Ducas îi spune imediat: « Dar Sava unde este, va veni neapărat în curînd? » Parcă numai pe acesta îl aștepta ca să pornească. Astfel Ducas pleacă la oștire și pe cînd își făcea pregătirile, vede în depărtare alergînd un soldat de al lui Griparis cu o scrisoare, care,

¹ În textul grecesc este: χαίρετέ με.

Înainte de a se apropia de Ducas, strigă cu o voce tremurândă: « repede, repede, cei cu capetele albe ne-au atacat », și îndată îi înmânează lui Ducas ordinul. Acesta îl citește și vede că dușmanul se bate cu Kolocotronis la mănăstirea Nucet, și fiindcă nu se știa în ce număr este dușmanul, trebuie, fără cea mai mică întârziere, să plece în ajutorul lui Kolocotronis și de acolo să înștiințeze pe Ipsilanti de cele întâmplate. În același timp Ipsilanti poruncește căpitanului Orfanos să meargă acolo. Imediat maiorul Ducas dă ordin ca trompetele să sune și întreaga oaste să se pregătească. El se prezintă în fața ostașilor săi, care toți erau călăreți, și le spuse: « Fraților ! iată a sosit ceasul acela pe care mereu strigați că doreați să-l vedeți ; iată acum se pune în aplicare scopul înarmării noastre ; nu cred ca cineva dintre voi să fie așa de laș, încât să dorească această viață josnică și să nu prefere moartea. Moartea, fraților, în momentul de față este singurul lucru pe care trebuie să-l dorim ; cu moartea noastră dulce vom da libertatea urmașilor noștri. Să mergem, fraților, pronia cerească va ajuta încercările noastre ». După ce Ducas termină această scurtă cuvântare, îndată steagurile cele sfinte pornesc înainte, după care urmează oastea. Sosesc la Tîrgoviște și caută să ia cu ei un român, dar din nefericire nu găsesc pe nimeni, fiindcă cu câteva zile înainte plecaseră atît locuitorii din oraș cît și cei din satele de prin prejur, potrivit ordinului primit. Astfel ei apucă drumul cel mare de la Cornățel, întîlnind pe drum pe cîțiva soldați ai lui Kolocotronis, care duceau echipamentul, și pe care i-au urmat. Cînd au ajuns lîngă Moara Domnească, unde Kolocotronis își avea tabăra, au venit la Ducas cei doi adjutanți ai lui Gheorghe Ipsilanti, care i-au spus să rămînă acolo unde se află, fiindcă dușmanii s-au retras. În același timp sosește și un soldat al lui Kolocotronis cu vestea că dușmanul s-a retras dar că turcii, după plecarea lui Kolocotronis din Nucet, au intrat acolo și se află încă acolo și are nevoie de ajutor. La această împrejurare a fost de față și trimisul lui Ipsilanti, adjutantul Atanasie Tzacalof, căruia Ducas i-a spus că va pleca în ajutorul lui Kolocotronis ; fiindcă însă nu se știe care e numărul dușmanilor, este nevoie, pentru orice eventualitate, să trimită și cîțiva cazaci și alți călăreți de rezervă. Ducas după ce înaintă puțin întîlni pe căpitanii Orfanos și Kolocotronis și discutînd cu ei, s-a hotărît ca el să meargă pe partea stîngă, iar ei să meargă drept înainte la mănăstire (unde popa sîrbul se bătea cu dușmanii ; aceștia temîndu-se de un eventual ajutor din partea lui Kolocotronis și Orfanos, au părăsit mănăstirea), și dacă dușmanul de frică s-ar retrage, Ducas, care în acel moment se întindea cu oastea lui spre cîmpia de la Cornățel, să-l atace. Aci Ducas întîlnește pe dușmani fugind și îndată îi atacă cu multă vitejie ; dușmanii n-au vrut însă nici într-un chip să lupte, ci, după o mică rezistență, au fugit departe în grabă. Ducas, dorind să-i urmărească, a fost împiedicat de bunul și vrednicul său căpitan Anastasie. Acesta i-a spus că fuga dușmanilor este făcută cu înșelăciune și probabil că aici în apropiere este vreun corp mare de armată și dacă noi vom merge singuri împotriva lor, desigur vom pieri ; este nevoie să așteptăm și

pe cei din mănăstire și atunci, dacă se va îngădui, să pornim cu toții. Ducas aprobă această părere (fiindcă se potriveaua și cu spusele unui prizonier turc) și îndată porunci ca oastea lui să se împartă în trei părți, căpitanul Anastasie cu pedestrii lui să ocupe poziție pe vârful unui munte, iar Honțoglu și încă câteva căpetenii cu călăreții lor să fie pe partea dreaptă, iar Ducas cu ceilalți să fie pe partea stângă. După ce trecu aproape o jumătate de oră ei văd pe turcii fugari înaintînd împotriva lor și în același timp un alt corp de aproape o mie cinci sute de călăreți ieșind din pădurea Cornățel, unde se vede că era tabăra dușmanului; aceștia se unesc cu ceilalți și înaintează împotriva lui Ducas, care, de îndată ce văzu pe dușmani venind împotriva lui, trimite veste căpitanilor Orfanos și Kolocotronis să vină cît mai repede și înștiințează și pe Ipsilanti (care venise acolo în apropiere) să-i trimită ajutor. Kolocotronis și Orfanos i-au trimis vorbă să nu se bată, fiindcă se apropie noaptea. Bunul nostru Ipsilanti, primind însă această veste, îndată porni spre Văcărești și comunică lui Ducas că îi va trimite negreșit ajutor (ca să se lupte vitejește). Pînă să sosească această veste de la cei doi căpitani, Ducas începuse lupta cu dușmanul, și desigur n-ar fi părăsit cîmpul de luptă, mai ales atunci cînd aripa lui dreaptă lupta cu o deosebită vitejie cu aripa stîngă a dușmanilor și distrugerea acesteia era sigură datorită faptului că era în număr mic; cînd însă sosi centrul armatei dușmanului în pas cadențat avu loc o mare ciocnire de cavalerie și cînd se întrezărea că vor învinge călăreții lui Ducas, atunci o voce strigă că aceștia nu sînt dușmani, ci oamenii lui Kolocotronis și Orfanos, și astfel se produce o încetare a focului timp de două minute. Apropiindu-se mai mult dușmanii, au fost îndată recunoscuți și lupta începu cu mai mare mînie și vitejie și dură aproape o jumătate de oră. După ce soldații lui Ducas au văzut că domnii Orfanos și Kolocotronis nu vin în ajutorul lor, și este greu ca ei singuri să nimicească oastea dușmană, mai ales că vedeau că și infanteria dușmană care avea și trei tunuri se îndrepta împotriva lor, s-au grăbit să se retragă și să-și părăsească poziția, iar maiorul lor văzînd că aripa lui dreaptă nu poate rezista și că este în pericol să piară fără rost pe poziția sa, se îndreptă luptînd spre dealul unde se afla căpitanul Anastasie, întărind astfel dealul și zicînd: «curaj copii, ne vine ajutor». Dușmanul văzînd că oastea lui Ducas fuge, îndată se aruncă în direcția dealului, unde bunul căpitan Anastasie cu infanteria lui și a altor căpetenii de trei ori i-a respins vitejește suferind pierderi mari (aproape două sute de oameni). După ce întreg corpul de călăreți a părăsit dealul și sărmanul Anastasie a rămas numai cu douăzeci și trei soldați, acesta tot n-a primit să plece de pe poziție, sperînd că Ducas va reuși să convingă pe oamenii lui să se întoarcă. El a rămas acolo și se luptă cu multă vitejie fără ca numărul mare al dușmanilor să izbutească a-l sili să părăsească mișelește, ca ceilalți, poziția sa. Întorcîndu-se Ducas pe deal, i-a spus lui Anastasie că îi este imposibil să convingă oastea și că toți au fugit. Atunci căpitanul Anastasie, fără să vrea, a fost silit de cîțiva dintre soldații săi să părăsească

această poziție și să plece, în timp ce dușmanul a avut o pierdere de zece ori mai mare. În același timp un număr de călăreți de ai lui Sava stăteau la o parte de teatrul războiului, ca să vadă rezultatul.

Bărbați greci, acest căpitan Anastasie a întrecut în vitejie și în spirit războinic pe toate căpeteniile în genere și dacă sârmanul Ducas, în împrejurarea de față ar fi avut întreg corpul său de oaste, cu siguranță că ar fi învins pe dușmani și îndrăznesc să spun că ar fi provocat o astfel de pagubă și frică lașilor dușmani, încît ei și-ar fi părăsit în grabă tot echipamentul. Tabăra generală avea într-adevăr un mare număr de soldați, dar floarea dușmanului erau acei care s-au dus împotriva lui Ducas, și dacă ar fi fost nimiciți aceștia, desigur ceilalți, dintre care cei mai mulți erau fără arme, s-ar fi ascuns în pădurea cea mare din vecinătate. Dacă s-ar fi făcut aceasta, desigur dușmanul n-ar mai fi îndrăznit să pornească împotriva grecilor, și soldații noștri ar fi cerut cu insistență distrugerea și a celor două mii de turci rămași în București. Căpitani Kolocotronis și Orfanos, deși auzeau bătălia care avea loc, totuși n-au vrut sub nici un cuvînt să dea ajutor lui Ducas, sub pretextul absurd că se apropie noaptea, sperînd că motivînd astfel nu vor fi condamnați ca invidioși și răutăcioși; ei însă se temeau că dacă dușmanul va fi învins, atunci gloria va fi de partea maiorului Ducas. Să aibă pe conștiința sa bunul nostru generalisim această faptă, deoarece el cu maiorii și căpitani săi a semănat invidia și dușmănia între frați, care au luat armele pentru aceeași idee. Ducas ajungînd la Văcărești găsește cea mai mare parte a oastei lui, în afară de căpitanul Anastasie, care și după plecarea lui Ducas a continuat multă vreme să lovească pe dușman. Ducas se prezintă îndată în fața generalisimului, povestind amănunțit cele întîmplate și cerînd ca în timpul nopții să pornească neapărat împotriva dușmanului, arătîndu-și părerea de rău că Orfanos și Kolocotronis au rămas la mănăstirea Nucet. Atunci generalisimul îi spune că nu mai este nevoie de luptă în părțile acestea, iar în ceea ce privește pe Kolocotronis și Orfanos, le va scrie să urmeze grosul armatei, potrivit ordinului de zi dat și că vor fi așteptați la Lucieni. După ce termină această scrisoare, îndată dă poruncă armatei să pornească în timpul nopții spre Lucieni. Ajungînd la riul Dîmbovița și văzînd greutatea trecerii apei care se revărsase, generalisimul se grăbește să se odihnească momentan acolo, sperînd să găsească pe un român, care să cunoască vreun alt vad. În timpul acesta, sosește un soldat al lui himbașa Sava, cu o lungă scrisoare, în care acesta se scuza că, neavînd întreaga lui oaste pregătită, îi va urma a doua zi, adăugînd și alte multe minciuni. Tot în acest timp sosește și căpitanul Anastasie; generalisimul văzîndu-l cu popa sîrbul și cu șase soldați răniți pe care îi vizitase Bachelot, în loc să le mulțumească pentru lupta vitejească, le spune: «bine că ați scăpat», și îndată plin de supărare dă ordin lui Ducas să treacă neapărat riul și să meargă direct la Lucieni, unde va găsi pe maiorul Caravia și batalionul sacru, și să aștepte acolo pe excelența sa. Ducas ajungînd la Lucieni găsește numai o bătrînă, și întrebînd dacă se

găsește acolo Caravia află că acesta a pornit în după masa acelei zile, fără ordinul generalisimului într-o direcție necunoscută. Ducas dă poruncă soldaților săi să-și așeze tabăra acolo și să se odihnească pînă să vină și generalisimul. Află însă că generalisimul a trecut pe neașteptate pe acolo și își urmează drumul spre Golești. Ducas înaintă puțin pînă la o pădure mare și acolo află că după munte, în ruinele unui schit, este cantonat Caravia; sperînd că va găsi acolo pe generalisim, o luă și el pe acel drum. Ajungînd acolo, Ducas întrebă pe maiorul Caravia de generalisim; acesta îi spune însă că nu arc vești și așteaptă de la dînsul să afle unde se găsește generalisimul. După vreo trei ore Caravia primește ordin de la generalisim, care se afla în munți, să-și urmeze drumul spre Pitești și îl va aștepta în drum. Potrivit ordinului trimis de generalisim, oastea pornește spre Pitești, fără să aibă proviziile necesare. În ziua aceea și a doua zi, Ducas a mers împreună cu maiorul Caravia și la al doilea popas găsiră pe căpitanul ulanilor, domnul Garnovschi, cu o scrisoare a generalisimului către Caravia, în care scria să-l însoțească pe Garnovschi, excelența sa continuîndu-și drumul spre Pitești, prin munți, iar dacă arc ceva important să-i comunice să trimită scrisoarea cu Arvanitis, anume trimis pentru aceasta. Ducas, văzînd că Ipsilanti scrie mereu lui Caravia s-a supărat mult și în a treia zi pornește cu oaste spre Pitești singur, fără Caravia și pe la prînz își așază tabăra la o depărtare de o oră de Pitești, de unde scrie căpitanului Iordache să-l aprovizioneze cu hrana necesară și să-l înștiințeze dacă Ipsilanti a sosit. Iordache îi răspunde că, deoarece avea de gînd acum cîteva zile să părăsească orașul Pitești, avea și el lipsă de provizii, iar în ceea ce privește pe generalisim, nu știe unde se află.

Pe la ora 8 după amiază, Ducas, stînd de vorbă cu toți ofițerii lui și discutînd despre aprovizionare și generalisim, au hotărît să plece la Pitești și pe cînd se pregăteau să plece, văzură în depărtare venind o armată cu multe steaguri, fără însă să știe cine sînt; îndată Ducas trimite pe cîțiva soldați buni să cerceteze mai de aproape ca nu cumva să fie dușmanii; întorcîndu-se cei trimiși, aduseră șefului lor vestea că vine generalisimul. Îndată el poruncește tuturor să încalece și să aștepte pe Ipsilanti. Generalisimul sosi, însoțit de căpitanul Caloianis, de oastea lui Gheorghe Naum, de corpul de cazaci și ulani și de cincizeci soldați ai lui Olimpiotul, care fuseseră trimiși în căutarea lui. El salută pe cei prezenți și poruncește lui Ducas să-l urmeze. După ce ajunseră la podul de pe Argeș, Ipsilanti înștiință, prin adjutanții lui, pe toți conducătorii să aștepte acolo un al doilea ordin. Văzînd conducătorii că un al doilea ordin întîrzia să vină, ei se grăbesc să plece la Pitești și să întrebe pe generalisim ce trebuie să facă și să-i raporteze în același timp că oastea nu are pîine, iar caii n-au nutreț. Bunul generalisim cu o privire aspră poruncește lui Ducas să dea pesmeți, dar Ducas îi răspunde că nu e bine să împartă pesmeți de pe acum, de vreme ce se găsesc într-o țară locuită, ci să ordone ispravnicului să dea oștirii pîine. Atunci Ipsilanti îi spune lui Ducas: « trebuie să se facă ceea ce vreau eu

și nu ceea ce dorcești tu ; să predai chiar toată cantitatea ta de pesmeți serviciului de aprovizionare, să primești și tu de la acest serviciu tainul tău și să nu întrebuințezi pesmeții cum dorcești». Atunci Ducas îi răspunde : « am pregătit pesmeții pentru oastea mea, și dacă celelalte căpetenii n-au, nu-mi pasă, fiindcă era datoria lor să aibă și ei ». Ipsilanti furios îi spune că este nevoie să-și schimbe purtarea și felul său de a gândi și că va fi nevoit să se poarte altfel cu el. Ducas îi răspunde pe scurt că acum are dreptul să se poarte astfel, și pleacă. Prințul Ipsilanti cheamă pe căpitanul Iordache și îi cere informații despre turcii care se află la Drăgășani și despre oastea trimisă împotriva lor. Atunci Iordache îi relatează că a trimis pe toți pandurii sub comanda căpitanului Prodan și Macc-donschi, precum și pe cîțiva albanezi și că ieri pandurii au atacat. . . . ¹ și au răpit de la dușmani șaptezeci de cai, au ucis cinci oameni și au prins cu arcanul doi, și speră ca în timpul nopții să primească negreșit vestea îmbucurătoare a victoriei. Iordache îl întreabă ce drum vor lua pentru părțile acelea, și îndată Ipsilanti aduce hărțile, dar Iordache îi spune că a doua zi vor așeza tabăra la jumătatea drumului spre Rîmnic, de acolo vor ajunge la Rîmnic, și se vor consfătuși asupra celor ce au de făcut. Iordache raportează lui Ipsilanti că oastea va suferi mult din cauza aprovizionării, deoarece nu se mai găsesc provizii. Vrednică de amintit în această chestiune este prevederea generalisimului. În acea noapte generalisimul n-a putut deloc să doarmă, gîndindu-se, se vede, cum să intre pe teritoriul Austriei, de frica dușmanilor. A doua zi dimineața se duseră toate căpeteniile să primească ordinul de zi, și fiecare primindu-l, începu să se pregătească, iar Ducas a rămas la generalisim spre a afla motivele pentru care era maltratată, și îndată cu lacrimi în ochi se plînsă zicînd : « Excelență, ca să fiu supus ordinclor tale, am ajuns, deși am fost cel mai puternic dintre toate căpeteniile, să fiu cel mai prost și cel mai laș. Mi-ai cerut pe Ghencea aga Dimitrachi cu treizeci soldați pentru garda personală, ți l-am dat ; pe Ghica cu cincizeci soldați, ți l-am dat ; pe căpitanii Gheorghe și Teodosie cu o sută șaptezeci cazaci, pe căpitanul Petcu cu cincizeci, pe fiul comisului Ianachi cu patruzeci și șapte, pe polcovnicul Manșos cu nouăzeci ; mi-ai poruncit să dau și lui Cantacuzino, i-am dat tot detașamentul meu din Iași, peste cinci sute oameni, și erau astfel de soldați, încît excelența ta spunea « singurii soldați ai tabărei mele sînt cei ai lui Ducas », iar acum să mă ocărăști în fața celorlalte căpetenii, pe mine, care am cheltuit mica mea avere și am pus în pericol toată familia mea ? O astfel de răsplată speram eu să am pentru jertfele mele ? Aceasta este mulțumirea pe care nădăjduiam s-o primesc într-o zi de la excelența ta, pentru credința și respectul ce avem față de tine ? Cine dintre conducători a îndeplinit întocmai ordinele tale, cine dintre conducători ți-a dat un soldat ? Cînd am fost obraznic, ca mulți alții, în fața ta și am vorbit afară de ceea ce eram obligat ? Nu sînt eu același Ducas, care, ca să dau exemplu și celorlalți conducători, am stat de

¹ În textul grecesc cuvîntul ζάρα.

gardă în tot timpul nopții la cartierul de la Cornățel ca un simplu soldat? Nu sînt eu același Ducas, care totdeauna în orice împrejurare îți spuneam adevărul? Și acum să fiu eu acuzat în fața celorlalți conducători? De ce în sfîrșit nu vrei să fiu judecat militarmente? Dacă am lăsat liberă trecerea mitropolitului și celorlalți boieri din vreun interes, să fiu condamnat la moarte ca un om necinstit. Excelența ta știe bine că am îndeplinit aceasta fără ordinul tău, fiindcă, văzînd întîrzierea răspunsului am crezut că nu aprobi acțiunea mea. În cele două luni cît am stat la Ploești, ți-a venit vreo plîngere împotriva mea pentru modul incorect al conducerii mele? N-ai trimis la Ploești mai întîi pe adjutantul lui Cantacuzino, Ambrosiadis, și apoi n-a trimis prințul Gheorghe și pe adjutantul lui să urmărească mișcările mele? Nu erai excelența ta, care prin diferite scrisori îmi spuneai să mulțumesc pe bunii și vrednicii mei ofițeri și soldați pentru purtarea lor cinstită?» Sărmanul Ducas nemaiputînd vorbi, fiind tare mișcat, ieși de la generalisim și îndată plecă la bunul N. Ipsilanti, căruia, cu multă părere de rău, îi repetă toate cele spuse generalisimului pentru apărarea sa; în sfîrșit îi spune că este bolnav și îl roagă să-i dea voie să meargă provizoriu la Cîmpulung pentru a se căuta. Îndată comandantul Nicolae se duce la generalisim să-i spună să permită lui Ducas să plece la Cîmpulung, fiind bolnav. Bunul generalisim, avînd de gînd să-l ucidă pe Ducas, nu cedă la început, ci îl chemă înaintea lui și îi spuse: Ce ai Ducas? Sînt bolnav, excelență! Nu te-a cercetat vreun doctor? Da, Bachelot. Și ce ți-a spus? Este nevoie să plec la Cîmpulung, fiindcă acolo este și doctor și farmacie cu doctoriile necesare. Dacă este așa, ți se dă permisiunea, iar oastea ta o vei preda căpitanului Iordache, dînd ordin tuturor ofițerilor tăi să-i dea lui ascultare. Iar tu, după ce vei preda și căruțele cu pesmeți la serviciul aprovizionării, vei pleca cu zece albanezi și numai cu Gheorghe la Cîmpulung, și, după ce te vei face bine, vei veni la Curtea de Argeș și la Rîmnic. Atunci, în prezența căpitanului Iordache, Ducas a început să se plîngă generalisimului pentru tinerii soldați, dați lui Cantacuzino, care ar fi fost foarte utili în împrejurările actuale. Atunci generalisimul cînd văzu că și căpitanul Iordache lăuda mult acea oaste a început să lacrimeze. Căpitanul Iordache dădea dreptate lui Ducas, socotind că generalisimul se purta nedrept cu el, și zicea că dacă ar fi fost el în locul lui Ducas n-ar fi dat nici un soldat, fiindcă cineva se face căpetenie numai cu soldați. În timp ce avea loc această conversație, generalisimul a fost înștiințat că vine batalionul sacru, și îndată toți ieșiră în întîmpinarea acelor sărmani tineri săraci, care din nefericire s-au înscris în batalionul sacru și au fost, cum veți vedea mai jos, victimele prostiei unor căpetenii. În acest timp sosește și un curier, trimis de Kolocotronis și Orfanos de la Cîmpulung, care aducea la cunoștința generalisimului că aceștia au apucat acel drum, iar căpitanul Griparis (care a fost lăsat la Tîrgoviște) se află la așa-zisa Cîrciuma domnească și așteaptă ordin pentru acțiunile lor viitoare. Li s-a trimis ordin cu Manos să pornească la Rîmnic. O oră înainte de a porni din Pitești, genera-

lisimul a fost informat că Sava s-a unit cu turcii și a luat ca zălog patruzeci din aceștia [?], și că turcii vin în urma armatei lui Sava. Această acțiune a lui Sava sili pe generalisim să se arate și mai laș decît fusese pînă atunci, și îndată dădu ordin lui Iordache să pornească. Astfel oastea porni spre Rîmnic, iar Ducas, cu mare strîngere de inimă, se despărți de puțina lui oaste și apucă drumul spre Cîmpulung. La primul popas oastea dormi acolo, în mare lipsă de provizii; a doua zi porni spre Rîmnic, pe un drum defundat din cauza ploilor torențiale. Pentru nenorocirii ierolohiți [soldații batalionului sacru], drumul era și mai greu, deoarece nu numai că mergeau pe jos, dar nici pîine nu aveau. Ajungînd deci la Rîmnic, găsiră puțină pîine pregătită, dar nu era destulă pentru toată oastea. Atunci generalisimul chemă pe căpitanul Iordache și îl întrebă ce este de făcut și ce vești are despre dușman. Căpitanul Iordache îi spune ca a doua zi oastea să se odihnească aici, iar ultimele vești despre dușman arată că înainte cu o zi pe la revărsatul zorilor pandurii au călcat grajdurile dușmanului și i-au răpit un număr însemnat de cai; astfel dușmanii se află acum la Drăgășani, întrucîtva consemnați; căpitanii Diamandi și Mihaloglu s-au unit cu ceilalți panduri, iar el, Iordache, cu oastea lui și cu căpitanul Anastasie, care a fost numit căpetenie peste toată oastea lui Ducas, pleacă înainte la Drăgășani și acolo va aștepta pe excelența sa. A doua zi pornește toată armata cu generalisimul la Drăgășani; prima noapte se odihnește prost din cauza ploii, la un sat; de acolo trimite pe Caravia și pe cîțiva ofițeri la batalionul sacru să înainteze mai aproape de Drăgășani, și să ia poziție de atac, iar excelența sa cu tot corpul cazacilor, ulanilor și al lui Kolocotronis și Orfanos vor rămîne departe de Drăgășani; în același timp scrie căpitanului Iordache cerindu-i să-l informeze de mișcările dușmanului. Căpitanul Iordache, ajungînd în fața dușmanului, își dispune îndată oastea acolo unde era necesar, iar căpitanului Anastasie îi ordonă să treacă peste podul care se află dincolo de Drăgășani, într-un loc mlăștinos, și să-și așeze tabăra în partea dreaptă a dealului ca să împiedice pe dușmani să distrugă podul. Dușmanii, văzînd că armata greacă înaintează fără frică împotriva lor, și temîndu-se să nu fie înconjurați s-au grăbit să trimită o sută cincizeci de călăreți împotriva lui Anastasie; aceștia au fost atacați cu multă vitejie de către greci și siliți să intre din nou în Drăgășani. Bunul Iordache, după ce a făcut toate acestea, îi scrie generalisimului că, fiindcă astăzi este marți și mult noroi, a doua zi va ataca pe dușmani și că speră, cu urările patriei și ale excelenței sale, să-i bată. În timp ce căpitanul Iordache lua toate aceste măsuri, Caravia, fără să înștiințeze pe căpitanul Iordache, luînd artileria care era compusă din patru tunuri, detașamentul său și batalionul sacru, porni îndată împotriva localității Drăgășani și încinse lupta cu dușmanul. Ceilalți conducători care primiseră ordin să fie gata pentru a doua zi, văzînd pe Caravia luptîndu-se, s-au mirat, și îndată au alergat în ajutorul lui. Lupta se dădu cu multă vitejie din partea batalionului sacru; turcii, aproape învinși, se pregătiră să părăsească Drăgășanii și să se retragă. Cei opt sute de turci care erau sub

comanda fiului lui Cara-Feiz, văzînd însă că domnul nostru Caravia cu artileria sa nu le aduce cea mai mică pagubă și a încetat de a mai trage, iar nenorocitul batalion sacru nu pare să mai primească vreun alt ajutor, îndată se rezează cu multă furie împotriva lui; domnul Caravia, văzînd furia dușmanilor, strigă ostașilor săi cuvîntul «naset»¹, și îndată se retrase, părăsind pe cîmpul de luptă, atît cele patru tunuri cît și batalionul sacru care se lupta cu multă vitejie și disperare. Căpitanul Iordache, căpitanul Anastasie, căpitanul Diamandi, Mihaloglu, Caloianis și încă cîteva căpetenii fără să aibă fiecare oastea lui, prevăzînd distrugerea sigură a batalionului sacru și pierderea principelui N. Ipsilanti, care era comandantul acestui batalion, năvăliră împotriva dușmanului cu atîta vitejie, încît îi siliră pentru moment să se retragă, și astfel au luat înapoi și două tunuri, steagul sacru și salvară mai mulți ierolohiți. Ei au căutat ghiulele și fitiluri ca să tragă împotriva dușmanului, dar nu găsiră nimic. Astfel dușmanii văzînd dezordinea oastei și pe Caravia fugind, năvăliră din nou împotriva grecilor, nimicînd aproape pe toți ierolohiții care mai rămăseseră; nefericiții infantcriști cădeau victime sabiei dușmane, iar ofițerii și soldații călăreți nu au mai ocupat o nouă poziție, fiindcă erau puțini, și începură să se retragă, iar dușmanii lași, în număr de opt sute, nu îndrăzneau să-i urmărească, ci se ocupau cu tăierea capetelor nenorociților ierolohiți. Situația ierolohiților era într-adevăr vrednică de plîns. Aceștia, deși niciodată n-au utilizat armele, totuși au luptat cu o deosebită vitejie și au luptat într-un mod glorios pentru libertatea patriei lor. Patria are datoria să ridice un monument tuturor acestor tineri nobili și să răsplătească cu medaliile cuvenite familiile lor, înscriind pe tabla nemuririi numele tuturor acestora pentru veșnică amintire.

După această luptă, restul armatei se îndreaptă spre cartierul generalismului, căruia îi aduce la cunoștință cele întîmplate. Bunului șef în loc să-i pară rău de nimicirea tragică a nenorociților ierolohiți și să condamne la moarte pe iubitul său Caravia, care era vinovat de această nimicire, dă ordin ca oastea să se retragă imediat la Rîmnic. Niciodată dușmanul nu spera să obțină o astfel de nimicire, cînd el fusese oprit timp de mai multe zile numai de detașamentul pandurilor și nu avusese curajul să-i atace, ci stătca întărit în regiunea Drăgășani, de teama acestora. Oastea, potrivit ordinului dat, pornește în timpul nopții spre Rîmnic, unde ajunge a doua zi. Aci oastea se odihnește, însă cu mare frică, și pornește apoi la mănăstirea Cozia, unde petrecu două zile. Bunul generalism spune aici căpitanului Iordache intenția sa adevărată anume că vrea să intre în Austria, și îl roagă să ia cu el pe toți acei, pe care îi crede periculoși pentru excelența sa, și să numească în diferite posturi pe unii dintre ofițeri. Îndată, de comun acord, ei dau ordin căpitanului Diamandi să plece la mănăstirea Bistrița, lui Mihaloglu la o altă mănăstire din cele cinci județe, căpitanului Anastasie la Ocna, iar altora în alte părți. Căpitanul Iordache,

¹ Nota edit. englez: naset-probabil cuvîntul turcesc nasihat: Sauve qui peut.

după ce termină toate acestea, își ia rămas bun de la generalisim și pleacă cu oastea sa spre Argeș, unde avea să se sfătuiască cu Farmache, care urma să vină acolo. După plecarea căpitanului Iordache, generalisimul temîndu-se să nu fie ucis, întocmește îndată o scrisoare după obiceiul lui, ca venind din partea generalului comandant al Sibiului, prin care era înștiințat că Austria a declarat război Porții și fiindcă armata acestuia va porni în acea zi, este nevoie ca excelența sa, fiind un generalisim cunoscut, să plece la hotare să discute cele necesare. Deci cu multă bucurie cheamă pe ofițerii și soldații săi care se aflau la mănăstire; citește în prezența tuturor scrisoarea și dă ordin ca toată lumea să lase armele și să plece la biserică să mulțumească lui Dumnezeu că a binevoit să determine întreaga Europă să declare război tiranului. După ce se oficia la biserică un te-deum pentru niște vești mincinoase, excelența sa anunță că a doua zi va pleca la graniță, iar armata să rămînă acolo, pînă la un nou ordin. Ofițerii, cari în momentul acesta s-au deșteptat, îi spun să înceteze cu astfel de vorbe și că este cazul să-i îndrumeze în mod sincer în cele ce au de făcut: «Noi știm bine că excelența ta ne părăsești și intri pe pămîntul austriac; dacă îți închipui că noi te vom împiedica, îți jurăm că nu ne vom înjosi să înfăptuim această nelegiuire. Este nevoie însă să ne spui, ca un conducător ce ne-ai fost, ce drum să apucăm». Atunci Ipsilanti le spune că el va trimite în Austria numai pe cei doi frați ai lui, și el va rămîne cu ei. Apoi căpitanul Anastasie îi spune că este necesar să se pună în siguranță și excelența sa, iar oastea va găsi vreun drum să plece spre a se uni cu căpitanul Iordache, iar vremea și situația le vor arăta ce au de făcut în viitor. Văzînd generalisimul că Anastasie este cel mai credincios dintre toți, îi spune să ia drumul spre Cîineni, ca avangardă, și să cerceteze bine toate trecătorile de acolo, ca nu cumva să fie vreo cursă a căpitanului Prodan și a lui Macedonschi împotriva excelenței sale. Zis și făcut. Îndată căpitanul Anastasie îl înștiințează pe generalisim să-și urmeze fără frică drumul său. Ajungînd la Cîineni, la o depărtare de o jumătate de oră de hotarele Austriei, își așază tabăra acolo, avînd cu el pe căpitani Orfanos, Kolocotronis, Anastasie, pe maiorul Caravia, popa sîrbul, Honțoglu și pe mai multe căpetenii mai mici. Acolo Ipsilanti se odihnește trei zile, pînă cînd izbutește să intre. În cele trei zile, cît a stat aci, trimitea în fiecare zi diferite plutoane la Cîmpulung, unde aveau să aștepte pe excelența sa, să plece împreună prin munți în Moldova. După ce însă i-a venit aprobarea să intre, atunci luînd imediat pe credinciosul său ministru Lasanis, pe Orfanos și pe cei doi frați ai săi intră pe teritoriul austriac, părăsind acolo oastea și vreo sută de ierolohiți. El promite că va trimite peste un ceas pe Orfanos să-i ia în primire și le cerc să fie gata să-l urmeze. Ierolohiții și încă cîțiva soldați de la diferite căpetenii, cîți au socotit că nu sînt vrednici să urmeze pe comandantul lor, au plecat spre hotare, dar ajungînd acolo, nemții neomenoși au refuzat categoric să le permită trecerea; scopul ticălos al bunilor noștri nemți se îndeplini, ei permiteau trecerea acestora în urma depunerii unor sume de

bani, dar nu ca soldați, ci ca negustori. Nenorociții ierolohiți trecură în Austria, fără să aibă nici pîinea zilnică, fiindcă bunul nostru generalisim nici măcar față de aceștia nu s-a arătat generos să-i ajute bănește, pe unii lăsîndu-i goi, iar pe alții vai! fără încălțăminte, spre batjocora vestitului neam al grecilor. Bunul comandant după ce intră în Austria scoate la lumină proclamația sa din 8 iunie, în care condamnă în genere pe toți soldații ca lași și arată că simte mare rușine că le-a fost comandant și că trădările și înșelăciunile lor l-au obligat să se despartă de ei și să piardă momentul, cînd spera să moară glorios sau să învingă pe dușmani. Condamnă de asemenea pe căminarul Sava ca trădător, proclamă ca dezertori pe maiorul Ducas, pe căpitanul Vasilie Barlas, pe fanarioții Gheorghe Manos, fostul său casier-șef, și pe Grigorie Suțo și pe cancelarul său N. Scufos și degradează pe maiorul Caravia. Dacă Ipsilanti crede, bărbați greci, că prin ultima sa proclamație va scăpa de votul de blam al neamului pentru toate relele pricinuite, desigur se înșeală. Dacă numind lași pe bunii și vrednicii soldați, crede că nu va fi condamnat excelența sa drept laș, desigur se înșeală. Soldații care sînt condamnați de tine, sînt acei care adeseori te rugau să le dai voie să atace pe dușmanul care înainta, și niciodată nu le-ai permis aceasta. Dar spuneai fără rușine: «ieșiți din păduri, coboriți munții și duceți-vă să sărutați mîinile tiranilor singeroși, de pe care mîini încă picură sîngele sfînt și nevinovat al atîtor compatrioți». Pentru aceasta trebuia să întrebi bine sufletul tău lipsit de conștiință și să te gîndești că încă se păstrează ordinele de zi și corespondența ta și fiecare poate să vadă cine era acela care i-a condus în păduri și în munți. Minți în cel mai mare grad, cînd declari pentru dezvinovățirea ta, cu vorbe pompoase, că ai pierdut momentul cînd sperai să mori în mod glorios, sau să trăiești în mod glorios, fiindcă astfel de momente de multe ori ți s-au prezentat și le-ai respins cu pretexte lipsite de temei, sub motiv că ești dator să execuți ordinele orale primite. Se vede că ai uitat împlinirea de lîngă Buzău, cînd cirezile de vite ți s-au părut că sînt turci și erai nedumerit cum să lupți cu sărmanii boi, și după ce ai fost informat că într-adevăr erau vite, ai fugit iarăși îngrozit la Buzău. Iată deci unul din momentele dorite. Condamni ca trădători pe soldații tăi viteji, pe care, în timp ce dușmanul venea împotriva lor, îi trădai cu înșelăciunile tale, scriindu-le că rușii au intrat în Moldova, că bulgarii s-au răsculat, că bulgarii victorioși au ajuns la muntele Balcan, că la Terapia a avut loc o mare vărsare de sînge, că grecii au ocupat depozitul de muniții, că vitejii noștri marinari au ars Constantinopolul, și alte înșelăciuni. Nu ești dumneata bunul generalisim, care la cererile zilnice ale căpeteniilor de sub conducerea lui Ducas de a ataca dușmanul care înainta abia la 22 aprilie le-ai dat permisiunea, fără însă să-i înștiințezi că cei care înaintau erau greci și trebuia să ascundă steagurile și cocardele lor tricolore? Dece n-ai spus dacă era vreo astfel de înțelegere cînd s-a ridicat steagul libertății și a fost lovită cocarda tricoloră? Desigur egoismul și vanitatea ta nu te vor lăsa să ascunzi adunarea tuturor șefilor, care a avut loc la Colentina, ca să

citească atît porunca împăratului tuturor Rusiilor, trimisă prin Nesselrode, cît și scrisoarea prietenească și dojenitoare a contelui Ioan Capodistria. Sărmanii tăi ofițeri te-au întrebat cu vorbe simple, dacă revoluția noastră de astăzi se face cu aprobarea sau fără aprobarea Rusiei, și surîzînd ai răspuns cu jumătate gură că la astfel de chestiuni nu se poate răspunde. Atunci Ducas, cu aprobarea celorlalți, a zis: dacă ai făcut aceasta cu aprobarea Rusiei, nu trebuie să te sperie purtarea ei de astăzi, fiindcă ai dispozițiile orale; Rusia ca să nu se compromită, în urma celor spuse de tine: «o putere mare va apăra drepturile noastre», trebuia să scrie astfel. Iar dacă ai procedat fără știrea și aprobarea Rusiei, atunci faptul că împăratul Rusiei te declară nu numai răzvrătit, ci îți spune ritos ca nu cumva să îndrăznești să te apropii de hotarele lui, nu poate să aibă vreo altă interpretare decît: fiindcă ai făcut nebunia, trebuie să mori. Trec sub tăcere încă un pasaj din aceeași scrisoare, care spune astfel: că dacă n-aș fi fost mulțumit de serviciile tatălui tău credincios, aș fi dat afară din hotarele mele, pentru acțiunea ta necugetată, familia ta. În același timp sosiseră și niște deputați ai bulgarilor cerînd ajutorul nostru, Atunci ți-a spus Ducas: să trecem Dunărea, și dacă nu vom reuși să îndeplinim ceva, atunci să murim. De ce n-ai îndeplinit nimic din toate acestea? De ce n-ai trecut Dunărea? Poate vei spune că n-au vrut ofițerii și soldații tăi! Dar ei, ca niște turme de oi, socoteau ca sfinte cele spuse de tine și executau întocmai ordinele tale. Nu ești tu, bunule generalisim, care fără motive și cu pretexte mincinoase ai părăsit Tîrgoviște, orașul întărit? Nu ești tu, generalisimul care ți-ai părăsit armata după lupta de la Nucet și ai luat drumul prin munți spre Pitești, și cu această acțiune ai făcut ca toți ofițerii tăi să creadă că ai fugit? Dacă ai stat două luni întregi în tabăra din Tîrgoviște, ce preocupări războinice ai avut? Unde sînt atîtea zaherele care au fost luate de la oamenii săraci? Care anume regiune muntoasă ai aprovizionat cu zaherelele trimise în fiecare zi de Ducas? Unde sînt planurile tale importante, unde sînt tunurile pregătite de bunul tău Caravia? Și dacă Caravia a fost un depravat, de ce n-ai fost niciodată la mitropolia Tîrgoviștei să vezi ce face? Excelența ta însă se vede că ai socotit Tîrgoviștea drept Termopile. Pentru ce ai trimis pe Cantacuzino la Iași, în timp ce sărmanul Ducas îți scria că dușmanul înaintază împotriva armatei noastre? Mai era timp pe atunci pentru astfel de expediții? Ți-a părut rău, dar fără folos. Urmașii se vor speria citind prostiile tale în legătură cu Drăgășanii, unde ai trimis drept avangardă pe sărmanii tineri ierolohiți, care au fost victimele sabiei nemiloase a dușmanului. Condamni pe Sava drept trădător, dar de ce nu l-ai condamnat la moarte, odată ce aveai mii de motive? Dar nici n-ai vrut să crezi toate cele ce îți spuneau ceilalți conducători împotriva lui. Sava, deși era un vechi cirac al sultanului, dacă vedea însă că bunul nostru comandant era hotărît, niciodată n-ar fi primit să se arate partizan al turcilor, dar văzînd prostia comandantului și lipsa totală de cele trebuincioase în împrejurarea de față, s-a grăbit să se unească cu dușmanii, atunci cînd a văzut că

a fost cîștigată lupta de la Cornățel și dușmanul Iaș a devenit îndrăzneț. Condamni drept trădători pe Ducas Constantin, Vasile Barlas, Manos, Sușos și Scufos. Pe ce se bazează această acuzare? La 1 iunie n-ai dat voie lui Ducas să plece la Cîmpulung pentru căutarea sănătății? N-ai trimis pe Manos și pe Sușos cu căpitanul Barlas să adune diferite plutoane care se aflau pe acolo? N-ai numit pe cancelarul tău N. Scufos guvernator al orașului Cîmpulung? Ducas, dacă avea de gînd să dezerteze, ar fi făcut acest lucru de mult, fiindcă avea motive pentru multele nedreptăți ce i s-au făcut. Și acum în urmă dacă se gîndea la așa ceva, desigur ar fi făcut aceasta, fără ca măcar să fi cerut permisiunea generalisimului, ci ar fi luat oastea ce i-a mai rămas și ar fi plecat, și nu s-ar fi pus la dispoziția soldaților lui Manos și Barlas; iar Manos, văzînd că este cu neputință să se unească cu generalisimul, și că dușmanul vine împotriva lui, s-a hotărît să intre pe teritoriul austriac împreună cu Sușos și Scufos. Sărmanul Ducas, dorind să plece în Moldova să se unească cu oastea sa, dată lui Cantacuzino, a hotărît, de comun acord cu Barlas, să continue acest drum. Trecînd prin munți și ajungînd la mănăstirea Sina [Sinaia], află în mod sigur că Sava s-a unit cu turcii și se găsește cu întreaga lui oaste la Breaza. Ei își urmează drumul spre Timor, rămînînd ca de acolo să-și continue drumul. Însă fiind siliți de fărâdelegile soldaților diferitelor căpetenii au hotărît să treacă pe teritoriul austriac. Deci cum este Ducas dezertor? Lauzi pe nenorociții ierolohiți; aici ai spus adevărul gol goluț, căci tu erai vinovatul pierderii acestor tineri nobili. Îndepărtezi pe Caravia din rîndurile armatei, și aceasta este un semn al lașității și prostiei bunului nostru comandant, care nu luase îndată hotărîrea să-l condamne la moarte, și care, se vede, dorea să aibă pentru totdeauna postul de comandant șef. Vai de vanitatea ta ! Neamul grecilor, mizerabile, te va judeca și fără voia ta, și te va condamna pe bună dreptate drept vinovat principal al nenorocirii sale, și într-un cuvînt te va condamna ca pe un înșelător și trădător, blestemînd în vecii vecilor numele tău și al complicilor tăi. Întreaga Europă, aflînd prostiile tale, va înscrie numele tău cu litere negre în paginile istoriei; ai avut timp și ocazii să cucerești cetăți, să inspire groază peste tot, să atragi curiozitatea tuturor și să primești în sfîrșit mulțumirile patriei. Dar excelența ta pornești la Iași și crezi că dușmanul, aflînd de venirea ta, îți va înmîna cheile Constantinopolului. Vii cu armata și nu-ți așezi tabăra la București, și de acolo să treci îndată Dunărea, să te unești, potrivit proclamațiilor tale, cu bulgarii și cu sîrbii, care te așteptau, ci stai fără rost la Iași și fără să ai zece ocale praf de pușcă! Ce să spui mai întîi și ce să spui mai pe urmă? Dumnezeu să te pedepsească după faptele tale. Bărbații greci, ca să mulțumesc curiozitatea voastră, vă istorisesc în mod amănunțit și bine informat sfîrșitul acestei expediții tragice.

Sava, după ce s-a unit cu turcii, a pornit cu aceștia împotriva serdarului Diamandi, care aflîndu-se închis în mănăstirea Bistrița respinge vitejește atacurile dușmanului, dar fiind înșelat de Sava, s-a predat dușmanului nemilos,

și îndată nenorocitul a fost trimis la Constantinopol. Întorcându-se Sava la Cîmpulung și aflînd că se găsesc acolo popa sîrbul și Ducas, pe care nemții, după ce l-au prădat, l-au trimis peste graniță, îndată el pornește împotriva acestora (la 17 iulie) și îi atacă; dar cei mai mulți dintre soldații acestora, după o rezistență vitejească, au scăpat împreună cu șefii lor pe pămîntul austriac. Dușmanul, călcînd hotarele austriace și măcelărînd la întîmplare mai mulți soldați, printre care erau și austriaci, intră pînă aproape de vamă, căutînd cu insistență pe Ducas și pe popa și pe toți revoluționarii. Lupta a durat aproape două ore și soldații lui Ducas și ai lui popa sîrbul au luptat cu o deosebită vitejie. Dar după ce n-au mai avut cartușe, atunci s-au grăbit să intre pe pămîntul austriac¹, iar austriacii, văzînd violența turcilor, s-au hotărît să predea în mîinile sîngeroșilor tirani pe popa sîrbul, lucru nemaipomenit în istorie și contrar principiilor și legilor umane. În acest timp Ducas travestit a trecut granița pe ascuns și a ajuns la Făgăraș, unde a obținut un pașaport pentru Chișinău. Iar soldații, văzînd neomenia fără precedent a nemților, și temîndu-se să nu pățească și ei același lucru, au spart ușile carantinei, și ca să scape de pericolul amenințător, s-au împrăștiat în Transilvania. Aș fi vrut să enumăr alte cîteva acțiuni neomenoase ale austriacilor, dar fiindcă și sălbaticii din America le-au aflat, socot de prisos să ostenesc și să zugrăvesc cruzimile lor față de greci, care își căutau libertatea.

Armata lui Imbrail pașa Bercofceali, după dezastrul de la Galați, înainta încet tremurînd spre Iași, iar Cantacuzino aflînd de înaintarea dușmanului, își așază tabăra în satul Stînca, care era la o depărtare de două ore de Iași. După ce ajunge acolo, trimite pe căpitanul Vasile Teodoru cu toată călărimea lui la Roman, să apere părțile acelea de orice atac al dușmanului. La 16 iunie dușmanul se apropie de Iași; în după amiaza acestei zile atît Pendedeca cît și grecii părăsesc Iașii venind la Stînca să se consulte cu Cantacuzino ce au de făcut. Cantacuzino, cum primește această veste, dă ordin să rămînă un număr mic de călăreți la Stînca pentru avangardă, iar ceilalți, fără cea mai mică întîrziere să plece la Sculeni. Ajungînd acolo, ei încep să se certe pentru felul cum trebuie întărită această parte și în timp ce încercau să facă șanțurile imposibile de la Sculeni, comandantul p. Cantacuzino, fără să înștiințeze pe ofițerii lui de acolo, trece Prutul și intră pe teritoriul rusesc. Într-adevăr fuga acestui bărbat militar este vitează și vrednică de laudă. Toți ofițerii, care au rămas în partea aceastalaltă, s-au întrunit într-o consfătuire și au hotărît să numească o comisie de trei persoane, care să se întîlnească cu fugarul comandant și să afle care sînt motivele acțiunii sale neașteptate. Cantacuzino nu reuși să se justifice în mod satisfăcător și comisia înțelege stratagema lui îndrăzneță. Cînd toți ofițerii și soldații au aflat cauza fugii

¹ Sînt cunoscute toate faptele nemiloșilor austriaci și socot de prisos să vă descriu amănunțit cruzimile lor pline de neomenie față de niște soldați, care luptau pentru libertatea lor.

sale au zis: «noi am jurat să murim, și dacă comandantul nostru a fugit, nu trebuie să facem și noi acest lucru». La 1 iunie întreaga armată dușmană se îndreaptă spre Sculeni. La Stînca a fost o mică ciocnire; grecii, fiind ajutați de poziția lor, au ucis mai mulți turci, dar s-au retras în perfectă ordine și au sosit fără pierdere la Sculeni. Acum dușmanul, în număr de 7 000, se întinde fără vreo piedică pe șesul de la Sculeni. Cei abia patru sute de greci, văzînd că dușmanul se apropie, au ieșit din tranșee și l-au atacat-ca niște lei; după ce chehaia a văzut că trei sute de greci de dimineața pînă la ora 9 se luptă cu o vitejie fără seamăn și pricinuiesc turcilor mari pierderi (numărul turcilor căzuți pînă atunci se ridică la opt sute), a hotărît în sfîrșit să dea un atac general. Dar cei trei sute greci războinici de neînvins, tineri între 15 și 18 ani, au respins pe turci cu mari pierderi; chehaia, văzînd vitejia nepilduită a grecilor și pierzînd speranța că va obține victoria dorită, se hotărâște să atace pe greci cu artileria. Dar fiindcă poziția în care se afla era periculoasă, ca să pună în acțiune artileria, a fost nevoit să stea de vorbă cu comandantul rus, domnul Sabaneev, cu guvernatorul militar al Basarabiei, domnul Inzof, și cu ceilalți șefi, care i-au spus că în momentul cînd va cădea un obuz sau un glonte pe malurile Prutului, atunci să fie sigur că îl vor ataca. Atunci chehaia se hotărâște să se așeze cu jumătatea din armata sa și cu artileria pe malul drept al Prutului. Ia poziție și îndată artileria începe să tragă; întăriturile de la Sculeni, precum am spus, erau slabe, și ghiulelele au început să pricinuiască pierderi însemnate grecilor. Văzînd chehaia că grecii au pierderi, a hotărît să treacă la un atac general împotriva grecilor. Aceștia au luptat cu o deosebită vitejie și lupta va rămîne « dans les an[n]ales d'[h]istoi[r]e », fiindcă două sute de greci au căzut victime glorioase luptînd cu sabia împotriva a opt mii turci ¹. Dar dacă generalul Mladen împreună cu tufecibașa Vasilie ar fi ajuns cu cei 1 000 de călăreți cu o oră înaintea catastrofei de la Sculeni, ar fi măcelărit întreaga armată turcă care găsindu-se deodată între două armate dușmane, ar fi fost cuprinsă de panică. Aceștia, deși au fost informați de nimicirea suferită de ai noștri, totuși se hotărîseră să se bată cu turcii; dar fiindcă două treimi din oastca lor plecase, generalul Mladen, Vasile Teodoru, d. Ghica epirotul, d. Sfetcu sîrbul și ceilalți hotărîseră să se așeze pe o limbă de pămînt lîngă Prut, pe care au întărit-o cu simple căruțe. Chehaia, văzînd că unii greci se întăresc din nou, a hotărît să-i atace; dar cu toate atacurile puternice date de numeroasa sa armată n-a reușit să le pricinuiască cea mai mică pierdere și să-i silească să părăsească în mod laș poziția lor, deoarece dușmanul n-a izbutit să utilizeze artileria lui. Dacă de la început grecii ar fi întărit această poziție avantajoasă, și nu Sculenii, desigur armata numeroasă a turcilor ar fi pierit, fiindcă dacă s-ar fi întărit această limbă de pămînt,

¹ În această luptă au pierit peste 900 turci, și abia 100 greci au scăpat prin foc și apă.

ar fi devenit o insulă întărită și de necucerit. Grecii ce s-au găsit pe această limbă au luptat pînă la căderea nopții, (cînd au fost uciși peste două sute de turci), iar pe la miezul nopții rușii au trimis mai multe corăbii și au transportat pe teritoriul rusesc pe vitejii ofițeri și soldați, în afară de generalul Mladen, care n-a vrut sub nici un cuvînt să treacă pe teritoriul rusesc. Cu douăzeci soldați din cei mai buni ai lui Ducas, pe care îi dăduse lui Cantacuzino, s-a dus la Vreța, unde a găsit pe nemuritorul Iordache Olimpiotul care venise din Țara Romînească cu o mie soldați. Sfătuiindu-se, ei au hotărît să coboare din Vreța; aflînd că în Slatina se află cîtiva turci, trimiseră de comun acord pe polcovnicul Mantios și încă cîtiva ofițeri, care primind ordinele și urările superiorilor lor, au pornit într-acolo. Ajungînd lîngă Slatina, află de la țărani că turcii sînt în număr de trei sute și ocupă cele mai bune case ale boierilor. Grecii năvălesc cu o deosebită furie și măcelăresc pe turci, cu pierderi mici din partea lor. După trei zile aceștia s-au întors învingători la căpeteniile lor. A doua zi Iordache Olimpiotul a fost informat de romîni că c[ăpitani] Lunsos și Anastasie Ioanitul cu nouăzeci soldați ai lui Ducas luptînd cu două mii turci se retrăseseră în perfectă ordine și au ajuns la o mănăstire lîngă hotarul cu Bucovina, unde se aflau în siguranță. Turcii au dat însă foc mănăstirii, iar cei șaptezeci greci, care au mai rămas, s-au închis în biserică și au luptat în mijlocul flăcărilor cu o deosebită furie aproape șase ore. Dar spre fericirea lor, fiind uciși, aproape opt sute turci și comandantul armatei turcești, lașii turci au început să se retragă, temîndu-se de vreun eventual ajutor din partea lui Olimpiotul, care într-adevăr se îndrepta în acea direcție cu toată oștirea sa. Iar grecii din mănăstire, cu sabia în mînă, au ajuns pe teritoriul austriac și au fost primiți cu milă prefăcută, grație mulțimii locuitorilor Sucevei, care întîmpinau cu lacrimi de bucurie pe acești viteji și neînfrițați eroi. Olimpiotul aflînd pe drum cele întîmplate se întoarce la locul său. După ce el cîștigă mai multe victorii împotriva turcilor în diferite părți ale Moldovei, deși era bolnav în pat și era transportat în targă de iubiții săi soldați, este informat că turcii, regroupîndu-se, veneau împotriva lui cu patru tunuri de cîmp și șase mii soldați. Același lucru îl află și comisarul Bucovinei, care propuse lui Iordache Olimpiotul, să treacă pe teritoriul austriac, fiindcă i se va da azil atît lui cît și tuturor oamenilor săi. Olimpiotul însă îi răspunse că ar fi nedreptățit pe însuși Olimpiotul dacă s-ar fi refugiat pe teritoriul lui, fiindcă cunoaște foarte bine din faimă și din experiență de ce fel de sentimente generoase au dat dovadă austriacii față de popa sîrbul și mai ales că el este hotărît să moară pe cîmpul lui Marte, ca prea credincios supus al său, și mulțumește turcilor că îl scutesc de osteneala de a merge în căutarea lor etc. După acest răspuns Olimpiotul își cheamă soldații, își fixează posturile de avangardă, iar el, luînd pe Farmache, o sută de soldați și tot echipamentul, intră în mănăstirea Secu. După ce Olimpiotul dă ordinele necesare, și după ce fiecare își ia postul în

primire, pe neașteptate turcii, în urma trădării moldovenilor¹, trec pe altă cale și cad în spatele ostașilor noștri: aceștia însă atacă pe turci în așa fel, încât ei nu izbutesc nici măcar să ia un prizonier. Grecii fiind atacați « par surprise » nu izbutesc să meargă spre Secu să-l înștiințeze pe comandantul lor de această neașteptată întâmplare. Deodată viteazul Olimpiotul se află înconjurat de întreaga oaste dușmană; dacă însă ar fi vrut, ar fi putut scăpa cu toți ai săi prin poarta cea mică a mănăstirii. Acest nemuritor nou Leonida însă, cu toate că știa că era cu neputință să învingă pe dușman, sau să-l silească să se retragă, cu toate acestea s-a luptat neconținut timp de treizeci și șase de ore cu o deosebită vitejie. Comandantul turc, respectând vitejia nepilduită a eroului Olimpiotul, îl întreabă de trei ori dacă dorește să trateze ieșirea lui din mănăstire și plecarea lui pe teritoriul austriac. Olimpiotul, deși vedea că se afla într-o situație disperată, nu primește propunerea dușmanului, ci spune compatrioților săi: « fraților, moartea, moartea glorioasă este în împrejurările de față singurul lucru pe care trebuie să-l dorim cu toții; nu cred că ar fi cineva, din cîți sîntem vii pînă acum, căruia să-i pară rău de viața lui; toți trebuie să avem ca pildă pe tovarășii și frații noștri, ale căror cadavre (la Drăgășani, Sculeni și în altă parte) cer răzbunare; pămîntul acesta, fraților, este nevrednic să primească eroi greci, dar sîngele ce se va vărsa aci, va cere răzbunare, și poate într-o zi tovarășii noștri vor primi oasele noastre să le transporte pe pămîntul Greciei clasice a strămoșilor noștri ». După ce Olimpiotul își termină cuvîntarea, cutreieră diferitele posturi ale mănăstirii și observă că cea mai mare parte a soldaților dorea să trateze; de asemenea chiar colegul său Ioan Farmache era de aceeași părere. Atunci Olimpiotul pierzîndu-și speranța, intră în odaia în care se aflau munițiile ce mai rămăseseră, și după ce își face ultima rugăciune și vede că poarta cea mare a mănăstirii, potrivit înțelegerii, a fost deschisă, îndată dă foc munițiilor și este ars împreună cu alți patru soldați, care se aflau în aceeași odaie. Farmache s-a predat dușmanului, împreună cu toți soldații care au rămas. Turcii au decapitat îndată pe soldați, iar pe Ioan Farmache l-au trimis în fiare la Constantinopol, unde a fost ucis.

¹ Versiunea apărării eteriaștilor la m-reă Secul dată de autorul anonim al lucrării de față este în genere eronată; autorul vorbește despre « trădarea moldovenilor » avînd în vedere faptul că moldovenii n-au opus rezistență intrării trupelor turcești în țară. Condițiile în care s-a desfășurat insurecția eteriaștă pe teritoriul Moldovei, abuzurile și vexațiunile comise de o serie de căpetenii și alte elemente nedisciplinate din oștirea eteriaștă au făcut ca țelurile acestei mișcări să rămînă neînțelese pentru masele largi; din această cauză, ele nu s-au alăturat eteriaștilor în rezistența pe care aceștia au opus-o oștirii turcești.

PROGRESUL SOCIETĂȚII PRIETENILOR ÎN REVOLUȚIE

DE

ATANASIE XODILOS

DESPRE ATANASIE XODILOS ȘI MANUSCRISUL SĂU¹

Atanasie Xodilos, mare negustor grec din Basarabia, a fost, după cum arată Xanthos, « unul dintre cei mai înfocați frați ai Eteriei care a cheltuit și a făcut mult în timpul răscoalei pentru încurajarea soldaților greci din Galați și Sculeni ».

At. Xodilos nu s-a ocupat numai de negoț, ci a fost și un iubitor de muze și este trecut în listele de abonați ale unor cărți grecești care au apărut în primele decenii ale secolului al XIX-lea.

În anul 1817 Xodilos a cerut să fie înscris ca membru în Societatea iubitorilor de muze din Atena. Diploma ce i s-a trimis de la Atena este reprodusă la începutul manuscrisului său.

Xodilos a intrat în Eterie la 9 decembrie 1820. Diploma de « preot » ce i s-a acordat este scrisă în alfabetul cifrat folosit de eteriști. El a fost inițiat de Dimitrie Kalamatianos din Ismail, ofițer în armata rusă, care a primit și contribuția lui Xodilos de 200 groși. At. Xodilos, la rîndul său, a inițiat pe cîțiva negustori din Reni, unde locuia familia sa, și din Ismail, trecuți în catalogul eteriștilor publicat de Ioan Filimon.

Xodilos s-a ocupat cu angajarea de oameni în oștirea lui Alexandru Ipsilanti și cu procurarea munițiilor necesare eteriștilor din Reni. Contribuția lui Xodilos la răscoala greacă din 1821 se vede bine din documentele reproduse în opera sa. Xodilos a muncit din tot sufletul pentru eliberea Greciei de sub jugul turcesc și și-a cheltuit averea, fiind nevoit apoi să ducă o viață de privațiuni, cum se vede dintr-o scrisoare a eforilor greci din Ismail către comitetul de răscumpărare a prizonierilor din Chișinău. Și Ilie Fotino, nepotul lui Dionisie Fotino, în al său Carnet de însemnări, vorbind de căsătoria sa cu Aspasia, fiica lui At. Xodilos și de zestrea primită de la socrul său, mărturisește că Xodilos și-a jertfit averea pentru Eterie.

¹ Extras după N. Camariano, *Un manuscris al unui eterist despre evenimentele de la 1821 din Moldova*, publicat în *Revista istorică română*, XVII (1947), p. 80—97.

Manuscrisul lui Xodilos a fost gata pentru tipar în anul 1840, dar din motive necunoscute, probabil pecuniare, n-a putut să vadă lumina zilei. După moartea lui Xodilos, manuscrisul a trecut în posesia ginerelui său, Ilie Fotino, dar nici acesta n-a izbutit să-l publice. Ilie Fotino aranjase chiar și pagina de titlu pentru tipar, făcând unele adăogiri.

Manuscrisul¹ lui Xodilos are 226 pagini scrise, de dimensiunile 17 × 12 cm. Pe pagina 2 se află o schiță a unei ilustrații prevăzută a fi inclusă în volumul care urma să se tipărească. Titlul manuscrisului, cu adăogirile lui Ilie Fotino închise în paranteze drepte, este: Πρόοδος τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλικῶν ἐν τῇ [ἐλληνικῇ] ἐπαναστάσει. Μὲ τὰ πρῶτα συμβάντα [τὰ κατὰ Βασσαραβίας καὶ Μολδαυίας τοῦ πρίγκιπος Ἀ.] Ὑψηλάντου ἐν περιλήψει. Τὰ μετὰ ταῦτα ἔργα τινὰ τῶν ἐφόρων καὶ παῦσιν των. Μὲ τῶν σωθέντων πραγμάτων τὸ τέλος. Ἐπιστολὰς τινάς. Ὁ ὅρκος καὶ τὸ λεξικόν². Iar pe o foaie volantă, ce s-a găsit în manuscris, se află următoarea completare a titlului scrisă de Ilie Fotino: „συγγραφεῖσα μὲν παρὰ Ἀθανασίου Ξοδήλου τοῦ ἐκ Βυτίνης Πελοποννησίου τύποις δὲ ἐκδοθεῖσα δι' ἐπιμελείας τε καὶ δαπάνοις παρὰ Ἡλίας Φωτεινοῦ τοῦ ἐκ Π. Πατρῶν Πελοποννησίου (s-a compus de Atanasie Xodilos, originar din Vitini, Peloponez, și s-a publicat prin sîrguința și cu cheltuiala lui Ilie Fotino originar din Patrasul vechi al Peloponezului).

Xodilos a urmărit în opera sa, cum spune el însuși, să descrie unele evenimente privitoare la răscoala la care a participat, evenimente care au fost trecute sub tăcere de predecesorii săi.

Într-adevăr, manuscrisul lui Xodilos cuprinde, pe lângă unele lucruri publicate, un însemnat material inedit despre evenimentele de la 1821 petrecute în Moldova și în sudul Rusiei.

Din textul manuscrisului care se publică acum pentru prima dată cititorul își va da seama de importanța informațiilor lui și de felul cum el a privit răscoala.

PROGRESUL SOCIETĂȚII PRIETENILOR ÎN REVOLUȚIA [GREACĂ] CU PRIMELE ACȚIUNI ALE PRINȚULUI IPSILANTI PE SCURT ÎN BASARABIA ȘI MOLDOVA. APOI DESPRE CÎTEVA FAPTE ALE UNOR EFORI ȘI SFÎRȘITUL LUCRURILOR SALVATE. CÎTEVA SCRISORI. JURĂMÎNTUL ȘI VOCABULARUL.

PROGRESUL SOCIETĂȚII PRIETENILOR

O negură de dimineată, umbrind steaua libertății, a atras în toate epocile caracterul cel firesc și sufletul grecilor spre strălucirea stelei, iar trîmbița stăpînului celui nemuritor, trîmbițînd strălucirea stelei, întipări în sufletul sensibil al grecilor: libertate sau moarte.

¹ Manuscrisul se află astăzi în posesia lui N. Camariano, care a pus la dispoziția Institutului de istorie al Academiei R.P.R. traducerea textului grecesc.

² Vezi mai jos traducerea titlului.

Și înainte, dar mai ales cu începutul secolului al XIX-lea, grecii nu se astîmpărau, și socoteau că zelul pentru învățătură și progresul pentru luminare sînt temelia și pedestalul libertății lor; ele sînt singurele mijloace ca să formeze mai întîi greci vrednici | urmași ai străluciților lor străbuni, și apoi prin ei Grecia. Singurul lor scop, care deveni o activitate generală, era dragostea lor arzătoare pentru științe, iar aplecarea lor către patrie fu o ușurare comună. Jucăria fanteziei tineretului era acest divin imbold; spiritul profesorilor și felul predării lor tindeau spre unul și același scop; grecii de peste hotare, care se aflau răspîndiți în diferite părți, ca și cum ar fi fost împinși de un glas divin, căutau în toate acțiunile lor să ajute neamul grecesc cel subjugat, a cărui stare nu numai îi întrista în fiecare moment ca o rușine, dar o socoteau ca ceva de nesuportat. p. 8

Trebuia deci, după toate acestea, ca norul să se risipească și să strălucească o stea luminoasă; și aceasta nu s-a făcut nici de cei mari, nici de cei învățați sau bogați | ci de niște greci care erau însuflețiți de entuziasm, zel și fermă hotărîre pentru libertate sau moarte, adică de niște oameni, care îndeplineau o dorință divină a cărei putere se desăvîrșește în neputință. p. 9

Astfel de oameni s-au arătat susținătorii Eteriei, oameni care pentru acea epocă și în analele grecilor moderni merită tot respectul. Pe aceștia sînt în stare să-i judece drept și așa cum trebuie numai cei care cunosc lucrurile, deși nu demult, numeroși critici ai concetățenilor noștri s-au purtat aspru cu ei, socotind pe lîngă altele că fapta lor nu a venit la vremea potrivită și că ar fi micșorat aspectul evenimentelor revoluționare. Dar neamul grecilor nu spera niciodată să izbutească să se înarmeze ca francezii și atunci să năvălească împotriva tiranului. | p. 10

Dacă întîmplări¹ nedorite au intervenit între eteriști pe drept sau pe nedrept, nu se știe. Scopul urmărit era însă totdeauna sau să se păstreze secretul, sau acțiunea lor să poată progresa, fără a fi trezit dușmanul obștesc care dormea adînc.

Nu am de gînd să arăt cum a fost organizată această acțiune; este destul să spun numai că grecii au progresat cu Eteria lor, pe ascuns, în acțiunea lor revoluționară, adică la detronarea tiranului din Grecia. Nu trebuia niciodată ca Eteria să-și piardă timpul cu mărirea numărului membrilor ei pentru a lua armele; ea trebuia să acționeze înainte ca dușmanul să aibă timp să simtă fumul și să se repeadă să stingă focul. Așadar, bunii noștri eteriști, lăsînd la o parte toate interesele lor, căutau prin toate mijloacele să entuziasmeze pe concetățenii lor. În anul 1819 | ei au progresat într-atît, încît numai grecii au putut fi în stare să păstreze mereu secretul acestui lucru, cînd întreaga lume privea cu nedumerire și curiozitate progresul în științe și comerț al p. 11

¹ Ca de pildă moartea lui Kamarinos Chiriac din Peloponez împreună cu omul lui de serviciu, care a avut loc în fața Saxeii [Isaccea] lîngă Dunăre pe cînd se întorcea de la Petersburg; precum și moartea lui Galatis din Ithaca.

grecilor înrobiți, și pe tinerii greci, alergînd în diferite părți ale Europei luminate ca niște albine după flori, spre a culege fructul științelor. Era cu neputință, zic, la o astfel de fierbere, ca «curioșii» asupritorilor lumii și ai politiciii pline de uneltiri împotriva popoarelor, ca în Capitoliul comun al puterii lor, să fi văzut aceste lucruri cu indiferență. Scopul meu este să dau știrile și numai acele prime fapte ale revoluției pe care le-am văzut, sau la care am luat parte activă și care au fost trecute sub tăcere, nu știu sigur, din neștiința celor iubitori de neam ce au scris despre aceasta, sau într-adins, sau în sfîrșit, fiindcă nu
p. 12 le-au socotit vrednice, și au preferat | fanteziile acelor care i-au îndemnat la acest lucru.

Prima grijă a fraților din Eterie a fost să găsească un mod iscusit pentru a se recunoaște între ei, care să nu poată fi priceput de ceilalți. Adică frecarea frunții cu mîna stîngă, unirea lor cu legatul degetelor, întrebarea: «cum te simți, așa cum te simți tu», jurămîntul acela divin, vocabularul cifrat¹, toate acestea au fost inventate în mod înțelept, pentru scopul sfînt al grecilor.

După moartea neuitatului Scufăs la Constantinopol, contribuția, zelul lui Sccheris, alcgerea viteazului Xanthos ca să mcargă la Petersburg, faptul de a uni, cu contribuția lui Anagnostopulos, pe concetățenii noștri aflați în Moldova și Țara Romînească, Basarabia și litoralul Rusiei noi, pe acei conce-
p. 13 tățeni care erau cuprinși de zel | pentru libertatea patriei lor și nu erau dedați cu totul la bogățiile comerțului și la liniștea unei vieți confortabile, acestea erau pe atunci pe primul plan cele mai importante și binecuvîntate lucruri necesare pentru progresul și activitatea curajoasă a conducerii; astfel lucrau eteriștii pentru unirea întregului neam, însetat de libertate, pe care au și obținut-o.

Dacă lucrurile s-ar fi cîntărit atunci, pe baza unui sistem posibil sau imposibil de realizat, pe baza greutăților și lipsei de mijloace și dacă Eteria n-ar fi dus pe diferite căi națiunea la convingere, Grecia n-ar fi fost astăzi autonomă și independentă.

Eteria progresa și se întindea; trebuia ca inițiatorii ei să stabilească și o conducere supremă, un conducător, și n-au socotit de prisos să discute acest
p. 14 lucru. Discuțiile au avut loc | la Petersburg de unde sperau, cu drept cuvînt, să obțină mari foloase la timpul oportun, și chiar ajutorul acestei mari puteri.

În acest sens Eteria luă măsurile cuvenite, folosind unele mijloace, prin care socotea că-și va atinge scopul. Deci, se gîndi la organizarea unei Societăți grecești de comerț. Cred că nu voi supăra pe nimeni dacă voi reda mai jos următoarele articole secrete ale acestei societăți, sau voi arăta principalul ei scop, cele ce au urmat, colecta ce s-a făcut pentru școala din Peloponez etc.

Dacă scopul declarat al acestei societăți era să utilizeze cîștigul său ca să acopere datoriile neamului, după cum se vede din raportul publicat, în schimb

¹ Vezi la sfîrșit, unde sint trecute.

scopul principal al înființării ci urmărea să adune suma de peste zece milioane, care să fie gata pentru a fi | utilizată la eliberarea prea iubitei patrii. Această p. 15 datorie va fi o datorie sfântă și inviolabilă a neamului și va fi plătită depunătorilor din veniturile viitorului stat grecesc.

Eforii acestei societăți trebuie să fie membri ai Eteriei și dacă cineva din întîmplare nu va fi, trebuie după alegerea sa să fie introdus de ceilalți. De asemenea trebuie să fie membri ai Eteriei și toți conducătorii caselor comerciale ale acestei societăți, adică secretarii registrelor și ai corespondențelor, precum și casierii.

Unul din cei mai însemnați oameni ai neamului, membru al acestei societăți, cît și al Eteriei, a fost numit șef (ἐταίριάρχης) de către respectata conducere a eteriștilor; pe acesta urmau ca eforii fiecărei case comerciale să-l asculte în executarea oricărei lucrări care privea scopul principal al Eteriei. Iar orice cheltuială bănească, pentru a putea fi îndeplinită, trebuia să fie aprobată de către șcf. Cînd cheltuiala nu era aprobată de către șef trebuia ca cererea să fie înapoiată eforilor care au trimis-o, arătînd în scris motivul respingerii acesteia, trebuia să facă cunoscut accasta și eforilor și celorlalte case comerciale ale societății.

Cînd conducerea Eteriei ¹ va socoti timpul potrivit pentru executarea scopului celui mare și sfînt, și va fi nevoie de o mare cheltuială pentru aceasta, și prin urmare această conducere a Eteriei va da șefului societății ordin de acțiune, acesta se va adresa eforilor tuturor caselor generale ale societății comerciale, trimițîndu-le ordinul conducerii, precum și recomandările sale în acest sens. Iar eforii trebuie să fie în stare să execute îndată și fără amîinare ordinele șefului lor, trimițînd din casa societății sumele necesare, acolo unde li s-ar fi poruncit de către șeful societății.

Epilogul: | Trebuie deci, iubiților compatrioți, după ce am scuturat p. 17 vechiul vâl al neștiinței și al ignoranței și am deschis în sfîrșit ochii și am văzut aurora cea plăcută a zilei celei mari, cînd va răsări soarele cel strălucitor și însuflețitor al renașterii și regenerării neamului nostru, trebuic, zic, să ne aducem aminte, sau mai bine să simțim pînă în adîncul inimii noastre, că aceasta este epoca care va pecetlui sau gloria noastră nemuritoare, dacă vom arăta zelul cuvenit, sau rușinea neștearsă și oprobiul nostru veșnic, dacă vom trîndăvi. Mașina operii celei mari a fost fabricată cu ajutorul lui dumnezeu într-un mod minunat și perfect, și nu mai este nevoie decît de o singură pîrghie ca să fie pusă în mișcare, și această pîrghie, această însuflețire a acestei teribile mașini depinde de noi, și nu este altceva decît o contribuție binevoitoare și generoasă

¹ Conducerea Eteriei, unii adeseori și-au închipuit-o într-un mod diferit, alții au vorbit în mod critic despre ea. Conducerea eteriștilor este, la drept vorbind, sistemul general, sau corpul eteriștilor, și precum orice sistem își are șefii lui, astfel și Eteria își are inițiatorii ei condiție generală.

p. 18 în bani, căci fără bani, precum a zis și Demostene cîndva: | nu se realizează nimic sau lucruri puțin însemnate.

Dacă într-adevăr sîntem fii adevărați ai sfintei și respectoarei Grecii precum ne fălim, dacă păstrăm într-adevăr în inima noastră scînteia cea sfîntă a dragostei către prea glorioasa și nemuritoare patrie, dacă în sfîrșit simțim greutatea jugului, care dăinuiește de ani de zile și a robiei rușinoase, și dacă avem nobila și într-adevăr grecească mîndrie să scuturăm acest jug de pe grumazul nostru, atunci ce epocă favorabilă așteptăm? Ce pretext întrucîtva binecuvîntat poate să ne facă să amînăm acest timp de aur, pe care după cum se vede foarte bine, sfînta pronie l-a fixat astfel, pentru îndeplinirea tuturor prezicerilor, tuturor proorocirilor cu privire la eliberarea neamului nostru pentru strălucirea ortodoxiei? Desigur fraților, nu ne mai rămîne nici un pretext, nici nu este iertat în timpul de azi, dar mă gîndesc că nu este posibil ca să se găsească cineva, între urmașii lui Miltiade, Leonida, p. 19 Temistocle, Aristide, Kimon, Epaminonda | și a mii de alți slăviți străbun ai noștri, ca să mai stea la îndoială, măcar pentru un moment, de neapărata reușită a marelui nostru scop. Cei care au o părere contrarie sînt acei care au un suflet fals, care pun temelia ticăloasei lor fericiri în a strînge numai aur și argint și a cădea cu totul în adorația mîrșavă și de Dumnezeu urită a acestor metale. Aceștia închid inima lor neînduplecată, pînă și la sentimentul dulce, nobil și sfînt al dragostei către prea iubită noastră patrie. Ei nu simt că îmbogățirile nejustificate fac pe om să fie sub patima lui ucigătoare mai mult decît un rob.

Dar să dea domnul atotputernic și duhul sfînt, patronul ticăloasei și nenorocitei Grecii, în acest moment critic în care trebuie să se despartă griul de neghină, aurul de rugină și diamantele adevărate de cele false să nu se găsească, p. 20 zic, nimeni între | noi care să nu fie vrednic de numele grecesc și de acel nenorocit și ticălos partid, ci toți cei chemați să fie fără excepție aleși. Să contribuim cu toții cu tot sufletul, cu toată puterea noastră la îndeplinirea și reușita acestui mare scop, care se vede bine că este aprobat cu bunăvoință de sfînta pronie, și să deschidem în mod generos și darnic mîna către acei care oferă cap, piept, inimă și mîini pentru libertatea neamului.

Revenind la șirul povestirii, cred că nu micșorez cu nimic zelul acelor iubitori de neam, care au venit stăpîniți de acest spirit în capitala marii Rusii ca să ceară mijloace pentru a conduce eliberarea patriei iubite de sub jugul tiraniei, fără însă să reușească, cu toate că de multe ori Rusia cea iubitoare de Hristos p. 21 și filo-elcnă a declarat că ne va ajuta ¹. Poate gîndindu-se că | în situația politică

¹ Dă-mi mîna ta, noi toți sîntem frații voștri, de la voi am primit steagul credinței, voi sînteți pilda noastră și conducătorii noștri în templul nemuririi. Ne aducem aminte cît sîntem de obligați față de dumneavoastră, deci nu vom fi nerecunoscători; să aveți speranțe bune, ceasul a sosit, etc. Din rusește, 1816. Spiritul Calendarclor.

de atunci și în sistemul puterilor mari europene, nu putea, fără o cauză determinată, să colaboreze și să strice într-un moment nepotrivit relațiile prictenești ce avea cu alte puteri, fără să pricinuiască pagubă intereselor noastre și ale ei.

Ioan Capodistria era atunci omul favorit al împăratului Alexandru, atât pentru funcția ce ocupa, cât și pentru înțelepciunea și minunatele lui calități în diplomația politiciii secolului prezent.

De asemenea nici Alexandru Ipsilanti nu se bucura de o mai puțină favoare atât pentru trecutul strălucit al familiei lui, cât și pentru serviciile tatălui său către Rusia, precum și pentru rangul ce-l obținuse în slujba împăratului cu pierderea | unuia din brațele sale. Aceștia, zic, erau doi greci, două persoane p. 22 într-adevăr importante la Petersburg, care erau însușite cu virtuți, atât pentru luminarea neamului lor, cât și pentru eliberarea patriei lor; ei aveau un zel fierbinte, într-adevăr grecesc, încât singura lor preocupare în toate faptele lor urmărea îndeplinirea acestui scop.

Emanuel Xanthos, încrezător în puterile lui, veni în 1819 în Petersburg, cu intenția să convingă pe unul din aceste două persoane ca să primească frâncle pentru binele patriei celei nenorocite, adică să devină conducătorul acțiunii celei sfinte a Eteriei de a se lua armele împotriva tiranului. După aceasta se făcu cunoscut că Xanthos, cu puterea de convingere a cuvântului său, reuși să convingă sufletul viteaz și eroic al lui Ipsilanti nu numai să primească | propunerea, dar să pornească atât el cât și frații lui, părăsind p. 23 totul și punând în primejdie viața lor și pierderea întregii lor averi pentru libertatea patriei lor. Acesta este sacrificiul pentru care Grecia eliberată le datorează veșnică recunoștință. Deci, într-un cuvânt, sosirea lui Xanthos la Petersburg grăbi eliberarea Greciei și urcă pe tronul lui Kodros pe bavarezul Oton.

Postul pe care îl ocupa Capodistria în serviciul Rusiei îl împiedica, sau mai bine zis nu se cuvenea de loc ca el să participe în mod activ, și aceasta din cauza caracterului chestiunii însăși și intereselor politice ale împăratului. Dar cu ajutorul lui, Ipsilanti a fost convins să primească și să părăsească, cu aprobare împărătească, | capitala ca să-și facă datoria. p. 24

Desigur că scopul adevărat al plecării lui nu era ascuns și necunoscut, sau fără speranțe mari. Dar, din cauza evenimentelor s-a întâmplat ca lucrurile să se petreacă altfel, și s-au sfârșit astfel prin marea înțelepciune a împăratului în fața consiliului ¹.

Primul rod al speranțelor mărinimoșilor eteriști a fost sosirea lui Ipsilanti în Basarabia. Entuziasmul lui cel mare, purtarea lui, curajul lui în conducere,

¹ Congresele de la Laybach și Verona ale marilor puteri europene urmăreau, mai degrabă, să potolească revoluțiile popoarelor, din cauza cărbunarilor din Italia. Alexandru cel cu suflet bun, ori trebuia să fie de acord cu spiritul congreselor, ori să se declare dușman tuturor acestora ca să ajute revoluția grecilor, ceea ce ar fi fost în detrimentul Greciei, lăsând celelalte pentru atotstăpânitoarea mărilor Anglie, care ne înconjură, ori să se arate indiferent, ca să câștige timp și să lase să se convingă de dreptatea grecilor și celelalte puteri.

acțiunile lui în îndeplinirea marelui scop al grecilor nemaifiind secrete au răscolit și au însuflețit spiritele în gradul cel mai înalt, fără să fiu în stare să asigur dacă măsurile luate și consilierii aleși erau potriviți cu importanța operei cu
p. 25 care a fost însărcinat acest erou. |

Întreg anul 1820 a trecut în corespondențe pentru pregătirea spiritelor în diferite părți, în conversații pentru stabilirea cum, când și unde trebuie să înceapă revoluția. Între timp se spuneau, se plănuiau și se zvoncau multe. Dacă însă unele lucruri nu s-au judecat drept, aceasta se datora mai degrabă faptului că entuziasmul progresa mai mult decât realizările. Atunci Aristidis, acel bun bărbat, a fost trimis în Serbia, și fiind trădat, a fost prins la trecătoarea de la Ada-Kale și omorât, după ce viteazul avu timpul necesar să arunce
p. 26 în Dunăre toate documentele lui. |

Dacă cineva ar pretinde că vrea să spună adevărul, n-ar trebui să treacă sub tăcere greșeala de atunci, comisă din nebăgare de seamă și necugetarea acelor eteriști și dascăli din anturajul lui Ipsilanti, care, uitându-se la numele lui ales și stimat, pe care îl purta cu un deosebit patriotism, și crezînd că Ipsilanti aducea cu el o altă putere, dispusă să ajute și socotind pentru aceasta că este ușor să fie detronat din Grecia sultanul, ei au uitat lucrurile principale, și anume n-au căutat să supravegheze dacă spiritul revoluționar al eroului era îmbinat cu cel războinic și dacă putea să procure în orice moment mijloacele unei acțiuni sigure, așa încît o revoluție să poată reuși a lovi în interesele generale, mai ales că a pornit într-un timp, când revoluția era combătută de comun acord de
p. 27 suveranii lumii. |

Eforia din Constantinopol avea gradul întii și ea punea în mișcare totul în Grecia; prin activitatea acestor efori, se spera să se pună în practică cele mai principale acțiuni plănuite, numai dacă spiritul lor pătrundea mai departe de întinderea bogată a comerțului lor și a intereselor lor. Dacă erau într-adevăr bărbați greci, sau dacă cunoșteau că, suferind capul, în mod firesc și restul membrilor corpului urmează să întâmpine dificultăți în activitatea lor și să rămînă pasive și nemișcate ¹. Lucrurile s-ar fi întîmplat altfel, măcelul și paguba neamului ar fi fost mai mici; nu mai vorbesc despre aceste lucruri, zic numai
p. 28 că aceștia erau niște oameni | care doreau să ia multe bogății dușmane cu ei atît pentru folosul lor propriu cît și al patriei. Ei, primind o astfel de însărcinare, erau datori să înceteze îndeletnicirea lor cu comerțul.

S-a hotărît și s-a zvonit ca în toamnă să pornească Ipsilanti prin Triest spre Peloponez, iar revoluția să izbucnească în Turcia într-o zi fixată de mai înainte. Iar pentru diversiune și încurcarea tiranului, să izbucnească revoluția

¹ Cînd a avut loc într-un cartier din Constantinopol, Stavrodrom, acel mare incendiu, și sultanul se găsi singur și fără armată, aceștia cunoșteau acțiunea lui Ipsilanti; atunci mulți concetățeni iubitori de libertate veniseră la ei cerîndu-le permisiunea să nu piardă ocazia; dar din cauză că corăbiile acestora încărcate cu untdelemn la Mitelene, pentru Rusia, nu apuca-seră să intre în Marea Neagră, i-au împiedicat în planurile lor.

și în țările române, unde pregătirea dinainte în acest scop se vedea reușită. Iar în ce privește transportul lui Ipsilanti, rămase ca efortii de la Constantinopol să aibă grijă ¹.

Ipsilante a scris la 17 decembrie următoarele către frați:

p. 29

Zelul d-voastră pentru renașterea Greciei, pe care l-ați arătat în diferite împrejurări, este mărturia cea mai elocventă a sentimentelor d-voastră grecești. Nu îndrăznesc să vă aduc elogiul pentru faptele d-voastră vrednice de laude, fiindcă mi-e teamă ca nu cumva să ating caracterul vostru patriotic; este destul că cunoașteți datoriile sfinte către patrie, să vă grăbiți să le îndepliniți cu un zel nepilduit.

Aceasta este siugura laudă, singura răsplată într-adevăr vrednică a unui bun patriot. Dar patriotismul cel curat nu cunoaște niciodată margini. Patria are nevoie, și fiecare patriot socotește tot avutul său ca un depozit ce i-a fost dat în păstrare din partea societății. Patria face apel, și copiii săi ascultători, dacă nu au altceva, cu bucurie hotărăsc să-și sacrifice viața. Strămoșii noștri, urmînd această cale, au fost acoperiți cu glorie. Numai astfel putem și noi să obținem cununile gloriei care nu se vestejesc și să dovedim către acei care ne socotesc ca ștersi din condica neamurilor, că Grecia trăiește și că noi sîntem urmași ai grecilor și moștenitorii marilor și strălucitelor lor virtuți.

Grăbiți-vă deci, fraților, acum cînd se apropie timpul marilor noastre speranțe, ca fiecare să facă un sacrificiu potrivit cu sentimentul iubirii de patrie ce se află încuibat în sufletul său. Acest sacrificiu poate să fie ultimul, și fiindcă se face în general din partea tuturor concetățenilor, se speră ca să grăbească îndeplinirea scopurilor noastre sfinte și să vedem în curînd că răsare soarele cel strălucitor al libertății și în Grecia.

Eteria avînd împotriva scopurilor sale pe asupritorul de atunci al Epirului, Ali pașa, îl socotea pe drept cuvînt o mare piedică pentru orice moment, căci acesta putea foarte bine să pornească repede cu două-trei mii albanezi, la primul semnal, împotriva Greciei.

Acesta dușmănindu-se cu Poarta, care căuta să găsească prilej ca să-l nimicească, reuși să organizeze un atentat asupra vieții lui Pașio-Bei, | chiar p. 31 în orașul Constantinopol, fără însă să reușească. Acest Pașio-Bei era o persoană importantă din Epir, care a activat pe lîngă Ali pașa și era stimat de acesta. Poarta începu să persecute pe Ali pașa destituindu-l din pašalicul Ianinei și trimițînd în contra lui pe zisul Pașio-Bei, poruncind în același timp și lui pașa din Morea, Husrit, să meargă împotriva lui.

Ali Pașa simțînd primejdia, în urma persecuțiilor Porții, ceru ajutorul căpitanilor, sau mai bine-zis al eroilor greci din Epir, care se înțeleseseră cu el ca să se declare război împotriva Porții de comun acord cu grecii. Dar apoi grecii, dîndu-și seama de duplicitatea lui plină de viclenie, căci a avut corespondență cu Halet, primul consilier al sultanului, l-au părăsit, iar Poarta a

¹ Pentru aceasta a fost trimis la Triest Paleologu Lemonis.

reușit să-l supună. Eteria, scăpînd de un asemenea dușman vecin primejdios, p. 32 progresă și mai mult în scopul său. |

Am zis că s-a discutat ca Ipsilanti să plece în Grecia prin Triest, la timpul oportun. Între timp, probabil din cauza unei împrejurări internaționale, acest plan a căzut.

În anul 1820, suveranii din Europa erau adunați în Troppau, un oraș din Silezia; acolo era și Capodistria cu împăratul Alexandru. Ei discutau acolo desigur asupra chestiunilor generale ale lumii, echilibrul Europei și armonia între ei. Ei au primit acolo și vestea despre revoluția din Italia. Din cauza aceasta, monarhii au hotărît să mute sediul adunării lor pe anul 1821 la Laybach, un oraș în Iliria, aflat mai aproape de Italia, și să-și continue acolo conversațiile, căutînd totodată să potolească revoluția de acolo.

p. 33 Ipsilanti petrecînd la Chișinău, primește la 17 februarie a anului amintit, în seara de joi, | un curier de la Troppau cu scrisori către el și hotărăște, îndată după aceasta, să pornească în Moldova. El mi-a trimis niște scrisori ca să le trimit în grabă la Galați lui Vasile Caravia, poruncindu-i ca, în timp ce el va trece luna viitoare la Iași, ei să înceapă acțiunea la Galați, ridicînd steagul libertății. Primind vineri aceste scrisori, la ora două noaptea, le-am trimis, și simbătă înainte de revărsatul zilei erau acolo. În același timp, Ipsilanti trimite veste ca să meargă în întâmpinarea lui, de la Ismail la Chișinău, Emanuil Xanthos și Dimitrie Calamatiános, care întîrziînd din cauza duminicii lăsatului de sec, nu-l mai apucaseră. Ipsilanti lănsă următoarea proclamație.

Iubiți compatrioți greci, sănătate.

Iată prieteni, în sfîrșit a sosit momentul cel dorit și ceasul cel fericit pe care părinții noștri în zadar l-au dorit. Iată, zic, a sosit timpul cînd ne vom dezbrăca de haina cea rușinoasă a robiei și vom îmbrăca, ca fericii strămoși ai noștri, îmbrăcămintea cea strălucitoare a libertății. Bucurați-vă deci. . . Dar, ce zic? . . . Nu, prieteni, nu trebuie să cîntăm cîntece de victorie înainte de a obține victoria. Isus, care recomandă tuturor pacea, a zis către ucenicii săi, cine nu are sabie să vînză haina sa și să cumpere. Astfel strigă cu durere către noi toți mama noastră cea nefecită, care altădată era strălucită și vestită, iar acum este o Grecie fără slavă și neînsemnată. Deci să ascultăm cu supunere glasul ei sfînt. Să luăm cu toții armele împotriva tiranului celui crud, care persecută patria și credința noastră cea sfîntă. Este o mare poruncă a bisericii

p. 35 noastre; deci cine este creștin evlavios, cine este adevărat fiu al Greciei, | în vinele căruia curge sînge grecesc și n-a uitat că este urmaș al Trasibulilor, al Timoleonilor și al altor mii de astfel de nemuritori bărbați, acesta nu va accepta ca un rob ticălos, văzînd Grecia suferind, să nu sară în ajutorul ei, ci va da și pînea din gura lui pentru vindecarea rănilor vechi și dureroase ale mamei sale. El va oferi cu plăcere și ultima sa picătură de sînge ca o jertfă necesară și sfîntă la altarul sfînt al patriei. Dar dacă s-ar găsi între noi cineva, care pe din-afară este înfrumusețat cu acest nume strălucit pe care ni-l dă Grecia, iar pe dină-

untru are un suflet mai degrabă iubitor de aur și de viață, decît un suflet iubitor de patrie, acesta să fie blestemat între noi și nimeni să nu-l mai creadă, sau să-l numească grec, fiindcă nu este ca atare, ci este un nemernic, mai ncsuferit decît robul african sau asiatic, este un fiu din cei mai ticăloși.

Cu acesta nimeni dintre noi să nu aibă relații, nimeni | să nu-l salute, p. 36 și nimeni să nu primească să-l răzbune, sau să-l urmărească, căci chiar dacă noi vom tăcea, pietrele vor vorbi. Dar cum va fi cu puțință să suporte între ele celelalte neamuri o astfel de ființă nemernică urită de Dumnezeu? Cum să nu urască pe acest nemernic nerecunoscător? Care altă țară poate să-i dea mai multe bunuri decît i-a dat Grecia? Ea i-a dat viața, limba, religia, puțină sau multă cultură, i-a dat totul, sau cel puțin mijloacele ca să facă față împrejurărilor, și dacă el este nerecunoscător față de această mare binefăcătoare a lui, atunci pe care alt pămînt se va simți el mulțumit? Dacă el nu iubește țara căreia pînă ieri spunea că este cetățeanul ei, atunci care altă țară poate să iubească? Acesta este rușinea semenilor și disprețul poporului. El este o povară a pămîntului, el este respins din fiecare țară și deci să-l lăsăm, fiindcă, prieteni compatrioți, adevărați fii ai Greciei, | să nu uitați că nimic nu este mai dulce decît p. 37 patria. Să nu uitați că « nu este o supărare mai mare, decît să fii lipsit de patrie » ; să nu uitați pe acela care a spus: « și cine socotește pe un prieten mai important decît patria sa, de acela zic că-i un om de nimic ».

Zicînd și făcînd astfel de lucruri, veți avea speranța sigură că, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu protecția apărătorilor credinței creștine, veți reuși în scopul vostru cel dorit și drept și veți fi într-adevăr fericiți că ați îndeplinit datoriile cele mai sfinte.

Căci pînă cînd veți suferi, văzînd bisericile domnului pîngărite de agarieni? Pînă cînd pămîntul sfînt al Greciei va fi călcat de picioarele spurcate ale tiranilor ei? Pînă cînd vom avea Sieh Selam în loc de Hrisostom? Pînă cînd vom avea sultan, în loc de Constantin? Pînă cînd sfînta evanghelie va fi în neștiință într-o țară | prin limba căreia a fost propovăduită în cele mai îndepărtate părți p. 38 ale lumii? Pînă cînd această rușinoasă lipsă de cultură într-o țară, ai cărei strămoși au învățat întreg pămîntul? Pînă cînd, vai ! pînă cînd vom fi noi robi ai căror strămoși au luptat adeseori pentru libertatea altora? Pînă cînd vom fi împrăstiați și insultați peste tot? Pînă cînd nu vom fi în stare să arătăm cu fapte recunoștința noastră pentru ajutorul ce ne-au dat țările filelene? Pînă cînd.... Dar vai ! mulțimea suferințelor noastre este fără margini și de nedescris. De mii de ori e mai preferabilă moartea decît viața ! Dar dacă voi, fraților, veți neglija timpul salvării și nu veți năvăli cu entuziasm împotriva tiranilor noștri, atunci suferințele noastre se vor înrăutăți și mai mult, iar numele grecesc va dispărea. Trebuie ... vai... trebuie... să ai curaj, tu care crezi puțin. Toate vor merge bine, | fiindcă mîna mea este cu voi. Să cîntați totdeauna: Dumnezeu p. 39 este cu noi, Cunoaște-ți neamul și vei învinge. Dumnezeule !... De unde această vocc. Tu, deci tu, cel săvîrșitor de mari fapte și atotputernic înspiră în suflete

tele tuturor compatrioților mei spiritul sfânt al concordiei, luminează mintea lor ca să cunoască cu toții datorile lor sfinte și întărește-i ca să le îndeplinească.

Vasile Caravia, numit șef al jandarmeriei din Galați (başbulucbaşa) de domnitorul de atunci din Iași, M. Suțu, inițiat în ale Eteriei, se certa într-adins cu Mustafa Chiurtoglu Topucci, care era șeful poliției orașului din partea conducerii turcești. De o parte erau creștinii, de cealaltă parte erau turcii, care se p. 40 certau totdeauna sub pretextul bunei ordini. | În acest timp Caravia primind ordinul trimis de Ipsilanti prin mine, îmi răspunde la 19 februarie astfel:

« Din cauza grabei sînt nevoit să nu mă întind prea mult, ci numai vă spun că ceasul a sosit și că am primit ordinul. Deci nu rămîne decît să vă rog ca să trimiteți îndată cea alăturată, cu anume ștafetă la Ismail».

Prin această scrisoare el cerea de la eforii de acolo să trimită praf de pușcă, gloanțe, obuze, pe care era imposibil să le obțină oricît de mare ar fi fost prețul oferit, deoarece era interzis de stăpînire. Praf de pușcă și gloanțe, cite au reușit să strîngă pentru moment, mi le-au trimis și eu le-am trimis în timpul nopții de luni.

În noaptea aceea, eteriștii greci din Galați s-au consfățuit, iar luni, 21 februa- p. 41 rie, | prima zi de post, dis-de-dimineață au venit rînduiți la biserica sf. Niculae și s-a făcut sfeștanie. Apoi sfinția sa Avramie din Ithachi și părintele Nicolae Stefanaris le-au binecuvîntat steagurile și după aceea ieșind grecii din biserică au strigat: trăiască libertatea ! Ei se duc la locuința lui Topucci, cerîndu-i să predea armele și să iasă din oraș. Topucci însă, crezînd că această mișcare s-a produs din cauza dușmăniei lui Caravia față de el, nu numai că nu se supune, dar, opunîndu-se cu armele, doboară, ca prima victimă a sa, pe fratele stegar Dimos și pe Spiros Parianos. Grecii, întăritați de aceasta, încep o adevărată luptă și cad cincisprezece frați, dar îl închid pe el și pe ai lui în casă ; ei așează în față p. 42 două tunuri ¹ și trag ca să-l ardă, iar pe turci îi măcelăresc unde îi găsesc. | Cei închiși, văzînd primejdia focului, ies din casă cu puștile în mînă, și sînt uciși, atît el cît și ai săi. Unii au scăpat fugind la Brăila, unde au dus vestea celor petrecute la Galați. Ei povestesc că această întîmplare este rezultatul dușmăniei dintre Caravia și Topucci și că numărul celor căzuți trece de șaizeci.

Era de așteptat ca luni dimineața, după petrecerea de la lăsatul secului, lumea să se odihnească și fiindcă afară de eteriștii răsculați nimeni altul nu știa ce se petrecea, a urmat o tulburare și mulți din locuitori s-au împrăștiat, temîndu-se mai degrabă ca nu cumva ieșind turcii din cetatea Brăilei, care nu era departe, să se năpustească asupra orașului. Cei din cetate n-au luat însă lucrul în serios, ci ca un fapt obișnuit al orașului Galați. Cu toate acestea ei au înștiințat Poarta, cu o ștafetă, de cele petrecute. După ce vestea s-a răspîndit și numă- p. 43 rul oamenilor | de sub steagul libertății a crescut, cele mai de seamă familii au început să plece, și însuși consulul rus s-a îmbarcat într-un vas ca să meargă la

¹ Aceste tunuri se găsesc în păstrare la mine ca amintire.

carantina din Reni, în Basarabia. În ziua aceea era foarte frig și cerul senin, încît gerul din timpul nopții de marți a înghețat din nou apele Dunării, și a înțepenit vasele acolo unde se aflau, încît oamenii au fost nevoiți să se întoarcă în oraș, care era acum în stăpînirea eteriștilor greci, fără ca cineva să sufere cea mai mică pagubă.

La 21 februarie 1821, dis-de-dimineată, după ce Ipsilanti însărcinează pe fratele său Dimitrie să aranjeze lucrurile de aci și apoi să plece prin Triest în Grecia, părăsește orașul Chișinău și Rusia și se îndreaptă spre Sculeni. El trece riul Prut și intră în Moldova.

p. 44

La Iași, domnitorul, funcționarii lui greci și frații inițiați în ale Eteriei fiind dinainte înștiințați, îl așteptau în acea zi, trimițînd vreo două sute de călăreți pe malul Prutului în fața Sculenilor ca să-l însoțească la Iași, unde l-au primit cu cea mai mare bucurie și entuziasm.

A urmat apoi o consfătuire cu domnitorul și boierii. După aceasta Ipsilanti a fost binecuvîntat în biserică în cinste și alai de mitropolitul Moldovei Veniamin, care l-a încins cu sabia răzbunării împotriva tiraniei, în entuziasmul mare al întregului oraș. Ipsilanti a dat la 24 februarie următoarele proclamații scrise și, după ce a ucis pe puținii turci care se aflau acolo, a pregătit plecarea sa din Iași pentru mai departe.

p. 45

Luptați pentru credință și patrie !

Bărbați greci, ora a sosit. De mult popoarele Europei, luptînd pentru drepturile și libertățile lor, ne invitau să le imităm. Deși oarecum libere, ele tot s-au silit din toate puterile să-și mărească libertatea și prin ea fericirea lor.

Frații și prietenii noștri sînt pretutindeni gata. Sîrbii, sulioții și întregul Epir ne așteaptă cu armele în mînă. Să ne unim deci cu entuziasm: patria ne cheamă.

Europa. ațintindu-și ochii asupra-ne, se miră de mișcarea noastră. Să răsune toți munții Greciei de sunetul trompetei noastre războinice și văile de zgomotul îngrozitor al armelor noastre. Europa va admira vitejiile noastre, iar tiranii noștri tremurînd și palizi vor fugi dinaintea noastră.

Popoarele cele luminate ale Europei se ocupă cu restabilirea propriei lor fericiri, și, pline de recunoștință pentru binefacerea strămoșilor noștri, doresc eliberarea Greciei. Noi însă, arătîndu-ne demni de virtuțile părinților noștri și de secolul acesta, sîntem plini de speranță că vom dobîndi protecția și ajutorul lor. Mulți din ei, iubitori ai libertății, vor veni să lupte alături de noi. Mișcați-vă, prietenilor, și veți vedea o mare putere apărînd drepturile voastre. Veți vedea mulți și din dușmanii noștri, convinși de dreptatea noastră, întorcînd spatele inamicului și unindu-se cu noi. Să se prezinte ei cu cuget curat, și patria îi va primi în brațele sale. Cine deci oprește brațul nostru? Dușmanul nostru laș este slab și fără putere; conducătorii noștri sînt experi-

p. 46

mentați și toți compatrioții noștri sînt plini de entuziasm. Uniți-vă deci viteji și mărinimoși greci; formați falange naționale și legiuni patriotice și veți vedea pe acei bătrîni coloși ai despotismului căzînd de la sînc, în fața drapelurilor

p. 47 noastre triumfătoare !|

La sunetul trîmbiței noastre toate țărmurile Mării Ionice și ale Mării Egge vor răsuna. Corăbiile grecești, care în timp de pace știau să facă negoț și să lupte, vor semăna în toate porturile tiranului, prin foc și sabie, groaza și moartea. Care suflet grecesc va sta în nepăsare la chemarea patriei? La Roma, un amic al Cesarului, scuturînd sîngerînda hlamidă a tiranului, ridică poporul. Ce veți face voi, greci, cărora patria despoiată își arată rănile sale, și reclamă cu voce suspinîndă ajutorul fiilor săi? Pronia cerească, prieteni compatrioți, îndurîndu-se de nenorocirile noastre, a orînduit astfel lucrurile încît cu puțină osteneală vom dobîndi, o dată cu libertatea, și toate fericirile. Dacă însă dintr-o condamnabilă prostie vom rămîne indiferenți, tiranul dev-

p. 48 nînd mai sălbatic va înmulți | suferințele noastre și vom ajunge pentru totdeauna cel mai nefericit din toate popoarele.

Aruncați-vă ochii, compatrioților, și priviți starea noastră mizcrabilă. Priviți bisericile noastre profanate, copiii noștri răpiți și sacrificați în modul cel mai scandalos voluptății nerușinate a barbarului nostru tiran, casele noastre despuiate, cîmpiile noastre pustii și pe noi înșine într-o stare mizerabilă de sclavi. E timpul să scuturăm acest jug insuportabil, să eliberăm patria, să doborîm din nori semiluna ca să ridicăm acel semn, prin care totdeauna învingem, adică crucea; să răzbunăm astfel patria noastră și religia ortodoxă de disprețul umilitor al acestor păgîni. Între noi cel mai nobil este acela care va apăra mai vitejește drepturile patriei și care o va servi mai cu folos. Poporul

p. 49 adunîndu-se își va alege pe senatorii săi, | și acestui consiliu suprem vor fi supuse toate lucrările noastre.

Să ne mișcăm deci într-un cuget comun, păstorii spirituali să însuflețească poporul prin exemplul lor propriu, iar cei învățați să povățuiască cele spre folos. Compatrioții noștri, civili și militari, care servesc pe la curți străine, să mulțumească puterilor cărora le servesc și să se grăbească să intre toți în arena cea mare și strălucitoare care li se deschide ca să plătească patriei tributul ce-i dătoresc, și ca niște viteji să ne înarmăm cu toții fără întîrziere cu nebiruita armă a bărbăției și vă promit în curînd victoria și apoi tot binele. Cine vor fi acei mercenari și slugi neghioabe, care vor cuteza să stea față în față cu un popor, care luptă pentru propria sa independență? Martori ne sînt luptele eroice ale strămoșilor noștri ! Martoră este Spania, care cea dintîi și

p. 50 singură | sfărîmă falangele cele neînvînse ale unui tiran.

Prin unire, compatrioți, prin respectul către sfînta religie, prin supunere față de legi și față de conducătorii noștri, prin curaj și stăruință, victoria noastră este sigură. Ea va încorona cu lauri neveștejiți luptele noastre croice; ea va însemna cu litere neșterse numele noastre în templul nemuririi, drept exemplu

generațiilor viitoare. Patria va răsplăti prin glorie și onoare pe copiii săi ascultători și adevărați, iar pe copiii săi neascultători și surzi la chemarea sa prezentă, îi va declara ca niște bastarzi asiatici și va da numele lor, ca și pe al altor trădători, blestemului posterității.

Să chemăm deci din nou libertatea, viteji și mărinimoși greci, pe pământul clasic al Greciei. Să încingem lupta între Maraton și Termopile. | Să luptăm p. 51 pe mormintele părinților noștri, care, ca să ne lase liberi, au luptat și au căzut acolo. Singele tiranilor este plăcut umbrelor tebanului Epaminonda și atenianului Trasibul, care nimiciră pe cei treizeci de tirani; el e plăcut umbrelor lui Armodiu și Aristoghiton, care distruseră jugul lui Pisistrat; umbrei lui Timoleon, care restabili libertatea în Corint și în Siracuză; e plăcut mai ales umbrelor lui Miltiade, Temistocle, Leonida și celor trei sute, care măcelăriră de atâtea ori nenumăratele oștiri ale barbarilor perși, pe ai căror urmași, mai barbari și mai lași, este de datoria noastră a-i nimici astăzi cu totul fără mare greutate. La arme deci, prieteni, patria ne cheamă !

Frați eteriști !

p. 52

În sfârșit a sosit momentul strălucit și atât de dorit ! Scopul activității și străduințelor noastre de mai mulți ani se îndeplinește astăzi ! Eterea a fost prima sămînță a libertății noastre ! Voi, prieteni eteriști, ați arătat ce poate să facă patriotismul curat și cald. De la voi speră și mai mult Grecia în învierea ei de acum, și pe drept cuvînt, căci dacă pentru niște simple speranțe ați sacrificat totul, ce nu veți face acum cînd strălucește steaua luminoasă a libertății noastre ? La lucru deci, fraților ! Să contribuie și de astă dată fiecare, după puterea lui, cu oameni înarmați, arme și haine naționale. Posteritatea va binecuvînta numele vostru și vă va considera ca fondatori ai fericirii sale.

Bărbați greci, care vă aflați în Moldova
și Țara Romînească !

p. 53

Iată după atâtea secole de suferințe, fenixul Greciei își întinde iarăși cu, măreție aripile sale și cheamă sub umbra sa pe adevărații și ascultătorii săi copii ! Iată iubita noastră patrie, Grecia, își înalță în mod triumfător steagurile strămoșești. Moreea, Epirul, Tesalia, Serbia, Bulgaria, Insulele Ionice, într-un cuvînt întreaga Grece a luat armele, ca să scuture jugul greu al barbarilor. Ea privește numai la arma cea învingătoare a ortodocșilor, adică la cinstita și dătătoare de viață cruce și strigă puternic sub protecția unei mari și tari puteri, că vom învinge în acest semn. Trăiască libertatea ! În ambele aceste provincii prietene se formează un corp din numeroși compatrioți viteji, ca să meargă pe pământul sfînt al iubitei noastre patrii. Prin urmare, | acci p. 54 care doresc să se numească salvatori ai Greciei și sînt împrăștiți în diferite județe, să meargă pe la drumurile, pe unde vor auzi că va trece acest corp, ca să se unească cu camarazii lor. Dar acei greci adevărați, care sînt vrednici

să ia armele, și totuși rămân indiferenți, să aibă în vedere că vor săvârși o mare faptă desonorantă, și că patria îi va socoti drept fii vitregi și nevrednici de a purta numele grecesc.

Soldați greci din Galați!

Răsunătoarea trîmbiță a faimei răspîndi peste tot victoria voastră de la Galați și isprăvile voastre vitejești. Patria, eu, toți frații, sîntem mulțumiți de această strălucită faptă a voastră. Deci, să luptați, frații mei soldați, și mai departe cu acelaș zel, și cu aceeași vitejie. Ridicați și alte asemenea monu-
p. 55 mente | de patriotism, și coroane neveștejite se pregătesc să încoroneze capetele voastre. Să aveți tovarăși nedespărțiți ordinea și ascultarea față de superiorii voștri și față de vrednicul conducător al vostru Vasile Caravia și să fiți siguri că niciodată biruința nu va pleca de lingă voi.

Aceste proclamații, date de un bărbat vrednic de respect, atît pentru marele lui patriotism cît și pentru hotărîrea lui: sau libertatea patriei, sau moarte, aveau de scop să întărite poporul împotriva tiraniei. E greu nu numai de a deosebi ce este drept și ce nu, dar și de a vorbi e ceva îndrăzneț și necuviincios. Dar, fiindcă și în proclamații sînt cuprinse două chestiuni după părerea mea întrucîtva întîrziate. Întîi, că se descoperă secretul înțelegerii celor care au colaborat la convenția împotriva tiranului, fie că era bazată pe adevăr
p. 56 sau nu, și care astfel îi pune pe aceștia în pericol. Aceasta se cheamă | trădare. Al doilea, proclamațiile cuprinzînd declarație de război împotriva unei puteri pregătite și înarmate, nu înțeleg cum puteau să vină în ajutor într-o astfel de împrejurare. Ambele aceste lucruri ajung să fie vătămătoare unui popor, care dorește să găsească pe tiranul său adormit, nepregătit și slab, ca să scuture jugul sub care este ținut în robie și într-o stare de neînarmare.

După sosirea lui Ipsilanti la Iași, aparatul administrativ de acolo al domnitorului începu să slăbească, Eforia începu să aibă influență în toate lucrurile, Ipsilanti se pregătea să plece mai departe, soldații săvîrșeau acte de dezordine, luînd mulți cai din grajdurile boierilor.

Boierii întrebînd pe Ipsilanti la plecarea lui, ce-i de făcut? acesta le răs-
p. 57 punde să scrie pentru țara lor | împăratului Rusiei și că el se îndreaptă spre patria lui. Boierii trimit jalbă către împărat, dar scriu și către pașa din Brăila, nemairămînînd consecvenți primelor lor acțiuni și convorbiri cînd au căzut de acord cu Ipsilanti.

Privind aici purtarea lui Ipsilanti, din punct de vedere al intereselor grecești, o găsim defectuoasă. Situația cerea, întrucît boierii erau mai mult de partea lui, să răscoale Moldova cu totul împotriva Porții, și avînd de partea lui pe boieri, să declare pe țărani liberi și astfel să-i cîștige pentru trebuințele oștirilor. Astfel, ar fi fost nevoie să intre în această provincie și armatele rusești
p. 58 și atunci lucrurile | s-ar fi schimbat între Rusia și Poartă. Dar nefăcînd Ipsil-

lanti acest lucru, poate din alte motive politice, boierii au luat alte măsuri. Ei, deși au scris, precum am spus, împăratului, totuși au cerut și ajutorul Porții pentru salvarea lor.

Părăsind Ipsilanti Iași și trecînd pe la poalele munților, și-a așezat tabăra, la 2 martie, în Tîrgul Frumos, la opt ore depărtare de Iași, de unde a dat următorul ordin :

Prea iubiți concetățeni și patrioți căpitani din Galați !

Trebuia deci și națiunea noastră, după atîția ani de asuprire, să se ridice odată și să scuture greutatea insuportabilă a jugului, căutînd cu orice preț să obțină gloria și faima libertății. Trebuia, zic, neamul grecesc cel asuprit pînă acum | să se ridice din letargia moliciunii și lașității și fiind gelos de gloria sa strămoșească, să-ia armele și să se expună pe față pentru libertate, luptînd împotiva barbarilor și lașilor turci. Momentul acesta cît de dorit și cît de dulce este tuturor celor cu adevărat greci, care vor lua parte în campania de acum. Ce glorie într-adevăr, ce faimă, ce fală pentru greci, cînd vor fi liberi și independenți? Dar și ce rușine, ce insultă pentru acei care rămîn nemișcați și nu contribuie, după puterea lor, la eliberarea patriei noastre dulci. Față de acești prieteni patrioți și în general față de toți acei care rămîn neutri, sau arată o împotrivire, se cuvine nu blestem negrăit și insultă | nespusă, dar și nenorociri mari, p. 59 în timp ce autorii și colaboratorii acestui lucru vor avea onoruri și recompense, precum și gloria de a se numi liberatori ai patriei. Că vă dați silință să cîștigați acest nume dulce m-am convins din experiență. Și eu, căutînd acest lucru, n-am ținut seamă nici de primejdie nici de osteneli, nici de altceva mai rău, ci am pornit cu tot avîntul meu și adunînd în jurul meu oștire, trec prin aceste ținuturi și voi pleca peste puțin pe pămîntul sfînt al patriei noastre. Acum este timpul ca voi să înarmați deja cîte vase aveți și să înaintați pînă la Vidin, și pe drum cîte vase turcești veți întîlni, dacă nu o să reușiți să le capturați și să luați munițiile lor, să le scufundați sau să le ardeți. De asemenea, mergînd pe marginea apei, veți păstra liniște deplină | în ce privește părțile Valahiei, p. 61 și să fiți atenți ca nu cumva să sufere vreun sat ; iar în partea opusă toate orașele turcești le veți arde, sau le veți distruge, dar să băgați de seamă și acolo și să ajutați pe toți grecii, care ar locui acolo. Aceste lucruri, prieteni patrioți, este timpul să le faceți fără întîrziere, și să fiți siguri că gloria ce veți căpăta, respectînd toate cele spuse mai sus, va rămîne neștearsă în vecii vecilor.

Acest ordin s-a răspîndit ușor de la cetățile întărite, de la Galați pînă la Vidin ; și au fost luate fără luptă de la dușmanii înarmați și vase, și oi de la stîne. Dar, neavînd intenția să critic acest ordin, voi continua să povestesc pe scurt evenimentele ce au avut loc atunci.

Deși la început au fost procurate cîteva tunuri, totuși în ce privește gloanțele, a fost, precum am zis, nu numai imposibil de obținut la Ismail, dar și primejdios. | Preocupat fiind de necesitatea acestor gloanțe, m-am gîndit la bătălia p. 62

de la Cahul, care, precum zice istoria, s-a dat în anul 1769 de generalul rus Rumianțev cu un număr de 18 000 soldați viteji, spre răsărit de satul Vulcănești, la o depărtare de o oră și jumătate, când vizirul a fost învins cu numeroasa sa armată de peste 200 000 soldați și a fost nevoit, fiind urmărit, să lase tot echipamentul și munițiile, ca să aibă timp să treacă podul peste Dunăre, înainte de a fi distrus. Cercetasem altădată locul acestei bătălii și eram informat că țărani, lucrînd acolo pămîntul, găseau pînă azi gloanțe împrăștiate. M-am gîndit să încerc în această direcție și am venit la satul amintit, locuit de mai mulți greci, originari cei mai mulți din Magnezia. Am îndemnat pe cîțiva din ei să

P. 63 meargă în acel loc și să cerceteze; întorcîndu-se | mi-au spus că se poate strînge o cantitate de gloanțe. Plecînd oamenii în cercetare, mi-au adus în cîteva ore vreo cinci sute de gloanțe, promițîndu-mi să strîngă cît mai multe; pentru osteneala lor i-am răsplătit bine. După cîteva zile mi-au adus peste patru mii gloanțe, de diferite mărimi; ei le aduceau în timpul nopții cu barca și le lăsau pe malul rîului, de unde erau transportate în vasele grecești aflate la Prut și trimise la Galați.

Pe cînd generalul Rumianțev nimicea pe turci și tătari în Basarabia, grecii, conduși de amiralul rus Orlov, ardeau vitejește la Cesme¹ puternica flotă a sultanului, iar Peloponezul, patria mea cea iubită, cu toată vitejia și pierderile cele mari, nu reușise în speranțele ei și a fost strînsă din ce în ce mai tare

P. 64 în lanțurile tiranului. | Vitejii marinari de pe vasele grecești, din care cele mai multe erau ale grecilor din Insulele Ionice, trase la iernat pe Prut, așteptînd să vină primăvara ca să încarce cereale la Reni, cînd au aflat că la Galați s-a arborat steagul grecesc al libertății au hotărît să urmeze chemarea patriei, care răsuna pe malurile Dunării.

Vasile Caravia, primind ordinul lui Ipsilanti, își așază tabăra afară din Galați; el avea sub comanda sa vreo trei sute oameni înarmați. Apoi el a pornit pe drumul spre Focșani, unde trebuia să-l aștepte pe generalisim, care urma să treacă pe acolo. Iar vreo două sute de frați, împreună cu grecii de pe vasele

P. 65 care se aflau pe Prut, se pregăteau să-i urmeze. |

La 7 martie, un număr de zece corăbii de comerț turcești au trecut pe la Saxa (Isaccea), plutind pe Dunăre spre Galați. Văzînd acest lucru, am înștiințat pe grecii care se pregăteau la Prut, sfătuindu-i și încurajîndu-i să îndrăznească să le atace, ca să ia în posesie atît corăbiile cît și banii și echipamentul lor. Cînd aceste corăbii au trecut teritoriul rusesc și au ajuns acolo unde se aflau corăbiile grecești, grecii au năvălit împotriva acestora cu bărcile lor și, după ce au pus mîna pe primele trei corăbii fără vărsare de sînge, au înconjurat celelalte corăbii, și, deși au întîmpinat o rezistență destul de mare, au pus mîna și pe

¹ În cunoscuta bătălie navală de la Cesmec din 26 iunie 1770, escadra rusă aflată sub conducerea amiralului Alexci Orlov a nimicit flota turcă. Operațiunile escadrei ruse au fost sprijinite de populația greacă din Moreea, care s-a răscolat împotriva dominației otomane. (nota redacției).

acestea, cu puține pierderi din partea lor. Ei au lăsat în libertate pe marinarii sau pasagerii greci, care se aflau pe aceste corăbii, iar pe turci în număr de șaptezeci și doi, i-au închis sub puntea unei corăbii. În timpul nopții grecii au scufundat această corabie în apele Prutului, fiindcă ei nu puteau să-i păzească |, p. 66 nici să-i elibereze pe turci. Primul lucru era cu neputință, al doilea nu era în interesul lor, precum s-a dovedit mai târziu, când după trei zile, un alt bric turcesc bine înarmat, plutind pe apele Prutului, a opus o rezistență puternică grecilor care l-au atacat; dar turcii, văzînd că era cu neputință să scape din mâinile viteze ale eteriștilor, au lăsat vasul la discreția învingătorilor și au fugit cu barca lor venind la Saxa (Isaccea). Ei au povestit cele întîmplate lor și primelor corăbii, care au fost oprite de greci; pe unde au trecut acești marinari turci, pînă să ajungă la Constantinopol, au săvîrșit cele mai teribile rele împotriva creștinilor.

Către grecii aflați la Prut au fost adresate următoarele cuvinte:

Prieteni compatrioți greci, care vă pregătiți pe malurile Prutului pentru tabăra grecească !

Îndrăzneala, cu care de curînd | ați nimicit trufia dușmanilor, a făcut, p. 67 pe de o parte ca prietenii grecilor, privind aceasta din partea cealaltă să se bucure, iar pe de altă parte dușmanii lor să se mire și devenind palizi să se întrebe: ce este aceasta ?

Ziua de ieri, vitejilor greci, a fost o zi strălucită, în care, pe malurile Prutului și în largul Dunării, v-ați prezentat în mod strălucit. Această zi confirmă zicala: începutul bun, sfîrșitul minunat.

Fapta voastră a fost îndrăzneată și posteritatea o va lăuda de mii de ori. Voi aveți acum sub stăpînirea voastră vase ale dușmanului. Voi ați călcat în picioare steagurile dușmanului. Voi cei dintîi dați curaj și speranțe concetățenilor pentru reușita independenței patriei noastre dulci, | pentru sfînta noastră p. 68 luptă.

Să nu vă pară rău, bărbaților, că n-ați reușit să arătați celor arestați sentimentele filantropice înnăscute ale grecilor; ordinul vostru trebuia executat, căci cînd e vorba de două rele, acela care este mai puțin rău este cel mai bun.

Să aveți totdeauna în vedere, bărbaților greci, buna înțelegere, dragostea, disciplina și curajul vostru natural și să pășiți înainte cu siguranță în lupta sfîntă pentru libertatea patriei iubite; cel de sus a aprobat cu bunăvoință să se facă acest lucru de către fiii săi. Patria după ce își va vindeca rănila va încorona cu cununi nevestejite și va immortaliza pe fiii săi tineri, enumerînd faptele lor împreună cu acelea ale strămoșilor noștri.

Reținerea aceasta a vaselor turcești | a mărit și mai mult întăritarea spi- p. 69 ritelor, pentru imaginarea unor isprăvi și mai mari. Această știre ajunsese la Ipsilanti, care se afla cu tabăra la Focșani; se hotărâse ca corăbiile aflate pe Dunăre

să se înarmeze pentru a putea tulbura pe dușman și a-l împiedica în mișcările sale pe apă; la aceasta au colaborat eforii din Odesa, în frunte cu iubitorul de neam Spiros Kiparisis, eforii din Ismail, prin Gheorghe Papadopol, și alți iubitori de neam.

Reținerea acestor cărăbii a fost socotită de turcii din cetățile dimprejur mai mult decât un atac de dușmănie, și au fost tulburați, bănuind că ar putea fi și o faptă sau acțiune a unei mari puteri; de aceea ei au început să activeze în mod serios, | să se pregătească și să se întărească, dar neîndrăznind să apară în apele Dunării.

Vestea acestui început de revoluție a întăritat pe concetățenii noștri aflați în Odesa, Moscova, Taganrog și alte părți ale Rusiei și i-a făcut să alerge pe jos, fiind însetați de un război împotriva tiranului; vitejii veneau ca la o petrecere; este imposibil unei limbi și unui toc să zugrăvească așa cum trebuie și așa cum merită zelul și entuziasmul acestora, de aceea numărul grecilor din Moldova se înmulțea repede, cu adăugirea noilor veniți.

Dimitrie Ipsilanti, aflându-se la Chișinău și pregătindu-se să plece în Grecia, trecînd prin Germania, îndemna în diferite feluri pe frați să ajute patria. La 6 martie el a scris prin mine lui Pan. Rubinis și Ioan Vaticiotis următoarele: |

Frați,

Zelul vostru pentru binele comun îmi este cunoscut. Nu mă îndoiesc că știți în ce stadiu se află afacerile noastre. Prezenta vi se va da prin fratele și prietenul nostru comun, domnul Emanuil Xanthos, care va veni să vă întâlnească, ca să vă aducă la cunoștință unele lucruri necesare; veți asculta cuvintele lui și, după ce vă veți consfătuți, veți acționa și veți face tot ce puteți pentru binele obștesc. Avînd în vedere toate cele ce mi-a spus zisul domn Xanthos în favoarea voastră, sînt sigur că veți săvîrși fapte multe și pline de vitejie.

După știrea cu capturarea vaselor, Dimitrie Ipsilanti mi-a scris la 16 martie următoarele:

Patriotismul tău s-a făcut și mai bine cunoscut după lupta de pe Prut, care desigur se va trîmbița în întreaga Grecie. Am văzut cele ce îmi scrii despre înarmarea corăbiilor, deci am scris astăzi, pe baza puterii mele de epitrop ce am primit-o de la iubitul meu frate, către eforii din Odesa ca să procure și să transporte în grabă cu o mică corabie, prin Chilia, munițiile necesare.

Fînd informat din partea mai multor frați de vrednicia ta, de patriotismul tău și că înțelepciunea ta a contribuit mult la ultima biruință, îți trimit aici alăturat actul întăritor la postul tău de efor la Reni, pe care ai să-l folosești pînă cînd vei primi un alt act de la iubitul meu frate, epitropul general, căruia i-am scris astăzi printr-o ștafetă.

Am văzut cele ce mi-ai scris despre bulgari, le-am găsit foarte juste; ele arată și mai mult înțelepciunea ta: toate acestea le-am descris iubitului meu frate trimițându-i de asemenea scrisoarea ta și raportul tău în această chestiune. | p. 73

Apoi Dimitrie Ipsilanti a numit episcop și la Chișinău, dând o însărcinare și lui Marinos Stratis, care a contribuit mai mult decât ceilalți la îngrijirea fraților noștri ¹.

Într-adevăr, după trecerea Prutului de Ipsilanti, compatrioții nu numai că alergau cu nespus entuziasm în urma lui, dar, neținând seama de ordinele autorităților, trimiteau și muniții și arme în număr destul de mare din părțile Rusiei. La un moment dat ne-am găsit cu un număr de patruzeci de tunuri mici și mari, la care au fost utilizate foarte bine ghiulele găsite la Cahul, rămase după lupta din 1769. Se procurau în fiecare zi multe ghiulele, praf de pușcă și gloanțe de pe țărmul opus, prin diferite mijloace, osteneli și cheltuieli; dacă Ipsilanti și-ar fi așezat tabăra | în Moldova, ar fi format o putere înarmată destul p. 74 de însemnată.

La 11 martie, Ipsilanti își așază tabăra la Focșani, de unde trimise pe colonelul Atanasie, zis Dufexi [Tufecchi], ca să aducă la el soldați și muniții de la Galați. Apoi trecu mai departe, îndreptându-se direct spre București, unde ajunse pe la sfârșitul lunii martie, așezându-și tabăra în afara orașului, la Colentina.

Turcii din cetatea Brăila, văzând că Ipsilanti înainta în Țara Românească, ieșiră din cetate și puseră mâna pe toate comunicațiile pe apă și pe uscat, tăind astfel peste tot orice contact al lui Ipsilanti cu grecii din Moldova și Rusia. Din cei douăzeci și cinci oameni trimiși de noi în Bulgaria, abia scăpară acolo cinci, iar din cei patruzeci, trimiși de colonelul Atanasie pentru cercetarea drumurilor și însoțirea scrisorilor, niciunul din ei nu scăpă. Grecii din Galați se pregăteau, | reparându-și artileria și aranjându-și munițiile, să urmeze grosul p. 75 armatei; ei însă se aflau în nedumerire, neștiind ce să facă, fiindcă nu aveau nici o știre despre Ipsilanti și mișcările lui.

Dușmănia moldovenilor față de greci creștea zi de zi; aceștia erau pașnici tot timpul cât Ipsilanti se afla în țara lor, sau mai bine -zis, pînă să vadă răspunsul împăratului Rusiei, apoi ei s-au purtat foarte aspru cu grecii și i-au trădat turcilor. Însuși mitropolitul Moldovei a trimis pe omul său Chenadie cu scrisori către pașa din Brăila, pe care, arestându-l grecii la întoarcere, i-au smuls o parte din barbă. | p. 76

Domnitorul M. Suțu, fiind tulburat și neliniștit, pleacă din Iași. El intră în carantina de la Sculeni, fiind urmat la 31 martie și de efori ². Au fost răs-

¹ După lupta de la Sculeni, peste una mie trei sute de frați răniți, bolnavi și alții care nu aveau nimic, au fost trimiși potrivit ordinului dat de autorități, la Orhei; cu îngrijirea acestora a fost însărcinată atunci, precum și mai târziu, Eforia din Chișinău, sau mai bine zis, Marinos Stratis.

² Vezi scrisoarea lor în partea a II-a.

pîndite porunci în toată Moldova, ca în interval de șapte zile să plece toți grecii din principat.

Fiecare poate să-și închipuie în ce situație se aflau grecii din Moldova, care erau persecutați în toată țara. Dar nu numai grecii, ci întreg ținutul acesta suferea de uneltirile viclene ale boierilor și era tulburat; de aceea unii purtau arme, alții fugeau în Austria sau Rusia ca să găsească acolo azil, iar nevino-
p. 77 vații oameni săraci fugeau de colo pînă colo, fără să știe motivul adevărat,| chiar orașul Iași rămase la voia întâmplării.

Toți grecii doreau și alergau să se înroleze sub steagul lui Ipsilanti. Numărul celor care se înrolau creștea din ce în ce mai mult prin adăugirea grecilor care veneau din Rusia la Galați în mod liber, fără vreo supărare din partea autorităților locale. Ei însă erau mereu gata de plecare ca să urmeze grosul armatei și de aceea n-au avut grijă să se întărească și să ia poziție față de dușman, despre a cărui pregătire pentru răzbunare se zvonea peste tot. El își aduna oastea în cetatea de la Brăila; de frica puterii celei mari, dușmanii stăteau pe loc și nu ieșeau pentru devastare.

Calimah, domnul Țării Românești, avea în serviciul său pe Sava din
p. 78 Patmos, care mai tîrziu deveni un bărbat cunoscut și stimat; | el era încon- jurat de bărbați greci aleși, avînd și vreo șapte sute sub ordinele lui, trăia în părțile Țirgovîștei¹ și fiind inițiat în ale Eteriei, se arăta că este de acord și gata să lucreze pentru binele patriei.

În vremea aceea, un român sluger, numit Tudor Panalevskos², un bărbat viteaz, a adunat pentru scopurile lui prin părțile Olteniei peste trei mii «bărbați de munte», anume ca să răzbune abuzurile tiranice ale boierilor împotriva poporului, amenințînd că va face o reformă în cîrmuirea Țării Românești. Tudor era prieten cu Sava, și stînd de vorbă cu el, arăta că era de acord în scopurile lui; din cauza aceasta eteriștii socoteau pe Sava ca un compatriot cu destulă putere și necesar țării în acel moment; era socotit ca cel mai folositor om.

Ipsilanti, după cum am spus, așezîndu-și tabăra la Colentina, nu numai
p. 79 că nu găsi acolo pe cei amintiți după cum se credea | și pentru care se grăbi să ajungă acolo, dar temîndu-se ca nu cumva Tudor să fi început să lucreze împotriva lui și pe ascuns, fie din proprie inițiativă, fie fiindcă Sava își schimbase scopul, deci Ipsilanti, temîndu-se de necredința acestui român, îl omorî pe ascuns peste cîteva zile pe Tudor. Era natural, după purtarea rece a lui Sava față de Ipsilanti, ca acesta să-l bănuiască, și nu fără motiv, și în același timp să se păzească de el.

După moartea domnitorului Suțo, Poarta numi la scaunul vacant al Țării Românești, pentru a doua oară, pe Calimah. Este probabil că Sava, după

¹ Îndreptat de altă mină: Bucureștiului.

² Tudor Vladimirescu.

ce avu loc această numire, fiind îndemnat de altcineva sau din propria sa convingere, și-a schimbat intențiile, preferînd pe Calimah în locul patriei sale; el se gîndea să prindă viu pe Ipsilanti; | răsplata acestei trădări însă i-au p. 80 dat-o turcii, puțin după aceasta, prin tăierea capului său, pentru credința arătată lor.

Ipsilanti, fiind tulburat de numărul potrivnicilor înarmați, stătea pe gînduri la Colentina fără să facă nimic și fără să intre în București. În timpul acesta el primește din partea împăratului Alexandru următoarea scrisoare, care a fost trimisă din Laybach la 14 martie, prin ambasadorul Rusiei la Constantinopol, Stroganov:

Contele Capodistria, din partea împăratului Alexandru

Cînd împăratul a primit scrisoarea dvs. din 24 februarie, i-a părut rău cu atît mai mult, cu cît a apreciat întotdeauna noblețea sentimentelor, de care i-ați dat probe cînd erați în serviciul său. Majestatea sa imperială | nu p. 81 se temea că ați fi putut pe neașteptate să fiți tîrit în spiritul înșelăciunii, care face ca oamenii în secolul nostru să caute, uitînd datoriile lor, o fericire ce nu se poate spera decît prin stricta observare a preceptelor religiei și moralei. Strălucirea familiei voastre, cariera ce ați îmbrățișat, considerațiunea ce pe drept ați căpătat, totul vă dădea prilejul și mijloacele să luminați despre adevăratele lor interese pe notabilii Greciei, care au atîta încredere firească față de d-voastră. Fără îndoială, omul dorește natural să-și îmbunătățească soarta; fără îndoială mai multe împrejurări au inspirat grecilor dorința de a nu rămîne | străini de propria lor soartă. Dar oare prin revoltă și războiul civil pot spera că vor atinge scopul lor înalt? Cu comploturi sîngeroase poate spera | un popor p. 82 că va reînvia și se va ridica în rîndul națiunilor independente? Împăratul nu crede astfel. El s-a grăbit să asigure grecilor protecția sa prin tratatele încheiate între Rusia și Poartă. Dar astăzi aceste avantaje pașnice sînt nescotite; căile legitime sînt trecute cu vederea și se pare că doriți să legați numele vostru de niște comploturi, pe care majestatea sa imperială nu le aprobă pe față.

Rusia este în pace cu imperiul otoman, iar revoluția ce a izbucnit în Moldova nu poate justifica, sub nici un cuvînt, o ruptură între cele două state. Dacă ar primi și ar aproba în scris o revoluție, care urmărește răsturnarea unei puteri cu care | Rusia a declarat și declară că are intenții bune de pace p. 83 și prietenie, ar însemna că ar declara război guvernului turcesc și ar acționa vrăjmășește împotriva lui.

Apoi ce moment ați ales ca să atacați Poarta? Chiar momentul cînd negociațiunile dădeau în fiecare zi rezultate fericite, și înconjurau pacea cu noi garanții. Cînd știați că sultanul era preocupat să vă dea toate drepturile. Cînd cunoșteati aceste împrejurări și maximele care conduceau politica împăratului, cum ați îndrăznit să promiteți locuitorilor celor două Principate sprijinul

unei mari puteri? Ați dorit să fixați privirile acestora spre Rusia, dar compatrioții voștri, văzînd-o nemișcată, desigur vor arunca imediat asupra

p. 84 voastră toată greutatea | muștrărilor lor și numai excelența voastră veți avea de dat socoteală pentru acțiunea, pe care numai pasiuni nebune o puteau sugera. Cu toate acestea nu este încă prea tîrziu, ca să arătați adevărul adevărat. Salvarea celor care vă înconjoară se află în mîinile voastre. Puteți să-i faceți să cunoască consecințele ce poate să aibă scopul vostru și al lor. Lăsați această înșelăciune aducătoare de pieire, puteți salva și pe aceștia și însăși persoana voastră de răzbunarea unui guvern, care este îndemnat de interese mari să utilizeze împotriva voastră și împotriva lor severe, dar drepte măsuri. Nici un ajutor direct sau indirect nu puteți spera de la împărat, căci este nedemn ca împăratul să sape temelia imperiului otoman în complicitate cu o societate

p. 85 secretă și necinstită. Dacă Rusia ar avea | motive legitime de nemulțumire contra Porții și dacă Poarta ar refuza să-i dea satisfacție, dacă într-un cuvînt întrebuițarea forței armate ar deveni inevitabilă, numai atunci împăratul ar fi recurs la această forță. Din contra, relații cu totul pașnice s-au stabilit între cele două puteri și tratativele începute de miniștrii lor asigură din zi în zi mai multe speranțe într-un succes mai fericit. Cumpăniți bine, excelență, aceste observații ce vă adresează împăratul, căutați să trageți foloase de la această ultimă probă și îndreptați răul ce l-ați făcut, preîntîmpinați nenorocirile ce veți atrage asupra frumoasei și nenorocitei voastre patrii.

Dacă ne veți arăta mijloacele prin care puteți face să înceteze tulburările, fără a călca tratatele existente între Rusia și Poartă, împăratul nu va refuza să intervină pe lîngă guvernul turcesc, ca să-l oblige să ia măsuri înțelepte,

p. 86 care să poată | readuce în Moldova și Țara Romînească liniștea de care aceste ținuturi au așa de mare nevoie ¹.

În orice altă ipoteză, Rusia nu va fi decît un spectator al evenimentelor iar armatele imperiale nu se vor mișca din locul lor. Nici excelența ta, nici frații excelenții tale nu mai sînt în serviciul majestății sale imperiale. Principesa Ipsilanti se va bucura de protecția majestății sale, iar în ce privește pe excelența voastră, împăratul nu va permite sub nici un motiv să intrați pe teritoriul Rusiei.

Această scrisoare o veți primi prin domnul baron Stroganov, care, după ce o va comunica Porții, este autorizat a v-o trimite; el va adăuga sfaturile, pe care împăratul vă îndeamnă încă odată să le urmați.

Observatorul curios privind cu ochii diplomației politicii actuale scrisoarea trimisă de împărat, nu va întîrzia să priceapă spiritul filantropului

p. 87 și filelenului Alexandru. | Scrisoarea pe drept cuvînt dezaproabă ușurința și

¹ Iată că Ipsilanti trebuia, cînd intrase să răscoale aceste ținuturi, precum am spus, să facă ca armatele rusești să fie îndemnate să intre sub pretextul să restabilească liniștea.

îndrăzneala lui Ipsilanti, care a dezvelit într-un moment nepotrivit faptul că îl urmează o mare putere.

Scrisoarea, care întâi a trebuit să fie comunicată Porții și apoi să fie trimisă lui Ipsilanti, putea oare să fie socotită ca sfătuitoare? Dar oare neamul grecesc, când a pornit la revoluție, pe care a pregătit-o cu atîta trudă împotriva tiranului, s-a înțeles cu Ipsilanti, ca el, îndată ce va primi ordin de la o altă putere, să pună capăt revoluției? Grecii niciodată nu s-au gândit la așa ceva, nici că ar putea să facă o astfel de prostie, avînd ca exemplu și înaintea ochilor lor evenimentele din Peloponez¹. Dar nici împăratul mării Rusii nu s-a gândit la așa ceva, când a ordonat lui Capodistria să scrie această scrisoare diplomatică.

Adunarea de la Troppau s-a mutat la Laybach ca să potolească revoluția italienilor în contra casei de Austria.

Nu era mai potrivit ca, la revoluția izbucnită în Grecia, în folosul grecilor, p. 88 împăratul să se arate indiferent? Era posibil oare ca ceilalți stăpînitori ai lumii să înțeleagă altă putere, decît Rusia, care avea aceeași religie cu grecii? Ei au crezut că Rusia cea puternică a organizat revoluția grecilor ca să răstoarne pe otomani de pe tronul lor din Constantinopol. Deci Ipsilanti și cei din jurul lui, neînțelegînd spiritul împăratului, în loc să se întărească din ce în ce mai mult, și să pășească cît mai curînd și la al doilea pas, avînd alături de ei un popor atît de entuziasmat, gata să intre în foc și să meargă la moarte, ei pleacă de la Colentina și își așează tabăra disperați la Tîrgoviște.

Bărbați care au jurat răz bunare contra tiraniei, o armată de vreo patru mii de oameni, cuprinși de mare entuziasm, sînt nevoiți să stea zi cu zi fără să facă nimic. Era natural ca inactivitatea să se transforme în nepăsare și frică; întîrzierea, strîmtoarea, lipsa celor necesare, egoismul conducătorilor p. 89 era de așteptat să aducă indisciplina slujbașilor și dezertarea ostașilor, care dezertare era camuflată de respectul și entuziasmul ce aveau, pînă la pornirea oștilor dușmane în contra lui Ipsilanti.

Grecii fiind sub lanțurile grele ale robiei nu mai apăreau în lume ca o țară, deși școlile superioare și academiile învățaților Europei erau nevoite prin directorii lor să rostească cu respect numele strălucit al grecilor, care în fiecare zi le aduceau servicii. Am văzut ce impresie a făcut în Austria și în Anglia, cea guvernată de legi bune, când s-a aflat vestea că grecii s-au răsculat ca să rupă lanțurile robiei; nu, nu s-au arătat binevoitori față de greci, nici

¹ Pe timpul Ecaterinei II, în anul 1769, fiind trimis Orlov pe ocean la Marea Egee, a răsculat pe peloponezieni împotriva imperiului otoman, făgăduindu-le un ajutor de 40 000 de soldați; Orlov însă, aflînd că flota turcească se află în portul Cesme, a lăsat Peloponezul și a pornit împotriva acestei flote, pe care a ars-o; peloponezienii însă, neavînd timpul necesar ca să se unească cu toții, au fost măcelăriți de turci; în același timp vreo zece mii de albanezi au intrat și au devastat țara; sultanul abia după zece ani a izbutit să-i gonească, și aceasta s-a făcut cu ajutorul haiducilor.

măcar n-au îndemnat pe Rusia cea de aceeași religie cu noi să ne ajute, ci au
p. 90 silit | pe împăratul Alexandru nu numai să condamne fapta lui Ipsilanti, dar
să dea și în scris tiranului nostru, prin împăratul Austriei, că va fi lăsat netur-
burat din partea Rusiei să pună iarăși în fiare, sau să nimicească pe greci.
Iată hotărîrea dată de împăratul Alexandru, la 14 martie, în Laybach:

1. Prințul Ipsilanti este îndepărtat din serviciul rusesc.

2. I se va aduce la cunoștință că majestatea sa împăratul condamnă cu
totul acțiunea lui și că nu are de sperat niciun ajutor din partea Rusiei.

3. Se va da ordin hotărît comandantului armatelor rusești de lângă Prut
și din Basarabia, contele Wittgenstein, să păstreze strictă neutralitate față
de tulburările izbucnite în Moldova și Țara Românească și să nu aibă nici o
p. 91 legătură cu aceste provincii, sub nici un pretext, nici direct, | nici indirect.

4. Aceste hotărîri vor fi comunicate ambasadorului din Constantinopol
cu ordinul ca să le aducă la cunoștința Înaltei Porți și să repete din nou asigu-
rările sincere, date cu ocazia evenimentelor recente din Țara Românească.
De asemenea baronul Stroganov va declara în mod ritos că politica majestății
sale este cu totul străină de orice uneltire care caută să tulbure liniștea unei
țări; că împotriva acestor mișcări, întreaga societate va lupta alături de bunele
și cinstitele simțăminte ale majestății sale imperiale și că împăratul în relațiile
sale cu Înalta Poartă nu cunoaște alt scop și urare, decît păstrarea și îndepli-
p. 92 nirea întocmai a tratatelor existente între cele două | puteri.

De asemenea curtea austriacă a trimis ordin către ambasadorul său din
Constantinopol ca să vorbească în același sens și să prezinte, cu cele mai lini-
știtoare cuvinte, zelul sincer al împăratului pentru respectarea tratatelor
existente între Austria și Poartă și deci pentru relații pașnice și amicale.

Cînd împăratul Alexandru a poruncit toate acestea, din cauza revoluției
lui Ipsilanti din Dacia, nici sultanul nu începuse încă măcelul sîngeros și crud
al grecilor ncîlnarmați din Constantinopol și nici Grecia propriu-zisă nû se
răsculase.

După ce Poarta se liniști cu privire la atitudinea Rusiei, de care se temea,
p. 93 anume prin asigurarea dată de Austria, | făcu propunerea ambasadorului Rusiei,
Stroganov, să trimită, potrivit cererii moldovenilor, oștiri ca să izgonească
pe eteriști și să restabilească liniștea în provinciile dacice; aceasta i s-a aprobat
fără vreo pagubă !

Adunarea de la Laybach, politicește, a socotit revoluția greacă împotriva
tiraniei ca ilegală, iar intrarea armatelor tiranului în țările romîne, politicește,
a fost aprobată de pravoslavnică Rusie, ca să izgonească, vai ! pe greci, sau
mai bine-zis ca să distrugă țara, deoarece spiritul sălbatic și neomenos al
coranului nu se potrivește de loc cu spiritul blîndeții creștinismului, nici nu
face deosebire în supărarea sa între vinovat și nevinovat. Pe de altă parte
p. 94. autoritățile | locale ale Basarabiei, primind ordine, politicește, au împiedicat
în genere ieșirea atît a localnicilor cît și a străinilor, nemaieliberînd pașapoarte.

Deci trecerea grecilor, după aceasta, devenind dificilă, necesita multe cheltuieli și era foarte periculoasă. Curaj Grece ! politica suveranilor acestei lumi nu este de acord cu dorința divină, și ceea ce doresc ei să facă, va înveseli pe Isus Hristos al grecilor, și prin sabia grecească va pieri Kidar. Curaj!

Democrit din Avdira, întorcându-se odată dintr-o călătorie făcută în diferite locuri, pentru îmbogățirea cunoștințelor sale asupra lumii, se hotărî să se odihnească în patria sa, rîzînd în tot timpul vieții sale de prostia oamenilor. Iar posomorîtul Eraclit din Efes, după ce călători și el prin diferite părți ale lumii, se întoarse ca să se odihnească; el se văita de deșertăciunea oamenilor. | p. 95

Într-adevăr amîndoi acești oameni erau ciudați, unul plîngea iar celălalt rîdea pentru unul și același lucru. Politica puterilor creștine din vechime era de acord cu distrugerea casei și stăpînirii lui Agar; urmașii acestor creștini aleargă acum cu aceeași voință, dar invers, pentru sprijinirea și ajutorul lui Agar. Într-adevăr, pentru politica actuală a lumii aceștia, nu este curios că nu plînge sau că rîde cineva de prostia și deșertăciunea oamenilor, ca Democrit și Eraclit.

Acești europeni, ca să poată acum îmbrăca politica lor cu haine strălucitoare, au împrumutat din divină limbă greacă cuvîntul διπλόην pe care l-au batjocorit și i-au dat o nuanță ca și cum ar cuprinde virtuțile și puterea iscusinței și agerimii minții. Dar sensul natural | al acestui cuvînt la greci arată p. 96

unirea a doua obiecte, încît este un lucru fals ceea ce înseamnă azi diplomație; pentru apărarea Porții otomane, pentru soarta grecilor, această politică nefirească, piedica națiunilor și a dreptății, dorind să împiedice avîntul libertății neamului grecesc, lansează împotriva lor pe turbații barbari și împiedică orice mișcare a grecilor în acțiunea lor diversionistă împotriva tiranului lor.

Dimitrie Ipsilanti, omul cel drept, suferind din cauză că nu putea să treacă altfel în Grecia, pornește împreună cu Anagnostopulos, la 13 aprilie de la Chișinău, spunînd că se duce la Kiev și sosește, după mari greutăți, în Cernăuți; apoi prin munți el a trecut în Ungaria, Croația și de acolo, prin Triest, în Grecia. |

p. 97

Turcii, cîștigînd pe neașteptate aprobarea Rusiei ca să trimită armată în țările romîne, spumegau împotriva grecilor.

În cursul lui aprilie, ei s-au ocupat să trimită muniții acestor oștiri, prin Varna, și armate de întăriri la cetatea Brăila, de unde făceau deseori incursiuni în Moldova, răpind și aducînd aci multe vite și alte provizii; ei făceau aceste incursiuni totdeauna cu multă precauție, din cauza fricii ce aveau.

În capitala acestui principat, Iași, după plecarea domnitorului și a eforilor Eteriei, era o deplină dezordine. Soldații greci se plimbau fără siguranță, nu mai era chip să se formeze acolo o armată cu frații, care au urmat mai târziu. Dar și dușmanii înaintînd, precum am zis, și tăind comunicațiile, | au făcut p. 98

imposibilă, fără o armată puternică și lupte, trimiterea de soldați și muniții

la tabăra lui Ipsilanti. Dar ceea ce era și mai prost, era tăcerea desăvârșită a lui Ipsilanti, care nu aducea la cunoștință grecilor din Moldova fiecare idee a acțiunilor sale grele.

Pe la sfîrșitul lui aprilie se aflau la Galați vreo nouă sute de soldați greci înarmați, în afară de cei din corăbii, destule muniții trimise de eforii din Odesa, douăzeci tunuri, pregătite pentru tabără, și alte tunuri erau pe corăbii, sau pe drum la Ismail, în total erau vreo cincizeci de tunuri mari și mici.

p. 99 Turcii doreau mult să trimită armatele lor în Principatele romîne ca să urmărească pe eteriști, dar bănuind mereu pe ruși că ar fi în înțelegere cu mișcările grecilor, văzînd deja înarmată împotriva lor și Grecia propriu-zisă, au socotit că e mai bine să întărească întii toate cetățile lor de lîngă Dunăre și să completeze flota lor de război de pe Dunăre. Ei aveau la Brăila douăzeci vase mici cu patru tunuri, cinci mari, cu patru tunuri mari și unul pentru bombardare, la care s-au adăugat șase vase aduse de la Silistra, șase de la Rusciuc, șase de la Vidin. Toate acestea erau vase mari, cu cîte patru tunuri mari, avînd fiecare cîte optzeci oameni; deci în total se ridicau la un număr de patruzeci și patru, care erau conduse de albanezul Ibraim-pașa, fiind numit de sultan șef al acestei forțe navale pe Dunăre.

p. 100 În ce privește armata de uscat, era compusă din cinci mii cinci sute de infanteriști, cinci sute oameni de cavalerie, în fruntea căroră a fost numit energicul Iusuf-pașa | Bercofcea, care avea și peste o mie de lăncieri zaporojeni¹, care duceau cu ei și douăsprezece tunuri de cîmp. Dar fiindcă, după 20 aprilie, grecii arseseră podul de la Bădeni², de pe rîul Siret, turcii au strîns bărcile pescărești ale zaporojenilor și au format în timpul nopții poduri mobile, și astfel, cu asemenea putere, ei au hotărît să atace pe grecii din Galați.

Deci la 30 aprilie, sîmbătă după masă, venind colonelul Atanasie, însoțit de nouă călăreți, ca să cerceteze locul de la Bădeni unde era podul, găsi aci trecuți peste rîu, în vile dinspre răsărit ale Galaților, peste optzeci de călăreți turci, pe care i-a atacat de departe și apoi s-a retras. El a trimis pe unul din oamenii săi să înștiințeze pe cei din Galați de trecerea dușmanului. În ajutorul lui au sărit îndată peste o sută șaiszeci de greci, infanteriști și călăreți; numărul dușmanului însă creștea, încît la începutul nopții ajunsese la peste o mie. Ei au încetat atacul, nu fără pierderi, și au început să se retragă spre Siret; de asemenea și grecii s-au retras, cu doi răniți, cunoscînd bine hotărîrea dușmanilor și scopul lor.

¹ Zaporojie, de unde aceștia au plecat și s-au stabilit dincolo de rîul Nipru, unde se numea Poroghi. Fugind pe timpul mării Ecaterina II, sub conducerea lui Ignat Necrasov, au venit și s-au stabilit în Moesia de Jos, din Turcia, care i-a primit și le-a acordat privilegii. Rușii îi numesc pe aceștia Necrasovi, iar turcii Ignat Cazaci, după numele șefului lor. Ei trăiesc mai ales din pescuit, sînt oameni duri, și sînt înclinați la hoții și banditisme.

² Bădeni, este un sat la o oră și jumătate depărtare de Galați unde se află un pod peste Siret, spre Brăila.

Turcii, atacînd deci din cetatea Brăila și neîntîmpinînd nici o rezistență, au trecut în timpul acelei nopți, nestîngheriți riul, cu tot echipamentul lor și tunuri pe pămîntul Moldovei.

Grecii, pe de altă parte, sfătuindu-se, au hotărît ca nu cumva să fie înconjurați de mulțimea dușmanului, să-și așeze tabăra nu departe de partea de apus p.102 a orașului, în dosul unor vechi șanțuri slab întărite¹. Ei au aranjat, cît au putut, aceste șanțuri și au așezat zece tunuri, care erau pregătite pentru tabăra lui Ipsilanti, pentru o mai bună apărare. Aranjamentul lor a fost următorul.

Colonelul Atanasie, cu toți soldații de sub comanda sa, se va așeza la centru, la primul șanț; la al doilea șanț va lua loc căpitanul Ilie Mingleris, care comanda și călărima, iar la al treilea va lua loc Gheorghe Pappas. Dumitru Cutiras, cu un tun, și-a aranjat un loc la un șanț în vilele aflate în partea de nord-vest a Galaților; toată această armată se compunea din vreo șase sute de infanteriști și vreo trei sute călări. | Astfel așezați în timpul nopții, așteptau pe p.103 dușman, necunoscînd la cît se ridica numărul său.

Iar în ce privește pregătirile pe apă, au fost patru vase înarmate cu cîte patru tunuri, sub comanda lui Andreas Sfaelos, care apoi a fost ucis în lupta de la Sculeni, Ioan Cunturis, Panaghis Panas și Spiros Petalas, avînd sub ordinele lor vreo sută treizeci oameni.

Turcii au adus în aceeași noapte șasesprezece vase, așezîndu-le la vărsarea riului Siret în Dunăre. Ei au înarmat corăbii și au așezat pază la gura riului Batalani², mai jos de Galați, pe partea dreaptă a Dunării, și la gura riului Giulinești³, așezînd acolo șase tunuri, ca să împiedice la nevoie fuga pe apă a grecilor, spre partea de jos a Prutului.

În dimineața de 1 mai au sosit | dușmanii și s-au așezat în fața șanțurilor, p.104 încercînd să înconjoare cu mulțimea lor pe greci. Fiindcă însă erau împiedicați de tunurile grecilor din întărituri, care trăgeau mereu și ucideau pe dușmani ei s-au împărțit în mai multe detașamente și au coborît pe la nord de poștă la fabrica de grăsimi spre Dunăre, ca să înconjoare întreg orașul. Ei au năvălit de mai multe ori cu strigăte împotriva întăriturilor, dar au fost respinși cu mari pierderi, prin rezistența vitează și dîrză a grecilor. Apoi ei au așezat tunurile lor și au început să tragă fără încetare, aruncînd ghiulelele lor la o depărtare mai mare decît a grecilor. Călărima lor, fiind ajutată în urma acestui fapt, pricinuia destulă pagubă grecilor, și era imposibil ca grecii să nu fie înconjurați, deoarece călărima greacă, după o rezistență de patru ore, | a fost nevoită p.105 să se retragă. Astfel, dușmanii înaintînd din toate părțile, au izgonit pe greci

¹ Șanțuri făcute de ruși în timpul războiului împotriva Turciei (1806).

² Se află mai jos de Galați, pe partea dreaptă a Dunării, la o depărtare de o oră și jumătate.

³ Giulinești, riu care se varsă în Dunăre, ce se află la o depărtare de trei ore mai jos de Galați.

de la două întărituri. Ei au înconjurat și poziția viteazului Kutiras și cu toate că maiorul Mingleris, în retragerea sa, l-a înștiințat de primejdie ca să se retragă, el, ca un nou Leonidas, n-a vrut să lase poziția sa, ci menținându-și părerea și înconjurat de dușmani, a pricinuit nespuse pagube dușmanilor, căci fiecare glonț ducea vărsare de sînge dușman. După ce căzuseră cei mai mulți din soldații lui și munițiile lui se terminau, el a dat năvală cu sabia în mînă, fiind urmat și de soldații săi care mai rămăseseră; el străbato rîndurile dușmane și ajunge pînă în interiorul orașului, rezistînd vitejește. Dar dușmanii căzînd în număr mai mare asupra lui, îl înconjoară bine, și, fiind străpuns de baionetele p.106 zaporojenilor, căzu jertfă pentru patrie | vrednică de respect. A fost un bărbat de statură mijlocie, destul de frumos, cu sentimente generoase, avînd vîrsta nu mai mare de treizeci și cinci ani. Iar din cei optzeci soldați ai lui, au scăpat numai șasesprezece, din care unii erau răniți.

Colonelul Atanasie a rezistat multă vreme la atacurile otomanilor, dar văzînd că munițiile sale se împutîneau, a îndrăznit să iasă din întăritură cu cîțiva soldați și să meargă pînă la corăbii. A luat de aci muniții, cîte a putut, și s-a întors iarăși, a găsit însă pe soldații săi împrăștiați, în urma atacurilor dușmane. El a intrat cu entuziasm în întăritură, unde Petrichis, Maratos și Gheorghe Pappas respingeau atacurile dușmanului; Petrichis însuși servea tunurile. Colonelul Atanasie, din interiorul acestei întărituri, aducea pagube însemnate p.107 asediatorilor. |

Grecii au rezistat pînă seara, cînd cei mai mulți au ieșit cu sabia în mînă, și luptînd se îndepărtau de dușmani. Colonelul Atanasie cu patruzeci și doi soldați a rămas în întăritură, neîncetînd focul decît pe la ora patru din noapte. După aceasta, s-au gîndit că este imposibil să prelungească lupta, față de un așa de numeros dușman; atunci ei, după ce au sărutat pe morții lor, printre care zăcea și viteazul Petrichis, au ieșit din întăritură, plini de entuziasm, prin mijlocul dușmanului și s-au împrăștiat. După miezul nopții s-au unit iarăși vreo douăzeci și doi, pe drumul spre Prut, iar ceilalți au pierit.

Maiorul Mingleris, cu soldații lui pricepuți, originari din Peloponez și Sfakia, văzînd că este aproape să fie înconjurat de dușmani, a început să se p.108 retragă. În timpul acesta, văzînd că niște dușmani | căutau să scufunde în apele Dunării o plută, pe care au căutat scăpare mai mulți creștini, el năvălește asupra dușmanilor și-i nimicește, dînd posibilitate plutci să se depărteze, scăpînd astfel pe creștini. La această încăierare căzu un tînăr, o rudă de a lui Mingleris, Teodor Ioan din Peloponez, care era înzestrat cu multă învățătură și patriotism.

În timp ce armatele dușmane de uscat înaintau luptînd, vasele de război turcești, care se aflau la gurile Siretului, porniră și ele spre Galați. Cei din vasele grecești văzînd că numărul lor nu se putea compara cu cel al inamicului, au întins pînzele corăbiilor lor și, răspunzînd tunurilor dușmanului, pluteau în direcția în care se retrăgea și armata de uscat.

Ajunând la Batalani, dau peste o cursă, așezată în interiorul lacului: mai multe corăbii cu mai mulți turci înarmați, ca să împiedice trecerea grecilor; dar trăgând asupra acestor vase, | izbutesc să lovească două din ele, ucigând p.109 și rănind din oamenii echipajului; astfel celelalte vase de frică au fugit. La Sulinești au dat peste o altă cursă și mai puternică, dar și de aci au trecut fără pagubă, reușind să se unească cu ceilalți la Prut.

Lupta dată la 1 mai la Galați, deși a adus multe pagube grecilor, totuși a fost destul de glorioasă pentru ei și a fost o prevestire învederată a victoriei grecilor în contra turcilor. Era imposibil ca o forță de curînd constituită, care nu se putea compara cu cea a dușmanului prin mulțimea ostașilor și a unor arme puternice, să ajungă la biruință.

Deci grecii au fost alungați din pozițiile lor, au pierdut tunurile și puținele lor muniții, ce le mai rămăseseră în întărituri, precum și vreo două sute de frați, care căzuseră luptînd împotriva unui număr de șapte mii dușmani; în această luptă | însă dușmanii au pierdut fără îndoială mai mult de o mie două sute p.110 oameni.

Barbarii au căutat să răsplătească pe moldoveni, fiindcă au preferat cetatea Brăilei decît orașul Sculeni, care era mai aproape, și i-au chemat în ajutorul lor. După plecarea grecilor, ei căutară să mulțumească pe moldoveni, prădînd orașul și dîndu-i foc, arzînd biserici și măcelărind un important număr de creștini neînarmați, bărbați, femei și copii, care se aflau în ele.

În acest timp, grecii retrăgîndu-se au scăpat astfel din mîinile unei mulțimi turbate de otomani; ei s-au așezat pe partea dreaptă a Prutului, la vîrsarea lui în Dunăre, pe pămîntul Moldovei. Fiecare poate să-și închipuie în ce situație | și nevoie se găseau aceștia.

p.111

Deoarece împușcăturile se auzeau pînă la ora patru din noapte, nu se știa dacă colonelul Atanasie și Dimitrie Kutiras scăpaseră, sau cîți pieriseră. De aceea o mulțime de oameni, concetățeni și străini, așteptau pe cei care au scăpat să coboare la carantina din Reni, ca să-i vadă și astfel să se asigure.

După ce s-a înălțat steagul carantinei, sosește o barcă cu Ilie Mingleris și cu alți șefi, care debarcă pe uscat. Peste puțin sosește o altă barcă, în care era colonelul Atanasie, cu capul gol și îmbrăcat numai în izmene. Cînd l-au văzut concetățenii, unii de bucurie plîngeau, alții îl ridicau sgomotos în slava cerului, | și nuse săturau privindu-l, nu numai grecii, dar și străinii; peste puțin p.112 Emanoil Xanthos i-a dat pălăria și hainele lui; tuturor li s-a dat o foarte bună îngrijire din partea concetățenilor. Primind cele necesare pentru restul oștirii, ei s-au întors în grabă și s-au așezat în șanțuri, unde aveau încă destule tunuri, de teamă ca nu cumva să fie atacați de dușmani, dar dușmanul după ce a ars și a distrus orașul, și-a așezat tabăra în afară de oraș.

După lupta de la Galați, Iusuf-pașa a scris către guvernatorul Basarabiei, generalul Inzov, cerîndu-i aprobarea ca să atace pe greci, care își aveau tabăra la gura Prutului, căci, potrivit tratatelor, nu putea să acționeze. El a mai

p.113 adăugat că este mulțumit | ca autoritățile rusești să facă cum cred cu aceștia, numai să fie îndepărtați de aci, și să fie restituite vasele turcești, și astfel să rămână pentru ambele părți comerțul liber pe Dunăre.

Guvernatorul Basarabiei a aprobat cererea lui Isuf-pașa, și a ordonat directorului carantinei de la Reni să înștiințeze pe greci că dorința guvernului este să plece negreșit de la hotar, și, dacă doresc, pentru siguranța lor, să intre neînarmați la carantină. Acestea au fost transmise grecilor, iar ei, ca să câștige timp, au scris generalului, rugându-l să li se aprobe trecerea liberă pe Dunăre, ca să iasă în Marea Neagră.

Guvernatorul rus, stăpînit fiind de sentimente filantropice, a venit în p.114 persoană de la Chișinău la Reni, | a vorbit cu șefii oștirilor grecești, le-a arătat pericolul din Moldova și le-a spus că plecarea lor de la hotar era necesară din punct de vedere politic, pentru menținerea păcii între cele două puteri. După aceasta, el a discutat mult timp cu mine, cu privire la siguranța oamenilor; l-am rugat să li se dea timpul necesar să se pregătească, pentru ca vasele să iasă din Dunăre, iar oastea de uscat să se depărteze de Prut.

Comandantul filelen a fost de acord, ordonînd directorului carantinei, Gorotevski, să ni se facă concesii; el mi-a dat cele necesare pentru pregătirea oștirii grecești, dar a ordonat ca toate acestea să se facă în grabă, ca să nu fie p.115 deranjat cu noi scrisori și discuții din partea pașei. |

În timp ce oastea era înzestrată cu cele necesare și erau cercetate măsurile ce ar putea fi luate, ca această oaste să se unească cu celelalte corpuri de ostași greci din Moldova, din tabăra lui Ipsilanti, iată că apare Gheorghe Cantacuzino, care se întorcea din Țara Românească și care susținea că era trimis de generalisim. El ordonă ca armata de la Prut să fie trimisă la Iași și, fiind informat de mine de cele curente, îmi scrie următoarele, la 29 mai:

«Din scrisoarea d-voastră din 26 mai, socot mișcarea de aci a soldaților noștri ca un semn bun și urez să reușească cît mai repede; mi-a părut însă rău că n-ați putut să-mi trimiteți mai multe tunuri; de aceea vă cer, dacă veți putca cu altă ocazie, să trimiteți mai multe, fiindcă am nevoie.

În scrisoarea mea anterioară, necunoscînd ordinul guvernatorului Basarabiei, | dat după dorința pașei din Brăila, care împiedică forțele noastre să-și p.116 aibă tabăra la hotar, vă porunceam să întăriți corăbiile noastre și să le trimiteți împotriva dușmanului pentru hîrțuieli. Acum însă, aflînd de acest ordin, aprob părerea d-voastră și ordon ca cele 7 vase ale noastre să pornească la timpul oportun, să treacă la pasajul de la Ismail și să stea acolo pînă la un nou ordin al meu.

Încercați, cum puteți, să formați încă un batalion de soldați, din oameni care vin din diferite părți, și să mi-l trimiteți cu tunuri și muniții cît se poate de multe».

Armatele turcești, după ce au distrus totul în Galați și după ce numărul lor a crescut zi de zi, n-au întîrziat să pornească împotriva armatei lui Ipsi-

lanti în Țara Românească și în interiorul Moldovei. | Pașa se îndrepta cu armata p.117
sa împotriva Iașului. Cantacuzino dă ordine cu mare ușurință să se pregă-
tească noi soldați și muniții, dar el nu binevoiește nici măcar să vadă fumul
tunurilor turcești. El nu așteaptă pe greci la Iași, nici nu ia drumul spre Ipsi-
lanti, ci la 2 iunie cheamă pe soldați să meargă la Stînca ¹, dînd următorul
ordin:

Bărbați greci, cei care luptați în numele patriei!

Epitropul general al neamului și generalisim al armatei grecești, princi-
pele Alexandru Ipsilanti m-a însărcinat, ca, venind în Moldova, să chem pe
toți grecii, care vin din diferite părți, să se adune aici și să se unească într-un
singur corp, | ca să mergem să ne unim cu grosul armatei. În puterea acestei p.118
însărcinări, ordon tuturor acelora care sosesc aci să se prezinte în fața mea
ca să primească ordinele mele, ca din partea generalisimului.

Oastea frumoasă de la Prut, acei bărbați viteji ca: eroul colonel Atanasie
din Epir, stegarul rus, cunoscut pentru faptele lui vitejești de la Silistra în
timpul războiului împotriva Turciei în 1806, maiorul grec Ilie Mingleris din
Peloponez, cu fratele lui Vasile, bunii mei patrioți Trifon Kliris, cel iute la
năvală, Trifon Farmakides, cel grozav, Papastasinopulos, cel iute la picior,
și mulți alți viteji din Peloponez: | colonelul Contogonis, virtuosul Sofianopulos p.119
viteazul Andrci Vretos din Ithaca și omonimul său, care a condus de la Tagan-
rog vreo treizeci tineri greci; toată armata din Prut, aproape vreo nouă sute
oameni, cu destule muniții și tunuri, s-a pregătit la 29 mai pentru plecare.
Către aceștia au fost adresate următoarele cuvinte de rămas bun:

« Sînt treizeci de zile, grecilor, de la lupta de la Galați, cînd, deși ați fost
învinși, totuși ați făcut mari isprăvi împotriva dușmanilor; veselie de pe fața
voastră arată caracterul vostru statornic și zelul vostru de a pune din nou
în pericol viața voastră pentru patrie. Mergeți ca să vă uniți cu generalisimul
și cu armata lui, pentru o deplină diversiune a dușmanului.

Grecia, patria noastră cea dulce, | varsă în acest moment șiroaie de sînge p.120
dușman. Tiranul nostru, cu o minie turbată, măcelărește sălbatic pe frații
noștri neînarmați și clerul nostru cel respectat. Pentru noi, fraților, la ce mai
folosește viața? Sau independență pentru patria noastră, sau moarte tuturora!
Să nu vă pară rău, grecilor, că luptați departe de patrie, și să nu vă gîndiți
vreodată că nu participați la gloria acelora care luptă acolo, nu! Este de mare
folos eroilor noștri, care luptă în patrie, dacă puterile dușmanului sînt împrăș-
tiate peste tot. Umbrele fraților noștri căzuți acolo și la Galați cer de la brațele
voastre răzbunare.

¹ Este un sat, proprietatea lui Roznovanu, unul din boierii Iașului; aci se află o casă
mare cu ziduri de cetate; se află la o depărtare de o oră și jumătate de Iași și la o depăr-
tare dublă de Sculeni, unde se află carantina.

Dacă în viitor moldovenii se vor purta dușmănos față de voi, de teama
p.121 tiranului lor, caracterul vostru cel grecesc | cere să aveți față de ei simpatie. Ca greci sînteți datori să dați lovituri de moarte celor care vă persecută, dar să vă purtați blînd cu cetățenii pașnici și neînarmați, și să arătați deplină prietenie față de acești oameni.

Străbunii noștri în vechime luptau pentru a păstra gloria patriei, iar voi acum porniți ca să recapeți gloria ei, deci lupta voastră este și mai glorioasă.

Fraților, să aveți înaintea ochilor totdeauna cursele întinse de dușmani și să fiți atenți ca nu cumva să vă găsiți vreodată fără pază și indiferenți.

Să aveți cu voi, grecilor, divinul respect, să fiți îmbrăcați cu disciplina
p.122 care păzește puterea soldatului și face mai viteaz pe acela care iubește pe | superiorul său. Nimeni să nu uite aceste cuvinte înțelepte și dulci ca mierea: « Căci acolo unde bărbații respectă pe Dumnezeu, se ocupă cu meșteșugul războiului, practică supunerea, cum să nu fie în chip firesc acolo toate pline de bune nădejdi? ». Îmbrățișați, fraților, aceste cuvinte strămoșești, și să fiți siguri că Dumnezeu este cu noi ».

Deci, în seara de 29 mai, călărimea pornește și traversează cu mult curaj în timpul nopții părțile primejdioase de lîngă dușman. Restul armatei este ajutat și condus de vitejii cazaci ruși la trecerea Prutului, cu niște « chirlagi »¹ dinainte pregătite. Ei ajung la Leva și apoi pornesc spre Iași, în speranță că
p.123 vor găsi pe generalul Cantacuzino ca să-i conducă la tabără, | precum promisese.

Invitarea moldoveanului Cantacuzino ca grecii să se ducă la Iași nu era ceva sigur, era mai degrabă o trădare. El lăsă Iașii și se duse la Stîncă, dar într-adevăr el plecă în Rusia, ca un fugar. Prin întăritura pe care a săpat-o în fața carantinei de la Sculeni, el a căutat, dîndu-și seama de vitejia grecilor, să-i atragă pînă acolo, ca să acopere rușinea fugii lui cu fel de fel de pretexte. Vai ! Grecii, socotind vocea unor astfel de principii trădători, drept vocea patriei, se duc grație ei la altarul sfînt al jerfei lor, la războiul cel ucigător al miniei turbate a mulțimii otomanilor.

Iată ce mi-a scris un adevărat patriot și un foarte bun prieten al meu,
p.124 la 24 iunie 1821, de la Chișinău : |

« Lupta de la Sculeni, scumpul meu Xodilos, a vitejilor noștri greci, vă este cunoscută. Eu am fost martor ocular. Îndată ce am auzit că turcii au intrat în Iași și ai noștri au luat poziție de atac, m-am dus la Stuleni și am privit această scenă. Cantacuzino fusese cumpărat de moldoveni; după ce aflase că turcii veneau, a împrăștiat fără vreun criteriu pe vitejii noștri greci. A trimis la Roman, la o depărtare de 12 ore de Iași, călărimea aleasă a căpitanului Vasile și a generalului sîrb², în număr de șapte sute oameni: albanezi, sîrbi și greci din Ambelachi, ca să urmărească șase turci. A mai trimis

¹ Niște vase pe Dunăre, cu earenă în formă de tigare.

² Probabil este vorba de sîrbul Mladen Milovanovici.

în zadar pe munții din Huși alți trei sute și a lăsat singuri pe eroii de la Prut, care, deși oboșiți din cauza drumului, au fost nevoiți, ca să treacă pe la Iași, să schimbe focuri cu dușmanii. Blestematul a întărit un loc la Sculeni, fiindcă venea ca să intre în carantină, într-o poziție, care arăta trădarea [lui]. Această p.125 întăritură însemna distrugerea armatelor, fiindcă putea fi atacată din toate părțile, iar ea putea să pricinuiască turcilor foarte puține pagube. Întăritura era din partea cea mai bună deschisă, fără șanțuri și fără loc pentru tunuri. Dacă ar fi făcut-o puțin mai spre răsărit, desigur ar fi putut ataca mai bine pe turci.

Grecii, cum au ajuns la această întăritură, oboșiți în urma drumului și luptei de la Iași, au văzut înșelăciunea; ei au găsit și pe comandantul care îi chemase, fugit la carantină. Aceștia, după ce i-au spus pe față tot ce i se cuvenea la carantină, au jurat să moară onorabil pentru patrie și s-au sărutat între ei».

Tot ce mi-a spus prietenul meu Marulis din Ithaca, scriindu-mi adevărul, este întărit și de scrisoarea fostului mitropolit de Adrianopol, Daniil, în care se arată că la Chișinău era cunoscut moldovenilor, înainte de intrarea lui Cantacuzino în carantină, că acesta se întorcea în Rusia. La 13 iunie, înainte de lupta de la Sculeni, mitropolitul Daniil de la Chișinău, scriindu-mi, spunea: p.126

«La 11 iunie m-a chemat mitropolitul Moldovei ca să continuăm convorbirea noastră, și în timpul conversației mi-a spus în mod deschis că Cantacuzino a hotărât să intre la Sculeni, și mai multe alte lucruri despre el; cuvintele mitropolitului mi s-au părut calomnii, înțelegînd și aci o înșelăciune a acestui prea sfințit. Același lucru însă spunea la Brăila și curierul Ghenadios, fratele mitropolitului; auzind acestea n-am vrut să le combat, ci am spus numai cîteva pe ocolite». ¹

p.127

Din acestea deci, precum am spus, se vedea înțelegerea lui Cantacuzino cu moldovenii și că întoarcerea lui era cunoscută cu multe zile înainte. Așadar ordinele și proclamațiile lui către greci nu erau altceva decît o înșelăciune și el nu avea de gînd să-i ducă la tabăra lui Ipsilanti precum spunea, care tabără atunci nici nu exista. Grecii însă, convingîndu-se repede, l-au urmat și au mers pe drumul pe care mergea el ca să scape în Rusia.

¹ Daniil nu-l credea pe mitropolitul Moldovei în cele spuse despre Cantacuzino și de aceea socotea cuvintele lui drept calomnii. Acest mitropolit a venit de la sf. Munte, la Constantinopol cu prea fericitul patriarh Grigorie, sfîntul martir și jertfă pentru salvarea neamului. El scăpase, spre deosebire de ceilalți mitropoliți, de primejdia ce-l amenința, prin fuga sa în Rusia, a venit în Basarabia împreună cu arhimandritul Panaretos din Peloponez și a petrecut cîtva timp la Reni, apoi a trecut la Ismail și de acolo la Akerman. Mai tîrziu i se dete din partea guvernului rus o pensie anuală de două mii ruble; a murit peste cîțiva ani și a fost înmormîntat acolo. Înțeleptul Panaretos, după aceasta, a trecut la Galați, în Moldova, și a primit egumenia bisericii sf. Nicolae, pe care a clădit-o din nou din temelie în acest an, 1840, dînd sfîntului Nicolae, prin truda și grija lui, o slăvită biserică.

Turcii, înmulțind din ce în ce mai mult puterile lor, nu se sfiau să înainteze cu mulțimea lor împotriva corpurilor lui Ipsilanti, atât în Țara Românească cât și în Moldova, de asemenea și înșiși localnicii îi urmăreau pe greci.

p.128 Iusuf pașa fiind informat că grecii, ascultînd pe Cantacuzino, au pornit pe malul Prutului spre Iași, vine aci; grecii, ca să treacă la Stîncă, sînt nevoiți să dea mici atacuri. Numai vitejia însoțea pe acești bărbați, căci ei nu găsiră nimic din cele necesare în drumul lor spre Iași, precum sperau.

Dușmanul îi urmărește și la 16 iunie trimite un corp în contra grecilor la Stîncă; ei au întîlnit pe Apostolachi cu o sută cincizeci soldați; acesta înaintînd i-a atras spre sud de Stîncă, cînd s-a oprit și a început să atace pe p.129 barbari, silindu-i să se retragă, ucigînd peste treizeci din ei, fără să cadă nici unul din ai săi, afară numai de cîțiva răniți. Dușmanii, în retragerea lor, au dat foc împrejurimii de la Stîncă și cîtorva mici case, ce se aflau lîngă drum.

La 17 iunie, grecii, socotind că dușmanii vor veni neapărat, au dat ordin și au îndemnat cu diferite cuvinte oastea, compusă atunci din vreo cinci sute bărbați, ca să se pregătească să lupte în întăritura făcută potrivit ordinelor lui Cantacuzino. Și iată la ora 9 dimineața sosește armata dușmană, formată din infanteriști și călăreți, în număr mare, după obiceiul barbarilor; ei iau îndată poziție și încep să atace pe greci, care au început lupta cu mare poftă. p.130 Bătălia a durat pînă la ora 4, după masă, cînd dușmanul a fost nevoit să se retragă din cauza pierderilor avînd vreo cinci sute morți. Din partea grecilor au fost răniți numai doisprezece, printre care a fost și Gheorghe Pappas. Ei au fost trecuți peste Prut, la carantină.

Între timp, un moldovean numit Crăciun, informează pe turci, spunîndu-le că toți șefii grecilor au trecut la carantină și să nu aibă frică, și că întăritura în fața căreia se află este deschisă în partea stîngă, spre răsărit. Atunci turcii trag repede tunurile lor în această parte, și prin tragerile lor loveau interiorul întăriturii, încît grecii nu mai puteau să producă nici o pagubă dușmanului. p.131 Între timp au mai sosit în ajutorul turcilor, de la Iași, vreo mie cinci sute soldați și cu toții au năvălit în strigăte în interiorul întăriturii. Grecii i-au primit luptînd cu curaj, ucigînd pe dușmani și căzînd în luptă. Au căzut eroic toți șefii, peste trei sute soldați, iar acei greci, care se aflau în șanț, au sărit în Prut, dar n-au reușit să ajungă la malul opus, decît numai acei care au știut să înoate, ceilalți s-au înecat.

Dacă acești viteji bărbați au pierit aproape cu toții, fiindcă foarte puțini din ei au scăpat, și dușmanii au avut peste o mie trei sute morți, precum afirmă toată lumea. La sfîrșitul luptei, turcii erau în întăritură, iar căpitanul Vasile, cu generalul sîrb, avînd peste patru sute de oameni, ajung în grabă în ajutorul celor din întărituri, crezînd că lupta nu se terminase încă și că întăritura era în mîinile grecilor. Turcii, văzîndu-i înaintînd, ca să-i înșele și să-i facă să se apropie și apoi să-i atace, au înălțat un steag grecesc. Acești viteji însă repede

au simțit cursa întinsă și s-au retras cu mare părere de rău; cei mai mulți din aceștia au intrat în carantină.

Această luptă a fost privită cu admirație de pe celălalt mal de generalii Inzov și Kiselev și de alte personalități înalte ale Rusiei, care pot să ateste că rezistența grecilor împotriva armatelor sultanului a fost într-adevăr eroică.

Cînd Cantacuzino chema pe greci să vină la el ca, formînd un corp, să meargă să se unească cu armata lui Ipsilanti, am spus că tabăra lui Ipsilanti nu mai exista pe atunci. La 8 iunie, plecînd Ipsilanti de la Rîmnic și părăsind tabăra sa, numea astfel într-o proclamație pe cei din jurul lui: lași, turme de popoare, trădători, vicleni și adresîndu-se umbrelor mavroforilor, acelor adevărați greci din batalionul sacru, care, fiind trădați, au căzut pentru fericirea patriei în lupta de la Drăgășani¹, le aduce mulțumiri din partea concetățenilor lor, făgăduindu-le înălțarea unor coloane pentru eternizarea numelor lor. p.133

El lăsa pe seama urii oamenilor, dreptății legilor, blestemului conaționalilor săi pe sperjurul și trădătorul căminar Sava, pe dezertorii și primii autori ai dezertării generale, pe Duca Constantin, Vasile Barlas, pe fanarioții Gheorghe Manu și Grigorie Suțo și pe depravatul Scufos. Iar, pe Vasile Caravia îl scoate din rîndul ostașilor, pentru nesupunerea și necuviincioasa lui purtare. p.134

După aceasta Ipsilanti trece munții Munteniei și riul Olt și intră în Austria.

Nu știu dacă trebuie cineva să dea crezare celor spuse după aceasta de cei din anturajul lui Scufos și de ceilalți, care au venit la Odesa, și anume că Ipsilanti a răspuns împăratului în felul următor pe scurt: « drept dovadă de supunere și ascultare a neamului grecesc față de poruncile împărătești, dizolvă armata sa ».

Este adevărat că, după ce principele Ipsilanti a primit scrisoarea lui Capodistria din partea împăratului, a evitat să se bată cu turcii, n-a mai căutat să se întărească într-alt loc, ci a intrat în Austria. Iar Cantacuzino, cunoscînd aceste lucruri, fuge și el înapoi în Rusia, înșelînd și trădînd, precum am spus, pe greci. p.135

Deci, după plecarea infanteriei și călărimii de la Prut, au rămas acolo vasele grecești cu o sută patru oameni, care aveau de gînd să iasă cu prima ocazie în Marea Neagră, ca să atace malurile asiatice ale Turciei, drept diversiune. Iar un număr de aproape două sute oameni, din care cei mai mulți erau bolnavi și răniți, au intrat în carantina de la Reni. p.136

După cîteva zile, guvernatorul Basarabiei dă ordin autorităților din carantină ca, deoarece grecii cu vasele lor n-au plecat și se aflau încă la hotar, să se interzică orice legătură și să nu se permită niciunui din ei, sub nici un pretext sau nevoie, să se apropie de carantină. Șeful carantinei fiind filelen,

¹ Despre această luptă au vorbit mulți compatrioți.

m-a înștiințat de primirea acestui ordin; l-am înduplecat să-i lase pînă ce vor lua cele necesare și vor avea timp potrivit ca să plece, trecînd în timpul nopții pe la Saxa [Isaccea].

p.137 A trebuit să mă duc la Ismail ca să le fiu folositor, în caz că li s-ar fi întîmplat ceva în trecerea lor. Din cauza neînțelegerii și fricii, ei stăteau mereu pe loc la Prut. În timp ce eram la Ismail și așteptam, comandantul flotei rusești de la Dunăre, iubitorul de neam și adevăratul grec Spiridon Papadopoulos, primi un ordin de la guvern, în care se spunea: fiindcă vasele grecești de la Prut urmează să treacă de la Ismail și Chilia spre Marea Neagră, să fie atent, ca îndată ce acestea vor intra în apele Ismailului, încoace de Ceatali¹, să le oprească negreșit, să ia în carantină oamenii și munițiile spre păstrare, iar vasele să fie puse sub pază, pînă la noi ordine.

p.138 N-am întîrziat să aflu acest lucru, și îndată ce l-am aflat, am plecat în timpul nopții înapoi la Reni. Acolo am aflat de un alt ordin al guvernatorului către șeful carantinei de la Reni, Goroteschi, în care se spunea ca, prin mijlocirea mea, să convingă pe grecii aflați la Prut să intre în carantină, iar dacă nu vor primi, atunci să-i silească să plece, adăugînd să fie înștiințați că, dacă vor rămîne acolo, turcii îi vor ataca pe apă cu vasele lor, avînd pentru aceasta aprobarea cuvenită. Deci grecii trebuiau să aleagă, ori să intre în carantină, ori să aștepte puterea distrugătoare a tunurilor dușmane.

p.139 Toate acestea le-am transmis grecilor, spunîndu-le ca vasele luate de la turci să le scufunde sau să le dea foc în timpul nopții, după ce vor lua ancore, pînze, frînghii, tunuri și alt echipament, transportîndu-l pe vasul lui Eustatie Alevras din Ithaca, un bărbat energic și sprijinitor de la început al mișcării, iar a două zi să coboare la carantină. Ei au transportat tot ce au putut, dar n-au căzut de acord ca să distrugă vasele. La 29 iulie au venit și au aruncat ancora în fața carantinei, arătînd în scris că vasele le oferă guvernului rusesc și că ei doresc să iasă prin carantină în oraș.

Șeful carantinei, comunicînd aceasta guvernatorului, primi ordin de la acesta să înștiințeze pe pașa de la Saxa [Isaccea] și să fie predate turcilor vasele luate, așa cum se aflau, iar oamenii să fie primiți în carantină cu vasele lor proprii și cu toate lucrurile lor și să fie puși sub paza și garanția lui Xodilos. Marți au venit turcii și au luat în primire vasele, care erau în număr de zece.

Astfel s-au terminat evenimentele pricinuite de greci în Dacia, care au durat patru luni și șase zile.

p.140
-142

CÎTEVA FAPTE ALE EFORILOR ȘI LICENȚIEREA LOR

p.143 | S-a vorbit pe scurt pînă aci cum Alexandru Ipsilanti a plecat de la Petersburg, cum a intrat din Basarabia în Moldova, ce a făcut acolo, cum s-au purtat grecii, cine a luptat cu el și cum el a trecut în Austria.

¹ Insulă mică pe Dunăre, care se afla la hotarul dintre Rusia și Turcia.

După aceasta, concetățenii din Rusia n-au încetat acțiunea lor prin efort, în cele două provincii, ca să țină în șah puterile dușmanului.

Viteazul Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache, după mai multe ciocniri | p.144 cu turcii și după ce i-au atras în interiorul Moldovei, spre munți, s-au întărit în mănăstirea Secu, care se află la o depărtare de trei ore de la Tîrgul Neamț, unde se află cetatea lui Ștefan Voievod și mănăstirea Neamț, opt ore de la Roman și douăzeci și patru de la Iași. Împotriva lor a venit cu multă armată Salih-pașa, care, cu promisiuni și lingușiri, reuși să înșele pe Farmache cu încă șapte oameni, care, predîndu-se de bună voie, au fost trimiși la Constanținopol, după ce uciseră în luptă peste cinci sute de turci.

Iordache Olimpiotul, rămînînd singur cu aproape o sută oameni, s-a închis în amintita mănăstire, de unde ieșea și producea pierderi turcilor.

Consulul austriac de la Patcov [Bacău], Wolf, a arătat turcilor pe unde să meargă ca să găsească trecerea prin munți și să lovească cu artileria lor pe eteriști în mănăstire. Turcii, trecînd | pe acolo, viteazul Olimpiotul s-a văzut p.145 pe neașteptate înconjurat și bombardat în mănăstire de dușmani. Găsindu-se astfel într-o grea situație, înconjurați de dușmani, cei optzeci soldați ai lui au ieșit în timpul nopții printr-o fereastră a mănăstirii și au fugit în munți, apoi au trecut în Austria. Eroul Olimpiotul însă, închis de jur împrejur de dușmani, a dat foc prafului de pușcă și a murit ars singur ca un erou. După aceasta, Salih-pașa a venit la Iași, împreună cu Vogoridi, unde a și murit, iar Vogoridi de atunci a cîștigat bunăvoința Porții și a fost numit bei al insulei Samos.

Sultanul, cît timp spumega de necaz în contra Greciei înarmate, măcelărea pe grecii neînarmați de pe uscat; el era tare tulburat și se temea ca nu cumva puterea cea mare, de aceeași religie cu grecii, să pornească împotriva lui armatele | sale puternice, și de aceea era obligat să țină armate nemișcate p.146 la Dunăre.

Sultanul, cu sufletul său dur ca și Faraq, a respins propunerile filelenului și filantropului Stroganov, ambasador al Rusiei, care a propus următoarele:

- 1) Puterile armate ale Turciei să plece din Principatele romîne.
- 2) Turcia să lase comerțul liber și deci să nu rețină la Constantinopol vasele cu pavilion rusec.
- 3) Să înceteze cu măcelurile persoanelor neînarmate.
- 4) Să reclădească toate bisericile care au fost distruse.
- 5) Întoarcerea la Constantinopol a principalilor greci care au fugit și garantarea vieții lor din partea unei puteri europene.

Sultanul, înclinat la omoruri, neacceptînd condițiile de mai sus, a silit pe ambasadorul rus să plece | din acest oraș, scăldat în sînge. A sosit la Odesa p.147 la 2 august, unde a fost primit cu mult entuziasm de grecii de acolo; el n-a vrut să primească semnele mici ale mulțumirii lor, dar i-a îmbărbătat, anunțîndu-le să aibă speranțe bune pentru patria lor.

Sîngele grecilor, care se vărsa fără milă pentru independența lor, trebuia să producă impresie și admirație mare lumii din străinătate, spiritele filelenilor și ale neamului omenesc au luat poziție împotriva indiferenței. Oameni minunați, inteligenți au existat în toate timpurile și au judecat lucrurile omenirii; ei au vorbit cu ajutorul spiritului lor pătrunzător, potrivit împrejurărilor timpului, dar niciodată n-au ajuns pînă la capăt, încît să stabilească totul în mod
p. 148 sigur. Oamenii sînt din firea lor cruzi și | nemiloși; și astăzi, în secolul al XIX-lea, lucrează la fel, din cauza politicii lor false; de aceea ei au dorit să vadă Grecia, cea care a luminat lumea, care este izvorul de la care au izvorît faptele bune ale politicii și ale bunei stări ale societății, sub jugul barbarilor; ei s-au arătat indiferenți și față de dorințele proniei divine.

Filantropul împărat Alexandru a admis cele hotărîte la Congresul de la Verona de ceilalți asupritori ai lumii, care au binevoit să asculte dorințele drepte ale grecilor și care n-au primit ca Grecia să rupă lanțurile robiei. Cînd însă împăratul s-a întors la Petersburg, a trebuit mult pînă să potolească spiritele pravoslavnicilor ruși, prezentînd lucrurile în sensul că astfel cerea
p. 149 politica de atunci a sistemului Europei pentru | liniștea internă a tuturor. Trebuia deci atît filelenul Stroganov, cît și Capodistria să ascundă lucrurile.

Zelul fierbinte de atunci al grecilor din Rusia pentru a ajuta patria și pe concetățenii lor nu înceta de a pune în mișcare în acest scop tot ce era posibil. Ei, de comun acord cu toate Eforiile, au socotit bine să trimită o delegație la Petersburg. Pentru aceasta au fost alese persoane vrednice (trimiterea aceasta, deși n-a reușit, totuși a fost de folos), ca eforii Ioan Ambrosios, Alexandru Mavros, Grigorie Maraslis, Vaianos Paleologlu, care îmi scriu următoarele lucruri, vrednice de amintit.

Odesa 15 octombrie 1821

p. 150 Domnule A. Xodilos și ceilalți frați cetățeni din Reni ! |

Organizarea societății filantropice s-a făcut cunoscută tuturor concetățenilor noștri din Rusia, precum și d-voastră, prin copia hotărîrii trimise; o traducere a acestei hotărîri în limba rusă, purtînd semănăturile noastre, a fost înaintată autorităților de aici, care au adus-o la cunoștința guvernului, potrivit obiceiului. Acest lucru a plăcut foarte mult tuturor, dar pentru o mai mare siguranță și pentru o mai mare ușurință în obținerea foloaselor, de care avem speranțe, este foarte necesar să fie trimiși doi deputați la Petersburg, întîi ca să expună acolo și la nevoie să arate situația vrednică de plîns a neamului nostru și nenumăratele nenorociri de care suferă atît neamul nostru, cît și biserica ortodoxă și, al doilea, ca să stea de vorbă cu diferiți frați, care sînt
p. 151 împrăștiati în imperiu, și cu filelenii străini și să-i invite să colaboreze cu societatea, pentru ca ea să reușească cu ajutorul | tuturor să-și îndeplinească scopul, precum se vede din hotărîrea votată. Trimiterea acestei deputațiuni ne-a fost

recomandată din mai multe părți ca folositoare și necesară, și noi, împreună cu ceilalți, o socotim ca atare. Dacă sînteți și d-voastră de acord asupra acestei chestiuni, chemați pe frații de acolo într-o adunare generală, și trimiteți-ne moțiunea votată, în care să se arate că frații din Reni ai societății grecești filantropice socot nîmerit să se trimită o deputațiune la Petersburg, sau în oricare alt stat creștin se va socoti necesar, și deci roagă ca Eforia generală din Odesa să facă cele necesare pentru îndeplinirea acestui scop.

Sănătate !

27 octombrie 1821

Răspuns

Domnilor efori ai Societății grecești filantropice ! |

p.152

Că toate națiunile luminate ale Europei privesc chestiunile grecești, prieteni concetățeni, nu este nevoie să înșirăm fiindcă știrile diferitelor ziare ne-o probează în mod continuu și limpede. Mișcarea lor se face și mai cunoscută și vrednică de apărat, fiindcă este însoțită de dreptate, și nimeni din curioșii filantropi nu o găsește altfel, căci judecă fără patimă situația neamului nostru. Trebuie însă și noi să arătăm într-adevăr tuturor acestor națiuni filantropice și să argumentăm dreptul nostru firesc pentru autonomie. De asemenea alianța sfîntă a creștinilor ne încurajează și ne îndeamnă să cerem ajutor în mod liber de la aceștia, pentru lupta dreaptă a neamului grecesc. Nu ne îndoim fraților, că învățata Europă, aflînd că dreptatea neamului grecesc se află pînă acum în mîinile | unui tiran și nedrept cuceritor, din care cauză suferă, să nu ia apă- p.153
rarea grecilor și să nu privească cu simpatie și compătimire pe acei care, cu pericolul vieții lor, luptă pentru dreptatea, religia, liniștea și siguranța lor. Așadar și noi, ca membri ai acestei societăți, văzînd necesitatea acțiunii sîntem de acord și propunem ca voi, cei din Odesa, să acționați. Socotim că este o faptă vrednică a Societății voastre filantropice, și pe drept cuvînt vă încurajăm și vă rugăm să trimiteți o deputațiune la Petersburg și la oricare alt stat creștin veți crede de cuviință și necesar, care să supună națiunilor iubitoare de oameni drepturile și nevoile concetățenilor noștri, în momentul de față, și necesitatea de a fi susținuți | în acțiunea lor pentru scuturarea tiraniei p.154
barbare.

Odesa 12 noiembrie 1821

Domnule Atanasie Xodilos !

Am primit cu bucurie cinstita voastră scrisoare, în care am găsit alăturat cererea concetățenilor noștri de acolo pentru trimiterea unei deputațiuni la Petersburg, sau la un alt stat creștin. Vă răspundem și vă facem cunoscut că acum cîteva zile am trimis această deputațiune la Petersburg, care, sperăm, cu ajutorul lui Dumnezeu să aibă succes și să fie de mare folos neamului.

Ne-a părut rău, domnule frate, pentru predarea corăbiilor turcești, dar precum ne scrie Eforia de la Ismail, sperăm că veți reuși să ridicați sechestrul pus de autorități asupra lucrurilor scăpate, și le veți primi sub stăpânirea
p.155 voastră, | ca să contribuiți la nevoile neamului la Reni și la Ismail.

Este într-adevăr foarte dureros să suportați singur ȕaguba sumelor ce aveți de primit, dacă aceste lucruri nu vor fi eliberate. Nu mai rămâne altceva, decît să urăm cu toții restabilirea patriei noastre și atunci, cu voia lui Dumnezeu, fiecare va primi despăgubirea sa.

Noi nu sîntem în stare să vă descriem greutățile insuportabile, pe care le avem pe capul nostru, dar cu toate acestea, văzînd îndemnurile conec-tătenilor noștri din Europa, despre trimiterea de ajutoare în patrie, ne silim cu toții să contribuim, deși au secat puterile noastre, la trimiterea unui ajutor la timp. Vă trimitem știrile ce am primit din Europa despre patria
p.156 noastră, și sperăm mai tîrziu să vă comunicăm altele mai îmbucurătoare. |

Guvernatorul Odesei a făcut cunoscută trimiterea deputațiunii grecilor către împărat, și deci, înainte ca cei trimiși să intre în capitala Petersburg, au fost înștiințați să se întoarcă, iar guvernatorul Odesei primise ordin să ia măsurile necesare ca toate Eforiile grecilor să fie dizolvate și să înceteze activitatea lor; acest lucru mi-a fost comunicat prin următoarea scrisoare:

Odesa 26 decembrie

Fiindcă astăzi excelența sa contele A. Lazarov ne-a poruncit prin viu grai să dizolvăm instituția noastră de binefacere și să înștiințăm pe frații noștri săraci de aci să se adreseze în viitor Comitetului împărătesc, care a
p.157 fost înființat aci, și să ceară ajutor de la acesta. De aceea, potrivit | acestui ordin, am desființat imediat instituția noastră. Deci, încetați corespon-dența voastră cu noi, și sănătate.

Dacă pentru motive de politică generală nu s-a admis intrarea în Peters-burg a deputaților, totuși împăratul știa motivul călătoriei lor, și anume ce doreau să obțină grecii, adică ajutor pentru cei refugiați în Rusia. Acest ajutor s-a pus în grabă în aplicare și de aceea s-a împiedicat în mod public activitatea Eforiilor în acest scop. Din înalt ordin s-au format comitete, atît pentru ajuto-rarea serioasă a refugiaților greci în Rusia, cît și pentru răscumpărarea prizonie-rilor, care soseau. Din toată țara veneau contribuții, iar ajutorul în arme către
p.158 domnii greci | era supravegheat de împărat, ca să nu se aducă vrco supărare celorlalte puteri creștine și să nu se pricinuiască vreo ȕagubă grecilor. Prin aceasta a început de atunci marea pregătire a lui Alexandru, care s-a văzut într-adevăr mai tîrziu ¹.

¹ În timpul minunatei expediții a împăratului Nicolae împotriva Turciei, la 1828, pentru independența grecilor.

Eforii din Odesa, avînd sub ochii lor cererea adresată mie a căpitanilor de vase și a celorlalți frați din Reni, care erau puși sub garanția mea, mi-au scris în scrisoarea lor să caut să eliberez lucrurile scăpate de pe vase ca să le vînd pentru a ajuta pe frați și pentru a primi ceva în contul celor cheltuite de mine pentru patrie.

Iubitorule de neam, domnule A. Xodilos !

Mulți dintre noi sîntem convinși că ați lucrat cu zel fierbinte | pentru p.159 patrie; de la început ați apărut și ați ajutat cu adevărat pe frații care au participat la expediția din Moldova, ați îndemnat pe toți cu sfaturile d-voastră bune, ați arătat fiecăruia datoria sa, dar mai ales, după lupta de la Galați, ați arătat o deosebită silință și grijă pentru cele necesare fraților noștri care se aflau la Prut, soldaților de la Iași, celor care au rămas pe vase, precum și celor care s-au refugiat în carantină din cauza împrejurărilor. Știam de asemenea ajutorul pe care ni l-ați dat nouă și multor altora veniți de pe țărmul celălalt, care, din cauza stăpînirii, erau ca într-o închisoare, într-un cuvînt, știm contribuția d-voastră de pînă acum. Pentru toate acestea noi vă datorăm multă recunoștință, iar patria le va recunoaște drept fapte vrednice ale unui viteaz grec.

Dar acum, după ce am ieșit din carantină, ne aflăm într-o mare sărăcie și jenă, | din cauză că ne lipsește sprijinul d-voastră real, și cei mai mulți din p.160 frații noștri sînt muritori de foame, neavînd nici puțina pîine zilnică, de aceea sînt desnădăjduiți. Ne-a dat puțin curaj informația ce ne-ați comunicat alaltăieri, făcută cunoscută tuturor într-o ședință, prin care ne-ați adus la cunoștință circulara și moțiunea votată de Eforia înființată de curînd a iubitorilor de neam din Odesa și speranțele ce trebuie să avem în această Eforie, care va avea grijă de frații noștri, ca și mai înainte.

Deci vă rugăm să nu ne lăsați fără ajutor, ci să scrieți către eforii de acolo, prezentîndu-le situația noastră, și luînd apărarea noastră, să-i asigurați că noi, cei aproape două sute frați care ne aflăm aici, avem același scop și același entuziasm ca să continuăm, după ce vom fi eliberați de stăpînire, | munca p.161 noastră în folosul patriei, lucrînd unii pe uscat, alții pe apă, cu același zel pe care l-am arătat într-adevăr la prima chemare a patriei, cu hotărîrea să vărsăm pentru eliberarea ei și ultima noastră picătură de sînge. Sperăm că, prin mijlocirea d-voastră, în curînd va fi îndreptată situația noastră; semnăm.

Din corăbiile oferite guvernului și predate apoi turcilor, am luat sub stăpînirea mea, pentru economisirea cheltuielilor făcute de guvern, mai multe obiecte, pe care le-am pus în magazia mea, de pildă tunuri, odgoane, ancore mari, pînze, frînghii, care erau necesare și pentru corăbiile neamului nostru și puteau fi trimise la timpul oportun în Grecia, fiind niște dovezi că concetățenii | aflați aci și-au îndeplinit datoria către patrie, renunțînd astfel la orice p.162 nevoie proprie. Aceste lucruri au rămas la mine în siguranță, pînă în martie

1823. De datoria mea este să arăt ce s-au făcut, dacă au rămas pentru propria mea satisfacție, sau pentru ajutorarea fraților săraci care trăiesc la Reni, dintre care mulți au depus osteneală pentru ele.

Un comitet pentru răscumpărarea prizonierilor greci din Hios, Chidonia și Casandra ia ființă, potrivit unui ordin înalt, la Chișinău. Membrii acestui comitet sînt: episcopul Dimitrie al Chișinăului, episcopul Grigorie al Irinopolei, episcopul Buzăului, arhimandritul Partenie și boierul Schinas.

p. 163 Aceștia, cunoscînd că lucrurile amintite, luate de la corăbiile turcești, erau în posesia mea, mi-au propus să le ofer acestui comitet ca să le pună în vânzare. | Acestora le-am răspuns că păstrez aceste lucruri, întîi ca să fie trimise la timpul oportun în Grecia, ca folositoare, și al doilea că se află la mine cu aprobarea celorlalte Eforii pentru despăgubirea mea, față de nenumăratele cheltuieli, făcute peste puterile mele, în folosul neamului.

Prea sfinții din comitet se adresează printr-o anafora către guvernatorul Basarabiei, cerîndu-i să ordone poliției din Reni să mă silească să mă supun cererii lor.

Guvernatorul ordonă poliției să ia de la mine o dovadă scrisă prin care să arăt că lucrurile se află în siguranță și cu ce drept le rețin, ceea ce am făcut.

p. 164 După aceasta am primit ordin de la prefectul Catacaxis să mă prezint la Chișinău în fața lui, la care poruncă am fost nevoit să mă supun. Am venit la Chișinău și Catacaxis mi-a spus | să mă duc să vorbesc cu membrii Comitetului, ceea ce am făcut-o. Am avut cu ei un șir de conversații lungi asupra acestor lucruri, ei căutînd să mă atragă de partea stăpînirii. Astfel întîrzierea mea la Chișinău, care era în detrimentul meu, m-a obligat să le răspund în scris astfel:

p. 165 Sfinția voastră ați înaintat împotriva mea o anafora către excelența sa guvernatorul Basarabiei, generalul Inzov, prin care cereați să ordone să vi se dea lucrurile grecești ce se aflau la mine, adică pînze de corăbii, odgoane, ancore, tunuri și altele ca să le vindeți și sumele încasate să le adăugați la banii adunați. Excelența sa a binevoit să ordone a se face o listă a bunurilor, iar eu să arăt cu ce drept dețin aceste lucruri. Lista lucrurilor s-a făcut și a fost trimisă, iar eu am arătat că am un drept național binecuvîntat | ca să le rețin, și că le rețin pentru neamul nostru, pentru grecii din Grecia, și că dacă va ordona excelența sa, nu mă voi opune să le predau sfinției sale, după ce însă mai întîi mi se vor plăti toate sumele ce am de primit pentru cheltuielile făcute în folosul neamului.

Pe de altă parte, excelența sa domnul Catacaxis m-a înștiințat apoi să vin aici și să mă prezint în fața excelenței sale, ceea ce am și făcut; el mi-a ordonat să mă prezint înaintea sfinției tale; mi-am făcut datoria și în conversația noastră v-am arătat ce este de făcut, precum am arătat și excelenței salc. Sfinția voastră aveți alte intenții decît am eu și doriți numai să primiți, dar nu și să dați. Am văzut că ați denaturat lucrurile și că se caută mijlocul ca să fiu

despuiat de drepturile Țării. Mi-ați propus, fiindcă nu prea aveți timp și ca să nu pierd și eu aici timpul meu, că veți numi în scris trei persoane care să examineze socoteala și inventarul lucrărilor, | să cerceteze unele mărturii și să raporteze către sfinția ta. Eu, ca grec cinstit, mi-am făcut datoria, și am cedat numai ca să vă mulțumesc, și nu din obligație; iar după ce au trecut atâtea zile, nu s-au văzut nici mărturii, nici altceva în legătură cu lucrurile scăpate și păstrate la mine. De aceea prin prezenta mă adresez sfinției tale, și cer ca, fără întârziere, să mi se facă cunoscută în mod categoric părerea d-voastră și să-mi spuneți de unde ați primit dreptul în legătură cu chestiunile naționale și doriți prin forță să vă însușiți lucrurile? De asemenea, cine după aceasta va plăti suma ce se va arăta înșfîrșit că am de primit? În a cui socoteală vor fi trecute pagubele și cheltuielile mele, pricinuite de șederea mea aici? p.166

Dacă cineva ¹ și-a închipuit că ar putea să-mi ia cu sila dreptul ce am asupra acestor lucruri, care drept este cunoscut și de celelalte Eforii ale neamului, crezînd că are această posibilitate, | deși nu are vreun drept mai mult din partea neamului pentru aceasta, eu cred că s-ar putea; însă trebuie să știe că va trece multă vreme, căci există justiție care apără dreptatea. p.167

Sfinția ta însă este rugată ca să nu mă mai țină în zadar aci, supunîndu-mă la cheltuieli, și să nu lase să pătimească un patriot care a arătat într-adevăr sentimentele lui cînd a trebuit, și să fie sigură că înșelăciunea nu va reuși niciodată să întunece încă multă vreme adevărul.

Eforii de la Ismail au scris următoarele:

Scrisoarea d-voastră către domnul Xodilos de la Reni ne-a fost trimisă chiar de el însuși; scopul vostru în sine este pentru binele obștesc și are un caracter de binefacere. Lucrurile care sînt ale națiunii trebuie utilizate pentru ajutorul celor săraci. Fiindcă însă la acest drept | nu se cuvine nici o explicație, și fiindcă scopurile de binefacere nu pot pricinui pagubă unora, sau folos altora, de aceea vă supunem următoarele. p.168

Domnul A. Xodilos a muncit peste puterile sale în împrejurările grele ale neamului, despre aceasta să judece oricare concetățean obiectiv, iar în situația tristă de acum el este chinuit și duce o viață de privațiuni, după cum poate vedea clar oricine judecă cinstit lucrurile. El și-a cheltuit averea, ca și noi pe ale noastre; călătoria forțată la Chișinău, cerută de niște compatrioți, este nepotrivită, cînd el este împovărat de o numeroasă familie și lipsit de cele necesare, și deci orice cheltuială este acum pentru el grea și o răsplată neașteptată pentru toate luptele sale patriotice. | p.169

Comitetul pentru răscumpărarea prizonierilor ² nu voia să asculte așa ceva, încît cu întârzierea sa îmi aducea pagubă, știind că fără permisiunea guverna-

¹ Înțeleg pe guvernatorul Catacazis.

² Este interesant pentru istorie și vrednic de laudat, dacă s-ar arăta numărul prizonierilor greci răscumparați prin contribuția acestui comitet. Așa să fie.

torului nu puteam să plec de la Chișinău ; astfel am fost silit să cedez cererii lor. A trebuit să mă gîndesc și mai departe, o dată ce purtam numele de eterist și am fost conducător de revoluționari. Astfel, cu foarte mare părere de rău primesc, la 15 martie 1823, să dau acestora scrisoarea de mai jos ; aceasta era o lovitură pentru mine, deoarece vedeam zădărnicită dorința mea de a trimite lucrurile amintite în Grecia la momentul oportun.

Către Comitetul de răscumpărare a prizonierilor !

p.170 În legătură cu cererea Comitetului, | adresată guvernatorului Basarabiei, generalul Inzov, cu privire la lucrurile ce se află la mine și care sînt ale statului, care lucruri au fost inventariate de către poliția locală și lista lor a fost trimisă excelenței sale, am onoare să invit Comitetul să ia în primire acele lucruri și să le utilizeze pentru nevoile de acum ale neamului, cum va fi mai convenabil.

Lista lucrurilor

Douăzeci și nouă pinze de diferite mărimi.

Patruzeci bucăți frîghii.

Treisprezece odgoane mari.

p.171 Șaizeci puști, treisprezece baionete, două butoaie praf de pușcă, cinci sute pistoale cu gloanțe, douăzeci de tunuri cu accesoriile lor, două mari bucăți de fier și două mici, cinci ancore mari cu lemnul lor, peste una mie ghiulele, din acelea adunate de mine, | rămase de la vizir cînd a fost bătut de Rumianțev în 1769, după cum am spus, și alte lucruri pe care Dracus Reizis, originar din părțile Mării Negre, le cerea prin procuratorul său, sub motiv că ar fi fost coproprietar la unul din vasele turcești.

Două bucăți de pinză, douăsprezece frîghii, trei odgoane mari și un odgon mic, cinci macarale, două ancore mari și două tunuri mici.

Scrisoarea ce a fost trimisă către Comitet, după predarea lucrurilor.

p.172 Pe baza ordinelor excelenței sale generalul Inzov ¹ — ultimul ordin trimis la 4 aprilie, sub nr. 1772, către poliția locală — am predat domnilor Varnalis și Macridachis toate lucrurile eteriștilor ce se găseau la mine de la corăbii, precum și muniții, potrivit listei întocmite de poliție, și care listă a fost trimisă și excelenței sale. |

Fiindcă și altădată, la 17 februarie trecut, am arătat Comitetului că, potrivit indicațiilor date de celelalte Eforii, urma ca prin vînzarea acestor lucruri să fiu satisfăcut pentru cheltuielile ce făcusem pentru nevoile de atunci ale neamului, cu aprobarea conducătorilor din acea vreme, socot acum de

¹ Generosul și filelenul guvernator al Basarabiei, Inzov, cunoscînd bine faptele mele, în timpul întîmplărilor de la Prut și cu corăbiile turcești, discutînd de multe ori despre aceasta cu mine, n-a admis fără aprobarea mea de bună voie, să ordone ca să fie date lucrurile prea sfințiților, adică pînă ce nu i s-a prezentat actul dat de mine de nevoie. Guvernatorul Basarabiei era de acord cu cci din Comitet.

datoria mea să rog Comitetul să aprobe să mi se trimită din partea sa o chitanță că a primit lucrurile amintite, fără să mi se dea un ban în contul celor cheltuite de mine în trecut.

Iată, notez mai departe toate cheltuielile care au fost plătite de mine, în legătură cu aceste lucruri, în afară de alte cheltuieli. Rog Comitetul să aprobe să mi se plătească din vânzarea acestor lucruri și să mă ușureze în situația grea în care mă aflu în urma celor întâmplare neamului nostru. Rog cu insistență să mi se aprobe grabnic cererea mea și semnez.

Cheltuielile

1821

Iunie 5. Cheltuială pentru obținerea aprobării ca să fie transportate	
de pe corăbiile turcești	gr. 450
Cheltuieli de transport pentru toate	133
Marinarilor care au supravegheat aceasta	55,30
Cheltuieli pentru paza lor	552
Cheltuieli în procesul cu Dracos	285
Chiria pentru magazie, pînă cînd a fost preluată, de Comitet, 19 luni	380
<hr/>	
groși	1 855,30

adică două sute șazeci și cinci taleri. |

p.174

Ordinul dat de guvernator, tradus din rusește, avea următorul conținut:

4 aprilie 1823 Nr. 1772

Locțiitorul guvernatorului Basarabiei, generalul Inzov.

Comitetul, înființat din înalt ordin, pentru răscumpărarea prizonierilor greci, mă înștiințează că străinul căpitan¹ Constantin Dracos, după cum s-a văzut, a cerut carantinei din Reni să-i oprească un sfert din lucrurile luate din corăbii, și care lucruri, aflate la Atanasie Xodilos, după porunca mea din 20 ale lunii trecute, sub nr. 309, au fost reținute de poliția din Reni. De asemenea Comitetul revendică pentru el restul de trei sferturi din lucruri, care să fie date epitropilor săi Emanuil Varnalis și Constantin Macridachis, ca să le pună în vânzare, și suma rezultată s-o adauge la cea pentru răscumpărarea prizonierilor.

Apoi, Comitetul îmi scrie de asemenea că zisul Xodilos a arătat în scris că a dat de bună voie | lucrurile amintite, ca de pildă ancore, pînze, odgoane p.175 etc., spre folosul prizonierilor greci; de aceea Comitetul cere ca să dau ordin pentru ca lucrurile pomenite să fie predate persoanelor amintite pentru a fi trimise la Odesa spre vânzare.

¹ Acesta, avînd diferendul cu Xodilos, n-a cîștigat, deoarece atît cererea lui cît și mărturiile lui n-au fost adevărate și nereușind a recurs la acești prea sfințiți, care nici n-au depus vreo trudă, nici n-au cheltuit ceva pentru aceste lucruri și care nici n-au vrut să audă că Xodilos a așteptat timp de doi ani prilejul să le trimită în Grecia, și de aceea nu le vindea, cînd le avea în stăpînirea sa. Deci, chestiunea principală a prea sfințiților era să obțină de la generalul Inzov aprobarea ca Dracos să ia a patra parte, iar ei restul.

Deci, ordon poliției din Reni ca, dacă zisul Dracos n-a primit în mod pașnic a patra parte ce i se cuvine din acele lucruri, atunci potrivit ordinului meu primit, să depună jurământ opt oameni că într-adevăr cunosc că această parte i se cuvine lui, și să i se dea.

Iar celelalte trei părți, din acele lucruri, pe care le-a oferit de bună voie
p.176 Xodilos, să fie date zișilor epitropi, spre folosul prizonierilor greci. |

Dacă însă printre aceste lucruri se vor găsi tunuri, puști, săbii etc. să nu fie trimise pe mare la Odesa, ci să rămână la Reni, sub supravegherea poliției, care îmi va aduce la cunoștință îndeplinirea ordinului meu, trimițându-mi și lista lucrurilor primite de la Xodilos.

Astfel au fost primite de Comitetul amintit lucrurile care au fost salvate de mine și care au fost trimise și vândute la licitație la Odesa, fără să se gîndească la rușine.

Două mari tunuri, de 18 litri, pe care n-au putut sau n-au vrut să le ridice,
p.177 se găsesc ca o mărturie pînă astăzi la poarta casei mele din Reni, | cu însemnarea: «tunuri de ale eteriștilor».

La toate cele făcute de prea sfințiții ca să mărească suma pentru răscumpărarea prizonierilor, și chiar prin lucrurile ce aparțin neamului nostru, eu nu am puterea să judec fapta lor dacă este lăudabilă, deoarece permisiunea ce au obținut, prin înalt ordin, era să ceară ajutor de la oameni iubitori de Hristos și fileleni. Eu însă un lucru știu, că ei au luat acele lucruri de la mine și că nu mi-au dat o adevărată de primire. Este sigur că nici un prizonier grec n-a tras folos de pe urma acestor lucruri, și sînt sigur că negustorul italian, care le-a cumpărat și le-a transportat în Europa, a cîștigat din vînzarea lor
p.178 cît nu se gîndea !

p.179 Cîteva scrisori referitoare la cele spuse mai sus.

p.181 Eforii din Iași — Serafim din mănăstirea Trei Ierarhi, Lucas din mănăstirea Florești, P. Dioghenidis, Fotios Iliadis — au scris la 31 martie 1821:

Domnilor iubitori de neam, efori or ai Eteriei din Reni.

După plecarea principelui Ipsilanti de pe pămîntul Moldovei, moldovenii au acționat în multe feluri și în mai multe chipuri împotriva Eteriei și chiar împotriva domnitorului M. Suțu. În acest interval de timp, consulul rus din București, A. Pini, nemulțumit, poate, de intrarea lui Ipsilanti în Țara Românească, a plecat de acolo. În același timp a făcut la fel și consulul rus din Iași, A. Pisani, după ce mai întîi făcuse cunoscut printr-o notă domnitorului Mol-
p.182 dovei | nemulțumirea lui pentru acțiunea principelui Ipsilanti. După aceasta au plecat din Iași și boierii moldoveni, care cu cîteva zile înainte au avut între ei certuri și schimburi de cuvinte pentru niște impozite de ale lor, mergînd, unii la carantina Sculeni, iar cei mai mulți în provinciile Moldovei. Ei au semănat în țară zînzanii întăritătoare, au insuflat frică locuitorilor și au tulburat totul, atît înlăuntrul Iașului, cît și în afară, încît oamenii săraci fugeau în toate

direcțiile, fără să știe adevăratele motive pe care le-au întrebuițat boierii lor patrioți de s-a ajuns ca toată lumea să poarte arme. În sfârșit, domnitorul Moldovei, M. Suțu, fiind neliniștit pe tronul său domnesc pentru mai multe motive, a hotărât alaltăieri să plece, de asemenea și subsemnații. Deci icri, un | p.183 corp, format din aproximativ trei sute soldați greci, porni spre Țara Românească, pe jumătate pregătiți, așa cum se afla, fără să mai rămână la Iași nici măcar un soldat grec, afară numai de câțiva care se plimbau fără rost în provincii și care primiră un termen de șapte zile ca să plece. Domnitorul, cu întreaga lui familie, a intrat ieri aici în carantină; și noi am urmat pilda domnitorului, și deja sîntem supuși la curățenie. Fraților, plecarea noastră să nu vă facă să pierdeți curajul; lucrurile neînțelese să le lăsăm să ni le arate timpul; voi să luați hotărîri vitejești în ceea ce aveți de făcut, și să persistați.

Pe toți acei concetățeni, care vor să meargă la tabără, trimiteți-i cu tot echipamentul lor, și dacă se poate călări, fiindcă la Iași nu mai e posibil să se pregătească nici unul. Mulți din Iași | au pornit cu totul neînarmați, vă puteți p.184 închipui ce lipsă este. Ieri, cînd noi am venit la carantină, ne-a însoțit tot corpul de soldați amintit pînă aici; în același timp au apucat și au trecut de aici douăzeci și patru tineri soldați toți înarmați, dar fără cai, care s-au unit cu grosul corpului. Deși e rău fără cai, i-am trimis direct la tabără. Astăzi au mai venit încă zece tineri ca să treacă în partea opusă, la Sculeni. Aceștia vor fi trimiși cu căruțe în Țara Românească, travestiți în negustori; trecerea lor este cu totul liberă. Ei ne-au spus că vor veni și alți mulți, pe care îi vom trimite tot în felul acesta. Să vie cîți vor să treacă; fără echipament însă să nu vie nimeni, mai bine să se odihnească acolo unde sînt. Principele, fraților, ne cere bani; oastea crescînd | zi de zi, el are foarte mare nevoie de bani în numerar și muniții. Trebuie p.185 să venim în ajutorul lui. În numele lui Dumnezeu, întrebuițați toate mijloacele ca să ne procurați bani destui ca să-i trimitem cît mai repede, pe calea pe care o știm noi mai sigură. Casa noastră are destui bani, dar toți banii sînt în hîrtie, și numai domnul știe cînd vor fi încasați. Cu sufletul în dinți așteptăm să auzim cu prima voastră scrisoare vreo noutate din părțile de jos ca să ne bucurăm. Vă repetăm să nu cumva să ne trimiteți soldați neînarmați. Trecerea lor o vom face în mod liber și să nu se codcască nimeni; fiecare să aibă și gloanțe cu el. Să dați atenție la toate cele scrise de noi și să executați toate cu iuțeală. | p.186

Frate domnule A. Xodilos, salutare !

Profesorul Macris

5 mai, după lupta de la Galați.

Scrisoarea ta către noi, din 2 c., a fost foarte bine scrisă și foarte reușită ca să fie citită publicului și să-l entuziasmeze. Deci am citit-o multora și în toate orașele Rusiei, unde se află greci, am trimis copii pe care le-am însoțit cu scrisori din partea noastră. Fiindcă te-am cunoscut foarte capabil, nu numai capabil în acțiuni, ci și în descrieri, de aceea credem că nu este prea mare povară pentru tine, cînd îți cerem și o altă scrisoare în felul următor.

Sincerul și înflăcăratul patriot domnul Iacovachi Rizos ne spune că este binc și util neamului să se publice prin ziare lupta de la Galați, și că el își ia
p.187 osteneala să compună descrierea. Ca să fie | scrisă cu spirit politic și militar, avem nevoie de ajutorul tău, și te rugăm să studiezi bine și să ne dai o expunere amănunțită, fără cea mai mică exagerare sau lipsă¹ (fiindcă acestea unde și cum trebuie, le judecăm noi aci), despre toate cele petrecute; numărul exact, dacă este posibil, și al dușmanilor și alor noștri, cîtă cavalerie a fost dintr-o parte și din cealaltă, cîtă infanterie a fost, marina, poziția din punct de vedere topografic alor noștri, locurile pe unde s-a dat năvala, numărul și mărimea tunurilor, numărul celor căzuți dintr-o parte și din cealaltă, vitejiile fiecăruia dintre ai noștri, și ce mai socotiți necesar și vei putea să afli. Toate acestea le cercm de la neobosita și greceasca ta inimă și sîntem plini de speranță că în curînd vom vedea dorința noastră îndeplinită, fiind de folos tuturor, căci,
p.188 după cum am zis, | vrem să le facem cunoscute pentru totdeauna prin ziarele libere ale Europei, dacă cele asuprite nu le vor primi.

Însă te rugăm iarăși să fie adevărul curat.

Dau mai jos două scrisori ale compatriotului meu Camarinos, care mi-au căzut în mină după uciderea lui, ca să arăt altfel părerile lui.

Către Gheorghe Papadopol, la Ismail

Galați, 29 octombrie 1820

Ieri am sosit la Galați cu gîndul să pornesc de aici spre patrie, fiindcă și «partida» (?) va pleca peste șapte-opt zile. M-am pregătit să viu la carantină să vă văd pentru ultima dată în părțile acestea, dar, spre nenorocirea mea,
p.189 sănătatea mea | a fost puțin zdruncinată și, din cauza timpului rău, am rămas aici. Trimit pe omul meu ca să mă informeze de sănătatea voastră, mult dorită. Cred că Mihalidis a pornit spre Constantinopol; ce ați făcut însă nu am idee. Sper că, dacă în orașele necunoscute pe unde am trecut, toți au căutat să ajute după dorința și puterea lor, cu atît mai mult în orașele unde se aflau patrioți înflăcărați și cunoscuți, a căror hărnicie, prin îndemnarea lor ar putea da speranțe mai bune. Deci înștiințați-mă și pe mine, de cele făptuite de d-voastră, pentru a mă bucura și eu și dacă Miha'idis, precum îi scriam, a pornit și nu ați avut timpul necesar să-i dați bani, sper că pînă joia viitoare să-mi trimiteți tot ce veți putea aduna ca să nu rămînă opera noastră neglijată și să mcargă în zadar
p.190 sirguința noastră vrednică de admirat. |

A aceluiași, 5 noiembrie 1820

Ieri am primit scrisoarea d-voastră, trimisă pe ziua de 3 și m-am bucurat mult de buna d-voastră sănătate, dar m-am întristat amarnic de ncpăsarea locuitorilor din Ismail, care sînt socotiți ca iubitori de neam, față de contribuția

¹ Acest lucru am urmat în expunerea mea de față, care e scrisă simplu și bazată pe adevăr.

sfință pe care trebuie s-o dăm către patrie. Socot, domnule, că iubirea de neam ca să se arate are mijloacele ei. Pînă în prezent n-am văzut măcar un dar din partea lor oferit concetățenilor care se ocupă cu stringerea ofrandelor, precum au făcut locuitorii altor orașe. Nu mi se cuvine mie să dau îndemnuri, deoarece rezultatul ar fi putut să-i înțepe la inimă pe cei care se laudă că ar fi iubitori de neam. D-voastră mi-ați spus că la Odesa s-a adunat o sumă de zece mii groși. Acum aflu că ei se îndeletnicesc cu comerțul grînelor și sînt foarte ocupați; socot că dacă ar fi hotărîre și dorință, s-ar ușura totul, mai ales acele lucruri nu tocmai mari dar în acest timp noi ne certăm pentru cînte | și dragoste p.191 față de patrie. V-ați convins că profesorii au trecut, și alții se vor mai duce. Trebuie să se clădească o școală, dar și cci care o vor clădi, lucrează numai cînd sînt plătiți. Trebuie deci ca fiecare din noi să contribuie, cu cît poate în prezent; iar dacă dorește să dea o sumă mai mare, atunci să ceară un termen, pentru ca să nu se întîmple casei școalei să nu-și recupereze nici măcar cheltuielile ce a făcut cerîndu-vă ajutorul!

Nu descurajați, frate, pe patrioții noștri, ci acționați și suportați greutățile pentru aceștia, pentru ca și ei să cunoască pe apărătorii lor. Trimiteți banii către domnul Kiriacos Kumbaris din Constantinopol, căruia i-am mai trimis ca să-i transmită mai departe pe calea ce i s-a făcut cunoscută.

Scrisoarea ta am primit-o și să fii liniștit; la momentul trebuincios vei primi și aprobarea domnilor. La Constantinopol să-mi scrii prin zisul Kumbaris și tot prin | el vei primi răspunsul meu. Să te arăți, precum gîndesc, prieten p.192 al domnitorului, prin fapte, și singur, la timpul oportun, vei simți plăcerea strădaniilor tale.

La 4 aprilie 1821 P. A. Anagnostopulos a scris din Chișinău:

Prea dorite frate domnule At. Xodilos!

Fără introducere îți spun numai adevărul curat, că atît din prezentarea fratelui comun, domnul Xanthos, cît și din cele scrise de dumneata, m-am informat de zelul tău nobil pentru patrie. Totuși, erau necesare unele lucruri sigure pentru combaterea acelor care utilizează clevetirea împotriva virtuții, cu toate că adevărul totdeauna domnește. Rog, să spuneți domnului And. Sfaelos, dacă vine des pe la carantină, după ce îi veți da scrisoarca alăturată, să-mi răspundă fără cea mai mică întîrziere cum va primi scrisoarea mea, fiindcă aștept cu nerăbdare răspunsul la cele ce îi scriu. Dacă doriți puteți | p.193 să-l întrebați și să vă spună, pentru ca să nu scriți despre aceleași lucruri. Eforii din Iași ne întrebă dacă aci se află cineva, care să treacă la conducerea flotei de pe Prut. Generalisimul a numit pe Ant. Tzunis, dar fiindcă acesta plecase în altă parte, înainte de a primi scrisoarea șefului, întrebă dacă pînă astăzi a fost numit altcineva, iar în caz că nu, dacă poate să fie numit altcineva și cine, și că pentru aceasta doresc să fie informați. Rog să-mi dați știri despre

toate cele ce vă scriu, fără amânare și întârziere, pe aceeași cale, pe care vă scriu și eu astăzi. Sărută din partea mea pe toți prietenii de acolo. Domnul Xanthos a fost la Odesa, și poate poimîine, precum îmi scrie, să se întoarcă. Să mă iertați, sînt prea amețit, nu mai pot să lungesc scrisoarea.

Moldovenii se poartă foarte rău cu noi. Domnitorul este la carantină, m-am întîlnit cu dînsul; s-a justificat și într-adevăr a avut dreptate.

Termin și vă sărut frățeste.

p.197

JURĂMÎNTUL

În fața nevăzutului și adevăratului Dumnezeu, pe care îl iubesc și îl ador din tot sufletul meu și din toată puterea mea, jur că voi fi credincios Eteriei prietenilor întru totul, în tot timpul vieții mele nu voi spune, descoperi sau da să înțeleagă nimănui, nici duhovnicului, nici rudelor mele, nici prietenilor mei, nici unul din semnele ei, sau cuvintele ei, sau că eu sînt membru al ei.

Jur că voi fi credincios sfintei noastre religii, evlavios în cele sfinte (fără să disprețuiesc religiile străine). Voi fi atent în purtarea mea ca să fie cinstită și virtuoasă întru totul, voi iubi pe aproapele meu, voi fi credincios față de p.198 prietenii mei și în bune relații cu toți ai neamului nostru și cu acei care îl ajută. |

Jur că voi fi întotdeauna ascultător comandantului meu, sau locțiitorului său, în lipsa lui, sau acclei persoane căreia mi se va ordona să ascult; nu voi servi pe nimeni fără aprobarea comandantului sau a conducerii și voi înceta să-l mai servesc îndată ce voi primi ordin.

Jur că nu voi spune nimănui cine m-a primit în Eterie, și nici nu voi întreba pe altcineva de aceasta; nu voi întrebuița forța ca să cunosc dacă un conce-tățean este frate. Voi iubi pe dușmanul meu și îl voi ierta, chiar dacă mi-a făcut rău, după ce voi afla că este frate în Eterie. De asemenea n-o să-mi pară rău să pedepsesc sau chiar să ucid pe un călcător de jurămint, sau un dușman al Eteriei, oricare va fi el, cînd voi primi o astfel de poruncă. Dacă voi fi trimis de șeful meu, sau de un alt frate al meu, cu scrisori sau bani ai Eterici către p.199 altă persoană, sau mi se vor da spre păstrare, voi face potrivit ordinului primit. |

Jur că voi căuta să fiu sănătos în tot trupul meu, nu voi da niciodată exemplu rău de beție, de joc de cărți și de alte defecte josnice fraților noștri, cclor în grad mai mic și conce-tățenilor noștri. Ori de cîte ori voi fi pedepsit pentru aceste sau alte lucruri de către șeful meu sau de conducere, voi suporta pedeapsa cu toată supunerea.

Jur că nu voi acorda nimănui gradul de «devotat», și pe toți «frații de cruce» ce-i primesc în Eterie, îi voi cerceta cu atenție în ce privește purtarea și idcile lor, voi păstra întotdeauna în scris numele lor, locul de naștere, vîrsta și ocupația lor și le voi transmite șefului meu; mă voi purta cu ei potrivit ordinelor primite. Nu voi primi niciodată un frate de cruce de alt neam, și p.200 nici oameni lipsiți de cinste și de bună purtare și cu | vicii josnice.

Jur că voi iubi totdeauna din tot sufletul patria mea și pe concetățenii mei, voi disprețui viața pentru binele lor, voi ajuta pe tovarășii mei cu toată puterea mea și posibilitățile mele, voi urî veșnic pe tiranii noștri și pe acei cu aceleași idei cu ei, persecutându-i cu toate puterile mele.

Jur că voi spune adevărul la tot ce voi fi întrebat de acela care mă va iniția.

Spovedanie

1. Ai fost urmărit vreodată de tiranii noștri, sau de altcineva și pentru care cauză?

2. Ai vreun bun prieten, sau vreun mare dușman, și cine este?

3. Cunoști vreun mare secret politic sau vreo descoperire secretă, sau vreun lucru important și care este?

4. Ai vreo specială înclinație, sau cunoști vreun meșteșug? Care? | p.201

Inițiere

Aduc ca martor ochiul care nu greșește al creatorului căruia nici o cugetare și dorință a noastră nu-i este ascunsă, că, dorind învierea nenorocitei noastre patrii și a nefericitului nostru neam, intru ca membru în această societate, și că inițierea mea se face fără să fiu îndemnat de vreun alt motiv, ci numai din adevărat patriotism, că am dat jurământul în deplină libertate de voință, fiind sănătos, atît mintal cît și trupește, care jurămint promit, ca un om cinstit, și jur în numele prea sfînt al lui Dumnezeu, să-l respect întocmai; iar dacă vreo dată voi uita promisiunea mea și nu mă voi purta ca un credincios patriot și cu adevărat inițiat, atunci las corpul meu să fie supus tuturor chinurilor și nenorocirilor acestei vieți trecătoare și să primească moartea cea mai crudă și necinstită, | să nu se bucure de înmormîntare și binecuvîntarea sfintei noastre p.202 biserici, ci să fie dat hrană fiarelor sălbatice și păsărilor. Las sufletul meu, pentru veșnică pedeapsă, în mîinile demonilor, dușmani ai adevăratului Dumnezeu și ai sfintei noastre credințe, și numele meu să fie blestemat ca și numele lui Cain și Iuda.

Deci, tu frate, primește inițierea mea, pe care o prezint acum pentru totdeauna neamului nostru pentru eliberarea lui. Mă supun ordinelor acestei conduceri secrete și necunoscute a Eteriei cu mîinile mele, cu picioarele, cu limba, cu tot corpul, sufletul și avcrea mea, cît timp se află sufletul în corpul meu și primește-mă drept un frate inițiat cu acest legămînt sfînt.

Te primesc

Cunoscînd zelul meu cel inflăcărat pentru orice faptă bună pentru norocita noastră patric, și | hotărîrea mea, confirmă și garantează pentru inițierea p.203 mea Confirm și garantez

Cel care l-a inițiat îi explică semnele recomandărilor și al preoților, ca să cunoască pe tovarășii săi, și îi înmîinează diploma sa.

ÎNSEMNAREA AUTENTICĂ A COLONELULUI PRINȚUL GH. CANTACUZINO

DESPRE

ÎNCEPUTURILE ȘI ACȚIUNEA ETERIEI ÎN PRINCIPATELE ROMÎNE¹

Quand le Princes George Cantacuzène fut reçu dans l'Etherya (en 1820) société secrète pour la libération de la Grèce...² fit voir...² organisée depuis nombre d'années par des personnes qui jouissaient de la considération publique et soutenue par un cercle...² Désirand comme tout grec voir un jour sa patrie libérée, il donna l'engagement de se rendre au premier appel de la Nation.

Bientôt le Prince Alexandre Ypsilanty, général de Russie en activité de souverain, arriva de St. Pétersbourg à Odessa et se déclara représentant des chefs de l'Etherya; il appuya son droit à ce titre en assurant que S.M.L'E. avoit donné son adhésion dans trois conférences à ce sujet au jardin de Cassinno³. [II] se trouve à cette persuasion, à laquelle le caractère du personnage, le lieu où il se trouvait, donnoient tant de poid |, se joignoient les considérations suivantes: c'étoit en Russie, qu'un général russe, jouissant particulièrement de la bienveillance de S.M. déclaroit à tous les Grecs, pour ainsi dire publiquement, que L'E. de Russie appuyoit ses démarches, et comptait secourir ouvertement les Grecs dès qu'ils se seraient acquis un foyer dans leur patrie. C'était comme | dans la plus parfaite sécurité qu'il exhibait en différents temps les lettres, qui annonçoient que la Bulgarie avoit 13/m hommes sous les armes, la Servie étoit en p. 1 révolte, la Valachie redemandoit ses droits, la Morée et les Isles prêtes à lever

¹ Pe prima foaie a manuscrisului se află următoarea notă în limba rusă scrisă de I.P. Liprandi: „Însemnarea autentică a colonelului, prințul Gh. Cantacuzino, despre începuturile și acțiunea Eteriei în Principatele române etc. scrisă pentru colonelul [I.P.] Liprandi în anul 1828“.

² Indescifrabil.

³ Clubul nobilimii din Chișinău.

l'étendard de la liberté, les Capitaines grecs qui combattoient sous Ali Pacha, agissant d'après le même principe. Constantinople sur le point de devenir la proie des flammes et un même signal, en livrant tophâna, Galata et Tersanné au pouvoir des Grecs, doit faire agir tous ces points ensemble et dans un même temps. Les doutes du P[rince] Georges Cantacuzène ont dû disparaître et faire place à la croyance qu'une si grande mais si juste entreprise vaincroit les nombreux obstacles, qui pendant longtemps n'en avoient fait qu'une chimère. Quel est le Grec, bercé de ce doux espoir qui auroit pu se refuser à la conviction qu'une organisation qui embrassoit de si vastes projets à la fois, ne s'étayât de la puissance de la Russie, et quel est le patriote imbu de ce principe qui

p. 2 auroit hésité encore à se donner à sa patrie. |

Le Prince Cantacuzène pouvait-il ne pas croire à un ami, qui comblé des faveurs de S. M., honoré de Sa bienveillance, se présentait comme chef exécutif d'une entreprise qui avait pour but l'amélioration du sort de ses compatriotes et la libération de sa patrie. Il pouvoit d'autant moins refuser sa croyance au P[rince] A. Ypsilanty, que nous voyons par l'histoire, que ce n'eût pas été pour la première fois, que la Russie se seroit mêlée des affaires de la Grèce, étoit-il d'ailleurs sensé de supposer que le Prince Ypsilanty, qui n'avait qu'à se flatter des bontés de son souverain pût se décider à la compromettre aux yeux d'une malheureuse nation, et voudroit sacrifier cette dernière à sa propre ambition.

Avant d'entrer dans le détail des événements il faut donner une idée de l'Éthéria, premier moteur du soulèvement de la Grèce, et cause majeure des erreurs dans lesquelles sont tombés plusieurs membres et des conséquences qui en ont été la suite inévitable.

Cette société a dû être pour le prince Georges Cantacuzène, ce qu'elle était pour tout Grec qui ne prenait pas une part active aux affaires. Son but p. 3 semblait sacré, il tendait à donner de l'union à la masse, à mettre | de l'accord à toutes les entreprises, en un mot, elle doit faire d'une foule de Grecs dispersés, tous unis par le même sentiment, mais séparés par les lieux et sous l'influence de plusieurs gouvernements, une assemblée de frères, organisés d'après des lois bien vues, obéissant à une hiérarchie d'autorités bien ordonnée et prêts, quoique séparés, à marcher au premier signal vers un but et d'après un ordre régénérateur qui seul pouvait obéir à leur faiblesse.

Depuis l'arrivée du P[rince] A. Ypsilanty à Odessa, le P[rince] Georges Cantacuzène lui demandant des éclaircissements sur la fondation de cette société, et comment il en était devenu le chef et le P[rince] A. Ypsilanty lui donna les renseignements suivants.

En 1816, quelques individus de basse extraction se décidèrent d'établir une Société patriotique dans le genre de la maçonnerie, que la superstition et la fâcheuse prévention dans lesquels se trouvaient les Grecs, et surtout ceux de la Morée, de l'Épire et de la Thessalie, les empêchait d'adopter. Ils

y firent donc des changements, la qualifièrent simplement du | nom d'Ethe- p. 4
rya (société) et envoyèrent de toutes parts des missionnaires faisant à croire
à tous les nouveaux reçus, qu'à la tête de cette secte figuraient, comme
fondateurs, S.M.L'E. de Russie, comme chef le C-te Capo d'Istria et comme
membres plusieurs personnes des premières familles et quelques archevêques,
les missionnaires ou propagateurs de cette société eurent peu de peine à
atteindre le but qu'ils se proposaient. Il leur fut d'autant plus aisé d'entraîner
les esprits et d'acquérir des prosélytes, qu'ils s'appuyoient d'un grand
nom et de la plus juste des causes. Riga, cet homme, pour leur malheur
trop tôt ravi aux Grecs, mais dont le souvenir est puissant dans leurs cœurs,
devint le principe moteur de toutes les actions. Ses compatriotes n'ignoraient
pas qu'il s'étoit occupé toute sa vie d'une Ethcrie tendant à la délivrance de
sa malheureuse patrie. Il existoit encore des membres de cette société; lorsque
les fauteurs de l'Etheria actuelle commencèrent leurs sourdes menées, les
séduisirent en leur faisant pressentir qu'ils suivaient le plan de Riga, et tâchèrent
de rallier à leur parti la masse des Grecs qui | conservait pour cet homme p. 5
une juste vénération. Cette société n'a été envisagée par les patriotes que comme
un moyen de se délivrer du joug accablant des Turcs. Elle n'étendoit pas ses vues
sur le gouvernement à venir et ne portait aucune empreinte de ce démagogisme
outré qui a exercé de si grands ravages en Europe et qui alarment la simplicité
religieuse des Grecs lui aurait fait manquer indubitablement son but. — Tant
qu'il n'y eut que peu d'initiés, les chefs de l'Etherya ramassoient de l'argent
des nouveaux reçus, étoient absolument inconnus à tous les frères et tout alloit
d'après leurs désirs, mais bientôt le nombre des apôtres augmenta prodigi-
eusement, parmi ces derniers il se trouva de bons patriotes, qui jugeaient qu'une
telle société, au cas où elle serait véritablement guidée par ceux qu'on désignoit,
pourrait amener un heureux changement au sort de la Grèce, mais dans l'hypo-
thèse contraire, si ce n'étoit que l'invention de quelques spéculateurs (comme
les suites malheureusement l'ont prouvé) et que son existence parvienne à la
connaissance de la Porte, elle ne pourra qu'occasionner la perte des Grecs.
— Les frères | commencèrent à suivre la marche des affaires de l'Etherya, p. 6
envoyèrent plusieurs personnes en Russie pour tâcher de pénétrer le secret et,
depuis, une sorte de méfiance sembla se répandre parmi les prosélytes. C'est
alors qu'on vit arriver en Russie des députés des Souliotes et des habitants de
différentes parties de la Grèce qui s'efforcèrent d'avoir quelques prétextes
pour voir le C-te Capo d'Istria et s'assurer si véritablement la Grèce pouvoit
compter sur la protection de la Russie. Les chefs de l'Etherya s'apercevant,
mais trop tard, qu'il n'étoit plus en leur pouvoir de contenir les choses et
qu'ils risquaient tôt ou tard d'être démasqués, et forcés de rendre compte
de toute leur conduite, des sommes qu'ils avaient dépensées et même de diffé-
rents meurtres qui s'étoient commis au nom de la vénérable autorité (que les
Grecs supposoient être des Grecs distingués comme nous l'avons dit plus haut),

se décidèrent de confier le suprême pouvoir de l'Etherya à un homme marquant et par son rang et par la considération dont il jouissait, tenu pour dérouter ceux qui voulaient dévoiler le commencement de cette société, que pour tromper

p. 7 par le caractère du personnage | les frères et se mettre eux-mêmes à l'écart en faisant tomber toute la responsabilité sur celui qu'ils auraient choisi. — C'est alors qu'ils envoyèrent à St. Pétersbourg un de leurs confrères Xanthos, marchand d'Ismail, pour tacher d'engager le C-te Capo d'Istria à se déclarer représentant des chefs de l'Etherya et de la nation avec un plein pouvoir d'agir comme tel sur la société. Le Prince Alexandre Ypsilanty assuroit que le C-te ayant refusé de recevoir ce titre, disant qu'étant ministre de S.M.L'E. de Russie, il ne pouvait l'accepter sans le compromettre, Xanthos s'adressa à lui P. I. en exposant que s'il ne consentoit pas à devenir le représentant de l'Etherya et de la nation, les membres de cette société s'étant prodigieusement augmentés, l'enthousiasme et le désir de s'affranchir du joug des Turcs ayant embrasé les têtes de tous les habitants de la Grèce, il étoit impossible d'en arrêter l'explosion et que la nation, alors, n'ayant point de chef finiroit par être la victime des dissensions intestines et des Turcs, il le conjura donc au nom des principaux membres de la Grèce dont il lui remit les pleins pouvoirs, de se mettre à la tête de cette

p. 8 société, pour sauver la patrie | d'une perte inévitable. Le prince Alexandre Ypsilanty ne voulut accepter qu'avec l'assentiment de S.M.L'E. — ce n'est qu'après avoir reçu cet assentiment, comme il est dit plus haut, et éclairé par les conseils du Comte Capo d'Istria qu'il accepta le titre de représentant de la nation et que revêtu de ses pleins pouvoirs il vint à Odessa agir en conséquence.

Tel étoit le point de vue sous lequel on envisageoit l'Etherya lorsque le prélude de ces événements eut lieu. Disons quelque chose sur l'influence qu'elle devoit exercer sur la nation grecque. Elle devoit croire que le Prince Ypsilanty s'étoit mis à la tête de cette entreprise

- 1° avec le consentement de S.M.L'E. de Russie
- 2° que c'étoit d'après les pleins pouvoirs des chefs de l'Etherya (suposant toujours des personnes distinguées dont il fut mention) et d'après l'invitation de tous les notables de la Morée, des Isles, de la Thessalie et des capitaines de l'Epire.
- 3° qu'il y avoit déjà plus de 80/m etherystes et Grecs armés et prêts à se déclarer.
- 4° que m-r Brancovano et plusieurs boyards de Valachie sollicitoient la protection du P[rince] A. Ypsilanty comme représentant de l'Etherya pour réclamer leurs anciens droits |
- p. 9 5° que la révolution de Théodore en Valachie étoit fomentée par ordre et combinaisons de la société.
- 6° qu'il y avoit des fortes sommes dans la caisse à Constantinople et à Smyrne

- 7° que dès que le signal seroit donné tous les frères s'étoient engagés, chacun d'après sa fortune d'en fondre une partie dans la caisse nationale.
- 8° qu'on avoit fait déjà acquisition d'une grande quantité d'armes, de canons, de sabres et d'amunitions militaires.
- 9° qu'assitôt que les Grecs se seroient déclarés, les troupes russes passeroient la frontière — et viendroient à leur secours.

Le plan du P[rince] A. Ypsilanty avoit été à Odessa et même à Kichnew de s'embarquer pour la Morée, d'où toutes les opérations devoient commencer et le concours des évidences lui ont fait renoncer à ce dessein. Les fauses notions que les apôtres de l'Etherya lui communiquèrent, les assurances réitérées, que la Bulgarie et la Servie étoient prêtes à prendre les armes, des lettres des éphores de Constantinople, qui le pressoient de commencer sa diversion par la Moldo-Valachie, l'y décidèrent | — et malheureusement il donna trop tôt p. 10 l'éveil à l'ennemi.

En prêtant attention à tout ce qui a été dit plus haut, il faut savoir que la patrie n'avoit pris jusqu'alors aucune part à ce qu'on méditoit pour elle. Des gens mûs par un sordide intérêt, n'ayant d'autre prévoyence ni d'autre but que d'amasser des trésors aux dépens de ceux qu'ils dupoient, la Grèce impassible aux événements parcequ'elle n'en étoit pas instruite, sans ressources pour le présent, n'ayant pas même les munitions militaires nécessaires pour faire face au premier coup de main, se réveillant brusquement au bruit du massacre de ses fils — voilà ce que nous avons vu ! — Si elle a pris les armes, ce ne fut que pour sa défense. Menacée par un ennemi terrible, implacable, elle n'a plus été animée que par un sentiment, celui de sa conservation et c'est bien injustement qu'on l'accuse d'avoir imprudemment provoqué un ennemi, qu'elle avoit tant de raisons de redouter.

La Révolution de la Grèce n'est qu'accidentelle, la nation n'a pas songé à prendre les armes contre les Turcs, ne s'abusant pas sur ses forces et loin de se dissimuler toutes les difficultés d'une | pareille entreprise, elle savoit que, p. 11 seule, il n'étoit pas en son pouvoir d'y réussir et que la moindre démarche inconsidérée pouvoit la conduire à la perte. Quelques individus ont établi l'Etherya, est-ce pour le bien de la patrie, ou par esprit de spéculation ? La suite nous l'a prouvé ! On faisoit à croire que tous les primats de la Grèce et plus de 80/m h. y tenoient, tandis que ce n'est que depuis l'admission du P[rince] A. Y. que la plus grande partie des frères furent reçus en Morée, dans les Isles, en Epire, en Thessalie et même en Russie. Nous voyons encore une grande partie des villages grecs étant dans la plus parfaite ignorance sur le but et les résultats de cette entreprise, ne savoir pas encor pourquoi on se bat et qu'est-ce qui a amené cette crise en Grèce, et s'ils prennent les armes ce n'est que pour défendre leur vie, leur femmes et leurs enfants, des Turcs, qui massacrent indistinctement tout ce qui tient à la nation. De là le manque d'ensemble,

p. 12 de soumission, d'absolu de ...¹ de tout principe administratif et l'anarchie qui en est le résultat. De là, chaque partie ou district se soulevant pour sa défense et non | pour la cause commune (n'ayant pas connaissance de l'Etherya et de son but) et guidée par elle même, ne veut se soumettre à personne. Il n'est que trop évident que la révolution par son principe n'a pas été nationale, mais que les suites funestes et la sphère d'agitation dans laquelle elle a été lancée, en ont seules forcement fait une guerre patriotique; cependant on ne peut pas se dissimuler que le souvenir amer de tant de siècles d'esclavage, l'affreuse tyrannie des Turcs et l'oppression insurmontable que toutes les branches administratives faisoient peser sur les malheureux Grecs, y entrèrent aussi pour beaucoup.

Nous voyons aussi combien peu l'organisation de cette crise avoit occupé ses auteurs c'est au point que si les Turcs n'avoient été obligés de porter toute leur attention sur la Moldo-Valachie, dans la supposition que le coup partoît de la Russie et qu'au lieu de rougir le poignard de la vengeance du sang des malheureux habitants de Constantinople, ils eussent dirigé quelques forces sur le Péloponèse, c'en étoit fait de la Grèce, car la plus grande partie des habitants, on pourrai même dire tous, étoient plongés comme | on l'a vu, dans la plus grande ignorance et ces pays étoient dépourvus des armes et munitions nécessaires à leur défense — à quoi donc les chefs de l'Etherya s'étoient-ils occupés, et où se trouvoient les 80/m etherystes prêts à tout événement? On peut trouver dans l'historique même une preuve plus frappante de la nullité des moyens des instigateurs de cette société. Dès que prenant son caractère de la nécessité, la guerre est devenue nationale, toutes les branches actives de ses chefs, n'exerçant plus d'influence sur des maux qu'ils n'avoient fait qu'amener, sans avoir préposé les palliatifs; se paralysèrent d'elles mêmes et n'exercent maintenant sur les affaires qu'une influence passive pour le bien-être général et secrète et persécute sur ceux qui peuvent démasquer toute la fourberie de leur conduite.

p. 13

Or la crise de la Grèce ne peut être envisagée ni comme une révolution nationale, ni comme une insurrection volontaire, car une société de quelques individus ne fait pas la nation. La nation proprement dite n'a fait que se défendre, mais au point où en sont arrivées les choses, les | Grecs ne peuvent plus retomber sous la dépendance des Turcs, une fois qu'ils ont pris les armes contre eux — à supposer même que l'Europe reste indifférente à cette lutte à outrance, et qu'on ne permette pas aux Grecs de tirer du continent leurs armes et munitions militaires, ils finiront par succomber jusqu'au dernier, plutôt que de retomber sous un joug, devenu bien plus terrible pour eux, et l'on verra cette malheureuse nation, s'éteindre à jamais. Quelle garantie leur présenteroit-on pour l'avenir? qu'est-ce qui aura le pouvoir de balancer la crainte de la vengeance d'un ennemi aussi barbare? Bientôt sous différents prétextes, il ferait tomber

¹ Indescifrabil.

les têtes du reste, des seigneurs, des principaux négociants et des Grecs luttés, même des évêques et ne laisseront subsister que le bas peuple, que le terrorisme fera croupir dans l'esclavage et qu'il disséminera dans les différentes contrées de son vaste empire — où pourra s'arrêter la furie d'un peuple qu'arme le fanatisme contre les enfants du Christ? il défendra ses écoles et étendant sur la religion sa main destructrice, il fera peut être abjurer à nos malheureux descendants la croyance de leurs pères! on s'étonne | qui ne sait pas l'influence qu'exerce sur les nations, le gouvernement despotique, quant son arme est l'ignorance et son guide, le fanatisme. p. 15

Au cas même où les cabinets de l'Europe voulussent devenir les médiateurs de cette crise non pour secourir les Grecs, mais pour les faire rentrer dans la soumission, quelle assurance pourroient-ils leur donner sur leur existence à venir? On peut objecter que si les Turcs n'observent pas strictement les articles de la convention, l'Europe entière, pour lors [?], intéressée à les défendre, prendra le parti des Grecs, mais une fois que ces derniers auront mis bas les armes, que les Turcs délivrés de la périlleuse situation dans laquelle ils se trouvoient, se seront raffermis dans leur puissance, s'ils veulent, ...¹ malgré la garantie de l'Europe, abuser de l'état des Grecs, ceux-ci en deviendront la victime, comme nous l'avons déjà vu, et cette nation sera anéantie avant que les cabinets du continent puissent envoyer à leur secours. On pourra objecter que les Turcs en pâtiront. Mais de quelle utilité sera la vengeance pour un peuple qui n'existera plus? p. 16

Ainsi cette nation chrétienne touche à la veille de sa perte, si les cabinets de l'Europe veulent envisager cette crise involontaire et imprévue, comme une révolution et agir d'après le système de les étouffer toutes pour le bien-être et la tranquillité des états. Car il est évident que si la Porte, au lieu de massacrer indistinctement tous les gens, de martyriser aussi ignominieusement le père de l'église et tout le clergé, de prostituer et vendre les épouses et les filles de tant d'innocents, d'abattre tous les saints autels, se scroit conduit avec modération et prudence, l'Ethereya auroit manqué son but à cause de sa mauvaise organisation, ou pour mieux dire, il paraît qu'elle n'en avoit aucune, n'ayant pensé à rien ni pris les mesures nécessaires pour garantir, et la guerre² nationale n'auroit pas eu lieu. — Maintenant, la seule idée que la religion du Christ doit fléchir devant celle de Mahomet ne leur permettrait plus de mettre bas les armes, et ils aimeront mieux tout perdre que l'espérance d'un meilleur avenir. |. p. 17

Arhiva Istorică Centrală de Stat U.R.S.S., Leningrad, Fond 673, dos. 120.

¹ Indescifrabil.

² În text, şters révolution, şi înlocuit cu guerre.

I N D I C E

*de persoane, locuri și materii*¹

A

ADA-KALÉ, 75, 77, 91, 162, 282.

Adam, se va pune la dispoziția Eteriei averea lăsată de, 108.

Adamantic, 204, 205.

Adamidis Antonie, 147.

ADRIANOPOL, 163, 171; mitropolia de la, 309.

Agar, 301.

agarieni, 184.

Ahmet aga, baș salahor, 229, 233, 234.

AKERMAN, 309.

albanezi, 211, 246, 262, 263, 299, 308; v. și arnăuți.

Aleco vodă, v. Suțu Alexandru, vodă.

Alevras, căpitan, 169.

Alevras Eustratie, din Ithaca, 312.

ALEXANDRIA, patriarhia din, 173.

Alexandru I, împăratul Rusiei, 107, 176, 180, 195, 228, 281, 284, 297, 298, 314, 316; condamnă acțiunea lui Alex. Ipsilanti, 300.

Alexie, polcovnic, 254.

Ali, 176.

Ali pașa, din Ianina, 58, 66, 70, 71, 72, 76, 87, 91, 96, 104, 105, 134, 146, 171, 229, 234, 330.

AMBELACHI, 308.

Ambrosiadis, adjutantul lui Gh. Cantacuzino, 204, 253, 263.

Ambrosie, cfor al Eteriei la Odesa, 151, 155, 194, 314.

AMERICA, 270.

Anagnostaras, capitan, 47.

Anagnostopulos Panagh. A., 47, 58, 102, 126, 139, 140, 148, 205, 278, 301, 325.

Anastase, bimbașa, înrolează arnăuți, 118.

Anastase, căpitan, 247, 256, 258, 259, 260, 265, 266; pleacă la Ploiești, 251; numit căpetenie peste oastea lui Ducas, 264; a primit ordin să plece la Ocna, 265.

Anastase Ioanitul C., 272.

ANATOLIA, 98.

Andrei, căpitan, 178, 179.

Andronic, despre moartea lui, 58.

Angheli, căpitan, 157, 158.

ANGHIRA, mitropolia de la, 217.

ANGLIA, 75, 281, 299.

Anton, 150.

apostați, 218, 219, 229, 230, 231.

Apostolachi, căpitan, 310.

ARAD, 203.

Archipel, l', v. ARHIPELAG.

ARGEȘ, 266; episcopia, 248; riu, 255, 261.

Arghiris Cl., 139.

Arghirocastritis Anastasie, căpitan, 246.

ARCHIROCASTRO, 115.

Arghiropol Manolache, 236.

Arghiropușos Dimitrie, consul al Rusiei la Galați, 67.

ARHIPELAG, 68, 133, 134.

Aristarh, pseudonim, v. Suțu Mihail.

Aristidis, v. Papas Aristidis.

Aristoghiton, a distrus jugul lui Pisistrat, 132, 289.

armata, eteristă (greacă), 76, 77, 88, 97, 117, 137, 149, 164, 170, 174, 179, 186, 250, 252, 254, 299, 301, 306, 307; despre orga-

¹ Au fost culese cu aldine numele de persoane, cu MAJUSCULE cele de locuri, iar materiile cu litere *cursiv*.

Pentru o serie de persoane vezi și indicele de la vol. III.

nizarea ei, 89, 99; la Tirgoviște, 249; de la Galați, 303; de la Prut, 307; rusească, 252, 298, 300; turcă, 66, 171, 213, 251, 302; obține aprobarea să intre în țările romine, 300—301.
arme, pentru eteriști, 108, 110, 133, 139, 148, 149, 164, 178, 191, 295.
Armodios, pseudonim, v. **Flesas Dicheos Grigorie**.
Armodiu (Armodit), 132, 289.
arnăuți, 122, 176, 182, 202, 218, 230; înrolați de bimbașa Anastasie, 118; înrolați de principele Cantacuzino, 122; jefuiesc biserica sf. Sava din Iași, 202; pentru apărarea Bucureștilor, 235.
Arvanitachiis Spiridon, căpitan, 147, 196, 198, 199; luptă la Stinca, 202.
Arvanitis, curier al lui Al. Ipsilanti, 261.
ASIA, 77, 84, 98.
Asimacopulos, 98.
Aslan Constantin, vornic, 234.
Atanasiadis, 49.
Atanasie, colonel, 302, 303, 304, 305, 307; trimis de Ipsilanti la Galați, 295.
Atanasie, serdar, 86.
Atanasie H., 66.
ATENA, 145, 249.
AUSTRIA, 75, 124, 189, 214, 245, 250, 262, 265, 266, 267, 296, 299, 300, 311, 312, 313.
austrieci, 270.
AVDIRA, 301.
Avramie, din Ithachi, 286.

B

Baba pașa, valiu de Rumelia, 66, 69, 70.
BABILONUL, 169.
BACĂU, 177, 227, 231, 313; căpitania poterii de la, 120, 122, 124.
Bache'ot, doctor, 260, 263.
BAHLUI, 198.
BALCANI, munții, 163, 167.
Baldovin Gheorghe, căminar, vameș, 230.
Balaș, vornic, 116.
bani, pentru Eteric, 133, 139, 144, 145, 146, 151, 164, 174, 181, 193, 194.
Barbas, cpitrop, 87.
Barbis Ioan, 85.
Barlas Gheorghe, 141.
Barlas Vasile (Barla, Barlan. Parlas), căpitan, 157, 158, 159, 204, 267, 269, 311; semnează un legamint față de Eterie, 115; numit hiliarh, 137; trimis la Cimpulung, 251.
BASARABIA, 60, 116, 126, 193, 208, 214, 224, 228, 271, 278, 281, 287, 292, 300, 305, 306, 309, 311, 312, 318, 320, 321.
BATALANI, riu, 303, 305.
batalioane, ale Eteriei, 247.
Batalionul sacru, 182, 204, 250, 260, 263, 264, 265, 311.
BABENII DE LA SĂPOCA (jud. Buzău), 159.

BĂDENI, sat, 302.
BĂEȘTII (jud. Buzău), 159.
BĂICOI, 255.
Băleanu, vornic, se duce în întâmpinarea lui Al. Ipsilanti, 248.
Băleanu Ștefan, 236.
Bănica, răzeș, 198.
BĂRZEȘTI, 175.
Bechir, pașa, muhafiz al Brăilei, 229, 234.
BEILICU (jud. Buzău), 159.
bejenii, 184.
BELGRAD, 46, 70, 71.
Bellu Constantin, 166.
BENDER, cetate, 224.
BERAT, 92.
Bihescu, 236.
Bibica, 117.
BISTRIȚA, localitate, 215; mănăstire. căpitănuțul Diamandi trimis la, 265, 269.
BÎRLAD, turcii la, 186.
BÎRSĂNEȘTI, sat, 198.
Blanten, v. **Milovanovici Mladen**.
Bobescu, sărdar, 236.
boieri, 104, 105, 121, 170, 171, 172, 184, 192, 203, 207, 228, 245, 263, 332; Ipsilanti propune constituirea unui guvern provizoriu din, 75; desființarea privilegiilor de către T. Vladimirescu, 123; fuga din București, 168, 170, 176; Pendedeca uneltitor al, 189; Alex. Galățin în corespondență cu cei aflați la Brașov, 209; jefuiți de cetele lui Ipsilanti, 251; arestați la Cimpina de Ducas, 255; fac jalbe către împăratul Rusiei și către pașa din Braila, 290; cer ajutor Porții, 291; uneltesc împotriva grecilor din Moldova, 296; fug din Iași, 322—323.
BORDEI, localitate, 184.
BOSNA (Posna), 73, 92.
BOTOȘANI, 122, 196, 198, 199, 202.
Bozin, 222.
BRAȘOV, 166, 171, 176, 188, 206, 207, 222, 223, 226, 249; boieri din Țara Rom. fug la, 209.
BRĂILA, orașul, 105, 121, 139, 150, 161, 162, 175, 176, 184, 229, 232, 233, 234, 247, 252, 270, 290, 295, 296; 302, 306, 309; cetatea, 301, 303, 305.
Brancovanu Grigorie, v. **Brincoveanu Grigorie**.
BREAȚA, 223, 255, 269.
Brincoveanu Grigorie, 332; inițiat în Eterie, 78; casa, 170, 248.
BRUSA, mitropolia, 217.
BUCOV, 189, 247.
BUCOVINA, 272.
BUCUREȘTI, 50, 51, 53, 54, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 71, 75, 78, 79, 81, 83, 86, 88, 90, 92, 96, 97, 100, 123, 139, passim; sosirea lui Ipsilanti în, 170; mitropolitul și boierii parascesc, 189; arnauți pentru apărare, 235; eforii Eteriei din, 251.

Bucuvala Hristu, căpitan, despre înmormintarea lui, 138.
bulgari, 170, 184, 246, 267, 268, 269, 295; doresc să se înroleze în oștirea Eteriei, 127, 149 150; îndrumați la tabăra Eteriei de la Focșani, 140; doresc să participe la răscoală 142; arendaș bulgar sprijină Eteria, 146.
BULGARIA, 101, 101, 105, 133, 134, 249, 289, 295, 329, 333.
Bulgărie, la, v. **BULGARIA**.
BUZĂU, 75, 159, 246, 247, 252, 267, 308; episcopia, 237; județ, 158.

C

CAHUL, 292, 295.
caimacami, 171.
Calamatianos, v. **Kalamatianos**.
Calimachi, domnitor, 72, 73, 94, 121, 171, 234, 296, 297.
Calimachi Iancu, beizadea, 171.
Caloianis, căpitan. 261; compania lui, 182; atacă pe turci la Drăgășani, 265.
Camarinios Chiriac, 48; despre uciderea lui, 96, 98, 277, 324.
Canano Iancu, spătar, 198, 199.
Canelas, doctor. 254.
Cantacuzine George, v. **Cantacuzino Gheorghe**.
Cantacuzino Gheorghe, principe, 89, 94, 95, 96, 99, 108, 111, 247, 249, 252, 253, 254, 255, 256, 262, 263, 268, 269, 309, 310, 311, 330; înrolează arnăuți, 122; cere lui Xanthos și Anagnostopulos să echiipeze pe tinerii greci, 149; garda lui, 182; Al. Ipsilanti trimite în Moldova pe, 187; sosește la Iași, 306; ordin dat la Iași, 307; ordonă înapoierea lucrurilor luate de la locuitori, 192; cere lui Xanthos bani pentru oștire, 194; comunică lui Xanthos primirea banilor, 194; rezoluția dată în pricina spatărilor lui Iancu Canano, 199; la Știnca, 201, 308; primește o parte din oastea lui Ducaș, 272; trece Prutul în Rusia, 202, 204, 205, 270, 308; însemnare despre acțiunea Eteriei, 329.
Capodistria Ioan, conte. 47, 50, 62, 73, 89, 95, 97, 166, 195, 202, 228, 268, 281, 284, 299, 311, 314, 331, 332; face cunoscut lui Al. Ipsilanti că Rusia condamnă acțiunea sa, 154, 297.
Capodistria Viaros, conte. 66.
CAPROVA (Gabrova), 92.
Cara-Feiz, comandantul trupelor turcești la Drăgășani, 265.
Caragea, 151.
Caragea Ioan, 221.
Caragheorghe, v. **Karagheorghe**.
Caraianopulos Gheorghe, secretarul lui Hagi Ianuș la București, 206, 222, 223.

Caravia Vasile, căpetenie militară eterista, 77, 97, 118, 126, 127, 147, 161, 174, 204, 246, 247, 248, 251, 253, 254, 260, 261, 264, 266, 268, 269, 284, 286, 290, 310; în conflict cu topucii de la Galați, 123; numit hiliarh, 137; pleacă de la Galați, 139; tagmatarhia lui, 175, 182; numit guvernator al orașului Tirgoviște, 250; luptă la Drăgășani, 264, 265; pleacă la Focșani, 292; Ipsilanti condamnă activitatea lui militară, 267, 310.
carte, a boierilor din Iași către pașa de la Brăila, 176.
cartuse, pentru Eterie, 110, 179, 189.
CASANDRA, localitate, 318.
Catacazis, prefect la Chișinău, 318, 319.
Catargi Constantin, logofăt, 234.
Catargi Iordache, numit ispravnic la Bacău, 177.
Catinca, soția lui Iordache, 176.
Catzofas, 213.
cazaci, 182, 252, 258, 261, 264, 308.
CAZAN, localitate, 92.
CĂLĂRAȘI, oraș. 251, 252.
călărime, eterista, 257, 258, 259, 260, 271, 308.
CÂMPULUNG-ANCA, localitate, 175.
CEATAL (Tzatal), insulă pe Dunăre, 312.
Cerchez Costache, hatman. 234.
CERNĂUȚI, 214, 215, 301.
Cesar, 288.
CESME, localitate, 292, 299.
CHESARFA, mitropolia, 217.
CHILIA, 294, 312.
CHIȘINĂU, 58, 62, 64, 74, 76, 77, 78, 79, 99, 100, 112, 126, 127, 138, 141, 144, 150, 155, 161, 167, 178, 185, passim; conferințele de la Casinoul din, 329.
CIDONIA (Chidonia, Cydonia), localitate, 66, 129, 318.
CIOROĞIRLA, moșia lui Samurcaș, 170.
CIŢENI, localitate, 266.
CÎMPINA, 189, 252, 254.
CÎMPU, plaiul, 159.
CÎMPULUI, plasa, 159.
CÎMPULUNG, 193, 218, 219, 251, 256, 257, 263, 264, 266, 269, 270.
CÎRCIUMA DOMNEASCĂ, localitate, 263.
cîrjăliu, 141, 150.
CLOCÎȚII (jud. Buzău), 159.
Cobratii, v. **COMRAT**.
COLANU, localitate, 257.
colectă, pentru ajutorarea pîrșegilor greci și moldoveni. 209.
COLENTINA, 248, 249, 267, 266, 297, 299; tabăra lui Al. Ipsilanti la, 295.
Colțescu Mihail, 236.
Colocotronis, v. **Kolocotronis**.
Comitetul pentru răscumpărarea prizonierilor greci, 316, 318, 319, 320.
Comitetul general al Fiericii, 174.
Comizopulos A., v. **Komizopulos A**.
COMRAT, 149, 150.

Conachi C., 203.
Conaris, negustor grec la Constantinopol, 57.
Contos, 253; numit hiliarh, 137.
Constantin, 86, 285.
Constantin, băcanul, 219.
Constantiu, sluger, 175.
CONSTANTINOPOL (Roma Nouă), 46, 47, 48, 49, 56, 57, 67, 71, 72, 74, 76, 77, 78, 83, 84, 87, 90, 91, passim; patriarhia din, 156; eforii Eteriei de la, 283.
Contogonis, colonel, 307.
contribuții, pentru Eterie, 88.
corăbii, grecești, 291; turcești, capturate de greci, 292.
CORFU, 66.
CORINT, 132, 289.
CORNĂȚEL, 249, 258, 259, 263, 269.
corp de cazaci (de ulani), 261, 264; de armată, 182; grecesc (elenic), 133, 162, 181, 289, 310, 323; condus de Iordache, 168; de turci, 252, 310.
COSOVO, 92.
Costache, postelnic, 177.
Costache, v. **Suțo Costache**.
Costas, 176.
Cotiras, v. **Kotiras Dumitru**.
COTUL VAMEȘULUI, 230, 231.
COZIA, mănăstire, 212, 265.
CRĂIOVA, 52, 53, 57, 63, 148, 162, 213, 218, 224, 235.
Crăciun, informator al turcilor, 310.
CREȚA, insulă, 134.
CRIMEEA, 49.
Critali, 214.
CROAȚIA, 301.
Cunturis Ioan, 303.
CLURTEA DE ARGES, oraș, 213, 263.
Cutiras, v. **Kutiras Dumitru**.
Cutziokis, 31.

D

DACIA, 49, 300, 312.
Daniil, fost mitropolit al Adrianopolului, date despre el, 309.
David, circiunar, 219.
dări, scutiri de, 226.
DĂSCĂLEȘTII (jud. Buzău), 159.
delegații, trimise de boieri la Brăila, 184.
Democrit, din Avdira, 301.
Demosthene, 80.
DERCON, mitropolia, 217.
Destunis Spiridon, consul al Rusiei la Smirna, 66.
devlet, 180.
Diamandi, serdar, 212; căpitan, unit cu pandurii, 261; atacă pe turci la Dragașani, 265; trimis la m-reă Bistrița, 265, 269; s-a predat caminarului Sava, 210.
Dicheos, v. **Flesas Dicheos Grigoric**.
Diliarios, pseudonim, v. **Gatzos G**.
Dimache, 234.

Dimitrie, v. **Ipsilanti Dimitrie**.
Dimitrie, episcop al Chișinăului, membru în Comitetul pentru răscumpărarea prizonierilor greci, 318.
Dimo D., cofetar, 32.
Dimos, 31.
Dimos, stegar, omorât la Galați de turci, 286.
Dinul, bărbier, 219.
Dioghenidis P., 88, 151; efor al Eteriei la Iași 322.
Dionisachis, 96.
Dionisie Lupu, mitropolit, 237; întâmpină pe Al. Ipsilanti, 248; plecat spre Austria, 189.
diplome, tipărite, pentru despăgubirea lui Gh. Leventis, 145, 146.
DÎMBOVIȚA, riu, 260.
DOCOLINA, turci la, 189.
Domnando, 60.
donății, pentru Eterie, 88.
Donici, vornic, 234.
DOROHOL, 196.
Dovlet tătar, 71.
Dracos Constantin, căpitan, 321, 322.
Dracus Reizis, 320.
DRĂGAȘANI, 256, 268, 273, 311; panduri la, 262, 264, 265; turci la, 262; lupta de la, 264, 265.
DRINOVĂȚ, 77.
Duca Constantin, *Omul lui Ali pașa din Ianina la București, înainte de 1821. Hiliarh în oastea lui Al. Ipsilanti. Comandant militar al orașului Ploiești*, 244, 245, 247—249, 251, 253, 261, 268, 269; hiliarh, 187, 189; maior, 252, 267; tagmatarh, 137, 176; tagmatarhia lui, 182; propune recrutarea moldovenilor, 246; suldații lui dați lui Gh. Cantacuzino, 272; trimis la Ploiești, 250; la Cimpulung, 264, 270; se ceartă cu Al. Ipsilanti, 262—263; fugat, 204; dezertor, 311; deportat, 206; închis la Bender, 224.
DUNĂRE, 58, 75, 77, 104, 105, 139, 145, 146, 161, 162, 171, 249, 268, 269, 277, 282, 287, 292, 293, 294, 302, 306, 309, 312, 313; cecățile de la, 170.

E

Ecaterina II, 299, 302.
EFES, 301; episcop dc, 217.
Eforia Eteriei, 122, 151, 205, 247, 290; frății elinești, 180; din Chișinău, 295; din Iași, 160, 181; din Ismail, 316; din Odesa, 302, 315, 317.
Eforiile grecilor 178; trimit delegație la Petersburg, 314; dizolvate, 316.
efori ai Eteriei, 193, 194, 245, 276, 279, 286, 312, 315, 318, 320; din București, 251; din Constantinopol, 283; din Iași, 245, 322, 325; din Ismail, 294; din Reni, 294, 322; din Odesa, 155, 294, 317; pleacă din Iași, 301.

Efstatios, medic la Iași, 67.
 Eftimie, serdar, inițiat în Eterie, 120 121.
 Eftimidis, pseudonim, v. **Komizopulos**.
 ELADA, 130, 132, 133.
elefteria, 203.
 Elefteriadis, pseudonim, v. **Komizopulos**.
eleni, 133, 154.
 ELEVSINA, 41.
 Emanuel Dimitrie, 147.
 Empire Ottoman, v. IMPERIUL OTOMAN.
 Epaminonda, 132. 280, 289.
 EPIR, 72, 105, 124, 130, 133, 167, 184, 283, 287, 289, 307, 330, 332, 333.
Epitropul general al conducerii Eteriei, 115, 133, 134, 137, 244, 245, 248.
 Eraclit, din Efes. 301.
 Ercolești, familie, 175.
 Eși, v. IAȘI.
 Eteria, 42 46, 54 56, 60, 73, 94, 104, 106, 117, 121, 125, 140, 171, 176, 244, 245, 247, 249, 276, 278, 283, 284, 286, 289, 296, 326, 327, 332 335; societate secretă, 134, 153, 218, 243, 244, 275, 276, 329, 330, 331; Eteria Prietenilor, 41, 109; în principate, 105, 329; conducători ai Eteriei, 128, 129, 279, 281; membri ai ei. 128, 129; efori ai ei la Iași, 301, 322; inițiați în Eterie, 287; scrisori de la, 223; fondurile Eteriei, 47; cheltuielile, 47 48; înțelegere între membrii Eteriei, 46 47; jurământ față de, 39, 40.
eteriști, 42, 44, 49, 54, 55, 58, 104, 122, 132, 145, 176, 181, 214, 220, 225, 259, 277, 279, 282, 293, 296, 300, 302, 320, 332; închiși, 224; pradă, 250; răsculați, 286—287; frați, 289; luptă cu turcii la Secu, 313; ucid pe Tudor Vladimirescu. 256.
 Etherna, v. *Eteria*.
 EUROPA, 68, 69, 130, 135, 137, 164. 245, 266, 269, 278, 284, 287, 299, 314—316, 322, 324, 331, 334, 335.
 Evangheli, căpitan, 98.
 Evangelidis Gheorghe, 46.
 Evghenie, patriarh al Constantinopolului, semnează gramată împotriva răscoalei, 215.
 Evdochidis, pseudonim, v. **Komizopulos**.

F

fanarioți, 56, 94; organizează o societate secretă, 73.
 Farak, 313.
 Farmache Ioan. Capetenie de arnăuți la curtea domnească din București. General al Eteriei. A fost decapitat în cartierul Pera la Constantinopol. Căpitan, 48, 51, 67, 71, 72, 76, 91, 145, 171, 213, 214, 266; serie lui Al. Ipsilanti, 83; în București. cu trupe, 170; trimis la Pitești, 250; a trecut în Moldova, 207; luptă la Secu, 313; se predă turcilor, 272 273.

Farmachides Trifon, căpetenie eteristă, 307.
 FĂGĂRAȘ. 270.
 FEFELEI, sat, 247.
fileleni, 165, 280, 298, 306, 311, 313, 314.
 Filipescu-Vulpe, Alexandru (Alecu), vistiier, plecat spre Austria, 189; se încbina lui Al. Ipsilanti, 248.
 Filipescu Gheorghe, 236.
 FILIPEȘTI, sat, 254.
 FILIPOPOL, 92.
 Filitis, 222.
 Filostratos Nicolae, 49.
 Flamburiotis Anastasie, conte, 66.
 Flesas Dicheos Grigorie, arhimandrit. 48, 51, 65, 79, 83, 87, 96, 97, 127, 128, 205; serie lui E. Xanthos, 129; nemulțumit că Al. Ipsilanti nu vine în Peloponez, 130.
 FLOREȘTI. mănăstire, 88, 151, 181, 322; egumen de la, 93 95.
flota eteristă, pe Prut, 140, 162, 179, 325; ruscască, pe Marea Neagră, 228.
 Fochianos, v. Sava Fochianos.
 Fochianos Panaiot, serdar, fratele căminarului Sava, comandant de voluntari sirbi (1829), 235, 236.
 Fochianos Mihail, 189.
 FOCȘANI, 127, 139, 140, 148, 168, 246, 256, 292, 293; orașul, 110; căpitanie de, 121; tabăra lui Ipsilanti la, 295; turci la, 186.
 FOCȘĂNEI (jud. Buzău), 159.
 FOLEȘTI, 220.
 Fotios, 205.
 FRANȚA, 164.
 FRĂSINEȘTI (Moldova), 176.
Frăția Eteriei, în Țara Rom., 118. 124; în Moldova, 122.
 FRUMOASA, 178.

G

GALATA (lingă Iași), cartierul general al Eteriei la, 133, 137, 202.
 GALATA. cartier al Constantinopolului, 330.
 Galatis, din Itaca, moartea lui, 277.
 GALAȚI, 60, 64, 67, 69, 70, 79, 96 98, 118, 123, 127, 129, 139, 141, 145, 146, 150, 152, 160, 162 164, 167 170, 178, 188, 232, 252, 253, 284, 286, 290—292, 295, 296, 304 305, 307, 309, 317, 323, 324; muniții pentru Eterie la, 302; lupta grecilor cu turcii la, 303 305; tabăra greacă de la, 161, 179.
 Galițin (Golițin), Alexandru, lansează apelul pentru ajutorarea refugiaților greci și moldoveni, 209.
 Gatzos Gheorghe, căpetenie eteristă din Iași, 49, 58, 89, 96. 116, 205; semnează legământul față de Eterie, 115.
 Gazis Antimos, 47.
 GĂVĂNEȘTI (jud. Buzău), 159.
 GEACOVĂ. 92.

Geanoglu (Tzanoglu), colonel, 248.
Geismar, baron, general adjutant, 235—237.
GERMANIA, 70, 164, 294.
Ghenadie, om al mitropolitului Moldovei, merge în misiune la pașa din Brăila, 295, 309.
Ghenadie, ieromonah, semnează legământul față de Eterie, 115.
Ghencea Dimitrachi, aga, 262; arnăuții lui, 182; la Mizil, 247.
Gheorgache, v. **Olimpiotul Iordache**.
Gheorghe, 54, 127, 167, 168, 223.
Gheorghe, căpitan eterist, 262.
Gheorghe, secretar, omul lui Hagı Ianuș, 224.
Gheorghe, print, v. **Ipsilanti Gheorghe**.
Gheorghe, tufecbibaș, 116.
Gheorghiu Dimitrie, ofițer sirb, 59.
Gheorghiu H., fruntas eterist la Cidonia, 66.
Gherasim, mitropolit al Brusei, semnează gramata patriarhală, 217.
Gherasim, episcop al Buzăului, membru în Comitetul pentru răscumpărarea prizonierilor greci, 237, 318.
Gherasim, episcop de Roman, învinuit de complicitate la omorirea unor turci, 229, 230, 233, 234.
Ghiastas Constantin, în corespondență cu Em. Xanthos, 141, 190.
Ghica, 82.
Ghica, căpitan, 157, 158, 262; compania lui, 182; luptă la Stinca, 202.
Ghica cpirotul, 271.
Ghica Nicolae, 236.
ghiulele, găsite la Cahul, 295.
Ginger, v. **Țințar Iancu**.
GIULINEȘTI, riu, 167, 303.
GIURGIU, cctate, 105, 162, 168, 213.
gloanțe, pentru oștirea Eteriei, 127, 141, 119, 167, 179, 186, 189, 286, 291, 295; adunate de lângă satul Vulcănești, 292.
Golescu Nicolae, vornic, 237.
GOLEȘTI, 255, 261.
GORJ, 57.
Gornovschî, căpitan de ulani, 182, 261.
Gorotevschî, directorul carantinei de la Reni, 306, 312.
gramată patriarhală, 215.
Grădișteanu Scarlat, 219.
GREBAU, 175.
Grèce, v. **GRECIA**.
Grechie, v. **GRECIA**.
GRECIA, 39, 40, 63, 68, 69, 72, 75, 77, 84, 88, 90, 105, 133, 135, 144, 145, 151, 152, 155, 163, 164, 225, 243, 250, 273, 277, 278, 281, 285, 287, 289, 294, 297, 299, 301, 302, 307, 313, 314, 317, 318, 320, 321, 329, 330, 333, 334; revoluție în, 299, 320
greci, 39, 42, 56, 57, 63, 122, 126, 130, 131, 152, 163, 172, 184, 203, 225, 230, 234, 243, 244, 248, 252, 260, 265, 267, 269, 270, 276, 278, 280, 281, 287, 289, 291, 295, 297, 300, 302, 306, 309, 313—314,

316, 323, 329—335; drepturi pentru, 154; organizează societate secretă, 73; răsculați, 175, 215, 229, 294, 299, 300; eteriști, 286—287; se înrolează, 127, 145, 148; organizează flota, 140; arme pentru, 149; armata de, 164; corp de, 162, 323; proclamație către, 284; în tabără la Galați, 161—162; soldați 161, 162, 246, 290; marinari, 162, 164; în Moldova, 133, 141, 228, 246, 302; omoriți de turci, 286; pribegiți, 208; ajutați de ruși, 272; luptă cu turcii, 272; la Dragășani, 264; la Galați, 303—305; la Secu, 272—273; la Sculeni, 271; la Stinca, 202, 310, 311; în carantină, 312; prizonieri, 318.
Grecianu Ioan, 158.
Grecescu Nicolae, sluger, 175.
Grecs, v. **greci**.
Grigorie, mitropolit al Irinopolei, membru în Comitetul pentru răscumpărarea prizonierilor greci, 318.
Grigorie, patriarh de Constantinopol, are convorbire cu sultanul, 152, 155; dă afurisenie împotriva răsculaților, 156, 309.
Grigorie, părintele, sosește la Nijna, 62.
Griparis, căpitan, 97, 247, 248, 257; la Circiuma domnească, 263.
Gripingiachi Constantin, 220.
Guanis Ghica, semnează legământ față de Eterie, 115.
Guzelis Antonie, 147.
Gusti Stefan Constant, 200.

H

Hagi Ahmet Gheghen, chehaia bei, numit valiu de Silistra, 207.
Hagi Constantin Pop, 166.
Hagi Gheorghe, semnează legământ față de Eterie, 115.
Hagi Ianuș (Consta Petru și frații), 32, 52—54, 57, 63, 81, 86, 193, 206, 213, 215, 222, 223.
Hagi Ismirliu, negustor turc, 121.
Hagi Lazăr Constantin (Petru), semnează legământul față de Eterie, 115, 147.
Hagi Lupu, 220.
Hagi Nicola, 115.
Hagi Prodan, căpitan, 255, 262, 266.
haiduci, 299.
Halet efendi, ministru și consilier al sultanului, dușman al grecilor, 56, 73, 283.
Hangerli, domnitorul, 151.
Harap, căpitan, 157, 158.
HERSON, guvernatorul din, 209.
hiliarhie, 90, 182, 245.
HIOS, 66, 105, 318.
Hogcachian, trinisul turc la Belgrad, 71.
Hogcaghen, 230.
Honteglu, capitan, 256, 259, 266.
Hrisospathis, 48.

Hristaris Mihail, medic, 67, 146.
Hristodulos Chiriachis, secretarul lui St. Moshu, 207.
Hristopol (Hristopulos) Anastasie, secretar, 196.
Hristopol Atanasie, poetul, 101.
Hristu, 227.
Hurșit pașa, 66, 69, 70.
Husaim, geambașul, 231.
Husrit pașa, din Moreea, 283.
HUȘI, episcop de, 234; muniții din, 309.
HYDRA, 84, 129.

I

Iacovachi, v. **Rizos Iacovachi**.
IALOMIȚA, 251; județ, 252.
Ianachi, comis, capetenic etcristă, 262.
Iancu, beizadea, v. **Calimachi Iancu**.
Iancu, nepotul lui Hagi Ianuș, roh la turci, 212.
Iancu, sirb, 91.
Iani, nepotul lui Iordache Olimpiotul, 193.
Iani, căpitan din tagma lui Caravia, 175, 186.
IANINA, 66, 72, 122, 131, 214; pašalic, 283; tabăra din, 73.
IAȘI, 48, 49, 58, 61, 62, 75, 77 79, 87, 88 90, 93, 97, 104, 106, 108, 111, 115, 117, 118, 121, 124, 130, 132—134, 137 139, 144, 147—149, 151, 160, 176, 180—181, 184, 187, 191, 192, 193, 194, 198, 201, passim; isprăvnicia de, 198; eforii Eteriei din, 305, 322, 325; Al. Ipsilanti la, 126, 290; turci trimiși la, 186; hasbeșliagasi din, 230; lupta de la, 309.
iatagane, pentru arnata greacă, 179.
Ibrail valcsi, v. **BRĂILA**, valiu de.
Ibraim, 231—232, 234.
Ibraim aga, fiii săi uciși de greci la Roman, 229, 233.
Ibraim pașa, comandă flota turcă pe Dunăre, 302.
Ibraim sciz-nabi divan efendisi, 228—229, 233, 234.
Iconomos, 75.
Icremia, mitropolit de Dercon, 217.
Ierolohiți, soldați ai batalionului sacru, 249, 264, 268, 269; căzuți la Drăgășani, 265; părăsiți de Al. Ipsilanti la Ciinceni, 266; trec în Austria, 267.
Ierostatis Constantin, 66.
Ierothei, mitropolit al Nichcii, semnează gramata, 217.
Ieși, v. **IAȘI**.
Ignat cazaci, cazaci zaporojeni, muniții astfel de turci, 302.
Iarion, episcop de Argeș, 248.
Iarion, mitropolit al Tirnovului, semnează gramata, 217.
Iliadis Fotios, efor al Eterici din Iași, 88, 151, 181, 322; scrie lui Xanthos, 195.
Ilie, econom, 198.
ILIRIA, 284.

Imbrail, v. **BRĂILA**.
IMPERIU L OTOMAN (Poarta, Poarta Otomanicască), 55, 65, 66, 73, 74, 76, 77, 96, 117, 122, 123, 152—157, 162, 170, 171, 176, 180, 266, 283, 286, 290, 291, 296, 297—301, 313, 331.
INSULELE DIN ARIIPELAG, 133.
INSULELE GRECEȘTI, 329, 332, 333.
INSULELE IONICE, 289, 292.
Inzov, guvernatorul militar al Basarabiei, 126, 141, 150, 271, 305, 311, 318, 321; ajută trimiterea oamenilor pentru Eterie, 185; filelen, 306, 320.
Ioachim, pseudonim, v. **Anagnostopulos**.
Ioan (Ioniță), 229.
Ioan Stavru, 166.
Ioan Teodor, din Peloponcz, ruda cu Mingle-riș, 304.
Ioanichie, episcop al Chesariei, semnează gramata, 217.
Ioanidos, v. **Anagnostopulos**.
Ioaniță, pitar, omul mitropoliei, 173, 174.
Iordache (Iordachi), v. **Olimpiotul Iordache**.
Iordachi, nepotul postelnicului Costache, 176.
Ipatros, 48.
Ipirul, v. **EPIRUL**.
Ipitis, doctor, 164.
Ipsilanti, venirea lui în Țara Românească, 146, familia lui, 248; prietesa, 154, 298.
Ipsilanti Alexandru, 47, 61, 67, 70, 83, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 101, 106, 108, 109, 111, 116—118, 121, 124, 127, 128—130, 135, 138, 142, 143, 144, 150, 156, 158, 164, 171, 176, 180, 230, 232, 246, 247, 249, 252—256, 258—259, 261, 262, 266, 267, 282, 283, 292, 299, 307, 309, 312, 322, 330; la Petersburg, 281; șef al Eteriei, 62, 329, 332; scrie lui Em. Xanthos, 60, 61, 64, 79, 126, 127, 140, 148; scrie lui Hr. Perrevoș, 65, 74, 75; scrie lui D. Themclis, 69; scrie lui Sava și Olimpiotul, 76; scrie lui M. Obrenovici, 77; scrie lui V. Caravia, 78; scrie lui M. Suțu, 100, 115; plănuiește să plece în Moreea, 333; este epitrop general al conducerii Eteriei, 133, 134, 149, 244; generalisim al forțelor din Moldova și Țara Românească, 182, 310; trece Prutul venind în Moldova, 287; acțiunea lui, 276; expediția lui, 241; grecii vin sub steagul lui, 296; proclamațiile lui, 132, 141, 160, 203, 284; armata lui, 306—307; tabăra lui, 302, 306; dă ordin de zi, 137; la Focșani, 293, 295; la Iași, 245, 290; părăsește Iașii, 291; se apropie de București, 170; așază tabăra la Colentina, 296; ordonă jefuirea mării Mărginenii, 251; trimite pe Gh. Cantacuzino în Moldova, 187; ordonă arestarea mitropolitului, 189; se va încorona rege al Greciei, 250; greșelile lui, 243; primește scrisoare de la Capodistria, 152; primește scrisoare de la Nesselrod, 154; dezavuat de țar, 300; arată țarului condițiile în care ar înceta lupta, 155; trece în Austria, 311.

Ipsilanti Constantin, tatăl lui Al. Ipsilanti, 62.
Ipsilanti Dimitrie, fratele lui Al. Ipsilanti, 148, 155; desemnat să plece în Grecia, 287; comunică lui N.P. Ipitisi să plece în Franța și Germania, 165; cheamă pe greci să ia armele, 164; numit episcop la Chișinău, 295; îndeamnă pe greci să ajute patria, 294; pleacă în Grecia, 301.
Ipsilanti Gheorghe, strateg, 247, 258, 263; semnează o rezoluție, 174; comandă corpul I al armatei eteriste, 137; comanda corpul II, 182.
Ipsilanti Nicolae, 88, 89, 94—95, 99, 108, 111, 144, 248, 255, 256, 263; comandă primul corp, 182; comandă corpul II, 137; la Cimpulung, 251; comandă batalionul sacru la Drăgășani, 265.
Ipsilantii, frații, 144.
IRACLIA, mitropolit de, 217.
IRINOPOLIS, mitropolit de, intrat în Eterie, 125, 318.
ISACCEA, 277, 292—293, 312.
ISMAIL, 60—62, 64, 68, 69, 71, 74, 79, 96, 126, 127—129, 141, 144, 149—151, 162, 178—179, 186, 188, 189, 194, 204, 284, 286, 291, 294, 302, 306, 309, 312, 316, 319, 324.
Ispania, v. **SPANIA**.
Ispas Manele, 198.
ITACA (Ithaca), 128, 130, 277, 286, 307, 309, 312.
ITALIA, 48, 67, 75, 226, 281, 284; revoluție în, 299.
Iusuf (Isuf) Imbrail pașa Bercovfceali, 232, 305, 306; înaintează spre Iași, 270, 310; șeful armatei turcești, 302.
Ivanciu (popa sirbul), 254, 258, 260, 266, 270, 272.

I

Înaltul devlet, v. *devlet*.
 Înalta Poartă, v. **POARTĂ**.

J

jalba, a lui Tindor Vladimirescu către Poartă, 123; către Austria, 123—124; către Pini, 124.
Jassy, v. **IAȘI**.
Jeltuchin, general locotenent, președinte al divanurilor, 235, 237.
Jifcovici Ștefan, fost colaborator al lui Caragheorghe, confirmă lui Em. Xanthos primirea unci sume de bani, 62, 63.
JIJIA, apă, 202.
jurământ, față de Eterie, 39—46, 276, 278, 325, 326.

K

Kalamatianos Dimitrie, 79, 168; chemat de Al. Ipsilanti la Chișinău, 284.
Kalos, pseudonim, v. **Ipsilanti Alexandru**.
Kamarinos, v. **Camarinos**.

Kamburoglu Ioan, moartea lui, 152.
Kapitanachis, cei doi frați, 101.
Karagheorghe, 62, 91.
Karimos, pseudonim, v. **Secheris P.**
Karpunis, 155.
Katalilos, pseudonim, v. **Domnando**.
Katzaris Gheorghe, 66.
KAZANLÎC, oraș în Bulgaria, 92.
Kichinew, v. **CHIȘINĂU**.
Kidar, 301.
KIEV, 60, 62, 301.
Kimon, 280.
Kizanlic, v. **KAZANLÎC**.
Kiparis Spiros, 179, 291.
Kirais Hamil, unul din sultanii Crimeii, 49.
Kiriazis Costis, 147.
Kiselev, general, 311.
KIZ-CULÉ, 98.
Kleobulos, 72.
Kliris Trifon, căpetenie eteristă, 307.
Kodros, 281.
Koghigios, căpitan, va înrola bulgari pentru Eterie, 149—150.
Kolocotronis Ioan, căpitan eterist, 121, 122, 124, 246, 247, 250, 257, 258, 259, 261, 264, 266; primește căpitania ținutului Bacău, 120, 122; numit hiliarh, 137; hiliarhia lui, 182; la Cimpulung, 263.
Komizopoulos Antonie, fruntaș eterist, 47, 58, 86, 87, 194; vine de la Chișinău la Reni, 186; condamnă dezordinile provocate de Penedeca, 205.
Korfinos Gheorghe Papadopol, negustor la Ismail, susținător al Eteriei, 142, 145.
Kotzos P., bimbasa, semnează legământul față de Eterie, 115.
KRAGUIEVAȚ, 58, 59, 65, 73.
Kristzos, 205.
Kumbaris Alexandru, efor al Eteriei la Odesa, 87, 155.
Kumbaris Kiriacos, 67, 85, 325.
Kumbaris Stamatis, 61, 132.
Kurtoglu Gheorghe, semnează legământul față de Eterie, 115.
Kutiras Dumitru, căpitan, 142, 145, 146, 303, 304, 305.

L

Langeron, guvernator la Odesa, 207.
LARGA, sat (jud. Buzău), 159.
Lasanis Gheorghe, secretarul lui Al. Ipsilanti, 76, 78, 79, 88, 94, 95, 106, 107, 123, 246, 253, 255, 266; scrie lui Al. Ipsilanti, 88, 90, 98; semnează legământul față de Eterie, 115; numit hiliarh, 137; semnează o rezoluție, 174; trimis în Moldova, 244; misiunea lui pe lângă M. Suțu, 99.
Lascarachis, 72.
Lascaris Iordache Peloponezianul, serdar, 228.
LAYBACH, 124, 152, 166, 195, 244, 281, 284, 297, 299, 300.
Lazarov A., conte, 316.

lăncieri, zaporojeni, 302.
legământul, Eteriei, 40; al unor eteriști din Moldova, 115.
Lemonis, jefuiește m-reă Mărgineni, 251.
Lemonis Paleologu, 283.
Leonidas, regele Spartei, 69, 132, 273, 280, 289, 303.
Leontios, pseudonim, v. **Leventis**.
LEOVA (Leva), 97, 110, 113, 139, 186.
Letzoglīs Dimitrie, 147.
LEVADIA, căpitănia, 72.
Leventiadis Gheorghe, v. **Leventis** Gheorghe.
Leventidis, v. **Leventis** Gheorghe.
Leventis Gheorghe, 47, 50, 58, 72, 82, 92, 96, 101, 148, 228; serie lui Al. Ipsilanti, 67; serie lui Em. Xanthos, 146; serie lui Hagi Ianuș, 63, 86.
Liascoglu Constantin, serie despre prinderea lui Diamandi, 213.
Liascu Nicolae, 175.
Liprandi I. P., notă scrisă de, 329.
LIPSCA, 119.
Lisgaras, a făcut plingeri la Laybach, 195; a trecut Prutul, 202.
Lisipos A., pseudonim, v. **Leventis** Gheorghe.
Litov, potpolcovie, 126.
Linfi, 214.
LIVEDEA GOSPOD, mahalagii din, 218.
LIVORNO, 58.
locuitori, 162, 192, 196, 297; de baștină, 184, 320; jefuiți de cetele eteriste, 251; măcelăriți de turci, 252; fug, 258, 322—323.
LOM, riu în Bulgaria, 77.
Lontopulos Anastasie, 117.
Luca, de la m-reă Florești, 88, 101, 181, 322.
LLCIENI, 257, 260.
LUCIUL (jud. Buzău), 159.
Lunsos C., 272.
Luriotis, 48.
Luropulos Gheorghe, eterist din Paxos, 66.

M

Macarie, episcop al Efesului, 217.
Macarie, episcop al Vriei, 217.
MACEDONIA (Macêdoine), 105, 134; căpităniei din, 72.
Macedonschi Dimitrie, căpetenie a răscoalei, 255, 266; pandurii sub comanda lui, 262.
Macridachis Constantin, episcop, 320—321.
Macris, profesor, 323.
Maftheiu, episcop al Thesalonicului, 217.
MAGNEZIA, 292.
Malavinschi, șeful bulgarilor din Comrat, 150.
Munesis Ilie, efor Eteriei, 155.
MANI, 49, 70, 129.
manifest, al lui Alex. Ipsilanti, 130 132; al lui Dim. Ipsilanti, 155; al lui Langeron, 207.
Manole, clucer, 175.
Manos Gheorghe (Manu), casier-șef al lui Alex. Ipsilanti, 262; compania lui, 182; fugă în Transilvania, 204, 267, 269, 311.

Manos Mihalache (Manu), dvornic, 171, 218—219, 237.
Mantos, nepotul lui Hagi Ianuș, 212.
Manțos (Mantios), polcovie, căpetenie eteristă, 262, 272.
Mantzarachis Evanghelos, 146.
Mantzētis Anastasie, bimbașă, semnează legământul fața de Eterie, 115.
Maraslis Grigorie, efor al Eteriei, 314.
MARATHION, 132, 289.
Maratos, căpetenie eteristă, 304.
MAREA EGEE, 131, 288, 299.
MAREA IONICĂ, 288.
MAREA MEDITERANĂ, 84.
MAREA NEAGRĂ, 92, 228, 282, 306, 311, 320.
marina, greacă, 164.
marinari, greci, 162.
Marinos, 127, 138, 186, 189.
Martachis, pseudonim, v. **Tzacalof**.
MARTE, cimpul lui, 272.
Marulis, martor ocular al luptei de la Sculeni, 309.
masonerie, 171.
Mașina proastă, pseudonim, v. **Gatzos** Gh.
Mavrocordat, 170.
mavrofori, 311.
Mavromatis Epaminonda, 147.
Mavromihalīs Ioan, căpitan, 48.
Mavros, pseudonim, v. **Caragheorghe**.
Mavros, jefuiește m-reă Mărgineni, 251.
Mavros Alexandru, efor al Eteriei, 67, 155, 314.
Mavros Nicolae (Mavru), hatman, 174.
Mavros Spiridon, efor, episcop al Eteriei, 85, 87.
Mavros Zaharia, 222.
măceluri, făcute asupra locuitorilor, 162.
MĂLĂEȘTI (jud. Buzău), 159.
MĂRGINENI, mănăstire, jefuită, 251; tabăra lui Sava, 256; tabăra lui Duca, 257.
Meimiș aga, munibașir trimis de vizir, 229, 233 234.
Meitani, 226.
Melcu (Melencu), sirb, 91.
Meletie, episcop al Hușului, 234.
Meletie, episcop al Iraclii, 217.
Melic, pașa, 73.
MESEMBRIA, 92.
METELEU (jud. Buzău), scutelnicii din, 159.
Miclescu Vasile, 234.
Migleris Ilie, v. **Mingleris** Ilie.
Mihai vodă, v. **Suțu** Mihail voievod.
Mihalache, bărbier, 219.
Mihalachi, 96.
Mihale delibașa, căpetenie de arnăuți, 182, 247.
Mihaloglu Anastasie, căpitan, 57; unit cu pandurii, 264; luptă împotriva turcilor la Drăgășani, 265.
Mihanidis, 324.
Mihăilescu Scarlat, spătar, 218 219.

Milcovici Sfetco, semnează legământ Eteriei, 115.
Milonas Nicolae, consul al Rusiei la Hios, 66.
Miloș, v. **Obrenovici Miloș**.
Milovanovici Mladen, voievod sîrb, 91; general, trimis la Roman, 308; luptă împotriva turcilor la Stîncă, 202 203, 271 272, 310.
Miltiadis, 132, 280, 289.
Milu Andrei (Meilu), postelnic, 229 234.
Mingleris Ilie, maior grec în armata rusă, căpitan eterist. luptă împotriva turcilor la Galați și Prut, 139, 303 305, 307.
[Mingleris] Vasile, fratele lui Ilie Mingleris, căpetenie eteristă, lupta împotriva turcilor la Galați și Prut, 307.
mişcare, greci, 301; sîrbi, 73.
MITILENE, 129, 282.
Mitoseri Vasile, 198.
MIZIL, 247, 252.
Mladen, v. **Milovanovici Mladen**, voievod sîrb.
MOARA DOMNEASCĂ, 258.
MOESIA DE JOS, 302.
MOISICA (jud. Buzău), 159.
MOLDOVA (Moldavia, Moldavie), 49, 55
 56, 75, 77, 86, 96, 99, 104 105, 108, 112, 114, 119, 124, 130, 133 134, 138, 143, 151, 153, 160 164, 168, 170—171, 180, 182, 187 188, 195, 207, 225, 234 235, 244 245, 266 267, 269, 272, 276, 284, 287, 290, 294 295, 305, 307, 309 310, 312, 322 323; grecii din, 228, 278, 289, 296, 302; insurecția eteristă din, 157. 273; răscoala în, 297 298, 300: ostași greci în, 182, 306, 317; jafurile turcilor în, 301.
moldoveni, 163, 176, 191, 231 232, 246. 272, 295, 300, 308 309, 326; înscrîși în oastea Eteriei, 145; atitudinea lor față de Eterie, 169, 322; jefuiți și măcelăriți de turci, 305; pribegiți, 208.
MOLDO-VLAHIA (Moldo-Valahia, Moldo-Valahic), 130, 194, 333 334.
MONLIS SMITA, nume de moșie (?), 72.
MOREEA (Morée, Peloponez), 48 50, 58, 76 77, 87, 92, 105, 128 130, 133 134, 155, 167, 169, 277 278, 282 283, 289, 292, 299, 304, 307, 309, 329 330, 332 334.
Moschos Ștefan Ioan, 207.
MOSCOVA, 57, 86, 101, 144, 294.
Moscu Ioan, vistiier, trimite scrisoare lui Capodistria la Laybach, 166.
Mostras Gheorghe C., 147.
MOVILA OII (jud. Buzău), 159.
munție, pentru oștirea Eteriei. 179, 294—295, 302, 307; pentru vasele Eteriei, 178; a lui Tudor Vladimirescu, 248.
MUNTENEGRU, 92.
MUNTENIA, munții din, 311.
Musos, 179.
Mustacov Dimitrie, omul lui bimbașa Sava, 72, 93.

Mustafa, fiul lui Ibrahim aga ibrailian, 229—230.
Mustafa Chiurtoglu Topucci, șeful poliției turcești din Galați, 286.

N

Naftis Mihail, medic, 66.
Naum Gheorghe, căpitan eterist, 120 122, 246, 256, 261.
Nanu Dorotei, 220.
NEAMȚ, mănăstire, 313.
NEAPOLE, 66, 75, 124, 162.
Necrasov Ignat, șeful cazacilor zaporojeni, 302.
Nectarie, mitropolit al Aghirei, 217.
Negel Șerban, vornic, 225.
Negri Constantin (Costache), caimacam și ocîrmuitor al Țării Rominești, 218 219.
Negris T., 49.
Nenciulescu Alexandru, dvornic, 207, 237.
Nesselrode K. V., conte, 154, 268.
NICHEIA, 217.
Nicolachi, v. **Ipsilanti Nicolae**.
Nicolachi, fiul lui Hagi Ianuș, 54.
Nicolae, v. **Ipsilanti Nicolae**.
Nicolae, v. **Sutu Nicolae**.
Nicolae, 82, 223.
Nicolae, căpitan, 168.
Nicolae (Necolae), logofăt, 218 219.
Nicolae, omul lui Hagi Ianuș, 224.
Nicolae I, țarul Rusiei, 316.
Nicolae Consta Nani, 210.
Nicolaidis Ilie, 222 223.
Nicolau Gheorghe, v. **Olimpiotul Iordache**.
Nicolcea, 137.
Nicolopolos Ioan Gheorghe, mare negustor, casier al cforiei Eteriei din București, 72, 222 224, 247, 251.
NICOMEDIA, 217.
NIJNA, localitate. 62.
NIPRU, fluviu, 302.
NISIPENI (jud. Buzău), 159.
NISTRU, fluviu, 228.
Nișos, 176.
Nișulescu, v. **Nenciulescu Alexandru**.
NÜCET, mănăstirca, 258, 260; lupta de la, 268.

O

oameni, înarmați pentru oștirea Eteriei, 133, 185; măcelăriți de turci, 186.
oaste (oștire), grecească (eteristă), 137, 155 160, 169, 188, 207, 228, 246, 256 257, 261, 264 265, 306 307; a pandurilor, 256; turcasca, 199.
OBILEȘTI, 253.
Obrenovici Miloș, cneaz suprem al Serbiei, 58, 66, 69 71, 74 76, 93, 96; promite ajutor lui Iordache Olimpiotul, 46.
obuze, pentru oștirea Eteriei, 126, 141, 167 168, 179, 286.

OCNA MARE (jud. Vilcea), 265.
 ODESA, 61, 64, 66, 83, 144, 149, 151, 155, 164, 179, 189, 194, 205, 207, 208, 294, 302, 311, 313, 317, 321, 322, 325, 326, 329, 330, 332, 333.
 ODOBEȘTI, 256.
 ODRUD, 184.
 Olimpiotul Iordache (Nicolau), căpitan, general al Eteriei, 32, 46, 51, 54, 59, 60, 65, 67, 71, 74, 76, 79, 92, 93, 105, 145, 168, 170, 171, 182, 207, 213, 214, 245, 247, 249, 250, 252, 256, 257, 261, 266; relații cu Al. Ipsilanti, 83, 91; trimis de cirmuire în Oltenia împotriva lui T. Vladimirescu, 218; ridică pe T. Vladimirescu, 256; luptă împotriva turcilor la Drăgașani și Secu, 265, 272, 273, 313; corepondență cu Hagi-Ianus, 193; nevasta lui, 219.
 OLT, riu, 311: județele de peste, 123.
 OLTEANIA, 162, 171; panduri în, 104, 182, 256.
ordin de zi, al lui Al. Ipsilanti, 137; al lui Gh. Ipsilanti, 307.
 Orfanos Gherasim, căpitan, sintagmatarh al Eteriei, 120, 123, 137, 182, 244, 246, 252, 254, 257, 260, 263, 264, 266; semnează legământul față de Eteric, 115.
 ORHEL, ținut, 295.
 Orlov Alexei, amiral rus, 292, 299.
 ORSOVA, 171, 210.
ostași, greci (eteriști), 157, 180, 306.
 Othomaniceasca Impărăție, v. IMPERIUL OTOMAN.
otomani, 184, 304.
 Oton, viitorul rege al Greciei, 281.

P

Paciurea Nicolae, 223.
 PADINA (jud. Buzău), 159.
 Pagonis Dimos, 181.
 PALANCA, 227.
 Paleologu Vaianos, efor al Eteriei, 314.
 Panaghiotachis, 204.
 Panalevskos Tudor, v. Vladimirescu Tudor.
 Panaret, mitropolit al Nicomidii, 217.
 Panaretos, arhimandrit din Peloponez, 309.
panduri, în Oltenia, 104, 182, 256; răsculați, 123; oaste de, 170, 182, 248, 256: căpitani de, 255; cer să lupte împotriva turcilor, 257; luptă împotriva turcilor la Drăgașani, 262, 264, 265.
 Panos Panaghiotis (Panas, Panseatos, Pansetis [Panu], efor al Eteriei la Iași), 67, 88, 151, 181, 194, 303.
 Panseatos Pan R., v. Panos Panaghiotis.
 Pansetis Pan R., v. Panos Panaghiotis.
 Papadiamandopulos Ioan, 66.
 Papadopoulos Gheorghe (Papadopol), efor din Ismail, 141, 142, 167, 294, 324.
 Papadopoulos Spiridon, comandantul flotei rușești de la Dunăre, 312.
 Papahristu Constantin, 54.
 Papahristu Dimitrie, 55.
 Papaianopol Gheorghe, 168.
 Papaioanu Panaghiotis, 147.
 Papas Aristidis, trimisul lui Alex. Ipsilanti în Serbia, prins de turci la Ada Kalé, 67, 96, 148, 171, 280, 282.
 Papastasinopulos, căpitanie eteristă, luptă împotriva turcilor la Galați și Prut, 307.
 Papazoglu, casa lui de la Sculeni, 201.
 Papazoglu Andrei Nicolae, 174.
 Pappas Gheorghe, căpitanie eteristă, 303, 304, 310.
 Parianos Spiros, 286.
 PARIS, 119.
 Parisiadis Dim., 49.
 Partenie, arhimandrit, membru în comitetul de rascumpărare a prizonierilor greci, 318.
 Parlas, v. Barlas.
 PASCHES, 218.
 Pashalis Gheorghe, 66.
 Pașombeii (Pașio-Bei), din Fpir, 71, 72, 283.
 Patcov, v. BACĂU.
 PATMOS, 296.
 PATRAS, 66.
 Pavlu Andrei, 245.
 Patricleios Gheorgachi (Patrichis), căpitan, 128, 130, 169.
 Patzimadis Nicolae, 47, 57, 87, 101.
 Pavlidis Velisarie, 67.
 PAXOS, 66.
 PĂDURI, 243.
 Pehlivan, pașa, 78.
 Peloponez, v. MOREEA.
peloponezieni, 299.
 Penedeca Constantin, negustor, căpitan în oastea Eteriei, comandant al corpului elenic din Iași, 47, 63, 82, 149, 184, 188, 190, 191, 201–202, 204, 205, 224, 270.
 Perrevos Hristofor, 61, 64–65, 71, 74, 79, 83, 98, 129, 174; rudele lui, 96; varul soției lui, 98.
 Petalas Spiros, căpitanie eteristă, 185, 303.
 Petcu, căpitan eterist, 262.
 PETERSBURG, 57, 62, 277, 278, 281, 312, 314, 316, 329, 332.
 Petre bei, 48.
 Petrichis, căpitanie eteristă, 304.
 PIATRA, ținut, capitanie, 120, 122, 124.
 Pini Alexandru, consulul rus din București, 50, 111, 124, 166, 228, 322; cheamă pe Tudor Vladimirescu la București, 123.
 PISA, 49, 67, 119.
 Pisani Andrei, consulul rus din Iași, 110, 113, 180, 322; îndeamnă pe Alex. Ipsilanti și partizanii săi să renunțe la răscoală, 156; cere mitropolitului Veniamin să difuzeze afurisenia patriarhului împotriva rasculaților, 157.
 Pisistrat, 132, 289.
pistoale, pentru oștirca Eteriei, 145.
 PISTRA, 92.
 PITEȘTI, 250, 255, 257, 261, 268.

PÎRSCOV, plai în jud. Buzău, 159.
plăieși moldoveni, propunere de recrutare, 246.
 PLĂTAREȘTI, 254.
 PLEȘCOIU (jud. Buzău), 159.
 PLOEȘTI, 177, 247—248, 250—255, 256, 263.
 Poarta Otomană (Poarta), v. IMPERIUL OTOMAN.
 Polihronie Consta Petru, serdar, 210.
 Popovici Sava, v. Sava Fochianos.
 Popp Zinobie, 207.
 POROGHI, ținut lângă Nipru, 302.
 POTOCENI (jud. Buzău), 159.
 Porte, v. IMPERIUL OTOMAN.
poteri, la ținuturile din Moldova, 89, 94, 107 108, 110—111, 113, 116, 120, 122, 124 125.
praf de pușcă, pentru oștirea Eteriei, 141, 149, 167, 250, 286, 295.
 PRECISTA, mănăstire în orașul Roman, 230.
 PREVEZA, cetate, 155.
 Prinaris Hristodulos, 66.
 PRINCIPATELE ROMÎNE (Principatele Dunărene, Principautés), 73, 105, 153, 156, 241, 297, 302, 313, 329.
 PRISTINA, localitate, 92.
privilegii, ale boierilor, desființate de T. Vladimirescu, 123.
proclamații, date de Gh. Cantacuzino, 192, 309; date de Alex. Ipsilanti, 95, 126, 133 134, 140, 144, 160 161, 203 204, 245, 267, 269, 284 286, 287—290; dată de T. Vladimirescu, 123.
 Procopie, 178.
 Prodan, căpitan, v. Hăgi-Prodan.
provizii, pentru oștirea Eteriei, 110, 113, 124, 167 168, 181.
 PRUT, riu, 150, 167, 169, 176, 178—179, 188 189, 201 202, 205, 227—228, 270—271, 287, 292—295, 300, 303—312, 317, 320, 325.
 Psalidas, 148.
 PSARA, insulă, 84.
pumnale, pentru oștirea Eteriei, 145.
puști, pentru oștirea Eteriei, 145, 179.
 PUTNA, starostie, ținut, 121, 124.

R

Raab Iosif, agent al Austriei la Iași, 117, 181, 184.
 Racoviță, vornic în Țara Rom., 175.
 RACOVÎȚĂNI (jud. Buzău), 159.
 Ralet Dimitrie, boier, semnează în divan, 236.
 Ralu, domniță, fiica domnitorului Ioan Gh. Caragea, 189.
 Ralu, fiica postelnicului Costache, 176.
răscoală (apostasie), 216; îndemn la, 124; în Moldova și Țara Rom., 298; în Oltenia, 124; în Bulgaria, 104; în Grecia, 300; în Serbia, 70; proiecte de răscoală, 75—77.

răsculați, greci, 203; panduri, 123.
răzvrătire, a grecilor, 216; a lui T. Vladimirescu, 235.
răzvrățiți, 182.
rebeli, 171, 230 231, 233.
rebelie, 234.
 RENI, 127, 138, 141, 162, 167 168, 178, 185 186, 188, 292, 294, 306, 309, 312, 314 319; carantina, 287, 305 306, 311, 321; eforii Eteriei din, 322; poliția, 322.
revoluție, 105; a grecilor, 275 276, 294, 297, 299 300; a italienilor, 299.
 Riga (Rigas Velestinlis), 331.
 Rigas L., 129.
 Rizo Mihai, 227.
 Rizo Teodor, boier, 171.
 Rizos Alexandru, hecatontarh, 137.
 Rizos Iacovachi, postelnic, din București, 222.
 Rizos Nerulos Iacob (Rizu Iacovachi), postelnic, din Iași, 50, 58, 61, 88 89, 94 96, 99, 106 108, 112, 116 117, 121, 189, 245; serie lui Alex. Ipsilanti despre răscoala condusă de T. Vladimirescu, 124; memoriul său despre importanța strategică a orașului Galați, 161; promite o descriere a luptei de la Galați, 334.
 Rizu Grigore, vornic la Botoșani, 198.
 Rizul, iuzbașa de postelniciei, 176.
 RÎMNICUL [SĂRAT], oraș, 162, 246 247.
 RÎMNICUL [VÎLCEA], oraș, 203, 210, 262 265, 311.
robi, la turci, 212.
 ROMA, 131, 258.
 Roma cea Nouă, v. CONSTANTINOPOL.
 ROMAN, episcopie, 229, 233 234.
 ROMAN, oraș, 201, 230, 270, 308, 313.
 ROMAN, ținut, 231.
 Rumeantsev, general rus, 167, 292, 320.
 Romas Dionisie, conte, 66.
români, soldați în oastea Eteriei, 216; pradați de eteriști, 250, 257.
 Roset Vasile, hatman, 234.
 [Rosetti] Roznovanu Iordache, mare vistier, 111, 116, 122, 195, 203; casa lui de la Stînca, 188, 202; satul Stînca proprietatea lui, 307.
 Rosia, v. RUSIA.
 Roznovanu, v. [Rosetti] Roznovanu Iordache, mare vistier.
 Rubinis-Pan., 150, 294.
 RUMELIA (Rumelie), 66, 69, 128, 134, 171 172.
 RUSCII C, 162, 171, 302.
 RUSIA (Rosia, Russie), 49, 62, 70, 77, 84, 87 88, 93, 101, 104, 111, 116 117, 120, 124, 135, 152 156, 164, 176, 180, 203, 208, 228, 245, 249, 268, 281 282, 287, 290, 294 295, 297 300, 308 309, 311, 314, 316, 323, 329 331, 333 334; din cauza uneltirilor boierilor, grecii din Moldova fug în, 296; filo-clenă, 280; muniții și arme pentru oștirea Eteriei trimise din, 295.

RUSIA NOUĂ, grecii in, 278.
 Russie, v. **RUSIA**.
RUȘĂȚU (jud. Buzău), 159.
ruși, 176, 226, 244, 267, 302—303; *ajută*
pe greci, 272; *in favoarea grecilor*, 314.
RUȘII DE VEDE (Roșiorii de Vede), 252.

S

Sabaneev, general rus, 271.
Sachelaropulos, 147.
Saint Petersburg, v. **PETERSBURG**.
SALAMINA, 69.
Salih, fiul lui Ibrahim, 229 230.
Salih, pașă, luptă împotriva grecilor la mănăs-
 tirea Secu, 313.
SALONIC, 92.
SAMOCOV, 92.
SAMOS, 66, 313.
Samurcaș Constantin, mare vornic, 170 171,
 226.
Samurcaș Ioan, postelnic; turcit in 1822, 171.
Sandru, moldovanu, 145.
Sandulachi, 116.
Sanos Anastasie, maior rus, 122.
SAN SEVERO din Neapole, 66.
Saris Ianachi, 210.
Sari, pașă, 73.
Sava Fochianos (Popovici), căminar. *Bimbașă*
de arnăuți la București. General al Eteriei
in Țara Românească, 58, 60, 67, 71, 74,
 76, 79, 145, 148, 168, 170, 176, 182, 210,
 235 236, 248, 254 260, 268, 270, 296;
corespondență cu Xanthos, 70, 72—73,
 78; *corespondență cu Al. Ipsilanti*, 93;
unit cu turcii, 204, 264, 267, 269, 311.
 Saxa. v. **ISACCEA**.
SĂLCIOARA (jud. Buzău), 159.
SĂFOCA (jud. Buzău), 159.
SĂRĂCICA, 138.
Scanavi Nicolae, biv vel postelnic, caimacam
 al Craiovei, 171.
Schinas, membru in Comitetul pentru răscum-
 părarea prizonierilor greci, 318.
Schinas, hatman. 151.
SCINTEIA, 201.
SCODRA, 92.
Scauleny, v. **SCULENI**.
Scufas Ioan (Scufa), arendaș al poștelor din
 Țara Românească, 248.
Scufos Niculae (Scufo), cancelarist al lui
 Al. Ipsilanti, 204, 267, 269, 311.
SCULENI, 76, 79, 95, 97—99, 111, 113, 148,
 181, 194, 201—204, 244, 270, 273, 287,
 295, 303 309, 323; *carantina*, 156, 188,
 295, 308, 322; *lupte la*, 203, 271,
 308 309.
scutelnici, străini, 121.
Secheris Atanasie, 17.
Secheris Panaghiotis, 47, 58, 127, 278.
SECUL, mănăstire, 272—273, 313.
Serafim, 188.

Serafim, arhimandrit de la Trei Ierarhi, 88,
 151, 181, 185, 322.
SERBIA, 46, 59. 63, 69 77, 90 96, 101,
 124, 130 134, 244, 249, 252, 282, 289,
 329, 333.
SEREDA (Ungaria), 227.
SFAKIA, 304.
Sfaelos Andreas, căpctenie cteristă, 96, 178,
 303, 325.
Sfetcu, sirbul, 271.
SF. Munte, 32, 309.
SF. NICULAE, biserică in Galați, 286 309.
SF. SAVA, mănăstire, 202, 218.
SIBERIA, 224.
SIBIU (Sibii, Hermannstadt), 102, 170, 193,
 206 207, 210, 213, 215, 223, 226, 266.
SILEZIA, 284.
SILISTRA, 162, 171 172, 212, 302, 307;
pașa de, 207, 251.
SILIMNO, 92.
Simov Ioan, 70 71.
SINAIA, mănăstire, 269.
SIRACUZA, 132, 289.
SIRET, riu, 302 304.
sirbi, 73, 168, 170 171, 179, 184, 235, 269,
 287, 308.
SLATINA, mănăstire in Moldova, 272.
SLĂNICUL, plai, 159.
Slătineanu Gh., vornic, 248.
SLOBOZIA DE LA CILNĂU (jud. Buzău),
 159.
SMIRNA, 66, 129, 332.
Societate grecească de comerț, 278.
Societate grecească filantropică, 314.
SOFIA, 92.
Sofianopulos, căpitan eterist, 307.
Sofianos, 144. -
soldati, greci, 104, 151, 161—162, 168, 178
 179, 186 188, 191, 194, 196, 214, 244—
 248, 252, 261, 264, 290, 302; *turci*, 188,
 251, 253; *sirhi*, 254.
Solomon, 220.
SPANIA, 132, 288.
Spanohogea, 82.
SPETZE (Spetztes), 84, 129.
Spiru, v. **Arvanitachis Spiridon**.
Stamatiu Ioan, 147.
Stamelopulos (Stamatelopulos), 169, 179.
Stana, soția lui Iordache Olimpiotul, 193.
Statis, de la Bistrița, 214.
Stavrache, postelnic, bașcapuchelara lui Suțu
 Al. vv. la Constantinopol, 72.
STAVRODROM, cartier din Constantinopol,
 282.
steaguri, eline, 171.
Stefanaris Nicolae, preot, 286.
STÎNCA, 188, 199 202, 205, 270 271,
 307—311.
Stratis Marinos, 150, 185, 295.
STRIMBUL (jud. Buzău), 159.
Stroganov (Stroganoff), ministru plenipo-
 tențiar al Rusiei la Constantinopol, 89,
 92, 95, 124, 152, 154, 156, 298, 300, 313

314; remite scrisoarea lui Capodistria către Al. Ipsilanti, 297.
Sturza, logofăt, 116.
Sturza Dimitrie, logofăt, 234.
Sturza Ioan Sandu, domn al Moldovei, 234 235.
Sturza Petrache, vel postelnic, 234.
Sublima Poartă, v. **IMPERIUL OTOMAN**.
SUCEAVA, ținut, 120, 122, 124, 272.
sudiți, chesaro-crăiești, 180—181.
SULINA, 161.
SULINEȘTI, 305.
Suliotis, 32.
sulioti, 287.
Sultanovici, comandant eterist, 205, 224.
Suțu Alexandru (Alec), domn al Țării Românești, 55, 72, 89, 296; moartea lui, 89, 111, 174, 176.
Suțu Alexandru, decapitat de turci, 55.
Suțu Costache, postelnic, 117, 147.
Suțu Grigore (Suțo), 54, 55, 204, 267, 269, 311.
Suțu Mihail, domn al Moldovei, 86 88, 95, 99, 112, 117 118, 125 130, 176, 195, 244 245, 322; inițiat în Eterie, 286; scrie lui Al. Ipsilanti, 61, 80, 109—110, 121, 124; pleacă din Iași în carantina Sculeni, 295, 301, 323; mazilit, 171.
Suțu Nicolae, fratele domnului Moldovei, 109, 151.
Svoronis Gherasimos, 66.

Ș

ȘCODRA, pașa din, 71, 73.
Ștefan, 214.
Ștefan, ceauș, 157 158.
Ștefan, porutic, 232.
Ștefan, vătaf, 219.
Ștefan, voievod, 313.

T

TABACHI, 169.
tabăra greacă, 140, 161 162, 186, 188 189, 194, 253, 257; a generalisimului, la București, 178; la Pitești, 261; la Tîrgoviște, 187; la Botoșani, 196; la Stîncă, 199; de panduri la Ciorogirla, 170; de turci la Platarești, 254.
TAGANROG, 167, 179, 294, 307.
Tanasis Hagi Dimitrie, 115.
Teferitis Antonie, 67.
Teodosie Evaghelis, 115.
TERAPIA, 267.
TERSANÉ, 330.
TESALIA, 72, 105, 133, 164, 289, 330, 332 333.
Themelis Dimitrie, 67 69, 78 79, 96 97.
Themistocle, 132, 280, 289.
Teodor Vasile, hiliarh, 137, 182, 270 271.

Theodosie (Teodosic), căpitan, 158, 205, 262.
Theodori, căpitan, 157—158.
Theodoru D. B., comandant de batalion, 198.
THERMOPILE, 132, 249, 268, 289.
Thessalia, v. **TESALIA**.
Thomidis, pseudonim, v. **Xanthos**.
Thrasibul (Trasibul), 132, 289.
Timoleon, 132, 289.
TIMOR (Timiș?), 269.
TÎRGOVIȘTE, 167—168, 174, 187, 223, 246, 248—249, 296, 299, passim.
TÎRGU FRUMOS, 147—148, 291.
TÎRGUL NEAMȚ, 213, 313.
TÎRNOV, 217.
TRACIA, 134, 164.
TRANDAFIR (jud. Buzău), 159.
TRANSILVANIA, 245, 251, 255, 270.
TREGENI, 167.
TREI IERARHI, mănăstire, 88, 140, 151, 181, 245, 322.
TRIEST, 74 75, 87, 130, 282, 287, 301.
Triandafilos Hristodulos, 173.
TROPPAU, oraș în Silezia, 284, 299.
Toader, sluger, v. **Vladimirescu Tudor**.
trupe, arnăuți, 170; eline, 171, 182; rusești, 228, 333; turcești, 171.
Tudor, v. **Vladimirescu Tudor**.
Tudor, popa, 219.
Tudorache, popa, 219.
Tudose, căpitan, 175.
Tufecci, din Ianina, 214.
tulburări, în Principatele române, 123, 176, 300; în Serbia, 72.
tunuri, ale eteriștilor, 110, 179, 250, 286, 291, 295, 302, 307; ale oștirii lui Tudor Vladimirescu, 248; ale turcilor, 253, 302.
TUPIȚA, 92.
turci, 139, 150, 155, 168, 170, 172, 175, 176, 303—305, 313, passim.
TURNU, cetatea, 105.
TURCIA, 56, 70, 91, 154, 170, 172, 282, 302—303, 307, 311 316.
Tzacalof Atanasie, fruntaș eterist, 47 18, 58, 101, 102, 258.
Tzunis, 111, 325.

Ț

ȚARA ROMÎNEASCĂ, 55 56, 58, 70, 72, 77, 89, 93, 96 97, 104 105, 329, 332, passim.
Țarigrad, v. **CONSTANTINOPOL**.
țărani, rasculați, 198; liberi, 290.
ȚĂRILE ROMÎNE, 283, 300 301.
Țîntar-Iancu, sirb, 91.

U

ulani, 182, 261, 261.
ULM, 202.
UNGARIA, 227, 301.
Ungrovlahia, v. **ȚARA ROMÎNEASCĂ**.

V

VADU SOREȘTILO (jud. Buzău), 159.
 Valahia, v. ȚARA ROMÎNEASCĂ.
 VALEA MUIERII, 254.
 Valsamachis Nicolaos, 66.
 Valtino Costa, 182.
 Vantoros Constantin, 178.
 Varlaam Vasile, 104.
 VARNA, 301.
 Varnalis Emanuil, 320 321.
 Varvatis Petrachi, 150.
 vase, grecești, 178 179; turcești, 302.
 Vasile, căpitan eterist, 120—123, 308, 310.
 Vasile, tufecibașa, 201—202, 244, 252, 271.
 Vasiliu, paharnic, 86.
 Vasiliu Dimitrie și compania, 220.
 VASLUI, 201.
 Vaticiotis Ioan, 127, 179, 294.
 Vatiscef, 226.
 Văcărescu, vornic, 248.
 Văcărescu Barbu, mare ban, 218 219, 248.
 VĂCĂREȘTI (localitate), 257—260.
 VĂCĂREȘTI, mănăstire, 255.
 VĂLENI, pod pe Prut la, 169.
 VĂSCĂUȚI, 214.
 Veniamin Costache, mitropolit al Moldovei, 140, 143, 151, 234, 287, 295, 309.
 VERIA, episcopie, 217.
 VERONA, 281, 314.
 VIDIN, 75, 77, 162, 171, 213, 291, 302.
 VIENA, 95, 101, 166, 226, 228.
 Vișoreanu, 54.
 Vilara Alaxandru, agă, 225.
 Vitul, arnăut eterist, 218 219.
 VIZA, 49.
 vinătorii, moldoveni, 246.
 Vladimirescu Tudor, conducătorul răscoalci, 176, 218, 235, 247, 249, 254, 332; răscoală județele de peste Olt, 123; la Ciorogirla, 170; trimite arzuri către Poartă și comandanților turci din cetățile de margine, 170; oștirea lui, 182; nu recunoaște pe Al. Ipsilanti, 248; la Golești, 255; arestarca și uciderea lui, 256, 296.
 Vlahopoulos, 48.
 Vlahuți Constantin (Vlahuță), postehnic, 170, 173.
 Vlasi, 188.
 Vlasopoulos Ioan, consul al Rusiei la Patras, 66.
 Vogoridi, 313.
 Voicu, 82.
 volintiri, sirbi, 235.
 Vretos Andrei, 307.
 Vreton Serafim, 102.

VREȚA, 272.
 VULĂ, 66.
 VULCĂNEȘTI, 292.
 Vulturescu Tudor, v. Vladimirescu Tudor.

W

Wittgenstein Petr Hristianovici, comandant al armatei a II-a ruse, 116, 300.
 Wolf, starostele sudților austriece din Bacău, 313.

X

Xanthos Emanoil, unul din conducătorii Eterici, 47, 57, 60—71, 78 79, 83, 86, 96 97, 102, 128, 138 151, 155, 164, 167 168, 178, 185 189, 193—194, 204, 236, 294, 325—326, 332; ales să meargă la Petersburg, 278; la Petersburg, 281; chemat de Al. Ipsilanti la Chișinău, 126, 284.
 Xenidis, pseudonim, v. Patzimadis.
 Xenocratis Atanasachi, 81—82.
 Xilopinaca, pseudonim, 226.
 Xodilos Atanasie, efor al Eteriei la Reni, 141, 185, 308, 312, 314—319, 321—325; corcpondență cu Em. Xanthos, 127, 139, 168—169, 179, 186, 189; manuscrisul lui despre activitatea Eteriei, 275.

Y

Ypsilanti, v. Ipsilanti.

Z

Zaharia, căpitan, 157—158.
 zaherele, pentru oșteni, 199.
 Zaltuhin, v. Jeltuhin.
 ZANTE, 66.
 zaporojeni, 302, 304.
 zavera, 199.
 ZĂRNEȘTII DE LA CÎLNĂU (jud. Buzău), 159.
 ZEMON, 226.
 Zerbatis, 205.
 Zigni Dimitrachie, negustor, 198.
 Zlătăreanu Sofionie, 173.
 ZMEENII (jud. Buzău), 159.
 Zoican Nicolae, negustor din Balta, 57.
 Zorzopoulos Apostol, 147.
 zurbagii, 176, 198.

Redactor de carte : Neonila Peatnițchi

*Dat la cules 28.04.1960. Bun de tipar 02.11 1960. Tiraj 800
exemplare. Hirtie semiveală 65 g.m². Format 16 70×100.
Coli editoriale 25.29. Coli de tipar 22. — A. 0593 1960. Indicele de
clasificare pentru bibliotecile mari: 9 (498) «1821» (001). Indicele
de clasificare pentru bibliotecile mici: 9 (R) «1821».*

Tiparul executat sub com. nr. 498 la Întrepr. poligrafică nr. 4.
Calea Șerban-Vodă nr. 133 135, București, R.P.R.

